

CATALOGUE
OF THE
SANSKRIT MANUSCRIPTS
IN THE
LIBRARY OF THE INDIA OFFICE.

PART III.

Sanskrit Literature :

A. SCIENTIFIC AND TECHNICAL LITERATURE.

II. RHETORIC AND LAW.

BY

JULIUS EGGELING, PH.D.

PROFESSOR OF SANSKRIT AND COMPARATIVE PHILOLOGY IN THE UNIVERSITY OF EDINBURGH.

London :

PRINTED BY ORDER OF THE SECRETARY OF STATE FOR INDIA IN COUNCIL.

1891.

LONDON:

**PRINTED BY GILBERT AND RIVINGTON, LIMITED,
ST. JOHN'S HOUSE, CLERKENWELL ROAD.**

CONTENTS OF PART III.

SANSKRIT LITERATURE :—

<i>A. Scientific and Technical Literature.</i>	PAGE
V. Rhetoric and Poetics (Alaṃkāraśāstra) . . .	321
VI. Religious and Civil Law (Dharma) :	
A. Original Institutes of Law . . .	366
B. General Digests of Law . . .	404
C. Works on Civil Law (Vyavahāra) . . .	454
D. Works on Sacred Law (Ācāra) . . .	468
E. Treatises on Worship (Devapūjā) . . .	480

V. Rhetoric and Poetics (*Alaṃkārasāstra*).

1128.

1497. Foll. 113; size 16½ in. by 5 in.; fair Bengali writing (generally without the diacritic r-point), of 1782 A.D.; eight lines in a page.

Kāvyaḍarśavinipīṭi, with the special title *Kāvyaḍarśavinipīṭi*, a commentary on Daṇḍin's *Kāvyaḍarśa*, by *Kṛishṇakṛishṇa Tarkavāgīśa*, of *Gopālapura* in Bengal.

It begins:

स पायाद्यस्याङ्गे स्फुरति गिरिजा प्रेमतरला
जटाजूटाद्यस्य खलति निभृता केलिकलया ।
दुरापा त्रैलोक्यत्रिदिवतटिनी यस्य नयनं
रूपा कामं देवं प्रकृतिमधुरं भूतिमनयत् ॥
छ मन्दमतिरस्मि दयालो छ दक्षिमतमतिगभीरं ।
भारमुज्जिहीर्षुरस्मि तस्य यत्केवलं त्वमिह शरख्यं ॥
आत्मा रसः शरीरं च काव्यं प्राणा गुणा मताः ।
अलङ्काराश्च काव्यानां शोभासंपादका मताः ॥
यथात्मनो व्यक्तयस्य हेतयो विविधा मताः ।
दोषाः काव्यत्वस्य अत्र कुञ्जत्वप्रमुखास्तथा ॥
रसात्मनः काव्यदोषा हेया यत्नेन सर्वथा ।
अन्यथा रसहानिः स्यात् प्रतिभाभावितात्मनां ॥
कृतिनो दक्षिणः काव्यादर्शव्याख्या यथामति ।
क्रियते तर्कवागीशकृष्णकिङ्करश्मिना ॥

अथ ग्रन्थारम्भे निखिलावगोतशिष्टाचारपरम्परानुमितश्रु-
तिप्रतिपादितप्रारिखितग्रन्थपरिसमाप्तिपरिपन्थिव्यूहसंसाधन-
सरस्वत्युत्कीर्तनरूपं मङ्गलमाचरति चतुर्मुखेति ०

Pariccheda II. bog. fol. 29b; III., fol. 85b.

It ends:

महात्मनः कतिपये विरला एव ते भुवि ।
स्वस्यैरप्यन्यविज्ञानैर्निर्भरानन्दमदुराः ॥

गौडदेशीयगोपालपुरनिवासिना श्रीकृष्णकिङ्करतर्कवागी-
शेन रचितायां काव्यतत्त्वविवेचककौमुद्यां काव्यादर्शविवृतौ
तृतीयः परिच्छेदः समाप्तः ॥ ० सागरगगननगोर्वीमिश्रकवचं
लिलेख नभसि मा ० श्रीरघुनाथसनाथो भोलानाथो द्विजः
पुस्तकं ॥ शकाब्दाः ११०४ ॥

An edition of the *Kāvyaḍarśa*, with a commentary, has been published, in the *Bibliotheca Indica*, by *Premacandra Tarkavāgīśa* (1863).

[H. T. COLEBROOKE.]

1129.

396c. Foll. 70; size 12¼ in. by 4½ in.; careless Devanāgarī writing of the beginning of the present century; eleven lines in a page.

Daśarūpāvaloka, a commentary, by *Dhanika*, on *Dhanamjaya's Daśarūpa*, or compendium of dramaturgy, the text of which is embodied in the comment. A very indifferent copy.

Edited, by Dr. Fitz-Edward Hall, in the *Bibliotheca Indica*, 1865. [H. T. COLEBROOKE.]

1130.

566. Foll. 79; size 12¼ in. by 4½ in.; modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Sāhityasarvasva, a commentary, by *Maheśvara Subuddhi-Mīśra*, on *Vāmanācārya's* manual of poetics, entitled *Kāvyaālaṃkāravṛtti*. Incomplete. The MS. breaks off in the 3rd adhyāya of the 4th *adhikaraṇa*.

It begins:

प्रथम्य परमात्मानं जगज्जन्मादिकारणं ।
साधुवामनसूत्राणां व्याख्या प्राख्यायते मया ॥

For another MS. of the first four *adhikaraṇas* see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 488.

The *Kāvyaālaṃkāravṛtti* has been edited by Dr. C. Cappeller, 1875. [H. T. COLEBROOKE.]

1131.

290b. Foll. 24; size 10 in. by 4½ in.; well written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

Śṛṅgārātilaka, a treatise, by *Rudrabhaṭṭa* (or *Rudraṭa*), on that part of poetics (*kāvya-ālaṃkāra*) dealing with the sentiments of love; with the author's own poetic illustrations.

Edited by R. Pischel (1886). The author's personality has been discussed by Profs. Pischel and Jacobi, in the Vienna 'Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes,' II., p. 151 seq. (J.); and 'Zeitsch. der Deutschen Morgenl. Ges.,' XLII., p. 296 seq. (P.); ib. p. 425 seq. (J.).

The present MS. calls the author *Rudraṭa*.
Dated: संवत् १६३० वर्षे आषाढमुदि ९ रवौ महर्पुरुषोत्तमसुतरामलिखितं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1132.

1365a. Foll. 34; size 10 in. by 2½ in.; clear Devanāgarī writing of c. 1700 A.D.; seven lines in a page.

Śringārātīlaka. The author's name is spelled *Rudrabhaṭṭa*.

The last leaf, containing the last word or two of the colophon, has been supplied at the beginning of the present century.

[H. T. COLEBROOKE.]

1133.

49. Foll. 211; size 9½ in. by 5 in.; well written, in the Devanāgarī character; eleven lines in a page.

Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa, a treatise on poetics, in five chapters (*pariccheda*), attributed to King *Bhojadeva* of *Dhārā*.

It begins:

अनिर्वर्ण्यः यद् वाक्यमित्यास्यदचतुष्टयं ।

यस्याः सूत्रादिभेदेन वाग्देवीं तानुपास्महे ॥

For an analysis of the work (including a list of the authorities whence the author drew his poetic illustrations) see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 489.

I. *Doshagūṇavivecana* ends fol. 28; II. *śabdālaṃkāra*, fol. 70b; III. *arthālaṃkāra*, fol. 97; IV. *ubhayālaṃkāravivecana*, fol. 140b; V. *rasavivecana*, fol. 211.

Another MS. is noticed in Burnell's Index of Tanjore MSS., p. 58a.

The MS. ends: लेखक लक्ष्मणब्राह्मण गुजरगोडदेश-
वालीय श्रीमकारहनेवालाज्योतीः ॥ संवत् १६५३ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1134.

2876a. Foll. 3; size 12½ in. by 6½ in.; small, modern, Telugu handwriting; 16-21 lines in a page.

A fragment of the same work, comprising the first 28 *śloka*s of chapter II., with a commentary, entitled *Ratnadarpaṇa*, by *Ratneśvara* (? or *Rāmasiṃhaḍaḍa*).

The text begins: शब्दार्थोभयसंज्ञाभिर् ०

The comment begins:

द्येवमध्यं विशालाक्षी यस्याधिवसति प्रिया ।

अविमुक्तप्रतिष्ठाया तस्मै कामदुहे नमः ॥ १ ॥

अथ स्फुरतु वाग्देव्याः कंठाभरणकौतुकं ।

मयि प्रह्वमनोवृत्तौ तन्वाने रत्नदर्पणे ॥ २ ॥

एवं दोषगुणेषु निर्निध्वलंकाराः प्राप्तावसरास्तत्रालंकार-
सामान्यलक्षणमाद्यपरिच्छेदे तद्विभागं दर्शयन् परिच्छेदत्रयं संग-
मयति । शब्दार्थोभयसंज्ञाभिरिति । इत्यभूतलक्षणे तृतीयामध्य-
मपदलोपी समासः ०

For the same commentary see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 490; Peterson, Report 1884-6, p. 350.

[MACK. COLL.]

1135.

1008b. Foll. 145; size 12 in. by 4½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Sahṛīdayāloka (also called *Kāvyaḍloka*, or *Dhvanyāloka*), a treatise, in four chapters (*ud-
dyota*), on the figure of speech, called *dhvani* ('implied meaning'), with a brief exposition (*vr̥tti*), by *Anandavardhana*, son of *Jonopādhyāya* (*Nonopādhyāya*, fol. 139a); and a fuller com-

mentary, entitled *Sahridayālokalocana* (or *Kāvya-lankālokalocana*), on the first three chapters, by *Abhinavaguptacārya*.

Abhinavagupta is quoted by *Manmaṭa*; and *Maheśucandra Nyāyaratna*, in the preface to the *Kāvya-prakāśa*, calls his work simply *Allocana-grantha*; whilst *Burnell*, in the Index to the *Tanjore MSS.*, p. 55, gives its title as *Kāvya-lokalocana*.

The MS. which unfortunately is far from correct, and written in bad style, though apparently copied from a good original, begins:

[*Abhinavagupta*.]

उपास्महे स्यानुभवैकवेद्यं स्वच्छंदमानंदसमुद्रमीशं ।
व्याप्तं नगच्छकितरत्नतरंगैरदृष्टपारं परमेष्ठिनापि ॥ [१] ॥

अपूर्वं यद्वस्तु प्रथयति विना कारणकलां
जगद्भावप्रख्यं निजरसभरात्सारयति च ।

क्रमात्प्रख्योपाख्याप्रसरमुभगं भावयति तत्
सरस्वत्यास्तत्त्वं कविसहृदयाख्यं विजयते ॥ [२] ॥

भेददुराजचरणाजकृताधिवास-
द्वयस्ततोऽभिनवगुणप्रदाभिधो हम् ।

यत्किंचिदप्यनुरणत्स्फुटयामि काव्य(ः)-
लोकं सलोचननियोजनया (।. सलो०) जनस्य ॥ [३] ॥

स्यमपिच्छिन्नपरमेश्वरनमस्कारसंपन्नचरितार्थोऽपि व्याख्या-
तृश्रोतृगामविज्ञेनाभीष्टव्याख्याश्रवणलक्षणसंपन्नये समुचिताशीः-
प्र(क)टनद्वारेण परमेश्वरसामुख्यं व्यनक्ति पृथ्वीकारः (*Ananda-*
vardhana) । स्वेच्छेति । अं विप्रहर्त्रे नमः । अं ।

[*Anandavardhana*.]

स्वेच्छाकेशरिणः स्वच्छस्वच्छायायासितेदवः ।

त्रायतां वो मधुरिपोः प्रपन्नार्तिरिद्धो नखाः ॥ [१] ॥

मधुरिपोः नखाः वो युष्मान् व्याख्यातृश्रोतृन् त्रायतां तेषामेव
संबोधनयोग्यत्वात् संबोधनसारो हि युष्मदर्थैः त्रायं चाभीष्टलाभं
प्रति साहायकाचरणं तच्च तत्प्रसिद्धं ० । किं गुणाः (नखाः) ।
स्वच्छेन स्वच्छतागुणेन नैमित्त्येन स्वच्छमदुप्रभृतयो हि मुख्यतया
भाववृत्तय एव स्वच्छायया च वक्रद्वयरूपया आकृत्या आयासितः
खेदितः इन्दुर्यैः ०

[*Dhvānikāra*.]

काव्यस्यात्मा ध्वनिरिति युधैर्यैः समाज्ञातपूर्वस्
तस्याभावं जगदुरपरे भाक्तमाहुस्तम्ये ।

केचिद्वाचा स्थितमविषये तत्त्वमूचुस्तदीयं
तेन ब्रूमः सहृदयजनस्तुष्टये तत्स्वरूपम् ॥ [१] ॥

युधैः काव्यतत्त्वविद्भिः काव्यस्यात्मा ध्वनिरिति संज्ञितः
परंपरया यः समाज्ञातः समाख्यातः तस्य सहृदयजनमनःप्रका-
शमानस्याप्यभावमन्ये जगदुः । तदभाववादिनां चामी विकल्पाः
संभवन्ति केचिदाचक्षीरन् शब्दार्थशरीरं तावत्काव्यं तस्य शब्द-
गताश्चास्त्वहेतवोऽनुप्रासादयः प्रसिद्धा एव अर्थगताश्चोपमादयः
वर्णसंघटनाधर्माश्च माधुदयः (? माधुर्यादयः) तेपि प्रतीयन्ते
तदनतिरिक्तवृत्तयोऽपि याः कैश्चिदुपनागरिकाद्याः प्रकाशिताः
ता अपि गता श्रवणगोचरं रीतयश्च वैदर्भीप्रभृतयः तद्व्यतिरिक्तः
कोऽयं ध्वनिर्नमेति ॥

अ(थ) टी(का) ॥ काव्यात्मशब्दसन्निधानाद् बुधशब्दोऽत्र
काव्यात्मा वचोर्ध्वनि(नि)मित्तक इत्यभिप्रायेण विवृणोति का-
व्यतत्त्वविद्भिरिति । आत्मशब्दस्य तत्त्वशब्देन विवृण्वानः सार-
त्वमपरशब्दवैलक्षण्यकारित्वं च दर्शयति । ० ॥

मूलं ॥ अन्ये ब्रूयुर्नारूपेव ध्वनिः प्रसिद्धप्रस्थानव्यतिरेकियः
काव्यप्रकारस्य काव्यत्वहानेः सहृदयाह्लादि शब्दार्थमयत्वमेव
काव्यलक्षणं न चोक्तप्रस्थानातिरेकियो मार्गस्य तत्संभवति ।
न च तत्समयांतःपातिनः सहृदयाक्षांश्चत्परिकल्प्य तत्प्रसिद्ध-
ध्वनौ काव्यव्यपदेशः प्रवर्तितोऽपि सकलविद्वन्मनोपाहिता-
नवलंवते (?) ॥

अथ टीका ॥ ०

Ch. I. ends fol. 37 : इति श्री(म)दभि(न)व(गु)प्ते-
(न्मी)लि(त)सहृदयलोकलोचने (ध्व)नि(सं)के(ते) प्र(च)-
मो(द्यो)तः ॥

Ch. II. begins : एवमविवक्षितवाच्यविवक्षितान्यपरवा-
च्यत्वेन ध्वनिर्द्विप्रकारः प्रकाशितः । तत्राविवक्षितवाच्यस्य
ध्वनेर्वाच्यं (*lacuna*) द्विधा मतं (*half-sloka*) । तथावि-
धाभ्यां च वाच्याभ्यां व्यंग्यस्यैव विशेष इति व्यंग्यप्रकाश-
परस्य ध्वनेरेवायं प्रकारः । तत्रार्थतिरसंक्रमितवाच्यो यथा ।
स्निग्धश्यामलकर्तालिप्तवियतो वस्त्रद्वलाकाधना वाताः
शीकरिणः ययोदसुहृदमानंदकेकाः कलाः कामं संतु
दृढं कठोरहृदयो रामोऽस्मि सर्वे सहे वैदेही तु कथं
भविष्यति ह हा हा देवि धीरा भव । अत्र रामशब्देन
व्यंग्यधर्मातिरस्य परिणयतः संज्ञी प्रत्याव्यते न संज्ञिमात्रं ॥

अथ टीका ॥

या स्मर्यमाणा श्रेयांसि मूते ध्वंसयते रुजः ।

तामभीष्टफलोदारकल्पवृक्षां स्तुवे शिवां ॥

वृत्तिकारः संगतिमुद्योतस्य कुर्वाण उपक्रमते । एवमिति ।
प्रदर्शित (!) इति । मया वृत्तिकारेण सतेति भावः न
चैतन्मयोत्सूचमुक्तं (!) अपि तु कारिकाकाराभिप्रायेणैवाह
तवेति द्विप्रकारप्रकाशने वृत्तिकारकृते यन्निमित्तं बीजभू-
तमिति संबंधः । ०

Ch. II. ends fol. 67b: इति श्रीमदभिनवगुप्ताचार्य-
विरचिते सहृदयालोकध्वनिलोचने द्वितीय उद्योतः ॥

Ch. III. ends fol. 139a: इति शारदाचरणरजः-
कणपवित्रितस्थलवास्तव्यनोपाध्यायात्मजविद्वत्कविसह-
दयचक्रवर्तिश्रीमदानंदवर्धनाचार्यविरचिते काव्यालंकारे
ध्वनौ नानाविधध्वनिप्रभेददर्शनं नाम तृतीय उद्योतः ॥
इति श्रीमहामहेश्वरश्रीमदभिनवगुप्ताचार्यविरचिते का-
व्यालंकारलोचने ध्वनिसंकेते तृतीय उद्योतः ॥ अतः परं
टीका नास्ति प्रतिरूपकं न लब्धं ॥

Ch. IV. begins: एवं ध्वनिं सप्रपंचं विप्र(ति)पत्ति-
निरासार्थं व्युत्पाद्य तद्व्युत्पादने प्रयोजनान्तरमुच्यते । ध्वनेयैः
सगुणीभूतव्यंग्यस्य च मार्गैः प्रकाशितस्याफलान्तरं (?)
कविप्रतिभानंत्यम् । कथमिति चेत् ततो अन्यतमेनापि
प्रकारेण विभूषिता वाणी नवत्वमायाति । पूर्वोच्यन्वय-
त्यपि ततो हि ध्वनेरुक्तप्रभेदमध्यादन्यतमेनापि प्रकारेण
विभूषिता सती वाणी पुरातनकविनिबद्धार्थसंस्पृश्वत्यपि
नवत्वमायाति । तथा हि । अविवक्षितवाच्यस्य ध्वनेः
प्रकारद्वयसमाश्रयेण नवविधलोकोक्तिरसः गतीनामारंभः ।
किसलयितलीलापरिमलः स्पृश्यास्तासुखं किमिव हिर-
ण्यमृगदृशः । इत्यस्य

सविभ्र(माः) स्मितोद्भेदा लोक्यः(x. विद्वोक्त)प्रसरतिरः

मितमालसगामिन्यः कामिन्यः कस्य न प्रियाः ॥

इत्येवमादिषु श्लोकेषु सखसि तिरस्कृतवाच्यध्वनिसमाश्रयेण
अपूर्वत्वं प्रतिभासते ०

It ends :

सत्काव्यतत्त्वविषयं स्फुरितप्रसुप्त-

कल्य मनसु परिपक्वधियां यदासीत् ।

तद् व्याकरोत्सहृदयोदयलाभहेतोर्

आनंदवर्धन इति प्रथिताभिधानः ॥

इति श्रीशारदाचरणसरोजरजःकणपवित्रितस्थलवास्तव्यवि-
पश्चिद्वरश्रीजोनोपाध्यायात्मजविद्वत्कविसहृदयचक्रवर्तिश्री-
मदानंदवर्धनाचार्यविरचिते सहृदयालोके काव्यालंकारे ध्वनौ
चतुर्थे उद्योतः ॥ ० समाप्तो ध्वन्यालोचनः ॥

Cf. Dr. G. Bühler's Report on Sanskrit MSS.
in Kashmir, etc. (1877), pp. 65; cxxxi.

[II. T. COLEBROOKE.]

1136.

1419a. Foll. 71 (and a *suddhipattra* after
39); size 12½ in. by 4½ in.; well written, in
Devanāgarī; nine or ten lines in a page.

Kāvyaaprakāśa, the well-known work on
rhetoric, by the Kāshmirian *Mammaṭa* (? 12th
century), whose name however is not mentioned
in this MS.

Editions of the work have been published at
Calc. in 1829 and 1866; the latter with an in-
teresting critical essay, in which the editor,
Maheśa Canūra Nyāyaratna, treats of *Mammaṭa's*
age and place in rhetorical literature. The
relations between *Mammaṭa* and *Rājānaka*
Ananda (who is supposed to have completed
the work) are discussed in Prof. Peterson's Re-
ports, I. (1882-3), p. 21 seq.; II. (1883-4),
p. 10 seq.; and by Prof. G. Bühler, Ind. Ant.,
vol. xiii. p. 30.

The present MS. was transcribed by one
Kāśīmātha, in Śaṃvat 1791 (A.D. 1734).

[II. T. COLEBROOKE.]

1137.

2098e. Foll. 6; size 8 in. by 4 in.; legibly
written, in Devanāgarī, about 1750 A.D.; 14-17
lines in a page.

Kāvyaaprakāśakārikā, the text of the versified
rules of the *Kāvyaaprakāśa*, without the author's
commentary.

It begins: नियतकृतनियमरहितां ० The *śloka*s
(142) are numbered consecutively.

It ends: उक्तेष्वतःपतंतीति न पृथक् प्रतिपादिताः ॥४१॥
(ed. p. 360).

इत्येव मार्गो विदुषा विभिन्नो
व्यभिचरूपः प्रतिभासते यत् ।

न तद्विचित्रं यदमुच सम्यक्
विनिर्मिता सघटनैव हेतुः ॥ ४२ ॥

इति दशम उक्तासः ॥ एता मूलकारिकाः ॥

[GAIKAWAR.]

1138.

1927. Foll. 71 (the first 6 of which are lost, the matter having been supplied on 5 leaves by a later hand); size 10 in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, c. 1780 A.D.; 12-14 lines in a page.

Kāvyaaprakāśakārikā.

[DR. J. TAYLOR.]

1139.

1604. Foll. 204; two of which (42 and 43) are lost, and replaced by one leaf in a more modern hand; between foll. 96 and 97 three *śuddhīpātrās* have been inserted by a third hand; size 11½ in. by 3 in.; good Devanāgarī writing, but much faded in places; eight lines in a page.

Kāvyaaprakāśaṭīkā, a commentary on *Maṇḍana's Kāvyaaprakāśa*, compiled, at Benares, by *Sarasvatī-Tīrtha Yati*, whose original name was *Narāhari*—born in A.D. 1242, at the town of *Tribhuvanagiri* in the Telugu (*Andhra*) country—younger brother of *Nārāyaṇa*, son of *Mallinātha* and *Nāgammā*, grandson (?) of *Narasimha Bhaṭṭa*, and great-grandson of *Rāmeśvara*, of the *Vatsagotra*.

It begins:

दुष्टिसंज्ञमभिनीमि सिद्धिदं विघ्नराजमिभसुंदराननं ।
यस्य संस्मरणलेशतो र्गल्लो विघ्नराशिरपयाति दूरतः ॥ १ ॥
हंसगा सितदुकूलभूषणा चीक्षणा कुचनता चतुर्भुजा ।
देववंशचरणा शुचिस्मिता भारती वसतु वाचि मे सदा ॥ २ ॥
अर्यति (जयति B) गिरिजापतेश्चरणरेणवो ये ऽन्वहं
वहं पखिलमंगलव्रततिसंततैर्वीजतां ।
धृता हरिसुरेश्वरप्रभृतिभिः स्तनीलस्यले
सतां कतकवक्ष्या विमलयति ये मानसं ॥ ३ ॥

अपि पंचबाणमित्रं गौरीमुखसाम्यलेशलोभेन ।
मौली सदा मृगांकं कलयत्कल्याणकेलये ऽस्तु शिवः ॥ ४ ॥
विधातुकामः सुकृतं गरीयः क्षमातलं स्वर्ग इवावतीर्थः ।
आलंबनं सर्वविशेषणानां जयत्यखंडस्थितिरांग्रदेशः ॥ ५* ॥

फलमिव सुकृतानां लोकधात्र्याः समग्रं
विगलितमिव भूमौ नाकलोकस्य खंडं ।
नगरमतिगरीयः सर्वसंसारसारं
त्रिभुवनगिरिनाम्ना तत्र विख्यातमास्ते ॥ ६ ॥
तत्राभवत्सकलशास्त्रविचित्रपात्रं (विचारपात्रं B)
श्रीवत्सगोत्रसुरकाननपारिजातः ।
अन्यद्विधातुरवलंबनमात्रवाचां
रामेश्वरः कलिकलंककथांतरायः ॥ ७ ॥

आसीत्प्रमाणपदवाक्यविचारशीलः
साहित्यसूक्तिविसिनीकलराजहंसः ।
ब्रह्ममृतग्रहणनादितलोभवृत्तिस्
तस्यात्मजो निपुणधीर्नरसिंहभट्टः ॥ ८ ॥
तस्मादचिंत्यमहिमा महनीयकीर्तिः
श्रीमल्लिनाथ इति मान्यगुणो बभूव ।
यः सोमयागविधिना कलिकलंडनाभिर्
अद्वैतसिद्धमिव सत्ययुगं चकार ॥ ९ ॥

लक्ष्मीरिव मुरारतेः पुरारतेरिवांबिका ।
तस्य धर्मवधूरासीत्तागमेति गुणोज्ज्वला ॥ १० ॥
ज्येष्ठस्तदीयतनयो विनयोदितश्रीः
नारायणो ऽभवदशेषनरेद्रमान्यः ।
वाग्देवताकमलयोरपि यस्य गात्रे
सीमाविभागकलहो न कदापि शांतः ॥ ११ ॥
विरिंचेः पर्यायो भुवि सदवतारः फणिपतेस्
त्रिदोषो दोषाणां सकलगुणमाशिक्यजलधिः ।
अवाचां प्राचां वा सकलविदुषां मौलिकुसुमं
कनीयांस्तत्सूनुर्ययति नयशाली नरहरिः ॥ १२ ॥

सवसुग्रहहस्तेन ब्रह्मणा समलंकृते ।
काले नरहरेर्जन्म कस्य नासीन्नोरमं ॥ १३ ॥
तत्काले सह मंगलेन गुरुणा मित्रेण लेभे वणिक्
राशिस्तु प्रमदाश्रयेण समभूदुच्चैः सकाव्यो बुधः ।
सत्केतुः शुभहेतवे द्विजपतिर्जीतिः (० पतिर्जीतः B) कुली-
रागतो
मैत्रं शान्तिमयं दधार कलशं जन्मोत्सवाडंवरे ॥ १४ ॥

* This stanza, together with the preceding *Āryā*, is numbered 8 in both MSS.

विचार्य सर्वं सुखमेव दुःखं मुधामये ब्रह्मणि लोलुपस्य ।
संन्यस्तस्तस्य बभूव सार्धं सरस्वतीतीर्थे इति प्रसिद्धिः ॥ १५ ॥
तर्के कर्कशकेलिना बलवता दांतेन विद्यारसे (बलवता
वेदांतविद्यारसे B)

मीमांसागुणमांसलेन परितः सांख्ये ऽप्यसांख्योक्तिना ।
साहित्यामृतसागरेण फणिनो व्याख्यासु विख्यावता
काश्यां तेन महाशयेन किमपि ब्रह्ममृतं पीयते ॥ १६ ॥
काश्यां सरस्वतीतीर्थेयतिना तेन रच्यते ।

टीका काव्यप्रकाशस्य बालचिन्तानुरंजिनी ॥ १७ ॥

ननु नियतीत्यादिरादिमन्त्रोक्तो ऽनुपपन्नः प्रारिप्सितकाव्य-
मीमांसाशास्त्रे ऽनुपयुक्तत्वादित्याशङ्क्य प्रारिप्सितग्रंथपरिसमाप्ति-
परिपेक्षिविघ्ननिरासहेतुनमस्कारलक्षणमंगलाचरणप्रतिपादकत्वा-
दुपपन्न एवेत्याह । ग्रंथारंभ इत्यादि । ०

It ends :

एवं सरस्वतीतीर्थेयतिनां ग्रेण निर्मिता ।
टीका काव्यप्रकाशस्य मुदे स्याद्विदुषां चिरं ॥ १ ॥
पंच ज्ञेयानजैपुनैरिति सुकृतिनो दुश्चरैर्ये तपोभिर-
येषां चेतोऽरविंदे स किल पुरहरो वासमंगीचकार ।
येषां पादारविंदस्मृतिरपि जडताहारिणी देहभाजां
तैष्टीकेयं सरस्वत्युपपदविलसन्तीर्धर्मज्ञैरकारि ॥ २ ॥
साहित्यकुमुदकानननिद्राविद्रागयामिनीनाथाः ।
काव्यप्रकाशटीकां व्यरीरचस्ते सरस्वतीतीर्थीः ॥ ३ ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीसरस्वतीतीर्थेश्रीच-
रणविरचितायां काव्यप्रकाशटीकायां दशम उक्तासः समाप्तः ॥
संवत् १५७० सयये पुसवदि ५ एतवारवारे (!) ॥

On this work see Prof. Peterson's Report, I.
(1882-3), p. 25. [H. T. COLEBROOKE.]

1140.

189. Foll. 261; size 10½ in. by 4½ in.;
fairly written, in Devanāgarī; nine lines in a
page.

Sarasvatī-Tīrtha's Kāvyaprakāśaṭīkā.

Dated : संवत् १७४६ माहकृष्णपक्षे २ बुद्धवासरे लिखितं
नया रामसाः (!) ॥ after which by a different hand:
पुस्तकमेतत्काशीस्थदिवाकरांमदीक्षितेन श्रीतं तुंगारुणक्षेत्रे
निवसता ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1141.

491. Foll. 161; size 12¾ in. by 4¼ in.; on
the whole well written, in the Bengali character,
A.D. 1806; eight lines in a page.

Kāvyaprakāśa-dīpikā, a commentary on
Mumukshu's manual, composed by *Caṇḍīdāsa*,
at the instance of his friend *Lakṣmaṇa Bhaṭṭa*.

It begins :

सुरारिवक्षोर्विद्योभप्रारम्भस्फारदसरः ।
क्रीडामिहस्वरूपस्य हरे षाडो विभूतये ॥
श्रीचण्डीदासकविवाक्कौमुदीसारनिर्मिता ।
भूयात् काव्यप्रकाशस्य दीपिका कृतिनां मुदे ॥
श्रीमन्नक्षत्रभट्टानां मुहूर्तामनुशासनात् ।
ध्वनिप्रकरणस्यास्य रहस्यं वर्णयामहे ॥

प्रारिप्सितनिर्विघ्नपरिसमाप्तिहेतुभूताविगीतशिष्टाचारपरम्प-
रापरिप्राप्तस्वाभीष्टदेवताप्रसादेन परत्वं प्रथमकारिकायाः प्रका-
शयन्नवतारणिकामाह वृत्तिकृत ग्रन्थो ०

Vācaspati Mītra seems to be referred to as a
commentator on the same work, at p. 7a: रन्तु-
मिति (*Kāvyapr.* p. 5, l. 13) तु फले व्यन्यत इति संबन्धः ।
प्राचीनानां श्रीमद्वाचस्पतिनिश्रप्रभृतीनां व्याख्यातृणां मतं ।

It ends :

काव्यप्रकाशतरुपे कुसुमप्रदाय-
व्याख्यातिलोलमरुदाकुलितप्रतानः ।
सिक्तः पुनश्च प्रतिपल्लवतामुपेत्य
श्रीचण्डीदासकविवागमृतप्रवाहैः ॥ १७२८ ॥
सायं सूयोज्ञायाः पुलिनपरिसरे बालकेरावृतः सन्
धायन्धायन् (!) कृतविधिवधरो गोसमूहं विधिवन् ।
स्त्रियं गोपाङ्गनाभिः कृतविधिवधनक्रीडनो देववंश-
ध्वंशी वंशी विलाशी व्रजकुलतिलकः पातु धो गो-
पवेशः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1142.

1514. Foll. 264 (numbered 262; no. 76
having been missed, and nos. 69, 70 and 173
used twice); size 11½ in. by 3½ in.; good,
modern Devanāgarī writing; nine lines in a
page.

Kāvyaprakāśa-tīlaka, a philosophical com-

mentary on the *Kāvyaaprakāśa*, by Jayarūma *Nyāyapañcānana Bhaṭṭācārya*. It begins:

श्रीजयरामः सुकृती नत्वा शंभोः पदांभोजं ।

काव्यप्रकाशटीकां तनुते विद्वद्विनोदाय ॥

समीहितकर्मांभे कार्ये शिष्टाचारपरम्परायातं मंगलं ग्रंथकृ-
दाचरितवानुपनिबद्धवांश्च व्याख्यातुं श्रोतृणामनुपगतो ऽपि मंग-
लसंपन्नये तथा कृतमपि हि मंगलं विघ्ने विनाशयति हरिर्हरति
पापानि दुष्टचिह्नैरपि स्मृत इत्यादिस्मृतैः । अत एव च वृत्ति-
कृदपि तन्निबद्धश्लोकं व्याख्यातुमवतारयति । ग्रंथेति ०

It ends :

वद्वः श्रीजयरामेण रामेणैव महोदधेः ।

अलंकारां बुधो सतुः संचरंतु बुधाः सुखं ॥

अलंकारनिबंधो ऽयं रचितो न्यायवित्तैः ।

न्यायालंकारनिपुणैः कृपया परिगृह्यतां ॥

इति महामहोपाध्यायश्रीजयरामन्यायपंचाननभट्टाचार्यैरचितं
काव्यप्रकाशतिलकं संपूर्णं ॥ संवत् १८५४ ॥

Cf. Peterson, Report, II. (1883-4), pp. 21, 107.

[H. T. COLEBROOKE.]

1143.

361. Foll. 219; size 10 $\frac{1}{2}$ in. by 3 $\frac{1}{2}$ in.; on the whole well written, in Devanāgarī, by three different hands; from fol. 61 about 1780 A.D.; foll. 1-60 at the beginning of the present century; 9-12 lines in a page.

Kāvyaaprakāśa-vyākhyā, by Kamalākara Bhaṭṭa, son of Rāmakṛṣṇa Bhaṭṭa and Umā; grandson of Nārāyaṇa Bhaṭṭa; and great-grandson of Rāmeśvara Bhaṭṭa. It begins:

नत्वा गणेशं वाग्देवीं सांख्यं शंभुं च राघवं ।

श्रीरामकृष्णं पितरं नत्वा नानाख्यां च मातरं ॥

नारायणात्मजश्रीमद्रामकृष्णात्मजः कृती ।

काव्यप्रकाशगां व्याख्यां तनोति कमलाकरः ॥

काव्यप्रकाशे टिप्पण्यः सहस्रं सति यद्यपि ।

ताम्रस्वस्या विशेषो यः पंडितैः सो ऽवधार्यतां ॥

स्वकृतकारिका व्याख्येयासुराद्यश्लोकस्यावतारिकामाह ।
ग्रंथेति ०

It ends: ननु पूर्वग्रंथेषु सत्सु किमनेनात आह इतीति ।
विदुषां ध्वनिकृद्भामनादीनां भिन्नो ऽपि मार्गः अविरोधेन

संगृहीतो यत् प्रतिभासते तत्र चित्रं । यत् यस्मादमुत्र ग्रंथे
संघटना संग्रहेण संदर्भे एव हेतुः कृता सर्वसंग्रहार्थो ऽयं ग्रंथः ।
अतो न तैः सिद्धिरिति भावः ॥

गुणिनो ऽनंतपुत्रस्य विनोदाय सतां मुदे ।

कमलाकरसंज्ञेन अत्र एव विनिर्मितः ॥

तर्के दुस्तर्कमेधः फणितपतिभणितिः पाणिनीये प्रपंचे

न्याये प्रायः प्रगल्भः प्रकटितपटिना भाट्टशास्त्रप्रघट्टे ।

प्राभः प्राभाकरीये पथि मथितदुर्हान्तवेदांतसिंधुः

श्रौते साहित्यकाव्ये प्रखरतरंगतिर्थमैशास्त्रेषु यश्च ॥

येनाकारि प्रोद्भटा चार्त्तिकस्य

टीका चान्या विंशतिग्रंथमाला ।

श्रीरामांघ्रोरपिता निरुपेयु

सिंधुः शास्त्रे तत्त्वकौतूहले च ॥

श्रीमन्नारायणाख्यात्मजनि विबुधो रामकृष्णाभिधानस्

तत्पूनुः सर्वविद्याबुधिनित्तुलकोकारतः कुंभजन्मा ।

टीकां काव्यप्रकाशे कमलपदपरस्वाकरोऽरीरचच्च

श्रीपिन्नोः पादयुग्मे रघुपतिपदयोः स्वश्रमं प्रापयच्च ॥

रामकृष्णात्मनूनेन कमलाकरशर्मणा ।

यो ऽत्र श्रमः कृतस्तेन प्रीयतां रावणांतकः ॥

इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणपारावारपारीणजगद्गुरुश्रीमद्रामे-
श्वरभट्टसूरिसूनुनारायणभट्टमुतविद्वन्मुकुटहरीराकरश्रीरामकृष्ण-
भट्टमुतमहामहोपाध्यायश्रीकमलाकरभट्टकृतायां काव्यप्रकाश-
व्याख्यायां दशमोऽंशः समाप्तः ॥

The author's *Nirṇayasindhu* was composed in Samvat 1668 (A.D. 1611).

This commentary was printed with the text at Benares in 1866. [H. T. COLEBROOKE.]

1144.

3073. Foll. 23; size 10 $\frac{1}{2}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.; good, clear Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; 9-12 lines in a page.

Madhumatī, a commentary on the *Kāvyaaprakāśa*, [by Ravi, son of Ratnapāṇi].

This MS. only contains the first two *ullāsas*, and the beginning of the third on the last page.

It begins: शिष्टाचारपरिप्राप्तया मंगलं प्रेक्षावत्यवृत्त्यंग-
तयाभिधेयं वा प्रथममभिधातुमुचितं न तु देवताकीर्तनमिति
शंकां निराकृतुमाह । ग्रंथारंभ इति । ०

A MS. described in Prof. Poterson's Report for 1884-6, p. 332, contains five introductory verses in which the author gives his name as *Ravi*, son of *Ratnapāṇi*, who again was the son of *Acyuta*, minister of king *Śivasimha* of *Mithilā*.

Anandavardhana(-pādāh) is referred to at fol. 4b. [J. R. BALLANTYNE.]

1145.

74A. Foll. 199 (numbered 200; no. 94 having been passed over); size 17 in. by 5½ in.; Bengali handwriting of 1806 A.D.; eight lines in a page.

Kāvyaaprakāśadarśa (or *Bhāvanārthacintāmaṇi*), a commentary on *Maṇmadaka's* manual, by *Mahāśvara Nyāyālaṅkāra Bhāṭṭācārya*. It begins:

मुखैश्चतुर्भिः स्तुवते विधाने स्तोत्रे श्रुतीनां च चतुष्टयाय ।
भुजैश्चतुर्भिश्चतुरो र्थैर्वाग्विमो ददानाय चतुर्भुजाय ॥
दुर्व्याख्याजनितप्रमोदजननी वैपम्यविश्वंमिनी
वैशद्यादतिरोचनी रसखनी काव्याग्लोहादिनी ।
टीका विप्रजनप्रमोदजननी भावार्थचिन्तामणी
भट्टाचार्यमहेश्वरेण रचिता काव्यप्रकाशोपरि ॥

अथ सुकुमारान् राजकुमारान् ०

See Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 69; iv., p. 115; Weber, Cat. Berl., nos. 820, 821; Burnell, Tanjore MSS., p. 55a.

The ten chapters (*pratibimba*) end as follows: I. *Kāvyaaprayojanādinirṇaya* fol. 13b; II. *śabdādinirṇaya*, fol. 28b; III. *arthādinirṇaya*, fol. 31b; IV. *dhvanīnirṇaya*, fol. 76a; V. *guṇābhūtavyaṅgyādinirṇaya*, fol. 91a; VI. *citrānirṇaya*, fol. 91b; VII. *doṣhapratibimba*, fol. 137b; VIII. *guṇapratibimba*, fol. 143b; IX. *śabdālaṅkārapratibimba*, fol. 154b; X. *arthālaṅkārasya pratibimbah*. [H. T. COLEBROOKE.]

1146.

2764c. Foll. 130; size 13½ in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Kāvyaaprakāśa, a commentary on *Maṇmadaka's* *Kāvyaaprakāśa*, by *Govinda*, son of *Keśava* and *Sonadevi*, and younger (half-) brother of *Ruci-kara-kavi*. It begins:

सोनोदेव्याः प्रथमतनयः केशवस्यात्मजन्मा
श्रीगोविंदो रुचिकरकवेः प्रेमपात्रं कनीयान् ।
श्रीमन्नारायणचरणयोः सम्यगाधाय चित्रं
नत्वा सारस्वतमपि महः काव्यतत्त्वं व्यनक्ति ॥

वचनसंदर्भविशेषरूपस्य ग्रंथस्य प्रारिप्सितत्वेन स्तोत्रमुचितायाः सेव्यमानायाश्च वाग्देव्याः आत्म्यदभूतां कविभारतीं तदभिव्रत्वेनाध्यवसितां प्रारिप्सितप्रतिबंधकदुरितशान्तये ग्रंथकृतस्तोति ॥ नियतिकृतेति ०

For other MSS. see Aufrecht, Cat. Bodl., nos. 502-4; Rāj. Mitra, Notices, ix., p. 124; Peterson, Report, I. p. 26; II. p. 17.

It ends:

परिशील्यतु संतो मनसा संतोषशीलेन ।
इदमद्रुतं प्रदीपं प्रकाशमपि यः प्रकाशयति ॥
दीपिकाद्वितयं कल्पे प्रदीपद्वितयं सुती ।
स्वमतीं सम्यगुपाधाय गोविंदः गर्भं विंदति ॥
इति श्री[महा]महोपाध्यायश्रीगोविंदविरचिते काव्यप्रदीपे
श्रीलंकारनिर्णयो नाम दशम उच्चासः समाप्तः ॥

[COLL. FORT WILLIAM.]

1147.

1008a. Foll. 155; size 12 in. by 4½ in.; good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

1148.

2904. Foll. 314; size 9½ in. by 4 in.; thick, clear, modern Devanāgarī writing; eight lines in a page.

The same work.

This copy commences with the following *śloka* :—

यस्य हस्ते गदा चक्रं गरुडो यस्य वाहनं ।
शंखः करतले यस्य स मे विष्णुः प्रसीदतु ॥

सोनोदेव्याः ०

[RICH. JOHNSON.]

1149.

3078. Foll. 41; size 10 in. by 3½ in.; small, legible, modern Devanāgarī writing; 12-14 lines in a page.

The first six chapters of the *Kāvya-pradīpa*.

[J. R. BALLANTYNE.]

1150.

176c. Foll. 76; size 12 in. by 3½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Kāvya-pradīpa-ṭīkā, by an unknown author.

It begins: प्रारम्भितत्वेनेति केचित् प्रकाशे ग्रंथारंभे इति अस्य करिष्यमाणे इति शेषः ०

See Aufrecht, Cat. Bodl., no. 504.

It ends: संपूर्णे काव्यलक्षणमिति सम्यक्लेशतो ऽपि न्यूनताविरहादिति भावः काव्यं लक्ष्यते स्वरूपतो विशेषतश्च ज्ञायते ऽनेनेति काव्यलक्षणं प्रकटग्रंथ इत्यर्थः ॥ इति प्रदीप दशम उल्लासः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1151.

943b. Foll. 114; size 12½ in. by 4½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Kāvya-prakāśodāharanavivṛiti, or *Udāharanacandrikā*, a commentary, by *Vaidyanātha*—son of *Rāma(candra) Bhaṭṭa Sūri*, and grandson of *Vitṭhala Bhaṭṭa*—on the poetic examples adduced by *Mammaṭa*, for the purpose of illustrating the rules laid down in his *Kāvya-prakāśa*. The work was completed in Śaṃvat 1740 (A.D. 1683).

It begins:

निजभक्तधुरीणस्य गिरं कर्तुं गरीयसीम् ।
स्तंभादाविष्कृताकारं नमामि कुलदैवतम् ॥ १ ॥
गंगोद्भासितमौलिश्चंद्रकलाललितशेखरैः सततम् ।
संगीकृतगलगरलो जयति जयंतीपतिजैगति ॥ २ ॥ ...
आधाय हृदि वादेवीचरणांबुजमादरात् ।
कुर्वे प्रकाशसंबन्धामुदाहरणचंद्रिकाम् ॥ ५ ॥

चिरंतनकृता व्याख्याः समालोच्य यथामति ।

रचिता वैद्यनाथेन रामचंद्रात्मजसूना ॥ ६ ॥

कृतिरेषा कृपावद्भिः साधुभिर्ध्वनिपंडितैः ।

गुणदोषविभागज्ञैर्निपुणैः परिशोधिताम् ॥

स्वाधीनपति(का) काचिदसकृदुपपुक्तेष्वपि वरोपकरणादि-
भूक्तंगोत्या (? द्या) तेषामत्यंतोपादेयतां सूचयंतीं सखीमाह । यः
कौमारेति । ०

Caṇḍīdāsa's Dīpikā is quoted on fol. 2a, l. 4 (cf. MS. 491, fol. 6a, l. 5).

It ends:

गोपीनयननिपीतो वासो मृदुलं वसानमतिपीतो ।

नवधनकांतिकलापं नमत मुकुंदं कलालापः ॥ १ ॥

अनन्यकविकल्पिताखिलसदर्थैर्जघिकां (? जोषिकां)

सदन्वयविवोधिकां विबुधसंशयोद्धेदिकां ।

उदाहरणयोजनाजननसज्जानादिकाम्

उदाहरणचंद्रिकां भजत वैद्यनाथोद्यतां ॥ २ ॥

वियद्वेदमुनिस्साभिर्मिते ऽव्ये काश्चिके सिते ।

बुधाष्टम्यामिदं ग्रंथं वैद्यनाथो ऽभ्यपूरयत् ॥ ३ ॥

इति श्रीमत्पद्मवाक्यप्रमाणाभिज्ञधर्मशास्त्रपारावारीयतत्स-
द्भिदुलभट्टात्मजश्रीरामभट्टसूरिसूनना वैद्यनाथेन रचितायां
काव्यप्रकाशोदाहरणविवृतामुदाहरणचंद्रिकाव्याख्यायां दशम
उल्लासः संपूर्णः ॥ संवत् १६९९ मितिकाश्चिकसुदिचतुर्थीशनि-
वासरे शुभदिने पुस्तकं लिखितं नया ॥ This date prob-
ably belongs to the MS. from which this one
was transcribed. Cf. Peterson, Rep. II. (1883-4),
p. 108. [H. T. COLEBROOKE.]

1152.

3079. Foll. 239; size 9½ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī; 8-14 lines in a page.

Udāharanavivaraṇa, a similar commentary on the poetic illustrations of the *Kāvya-prakāśa*; by an unknown author. *Ullāsas* V.-X.

The text of the examples is given in full. Each chapter is paged separately: viz. VI. foll. 7; [VI. no example]; VII. foll. 6; VIII. foll. 82; IX. foll. 17; X. foll. 127.

It ends: एवमन्ये ऽप्येवंविधा यथासंभवमलंकारदोषा
उक्तरीत्या पूर्वोक्तदोषेष्वेवानर्भवन्तीति पूर्णमिदमुदाहरणविवरणं
विद्वांसो विदां कुर्वन्तु ज्ञमस्तु ॥ संवत् १८५९ श्रीमुखनामसंव-
त्सरे ज्येष्ठे मासि शुक्लपक्षे सप्तम्यां सोमवासरे काश्यां ०

[J. R. BALLANTYNE.]

1153.

2020. Foll. 13; size 9½ in. by 4 in.; fair,
modern Devanāgarī writing; eleven lines in a
page.

Vāgbhaṭālamkāra, a treatise on rhetoric, by
Vāgbhaṭa (or *Vāgbhaṭṭa*), son of *Nemikumāra*
and *Mahādevī* or *Vasundharā*.

It begins:

अत्रियं दिशतु वो देवः श्रीनाभेयजिनः सदा ।
मोक्षमार्गं सतां ब्रूते यदागमपदावली ॥

For an analysis of the work see Aufrecht,
Cat. Bodl., no. 509, where the author is shown
to have lived under King *Jayasimha*, son of
Karnadeva. According to Lassen, Ind. Alt.
III., pp. 562 seqq., *Jayasimha* reigned in Gu-
zerat from 1093 till 1154 A.D. As in the
Oxford MS., the treatise consists, in those
MSS., of five chapters, to which a MS., de-
scribed by Weber, Cat. Berl., no. 1718, adds,
however, a sixth chapter. See also Burnell,
Tanjore MSS., p. 576.

Chapter V. ends:

दोषैरुक्लितमाश्रितं गुणगणेश्वेतश्चमत्कारणं
नानालं कृतिभिः परीतमभितो रीत्या स्फुरत्या सतां ।
तैस्तैस्तन्मयतां गतं नवरसैराकल्पकालं कविः
सहारो घटयंतु काव्यपुरुषं सारस्वतध्यायिनः ॥ ३२ ॥
इति वाग्भट्टालंकारे पंचमः परिच्छेदः ॥

[DR. J. TAYLOR.]

1154.

2531a. Foll. 19; size 9½ in. by 4 in.;
legibly written, in Devanāgarī, about 1650 A.D.;
ten lines in a page.

Vāgbhaṭālamkāra. A more ancient, but less
correct copy. Foll. 16 and 17 had changed
places before being numbered. [GAIKAWAR.]

1155.

702b. Foll. 87; size 9½ in. by 4½ in.;
fairly written, in Devanāgarī, A.D. 1713; ten
lines in a page.

Vāgbhaṭālamkāraṭīkāraṇa, a commentary on
the preceding work, by *Utpalāśa*, son of *Bhaṭ-
tānanta*, and disciple of *Bhāṣkara*.

It begins:

श्रीवाचास्वामिचरणसरसीरुहाभ्यां नमः । श्रीशंभुर्जयति ॥
कौशल्यायां दशरथनृपाद्रामचंद्रो यदासीत्
वैकुण्ठस्थो निखिलभयनायस्तदा शून्य आसीत् ।
पूर्णस्तस्मादयमिहावतारेषु कृपादिकेषु
मन्त्रिवैवं रघुपतिमहं मुक्तये संश्रितो ऽस्मि ॥ १ ॥
अथादय्याजमभ्यामरनरहितकृतं त्यक्त्यैकुंठ ईशो
ऽप्युर्वीनासाद्य माद्यद्रिपुमयनपरो देहिनां नायको ऽसीत् ।
रामः शृंगारमूर्तिः करुणरसनिधिर्वीर एवाद्भुतो ऽपि
भक्त्यै नः [ःक्रोध]मूर्तिः प्रशमितविषमो जानकीजा-
निरस्त्रान् ॥ २ ॥
श्रीरामं पितरं वंदे जानकीं मातरं ततः ।
वाग्भट्टालं कृतिव्याख्यां कर्तुं किंचिद्विचित्रितः ॥ ३ ॥
भट्टानंततनूजेन गुरुं श्रीभास्कराभिधं ।
नत्वा टीका गणेशेन वाग्यतिना विरच्यते ? ॥

With वाग्य ends fol. 1, while fol. 2 begins
in the middle of a dissertation on general
topics connected with verse 2 of the original
text, a leaf having apparently been lost here.

It ends: ग्रंथमुपसंहरति । दौषैरिति० स्वस्यापि सार-
स्वतोपास्तिसामर्थ्यादेव तादृशग्रंथसामर्थ्यं न स्वतो व्युत्पत्तिव-
लादेति सूचितवान् मूलकृदिति शिष्यः ॥ ३२ ॥
इति वाग्भट्टालंकारविषयको पंचमः परिच्छेदः ॥ शके १६३५ ॥
रविवसरे आपाडे मासि शुक्लपक्षे पंचम्यां तिथौ कावीश्वरो-
पनाम्ना निवदेवसुतभवानीशंकरेणोद पुस्तकं लिखितं स्वार्थं
परोपकारार्थमस्तु ॥ [H. T. COLMBROOKE.]

1156.

2656c. Foll. 43; size 9½ in. by 5½ in.;

legibly written, in Devanāgarī, about 1700 A.D.; eight lines in a page.

Vāgbhaṭālaṃkāraṭīkā, another commentary on *Vāgbhaṭa's* treatise, by *Jinavardhana-sūri*, son of *Jinarāja* (? or *Jinendra*). Incomplete.

It begins:

श्रीमान् श्रीआदिनाथः श्रियमिह दिशतु श्रेयसीं भूयसीं वो
विभ्रायः सौरभेयं हृदयमतश्चिवः शंकरः शंकराभः ।

सेव्यो भूतैर्विभूत्या परिकलिततनुर्वर्णेनीयो स्रहीनैर्
विभङ्गैर् सुवर्णं तुहिनश्चिरशिखिणो भाति यः कामजेता ॥ १ ॥

प्रभावविभवावासं प्रतिभादानदक्षिणं ।

स्मृशामि शिरसा सौरं गुरुपादरजःकणं ॥ २ ॥

बालानामवबोधाय स्वस्यार्थस्फुरणाय च ।

वाग्भट्टालंकृतेः कुर्वे व्याख्यां संक्षेपयुक्तिः ॥ ३ ॥

ततः शास्त्रस्याविज्ञेन परिसमाप्त्यर्थं बाह्यदेवो (श्रीवाग्भट्टदेवो Rāj. M.; but see Weber, Cat. Berl., ii., p. 275, note.) विशिष्टदेवनमस्कारमाह । श्रियमिति ०

According to Dr. Klatt, Indian Antiquary, xi., p. 249, and Prof. Bhandarkar, Report 1882-3, p. 25, this *Jinavardhana* acted as *Sūri* of the *Kharatarayachū* (see first colophon below) from *Samvat* 1461 to 1475 (A.D. 1404-1418) when he was removed from the office.

The colophons of the chapters read thus:

I. इति श्रीखरतरगच्छे श्रीजिनराजसूरि[सूनु] भट्टश्री-
जिनवर्धनसूरिविरचितायां वाग्भट्टालंकारटीकायां प्रथमः
परिच्छेदः ॥ fol. 9a.

II. इति श्रीजिनराजसूनुविरचितायां (I) वाग्भट्टालंकार-
टीकायां द्वितीयः परिच्छेदः ॥ fol. 15a.

III. इति श्रीजिनदेवे (I) विरचितायां ० तृतीयः परिच्छेदः ॥
fol. 18a.

The comment breaks off in the 151st verse of the 4th chapter; a leaf has been lost before the last leaf; the gap extending from verse 145 to 149 of the chapter.

For other MSS. of this commentary see Rāj. Mitra, Notices, viii., p. 257 (where the author's name is, however, set down as *Adi-nātha*), and Weber, Cat. Berl., nos. 1719, 1720.

[GAIKAWAR.]

1157.

2543a. Foll. 31; size 10½ in. by 4½ in.; good Jaina Devanāgarī writing of 1458 A.D.; seventeen lines in a page.

Kāvyaṇuśāsana-vṛitti, or *Alaṃkāratilaka*, another treatise on rhetoric by *Vāgbhaṭa*, son of *Nemikumāra* and *Vasundharā*.

The work is founded on the same plan, and travels over the same ground, as the author's *Vāgbhaṭālaṃkāra*. He even quotes from it every now and then a rule or an example in the same, or very similar, terms. He also keeps up in this work the division into five chapters (*adhyāya*), and very nearly the succession of topics within this frame. But there the similarity ends, and the difference of conception shows itself in the preponderance of the *vṛitti* over the *mūla*. The earlier treatise is written in *śloka*s and rests on itself, while in the present work the rules are couched in terse prose depending on the accompanying commentary for the full development of particulars, and of kindred topics not strictly embraced by the text of the rules. Thus the first *adhyāya*, which treats of the *kāvya*, and its different kinds generally, is especially characterized by its wide digressions on the whole field of Hindu literature and learning.

It begins: नमः सर्वज्ञाय ॥

प्रणिपत्य प्रभुं नाभिसंभवं भक्तिनिर्भरः ।

विवृणोमि स्वयमहं निजं काव्यानुशासनं ॥

ग्रंथारम्भे शिष्टसमयपरिपालनाय अभिधेयसंबन्धप्रयोजनप्र-
तिपादनाय च कौन्तेयकुलकमलविकाशनैकभास्करस्य ० - -
वसुंधरावधूतदयहारस्य श्रीमन्नेमिकुमारस्य नन्दनो विनिर्मिता-
नेकनव्यभ्यनाटकछंदोलेकारमहाकाव्यप्रमुखमहाप्रबंधबंधुरो ०
महाकविश्रीवाग्भटो ऋषिदेवतानमस्कारपूर्वकमुपक्रमते । यथा ।

सर्वार्थमागर्थी सर्वभाषासु परिणामिनीं ।

सर्वीयां सर्वतोवाचं सर्वज्ञीं प्रणिदधमहे ॥

विलोक्यानेकशास्त्राणि निजबुद्धिप्रकर्षतः ।

विदुषां हर्षपोषाय वक्ष्ये काव्यानुशासनं ॥ २ ॥

x x 2

तद्यथा । काव्यं प्रमोदाय अनर्थपरिहाराय व्यवहारज्ञानाय
त्रिवर्गफललाभाय कांतातुल्यतयोपदेशाय कीर्तये च । ०

The author, having declared 'kīrti' to be the only legitimate purpose of poetry—because surer to perpetuate the glory of heroes than any monument of stone (अमरसदनादि, explained as चैत्यादि in the margin),—he goes on to define the cause and origin of poetry in the human mind, as व्युत्पत्त्यभ्याससंस्कृता प्रतिभा यस्य [काव्यस्य] हेतुः । i. e., 'the perceptive faculty cultivated by extensive reading and constant practice.' This leads him into a long review of what he understands by śāstras, and curiously enough into a geographical survey of India, merely because he wishes to comment on the word 'loka.'

Towards the end of the first chapter, in speaking of some minor kinds of dramas, he remarks (fol. 9a) : एवं प्रकरणभेदात् प्रकरणिकापि विज्ञेया । सट्टको ऽपि कैश्चिदुक्तः । तद्यथा । विष्कम्भकप्रवेश-करिहितो यस्तत्र भाषया भवति । अत्राकृतसंस्कृतया न सट्टको नाटिकाप्रतिमः । गेयं विभजते । उर्विका-भाषा-प्रस्थान-भाषिका-प्रेरणा-सिंगक-रामाक्रीड-हल्लीसक-श्रीगदित-रासक-गोष्ठीप्रभृतीनि गेयानि । ० This chapter concludes with an account of tales; the *Kādambarī*, *Līlāvatī*, *Vāsavadattā* and *Damayantī* being referred to as examples (see Weber's account of the Berlin MS., Cat. no. 1717).

In the *Mahākāvya* the author only admits four dialects, and mentions representative works in each. The *Raghuvamśa* and others (he says, fol. 7b) are composed in Sanskrit, and divided into *sargas*; the *Setubandha* and others are in Prākṛit, and divided into *āśvāsakas*; in the *Apabhramśabhāṣā* we have the *Abdhimathana* and others, divided into *sandhis*; while in the *Grāmyabhāṣā* we have the *Bhāmākāvya*, divided into *avashandhaka*. He afterwards (fol. 11b, 13-13b, 10) defines 'grāmyam' as the low language, faulty in words and ideas, and put in the mouth of the *Vidūshaka* and silly

people generally with the view of producing a comic effect (cf. *Vāyghatāṭamkāra* II., v. 8), and gives instances for it in Sanskrit and Prākṛit.

The following additional works and authorities have been found mentioned: *Rishabhadevacarita*, by the author, fol. 8a; *Karpūramāñjarī*, fol. 31a, ll. 7, 13; *Kāvyaaprakāśa* often; *Kīrātārjunīya*, fol. 8a, l. 14; *Kumārasambhava*, fol. 8a, ll. 14, 17; *Candraprabhamahākāvya* or *Candraprabhacarita*, a Sanskrit poem, fol. 8a, ll. 5, 15; *Oṅakyanītisāstra*, fol. 1b, l. 6; *Damayantīkāvya*, foll. 9b etc.; *Neminīrāpa*, fol. 8a, etc.; *Bāṇa*, fol. 1b, l. 2; *Bālarāmāyaṇa*, fol. 31a, l. 6; *Bharatamuni* (a. of *Bharataśāstra*), fol. 8b, l. 5; *Mayūra*, fol. 1b, l. 2; *Meghaulūta*, fol. 7a, l. 14; *Ratnāralī*, fol. 31a, l. 12; *Rājamatiparityāga*, fol. 8a, ll. 16, 17; *Vishṇuvijaya*, ib.; *Śīsupālavadha*, fol. 8a, etc.; *Harivamśa*, fol. 8a, l. 15; *Harshacarita*, fol. 8b, l. 3.

His native town of *Rāhadapura*, famous, it appears, as a shrine of the god *Rāhadu*, and referred to in the introduction (cf. Weber's extracts, where he reads *Rahadapura*), is celebrated in a verse by the author himself, fol. 5b, l. 9 : अस्माभिरुक्तं ।

सजलजलदनीला भाति यस्मिन् वनाली

मकरतमणिकृष्णो यत्र नेमिर्जिनेन्द्रः ।

विकचकुवलयालिश्यामलं यत्तरोभः

प्रमदयति न कांस्कान् तत्पुरं राहस्य ॥

It ends : प्रधानं आगिनीं जनुवंधे अम्यननुसंधानं यथा ।
रत्नावल्यां अतुर्थे ऽंके बाध - गमनेन सारिकाया विस्मृतिः ॥
अनुम - ; सानुपकारकस्य वर्णनं अनुगाभिधानं यथा । कर्पूर-
मंजरीं नायिकया स्वात्मने च वसंतवर्षौनमनादृत्य - दिवर्षे तस्य
तस्य राज्ञः प्रशंसनं ॥ इति महाकविश्रीवाग्भटविरचितायां खोप-
ज्ञकाव्यानुशासनवृत्तौ रसादिविवेचनो नाम पंचमो अध्यायः ॥
अलंकारतिलकाभिधानो अलंकारः समाप्तः ॥ यंय १६३० ॥

तद्वानेकमहाम (lacuna) विसर्जितः स्फारो ० त्रयः ।

श्रीमन्नेमिकुमारसूनुखिलप्रज्ञालक्ष्मणः

[काव्या supplied] नामनुशासनं वरमिदं अत्र
कविर्वाग्भटः ॥

इति अलंकारतिलकनामालंकारः समाप्तः ॥ संवत् १५१५
वर्षे अश्विनवदि ६ शनौ लिखितमिति ॥

The MS., which on the whole is very correct, seems to have been derived from the same source as the Berlin one. [GAIKAWAR.]

1158.

2656b. Foll. 9; size 10½ in. by 4½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Candrāloka (or *Alaṃkāra-nirūpaṇa*), a treatise on poetic ornaments, by Jayadeva *Pīyūshavarsha*.

It begins : अर्थालंकारः लिख्यते ॥

परस्परतपःसंपत्फलपितपरस्परौ ।

प्रपंचमातापितरौ प्राची जायापती नुमः ॥ १ ॥

उपमा यत्र सादृश्यलक्ष्मीरुत्ससति द्वयोः ।

हंसीव कृष्ण ते कीर्तिः स्वर्गे गामवगाहते ॥ २ ॥

वर्ण्योपमानधर्माणामुपमावाचकस्य च ।

एकद्वित्रानुपादानैर्भिन्ना लुप्तोपमा यथा ॥ ३ ॥

It ends :

हेतुहेतुमतोरैक्यं हेतुं केचित्प्रचक्षते ।

लक्ष्मीविलासा विदुषी कटाक्षा वेंकटप्रभोः ॥ १६१ ॥

हेतुलंकारः ॥

इत्थं शतमलंकारा लक्षयित्वा निदर्शिताः ।

प्राचामाधुनिकानां च मताभ्यालोच्य सवेतः ॥ १६२ ॥

इति चंद्रालोके अर्थालंकारा संपूर्णं (!) । समाप्तमगमत्
पंडितश्रीदामोदरस्येदं पुस्तकं ॥

This is the work which *Apyadīkshita* avows having used extensively for the composition of his *Kuvalayānanda* (cf. Aufrecht, Cat. Bodl., no. 505); and in comparing the two side by side, one will find the whole of the *Candrāloka* embodied in the *Kuvalayānanda* in regular succession, so much so that the one looks like an enlargement and continuation of the other rather than like an independent work. According to Dr. Burnell (Tanjore MSS., p. 55b) the *Candrāloka* is sometimes attributed to *Ap-*

payyadīkshita (see the next two MSS.), and identity of authorship would certainly best account for the peculiar relationship between the two works—the *Kuvalayānanda* serving as a kind of *vr̥tti* to the former work.

As a matter of fact, however, this work forms a section of Jayadeva's *Candrāloka*, a general compendium of rhetoric, in ten chapters (*mayūkha*). An edition of this larger work (beg. उच्चैरस्यति मन्दतामरसतां^०) was published by Jivānanda, Calc. 1874, the fifth chapter of which (*alaṃkāranirūpaṇa*) consists of two parts, *śabdālaṃkāra* and *arthālaṃkāra*—this latter portion coinciding with the present treatise.

Probably owing to the fact that this section became a favourite manual of poetics, and was specially adapted as such through *Apyadīkshita*'s *Kuvalayānanda*, the title of Jayadeva's complete work (*Candrāloka*) is also commonly applied to this section on poetic ornaments. Hence a certain confusion prevails,—see, f. i., Weber, Cat. Berl., no. 1721, where three different texts of this title seem to be recognized. The present treatise (or chapter) has been printed at Madras, 1861, and, with a commentary, 1863. Both editions contain no indications regarding the authorship; nor is the author mentioned in this and other MSS., viz. Cat. Berl., no. 1721; Burnell, Tanjore MSS., p. 55b; Rāj. Mitra, Notices, ii., p. 52 (168 ślokas, the first of which, परस्परतपःसंपत्^०, as above, is wanting in the Berlin MS.; while the second, अलंकारेषु बालानामवगाहनसिद्धये । ललितः क्रियते तेषां लक्ष्यलक्षणसंग्रहः ॥ is neither given by the present, nor by the Berlin MS., though it is found in the Calc. edition as well as in *Kuvalayānanda*, śl. 4).—MSS. of the complete text of Jayadeva's *Candrāloka* are described, Not. ii., p. 177; v., p. 103; Peterson, Rep. II., p. 109.

The several chapters of the *Candrāloka* are thus named in the Calcutta edition :

I. *Vāgvidāra* (16 *śloka*s); II. *śloṣanirūpaṇa* (44½); III. *lakṣaṇanirūpaṇa* (11); IV. *gūṇanirūpaṇa* (12); V. *ālambānirūpaṇa* (a. *śāb-dālamkāranirūpaṇa*, *śl.* 10; b. *ālambānīkramanīkū*, *śl.* 15½; c. *arthālamkāranirūpaṇa*, *śl.* 17½); VI. *rasādīnirūpaṇa* (24); VII. *dhvani-nirūpaṇa* (18); VIII. *gūṇābhūtavyāgyānirūpaṇa* (10); IX. *lakṣaṇanirūpaṇa* (15); and *abhi-dhānirūpaṇa* (4).

At the beginning of the work the author calls himself *Pīyūṣavarsha*; at the end (acc. to MS. Poterson, Rep. II., p. 109) *Pīyūṣavarsha Jayadevakavi*. *Taidyanātha* also calls him *Jayadeva*.

At the end of the fifth chapter, the Calcutta edition has the following additional *śloka* (after that beginning इत्यं ° above):

चन्द्रालोकाभिधानोऽयं जयदेवविनिर्मितः ।

विपश्चितां मुदे भूयादलंकारस्य संग्रहः ॥

In the final *śloka*s of the work the edition does not agree with the description of the two MSS. in Rāj. Mitra's Notices. Not. ii., p. 177, the author is said to be *Jayadeva*, son of *Ma-hādeva* (? and author of *Prasannarāghava*); ib. v. 103, *Jayadeva*, the author of the *Gitagovindā*.

[GAIKAWAR.]

1159.

2185. Foll. 35; size 11½ in. by 5½ in.; good, recent Devanāgarī writing; thirteen lines in a page.

Candrāloka, here called *Kuvalayāmandakī-rīkās* (and ascribed to *Aparyadīkṣita*); with a commentary (*dīpikā* or *vyākhyā*) by *Īśādhara*, son of *Rāmajī Bhaṭṭa*, and pupil of *Dharaṇī-dhara*. The commentary begins :

शिवयोस्तनयं नत्वा गुरुं च धरणीधरं ।

कुर्वे कुवलयानंदकारिकादीपिकां मुदे ॥ १ ॥

आशाधरेण कविना रामजिभट्टसूनुना ।

क्रि(य)ते (का)रिकालोका बालानामुपकारिणी ॥ २ ॥

अपात्रान्नवानप्य(दी)क्षितनामा कविः सद्दयहृदयानंद-
दायैर्मणीलं(का)राणां लक्ष्यलक्षणोपेताः कारिकाः कृत्वा तद्भा-
ष्यानरूपं कुवलयानंदस्य ग्रंथं कृतवान् ॥ कारिकाश्च तत
उद्धृत्य क्रमेण लिखितवान् ॥ तत्र निम्नग्रन्थार्थं मंगलमाचरति
स्म । परस्परैति । °

The text consists here of 172 *śloka*s—*śloka*s 169 and 172 of which correspond to 161 and 162 in the preceding MS., while between them are inserted the two couplets चत्वारो रसवत्त्रेय ° and अष्टौ प्रमाणालंकाराः ° (see Kuvalay. ed. Cal. 1874, p. 321), which however are only just referred to in the comment.

The commentary ends : किंच काव्यं यशसे ऽर्थकृते
इत्यादिकप्रमाणिकपंडितोक्तं राजप्रमादादिकमभिहितं । एवं हि
श्रूयते । अप्यदीक्षितो नाम (च)ट्टालोकं नाम ग्रंथं चउः
(चिक्कीर्षुः) पंडितो रंगराजसूनुः स पितुराज्ञया वैकटादिराजमु-
पजगाम । स च राज्ञाभ्यर्थितश्चट्टालोकं नाम ग्रंथं चकार ।
राज्ञा वर्षाशनं दत्त्वा प्रहितो ऽलंकारविवेचनाय प्रार्थितश्चेमाः
कारिकाः(ः) कुवलयानंदं च कृत्वा व्यंकटेशं प्रसादयामासेति ।
धरणीधरगुरुचरणशरणीकरणेन कुवलयानंदस्मूर्तिर्मेम सानु-
बन्धा । सूचयितुं प्रयत्नो ऽयं । अयोहिशमात्रेणावशिष्टान् पंच-
दशालंकारानाह । यद्यपि तेषां लक्ष्यलक्षणयोरपि यच्चनार्हत्व-
मस्ति शास्त्रांतरसाक्षात्त्वेन बालेर्दुर्ग्रहत्वादुद्देशमात्रेणाभिधानं
युक्तं । तथाहि । चत्वार इति । एवं क्रमादन्यानपि च दशालं-
कारान् बुधाः पंडिता विदुः । लक्षणा(ति) कथयंत्येत्यर्थः ।
ते च रसवत्त्रेय ° । अष्टौ प्रमाणालंकाराः ॥ प्रमाणान्वेबालं-
कारा इति ॥ १७२ ॥

इति पदवाक्यप्रमाणपारावारीश्वररामजिभट्टात्मजाशाधरभट्ट-
विरचितायां कुवलयानंदकारिकाव्याख्यायामलंकारसमाख्यायां
प्रथमं लक्ष्यलक्षणप्रकरणं समाप्तं ॥

[GAIKAWAR.]

1160.

2656a. Foll. 10; size 10½ in. by 4½ in.; well written, in Devanāgarī, about 1700 A.D.; 11-13 lines in a page.

The same treatise.

It consists here of 205 *śloka*s, the first 169 of which correspond to the text as contained in MS. 2656b. Then follow the two couplets, inserted before the last *śloka* of MS. 2185; and thereupon the *kārikās* of the last portion of the *Kuvalayānanda*, viz. मुनिर्जयति °, अयं स रसनोक्तर्षी ° etc., ending with चंद्रालोको विजयते ° (see next no.), and the colophon: इति श्रीम(द)द्वैतविद्याचार्य-श्रीभरद्वाजकुलनिधिकौस्तुभश्रीरंगराजाध्वरिड्वद(!)सूनोर-पदीक्षितस्य कृतिः कुवलयानंदः क्रमः संपूर्णः ॥
[GAIKAWAR.]

1161.

843. Foll. 45; size 12 in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, in 1729 A.D.; twelve lines in a page.

Kuvalayānanda, the well-known manual of poetic figures, by *Apyadīkshita* (or *Appayadīkshita*, *Appayyadīkshita*), son of *Raṅgarāja*.

Frequently printed in India. It begins:

अमरीकचरीभारभरमरीमुखरीकृतं ।

दूरीकरोतु दुरितं गौरीचरणपंकजं ॥ १ ॥

परस्परतपःसंपत् ° see preceding MS.

The work was composed at the instance of prince *Veṅkaṭa* (of *Vijayanagara*, towards the end of the 16th century, as Prof. Aufrecht, Cat. Bodl., no. 505, supposes). The title 'The delight of the lotuses' was evidently chosen with special reference to the *Candrāloka* ('the sight, or light, of the moon'). It ends:

अमुं कुवलयानंदमकरोदपदीक्षितः ।

नियोगाद्वैकटपतेर्निरुपाधिकृपानिधेः ॥ १ ॥

चंद्रालोके विजयते शरदागमसंभवः ।

द्वयः कुवलयानंदो यत्प्रसादादभूदयं ॥ २ ॥

इति श्रीमद्वैतविद्याचार्यश्रीभरद्वाजकुलनिधिकौस्तुभश्रीरं-गराजा(° राज 2764, राद 931)ध्वरिड्वरदसूनोरपदी-क्षितस्य कृतिः कुवलयानंदः समाप्तः ॥ संवत् १७६६ पौष-वदि १३ रविवार तद्दिने इदं ग्रंथ उद्धवजीनागेशयथाप्रति संपूर्णः ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1162.

2050. Foll. 76; size 11¼ in. by 5¼ in.; good Devanāgarī writing, of 1792 A.D.; eleven or twelve lines in a page.

Kuvalayānanda.

Dated: संवत् १७३९ नावर्षे पौषमासे कृष्णपक्षे पंचमी-तिथौ बुधवासरे लिखापितं मेताजीश्रीकुबेरजीचिरंजीव-पठनार्थं ॥

[GAIKAWAR.]

1163.

931. Foll. 51; size 12½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing, of 1797 A.D.; ten or eleven lines in a page.

Kuvalayānanda.

[H. T. COLEBROOKE.]

1164.

601. Foll. 119; size 9¾ in. by 4 in.; written, in Devanāgarī, by three different hands, in 1804 A.D.; seven or eight lines in a page.

Kuvalayānanda.

[H. T. COLEBROOKE.]

1165.

2764b. Foll. 52; size 13¾ in. by 5¼ in.; good Devanāgarī writing, of 1820 A.D.; eleven lines in a page.

Kuvalayānanda.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

1166.

1832. Foll. 50; size 12 in. by 5½ in.; good, recent Devanāgarī writing; thirteen or fourteen lines in a page.

Kuvalayānanda.

[DR. JOHN TAYLOR.]

1167.

2233. Foll. 45; size 9 in. by 5¼ in.; legible, modern Devanāgarī writing; seventeen or eighteen lines in a page.

Kuvalayānanda.

[R. JOHNSON.]

1168.

276. Foll. 85; size 11½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī; eleven or twelve lines in a page.

Alaṃkāracandrikā, a commentary on the *Kuvalayananda*; by *Vaidyanātha*, son of *Rāmacandra* (or *Rāmabhaṭṭa*).

It begins:

अनुचितं महालक्ष्मीं हरिलोचनचंद्रिकां ।

कुर्वे कुवलयां नंदसदलंकारचंद्रिकां ॥

चिकीर्षिताविम्वसिद्धये इष्टदेवतां स्तौति अमरीति ।

This commentary has been printed, along with the text, in most editions.

Dated:

चैत्रशुक्लद्वितीयायां सौम्यवारे निशागमे ।

भोलानाथो लिखेत्तात्वे रसखण्डे दुष्टोद्धृष्टिहिते ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1169.

2660. Foll. 49; size 10 in. by 6 in.; fair, modern Devanāgarī writing; 19-23 lines in a page.

Alaṃkāracandrikā.

[R. JOHNSON.]

1170.

533. Foll. 123; size 9½ in. by 4 in.; clear Devanāgarī writing; nine lines in a page.

The same work.

Dated Samvat 1861 (A.D. 1804).

[H. T. COLEBROOKE.]

1171.

957a. Foll. 91; size 10½ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, by two different, modern hands; 10-13 lines in a page.

Alaṃkāracandrikā.

[H. T. COLEBROOKE.]

1172.

784a. Foll. 74, one of which (58) is wanting; size 10½ in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about the middle of the seventeenth century. Nine lines in a page.

Citrāmṛtāṃsū, a manual of rhetoric, by an unknown author.

It begins:

अभिव्यंक्ष चंद्रशेखरमाक्षं गीरीमखं परं ज्योतिः ।

वितनोमि विपुलविषयां विशदार्थमर्थचित्रमीमांसां ॥

चित्रविधे तावत्काव्यं । ध्वनिगुणीभूतव्यंग्यचित्रभेदात् । यत्र वाच्यातिशयि व्यंग्यं स ध्वनिः । यथा । ° स्थिताः क्षणं ° विंदवः (*Kumārās.* 5, 24) । अत्र तपस्यंत्या देव्या देहोपरि निपततां प्रथमवृष्टिविंदूनां क्रियासंभाववर्णनेन देव्याः समाधुचित्तावस्था नाभिव्यक्तिद्वारा चिरनिदायतमदेहोपरि निपतनेन सुखपारवश्यसंभ्रमहेतौ प्रथमवृष्टावप्यविहता समाध्यवस्था व्यन्यते । तथा हि । नासाग्रमस्तनयनः संवृतास्यः सुनिश्चलः । °

Fol. 4. इति चित्रमीमांसायां ग्रंथारंभप्रकरणम् ॥

उपमेका शैलूपी संप्राप्ता चित्रभूमिकाभेदात् ।

रंजयति काव्यरंगे नृत्यंती तद्विदां चेतः ॥

चंद्र इव मुखमिति सादृश्यवर्णनं तावदुपमा । मेयोक्तिभंगी-भेदेनानेकालंकारभावं भजते । तथा हि । चंद्र इव मुखं मुखमिव चंद्र इत्युपमेयोपमा । °

इति ° उपमाप्रकरणम् fol. 26b; इत्युपमेयोपमाप्रकरणम् fol. 30; इत्यनन्वयप्रकरणम् fol. 32; इति स्मरणालंकार-प्रकरणम् fol. 32b; इति ° रूपकप्रकरणम् fol. 39; इति ° परिणामप्रकरणम् fol. 43; इति ससंदेहालंकारप्रकरणम् fol. 46b; इति भ्रांतिमत्प्रकरणम् fol. 47; इत्युल्लेखप्रकरणम् fol. 50b; इत्यपहृतिप्रकरणम् fol. 52b; इत्युपमेयाप्रकरणम् ॥ अथातिशयोक्तिः । fol. 72.

It ends:

उपमा सहोपमेयोपमयाथानन्वयः स्मरणं ।

रूपकपरिणतिसंज्ञयभ्रांतिमदुल्लेखनिहृतिप्रमेयाः ॥

अप्यर्थं चित्रमीमांसा न मुदे कस्य मांसला ।

अनूरुरिव तीक्ष्णांशोरधैरुदुरिव धूर्जटे ॥

इति श्रीचित्रमीमांसा समाप्ता ॥ लिखितमिदं विश्वनाथेन स्वार्थं परार्थं च ॥ ग्रंथसंख्या १५०० ॥

For other MSS. of this treatise (labelled as composed by *Appayadīkshita*) see Burnell, Tanjore MSS., p. 58a. [H. T. COLEBROOKE.]

1173.

1716. Foll. 251 (fol. 2 of which is lost, while foll. 57-61 have been replaced by three

leaves in a more modern hand); size 9½ in. by 3 in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1550 A.D. (foll. 57-59, 124-7, 164-5, 167, 183, 188-9, 194-5, 212, 229, 251 supplied by three more recent hands); six lines in a page.

Sāhityadarpaṇa, the favourite manual of *Alaṃkāra*, and literary criticism, composed—in the 15th century, on the banks of the *Brahmaputra*—by *Viśvanātha Kavirāja*, son of *Candraśekhara Mahākavicaandra*.

Of this work there are several editions, esp. one in the Bibliotheca Indica, in which series a complete translation, by Dr. Ballantyne and Bābū Pramādādāsa Mitra, has also been published (1875).

It begins: ग्रंथारम्भे निर्विघ्नेन °

Colophon (after the two *śloka*s ओचंद्रशेखर ° and यावत्प्रसन्नेदु °): इत्यालंकारिकचक्रवर्तिध्वनिप्रस्थानपरमाचार्यशिखाविलासिनीभुजंगसाहित्यार्थवर्णधारमहापात्रश्रीविश्वनाथकविराजकृते साहित्यदर्पणे दशमः परिच्छेदः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1174.

313. Foll. 214+13; size 16½ in. by 5½ in.; good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Sāhityadarpaṇavivṛiti, a commentary on the preceding work, composed in Śaka 1622 (1700 A.D.), by *Rāmacaraṇa Tarkavāgīśa Bhaṭṭācārya*, a Brāhman of the *Rāḍha* country (in Western Bengal). It begins:

वागीश्वरीसरसगीतगुणप्रवादं
सारस्वतीसततसेवितपादपसं ।
हेमाद्रिमारकतशेखरकांतमीशं
वंदे खगेद्रभुजमौलितंत मुकुंदं ॥
श्रीविश्वनाथकविराजकृतिप्रणीतं
साहित्यदर्पणमतिस्वगितप्रमेयं ।
श्रीमद्विधाय चरणं शरणं गुरुणां
यत्नेन रामचरणो विवृणोति विप्रः ॥

यः परः परगुणप्रकाशने लब्धवर्षेनिकरो जयत्यसौ ।
दोषगानरचितायसंचया यावत्थः पिप्पुनराजिरञ्जसा ॥

It ends (after the colophon):

अक्षिपक्षरसचन्द्रसंमिते हायने शकवसुन्धरापतेः ।

श्रीलारामचरणायजन्मना दर्पणस्य विवृतिः प्रकाशिता ॥

दोषं केचन ° see Rāj. Mitra, Notices, vii., p. 255; Aufrecht, Cat. Bodl., nos. 511-513.

The last 13 leaves of this volume contain a careful index of reference, and a list of 26 writers and books occasionally used by the author. [H. T. COLEBROOKE.]

1175.

1616. Foll. 66 (two of which, 33 and 34, are wanting); size 9½ in. by 3½ in.; indifferent Devanāgarī writing, by two different hands, of about A.D. 1730; 11-14 lines in a page.

Sāhityakautūhala, a versified manual of poetic composition, by *Yaśasvin Kavi*, son of *Gopāla* and *Kāśī*; with a commentary, entitled *Ujjvalapadā*, by the same author.

The first chapter only.

It begins:

यच्छुद्धं विमलं वदंति विबुधाः कृष्णं तथा निर्गुणं
यन्मूलं जगतामूलमिति तत्सच्चिन्मयं व्यापकं ।
यद्वाचो मनसो ऽप्यगोचरमधिष्ठ्यात्माश्रयं सर्वदा [॥१॥
कस्मै चिन्महसे नमो ऽस्तु तमसः सोमौषधिच्छिद्ये
ये साहित्यकलाकलापकुशला ये चित्रचित्रिकृत-
स्वांता ये च विमत्तराः परगुणास्वादेभु वदन्स्पृहाः ।
तेषां साधुमुदे धरीकृतसुधां साहित्यकौतूहल- [॥२॥
व्याख्यां व्यातनुते स उज्ज्वलपदां धीमान् यशस्वी कविः
मूलपद्यं ।

भद्रात्मा बनमालिनो ऽस्य जगतो भूरिश्रिये सो ऽस्ति यः
संपन्नस्सुवर्णपद्मतिरलं श्रीवत्सलस्तेति च ।
यानास्यादिपदं हि कश्च न रतो ज्यायांश्चिदानंदवान्
यत्र श्रीविधिं संमुखा इव सुराश्चित्रिकृता आसते ॥१॥°

This chapter is mainly devoted to directions for the composition of enigmas and other artificial poetry (*citrakāvya*, fol. 9b, l. 10 seq.). The different modes of constructing them

(*bandhāḥ*) are specified by name in three verses on fol. 21a, ll. 9-21b, l. 2a (e.g. *padmabandha*, *cakrabandha*, *sarvatobhadra*, *marīḍa*, etc.), and then defined and exemplified in the subsequent pages. Illustrations of verses, the syllables of which have to be arranged in a peculiar way in writing so as to represent the shape of lotuses, etc., are found on fol. 23b, and on an extra leaf facing fol. 47.

Colophon: इति श्रीमत्पद्माक्षप्रमाणपारावारीण्यस्य यशस्विकवेः कृतौ साहित्यकौतूहलदीकायां सदुच्चलपदायां (? from misreading *śloka* 2, above) प्रथमः परिच्छेदः समाप्तमगमत् ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1176.

1833. Foll. 96; size 11½ in. by 5½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Pratāparudrayaśobhūṣaṇa, a manual of rhetoric, in 9 chapters (*prakaraṇa*) by *Vidyānātha*.

It begins:

विद्याकैरवकौमुदीं श्रुतिशिरःसीयंतमुक्तानि
द्वारान्पुष्पवस्त्रलोकजननीं वंदे गिरां देवतां ।
यत्पादाञ्जनमस्त्रियाः सुकृतिनां सारस्वतप्रक्रिया-
बीजन्यासभुवो भवति कविता नाट्यैकजीवातयः ॥१॥०

See Burnell, Tanjore MSS., p. 56.

I. *Nāyakaṇṭhaprakaraṇa* ends fol. 6b; II. *kāvya*pr., fol. 16b; III. *nāṭaka*pr., fol. 44a; IV. *rasa*pr., fol. 55a; V. *doṣa*pr., fol. 62; VI. *guṇa*pr., fol. 65a; VII. *śabdālaṅkāra*pr., fol. 68a; VIII. *arthālaṅkāra*pr., fol. 95a; IX. *miśrālaṅkāra*pr., fol. 96b.

The peculiarity of this work consists in the poetic illustrations, by which the author exemplifies his rules, being throughout composed with the view of glorifying *Pratāparudradeva Kākatīya*; in ch. III. a complete drama, in five acts, being even introduced, with *Pratāparudra* (otherwise *Vīraḍeva*) as the hero. The king, who is referred to (and during whose

reign the author may be supposed to have written his work) is doubtless the one who for fifty years (1268-1319 A.D.) ruled at *Ekasī-tānagata* (fol. 22a, l. 3), a city called Orangallu (touchstone) in Telugu, Warangole in English, about 80 miles N.N.E. from Hyderabad. This prince seems to have been a great patron of literature, and it was in his days that the *Rāmāyaṇa* was translated into Telugu. Towards the end of his reign the Muhammadans overran the southern peninsula, and conquered the Telugu country.

It ends: एवं यथासंभयमन्येषामर्पलंकाराणां संमृष्टिसंकरौ योद्धव्यौ तत्र तत्रालंकारेषु ॥

इति श्रीपद्माक्षप्रमाणपारावारीण्यश्रीविद्यानाथकृतौ प्रतापरुद्रयशोभूषणनामालंकारशास्त्रं समाप्तम् ॥

An edition of this work was published at Poonah in 1849; another, with a commentary (*Ratnārpaṇa*, by *Kumārāsamin*, son of *Kolācala Mullinātha*, and younger brother of *Pedḍārpa*, for which see Burnell, Tanjore MSS., p. 56b), Madras 1869. [DR. JOHN TAYLOR.]

1177.

612. Foll. 41 + 56; size 9½ in. by 4 in.; fair, modern Devanāgarī writing, by two different hands; 12 and 9 lines resp.

Pratāparudrayaśobhūṣaṇa, (Chapters I.-III., and VII.-IX. [H. T. COLEBROOKE.]

1178.

295b. Foll. 57; size 10½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1750 A.D.; ten lines in a page.

Kavikalpalatā, a manual of rules for composition, by *Daveśvara* (*Devendra*) *Kanīśvara*, son of *Vāgbhaṭa* (minister of some prince of *Mālava*).

It begins: गंगावारिभिरुक्षिताः ० १ ॥

मालवेन्द्रमहामात्यश्रीमद्वाग्भटनन्दनः * ।

देवेश्वरः प्रतनुते कविकल्पलतामिमां ॥ २ ॥

See Aufrecht, Cat. Bodl., no. 498; Weber, Cat. Berl., no. 822;—also *Kavikalpalatā* (without author's name), Burnell, Tanjore MSS., p. 54b.

The treatise (which is divided into four *stavakas* of 4, 5, 6, 8 *kusumas* resp.), has been printed in the *Pratnakamranandini*, nos. 1-31.

It ends:

सर्वं विनश्यति विहाय कवित्वमेकं

कायेन साकामिति कस्य न हि प्रसिद्धं ।

एतद्विमृश्य कविकल्पलतामुकाव्य-

संपत्तये सुमतिभिः सततं निषेव्या ॥

आविष्कृता वसुमती सुमतीश्वरेण

देवेश्वरेण कविना कविनायकेन ।

काव्यज्ञमानसमुदे समुदेतु भूमा-

वाकल्पमेव कविकल्पलतावतारः ॥

इति श्रीमद्वाग्भटनन्दनश्रीदेवेश्वरकवीश्वरविरचिता कवि-
कल्पलता समाप्ता ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1179.

290c. Foll. 49; size 10 in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing, of 1735 A.D.; ten lines in a page.

Kavikalpalatā.

Colophon: इति श्रीवाग्भटसूनुमहाकविश्रीदेवेन्द्रविरचिता
कविकल्पलता संपूर्णा ॥ संवत् १७९१ समये जेष्ठमासे कृष्णपक्षे
दशम्यां भउवासरे ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1180.

2598. Foll. 57; size 12½ in. by 5½ in.; legibly written, in Devanāgarī, in 1769 A.D.; 9-11 lines in a page.

The same work.

Colophon: श्रीवाग्भटसूनुमहाकविदेवेश्वरविरचिता कवि-
कल्पलता समाप्ता ॥ संवत् १७२६ मिति अग्रहणवदि ६ पष्ठी
रविवार ॥ [MACKENZIE COLL.]

[* Thus all MSS., except the Bengali one which reads *Vābhata*.]

1181.

811. Foll. 53; size 15½ in. by 5½ in.; in different Bengali handwriting of 1806 A.D.; eight lines in a page.

The same work.

Colophon: इति श्रीमद्वाग्भटसूनुमहाकविदेवेश्वरसूरिवि-
रचितायां कविकल्पलतायां चतुर्थस्तवके सप्तमं कुसुमं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1182.

2684c. Foll. 11; small 4to; size 8 in. by 6 in.; small Telugu writing; 30-32 lines in a page; European paper (watermark 1810).

Another copy of *Devesvara's Kavikalpalatā*; incomplete. It breaks off abruptly shortly before the end of II. 2. [MACKENZIE COLL.]

1183.

848. Foll. 43; size 12 in. by 4½ in.; good Devanāgarī writing of the Jaina type, dated 1418 A.D.; nineteen lines in a page.

Kāvyaikalpalatā(vṛitti), a practical course of poetic composition (*kaviśikṣā*), by *Amaracandra Yatindra*, a Jaina (*vīratīrthamkaraprahvātma*) and disciple of *Jinadatta Sūri*, of the *Vāyaga-gaccha*. It consists of a series of rules in *ślokas*, embedded in a great mass of illustrative examples (*vṛitti*).

It begins:

विमृश्य वाङ्मयं ज्योतिरमरेण यतोदुना ।

काव्यकल्पलताख्येयं कविशिक्षा प्रतन्यते ॥ १ ॥

सारस्वतामृतमहाणीवपूषिर्मंदोर्

मत्वारिसिंहसुकवेः कवितारहस्यं ।

किंचिच्च तद्रचितमात्मकृतं च किंचिद्

व्याख्यास्यते त्वरितकाव्यकृते ऽत्र सूत्रं ॥ २ ॥

शास्त्रारंभे शास्त्रकारः समुचितेष्टदेवतानमस्कारपूर्वं शास्त्र-
स्याख्यां प्रेक्षावत्प्रवृत्त्यंगप्रयोजनयुक्तमभिधेयं चाह ॥

वाचं नत्वा महानंदकरसत्काव्यसंपदे ।

कविशिक्षामिमां वच्मि काव्यकल्पलताह्वयां ॥ १ ॥

वाचं नन्वेति श्रेयोहेतुः ० -- शास्त्रसंग्रहमाह ॥

चत्वारो ऽत्र छंदःशब्दश्लेषार्थसिद्धिनामानः ।

क्रमशस्तताः प्रतानाः पंचचतुःपंचसप्तभिः स्तवकैः ॥ २ ॥

सिद्धिशब्दः प्रत्येकं योज्यः स्तवकसंख्या यथासंख्यं अत्र
काव्यकल्पलतायां छंदःसिद्धिप्रतानः पंचभिः स्तवकैः । शब्द-
सिद्धिप्रतानश्चतुर्भिः ० -- क्रमेण स्तवकानां नामान्याह ।

अनुष्टुप्शासनं छंदो ऽभ्यासः सामान्यशब्दकः ।

वादो वक्ष्येति स्थितिः पूर्वप्रताने स्तवका मताः ॥ ३ ॥

रुढयौगिकमिश्राख्या यौगिकाज्ञानमालिका ।

अनुप्रासो लाक्षणिको द्वितीये स्तवकाः स्मृताः ॥ ४ ॥

श्लेषव्युत्पादनं सर्ववर्णनोद्दिष्टवर्णने ।

अद्भुतं चित्रमित्येते तृतीये स्तवका मताः ॥ ५ ॥

तुर्ये पुनरलंकाराभ्यासवर्णाकृतिक्रियाः ।

प्रकीर्णैकाभिधः संख्यासमस्ये स्तवकाः स्थिताः ॥ ६ ॥

इति शास्त्रसंग्रहः ॥ काव्यस्य छंदोमूलत्वात् प्रथमं छंदःसि-
द्धिप्रतानस्तत्र पूर्वमनुष्टुप्शासनं । यथा । आदौ साध्यपदं स्यात् ।
आदौ प्रथमं साध्यमवश्यप्रयोज्यं पदं कार्यं ०

Fol. 2b, l. 12 : अन्त्यच्छंदो मत्कृतच्छंदोरलावल्यां ज्ञेयं ॥

Fol. 6a, l. 5 : एते शब्दा मत्कृतकाव्यकल्पलतापरिम-

लातु ज्ञेयाः ॥

Fol. 18a, l. 7 : ० शब्दाश्च बहवः काव्यकल्पलतामंजया
(- परिमले gloss) ज्ञेयाः ॥ also fol. 19a, l. 3.

Fol. 32a, l. 18 : शेषानलंकारान् मत्कृतादलंकारप्रबो-
धाद्वचुध्याम्यस्येत् ॥

The authorship of the *Kāvyaakalpalatā* is expressly claimed by *Amaracandra* (fol. 29b, l. 18, B. p. 55a, l. 10), in a *śloka* which is to be read on the felloe of a wheel, and which is interwoven with another verse constructed as an 'ashtāraca¹krabandha' on its spokes. This 'paridhiśloka' runs thus :

वाचं स्मृत्वा यतींद्रेण काव्यकल्पलता कृता ।

तारश्रीरमरेखेयं भावनीया सतां गणैः ॥

The author seems purposely to avoid every-
thing specifically Jaina (except mentioning
Jina, *Jinendra* or *Jineśvara* in some half a dozen
places). Nor does he name his sources, save
in one or two instances, as when he quotes

Śākaṭāyana as an authority on etymology
(fol. 8a, l. 3), or when he refers to the *Vaiśe-
shika* philosophy, in describing 'samkhyā' as a
'guṇa' (fol. 8a, l. 6).

As regards the general plan of the work,
little need be added here to the account given
by Prof. Aufrecht, Cat. Bodl., no. 497, and
Dr. Rāj. Mitra, Notices, vii., p. 282 :—

Pratāna I. (*chandahsiddhi*) consists of five
sections; viz. (1) circumlocutions for the
requirements of metre; (2) enumeration
of the principal metres; shifts in gram-
matical forms of the verb; on *Prākṛit* loan-
words (where *Hemacandra* seems to be
quoted superficially from memory); trans-
mutation of one's own or another poet's
ideas into the same or a different metre;
conversion of one metre into another;
cæsura (*yati*); (3) use of expletive particles
and words for filling up the verse, such as
śrī, *saṃ*, *sat*, *drāk*, *vi*, *pra*, etc.; (4) argu-
mentation, pointed sayings, subjects of
laudation and vituperation (e.g. *kulaśūs-
trāḍi*, *svaśāstrādhyaṇanaprathā*); (5) sub-
jects for descriptive poetry.

Pratāna II. (*śabdāsiddhi*) treats (1) of ety-
mology; (2) derived meanings of com-
pounds; (3) alliteration and rhyme in the
middle of a verse (*anuprāsa*); (4) direct,
indirect, and double meaning (*mulhya*,
lākṣaṇika, *vyañjaka*).

Pratāna III. (*śleśhasiddhi*) deals with *jeux
de mots* of various kinds: (1) composing
of words in such a way that they can be
read differently according as they are
divided; (2) a kind of *śleśha* occurring in
the description of an object by analogies
in each of which the same quality or con-
dition has to be traced in the same words
or in synonyms; (3) cases of *double entente*,

produced by homonyms capable of widely different interpretations; (4) ambiguity produced by similarity of inflexions of different origins; (5) surprises of different kinds, such as verses in which the same consonant or vowel is repeated in each syllable; verses spread out in diagrams, to be read according to the move of the knight in chess or otherwise.

Pratāna IV. (*arthasiddhi*) treats of the construction of similes; the parallelism of members in them arising from the observation of like conditions in the objects compared; with ellipsis and other such-like figures.

It ends: ० चंद्राद् गुणाधिकं यशः ।

सद्भाभीर्यगुणस्याग्रे समुद्रो गोष्पदायते ।

सम्मानससरोजातगैर्गनं भ्रमरायते ॥ ६३ ॥

एवमौचित्येन तद्गुणाधिकमारोप्यं ॥

इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्यमहाकविश्रीमदमरचंद्रविरचित-
तायां काव्यकल्पलताकविशिक्षावृत्तौ अर्थसिद्धिप्रदाने चतुर्थे
समस्यास्तवकः सप्तमः ॥ संपूर्णश्रायमर्थसिद्धिप्रदानश्चतुर्थः ॥

श्रीमद्वायदगच्छवारिविधयोः पादारविंद्वये

येन श्रीजिनदत्तसूरिसुगुरोः शृंगारभृंगावितं ।

स श्रेतांबरमौलिरत्नसमरः श्रीवीरतीर्थैकर-

प्रह्लात्मा ऽकृत काव्यकल्पलतिकावृत्तिं सतां संमतां ॥ १ ॥

सिक्त्यमुद्धृतैः शास्त्राग्निभ्यः सारमुधारसैः ।

काव्यकल्पलताकल्पं तनोतु सुमनोमुदं ॥ २ ॥

काव्यमेव परब्रह्मास्वादोदरशर्मादं ।

आलोकं पालयामास कालिदासकवेयैः ॥ ३ ॥

वाल्मीकिव्यासयोर्विश्वे विश्वदिङ्मूलकूलगा ।

कल्पांतोत्तमिनी कीर्तिः काव्यादेव विजृम्भते ॥ ४ ॥

काव्यकल्पलतावृत्तौ ससत्रायामनुष्ठुभां ।

त्रिसहस्री त्रिशती च सप्तपञ्चाशदुत्तरा ॥ ५ ॥

ग्रं १५१ । एवं सर्वसंख्याग्रंथागं ३३५७ । एवं परिपूर्णाः

स्वस्ति श्रीसंवत् १४७५ वर्षे श्रीमत्तपागच्छनायकभट्टारकश्रीजय-
तिलकसूरीश्वरपट्टोदयदिनकरभट्टा[रक]श्रीरत्नसिंहसूरिचरण-
कमलोपसेविना यं ० देवदत्तनगणिना (? 1. देव ०) स्वपरोप-
काराय सुश्राद्धवैः कविशिक्षावृत्तिलेखयामास ॥ श्रीअमणसंघस्य

शुभं भवतु कल्याणं भवतु ॥ On the *Tapāgaccha*
(? *Ratnasimha* = *Ratnasēkhara*) see Dr. Klatt,
Indian Antiq., xi. p. (251-)256.

The handwriting, though decidedly Jaina, is singularly free from those intricacies so common in the *Prākṛit* MSS. even of later periods (and described by Prof. Weber in the introduction to his memoir on the *Bhagavati*). Indeed these perplexing characters are scarcely a safe criterion for determining the age of MSS.

[H. T. COLEBROOKE.]

1184.

667a. Foll. 80; size 11 in. by 4½ in.; excellent Devanāgarī writing resembling the Jaina type; thirteen lines in a page.

Kāvyakalpalatā(vṛitti).

Dated: संवत् १६६४ वर्षे नाबसुदिवारसिद्धिने भुमवारे ०
श्रीपटननगरे इदं पुस्तकं स्यामदासभट्ट । आत्मपठनार्थं ० ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1185.

2456. Foll. 120; size 10½ in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing; thirteen lines in a page.

The same work.

It ends:

संवति खखमुनिचंद्रैः समन्विते १७०० आवणस्य शित्तिपत्रे ।

भूतेष्टयां सुरगुरुवारे पुष्पस्थिते चंद्रे ॥ १ ॥

राज्ये विजयानंदाभिधानसूरीशितुर्यतिप्राज्ये ।

श्रीगुणविजयगणीनामनंतगुणरत्नसिंधूनां ॥ २ ॥

वृत्तिरियमलेखि (! orig. प्रतिरि ०) शिशुना

हर्षवशात्संघविजयविवुधेन ।

निजशिष्यस्य दीप्तिविजया-

भिधानस्य (!) पठनार्थमिति भद्रम् ॥ ३ ॥

श्रीराजनगरसमीपे स्ति प्रेमापुरवरे मंडण (? ० लं) श्रीशंभ-
वनाथ । तथा श्रीसंघेसरपाश्वर्चनाप्रसादात् शुभं भवतु कल्या-
णमस्तु ॥

This date (A.D. 1643) cannot be that of the

present MSS., which seems to have been written at least 100 years later. It is, however, generally correct, and its value is, moreover, enhanced by marginal and interlinear glosses, added up to fol. 70, which help to make the meaning of the text clearer. [GAIKAWAR.]

1186.

1740b. Foll. 65; size 9½ in. by 4 in.; indifferent Devanāgarī writing; seventeen lines in a page.

The same work.

Copied, at *Akbarābād*, in Samvat 1757 (A.D. 1700). [H. T. COLEBROOKE.]

1187.

879. Foll. 83 (numbered 85; nos. 50 and 63 being passed over); size 9¾ (partly 9) in. by 4 in.; written, in Devanāgarī, by different hands, in the last century; 12-15 lines in a page.

Kāvya-kalpalatā(vṛttī). An imperfect MS., made up of two different copies (foll. 1-49, and 51-85) with a considerable gap between them. Occasional gaps in the first part have been supplemented by a third hand.

A leaf has been lost at the end, the MS. breaking off in the second concluding stanza, at तनोतु. [H. T. COLEBROOKE.]

1188.

1723. Foll. 71; size 8½ in. by 4½ in.; clear Devanāgarī writing, of about 1550 A.D.; twelve lines in a page.

Kāvyaparīkṣhā, a short, versified treatise on poetics, in five chapters (*ullāsa*), with a commentary, by *Śrīvatsalāñchana Bhaṭṭācārya*.

It begins:

पद्मापस्राटवीभास्वत्पद्मपदपदः ।

वागीशः काव्यमधुनः परीक्षायै प्रवर्तते ॥

इह तावत्परीक्षितमेव काव्यं फलाय भवतीति तत्परीक्षा-
यामुद्यमः । तत्रादौ काव्यस्वरूपमाह ।

काव्यमास्वादजीवातुः पदसंदर्भे उच्यते ।

सालंकारगुणादौपौ शब्दार्थविवेकि केश्वर ॥

काव्यं करोति काव्यं पठति काव्यं शृणोतीत्यादिव्यवहारा-
च्छब्द एव काव्यमिति प्रांचः । केचित्तु आस्वादयंजकत्वमेव
काव्यत्वप्रयोजकत्वं तत्र शब्दे चार्थे चाविशिष्टमिति शब्दवदर्थे
ऽपि काव्यत्वं काव्यं करोतीत्यादौ काव्यपदस्य शब्दमात्रपरत्व-
मित्याहुः । अदोषाविति किं । यत्किंचिद्दोषाभावो यावद्दोषा-
भावो वा । नाद्यः । अद्यावत्तत्त्वात् । यत्किंचिद्दोषाभावस्य
सर्वत्र सुलभत्वात् । नांत्यः । तथा सति काव्यलक्षणं निर्विषयं
विरलविषयं वा स्यादिति चेदुच्यते । दुष्टेष्वपि रसोद्बोधात्का-
व्यत्वदर्शनाददोषाविति काव्यलक्षणे न देयमेव किंतु यत्नतो
दोषाभावः काव्ये कर्तव्य इति एतावन्मात्रपरमिति टीकाकृतः ।
तदुक्तं । “टीकानुविद्धरत्नादिसाधारण्ये न काव्यता । दुष्टेष्वपि
मता यत्र रसाद्यनुगमः स्फुटः” इति ॥ अन्ये तु । एकस्मिन्नेव
पद्ये यदंशे दोषाभावस्तदंशे काव्यत्वं यदंशे दोषस्तदंशे ऽकाव्यत्वं ।
तथा चैकमेव पद्यं काव्यमकाव्यं च । यथैकमेव ज्ञानं प्रमा
चाप्रमा चेति । दोषसामान्याभाव एव लक्षणे प्रवेश्य इत्याहुः ।
अत्र विशेषालंकारविरहे ऽपि सामान्यालंकारसत्त्वान्न काव्यत्व-
हानिरिति स्मर्तव्यं । यथा । यः कौमारहर इत्यत्र वक्रोक्तिना-
मकसामान्यालंकारसत्त्वादेव काव्यत्वं । तदुक्तं । “सैषा सर्वत्र
वक्रोक्तिरनयार्थो विभाष्यते । यत्नो ऽस्यां कविना कार्यः को
ऽलंकारो जन्या विना ॥” तथा च वक्रोक्तिः काव्यजीवितमिति ।
वक्रोक्तिश्चमत्कारकारिण्युक्तिरित्यर्थः । अत्र रसस्य हि प्राधान्या-
न्नालंकारता ॥ इदानीं शब्दार्थयोः स्वरूपमभिधातुं तयोर्विभा-
गमाह ।

स्याद्वाचको लाक्षणिकः शब्दो ऽत्र व्यंजकस्त्विथा (*Kā-
vyapr.* 2, 1) ।

अत्रेति काव्ये ।

एवमर्थोक्त्या वाच्यलक्ष्यव्यंग्या इति त्रयः ॥

अथ वाचकादीनां स्वरूपमाह ।

शक्तिमत्त्वं वाचकत्वं शक्तिर्जातौ परे मता ।

ईश्वरेच्छा विशेषो ऽथ पदार्थान्तरमेव सा ॥

यत्र यस्य शक्तिस्तत्र तस्य वाचकत्वमित्यर्थः । ०

I. *Śabdārthanirṇaya* ends fol. 9a; II. *leṅgva-
bheda*, fol. 29a; III. *doṣhanirūpaṇa*, fol. 47b;
IV. *guṇanirṇaya*, fol. 53a; V. *ālankārāḥ*.

It ends :

उदंचत्तकौशिल्यपितमतिरेकांतमुभगं
न विष्णोः श्रीविष्णोश्चरणमधुलुंटाकमधुपः ।
प्रबंधं निर्वंधादिममतितरां युक्लिहरी-
परीरंभारं जडभरतनामा भणितवान् ॥ १ ॥
प्रत्यक्षरप्रचलककेशतर्कचर्चा
रत्नछटाविविधविभ्रमगुप्तिश्रीः ।
कंठे सतां लुटतु [चिन्ते सतां वसतु B] हार इवैष हारी
श्रीवत्सलान्ननकवेर्वचसां विलासः ॥ २ ॥
येनामडि कणादगौतमतमं सांख्यं च संक्षोभितं
मीमांसा चुलकीकृतैव सकलं पीतं च पातंजलं ।
वेदांतार्थविचारपारगमतेर्ब्रह्मैकलक्ष्यस्थितेः
श्रीवत्सलस्य कृतिः मुधापरिणतिस्तस्येयमुन्मीलति ॥ ३ ॥
इति श्रीवत्सलान्ननभट्टाचार्यकृतायां काव्यपरीक्षायां पंचम
उल्लासः ॥ समाप्नो ज्यं यंयः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1189.

436c. Foll. 40; size 10½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1600 A.D.; thirteen or fourteen lines in a page.

Kāvya-parīkshā. [H. T. COLEBROOKE.]

1190.

607b. Foll. 71; size 10 in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1790 A.D.; nine lines in a page.

Kāvya-parīkshā. Apparently copied from the preceding MS. [H. T. COLEBROOKE.]

1191.

1627b. Foll. 41; size 8½ in. by 4 in.; fairly good Devanāgarī writing, of A.D. 1757; rough European paper; eleven lines in a page.

Kāvya-vilāsa, a treatise on rhetoric, by *Ciraṃ-jīva Bhatta*, son of *Ācāryaśatāvadhāna*.

It consists of two chapters, treating of poetic sentiments and rhetorical figures respectively, in brief explanations, illustrated by stanzas composed by the author.

It begins :

तमोगणविनाशिनी सकलकालमुद्योतिनी
धरातलविहारिणी जडसमाजविद्वेषिणी ।
कलानिधिसहायिनी लसदलोलसौदामिनी
मंदतरविलंबिनी भवतु कापि कादंबिनी ॥ १ ॥

कृतिभिः कतिभिर्विलसन्मतिभिः

कति वा न कृताः कृतयः कविभिः ।

इति सत्कविताभिरुचिः शिथिली-

भविता जगतामिति चेत् कथये ॥ २ ॥

कथयतु नाम तरतानो नो दुनोति चेतः । यतः ।

मयिं कलितनोलिम्बकमपि काचबोधा मुहुस्

त्यजति यदि पामराः कथय कैव हानिस्तदा ।

यतो जगति कथं न स्फुरितमुद्बुद्धा जगत्-

परीक्ष्यविचक्षणः क्षणमपि क्षणं धास्यति ॥ ३ ॥

अलंकाररसानेकवृत्त्यादिषु गुणेषु च ।

लक्ष्यते स्वीयपद्यानि प्राचीनकृतलक्षणैः ॥ ४ ॥

तत्रादौ काव्यस्वरूपं निरूप्यते । तथा च काव्यप्रकाशे । °
अतिनवीनास्तु गंगाधरप्रभृतयः वेदभिलाटादिविलक्षणचमत्का-
रकारित्वमेव काव्यात्वमामर्तयति । °

तत्र रसानाहुः ।

शृंगारहास्यकरुणरौद्रवीरभयानकाः ।

रसा नव समुद्दिष्टा बीभत्साद्भुतशान्तयः ॥ °

Iti śringārarasah, fol. 4; *hāsyā*, *karuṇarasah*, fol. 4b; *raudrarasah*, fol. 5; *cīrarasah*, fol. 5b; *bhāyānakah*, *bībhatsārasah*, fol. 6; *śāntarasah*, fol. 6b; इति ° रसमयी प्रथमा भंगिः ॥ अथालंकारा नि-
रूप्यन्ते ॥ ते चार्थालंकारश्चालंकारभेदेन द्विधा । ° *pratī-*
popamālāṃkāra, fol. 11; *ullikṣitāṃkāra*, fol. 12; *paryastūpahnuti*, fol. 13; *kaitavāpahnuti*, fol. 13b; *utprekshā*, fol. 14; *bhrānti*, fol. 14b; *sandeha*, *mīlītāl.*, fol. 15; *unmīlītāl.*, *anumāna*, fol. 15b; *āpattyal.*, fol. 16; *parikarāl.*, *parikarāṅkural.*, fol. 16b; *kūvyāliṅgāl.*, fol. 17; *praharshaṇāl.*, *vishādanāl.*, fol. 17b; *sāmānyāl.*, fol. 18; five kinds of *atīśayoktyal.*, fol. 19b; *tulyayogitāl.*, *sambhāvanāl.*, fol. 20; *dīpakāl.*, *prativastūpamāl.*, fol. 20b; *bimbapratibimbabhāva*, fol. 21; *vyatīrekāl.*, fol. 21b; *sahoktyal.*, *vinoktyal.*, fol. 22; *samāśoktyal.*, fol. 22b; *śleshāl.*, fol. 23; *apra-*

stataprasāṃsāl., *sūmāṇyaviśeṣhāl.*, *nyūyāl.* fol. 23b; *paryāyoktyāl.*, *stutinīndāl.*, fol. 24; *nīndāstutyal.*, *ākshepāl.*, fol. 24b; *virodhāl.*, fol. 25; *virodhābhāsāl.*, fol. 25b; *viśeshoktyāl.*, *vibhāvanāl.*, fol. 26; *saṃgatyal.*, fol. 26b; *vishamāl.*, *saṃāl.*, fol. 27; *vicitrāl.*, *adhikāl.*, fol. 27b; *anyonyāl.*, *viśeshāl.*, *vyūghātāl.*, fol. 28; *gumphāl.*, fol. 28b; *ekāvalyal.*, fol. 29; *sārāl.*, fol. 29b; *yathāsaṅkhyāl.*, fol. 30; *parivṛityāl.*, *parisaṅkhyāl.*, fol. 31; *vikalpāl.*, fol. 31b; *saṃdhyāl.*, *saṃuccayāl.*, fol. 32; *pratyānikāl.*, fol. 32b; *ullāsāl.*, fol. 33; *pūrvārūpāl.*, fol. 33b; *tadgunāl.*, fol. 34; *avaññāl.*, *anugunāl.*, fol. 34b; *uttarāl.*, fol. 35; *pihitāl.*, fol. 35b; *vyājoktyāl.*, *vakroktyal.*, fol. 36; *svabhāvoktyāl.*, fol. 36b; *bhāvīkāl.*, *bhāvīkachavīrāl.*, fol. 37; *udāttāl.*, *atyuktyāl.*, fol. 37b; *atha śabdālaṅkāra nirūpyante*, fol. 38; *sphuṭānuprāsāl.*, fol. 39; *gamakāl.*, fol. 40; *punaruktipratīkāśāl.*, fol. 41. No other quotations, besides those in the beginning have been met with.

It ends :

वीक्षणाय सदसद्विवेकिनां

शिक्षणाय लघुबुद्धिशालिनां ।

लक्षणैरिह चिरंतनैर्मया

लक्षिता स्तुतपद्यपद्धतिः ॥ १०२ ॥ (१०० B.)

द्वैताद्वैतमतादिनिर्णयविधिप्रोद्बुद्धिभूतो

भट्टाचार्यशतावधान इति यो गौडोद्भवो भूतकविः ।

ग्रंथे काव्यविलाससंज्ञिनि चिरंजीवेन तज्जन्मना-

लंकारैरिष्यमादितो (० मयरादितो B) इति सतां

संगाय भंगिः कृता ॥ १०३ ॥]

इति श्रीचिरंजीवभट्टाचार्यकृतकाव्यविलासे अलंकारमयी द्वितीया भंगिः परिसमाप्ता । समाप्तश्चायं ग्रन्थः श्रीरस्तु संवत् १८१४ शक १६७९ ईश्वरनामसंवत्सरे कार्तिके मासि शुक्लपक्षे ६ गुरुवासरे पञ्चां तिथौ कानाटकदेशे मुदविहाडाख्यग्रामे लिखितमिदं पुस्तकं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1192.

1570A. Foll. 27; size 9½ in. by 3½ in.; in-different, small Bengali handwriting; 10-12 lines in a page.

Kāvya-vilāsa. [B.]

Dated : Samvat 1760 (1703 A.D.).

[H. T. COLEBROOKE.]

1193.

413. Foll. 74; size 12½ in. by 4½ in.; fair, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Kāvya-candrikā, an elementary treatise on rhetoric, in fifteen chapters (*prakāśa*), by *Kavī-candra-datta* (of *Dirghāṅkagrāma*), son of *Kavī-karṇapūra* and *Kauśalyā*.

It begins : कृष्णाक्षिपङ्कजमपङ्कजनस्य ° see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 499, A.

The subjects treated in the chapters are as follows:—I., *kāvya-lakṣhaṇa* ends fol. 4b; II., *vṛttāni*, fol. 6b; III., *śabda-saktiḥ*, fol. 11; IV., *rasa-nirūpaṇam*, fol. 13b; V., *bhāvabhedāḥ*, fol. 18; VI., *rasasya bhedaḥ*, fol. 22b; VII., *rasābhāsaḥ*, fol. 23; VIII., *kāvya-bhedāḥ*, fol. 28b; IX., *pramāṇa-nirūpaṇam*, fol. 37b; X., *rītiḥ*, fol. 38; XI., *guṇāḥ*, fol. 40b; XII., *śabdālaṅkārah*, fol. 53b; XIII., *arthālaṅkārah*, fol. 62b; XIV., *doṣāḥ*, fol. 68b; XV., *kāvītopāyāḥ*, fol. 71; XVI., *nāṭyam*.

The author quotes very frequently verses composed by himself (यथा मम °), especially in the *alaṅkāra* chapters (45 times in the *śabdālaṅkāra*); besides his own grammar, *Sūralaharī*, fol. 48b, and his *Dhātucandrikā*, fol. 50; as also one verse from each of his two sons, viz. *śrī-Kavīvallabha*, fol. 51b, and *śrī-Kavībhūṣaṇa*, fol. 52. For the author's quotations from poems composed by himself (viz. *Ratnāvalī*, *Rāmacandra-campū*, *Sūntīcandrikā*, *Stavāvalī*) in the earlier portion of the treatise, see Aufrecht's Catalogue, p. 212a, where also the final *śloka* and colophon are given from this MS.

[H. T. COLEBROOKE.]

1194.

1392c. Foll. 7; size 13½ in. by 3½ in.; fair, modern Bengali handwriting; six or seven lines in a page.

Kāvyaacandrikā, directions on poetical composition, by *Nyāyavāgīśa Bhaṭṭācārya*, son of *Vidyānidhi*.

It begins: सगुणा सालङ्कारा ० ॥

विद्यानिधितनूजेन न्यायवागीशधीमता ।

गुणालङ्कारा दोषाख्या क्रियते काव्यचन्द्रिका ॥ ०

See Aufrecht, Cat. Bodl., no. 499B.

It ends :

इति चतुर्दश दोषाः क्रमेणोक्ताः समाप्ततः ।

अन्ये ऽप्युपेक्षिता ग्रन्थगौरवादेव ते नया ॥

अलङ्कारमहाशास्त्रसमुद्गे रससागरं ।

बालकानां प्रबोधाय रचितं कतिचित्पदैः ॥

इति महोपाध्यायन्यायवागीशभट्टाचार्यविरचिता काव्यचन्द्रिका समाप्ता ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1195.

240. Foll. 249 (numbered 2-150; no. 3 occurring twice, and 195 having been passed over); size 12½ in. by 4½ in.; good, modern Bengali handwriting; six lines in a page.

Alaṃkāraakaustubha-dīdhātīprakāśikā, a commentary on *Kavi-Karṇapūra's Alaṃkāraakaustubha*, by *Vrindāvanacandra Tarkālaṃkarakakravartin*, son of *Rādhācaraṇa Kavindra-cakravartin*.

The MS. is imperfect, the last (10th) chapter, with the exception of the first leaf of it (fol. 250) being wanting. Fol. 1 is likewise missing; and there seems to be a gap between foll. 246 and 247, where the end of the 8th chapter should occur.

On the original work—which is of a *Vaiṣṇava* tendency, the rules being illustrated by verses relating to *Kṛiṣṇa* (and *Rādhā*)—see Aufrecht, Cat. Bodl., nos. 492-494; Rāj. Mitra,

Notices, iv., p. 237. According to Dr. Mitra (introduction to the *Caitanyacandroḍ* p. vi.) *Kavi-Karṇapūra* was born in the year 1. In this MS. he is twice mentioned at the end of chapters, viz. fol. 38a, l. 3, and fol. 158a, l.

श्रीमतः कर्णपूरस्य चरणावनिशं भजे ।

निर्मितः कृष्णकण्ठाहो येनालङ्कारकौस्तुभः ॥

The chapters (*kiraṇa*) end:—I., fol. 18a; fol. 38a; III., fol. 52b; IV., fol. 56a; fol. 158a; VI., fol. 167b; VII., fol. 205 [VIII. ?]; IX., fol. 250a.

[H. T. COLEBROOK

1196.

1654. Foll. 202; size 9½ in. by 4 in.; i different Devanāgarī writing (by two different hands) of 1801 A.D.; 9-11 lines in a page.

Alaṃkāraakaustubha, by *Viśveśvara Paṇḍit* son of *Lakṣmīdhara Sūri*.

Apparently a modern compilation, professing to give the essence of many books on *alaṃkāra*.

It begins :

दत्तस्तत्परसंकराग्रिममुवा वक्तांतरेष्वादराद्

दोषवैशेष्यनिषिद्धकुम्भविचरन्मत्तद्विरेफोकरम् ।

अज्ञाया धयतोः पयोधरयुगं तिर्यङ्मयः पश्यतोर्

वात्यन्नेहविजृम्भितं विजयते द्वैमातुरस्कन्दयोः ॥ १ ॥

लोकस्वान्तयनान्धकारपटलध्वंसप्रदीपाङ्कुरा

विद्याकल्पलताप्रतानजनने वीजं निजासंगिनां ।

मध्येमौलि समासतां सुविमला मालोपमानाश्चिरं

श्रीलक्ष्मीधरविद्वदग्निनलिनोदीताः परागाणवः ॥ २ ॥

अपीलकाराणां भूरिग्रंथस्थितं सारम् ।

संगृह्णाति सुखेन ज्ञप्यै विश्वे(श्व)रो ज्योषाम् ॥ ३ ॥

धिया वैधेयानां भवति विषयो सारविषयो

बुधानां स्वाधानं न च कुतुकमेतादृशकृतेः ।

तथापीदं पारिप्लवयति मनो मे सुमहतां

निबंधानामेकोभवितुमभिसंधाननिवहः ॥ ४ ॥

अथ तेषामुद्देशः । उपमानान्वय उक्तः ०

The MS. is in the worst style of modern *Kāśī* writing. It concludes with a *Prākṛit*

verse : पंथाः माणांसिणी ० चिरं दिष्टाः । followed by the colophon :

इति श्रीलक्ष्मीधरसूरिसूनुश्रीविश्वेश्वरपंडितकृतो ऽलंकार-
कौस्तुभः संपूर्णः ॥ [H. T. COLEBROOK.]

1197.

5b. Foll. 31 (foll. 60-90 of vol.); folio; size 13 in. by 8 in.; modern Bengali handwriting; ten lines in a page; English paper.

Alamkārasēkhara, a compendium of rhetoric, compiled by *Keśava Mīśra*, under orders of *Mahārāja Māṇikyacandra*, of *Tirabhukti* (*Tirhut*). Incomplete.

It begins :

प्राणान् कृशोदरीणां राधानयनान्तसर्वस्वं ।
तेजस्तमालनीलं शरणागतवज्रपञ्जरं वन्दे ॥ १ ॥
स्वप्रकाशचिदानन्दमया परमात्मने ।
अविद्यानिविडध्वान्तभास्कराय नमाम्यहं ॥ २ ॥
ग्रन्थाः काव्यकृतां हिताय विहिता ये सप्त पूर्वं मया
ते तत्कौण्ठिकसंभवव्यसनिभिः शक्याः परं वेदितुं ।
इत्यालोक्ष हृदा मदालसवधूपादारविन्दकण-
नम्रोरध्वनिकोमलोऽयमधुना प्रस्तूयते प्रक्रमः ॥ ३ ॥

आसीत्प्रत्यर्थिपृथ्वीरमणकमलिनीवृन्दहेमन्तमासः
कीर्तिभ्राजत्स्वशमीन्वयकुमुदवनीयामिनीजीवनायः ।
राजद्राज्यराजानु कुटमणिगणप्रोज्झसत्पादपीठः [न्द्रः ॥ ४ ॥
प्रोद्यत्साम्राज्यलक्ष्मीशिथिलितनहुषो रामचन्द्रो ज्वनी-
मित्राणि प्रतिपालयन् त्रिजगतीं कीर्तीन्दुनाह्लादयन्
शत्रूणां हृदयं प्रतापदहनै रात्रिन्दिवं ज्वालयन् ।
सर्वस्वेन कृतार्थयन् द्विजगणान् देवान् मन्त्रैस्तोषयन्
एष प्रौढमनाश्चराय जुभजे समार्णवां मेदिनीं ॥ ५ ॥
सुत्रामोहामदिह्नीपरिवृढविलसत्कालवि(r. काविल)खोणि-
[भर्त्ता]

प्रक्रान्ते प्रौढयुद्धे समदलयदसौ कोटिशो वैरिवीरान् ।
पञ्चान्नांसास्थिमदःकलुषितवसुधां प्रोक्ष्य तांश्चाकलय्य
ह्यं यातान्वैरिवर्गान् दिवमपि सहसा जेतुकामो जगामाह ॥
खीराभ्योऽथः शशीव श्रुतिरिव वदनाद्धेयसो रामचन्द्रात्
तस्मादुद्यत्प्रतापः समजनि सुमना धर्मचन्द्रो नरेन्द्रः ।
यस्याद्यापि प्रसन्नस्मितसुभगमुखाः खिद्यदंश्चत्कपोला ॥ ७ ॥
रोमाञ्चस्तम्भभयान्निदशयुवतयो हन्त गायन्ति कीर्तीः

निष्क्रान्तं भवनादुदैक्ष भगवानभोजिनीवल्लभम्
ते वाताः परिशीलिताः कमलिनीसौरभ्यमेदस्विनः ।
विश्रान्तं गिरिकाननेषु निविडच्छायेषु भाग्योदयाद्
इत्थं स्मेरमुखाः स्तुवन्ति विपदं यद्वैरिवामभुवः ॥ ८ ॥

प्रत्यर्थिभूपतिपरिग्रहराज्यलक्ष्मी-
धम्मिल्लमात्यसुरभीकृतपाणिपद्मः ।

तस्मादजायत समस्तगुणाभिरामो
माणिक्यचन्द्र इति राजकचक्रशक्रः ॥ ९ ॥

काव्यालङ्कारपारङ्गमतिरखिललक्षाभृतां चक्रवर्ती
सर्वेषामस्तु काव्ये मतिरतिनिपुणेत्याशये सन्निवेश्य ।
वेदान्तन्यायविद्यापरिचयचतुरं केशवं सन्नियुञ्जन् ॥ १० ॥
श्रीमन्माणिक्यचन्द्रः क्षितिपतितिलको ग्रंथमेतं विधत्ते
बहुदोषो ऽपि विदोषः क्रियते सुजनेन वाण इव हरिणा ।
गुणवदपि निर्गुणीयति दुर्ज्ञेनतो मूषिकात् इव पुच्छं ॥
परोद्वेगे परानन्दे खलसज्जनयोर्द्वयोः ।
स्वभाव एव शरणं विषयीयूषयोरिव ॥

अलङ्कारविद्यासूत्रकारो भगवान् शौडोदनिः (सौ ० MS.)
परमकारुणिकः स्वशास्त्रे प्रवर्तयिष्यन् प्रथमं काव्यस्वरूपमाह ।
काव्यं रसादिमद्भावं श्रुतं मुखविशेषकृतं ।
आदिशब्देनालङ्कारपरिग्रहः । तथा च तदुभयान्वतरवस्वं
लक्षणं । ०

The matter contained in this MS. is divided into five *ratna* (jewels), and these again into (generally three) *marīci* (rays), viz.:—

I. *Upakramaratna*: (1) *kāvyaśvarūpaphalākāraṇamarīci* ends fol. 64a; (2) *rītyādibālīraṇagatrayamar.*, fol. 66b; (3) *vrīttimarīci*, fol. 68a.

II. *Dosharatna*: (4) *padadoshamar.*, fol. 69b; (5) *vūkyadoshamar.*, fol. 72a; (6) *kāvya-doshamar.*, fol. 74a.

III. *Guṇaratna*: (7) *śabdaguṇamar.*, fol. 75a; (8) *arthaguṇamar.*, fol. 76a; (9) *vaiśeṣhīkaguṇamar.*, fol. 79a.

IV. *Alamkāraratna*: (10) *śabdālamkāraṇamar.*, fol. 81a; (11) *arthālamkāra-upakramamar.*, fol. 83a; (12) *rūpakamar.*, fol. 84a; (13) *ity alamkāraratnam.*, fol. 87b.

V. [*Varṇakarātna*:] (14) *upamānanīlarātna-marīci*.

It ends :

चकार सा मत्तचकोरनेत्रा विलोलनेत्रभ्रमरैर्गैवाद्यान् ।

पूर्णादलैः काञ्चनकेतकीनामहो वधूनां पृथगेव दृष्टिः ॥

इति श्रीमहाराजाधिराजश्रीमन्माणिक्यचन्द्रकारिते ऽलङ्कारशेषरे उपमाननीलरत्नमरीचिः ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥

According to a MS. described in Dr. Bühler's Detailed Report of a Tour in Kāśmir, p. cxxviii., the complete work consists of eight *ratna*, the last four of which are: V. *Varṇakarātna* (3 *marīcis*); VI. *Kavisampradāyaratna* (4 *mar.*); VII. *Kavisāmarthyaratna* (2 *mar.*); VIII. *Viśrūntaratna* (3 *mar.*).

The present MS. was transcribed by *Frajanandana*, in 1795 A.D., for Colebrooke, who has annotated the text in several places, and who quotes a passage from the work in his Misc. Ess. II. p. 1.

[H. T. COLEBROOKE.]

1198.

235d. Foll. 85; size 12½ in. by 4½ in.; careless Devanāgarī writing of 1790 A.D.; eleven lines in a page.

Alaṃkāracandrodaya, a work on rhetoric in six chapters (*ullāsa*), by *Veṇīdatta Śarman Tarkavūḡīśa-bhaṭṭācārya*, son of *budha-Vireśvara-śrīvara*, and grandson of *śrīvara-Lakshmaṇa*. In the concluding śloka the author's pedigree is traced still further back; *Lakshmaṇa* and his elder brother *Rāma* being the sons of *Kalyāṇa*, and grandsons of *Mahīdhara-budha*, a *māntrika* of *Kāśīpurī*, belonging to the *Nāgachatrādharaadvijottamakula*.

The MS. is very incorrect.

It begins :

जयतीह रमालोलदृग्पांगतरंगिणी ।

यदंतः संचरन्मोदभर[ः] स्मेरमुखो हरिः ॥ १ ॥

दुर्जनोक्तिकदुध्वांतममुत्सारणबंधुरः ।

सम्मतः कैरवाह्लाद(क)श्चंद्रोदयो [जय]त्ययं ॥ २ ॥

दुरुक्तिध्वांतमुद्रास्य काव्यकांतार्थसम्मणिं ।

संप्रकाश्यं चिरं जीयात्काव्यचंद्रोदयः परः ॥ ३ ॥

नियतिनियमहीनानंदपूर्णा स्वतंत्रां

नवरसरुचिरांगीं निर्मितिं या तनोति ।

दुरितदलनदक्षां सर्वसंपत्तिदात्रीं

जयति कविवराणां देवता भारती मा ॥ ४ ॥

The subjects of the chapters are: I. *Kāvya-svarūpa* ends fol. 12b; II. *Kāvyaśya vibhāga-viśeṣa lakṣaṇāni*, fol. 31b; III. *Doshasvarūpa*, fol. 49b; IV. and V. *Guṇālaṃkārayor vīcaka*, fol. 55a, 61b; VI. *Upamā*, etc.

It ends (somewhat corrected):

नागच्छत्रधरद्विज्ञोत्तमकुले विख्यातकीर्तिवरः

संजातो हि महीधराभिधुबुधः काशीपुरीर्मात्रिकः ।

तामुच्चः सकलाङ्गिर्मदनकरः कल्याणनामाभवत्

तस्माच्चंदनरामलक्ष्मणवरौ जातौ धराधीश्वरौ ॥ १ ॥

तत्र श्रीवरलक्ष्मणांगजबुधोवीरेश्वरः (वा० MS.) श्रीवरौ

येन स्नेहमणिः सदाशिवपरब्रह्मापरोक्षीकृतं (!) ।

तज्जेनाखिलतर्कैवारिधिपरंपारंगमो ऽयं बुधो

वेशिदत्त इति प्रभासमुद्राचंद्रोदयो ऽलंकृतः ॥ २ ॥ ०

सुहृदयकैरवमदनः कुहृदयकंजमुदितीकरणः ।

सुमतिप्रकाशरचनो कृतो बलंकारचंद्रो ऽयं ॥ ३ ॥ ०

माधुर्यमारमगर्भितकाव्यवर्चा

माणिक्यमौक्तिकमनोहरगुम्फितश्रीः ।

श्रीकृष्णकंजकृतहार इवोपहारी

श्रीवेशिदत्तसुकवेवैचसां विलासः ॥ ६ ॥

इति श्रीतर्कवागीशभट्टाचार्यवेशिदत्तशर्मणा विरचितालंकारचंद्रोदये षष्ठ उल्लासः समाप्तो ऽयं ग्रंथः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1199.

1148d. Foll. 52; size 9 in. by 4 in.; good, clear Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Nāṭyapradīpa, a manual of the scenic art, composed in 1613 A.D., by *Sundaramiśra* (*Aujāgarī*). Perhaps the author's original manuscript.

It begins :

स्फुरत्सुरतरंगिणि प्रवल्दक्षिकोणादृत-
प्रविष्टनगन्दिनि प्रलवदंगिनिर्वाहणं ।
नटन्नटवरस्थितिस्थगिततालकालस्थिरं
दिगंबरपुरंदरं नमत सुंदरं तन्महः ॥ १ ॥
सालसानलसशीलशालिनां दक्षतातिजडताजुषां कृते ।
नाटकप्रकृतिरूपलक्षणं संक्षिपामि निजलसरक्षणं ॥ २ ॥
अथ प्रकृतोपयोगी क्रमेणैव नांछादिविचारः क्रियते । तत्र
भरतः ।

आशीर्वचनसंयुक्ता नित्यं यस्मात्प्रयुज्यते ।
देवद्विजनृपादीनां तस्मान्नांदीति संशिता ॥
सूत्रधारः पठेन्न च मध्यमं स्वरमाश्रितः ।
नांदीं पदैर्द्वादशभिरष्टाभिर्वाप्यलं कृतां ॥

अस्य व्याख्याने मातृगुणाचार्यैः षोडशाक्षिपदांवितापीयु-
दाहता । अत्र श्लोकपादं पदं केचित्सुप्रसिद्धं तमथापरे ०

The author refers continually to his play
Abhirāmamañināṭaka (Aufrecht, Cat. Bodl.,
nos. 269, 270; composed 1599 A.D.), first under
the designation निजकृते प्रकृते अभिराममणिनाटके, and
afterwards under that of प्रकृते simply. *Bha-
rata*, the *Daśarūpa* and (*Sāhitya*-) *Darpaṇa*
are also occasionally referred to.

इति नाटकलक्षणं fol. 48; इति दशरूपकलक्षणानि ॥
अथ प्रसिद्धानि कानिचिदुपरूपकाणि fol. 51b; अथ तोटकं ०
अथ सट्टकं । ० fol. 52a.

It ends: लक्ष्यमत्र कथं रंजनी ॥ एवं शेषाणि पंचदशो-
परूपकाणि ग्रंथांतरादनुसृतैव्यानीति ॥

शाके शरयामशरेंदुतुल्ये १५३५
ग्रामे वरिष्ठाश्रमतः प्रसिद्धे ।
तदेतदीजागरिणा निबद्धं
मुदे कवीनां कविर्मुदरेण ॥ १ ॥
बुधैकबोधाः सविशेषलेखाः
स्थले स्थले सन्निहिताविशेषा ।
रम्यातिरम्यं न हि तारतम्यं
पुष्पेषु पुष्पंधयभिन्नगम्यं ॥ २ ॥

इति श्रीसुंदरमिश्रविरचितो नाट्यप्रदीपः समाप्तः ॥

A later hand has added: गणेशोपायान्तरेण गृही-
तमिदं पुस्तकं (it seems to have previously belonged
to one *Maṭhakara Gaṅgādhara*) दिवाकरेण संवत्
१९३६ वैशाख सु १. [H. T. COLEBROOKE.]

1200.

843A. Foll. 35; size 12 in. by 4½ in.;
careless, modern Devanāgarī writing; eleven
lines in a page.

Another copy of the same work. Very in-
correct. [H. T. COLEBROOKE.]

1201.

3029. Foll. 16; size 13½ in. by 8½ in.; folio;
recently written half-margin, in the Telugu
character; thin European paper; 21-26 lines
in a page.

Nāṭakaparibhāṣā, the principles of drama-
turgy, in ślokas, by śrī-Śiṅga Dharaṇīśa.

It begins :

अथ रूपकनिर्माणपरिज्ञानोपयोगिनी ।
श्रीशिङ्गधरणीशेन परिभाषा निरूप्यते ॥ १ ॥
परिभाषा तु मर्यादा पूर्वाचार्योपकृतिता ।
सा हि नौनति(?) नौरति)गंभीरं विपक्षो (!) नाट्य-
[सागरं ॥ २ ॥

एषा च भाषानिर्देशनामपि स्त्रियधर्मता (!) ।
तत्र दोषादि - - - विभाषा चेति भेदतः ॥ ३ ॥
चतुर्दश विभाषाः स्युः प्राच्याद्यवाक्यवृत्तयः ।
आसां संस्कारराहित्याद्विनियोगो न कथ्यते ॥ ४ ॥
उत्तमादिषु ग्रहेष्ववधारान्प्रतीयते ।
भाषा द्विधा संस्कृता च प्राकृती चेति भेदतः ॥ ५ ॥
कौमारपाणिनीयादिसंस्कृता संस्कृता मता ।
तत्र तु प्राकृतं स्त्रीणां सर्वासां नियतं भवेत् ॥ ६ ॥ ०

It ends :

व्याजान्विवारयित्रोस्तु संग्रामं भीक्षुणं मतं ।
अन्योदाहरणं ज्ञेयं प्राज्ञैर्नैयाकुतूहलं ॥

नाटकपरिभाषा समाप्ता ॥ [A. BURNELL.]

1202.

3088. Foll. 11; small quarto; size 9 in.
by 7½ in.; Devanāgarī writing; twenty lines
in a page; European paper (watermark 1862).

Another copy of the same work; apparently
transcribed from the preceding MS.

The *anusvāra* is everywhere written as न्; the author's name thus appearing as श्रीशिवग-धरणीश. [A. BURNELL.]

1203.

280. Foll. 223; size 10½ in. by 4 in.; careless Devanāgarī writing of 1796 A.D. by two or three different hands; 11 or 12 lines in a page.

Rasagaṅgādhara, a somewhat diffuse treatise on rhetoric, by *Jagannātha Bhaṭṭa Paṇḍitarāja*, son of *Peru Bhaṭṭa Sūri*.

The work is now in progress of publication, together with *Nāgeśa Bhaṭṭa's* commentary *Gurumarmaprahāśa*, in the Benares Sanskrit Series, by Paṇḍit Gaṅgādhara Śāstrī Mānavallī.

The present MS. is perhaps one of the worst specimens of modern Kāśī writing, being full of blunders in every line, and the constant confounding of similar letters and conjunctions with one another showing the utter ignorance of the copyists.

It begins :

स्मृतापि तरुणातपं करुणया हरंती ° ॥ १ ॥

श्रीमज्जानेन्द्रभिस्त्रो ° । the second half-*śloka* of *śl.* 2, and the first of *śl.* 3 have been omitted;

तं वदे पेरुभट्टस्य लक्ष्मीकांतं महागुरुं ॥ ३ ॥ ° ६ ॥

मननतरितोर्षेविद्यार्षेवो जगन्नाथपंडितनरेन्द्रः ।

रसगंगाधरनाम्नी करोति कुतुकेन काव्यमीमांसां ॥ ७ ॥

The first chapter (or 'face') ends fol. 42a with the following colophon (ed. p. 170):

इति महोपाध्यायपदवाक्यप्रमाणपारवारीश्रीपेरामभट्टस्य (! श्रीपेरुभट्टस्य ed.) सूरैः सूनुना पंडितराजजगन्नाथेन निर्मिते रसगंगाधरे रसनिरूपणात्मकं पूर्वमाननं ॥

How many more chapters there are does not appear from this copy.

The end of the last published fasc. (6th, pp. 576) coincides with fol. 148a of this MS.

The last few sections of the MS. are: *athol-lūsaḥ*, fol. 215b; *athāvajñātaviparyayaḥ*, fol. 216;

atha mṛlitam, fol. 219a; *athottarūlankārah*, fol. 221a; *atha pariparopakārah*, fol. 221b.

It ends: किं कुर्वते हरिद्राः का सा[र]स्वती धरा मनो-वतरा कः पावनस्त्रिलोकां शुभमस्तु ॥

See Rāj. Mitra, Notices, ix., p. 115.

According to the second introductory *śloka*, and the comment thereon, the author's father studied philosophy and grammar, at Benares, under *Jñānendra Bhikṣu*, *Deva (Khaṇḍadeva)* and *Vireśvara Paṇḍita*. His name (? for *Peru-mūl*) would seem to point to Tamil origin.

[H. T. COLEBROOKE.]

1204.

1713a. Foll. 61 (and a *suddhapattra* to fol. 49); size 9 in. by 3½ in.; careless, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Rasagaṅgādhara-vyākhyā. This is the title of the work, inscribed by another hand on the first and last pages; and it seems indeed to be a portion of *Nāgeśa's* commentary on *Jagannātha's* work.

The MS., however, is so hopelessly incorrect, that it looks more like a gloss on that commentary, than that work itself. The original MS. from which this was transcribed, seems to have been incomplete at the beginning. It begins (cf. Ben. ed., p. 6, text and commentary): श्रीगणेशाय नमः । रमणीयार्थप्रतिपाद इति । घटमानयेति वाक्यवारणाय रमणीयेति कटाक्षादिवारणाय शब्द इति व्यंग्यादिसंग्रहाय वाचक इति नोक्तं रमणीयशब्दप्रतिपादकशब्दे व्याकरणादिरूपे गतिव्याप्तिवारणायार्थेति । लोकोत्तरे निविर्षेपशात्र (? निर्विशेषात्र) संग्रहपुत्राजे (!) इति यत्किंचिच्चमत्कारजनकज्ञाने समूहालंबनविधया ° (ed. p. 7, l. 13).

° इति परिकरः fol. 49b; इति श्लेषः fol. 50b; इत्यप्रस्तुतप्रशंसा fol. 52; इति व्याघातः fol. 60a.

It ends: न च कैमुत्येन सिद्धिरपि तज्ज्ञेद एवास्तु प्राचा-मनुरोधेन भिन्नतयोक्तिरिति ॥ समाप्तः शुभं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1205.

235e. Foll. 29; size 12½ in. by 4½ in.; careless, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Rasapradīpa, a treatise on rhetorical subjects, in three chapters (*āloka*) by *Bhaṭṭāraka Prabhākara*, son of *Bhaṭṭa Mādhava*, and grandson of *Bhaṭṭa Rāmeśvara*.

The MS., like the one that precedes it (no. 1198, above), by the same hand, is extremely incorrect.

It begins: पुरतः प्रवलोक्य भगैचापं ° see Weber, Cat. Berl., no. 823.

I. *Kāvyalakṣaṇapariccheda* ends fol. 9b; II. *rasaviveka*, fol. 22b; III. *vyākṣāṇānīrūpaṇa*, fol. 29a.

From a *śloka* at the end (which, however, is very corrupt in the present MS.), it appears that the treatise was composed in the *Khara-vatsara* 1640. On the outer page of this MS. it is wrongly called *Udāharaṇacandrikā*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1206.

176a. Foll. 24; size 12 in. by 3½ in.; small, clear, modern Devanāgarī writing; 5-9 lines in a page.

Rasamīmāṃsā, a treatise, in 114 verses, on poetic sentiments, by *Gaṅgārāma*, surnamed *Jaḍin*, son of *Nārāyaṇa*; with a commentary entitled *Chāyā*, by the same author, written above and below the text.

The text begins:

वलरामेणाकाशं कलिंदकन्या यथानायि ।

गंगारामेण तथा रसमीमांसायि वालमनः ॥ १ ॥

कविभिः काव्यैः सुहृदां मानं सदनं समानीतैः ।

अनुभावैश्च विभावैर्विभचारिभिरपि च संभूय ॥ २ ॥

The commentary begins:

व्या[ल] बलात्कृत्यकृतितिरस्तपूर्वापरप्रचुरविभः ।

सव्यापसव्यलक्ष्यो गणाधिपो जयति सावैभौम इव ॥ १ ॥

नाभीसरोरुहोच्चैर्वेदनसरोजासनोपरि स्थित्वा ।

त्रिभुवनमपूर्वमिव या प्रदर्शयति सा सरस्वती जयति ॥ २ ॥

पदकौस्तुभभूषणं सदाचरणाक्रान्तफणींद्रमंडनं ।

कवितावदनालयोद्भवं हृदि नारायणतातमाश्रये ॥ ३ ॥

अभिनवकौतुककारी गिरिवरधारी भवाग्निसंहारी ।

कुंदनिकुंजविहारी मानसहारी हरिर्जयति ॥ ४ ॥

नत्वा राधादेवीं गंगारामो जडोति यः ख्यातः ।

सो ऽहं रसमीमांसां विवृणोम्यर्थप्रबोधसिद्धयर्थं ॥ ५ ॥

The MS. ends:

गंगारामोच्चीतां रसमीमांसां विज्ञानानः ।

पुरुषोत्तमो ऽस्तु तुष्टः सर्वज्ञः सोऽपि गोविंदः ॥ ११४ ॥

गंगारामोच्चीतामिति रसमीमांसां विज्ञानानः पुरुषोत्तमस्तुष्टो ऽस्तु स गोविंदः सर्वज्ञो ऽप्यस्त्वित्यन्वयः शेषं पूर्ववदिति ॥

गंगारामेण कृता रसमीमांसा स्वनिर्मिता टीका ।

पुस्तकलालसमनसो विदुषो मनसो ऽस्तु तोषाय ॥ १ ॥

नौकाया भानुतरंगिण्याश्चायामिमां समास्थाय ।

नवरसपात्रीभूता विहरंतः के न रामकृष्णंति ॥ २ ॥

इति श्रीजङ्घुपनामकगंगारामविरचिता छायाभिधा रसमीमांसाव्याख्या संपूर्णा ॥

This is followed by a fragment, inscribed *Gaurikasūtravṛitti*, on a separate leaf numbered 25, and written in the same hand as the preceding leaves; commencing: इति सर्वत्र १ इति शब्दात्सरस्वत्या इत्यादि १ प्रतीकस्याद्यंतयोरन्यतरत्र २ । °

It ends: न ज्योतिष्शास्त्रगोचरता ९ समूलमपि निर्मूलं यदहं प्रललाप तत् । विश्वचक्रं भ्रामयितुंयुतुर्विलसितं भवेत् १ ॥ इति गौरिकसूचवृत्तिः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1207.

290a. Foll. 25; size 10 in. by 4½ in.; in-different, modern Devanāgarī writing; twelve lines to the full page.

Rasamīmāṃsā, with the author's commentary (beg. व्यावलात्कर °). [H. T. COLEBROOKE.]

1208.

436b. Foll. 6; size 10½ in. by 4 in.; legible, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Rasamīmāṃsā, without the commentary.

[H. T. COLEBROOKE.]

1209.

2526b. Foll. 24; size 10 in. by 4 $\frac{3}{4}$ in.; good, clear Devanāgarī writing of c. 1700 A.D.; thirteen lines in a page.

Rasavilāsa, a treatise on poetic sentiments, by *Suklabhūdeva*. Three chapters (*stabhaka*) and the beginning of a fourth (?).

It begins:

काव्यवाक्यसमुत्पन्नमनोवृत्त्या विनाशिते ।

अज्ञानांशे स्फुरन्नव्यादात्मा [- - र torn] सात्मकः ॥ १ ॥

इह तावत्कालिदासादीनामिव यशोविस्ताराद्यनेकश्रेयःसाधनीभूतकाव्यस्य शब्दार्थौ शरीरपदे अभिपिक्तौ ॥ यमकादयः शब्दशोभाधायकत्वेन न उपमादयश्चाथैशोभाधायकत्वेनालंकारा हारादिस्थानीयाः ॥ वस्तुलंकाररसादिरूपं व्यंगं चात्मा ॥ ओजः प्रसादमाधुर्याख्यास्त्रयो गुणाः शौर्यादिवदात्मविशेषरसाद्याश्रिता इति व्यवस्थिते ॥ प्रायशो सार्धमेव काव्यप्रवृत्तेः ध्वनिमु परमरमणीयत्वाच्च रसध्वनेस्तदात्मा रसस्तावदभिधीयते ॥ तदुक्तं दंडिना ॥

स्वादुपाके ऽप्यनास्वाद्यं भोज्यं निर्लवणं यथा ।

तथैव नीरसं काव्यं स्यान्नो रसिकतुष्टये ॥ इति ॥ १ ॥

ध्वनिकारो ऽपि ॥

नीरसो हि निर्वन्धो यः सो ऽप्यशब्दो महाकवेः ।

स तेनाकविरेव स्यादन्येनास्मृतलक्षणः ॥ इति ॥ २ ॥

तत्र रसस्वरूपमाहुः काव्यप्रकाशकृतः । °

Fol. 6: इति ° रसविवेको नाम प्रथम स्तवकः ॥ शृंगारादीनां लक्षणं रत्यादिप्रकृतिकत्वं ॥ तत्र ॥

मनोनुकूलेष्वर्थेषु सुखसंवेदनं रतिः ।

रसो यस्तत्प्रकृतिकः स शृंगारो द्विधा मतः ॥ °

Fol. 12b: इति ° द्वितीयः स्तवकः ॥ अथ रसवद्भावस्यापि काव्यात्मरूपतया स्मृतत्वेनोपेक्षानर्हताया प्रसंगात् । °

It ends: विभावानुभावौ चात्र व्यञ्जकौ ॥ न त्वेकस्मिन् व्यभिचारिणि ध्वन्यमाने व्यभिचार्यतरं व्यञ्जकतयावश्यमपेक्ष्यते तस्यैव प्राधान्यापत्तेरित्यास्तां विस्तरः ॥

इति श्रीमच्छुक्लभूदेवविरचिते रसविलासे भावनिरूपणो नाम तृतीय स्तवकः ॥

अथैषामुक्तार्थधायकत्वेन स्मृता गुणास्तावन्निरूप्यन्ते ।

For a *Suklabhūdeva* who wrote the drama *Dharmavijaya*, see Raj. Mitra, Notices, i., p. 37.

[GAIKAWAR.]

1210.

295a. Foll. 51; size 10 $\frac{1}{4}$ in. by 4 $\frac{1}{4}$ in.; legibly written, in Devanāgarī, about 1730 A.D.; 8-10 lines in a page.

Rasacandra, a versified treatise on the poetic *rasas* in four chapters, composed, in 1690 A.D., by *Ghāsīrāma Kavi*, of the *Gautama-vamśa*.

It begins:

आखुव्यालमयूरसिंहवृषभा गंगाभवान्यौ तथा

काकोलश्च विधुश्च वैरिण इमे हतैकवासं गताः ।

यत्तासाव्रवने शिवस्य कलहं विभ्रं प्रकुर्वति नो

विभ्रानां पटलौ विनाशयतु स श्रीमागजेंद्राननः ॥ १ ॥

कति नो कृतयः कृताः कृतीर्देः

कविभिः शास्त्रविचारपारगैः

निजचित्तिविनोदनाय बाल्या-

द्रुसचंद्रस्तु मया निरूप्यते ।

कृतिरिति नवरसस्य ज्ञानहेतोः शिशूनां

सरससुगमपथैर्गद्यद्वयानवधैः ।

चरचि सरलभावो दीर्घसाहित्यसिंधु-

प्रगटितरसचंद्रो घासिरामद्विजेन ॥ ३ ॥

अथ रसनामानि ।

भृंगारहास्यौ करुणा च रौद्रः

प्रोक्तौ तथा वीरभयानकौ च ।

वीभत्सकश्चाद्भुतशान्तसंज्ञौ

वात्सल्यनामा कथितश्च कैश्चित् ॥ ४ ॥

अथ सर्वरसलक्षणं ।

विभावानुभावैः समं सात्त्विकाख्यैः

स संचारिभिः संयुतः स्यापिभावः ।

रसज्ञस्य सम्यग् मनोभावनातो

रसत्वं समायाति सर्वत्र काव्ये ॥ ५ ॥

आलंबनोद्दीपनसंज्ञया यो

द्विधानुभावः कथितो रसज्ञैः ।

स नायिकानायकरम्यभेदाद्

द्विनैकधा तत्र तु नायिका* स्यात् ॥ ६ ॥

भृंगारस्तु महाराजः सर्वेषां रसभूजानां ।

शिष्टाचारेण तद्वेदास्तस्मादादौ निरूपिताः ॥ ७ ॥

* The MS. reads almost always नायका.

तत्र नायिका निरूप्यते ।

यासां वशात्त्वमार्थाति ज्ञानिनो ऽपि महर्षयः ।

वेदशास्त्रार्थैतत्त्वज्ञा धन्यास्तास्तु मृगदूशः ॥ ८ ॥

रसग्रंथेषु कथितैर्लक्ष्यैर्नायिका युता ।

स्त्रीया च परकीया च सामान्या चेति सा त्रिधा ॥ ९ ॥

तत्र स्त्रीयालक्षणं ।

लज्जाशीलपतिप्रेमसंयुता धर्मेतत्परा ।

स्वामिन्येवानुरक्ता या सा स्त्रीया कृतिनां गृहे ॥ १० ॥

सा यथा ।

अपांगवनभूतले नयनखंजनक्रीडनं

वचः कृपणवित्तवम्रियतमैककणार्णतिथि ।

मनागधरपल्लवे मृगदूशः स्मितस्य स्थितिर्

जले जलतरंगवन्मनसि याति कोपः शमं ॥ ११ ॥

स्त्रीया तु त्रिविधा तत्र मुग्धा मध्या प्रगल्भिका ।

तत्रांकुरिततारुण्या मुग्धा सा च द्विधा मता ॥ १२ ॥

अज्ञातयौवना रम्या द्वितीया ज्ञातयौवना ॥ १३ (!) ॥

लज्जाभयपराधीनरतिश्च क्रमशस्तु वा ।

सैव प्रोक्ता नवोदति नायिका रसवेदिभिः ॥ १४ ॥

विश्रम्भनूतनोढा सप्रश्रया सैव च क्रमात् ।

ह्रिया मनोहरा कोपे मृदुला भूषणप्रिया ॥ १५ ॥

मुग्धा यथा ।

कांतांगे राजधान्यां मदननरपतेराज्ञया स्त्रीयवासे

कर्तुं तारुण्यमारादिह शुभसमये शीघ्रमायास्यति ।

पद्मां हंसस्य दाह्यं वदनगतरुचा चंद्रसौर्यभावो

दृग्भ्यामार्मत्रितं किं विजितमृगदूशो खंजनक्रीडनं च

अथाज्ञातयौवना । [॥ १६ ॥

आगतं यौवनं स्वांगे या न जानाति वालिशा ।

अज्ञातयौवनानेकविधभ्रमभयान्विता ॥ १७ ॥

यथा पद्यमुक्तावल्यां ।

ममोरसि दिने दिने ऽपि शितवृद्धिरेका कुतस्

तथेयमुदरे मनागसितसूक्ष्मरेखा कुतः ।

अहो अग्नि पदक्रमः कथमतीव मंदापतः

शमं नयचिकित्सितैर्द्विदिति दीर्घरोगे सखि ॥ १७ ॥

आगतं यौवनं स्वांगे या जानाति वरांगना ।

सा ज्ञातयौवना प्रोक्ता स्वांगवीक्षणतत्परा ॥ १८ ॥

यथा तत्रैव ।

कुचयोः सदृशं भवेन्न वेदं

सरसं हेमसरोजकोरकं ।

उरसीति निधाय भाति बाला

मुकुरे दत्तविलोललोचना ॥ २० ॥

नवोदालक्षणं पूर्वोक्तं । यथा तत्रैव ।

संप्रापितापि रमणी रमणीयतल्ये

गंतुं वहिश्च यतते परिकंपमेति ।

तत्कालजालधृतवालशुकांगनेव

संवेशिता कनकपंजरगर्भवासं ॥ २१ ॥

विश्रम्भनवोढा यथा ।

वाससा समभिवेक्ष्य सवैतः

स्वां तनुं कनकवह्निसन्निभां ।

अर्धमुद्रितनिमीललोचना

स्वापमेति सह केन कामिना ॥ २२ ॥

In this way poetic illustrations are throughout introduced either by a simple यथा or (less commonly) by यथा पद्यमुक्तावल्यां (or तत्रैव). Here follow a few more from the latter source:

गत्वा कियंत्यपि पदानि सखीसमूहाद्

अग्रे निवृत्य किमपि ब्रुयतां सहासं ।

मां वीक्ष्य चंचलकटाक्षमनोजवाण-

विद्येपैरिह करोति सुविद्यतांगं ॥ fol. 6b.

बिंबोष्ठं भ्रमरा द्विजानपि शुका नेत्रे चकाणां गणा

वेणीं केकिगणा मरालनिचया मुक्तावलीनां लताः

आदातुं परितो भ्रमंत्युपवने स्नातुं सरो वामलं

गच्छत्या मम विप्रियं चत मया तेषां कृतं किं सखि ॥

वियोगिनीं पंकजकोमलांगीं [fol. 9a.

मूर्च्छांगतां प्राणसखीं कृशांगीं ।

जलाद्रैवस्वांतरिता प्रतीतुं

प्रिया सखी गच्छति साहसेन ॥ fol. 11a.

संकेतस्थलतल्यमेव परितो व्यापारयित्वा दृशं

भोतिव्याकुलितां स्वकंकणारणत्कारस्य हंत श्रुतेः ।

गाढालिंगनपूर्वकं सचकितं पीत्वाधरीयां सुधां

कांतेशः परित्युच्य गंडमभितः सांद्रं प्रमोदं गतः ॥ fol.

हा प्राणेश गतः किमन्यवनितां कांतेन चाहं गतः [19b.

क्षिप्रं मंदमते विवेहि शपथं तत्त्वं ममाग्रे ऽधुना ।

कांतां वाचनिमां निशम्य चतुरः प्रोवाच मंदस्मितं

त्वद्वक्षोरुहहेमशंकरशिरः पश्यालपामि प्रिये ॥ fol.

दर्शति देहमयं मलयानिलो [20b.

व्रजति कोकरवो हृदि शल्यतां ।

हरति जीवनदो मम जीवनं

वद कथं विपरीतमिदं सखि ॥ fol. 23a.

Not unfrequently, however, the examples are given without even these introductory indi-

cations, as in one of the following stanzas (fol. 7a):

अनेकपुरुषैः सार्धमसंततमुत्तस्य च ।
यस्याश्चिन्ते सदा वाञ्छा कुलटा नायिका तु सा ॥ यया ॥
यं यं युवानं रमणीयरूपं
महोत्सवे पश्यति कातराक्षी ।
रतिं विधातुं खलु तेन तेन
कामानुरा वाञ्छति निःश्वसंती ॥
निर्भयात्मीयसंकेतस्थलनाशस्य शंकया ।
नायिकानुशयानास्या कविभिः परिकीर्तिता ॥
मित्राणां सदसि स्वकुञ्जकदलीच्छेदं विधातुं प्रिये
दासेभ्यस्तु समादिशत्यपि सदा सत्यप्रतिज्ञव्रते ।
काश्यं पीतरुचिं मदभ्रमभया नाधिं दुरतां गता
वामाक्षी पुटपाकदारुणतरं संतापमेवांचति ॥
भविष्यन्निजसंकेतस्थलाभावस्य शंकया ।
मनसा दुःखिता चेत्सानुशयाना द्वितीयका ॥

Perhaps all the poetic examples (including those of the *Padyamuktīvalī*) are by the author himself.

I. *Nāyikāgaṇabheda* (198 ślokaś) ends fol. 19a;
II. *nāyakasaṃghavarṇana* (85 śl.), fol. 26b;
III. *anubhāvādhimoghaśthāyivyabhicārīsāttvika - gaṇa* (150 śl.), fol. 40; IV. *rasadaśaka* (162 śl.) ends:

सौधः संप्रति बोधो वा प्राप्नोष्येऽपि मनोषिणां ।
कामं न शोभते नूनं रसचंद्रं विना क्वचित् ॥ १६१ ॥
शाके वेदनगाद्विश्रितगुमिरे ज्येष्ठस्य पक्षे सिते
द्वादश्यामधिकस्य वासरमण्येवैरे च सौख्यप्रदं ।
सङ्खणीमलकोमलाद्भुतपदः प्राकट्यापनुधान्
ग्रंथोऽयं रसचंद्रकः सुखयतात्साहित्यसिंधूवतः ॥ १६२ ॥
वंशे यो ज्ञानि गौतमस्य विदिते षट्शस्त्रपारंगमे
घासीरामकविः कवौद्रुचरणप्राप्तप्रबोधोदयः ।
रम्यायै रसचंद्रके मुमतिना तेन स्वयं निर्मिते
पूर्णं दशकं च भावसहितं सर्वं रसानां गतं ॥
समानोऽयं रसचंद्रः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1211.

2238b. Foll. 48; size 6½ in. by 4½ in.; fair

Devanāgarī writing of 1723 A.D.; 11 or 12 lines in a page.

Rasatarāṅgiṇī, an exposition of the theory of poetic sentiment, in eight chapters (*turaṅga*): by *Bhānūdatta Mīśra*, of Mithilā, son of *Gaṇanātha* (*Gaṇapati*, *Gaṇeśvara*).

It begins:

लक्ष्मीमालोक्य लुभ्यन्निगममुपहसञ्चोचयन्मञ्जुतून्
खञ्जं शोणाक्षि पश्यन्समिति दशमुखं वीर्यस्य रोमांचमंचन ।
दत्त्वा हेयं गवीनं चकितमपसरन्मञ्जुच्छरैर्द्विगतां
सिंचन्दतेन भूमिं तिलमिव तुल्यन्यातु मां पीतवासाः ॥ १ ॥
भारवाः शास्त्रकांतारश्चांतायाः शैत्यकारिणी ।
क्रियते भानुना भरिरसा रसतरंगिणी ॥ २ ॥
वाणीकमलिनी भानोरेषा रसतरंगिणी ।
हंसाः कृतधियस्तत्र युक्तमत्र प्रतीयतां ॥ ३ ॥
गिरां देवि तरंगिण्यां वारय क्रूरवारणान् ।
यद्भविष्यति लोकानामाविलो विरलो रसः ॥ ४ ॥

हेतोः पूर्ववर्तित्वनियमात् अतः पूर्वमेव तस्योपन्यासः समुचितो रसस्य हेतवो भावादयस्तेन रसेभ्यः पूर्वं भावादय एव निरूप्यते । °

I. *Sthāyibhāvanirūpaṇam*, fol. 6a; II. *vibhāvanirūpaṇam*, fol. 10a; III. *anubhāvanirūpaṇam*, fol. 13b; IV. *sāttvikabhāvanirūpaṇam*, foll. 16b; V. *vyabhicāri(bhāva)nirūpaṇam*, fol. 28b; VI. *śrīṅgārarasānirūpaṇam*, fol. 35b; VII. (*hāsyādi*)-*rasānirūpaṇam*, fol. 41b; VIII. *rasa(bheda)nirūpaṇam* ends:

अवगाहस्य वाग्देवि दिव्यो रसतरंगिणी ।
अस्मत्पद्येन पद्येन रचय श्रुतिभूषणं ॥
यावद्भानोः कृता [I. सुता] कापि कालिंदी भुवि नंदति ।
तावत्सिद्धु मे भानोरेषा रसतरंगिणी ॥

इति श्रीमैथिलश्रीमल्लासनाथश्रीगणनाथसन्निधितनय - भानुदत्तमिश्रविरचितायां रसतरंगिण्यामष्टमस्तवः ॥ लिखितं भट्टगोपीधेन यंचनदान्वयदामोदरभट्टसुतेन संवत् १९६० वर्षे भाद्रपदमासि कृष्णपक्षे षष्ठ्यां शनिवासरात्रिन्वितायां मुकास सजमेर ॥

Cf. Weber, Cat. Berl., no. 824; Aufrecht, Cat. Bodl., no. 506; Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 311; Burnell, Tanjore MSS., p. 57a.

According to a note, by Colebrooke, in MS. 699a, the author was a descendant of *Maṇḍana Miśra*, usually called *Sureśvarācārya*, the *Ve-dānta* critic (*vārttikakāra*). [GAIKAWAR.]

1212.

3198. Foll. 32; size 8½ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1700 A.D.; ten lines in a page.

The same work. A less correct MS.

[J. F. FLEET.]

1213.

2021. Foll. 27; size 9½ in. by 4 in.; good, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

The same work. [DR. JOHN TAYLOR.]

1214.

699a. Foll. 37; size 9½ in. by 4 in.; clear, modern Devanāgarī writing; eight lines in a page.

Rasatarāṅgīnī. [H. T. COLEBROOKE.]

1215.

120. Foll. 161, of which foll. 58 and 59 are wanting, while five *suddhipatras* have been inserted after foll. 61, 107, 158 (two), 159; size 10 in. by 3½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; seven lines in a page.

Naukā, a commentary on the preceding work, by *Gaṅgārāma Jadhū* (son of *Nārāyaṇa*).

It begins:

लीलागृहीतगात्रं नवरसपात्रं मुतं यशोदायाः ।

श्रीभानुतरंगिण्या नौकायाः कर्णधारमहमीडे ॥ १ ॥

गंगारामेण मया यत्नात्कोपादिव चलरामेण ।

प्राक्प्रवक्ष्याम्यर्वाक्प्रवक्ष्यामि क्रियते तरंगिणी भानोः ॥ २ ॥

It concludes with five ślokas, the last of which runs thus:

पत्या स्वर्गमुखाभिमुख्यपदवीं यातुं समुक्कंठया

यस्य स्वात्मनि राधया दिनकरो जीवातुरालक्षितः ।

आत्माकीनकृतिद्विदर्वि(वि)गलच्छास्त्रामृताप्यायितं

यं चामस्त सुतेन सोऽस्य फलितं शादूलविक्रीडितं ॥ ५ ॥

इति श्रीजड्युपनामकगंगारामविरचितायां नौकाख्यायां

रसतरंगिणीव्याख्यायामष्टमस्तरंगः ॥

For the same author's commentary on the *Rasamīmāṃsā* see no. 1206.

1216.

1703a. Foll. 68; size 9½ in. by 4 in.; legible, Devanāgarī writing of 1715 A.D.; thirteen lines in a page.

Rasikarāṅgīnī, another commentary on *Bhānūdatta's Rasatarāṅgīnī*, composed (? in 1552 A.D.) by *Veṇḍadatta-śarman Tarkavāgīśa Bhaṭṭācārya*.

It begins:

नमोऽनवतमस्तोमतोमरोत्तमकांतये ।

कलिताशेषकल्याणकलिकल्मषसंमुये ॥ १ ॥

रुचिरतमालललामं वह्निं [खवर ?] वह्निशेखरं मुखदं ।

राधाद्वयनिवासं राधाहरमाश्रये नित्यं ॥ २ ॥

प्रणम्य लक्ष्मीनृहरिं प्रसूहयूहनाशनं ।

कुर्वे रसतरंगिण्या व्याख्यां रसिकरंजनीं ॥ ३ ॥

तत्राभिमतयंयसमाभिप्रतिबंधकविम्विधाताय ०

It ends:

वाग्देवतावरकृपास्फुरितं हृदये

विज्ञेन तस्मिंस्वितमच मया समयं ।

ईर्ष्यां विहाय मयि दोषजिहीवैयाद्धा

संशोध्य साधु त्रिबुधैः परिशीलनीयं ॥ १ ॥

तरणी रचितेयं मे तथा रसतरंगिणी ।

रसपारगतीच्छन्निः संमुखं परित्यजेतां ॥ २ ॥

श्रीमन्नगफणातपत्रनृहरेभेक्तो धरामंडनो

विख्यातो महिदासभट्ट इति यस्तत्रमृजन्त्यात्मजः (?) ।

वेणीदत्तकवर्षोदुशेखरवरः सन्नर्कवागीश्वरस्

तस्येयं कृतिरुज्ज्वला वितनुतां मोदं सतां सर्वदा ॥ ३ ॥

वेदवर्धनी (?) L. धर्मार्थी दुर्गाशिते वत्सरेऽर्जुनमासके ।

त्रयोदश्यां रवी पूर्णौ टीका रसिकरंजनी ॥ ४ ॥

इति श्रीतर्कवागीशभट्टाचार्यवेणीदत्तकृता रसतरंगिणीव्याख्या रसिकरंजनी समाप्ता ॥ संवत् १११२ । ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1217.

2097b. Foll. 26; size 9½ in. by 4½ in.; good, large Devanāgarī writing, of 1696 A.D.; nine lines in a page.

Rasamañjarī, a description of the characteristics of lovers and their mistresses, in erotic poetry; by *Bhānudatta Mīśra* (son of *Gaṇanātha*). The author lived in Videha (Mithilā), on the borders of the Ganges (*surasarit*).

The work begins:

आत्मोयं चरणं दधाति पुरतो निस्त्रोत्रतायां भुवि
स्त्रीयेनैव करेण कर्षति तरोः पुष्यं श्रमाशंकया ।
तस्ये किंच मृगतत्वा विरचिते निद्राति भागेनिर्जैर्
संतः प्रेमभरालसां प्रियतमामंगे दधानो हरः ॥ १ ॥

विद्वत्कुलमनोभृंगरसव्यासंगहेतवे ।

एषा प्रकाशयते श्रीमद्भानुना रसमंजरी ॥ २ ॥

तत्र रसेषु भृंगारस्याभ्यर्हितत्वेन तदालंबनविभावत्वेन नायिका तावन्निरूप्यते । सा च त्रिविधा । स्वकीया परकीया सामान्येति । तत्र सामान्येवानुरक्ता स्वकीया । ०

It ends:

माध्वीकस्यंदसंदोहसुंदरी रसमंजरी ।
कुर्वंतु कवयः कण्ठभूषणं कृपया मम ॥
तातो यस्य गणेश्वरः कविकुलालंकारचूडामणिरु
देशो यस्य विदेहभूः* सुरसरिकुलोत्कर्षोरिता ।
पद्येन स्वकृतेन तेन कविना श्रीभानुना योजिता
वाग्देवीश्रुतिपारिजातकुसुमस्पर्धौकरी मंजरी ॥

इति श्रीमद्भानुदत्तमिश्रप्रकाशिता रसमंजरी समाप्ता ॥
संवत् १११३ ॥

Cf. Weber, Cat. Berl., nos. 597-9; Aufrecht, Cat. Bodl., no. 507; Burnell, Tanjore MSS., p. 57a. [GAIKAWAR.]

1218.

2079b. Foll. 21; size 9 in. by 4 in.; good

* Thus all MSS., instead of *विदेहभूः* of the Oxford MS., and of the Madras print of 1872.

Devanāgarī writing, of about 1650 A.D.; ten lines in a page.

The same work.

[GAIKAWAR.]

1219.

1942. Foll. 20; size 10 in. by 3½ in.; excellent Devanāgarī writing, of 1797 A.D.; eight lines in a page.

The same work. Transcribed by *Bhāskara*.

[DR. J. TAYLOR.]

1220.

2699. Foll. 18; size 10 in. by 3½ in.; indifferent Devanāgarī writing, of 1797 A.D.; eight lines in a page.

Another copy of *Bhānudatta's Rasamañjarī*, transcribed by *Bhavānīprasāda Mīśra*.

[MACKENZIE COLL.]

1221.

2602b. Foll. 9; size 12 in. by 4½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; 11-13 lines in a page.

The same work.

[MACKENZIE COLL.]

1222.

2602a. Foll. 33; the first of which is wanting; size 9½ in. by 4½ in.; good Devanāgarī writing of 1712 A.D.; eleven lines in a page.

Rasamañjarīprakāśa, a commentary on the preceding work, by *Nāgeśa Bhaṭṭa*, son of *Śiva Bhaṭṭa*, surnamed *Kāla*.

It begins (next MS.):

श्यामनीलोत्पलश्यामं वपुर्वस्य विभाति सः ।

यामिनीदयितद्योतन्मल्लको ऽस्तु शिवाय नः ॥ १ ॥

नागेशभट्टनामा शिवभट्टसुधीसुतः सुदे विदुषी ।

रसमंजरीप्रकाशं रचयामि मितैर्वचोभिरवैद्यनैः ॥ २ ॥

अमाशंकयेति सर्वत्र कर्त्तव्येनान्वयेति ०

It ends: ३६ । पद्येनेत्येकत्वमचि विवक्षितं ग्रंथं ९९७ ।
इति श्रीकालोपनामशिवभट्टसुतनागेशभट्टकृतो रसमंजरीप्रकाशः
समाप्तः ॥ संवत् १७६९ सन्मै माघसुदी सप्तमीवार बुधवारके
योषी समाप्तकीर्त्ता भोजाकायय लीषते काशीपुरामो । ०
ककुलितीपंडितस्येदं पुस्तकं पठनार्थं ० ॥

Cf. Aufrecht, Cat. Bodl., no. 508.

[MACK. COLL.]

1223.

119a. Foll. 41; size 10 in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing, of about 1750 A.D. (foll. 29-33 by a different, somewhat later hand); nine lines in a page.

Rasamañjarīprakāśa. [H. T. COLEBROOK.]

1224.

19. Foll. 99; size 9½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing, of 1743 A.D.; twelve lines in a page.

Rasamañjarī- vyāṅgyārthakaumudī, a commentary on *Bhānudatta's* work, composed, in Samvat 1692 (1635 A.D.), by *Ananta-śarman Paṇḍita*—a resident of *Punyastambha* on the *Gautamī* (*Godāvarī*)—the son of *Tryambaka* (or *Timājī*) *Paṇḍita*, grandson of *Bālo Paṇḍita*, and great-grandson of *Nīlakaṇṭha Paṇḍita*.

It begins:

सर्वे साधुजनाः सदायतद्ददः सत्संप्रदायादलं
यज्ञानाय कणादगौतममतात्पालोच्य तत्त्वार्थदान् ।
वेदांतान्परिशीलयन्ति रहसि खानंदकंदाकरं
वदे तं जगदीश्वरं दयितया सानंदमालिङ्गितं ॥ १ ॥

The introduction, consisting of 34 stanzas, is mainly devoted (from *śl.* 6 to 30) to the glorification of the family of *Kāśirāja*, whose descendants ruled in succession at Benares, and who are said to have greatly distinguished themselves by their valour and liberality. From *Kāśirāja* was descended *Pratāpavara Rudra*, who was followed by his son *Madhukara Śāha*; he, again, by his son *Śrīvara Vīrasimhadeva*; and he, last, not least, by his son *Candrabhānu*,

surnamed *Svabhāskhin*, to whom our author was under great obligations all through his life.

This personal introduction ends:

व्यंजनामग्नचिह्नेन गौतमीतीरवासिना ।
श्रीव्यंककतनूजेन पंडितानंतशर्मणा ॥ २९ ॥
रसिकश्रुतिभूपास्ति भुवि या रसमंजरी ।
व्यंग्यार्थकौमुदी तस्यास्तन्यते तन्कुतूहलात् ॥ ३० ॥

The date of the composition is specified in the last of four concluding *śloka*s, as follows:

अद्ये लोचनरंघ्रपद्मिण्युलसप्रस्तारसंलक्षिते*
मासे माघवसंतके हरिदिने पक्षे श्वलक्षे भृगौ ।
मुन्य(1. पुण्य)स्तंभनिवासिना बुधमुदे अंतताभिधेनादरात्
काश्यामिष्टकृपावशाद्विरचिता व्यंग्यार्थसत्कौमुदी ॥

इति श्रीगौतमीतीरपुण्यस्तंभस्थितिमतिविलासशालिनीलकं-
ठपंडिततनूजवालोपंडितांगजश्रीव्यंककपंडितात्मजानंतपंडितवि-
रचिता श्रीमहाराजाधिराजप्रभुकुलतिलकायमानश्रीवीरसिंहदे-
वतनूजप्रौढप्रतापद्युमणिमरीचिनिरस्तसकलजनदुःखौषध्यांत-
श्रीचंद्रभानुकुतूहलकुमुदवनविकासिनी रसमंजरीव्यंग्यार्थकौमु-
दी संपूर्णतामगमत् ॥ संवत् १७०० मीति अशाढवदी १२
वारवुध ॥

Ananta also wrote a commentary on the *Āryāsaptasatī*, in 1645 A.D.

A lithographed edition of the present work, together with the text of the *Rasamañjarī*, has been published at Benares.

For another commentary, with a very similar title, viz. (*Rasamañjarī- Vyāṅgyārthakaumudī*, by *Viśveśvara Paṇḍita*, son of *lakṣmīdhara*, see Rāj. Mitra, Notices, ix., p. 122.

[H. T. COLEBROOK.]

1225.

1120a. Foll. 85; size 12 in. by 4½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

The same work. Slavishly transcribed from the preceding MS., which was frequently misread by the scribe. [H. T. COLEBROOK.]

* Cf. Hindustani उलटाप्रस्तार 'in inverse order.'

1226.

119b. Foll. 41; size 10 in. by 4 in.; small, cursive Devanāgarī writing of 1786 A.D.; 12-14 lines in a page.

Rasamañjarī-parimala, a commentary, by Śeṣha Cintāmaṇi, son of Śeṣha Nṛsiṃha of Bradhnapura, on Bhānudatta's (or, as the commentator calls him, Bhānukara's) *Rasamañjarī*.

It begins:

प्रेमाद्रूर्ध्वनिरोक्षणादनुदिनं यश्चुवनालिंगनाद्
यो दंतक्षतसीकृतान्नखपदोक्षेखाद्वियोगाच्च यः ।
यूनोः को ऽपि परस्परगतसखीसंभाषणाज्जायते
शृंगारः स विभूतये भवतु मे लक्ष्मीनृसिंहाख्ययोः ॥ १ ॥

दरोद्धिन्नपृथुविनिर्यत्कृष्णं-

द्रस्फुटद्रुल्लकांती मणिस्तंभबुद्धा ।
पितृभ्यां हि सस्मेरमालोकितो मां
कपोलौ विधर्वन् गणेशः पुनातु ॥ २ ॥

इंद्रादिदेवपरिसेवितपादपद्मां
पद्मासनां विकचपद्मदलायताक्षीं ।

पद्मप्रभां विमलपद्मनिभाननां तां
वागीश्वरीमनुदिनं शरणं प्रपद्ये ॥ ३ ॥

अज्ञानहिरण्यक[शि]पोर्देलने साक्षाच्चसिंह इवापरः ।
तमहं शेषमुपासे [मत्]पितरं श्रीनृसिंहाख्यं ॥ ४ ॥

(अति)विधमरसमंजसी व्याख्यामेतां परोपकाराय ।
तनुते नृसिंहतनयः श्रीमान् चिंतामणिः शेषः ॥ ५ ॥

यद्यपि दुर्जनतोषायैषा न स्यान्मया कृता टीका ।
तर्ह्यपि मन्मत्तिशुद्धिं सज्जनपादापिता करिष्यति ॥ ६ ॥

इह खलु सकलकविकुलमुकुटमणिमरीचिमंजरीनीराजित-
चरणकमलो हरचरणपरिचरणपरायणांतःकरणः श्रीभानुक-
रनामा कविः ० शृंगाररसप्रधानं रसमंजरीनामकं ग्रंथं विदधानो ०

It ends:

यन्मया जल्पितं बाल्याद् व्यक्तमव्यक्तमेव वा ।

कृपयैतदनुग्राह्यं साधुभिर्दीनवत्सलैः ॥ १ ॥

शेषावर्तसश्रीशेषनृसिंहतनयः सुधीः ।

यूनां मनोविनोदाय मंजरीव्याकृतिं व्यधात् ॥ २ ॥

इति श्रीसकलपंडितषट्ठाग्रणीयश्रीमच्छेषवंशलंकारभूतवि-
द्वज्जनवृंदचूडामणिमरीचिभिर्जरितचरणयुगलककलिशेषावता-
रश्रीमच्छेषनृसिंहतनयेन श्रीनृसिंहचरणोपासिना ब्रह्मपुरनिवा-

सिना श्रीशेषचिंतामणिना निर्मितो रसमंजरीपरिमलः समाप्तः ॥

भट्टभट्टस्य पुत्रेण पंचग्रामनिवासिना ।

श्रीधरेणोपकारिणा (marg.)

आचार्येत्युपनाम्ना वै लिखिता सारमंजरी ॥

शके ११०८ संवत् १८४३ पराभवसंवत्सरे चैत्रीपौर्णमास्यां
गुरुवारयुक्तायां तिथौ श्रीधराचार्येण लिखितं पुस्तकं ॥

The available space on the last leaf has been utilized by the same hand having added an explanation of two tantric verses, the *Gan-dharvarājamantra* (कन्याप्रदश्रीगंधर्वराजो^०) and *Svap-narūhīmantra* (विश्रावसुनीम गंधर्वः कन्यानाम्^०).

[H. T. COLEBROOKE.]

1227.

2058. Foll. 116 (numbered 117, no. 79 having been passed over); size 10½ in. by 5¼ in.; good, modern Devanāgarī writing; 7-11 lines in a page.

Rasamañjarīparimala, with the text of the *Rasamañjarī* written in the middle of the page. A less correct copy. [GAIKAWAR.]

1228.

1941. Foll. 47; size 10 in. by 3½ in.; good, clear Devanāgarī writing of 1789 A.D.; nine or ten lines in a page.

Rasikarāñjanī, another commentary on Bhānukara's *Rasamañjarī*; by Gopāla Bhaṭṭa, son of Harivaṃśa Bhaṭṭa, and grandson of Nṛsiṃha Bhaṭṭa, a native of the Drāviḍa country.

It begins:

सानंदानंदवक्त्रे स्फुरभिदुरसमा मल्लवर्गे सरोषाः

कंसे खभातरि खप्रियसखसरसीजन्मभास्वत्स्वरूपाः ।

रज्यंतः स्त्रीसभे भास्वदुलमहिमश्रीभरारंगभूनी

कल्याणं कल्यांतं हरिहलधरयोर्नैकलक्ष्याः कटाक्षाः

श्रीमद्भोपालभट्टेन द्रविडक्ष्मासुपर्वणा ।

[1941]

क्रियते रसमंजरीटीका रसिकरंजनी ॥ २ ॥

प्रारिखितरसमंजरीग्रंथनिर्विघ्नपरिसमाप्तये खेष्टदेवते भवौ

वस्तुनिर्देशत्वेन दर्शयन् भानुकरनामा कविर्नगलमाचरति ।
आत्मीयमिति । ०

It ends :

श्रीमद्वाङ्मनीवृद्धबुधिविधुः श्रीमान् नृसिंहो ऽभवद्
भट्टः श्रीहरिवंश उन्नमगुणग्रामैकभूस्तनुतः ।
तत्पुत्रस्य कृतिस्त्वयं वितनुतां गोपालनाम्नो मुदं
गोपीनाथपदारविंदमकरंदानंदचेतोऽलिनः ॥ १ ॥
मत्सरपरिहृतमनसां सुधिषां पुरतः परिस्फुरत्वेपा ।
रसिकललाटतटस्था रम्या रसमंजरीटीका ॥ २ ॥

इति श्रीहरिवंशैकभट्टचरणशरणगोपालभट्टकृतरसिकरंजनी
टीका समाप्ता ॥

सौम्यशाके शिवादिचंद्रे ऽप्ये सौम्ये माधवे शुक्लसंज्ञके ।
वसंतगौरीतिथ्यावैकञ्जंजखे (!) महीसुते ॥ १ ॥ ०

The copyist was one *Viṭṭhala gaṇaka*.

For another MS. of this commentary see
Rāj. Mitra, Notices, iv., p. 294.

[DR. JOHN TAYLOR.]

1229.

114b. Foll. 60; size 10 in. by 4½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; 7-13 lines in a page.

Rasikarañjanī; with the text of the *Rasamañjarī*. Rather incorrect.

The final *śloka* (181: तातो यस्य गणेश्वरः ०) has been added by a different hand, in Bengali characters, and is not explained. It is, however, commented upon in the preceding MS.

[H. T. COLEBROOKE.]

1230.

543a. Foll. 2; size 16½ in. by 10½ in.; modern Bengali handwriting; 20-30 lines in a page.

Rasamañjarī-sthūlatātāparyārtha, an abstract of *Bhānudatta's Rasamañjarī*.

It begins: अथ रसमंजरीनामासौ ग्रन्थः । अस्य कर्ता श्रीभानुदत्तनिश्चरनामा कविः । अस्मिन् ग्रन्थे नायिकानां नायकानां च विशेषलक्षणाणि तु दाहरणश्लोकाश्च ॥ अथ नाना-जातीयच्छन्दसा श्लोका गद्यानि च । आत्मीयमितिदिना । ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1231.

1446a. Foll. 140 (paged 141, no. 33 having been passed over); size 11½ in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing of about 1650 A.D.; seven lines in a page.

Ujjvalanīlamanī, a *Vaiṣṇava* work of the nature of the *Rasamañjarī*; by *Rūpa Goswāmī* (?).

The author expounds the theory of the *madhurarasa* or *ujjvalarasa*—both synonymous terms for the *śringārarasa*—and defines the nature of the *nāyaka* and *nāyikā* in lyric poetry, and the effects to which they give utterance in different situations, by adducing examples from the leading poems which treat on the love stories of *Kṛiṣṇa* and *Rādhā*, and their companions and playmates.

The MS. begins: नमो । गोपीजननाथाय ॥

नामाकृष्टरसज्ञः शीलेनोद्दीपयन् सदानंदं ।

निजरूपोत्सवदायी सनातनात्मा प्रभुर्नयति ॥ १ ॥

मुख्यरसेषु पुरा यः संक्षेपेणोदितो रहस्यत्वात् ।

पृथगेव भक्तिरसराट् स विस्तरेणोच्यते ऽत्र मधुरः ॥ २ ॥

वक्ष्यमाणैर्विभावाद्यैः स्वाद्यतां मधुरा रतिः ।

नीताभक्तिरसः प्रोक्तः शृंगाराख्यो मनीषिभिः ॥ ३ ॥

तत्र विभावेष्वालंबनाः ।

अस्मिन्नालंबनाः प्रोक्ताः कृष्णस्तस्य च वल्लभाः ।

तत्र कृष्णः । यथा ।

पदद्युतिविनिर्धुतस्मरपरार्थरूपोद्भित्

दृगंचलकला नटी पटिमभिर्मनोमोहिनी ।

स्फुरन्नवधनाकृतिः परमदिव्यलीलानिधिः

क्रियाज्ञव जगत्तपोयुवतिभाम्यसिद्धिर्मुदं ॥ ४ ॥

अयं सुरम्यो मधुरः सर्वसंज्ञक्षणावितः ।

बलीयावचतारुख्यो वावदूकः प्रियंवदः ॥ ०

The following works are quoted again and again:—*Uddhavasandēśa*, *Gītāgovinda*, *Dāna-kelikarṇamudī*, *Padyāvalī*, *Pādma* (i.e. *Padma-purāṇa*), *Bhāgavatapurāṇa*, book x., *Lalitāmādhava*, *Vidagdhamādhava*, *Vishṇupurāṇa*, *Haṁsadūta*;—and once each: *Kramadīpikā* (fol. 102a, l. 7), and *Chandomañjarī* (fol. 71a, l. 7).

It ends :

अतलत्वादपारत्वादामो ऽसौ दुर्विगाहता ।
म्यष्टः परं तदस्येन रसाभिर्मधुरो मया ॥ २४ ॥
अयमुज्ज्वलनीलमणिर्गहनमहाशेषसागरप्रभवः ।
भजतु तव मकरं डलपरिसरसेवीचित्तो देव ॥ २५ ॥

संपूर्णो ऽयमुज्ज्वलनीलमणिनामा ग्रंथः ॥ श्रीराधाकृष्णाभ्यां
नमः ॥ श्रीगोवर्धननाथस्यः ॥

Though *Rūpa Gosvāmin's* authorship of the work is neither endorsed by the present MS., nor expressly stated in the commentary, the *Ujjvalanīlamani* appears in the list of works traditionally ascribed to the famous *Gosāin* (Wilson, Works I., p. 167). It is worthy of notice, however, that the author, in quoting from such works as the *Hamsadūta* etc., never once alludes to their being his own productions. In Rāj. Mitra's Notices, ii., p. 36, the *Ujjvalanīlamani* is ascribed to *Jīva Gosvāmin*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1232.

474a & b. Foll. 70+69; size 16 in. by 5 in.; fair, modern Bengali handwriting (without the r-point); nine lines in a page.

I. *Ujjvalanīlamani*.

This MS. ends: समाप्तो ऽयं श्रीमदुज्ज्वलनीलमणि-
नामा ग्रन्थः ॥

आददानस्तृणं दक्षैरिदं याचे पुनः पुनः ।
श्रीमद्रूपपदाम्भोजे धूलिः स्यां जन्मजन्मनि ॥
निर्णीय साध्यं बहुसाधनानि कुर्वन्ति विज्ञाः परमादरेण ।
श्रीरूपपादाञ्जरजोभिधेकं व्रतं च मे तन्म साधनानि ॥

इति श्रीमद्रूपगोस्वामिविरचित उज्ज्वलनीलमणिनामा
ग्रन्थः संपूर्णः ॥

II. *Locanarocanī*, a commentary on the preceding work (? by *Sanātana Gosvāmin*).

It begins : अथोज्ज्वलनीलमणौलोचनरोचनी टीका ।
सनातनसमो यस्य ज्ञेयान् श्रीमान् सनातनः ।
श्रीवल्लभो ऽनुजः सो ऽयं श्रीरूपो जीवसङ्गतिः ॥

श्रीहरिभक्तिरसामृतसिन्धुर्जाते पुरा दुरालोके ।

उज्ज्वलनीलमणौ मम लोचनरोचनसौ विवृतिः ॥

तथा हि । अथ स एव श्रीरसामृतसिन्धुप्रकाशकः पूर्वं सर्वस्मादप्यपूर्वं उज्ज्वलाख्यं रसं किंचिदेव विवृत्य कृतकृत्यता-
मन्यमानः संप्रति पिबत भागवतं रसमिति न्यायेन व्यङ्ग्यव्यञ्ज-
कयोरभेदं व्यङ्ग्युज्ज्वलनीलमणिनामग्रन्थं विधाय तं रसमतीव
विवृत्यन् श्रीमन्निरुद्धैवतमपि श्रीमन्तं निजगुरुमपि तन्नेण
स्तुवन् प्राचैयते । नामाकृष्ट इति । °

The introductory *śloka* सनातनसमो यस्य ° is repeated at the end; followed by the colophon: पूर्णोऽयं श्रीमदुज्ज्वलनीलमणिनामो ग्रन्थस्य लोचनरोचनीनामो टीका ॥ श्रीकृष्णचैतन्यनित्यानन्दौ जयतां ॥ श्रीअद्वैतचन्द्राय नमः ॥

On the margin of the last page another hand has added the title, in Devanāgarī: सनातनगोस्वामिकृत उज्ज्वलनीलमणिटीका ° श्रौ २४०० ॥

In the second introductory *śloka*, the commentator apparently refers to a commentary (? *Durāloka*), by himself, on the *Bhaktirasāmṛt-sindhu* (ascribed variously to *Sanātana*, *Jīva* or *Caranādāsa*; cf. MS. 820). MSS. 806b, and 1489b, contain a commentary on the latter work, by an unknown author, entitled *Durgamasamgamanī*, which begins with the same *śloka* सनातनसमो यस्य ° (? a standing formula or versus memorialis of the *Caitanya-Sampradāyins*). At the end of MS. 806b, after the colophon, that commentary is ascribed to *Sanātana Gosvāmin* himself. [H. T. COLEBROOKE.]

1233.

1257b. Foll. 17; size 8½ in. by 3½ in.; good, clear Devanāgarī writing of 1646 A.D.; eight or nine lines in a page.

Rasaratnāvalī, by *Paṇḍita Vireśvara*.

It begins:

उदधितनयाजंघासमस्रक्षयंमंगुली-
युगलघटनावीवीप्रंथिप्रमोचनहेतवे ।
प्रणिहितमिदं भूयो भूयः श्रिया लघुवारितं
पुलककलितं कंसारातेः सराभि पदाब्जं ॥ १ ॥

इयं नैय्यायिकोत्सवीरेश्वरकवेः कृतिः ।
 रसरत्नावली कंठे कृता चिंतामयीयतां ॥ २ ॥
 अथ संसारचक्रे जस्मिन्भरतेन महर्षिणा ।
 भृंगार एव प्रणयादवधायि रसेषु यत् ॥ ३ ॥
 मनोविनोदहेतुत्वादेनं सहृदया अपि ।
 यत्प्रशंसन्ति बहुधा तेन सो ऽत्र विविच्यते ॥ ४ ॥
 असौ रतिस्थायिभावः संभोगविरहात्मकः ।

तत्र संभोगो यथा ।

नाद्यायं तव वर्त्म यास्यति कुरु स्वापं सुखेनेति सा
 सख्योक्तापि परीक्षितुं मम कृतिं दंभेन निद्रां व्यधात् ।
 उत्कंठातरलस्य साचिवलनस्पृशाल्पपोलस्यले
 मोनाक्ष्याः पुलकं निरीक्ष्य पुरतः स्थातुं भवेत्कः क्षमः
 विरहो यथा । [५ ॥

आस्येदुस्तव चंद्रिका नयनयोरसीत्तदा भारती-
 यीयुधं श्रवसोः प्रिये वत तनुस्पर्शो ऽपि हर्षप्रदः ।
 इत्थं त्वद्विषयेषु शर्मजनकीभावस्य विश्वासतो
 नाचरिता स्मृतिः पुनरभूद् वज्राभिधातोपमा ॥ ६ ॥

The subject matter thus is limited to *śṛṅgāra*,
 and to an enumeration of the different classes
 of *nāyikās*, as in the first chapter of (the *Śṛṅ-
 gārātilaka* of) *Rudrabhaṭṭa*, who is quoted once
 on fol. 14b. It ends:

कुलटा स्त्रैरिणी गूढबहुपूरपरिगणायी ।
 यं यमालोकते कांता पथि आंतमपि श्लाघित् ॥ ८५ ॥
 कटाक्षयतिर्तं सर्वं पुंस्त्वमात्रावलंबिनी ।
 पुनस्त्रिधा भवेयुस्ता उत्तमामध्याधमाः ॥ ८६ ॥

इत्थं चतुरशीतिः सुस्तिशतं सकला मिताः ॥

इति श्रीनैय्यायिकर्षडितवीरेश्वरकृतरसरत्नावल्यां नायि-
 कानिरूपणं ॥ शके १५६६ फाल्गुनशुद्धप्रतिपदि पुरीकरगोपी-
 नाथेन लिखिता रसरत्नावली ॥ [H. T. COLBROOKE.]

1234.

396b. Foll. 43; size 12½ in. by 4½ in.; fairly
 written in Devanāgarī, in 1800 A.D.; eleven
 lines in a page.

Kāmasūtra, by *Vātsyāyana*. In seven adh-
 yāyas. It begins:

नमो धर्मार्थकामेभ्यस्तत्कामेभ्यो नमो नमः ।

चिन्तनो मुक्तिकामेभ्यो ऽकामेभ्यस्त्वमितं नमः ॥

प्रजापतिर्हि प्रजाः सृष्ट्वा ०

For the text of the first three adhyāyas, printed
 from the present MS., see Aufrecht, Cat. Bodl.,
 no. 517, which MS. contains a commentary on
 the work, by *Bhāskara Nṛsiṃha* (composed
 1788 A.D.). For another commentary (*Jaya-
 maṅgalā*), by *Yasodhara* (*Charulattendrapāda*),
 see Rāj. Mitra, Notices, vi., p. 166.

[H. T. COLBROOKE.]

1235.

2097a. Foll. 50; size 9 in. by 4½ in.;
 good, modern Devanāgarī writing; seven lines
 in a page.

Anaṅgarāṅga, a treatise on the *ars amandi*,
 composed by *Kalyāṇamalla* (*bhūpamāni*), for
 the amusement of *Tāḍa Khān*, son of *Ahmad*
 (*Lodī*).

It begins:

अतिललितविलासं ० शर्मदं नीमि विलासं ॥ १ ॥

लोदीवंशावतंसो हतरिपुवनितानेत्रवारिप्रपूरं

प्रादुर्भूतांबुवाहिन्यमलवरयशोलीलया* ज्ञावितश्च ।

तत्पुत्रव्यातकीर्तैरहमदनुपतेः कामसिद्धान्तविद्वान्

जीयाच्छीलालङ्कानः क्षितिपतिमुकुटैर्वृष्टपादारविंदः ॥

अस्यैव कौतुकनिमित्तमनंगरंगं [२ ॥

यंयं विलासिजनवत्प्रभमातनोति ।

श्रीमान्महाकविरशेषकलाविदग्धः

कल्याणमल्ल इति भूपमुनिर्यशस्वी ॥ ३ ॥

It ends (in both MSS.):

यावच्छंकरमौलिगा सुरनदी गौरी तदर्धगता

यावत्प्रेमवती पयोधितनया वैकुण्ठनाथे हरौ ।

वेदाभ्यासरतो विरिंचिरपि भूयावहिनेशः शशी

भूयात्तावदनंगरंग इति प्रीत्यै सदा कामिनाम् ॥ १० ॥

इति श्रीमल्लानवज्ञविनोदाय (thus both MSS.)
 महाकविकल्याणमल्लविरचिते अनंगरंगे संभोगनिरूपणं नाम
 दशमः स्थलः ॥

For other MSS. see Weber, Cat. Berl., no.
 395; Aufrecht, Cat. Bodl., nos. 518, 519;
 Burnell, Tanjore MSS., p. 58b. [GAIKAWAR.]

* ० प्रपूरः प्रादुर्भूतांबुवाशिः शमितवरयशा लीलया
 MS. 1801.

1236.

1801. Foll. 25; size 12 $\frac{3}{4}$ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī; nine lines in a page; European paper (watermark 1810).

Anaṅgarāṅga.

This MS. has the following additional śloka at the beginning:

दत्त्वा लाक्षां नखाग्रैः तदनु सुरधुनोधीतहस्ताग्रभागं
भङ्क्ता भालस्थलाग्रैः तदनु नयनयोः कज्जलं संनिवेश्य ।
कंठे संप्रोक्ष्य नीले तदनु च विजयादह्नमादर्शभगे
शोभोभेस्मानुलिप्तेः पुलकनिमिश्रतो पार्वती वः पुनातु ॥ १ ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

1237.

2526a. Foll. 31; size 10 $\frac{1}{2}$ in. by 4 $\frac{3}{4}$ in.; careless Devanāgarī writing of c. 1700 A.D.; 9-11 lines in a page.

Pañcasāyaka, a treatise on women and love, in five chapters (*sāyaka*), by *Jyotirīśvara*.

It begins:

रतिपरिमलसिंधुः कामिनीकेलिबंधुर
विहितभुवनमोदः सेव्यमानप्रमोदः ।
जयति मकरकेतुर्मोहनस्यैकहेतुर्
विरचितबहुसेवः कामिभिः कामदेवः ॥ १ ॥
अस्ति प्रत्यहमर्थितापहरणः क्षिप्रैकदीक्षागुरुः (?)
अकिंठाचर्चनतत्परो भुवि च तुष्ट्यब्जः कलानां निधिः ।
संगीतागममात्मयोनिरवनाचातुर्यैचूडामणिर (1. ० मान्मयो-
[क्तरचना ०])

आख्यातः कविशेखराचितपदः श्रीज्योतिरीशः कृती ॥ २ ॥

दृष्ट्वा मन्मथतंत्रमोश्चरसतं वात्स्यायनीयं मतं
गोणीपुत्रकमूलदेवभणितं बाभ्रव्यवाक्यामृतं ।

श्रीनंदीश्वररतिदेवरचितं क्षेमद्रविद्यागमं
तेनाकल्पितं पंचसायक इति प्रीतिप्रदः कामिनां ॥ ३ ॥

साचारः करुणामयः कृतमतिदीप्तावदाताशयः

काम्यः कामकलानिधिः सुवचनः स्त्रीणां मतः सुंदरः ।

आढ्यो नीतिपटुः क्षमी च कुतुकी शूरः कुलीनो युवा

प्रक्षेपादिह नायको नयोदितः (?) सुगतिशिखान्वितः

[(1. संगीत ०) ॥ ४ ॥

Iti jātisamuddēśah, fol. 2b; *sāmānyacandra-*
kalāsamuddēśa, fol. 2; *padminīcandrakalā*, ib.;

citrīṇīcandrakalā, fol. 3b; *śaṅkhīcandrakalā*, fol. 4; *hastīcandrakalā*, ib.;—इति ० जात्यादिस-
मुद्देशो नाम प्रथमः सायकः fol. 4b;

Iti suratasamuddēśah, fol. 5b; *purushajāti*, fol. 6; *prakṛitilakṣhaṇa*, fol. 7; *deśaviśiṣṭa-śrīvarṇana*, fol. 8; *yonisamuddēśa*, ib.; *dharma-*
sam., fol. 9; *rōgarināśa*, ib.; *dhurgandhikaraṇa*, fol. 9b; *snānīyasam.*, fol. 10; *sāmānyarāga*, ib.; *mukhavāśasamuddēśa*; इति ० द्वितीयः सायकः ॥ fol. 11;

Vājikāraṇa, fol. 12; *gāḍhikāraṇa*, fol. 12b; *drāvaṇasam.*, fol. 13; *sthūlikāraṇa*, fol. 13b; *drīḍhikāraṇa*, ib.; *vīryastambha*, fol. 14; *tīlaka-*
sam., fol. 14b; *añjanasam.*, fol. 15; *cūrṇasam.*, ib.; *lepanasam.*, fol. 16; *dhūpasam.*, fol. 16b; *kāmamantra*, ib.; *cāmuṇḍāmantra*, fol. 17; *kā-*
meśvaramantra, fol. 17b; *padminīvaśīkaraṇam.* ib.; *citrīṇīvaśīkaraṇam.*, fol. 18, etc.; *stanot-*
thāpana, fol. 18b; *saṃskārasam.*, ib.; *lomanū-*
śana, *nashṭapushpa*, *prakṛitipushpakaraṇa*, fol. 19; *garbhadhāraṇa*, fol. 20; *sukhaprasava*, fol. 20b; *bandhyātvasam.*, fol. 21; *indralupta*, ib.; *śvetikāraṇa*, *mukhakaṇṭhakaharaṇa*, *nīlikāraṇa*, fol. 21b; इति ० मंत्रऔषधिकारवर्णनस्तृतीयः सायकः fol. 22;

Kanyādūshaṇa, fol. 22b; *jāmātṛilakṣhaṇa*, fol. 23; *varadūshaṇa*, ib.; *vivāhasam.*, fol. 23b; *paradūrāgamana*, fol. 24; *svāpasādhīyāsam.*, fol. 24b; *tyāgyāsam.*, *sambhogavīhītasthāna*, fol. 25; *cumbanasam.*, fol. 26; *nakhasam.*, *daśana-*
sam., fol. 27; *keśasam.*; इति ० वाजसंयोगसमुद्देश-
स्तुतयः सायकः] fol. 27b;

Uttānabandha, *pārśvabandha*, *upaviśṭābandha*, fol. 29; *adhomukhabandha*, *ūrdhvaśṭhitabandha*, fol. 29b; *purushāyītabandha*, *lāḍītādīsamuddēśa*, fol. 30. It ends:

यावत्तेषां बहति शिरसा शंकरः शीतरश्मेर्

यावद्देहा वदनकमले ब्रह्मणः संति सांगाः ।

यावद्गंगा भवति भुवने यावदाभाति भानुस्

तावन्नोक्तं सुखयतु कृतं ज्योतिरीशस्य काव्यं ॥ ४९ ॥

इति कविशेखरश्रीज्योतीश्वरविरचिते पंचसायके संभोगव-
र्णनो नाम पंचमः सायकः ॥

For other MSS. of this work see Raj. Mitra,
Notices, i., p. 211; Burnell, Tanjore MSS.,
p. 59a. [GAIKAWAR.]

1238.

2118b. Foll. 41 (two of which, viz. 31 and
41, are missing); size 9 $\frac{3}{4}$ in. by 2 $\frac{7}{8}$ in.; fairly
good Devanāgarī writing, of about 1550 A.D.;
much injured by rubbing; eight lines in a page.

Ratirahasya, a treatise on the *ars amandi*,
in ten *paricheḍas*, composed by *Kokkoka* for
the delectation of one *Vainyadatta*. [A.]

It begins:

येनाकारि प्रमथमचिरादधनारीश्वरत्वं
दग्धेनापि त्रिपुरजयिनो ज्योतिषा चाक्षुषेण ।

इंदोर्मित्रं स जयति मुदां धाम वामप्रचारो

देवः श्रीमान् भवरसभुजां दैवतं चित्तजन्मा ॥ १ ॥

परिजनपदे भृंगश्रेणी पिकाः पटुर्वदिनो

हिमकरसितछत्रं मत्तद्विपो मलयानिलः ।

कृशतनुधनुर्वैष्णवीलीलाकटाक्षशरावली

मनसिजमहावीरस्योच्चैर्जयति जगज्जितः ॥ २ ॥

कोक्कोकनाम्ना* कविना कृतो ऽयं

श्रीवैन्दवस्त्य† कुतूहलेन ।

विलोक्मतां कामकलासु धीराः

प्रदीपकस्यो वचसां निर्गुणः (निगुंभः=समूहः C.)

यद्वात्स्यायनसूत्रसंग्रहचर्हिभूतं किमप्यागमे ॥ ३ ॥ ०

दृष्टं वाच्यमिदं मया मुनिगिरां श्रद्धा हि साधारणी ।

भावव्यंजितमन्यभंगिकथितं तत्रैव चेदस्ति तन्

मंदानामुपयुज्यते तदपि हि स्पष्टाभिधेयाकृति ॥ ६ ॥

तत्र प्रथमं नंदिकेश्वरगोणिकापुत्रयोर्नैतमाद्यतया संग्रहो-
प्यामः । परतो वात्स्यायनीयं ॥

* कुक्कोकनाम्ना i.e. (कुक्कोक ०) B. The above form
seems however the correct one, being probably a *nom
de plume*. On the designation '*Kok-shāstar*' applied
to this class of writings in Hindustani, see Garcin de
Tassy, '*Histoire de la Littérature Hindouie et Hindou-
stanie*,' second edition, I., p. 188.

† Thus also C. (राज्ञः comm.); वेणुदत्तस्य B.; *Vain-
yadatta*, Burnell, Tanj. MSS., p. 58b.

पद्मिनीं तदनु चित्रिणीं ततः

शंखिनीं तदनु हस्तिनीं विदुः ।

उत्तमा प्रथमभाषिता ततो

हीयते युवतिरुत्तरोत्तरं ॥ ९ ॥

In the 10th chapter (the last leaf of which
is lost), treating of magic practices, *Nāgārjuna*
is quoted as an authority on fol. 34a, l. 3.

The MS. breaks off in the middle of the
last verse. [GAIKAWAR.]

1239.

1834. Foll. 24; size 12 in. by 5 $\frac{1}{2}$ in.; good
Devanāgarī writing, of 1812 A.D.; thirteen lines
in a page.

Ratirahasya. [B]. It ends:

सुरतरुतगरवचागरुमृगमदमलयजगंधरस[?] ज[?] धूपः ।

वेश्म[नि] विहितस्तेषां परस्परं(०रे C.) प्रीतिमातनुते
॥ ३० ॥

इति सिद्धपटीयपंडितकुक्कोकविरचिते [इति शिल्पाविकी-
यपंडित ० in the other chapters; सिद्धपाटीय ० C.
(? ०पीटीय); सिद्धपटलीय (? 'known under a cover,
or assumed name,') Burnell, Tanj. MSS., p. 58b]
रतिरहस्ये योगाध्यायो नाम दशमः परिच्छेदः ॥ ० शके ११३४
अंगिरानामसंवत्सरे पौषकृष्णपक्ष्यां भृगुवासरे तद्दिने पुस्तकं
समाप्तं ॥ [DR. JOHN TAYLOR.]

1240.

3250. Foll. 83; 4to; size 9 $\frac{3}{4}$ in. by 7 $\frac{1}{2}$ in.;
good, recent Devanāgarī writing (watermark of
paper 1875); twenty lines in a page.

Ratirahasya-dīpikā, the same work, with a com-
mentary, by *Kāñcīmātha*, on chapters I.-IX. (C.)

It begins (cf. Aufrecht, Cat., p. 215b):

नत्वा महगणपतिं कोक्कोककृतस्य रतिरहस्यस्य ।

क्रियते दर्शितभावा कांचीनाथेन दीपिका सुधिया ॥

इह हि काव्यनाटकालंकारप्रभृतिसकलकलाकलापनिपुणो
वाग्विलासविजितबृहस्पतिः कोक्कोकनामा कविर्नंदिकेश्वर-
श्चेतकेतुपांचालदत्तकपारायणसुवर्णनाभिगोनैकधोटकमुखगो-
णिकापुत्रकूचीमारवात्स्यायनप्रभृतिकृतेभ्यः शास्त्रेभ्यः सारमादाय
रतिरहस्यस्यादिमं ग्रंथमारभमाणः प्रस्तुतदेवतापूजया निर्विघ्नता-

मिच्छन् सकरध्वजं प्रसीति ॥ प्रजापतिः प्रजा सृष्ट्वा तासां
स्थितिनिबन्धनं त्रिवर्गसाधनं शास्त्रमध्यायानां च लक्षकं प्रजा-
पतिः शतमहसेणाग्रे प्रावोचत् । तस्यैकदेशः स्वायम्भुवो मनुर्धर्मो-
धिकारिकं पृथक् चकार । बृहस्पतिरथैधिकारिकं । भगवतः
सुरासुरमौलिघटितकिरीटमणिप्रभादीपितपादारविन्दस्य पार्व-
तीपतेरनुचरेण नदिना सहसेनाध्यायानां पृथक्कामशास्त्रं प्रोक्तं ।
तदेव तु पंचभिरध्यायशतैरीहाल्लक्षिकः श्वेतकेतुः संचिखेप ।
तदेव तु पुनरर्थेनाध्यायशतेन साधारणसांप्रयोगिकभार्याधिका-
रिकवैशिकपा[रदा]रिकौपनिषदादिकैः सप्तभिरधिकरणैर्वैश्व-
पांचालः[संचिखेप] । तस्य वैशिकमधिकरणं षष्ठं पाटलिपुत्र-
काणां गणिकानां नियोगाद् दत्तकः पृथक् चकार । तत्संप्र-
योगात् पारायणः (? 1. चारायणः) साधारणमधिकरणं प्रोवाच ।
मुच्योहाः (!) सांप्रयोगिकं षोडशमुखः कन्यासंप्रयुक्तं गोतर्दीपो
भार्याधिकारिकं गोणिकापुत्रः पारदारिकं कूचीमार (? 1. कुचुमार)
औपनिषदादिकं । वात्स्यायनस्तु सप्तभिरधिकरणैः सर्वं प्रोवाच ।
एवमनेकैराचार्यैस्तच्छास्त्रं बाधव्योक्तं खंडशः प्रणीतमुत्कल्यमभवत्
(!) । एवमेते लोकहिताय कृतवन्तः । तथा हि महतां प्रवृत्ति-
लोकहितायैव यथापन्नानां भूतानां प्रवृत्तिः प्रसृतिभाजो विश्वस्य
स्त्रीपुंसाभ्यामेव निष्पन्नत्वात् कामस्य पुरुषार्थत्वेन पितृवृत्तमो-
चनेहेतुभूतसंततिप्राशस्त्याच्च महापुरुषप्रणीतत्वाच्च शास्त्रमिदं
सर्वहितमिति कोक्कोको नाम कविः स्वमतिविभावेन रतिरह-
स्याख्यं कृतवान् । तर्हि नैदिकेश्वरादिप्रणीतेषु शास्त्रेषु विद्यमानेषु
किमनेकेनेति चेन्न महद्वाङ्मैदिकेश्वरश्चेतकेतुवाध्व्यप्रणीतानां
शास्त्राणां दुराधेयत्वाद् दत्तकादिभिः प्रणीतानां शास्त्रावयवादी-
नामेकदेशत्वाच्च वात्स्यायनप्रणीतस्य महत्त्वाद् गूढार्थत्वाच्च कैवाहु-
ल्याद्वाल्लानां दुराधेयत्वेन च तेभ्यः सारमादाय सुप्रकाशितार्थं
सुबोधमुपयुक्तांशमत्यमिदमित्यादरणीयं ॥ येनाकारि ०

It ends : सुरतरु ० प्रीतिमातनुते ॥

उद्भूतः पारिभद्रामरनरफलभृत्प्रेयसीगीतकीर्तिः

नम्रा तेजोकेनास्रः (!) सदसि बहुमतः पंडितानां कवीनां ।

एतत्तन्मोराज्यविद्याधररुचितनयः कामकेलीरहस्यं

कुक्कोकः कामुकानां किमपि रतिकरं व्याकरोक्तौतुकेन ॥

इति श्रीसिद्धपाठोपकविनिर्वहणविद्याधररुचितनयकोक्क-
वीन्द्रविरचिते रतिरहस्ये योगाधिकारो नाम दशमः परिच्छेदः
समाप्त्यर्थं ग्रंथः ॥

See Burnell, Tanjore MSS., p. 59a.

[A. BURNELL.]

1241.

176b. Foll. 26; size 12 in. by 3½ in.; fairly

good Devanāgarī writing, of 1763 A.D.; eleven lines in a page.

Śrīgūṇasārīṇī, a monograph on amorous sentiments, and the usual subjects of *nāyikā* and *nāyaka*s connected therewith, by *Citrādharma*.

It begins :

जगज्जलधितारकः कृतिकुले मुदा धारकः

पराभवविदारकः सुकृतरतिमंचारकः ।

द्विपट्टनकुठारकः सकलखेदमंहारकः

सदैव सुखकारकः स्फुरतु शूलिनो दारकः ॥ १ ॥

कूले मोदानुकूले दिनकरदुहितुमोदयन्मानवीयं

चेतश्चामीकराच्छब्दविनवलतपालिगितो लोलयैव ।

छायाभिर्नियमानः परमरुचिरतां चीयमानः फलीयैस्

तीव्रं तापं तनोर्नस्तिरयतु ललितः कोऽपि बालस्त-

भृंगारैकरसप्रचाररुचिरा चेतश्चमत्कारिणी [मालः ॥ २ ॥

सल्लोलाललिता विलासवलिता भूयः श्रमोत्सारिणी ।

यत्नाच्चित्रधरेण चारुरचिता तापावलीदारिणी

सद्यः संमदकारिणी सुकृतिनां भूयादमौ सारिणी ॥ ३ ॥

रसं समर्पयत्येषा तापमुत्सारयत्यपि ।

भृंगारसारिणीमेनामतः शीलयतास्तुधीः ॥ ४ ॥ ० ६ ॥

लोकोत्तरानंदमकरन्दरसालेषु रसेषु प्राथम्याद्विषयिणां
प्रचुरप्रमोदप्रापकत्वाच्च भृंगारोऽत्र निरूप्यते ॥ तत्र रतिस्थायि-
भावको रसः भृंगारः । ०

The *Sāhityadarpaṇa* is constantly quoted ; while *Bhōjorāja* is mentioned once, fol. 2b, l. 6.

It ends : एवमन्येऽपि भृंगाराभासाः सुधीभिरुदाहर-
णीया इति संक्षेपः ॥

भृंगारसारिणी नूनमपि दोषगत्याविला ।

सतां सद्यबुद्धीनां मानसं मोदयिष्यति ॥

इति महामहोपाध्यायश्रीमन्निचित्रधररचितेयं भृंगारसारिणी
परिपूर्णा ॥ कृष्णजन्ममाससिताष्टम्या दिने बुध इषुद्विपमूषैः
कृष्णतुष्टिविधये जलखनां ब्राह्मणोः मितके रसपूर्वा १ वंशीधर-
प्रसादाय यतन्तानुमोदिनी वंशीधरो जलखत् ० ॥ ग्रंथसंख्या
१००० ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1242.

396a. Foll. 37; size 12½ in. by 4½ in.;
Devanāgarī writing of 1800 A.D.; eleven lines
in a page.

Kāmasamūha, verses illustrative of amatory sentiments, by *Ananta*, son of *bhishagvara* *Hīra mantrināṇḍana*.

The date of the composition (? Samvat 1541) is expressed as follows :

संवत् पंचदशप्राप्ते चंद्रवेदप्रवत्सरे (!) ।
चैत्रशुक्ले चतुर्दश्यां तिथौ वारे च भार्गवे ॥
सर्वाणि कामशास्त्राणि विलोक्यानुक्रमैर्युतं ।
अनन्तेन कृतं काव्यं मुनीनामपि कामदं ॥
सरस्वत्याः प्रसादेन गुरुणामुपदेशतः ।
नागराभ्यंतरेण दमन्तेन समुद्धृतं ॥

कामशास्त्रमुपांभोधि मंथयित्वा रसामृतं । ०

The MS. is very incorrect, and full of blunders, apparently owing to the copyist having misread an original which probably came from the Gujarat country. A note at the end, which must have been transcribed from a previous MS., reads thus : संवत् १७५६ वर्षे शेषाषवदे (i.e. *vaiśākha-badi*) १८ नेवडनगरमध्ये गोरदेवजी लखीत ।

The MS. begins with v. 6 of the introduction. [H. T. COLEBROOKE.]

1243.

2542g. Foll. 32; size 10 in. by 4 in.; clear Devanāgarī writing, of about 1700 A.D.; fifteen lines in a page.

Vidagdhamukhamanḍana, four books (*pariccheda*) of stanzas containing various kinds of riddles and puzzles, and being at the same time descriptive of the feelings of separation from, and longing for, a lover, by the Jain *Dharmadāsa*; with a commentary by an unknown writer.

It begins :

सिद्धौषधानि भवदुःखमहागदानां
मुखात्मनां परमकर्णरसायनानि
प्रक्षालनैकसलिलानि मनोमलानां
शौद्धोदनेः प्रवचनानि चिरं जयति ॥ १ ॥

शौद्धोदनेः बौद्धस्य प्रवचनानि आगमवचनानि निष्पन्नौ-
षधानि गदानां रोगाणां ॥ १ ॥

जयति संतः सुकृतैकभाजनं

परार्थसंपादनसङ्गतस्थिताः ।

करस्थनीरोपमविश्वदर्शिनो

जयति वैदग्ध्यभुवः कवेर्गिरः ॥ २ ॥

सुकृतस्य एकं भाजनं स्थानं । अत्र आविष्टलिङ्गं । परार्थस्य संपादनं करणं तदेव सत् प्रधानं व्रतं । तत्र स्थिताः । विदग्धस्य भावो वैदग्ध्यं । तस्य भुवः । विद्वत्ता स्थानं कवेः कवीश्वरस्य ॥ २ ॥ ०

It ends :

पूर्णेचंद्रमुखी रम्या कामिनी निर्मलांबरा ।

करोति कस्य न स्नातमेकांतमदनोत्तरं ॥ ७१ ॥

नामिनी स्त्री कस्य नरस्य स्नातं चिह्नं एकांतमदनोत्तरं कामविह्वलं न करोति । अपि च करोति । व्युतत्ताक्षर २ पक्षे यामिनी पूर्णिमारात्रिः २ पूर्णेचंद्रमुखी १ पूर्णेचंद्र एव मुखं यस्याः सा २ मलवर्जितवस्त्रा १ निर्मलः अंबरः आकाशो यस्याः सा ॥ ७१ ॥

व्युतत्ताक्षरजातिः ॥ ८ ॥ इति धर्मदासकविकृते विदग्धमुखमंडनमहाकाव्ये चतुर्थपरिच्छेदः समाप्तः ॥

The *Vidagdhamukhamanḍana* has been printed repeatedly in India, e.g. in Hæberlin's *Anthology*, p. 269 seq. [GAIKAWAR.]

1244.

1574. Foll. 80 (the first of which is wanting); size 10½ in. by 4 in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; 6-14 lines in a page.

Vidagdhamukhamanḍana, with *Tārācandra's* commentary, entitled *Vidvanmanoharā*.

A MS. of the commentary described in Rāj. Mitra's *Notices*, iv., p. 294, commences :

श्रीगोकुलेशपदपद्मधुवतेन

ताराभिधेन कविना शिवराजधान्यां ।

विद्वत्कुलोपकृतये क्रियते स्फुटार्था

टीका विदग्धमुखमंडनसंज्ञकस्य ॥

विमत्सराणां विदुषां [नृणां?] टीका कृता मया ।

मुदं वितनुतां नित्यमेवा विद्वन्मनोहरा ॥

The title *Vidvanmanoharā* occurs again in the colophon of the first three chapters; whilst

at the end of the MS. the commentary is called
Vidvanmanoramā :

ताराचन्द्रेण कविना कृता विद्वन्मनोरमा ।
टीक्रेयमस्यां पूर्णोऽयं परिच्छेदश्चतुर्थकः ॥ १ ॥
कोशाननेकानवलोक्य टीका
कायस्यचूडामणिना कृतैषा ।
ताराभिधेयेन सतां कवीनाम्
आचन्द्रतारं रमतां मनस्सु ॥ २ ॥

इति टीका विद्वन्मनोरमा समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1245.

2458a. Foll. 22; size 10½ in. by 4½ in.;
good Devanāgarī writing of about 1700 A.D.;
nine lines in a page; fol. 1 supplied by a more
recent hand.

Vidagdhamukhamanḍana, without commen-
tary. [GAIKAWAR.]

1246.

584a. Foll. 12; size 10½ in. by 4½ in.;
fairly written, in Devanāgarī, about 1780 A.D.;
14-16 lines in a page.

Vidagdhamukhamanḍana.

[H. T. COLEBROOKE.]

1247.

3084. Foll. 31; size 9½ in. by 6 in.; fair
Devanāgarī writing of 1796 A.D.; eight lines
in a page; European paper.

Vidagdhamukhamanḍana.

[J. R. BALLANTYNE.]

1248.

3090. Foll. 17 (paged 1-34); quarto; size
9 in. by 7½ in.; carelessly written, in Devanā-
garī; twenty lines in a page; European paper.

Abhinayadarpaṇa, a treatise on the gestures
and motions of the hands, as practised by
dancers, for the purpose of mimic representation.

It begins (cf. Aufrecht, Cat., p. 87a; 202):

पताकस्त्रिपताकोऽर्थपताकः कर्तरीमुखः ।

मयूरश्चार्धचन्द्रश्च अरालः शुक्रतुण्डकः ॥

मुष्टिकः शिखरश्चैव कपित्थः कटकामुखः (right) ।

सूचीमुखः पद्मकोशो वाणः सर्पेशिरस्तथा ॥

मृगशीर्षः सिंहमुखो लाङ्गूलश्चालपद्मवः ।

चतुरो भ्रमरश्चैव हंसास्यो हंसपद्मकः ॥

संदंशो मुकुलश्चैव ताम्रचूडोऽर्धनाभकौ ।

इत्यसंयुतहस्तानामष्टाविंशतिसंख्यया ॥

नामान्युक्तानि कविभिर्भरताख्येवपारगैः ॥

चतुरो चतुर्विधः शुद्धचतुरः खण्डचतुरः सर्पचतुरः चलस-
र्पेशिरः (!) ॥ अथ संयुतहस्ताः ॥

आदौ पुष्पपुटी ज्ञेयो अञ्जलिश्चतुर्थकः ।

खस्तिकाभिधहस्तश्च कर्तरीखस्तिकः करः ॥

डोलाश्वहिषिका चैव वर्धमानस्ततः परम् ।

पताकखस्तिकश्चैव कर उत्तानवक्षितः ॥

कलशाभिधहस्तश्च पद्मवक्षित एव च ।

उत्सङ्गखस्तिको हस्तो नागबन्धश्च वैष्टवः (Pl. नैषधः) ॥

इत्येते संयुता हस्ताः कविभिः षोडश स्मृताः ॥

अथ नृत्तहस्ता उच्यन्ते ।

उद्धृताख्यस्तलमुखो विप्रकीर्णस्ततः परम् ।

गजदन्ताविद्धवक्त्रौ सूचीविद्धकरस्तथा ॥

रेचिताख्यः करः प्रोक्ता (!) अर्धरेचित एव च ।

पद्मवश्च नितम्बश्च केशवन्धस्तथा लता ॥

करहस्तो दण्डपद्म कर्ध्वमण्डलसंज्ञिकः ।

पार्श्वमण्डलहस्तश्च पुरोमण्डलनामकः ॥

नलिनी पद्मकश्चैव कपोतो मकरस्तथा ।

ज्ञानहस्तोऽयं विज्ञेयो वरदाभयहस्तकः ॥

मुद्राहस्तस्तयोर्विशृङ्खलहस्ताः प्रकीर्तिताः ॥

पताकहस्तलक्षणमुच्यते । °; p. 3, त्रिपताकहस्तलक्षणम् °
etc. [A. BURNELL.]

1249.

3028. Foll. 65; thin paper; folio; size
13½ in. by 8½ in.; recently written, in half-
column, in the Telugu character; 20-22 lines
in a page.

Abhinayadarpaṇa, with a brief Telugu ex-
planation.

The comment begins : पताकः पताकहस्तमुच्यते । °

Cf. Burnell, Index of Tanjore MSS., p. 60.

[A. BURNELL.]

VI. Religious and Civil Law (Dharma).

A. ORIGINAL INSTITUTES OF LAW.

1250.

723k. Foll. 18; size 12 $\frac{3}{4}$ in. by 5 $\frac{1}{4}$ in.; clear, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Gautamīya-Dharmaśāstra, in twenty-nine adhyāyas.

Edited, for the Sanskrit Text Society, by Prof. A. F. Stenzler (1876).

Translated by Prof. G. Bühler, Sacred Books of the East, vol. ii. (1879).

[H. T. COLEBROOKE.]

1251.

2489c. Foll. 21; size 11 in. by 5 in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

The same work, in twenty-eight adhyāyas; the 20th chapter of the preceding MS., not commented upon by *Haradatta*, being omitted, as it also is in the above-mentioned edition and translation.

[GAIKAWAR.]

1252.

1787. Foll. 101; size 17 in. by 11 in.; folio; large, clear Devanāgarī writing; 22-24 lines in a page.

Gautamīya-Dharmaśāstra, with *Haradatta-miśra's* commentary, called *Mitāksharā*.

The commentary begins:

शुक्लावरपरं विष्णुं शशिवर्यं चतुर्भुजं ।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये ॥ १ ॥
निश्चित्य सर्वशास्त्राणि मूर्खं गौतमनिर्मितं ।
क्रियते हरदत्तेन तस्य वृत्तिमिताक्षरा ॥ २ ॥
वेदो धर्ममूर्खः । कर्मजन्यो भ्युदयो निः[?]श्रेयसहेतुः । ०

Colophon: इति गौतमोये [धर्मशास्त्रे some chapters] वृत्तौ हरदत्तविरचितायां मिताक्षरायां अष्टाविंशोऽध्यायः ॥ सम्बत् १६६२ शाके १९२९ ॥

[?]

1253.

913b. Foll. 20; size 13 $\frac{1}{4}$ in. by 6 in.; large, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Vāsishṭha-Dharmaśāstra, in 21 adhyāyas.

It begins: अथातः पुरुषनिःश्रेयसार्थं धर्मनिज्ञासा । ०

Printed in the Calcutta Dharmaśāstrasamgraha II., pp. 456-496. A critical edition has been published by A. A. Führer, Bombay, 1883; an English translation by G. Bühler, Sacred Books of the East, XIV. (1882).

For a *Vāsishṭha-smṛiti* see further on, no. 1339. [H. T. COLEBROOKE.]

1254.

3247e. Foll. 9a-14b; size 10 in. by 7 $\frac{1}{2}$ in.; 4to.; Telugu character; 21-24 lines in a page.

The same work. Adhyāyas I.-VI.

Colophon: इति श्रीवसिष्ठे धर्मप्रसंगो नाम षष्ठोऽध्यायः ॥

[MACK. COLL.]

1255.

3248e. Foll. 11b-18b; size 9 $\frac{1}{2}$ in. by 7 $\frac{3}{4}$ in.; 4to.; Telugu character; eighteen lines in a page.

The same work.

[MACK. COLL.]

1256.

3249e. Foll. 10a-16a; size 10 in. by 7 $\frac{3}{4}$ in.; 4to.; Telugu character; twenty-one lines in a page.

The same work.

The last three MSS. were probably derived from the same original. [MACK. COLL.]

1257.

2337. Foll. 257; size 10 in. by $5\frac{1}{4}$ in.; good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Mānava-Dharmasāstra.

Numerous editions of this work have been published in India; as also in Europe those of G. C. Haughton, with an English translation (1825), and of L. Deslongchamps, with a French translation (1830-33). English translations have further been published by A. Burnell (1884), and G. Bühler (1886).

Kullūka Bhaṭṭa's commentary has also been printed repeatedly in India. An edition of the text, with the commentaries of *Medhātithi*, *Sarvajña-Nārāyaṇa*, *Kullūka*, *Rāghavānanda*, *Nandana*, *Rāmacandra* and *Govindarāja*, has been brought out by Viśvanāth Nārāyan Mandlik (1886); and Prof. Jolly, in the Bibliotheca Indica, is publishing a series of extracts from six commentaries. [GAIKAWAR.]

1258.

1786a. Foll. 158; size $14\frac{1}{2}$ in. by $9\frac{1}{2}$ in.; clearly written, in Devanāgarī, on European paper; 9-13 lines in a page.

Mānava-Dharmasāstra, transcribed, according to a note of Colebrooke's on the fly-leaf, from a very correct copy.

The first page also contains an interlineary Latin translation, by Colebrooke.

[H. T. COLEBROOKE.]

1259.

3235. Foll. 182; size $8\frac{1}{2}$ in. by 7 in.; 4to.; well written, in Devanāgarī, by *Lālā Mahtāb Rāy*; on European paper; fifteen lines in a page.

The same work, written out in half-śloka lines, with occasional English pencil notes.

[SIR. C. WILKINS.]

1260, 1261.

1551, 1552. Foll. 270 and 220 resp.; size $11\frac{1}{2}$ in. by $6\frac{1}{2}$ in.; well written, in Devanāgarī; fourteen lines in a page.

Mānava-Dharmasāstra, with the commentary (*Manubhāṣya*) of *Bhaṭṭa Medhātithi*, son of *Bhaṭṭa Virascāmin*.

Vol. I. contains adhyāyas 1-5; vol. II. adhyāyas 6-12; each adhyāya having a separate pagination.

The 8th adhyāya is incomplete, the MS. breaking off in the middle of the comment on śl. 194 (as प्रकरोपसंहारो ज्ञेन क्रियते । प्रीत्या उप).

Dated, at the end of adhyāyas 9 and 12, Samvat 1648 (A.D. 1591).

[H. T. COLEBROOKE.]

1262, 1263.

934, 935. Foll. 330 and 272 resp.; size $12\frac{1}{2}$ in. by $4\frac{1}{2}$ in.; on the whole fairly written, in Devanāgarī, by different modern hands; 10-12 lines in a page.

The same work.

Each volume contains six adhyāyas, paged separately. Vol. II., foll. 258-272 contain a *sūcīpattra*.

The title-page has the following note, in Colebrooke's handwriting: 'This copy is evidently taken from the same copy at Benares, which was transcribed for Sir Wm. Jones.'

[H. T. COLEBROOKE.]

1264-1267.

1407-1410. Foll. 253, 190, 186, and 55 resp.; size $12\frac{1}{2}$ in. by $5\frac{1}{4}$ in.; fairly written, in Devanāgarī, ten lines in a page.

The same work. Books 1-11, paged separately.

Vol. I. contains Books 1-3; II., 4-7; III., 8, 10 and 11; IV., 9.

The first three volumes were copied in Samvat 1845-6 (A.D. 1789-90), the fourth in Samvat 1865 (A.D. 1809). [H. T. COLEBROOKE.]

1268.

1170. Foll. 236; size 13 in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī; nine (sometimes 10-13) lines in a page.

The same work. Books 7, 8, 10-12.

The seventh book is dated Samvat 1865 (A.D. 1809). [H. T. COLEBROOKE.]

1269.

2155. Foll. 67; size 11 in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī, by three different, modern hands; ten or nine lines in a page.

Mānava-Dharmaśāstra, with a commentary (*Manuṭīkā*) by Govindarāja, son of Bhaṭṭa Mādhava. Rather incorrect.

Adhyāyas I. and II.; of foll. 21 and 46 resp.

It begins: मानवधर्मशास्त्रस्य गोविंदराजसंज्ञकं भाष्यं ॥

संसारध्वगतागतज्ञमनुष्यः पीयूषमीशं शनै-

धीत्वानर्गलसंप्रदायगुरुतः प्राप्ते मनोः शासने ।

दृष्ट्वा ग्रंथकृदाशयाननुसृतिं व्याख्यांतराणामिमां

टीकां शास्त्रकृदाशयानुसरणीं गोविंदराजो व्यधात् ॥१॥

इह भृगुशिष्यः कश्चिद्विचित्रविधिपारंपर्यात् स्मृत्यर्थप्रबंध-
मिदमाह । स्वयंभुवे ०

Colophon: इति श्रीभट्टमाधवात्मजगोविंदराजविरचि-
तायां मनुटीकायां मन्वसुरस्यां ब्रह्मचर्यश्रमविधानं नाम
द्वितीयोऽध्यायः ॥ [GAIKAWAR.]

1270.

236. Foll. 336 (and two *buddhipatras*, inserted after foll. 179 and 205); size 12½ in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī, by two or three different hands; 8-16 lines in a page.

Mānava-Dharmaśāstra, with a commentary, entitled *Manuvarthamuktāvalī* (or *Manumuktāvalī*), by Kullūka Bhaṭṭa, son of Bhaṭṭa Divākara.

Colophon: इति श्रीवारेन्द्रनंद[ना]वासीयभट्टदिवाकरात्मजभट्टश्रीकुलूकविरचितायां मन्वर्थमुक्तावल्यां मनुवृत्ती

द्वादशीऽध्यायः समाप्तः ॥ संवत् १८५१ आचखवदि अनावस्यावार
सनिवारे लख्यम्पदेसवालाकासिमध्ये ॥

At the end of the third chapter *Kullūka's* native place is likewise spelt *Vārendrananda* (with *na* suppl. in the margin); but at the end of the seventh chapter, it is spelt *Vārendranandanā*. In V. N. Mandlik's edition the name is spelt *Vārendrinandanā*; in the Calcutta edition *Vārendranandanā*. According to the *Śabdakalpadrūma* and *Vācaspatya*, *Vārendrī* is the modern *Rājshāhī* in Bengal.

At the end, twenty leaves containing a list of contents have been added.

[H. T. COLEBROOKE.]

1271.

2167. Foll. 39; size 13½ in. by 4 in.; good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Yājñavalkya-Dharmaśāstra.

Edited, with a German translation, by A. F. Stenzler, 1849; and, with an English translation by V. N. Mandlik, Bombay 1880.

[F. BUCHANAN.]

1272.

2823. Foll. 71; size 9 in. by 7½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; fifteen lines in a page.

The same work. Written in half-śloka lines, as if for press. [SIR C. WILKINS.]

1273.

1786b. Foll. 78; size 14½ in. by 9½ in. clear, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Another copy of the same work. Transcribed, according to a note in Colebrooke's handwriting, from an incorrect MS.

[H. T. COLEBROOKE.]

1274.

2047b. Foll. 57; size 11 in. by $5\frac{1}{4}$ in.; well written, in Devanāgarī, by three different modern hands; nine or ten lines in a page.

Yājñavalkya-Dharmaśāstra. Rather incorrect. [GAIKAWAR.]

1275.

2035. Foll. 421; size 12 in. by 8 in.; good, modern Devanāgarī writing; 10-18 lines in a page.

Yājñavalkya's Institutes, with the commentary, called *Mitāksharā* (or *Rijumitāksharā*), by *Vijñāneśvara*, son of *Padmanābha Bhaṭṭa*.

The three books are paged separately; the *ācāra* consisting of 86, the *vyavahāra* of 153, the *prāyaścitta* of 182 leaves.

There are several Indian editions of this important work which marks the beginning of a new era in Indian jurisprudence (probably c. 1100 A.D.). The section on the Law of Inheritance was translated by Colebrooke in 1810. [GAIKAWAR.]

1276; 1277.

2059, 2060. Foll. 229 each; size $11\frac{1}{2}$ in. by $5\frac{1}{2}$ in.; good, modern Devanāgarī writing; 8-14 lines in a page.

Yājñavalkya-Dharmaśāstra, with the *Mitāksharā*.

The *ācara* on 100, the *vyavahāra* on 165, the *prāyaścitta* on 196 leaves.

[H. T. COLEBROOKE.]

1278.

2170. Foll. 270; size $12\frac{1}{2}$ in. by $6\frac{1}{2}$ in.; legibly written, in Devanāgarī, in 1778 A.D.; fourteen or fifteen lines in a page.

The same works; on 57, 84 and 138 leaves respectively. [W. HASTINGS.]

1279.

1079. Foll. 350; size 13 in. by $4\frac{1}{2}$ in.; fair Devanāgarī writing; eight lines in a page.

The sections on *ācāra* (foll. 123) and *prāyaścitta* (foll. 227) of the same works.

Transcribed, in 1808 A.D., by the Kāshmirian Paṇḍit Nānak Chanda.

At the end a *sūcīpattā* on four leaves has been added. [H. T. COLEBROOKE.]

1280.

1105. Foll. 191; size $12\frac{1}{2}$ in. by 5 in.; clear Devanāgarī writing of 1795 A.D.; 8-10 lines in a page.

The *vyavahāra* section of the same works.

At the end there is a *sūcīpattā* of three leaves; and an English list of contents on the fly-leaf, in Colebrooke's handwriting.

[H. T. COLEBROOKE.]

1281.

868b. Fol. 1; size 11 in. by 4 in.; well written, in Devanāgarī, about 1500 A.D.; thirteen lines in a page.

The first leaf of a MS. of the *vyavahāra* section of the *Mitāksharā*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1282.

845. Foll. 414; size $12\frac{3}{4}$ in. by $4\frac{1}{2}$ in.; excellent Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Lakshmīvyākhyāna, also called *Bālabhāṭṭa-ṭīkā*, a commentary on the *vyavahāra* section of the *Mitāksharā*; by *Lakshmīdevī Pāyagunde* (the wife of *Bālakṛishṇa Vaidyanātha*, son of *Mahādeva*), who also wrote under the name of (? her son) *Bālabhāṭṭa*.

It begins : पूर्ववर्ति दुष्टदंडस्य शिष्टरक्षणस्य विधाना-
दन्वयव्यतिरेकाभ्यां पालनाधिकारिणाहरहर्व्यवहारदर्शनं कर्त-
व्यमित्युक्तं ०

Colophon : इति श्रीमन्मिताक्षराव्याख्याने महादेवभट्टा-
त्मजोर्मांगजवैद्यनाथाङ्गीगभूतनाल(वाल B)कृष्णजननिपायगुडो-
पाख्यश्रीलक्ष्मीदेवीविरचिते लक्ष्म्यभिधे व्यवहारप्रकरणं संवत्
१८६५ ॥

Cf. Hall, Index of Bibliography, p. 175 ;
West and Bühler, Digest, 3rd ed., I., p. 17 ;
J. Jolly, Tagore Lectures, p. 15.

For another MS. (which seems to have been
derived from the same source as the present
one) see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 632.

For an older commentary on the *Mitāksharā*,
the *Subodhinī* by *Viśveśvara*, see Aufrecht,
Cat. Bodl., nos. 633, 634 ; Burnell, Index
Tanj. MSS., p. 127a.

[H. T. COLEBROOKE.]

1283.

1104. Foll. 257 ; size 12 $\frac{3}{4}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in. ;
legibly written, in Devanāgarī, by three dif-
ferent, modern hands ; 10-12 lines in a page.

The same work (B).

Three leaves inserted at the end contain a
sūcīpattra of chapters.

[H. T. COLEBROOKE.]

1284, 1285.

3021, 3022. Foll. 266 and 326 resp. ; size
12 $\frac{1}{2}$ in. by 6 in. ; fairly written, in Devanāgarī,
by different hands, at the beginning of the
present century ; 11-13 lines in a page.

Yājñavalkya's Institutes, with a commentary
—the *Yājñavalkyīyadharmasūtranibandha*—by
Aparāditya (or *Aparārka*) Deva.

According to Prof. Bühler (Report on Kāś-
mīr, p. 52 ; West and Bühler, Digest, 3rd ed.,
I., p. 18) *Aparāditya* belonged to the *Koṅkaṇa*

branch of the princely house of the *Śilāras*, or
Śilāhāras, residing at Purī, and reigned and
wrote between 1140 and 1186 A.D. His for-
merly assumed descent from *Jīmūtavāhana* (the
author of the *Dāyabhāga* etc.) is now very
doubtful ; see no. 1496.

The commentary begins :

संसिद्धार्थमिलत्सुरासुरनमन्मौलिस्थितप्रोक्षसत्
सद्रूपप्रभवप्रकृष्टविधिविप्रलम्बयूखोज्ज्वलं ।
अयोविप्रमहामयप्रज्ञाने दिव्यं यदेकौषधं
भूयाद्भो द्विरदाननामिकमलङ्कृतं तदिष्टामये ॥

विश्वानुभूतिसंभूतिस्थितिसंहतिमुक्तयः ।

प्रभवति यत्तस्मै परस्मै ब्रह्मणे नमः ॥

यो विश्वसर्गपरिपालनसंहतीहे (!)

ब्रह्मा हरिस्त्वनयनश्च भवतमेव ।

संशुद्धबोधमभयं सुखसत्त्वभावम्

आत्मानमद्वयमनंतमुपास्महे तं ॥

विश्वआत्मनः शुक्लयजुषि भानोर्

अवाप यो योगिगणाग्रगण्यः ।

तं याज्ञवल्क्यमुनिवृद्धवर्धं

नमामि तत्कीर्तितधर्मवुद्धौ ॥

भक्त्या यस्य सविस्मयः स्मररिपुर्मेवा च वाचस्पतिर्

विक्रान्ता द्विपतां गणः शुचितया भास्वान्धमित्वेन भूः ।

जीमूतान्वयभूषणं सविलेपे(?) सविनयं योगीश्वरोदीरिते

शास्त्रे वाक्यनयानुगां वितनुते वाचं सतां संमताम् ॥

धर्मसंहितामारभमाणस्तस्याः पौरुषत्वे सामान्याज्ज्ञायमाना-
प्रमास्यशंकां महाजनस्य तदध्ययनधारणादिविषये परिपरिचिनी-
मपनेतुमाह योगी संयमवान् ०

Vol. I. contains the 1st adhyāya (इति ० राज-
नीतिप्रकरणं) and a *sūcīpattra* (foll. 263b-266) ;
Vol. II., the 2nd and 3rd adhyāyas.

The *Vyavahāra* (foll. 1-136 and one leaf of
index) begins : प्रथमाध्याये नानावर्णानां नानाविधा धर्मो
उक्ताः । तत्र राजधर्मेषु वक्ष्यमाणं व्यवहारदर्शनोपदेशमाश्रित्य
व्यवहारान्तरं पश्येत सभ्यैः परिवृत्तो ज्वहमित्यत्र धर्मो विहितः ।
This portion is dated Samvat 1859.

The *Prāyaścitta* (foll. 199, numbered sepa-
rately) begins : पूर्वैणाध्यायद्वयेन वर्णानामाश्रमिणोश्च
ब्रह्मचारिगृहस्थयोर्वैर्ना उक्ताः । संप्रति गृहस्थस्य स्तेषु धर्मेषु येन

निमिन्नेनानधिकारस्तस्मिंश्च सति येषु धर्मेष्वधिकारस्तदुभयपरिच्छेदार्थमध्यायांतरमारभ्यते । ०

Colophon: इति श्रीविद्याधरवर्षप्रभवश्रीशिलाहारनरेंद्र-
[जीमूतवाहनान्वयप्रसूत Adhy. I. II.]-श्रीमदपरादित्यदेव-
विरचितयाज्ञवल्कीयधर्मशास्त्रनिबन्धे तृतीयोऽध्यायो समाप्तः ॥

For other MSS. of this commentary see Rāj. Mitra, Notices, iv., p. 260; Cat. of MSS. of the Mahār. of Bikāner, p. 506.

[H. T. COLEBROOKE.]

1286.

1175B. Foll. 34; size 13 in. by 4½ in.; legibly written, in the Bengali character, at the beginning of this century; eight lines in a page.

The *Dāyabhāgaprakaraṇa*, or section on the law of inheritance, of the same work.

It begins: अयेदानीं विभागाख्यं व्यवहारपदमारभते ।
विभागं चेत् ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1287.

1278a. Foll. 86; size 13 in. by 5 in.; legibly written, in Devanāgarī; 10 or 11 lines in a page.

Dīpakalikā, a succinct commentary on *Yājñavalkya's* Code, by *Śūlapāṇi*.

It begins:

अशेषकलुषध्वंसि नत्वा कृष्णपदांबुजं ।

याज्ञवल्क्यस्मृतेष्टीकां शूलपाणिः समातनोत् ॥

अज्ञानतिमिरग्रस्तशास्त्रार्थप्रतिपन्नये ।

कृतेयं दीपकलिका कलिकालमलापहा ॥

योगीश्वरमित्यादि । योगिनां सनकादीनानीश्वरमारार्थं
याज्ञवल्क्यनामानमृषिं संपूज्य ०

Adhyāya II. begins fol. 31: व्यवहारानित्यादि ।
चृष्टादानादिनानाविवादपदविषयः संशयो ह्रियते स्तेनेति
व्यवहारः । तथा च कात्यायनः । वि नानार्थे ऽव संदेहे हरणं
हार उच्यते । नानासंदेहहरणाद् व्यवहार इति स्मृतः ॥

Adhyāya III. begins fol. 57: जनेत्यादि । असंपूर्णै-
द्विवर्षं बालमकृतचूडं मृतं मात्यादिभिरलंकृत्य ग्रामाद्वाहिः शुचौ
भूमौ निक्षाय स्थापयेत् ॥ ०

It ends: इति माहुडिया[ल] महोपाध्यायश्रीशूलपाणि-
विरचितायां याज्ञवल्क्यटीकायां तृतीयोऽध्यायः ॥

० । शकाब्दाः ११११ ॥

Acc. to Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 104, the author was a judge at the court of *Lakshmaṇa Sena* of Bengal, in the early part of the 12th century; but he was probably considerably later; cf. Jolly, *Tajore Lect.*, p. 14. For a chapter (*Prāyaścittaviveka*) of the author's *Smṛitiviveka* see further on, no. 1726.

[H. T. COLEBROOKE.]

1288.

1176. Foll. 348; size 13½ in. by 5 in.; well written, in the Devanāgarī character; nine lines in a page.

Yājñavalkya's Institutes, with a commentary by *Mitrāmīśra*, son of *Paraśurāma Mīśra*, and grandson of *Haṃsa Paṇḍita*.

The commentary was written by order of king *Virasimha Deva* (of *Kāśī*, the son of *Madhukara Shah*, of the *Bundelā* family), and forms part of a series of legal works by this author, bearing the title of *Vīramitrodaya* (see further on, nos. 1407-10).

According to Prof. Bühler (West and Bühler, *Digest*, 3rd ed., I., p. 22) this *Virasimha* is identical with the well-known *Bīrsinh Deo* of *Orchā*, who murdered *Abul Fazl*, the minister of *Akbar*, and author of the *Āyīn-i-Akbarī*; whence the *Vīramitrodaya* would have been written in the first half of the seventeenth century.

The commentary begins (slightly corrected from the beginnings of the other chapters):

निःसाम्यं स्वस्य शंसन्निव विदधदिव द्वैतवार्त्तामिहाज्ञाम्

अद्वैतं शीलयिष्यन्निव च निजपदं शीलताद्वैतभाषः ।

अव्यास्तां शुद्धसत्तां कुर इव विशदो विष्णुभूक्तोऽभञ्जैर्

दंष्ट्रेवोच्चैरनाशी हरमुकुटशशिर्वैकदंतस्य दंतः ॥ १ ॥ ० ॥

अरिकुलकरि कुंभकूटपाटी

शिखरितटीमिव यां प्रभापटीयान् ।

अधिवसति महींदुवीरसिंहो

मधुकरसाहिमहीशसिंधुजन्मा ॥ २ ॥ ० ॥

मगोला भूगोलाद्वहिरभिययासंति भवितुं

पठानाः पाठीना इव जलविलीनाधिपमधुः ।

मघोमोच्चारंभे(भो MSS.) स्पसरति बुदेलाकुलपतौ

रणार्थं दुर्वारे रणति रणसारे रणभुवि ॥ ७ ॥

विभ्राणो बुधमित्रतां कविगुरु राजा धरानन्दनः

शोभाभिर्विलसन्नमो दिवि लसत्केतुश्च भास्वत्सुतः ।

इत्थं जन्यजनुर्नैवग्रहानुः किंत्वस्ति तुंगः सदा

सोद्रेकः किल वीरसिंहधरणीधौरेयचूडामणिः ॥ ८ ॥ ० ॥

आरोहो गीर्लतायाः सदुपकृतिपदं धर्मभूमोरुहाणाम्

उद्यानं शुद्धकीर्त्तैरुपचयभवनं श्रीमृगीवागुरैव ।

आकारो विप्रताया निधिरपि महसः सर्वविद्यानवद्यो

यद्गुरि द्योतते श्रीद्युमणिरिव मूर्त्त्ययन्मित्रमिश्रः ॥ १४ ॥

स्वाचक्रं चारु चक्रे समुचितनयतो रक्षितुं भूमिदेवान्

देवांश्च प्राप्तसेवान्विमलमपि यशो वीरसिंहो नरेन्द्रः ।

विज्ञं मत्वाप्यसारं वितरदविरतं याज्ञवल्क्योक्तिकोक्ता

वारं स्मृत्यर्थसारं रचयितुमथ स प्रादिशन्मित्रमिश्रं ॥ १५ ॥

उज्जसस्तीरभुक्तेरखिलबुधगुरुः श्रीसदानन्दधीमान्

श्रीभाजो मित्रमिश्राज्जगदुपकृतये विभ्रदादेशदीपं ।

ज्ञानानां दैन्यदोषाहमकलमयं याज्ञवल्क्योक्तिकोशाद्

दृष्ट्वा स्मृत्यर्थसारं समचिनुत यशोधर्मलक्ष्मीविहारं ॥ १६ ॥

इह भगवता महर्षिणा याज्ञवल्क्येन लोकहिताय प्रणीतं

धर्मशास्त्रं तद्विष्णुप्रवरो मानवं भृगुरिव प्रश्नोत्तरप्रबंधेन संक्षिप्य

वक्तुं प्रस्तौति । योगीश्वरः ०

Adhyāya I. (*rājadharmaprakaraṇa*) occupies 171; II. (*prakṛṇaprakaraṇa*), 103; III., 74 leaves; each being paged separately.

Colophon: इति श्रीसकलसामंतचक्रचूडामणिमरीचिमं-
जरीनीराजितचरणकमलश्रीमन्महाराजाधिराजमधुकरसाहस-
नुश्रीमन्महाराजाधिराजचतुर्हृदयपुंडरीक-
विकासदिनकरश्रीवीरसिंहदेवोद्योजितश्रीहंसपंडितात्मजश्रीप-
रशुरामिश्रसूरिसूनुसकलविद्यापारावारपारीणधुरीणश्रीमन्मि-
त्रमिश्रकृते श्रीवीर(सिंह not in adhy. 1 and 2)मित्रो-
दयाख्याने श्रीयाज्ञवल्क्यव्याख्याने प्रायश्चित्तप्रकरणं नाम तृतीयो
ध्यायः ॥ संवत् १६६७ ॥ Two leaves appended at the
end contain an index to the third adhyāya.

[H. T. COLEBROOKE.]

1289

2193. Foll. 135; size 11½ in. by 5 in.;
Fairly written, in Devanāgarī, about the end
of the 17th century; eleven lines in a page.

Bṛihat-Pārāśara-Dharmasūtra, complete in
twelve *adhyāyas*. The work is said to contain
3300 *ślokas*; but there seem to be only 2980
in these copies.

The work begins (cf. Calc. Dh., II., pp. 53-
309; Weber, Cat. Berl., II., no. 1756):

व्यक्ताव्यक्ताय देवाय वेधसे जनतेजसे ।

नमस्कृत्य प्रवक्ष्यामि धर्मान् पाराशरोदितान् * ॥ १ ॥

अथातो हिमशैलाग्रे देवदारुवनाश्रये ।

व्यासमेकाग्रमासीनं द्विजाः पृच्छन्ति धार्मिकाः ॥ २ ॥

मनुष्याणां हितं धर्मं वर्तमाने कलौ युगे ।

वर्णानामाश्रमाणां च किञ्चित्साधारणं वद ॥ ३ ॥

युगेषु त्रिषु ये प्रोक्ता धर्मो मन्वादिभिर्मुने ।

शक्यन्ते नैव ते कर्तुं वर्णैराश्रमवासिभिः ॥ ४ ॥

स पृष्टो मुनिभिर्व्यासो बहुभिः परिवेष्टितः ।

प्रष्टुं जगाम पितरं धर्मान् पाराशरं ततः ॥ ५ ॥

सर्वेषामाश्रमाणां च वरे बदरिकाश्रमे ।

संविवेशाश्रमे तस्मिन् योगीय वेधसस्तनुम् ॥ ६ ॥

नानापुष्पलताकीर्णं फलैः पुष्पैरलंकृतं ।

नदीप्रसवणानेकैः पुष्यतीर्थोपशोभितं ॥ ७ ॥

मृगपक्षिभिराकीर्णं देवतायतनावृतं ।

यक्षगन्धर्वसिद्धानां नृत्यगीतसमाकुले ॥ ८ ॥

तस्मिन्पि सभामध्ये शक्तिपुत्रः पाराशरः ।

सुखासीनो महातेजा मुनिमुख्यगणावृतः ॥ ९ ॥

कृताञ्जलिपुटो भूत्वा व्यासस्तु मुनिभिः सह ।

प्रदक्षिणाभिवाद्यैश्च मुनिभिः परिपूजितः ॥ १० ॥

ततः संतुष्टमनसा पाराशरमहामुनिः ।

व्यासस्य स्वागतं ब्रूयादासीनो मुनिपुंगवः ॥ ११ ॥

वत्साद्य स्वागतं ते ऽस्तु महर्षीणां समन्ततः ।

कुशलं कुशलेत्युक्त्वा व्यासः पृच्छत्यतः परम् ॥ १२ ॥

यदि जानासि मां भक्तुं स्नेहो ऽस्ति यदि वा मयि ।

धर्मं ब्रूष्य मे तात अनुग्राह्यो ऽस्म्यहं यदि ॥ १३ ॥

* This MS. writes पारासर, परासर throughout.

श्रुतास्ते मानवा धर्मा गागीया गौतमास्तथा ।
वासिष्ठाः काश्यपाश्चैव तथा गोपालकस्य च ॥ १४ ॥
अत्रेर्विष्णोश्च सांवर्ता दाक्षाश्चाङ्गिरसास्तथा ।
शातातपाश्च हारीता याज्ञवल्क्यकृतास्तथा ॥ १५ ॥
आपस्तम्बकृता धर्माः शाङ्ख्य लिखितस्य च ।
कात्यायनकृताश्चैव प्रचेतोऽदितास्तथा ॥ १६ ॥
श्रुतिराम्बोद्भवा तात श्रुत्यर्था मानवास्तथा ।
मन्वर्थः सर्वधर्माणां कृतादित्रियुगेषु च ॥ १७ ॥
धर्मं नु त्रियुगाचारं न शक्यं हि कलौ युगे ।
वर्णानामाश्रमाणां च किञ्चित्साधारणं वद ॥ १८ ॥
व्यासवाक्यावसाने तु मुनिमुख्यः पराशरः ।
मुखासीनो महातेजा इदं वचनमब्रवीत् ॥ १९ ॥
क्रियन्ते नैव वेदाश्च न चापि प्रभवन्ति ते ।
न कश्चिद्वेदकर्तास्ति वेदकर्ता चतुर्मुखः ॥ २० ॥
तथा स्मरन्ति ते धर्मं कल्पे कल्पान्तरान्तरे ।
अन्ये कृतयुगे धर्मास्तेतायां द्वापरे परे ॥ २१ ॥
अन्ये कलियुगे नृणां युगहासानुरूपतः ।
तपः परं कृतयुगे चेतायां ज्ञानमुत्तमम् ॥ २२ ॥
द्वापरे यज्ञमेवाहुर्दानमेकं कलौ युगे ।
कृते तु मानवा धर्मास्तेतायां गौतमस्य च ॥ २३ ॥
द्वापरे शाङ्खलिखिताः कलौ पाराशराः स्मृताः ।
त्यजेद्देशं कृतयुगे चेतायां ग्राममुत्सृजेत् ॥ २४ ॥
द्वापरे कुलमेकं तु कर्तारं च कलौ युगे ।
कृते तु लिप्यते देशस्तेतायां ग्राम एव च ॥ २५ ॥
पराशरश्च यत्प्राह शास्त्रं पुत्रस्य वत्सलम् ।
अथ तत्संप्रवक्ष्यामि द्विजकर्मादिकं द्विजाः ॥ २६ ॥
षट्कर्म वर्षधर्माश्च प्रशंसा गोवृषस्य च ।
अदोऽह्यवाह्यौ यौ तौ तु सीरं सीरप्रयोगिणौ ॥ २७ ॥
अमावास्यानिषिद्धानि ततश्च पशुपालनम् ।
अन्नतोयप्रशंसा च वाह्या वाह्या वसुंधरा ॥ २८ ॥
प्रोक्तवान् व्यासमुख्यानां शेषं मुनिविभाषितम् ।
नियुक्तः सुव्रतः शेषस्थापनाय द्विजन्मनाम् ॥ २९ ॥
पराशरो व्यासवचो जगम्य
यदाह शास्त्रं चतुराश्रमार्थम् ।
युगानुरूपं च समस्तवर्ण-
हिताय वक्ष्याम्यस्य सुव्रतस्तत् ॥ ३० ॥
शक्तिसूनोरनुज्ञातः सुतपाः सुव्रतस्त्वेदम् ।
चतुर्णामाश्रमाणां च हितं शास्त्रमथाब्रवीत् ॥ ३१ ॥

इति बृहत्पाराशरीये धर्मशास्त्रे व्यासप्रश्ने सुव्रतप्रोक्तसंहितायां
शास्त्रसंग्रहो देशकथनं नाम प्रथमो अध्यायः ॥ fol. 4.

पराशरमतं पुण्यं पवित्रं पापनाशनम् ।

विहितं ब्राह्मणार्थाय धर्मसंस्थापनाय च ॥ १ ॥

चतुर्णामपि वर्णानामाचारो धर्मपालनम् ।

आचारहीनदेहानां भवेद्धर्मः पराङ्मुखः ॥ २ ॥

यदुर्नीभिरतो नित्यं देवतातिथिपूजकः ।

हुतशेषं तु भुञ्जानो ब्राह्मणो नावसोदति ॥ ३ ॥

उद्देशतो मया प्रोक्तः ज्ञानस्य परमो विधिः ।

द्विजन्मनां हितार्थं च जपस्यास्य परो विधिः ॥ २२३ ॥

इति बृहत्पाराशरीये धर्मशास्त्रे सुव्रतप्रोक्तसंहितायां षट्कर्माणि
ज्ञानविधिः ॥ fol. 14.

Follow *pranarasvarūpakathanam*, 33 ślokas, fol. 25b; *japavidhi*, 109 ślokas, fol. 20b; *deva-pūjāvidhi*, 44 ślokas, fol. 22b; *vaiśvadevavidhi*, 38 ślokas, fol. 24b; *atithipūjā*, 28 ślokas, fol. 25; (*varṇadharmāḥ*), 14 ślokas;

इति ० द्वितीयो अध्यायः ॥ fol. 26.

अतः परं गृहस्थस्य धर्माचारं कलौ युगे ।

धर्मं साधारणं साक्षाच्चतुर्वर्ण्यक्रमगतम् ॥ १ ॥

युष्माकं संप्रवक्ष्यामि पाराशरमुखाच्छ्रुतम् ।

षट्कर्मेसहितो विप्रः कृषिवृद्धिं समाश्रयेत् ॥ २ ॥

Iti --- *gomatinī*, 43 ślokas, fol. 27b; *vrīṣha-bhāṣaprasaṃsā*, 26 ślokas, fol. 28b; 136 ślokas; इति ० कृषिकर्मसीताधर्मो यज्ञोपधर्मो नाम तृतीयो अध्यायः ॥ fol. 34b.

स्वयं च वाहितैः क्षेत्रैः धान्यैश्च स्वयमर्जितैः ।

कुर्याद्विवाहयागादि पञ्चयज्ञांश्च नित्यशः ॥ १ ॥

अष्टौ विवाहा नारीणां संस्कारार्थं प्रकीर्तिताः ।

ब्राह्मादिकान् क्रमेणैतान् संप्रवक्ष्याम्यतः पृथक् ॥ २ ॥

[371 ślokas.

इति ० चतुर्थो अध्यायः ॥ fol. 51.

आहं वृद्धावचन्द्रे भञ्ज्यायामहणसंक्रमे ।

व्यतीपातविधुकृष्णपक्षे पात्रार्थैलम्बिषु ॥ १ ॥

[392 ślokas.

इति ० आह्नाधिकारे पञ्चमो अध्यायः ॥ fol. 69.

अथातः संप्रवक्ष्यामि शुद्धिं पाराशरोदिताम् ।

सूतके ज्येष्ठवाशीचे यथावत्तां निबोधत ॥ १ ॥

[334 ślokas.

इति ° प्रायश्चित्तनिर्णयो नाम षष्ठो अध्यायः ॥ fol. 83b.

व्रतान्यथ प्रवक्ष्यामि ह्येवमादिक्रमेण तु ।

पापक्षयकृतेर्यैः स्याद्वर्मायै तु महोदयः ॥ १ ॥

चन्द्रवृद्धा चरेद् ग्रासाशुक्ले कृष्णे क्षयं नयेत् ।

चन्द्रक्षये न भोक्तव्यं यवमध्यं शशिव्रतम् ॥ २ ॥

[42 ślokas.

इति ° ऐन्दवादिब्रतनिर्णयो नाम सप्तमो अध्यायः ॥ fol. 85b.

दानानि विधिना सार्धं जगौ यानि पराशरः ।

व्यासस्य तानि वक्ष्यामि श्रूयतां द्विजसत्तमाः ॥ १ ॥

दानेन प्राप्यते स्वर्गं सुखं दानेन लभ्यते ।

इहामुच्यते च दानेन पूज्यो भवति मानवः ॥ २ ॥ °

[382 ślokas.

इति ° दानधर्मेष्टापूर्तनिर्णयो नामाष्टमो अध्यायः ॥ fol. 102b.

त्रिभिः श्लोकसहस्रेस्तु त्रिभिवृत्तशतैरपि ।

पराशरमुखाच्छ्रुत्वा शास्त्रं प्रोवाच सुव्रतः ॥ १ ॥ *

शान्तीनामथ सर्वासां ग्रहशान्तिः परा स्मृता ।

ग्रहेभ्यो ऽपि गणेशस्तु तस्य शान्तिरपोच्यते ॥ २ ॥ °

इति विनायकशान्तिः after śloka 34; ग्रहशान्तिः 85;

अद्भुतशान्तिः 107; रुद्रपूजाविधिः 152;—रुद्रशान्तिः 45 ślokas; तडागादिप्रतिष्ठा 36 ślokas; लक्ष्मणोमविधिः 22 ślokas; कोटिहोमविधिः 34 ślokas; पुत्रार्थपुरुषसूक्त-विधानं 26 ślokas.

इति ° शान्तिविधाननिर्णयो नाम नवमो अध्यायः ॥ fol. 118.

अथातो नृपतेर्यैर्न वक्ष्यामि हितकाम्यया ।

पराशराच्छ्रुतं विप्रा वक्ष्यमाणं निबोधत ॥ १ ॥

भूभृद्भूमौ परो देवः पूज्यो ऽसौ परदेववत् ।

संविधाता हि सर्वस्य रक्षिता शासिता च सः ॥ २ ॥ °

इति राजधर्मः 95 ślokas; वानप्रस्थधर्मः 50 ślokas;

30 more ślokas, after which इति ° ब्रह्मचारिगृहस्थवा-
नप्रस्थयतिप्रभृत्याश्रमचतुष्टयभेदो नाम दशमो अध्यायः ॥ fol. 126.

मुमुक्षवो ऽपि रज्यन्ते देहादेहादितो यथा ।

शरीरज्ञास्तथा प्राहुः परब्रह्मलयेगमाः ॥ १ ॥

स्ववाय्व्यसुधात्रीभिरारम्भमाप्नुनानि (? ° शुचीनि) च ।

तन्मुख्यगुणसंयुक्तं तत्पञ्चाक्षालयं त्यजेत् ॥ २ ॥

[82 ślokas.

इति ° आश्रमविवेचनं नाम एकादशो अध्यायः ॥ fol. 130.

तच्छान्तं निर्मलं शुद्धं ध्यातव्यं हृत्सरोरुहे ।

तद्वैद्यं तद्वैद्यं च बीजं मुक्तेस्तदुच्यते ॥ १ ॥

संचिन्त्य व्याहृतोः सप्त प्रणवाद्यास्तदन्तिकाः ।

सम्यगुक्तमिदं ध्यात्वा परब्रह्मणि योजयेत् ॥ २ ॥

इति प्रणवध्यानविधिः 28 ślokas; then follow 102 more ślokas:

य इदं शृणुयाद्वापि श्रावयेत्पठयेदपि ।

स प्रध्वस्ततमस्तमो ब्रह्मलोकमवाप्नुयात् ॥ १०० ॥

त्रिभिः श्लोकसहस्रेस्तु त्रिभिवृत्तशतैरपि ।

पराशरोदितं धर्मशास्त्रं प्रोवाच सुव्रतः ॥ १०१ ॥

नमो ऽस्तु याज्ञवल्क्याय मनवे विष्णवे नमः ।

गौतमाय वसिष्ठाय नमः पराशराय च ॥ १०२ ॥ †

इति श्रीबृहत्पाराशरे धर्मशास्त्रे सुव्रतप्रोक्तसंहितायां योगो-
पदेशो नाम द्वादशो अध्यायः समाप्तः ॥ [GAIKAWAR.]

1290.

1672. Foll. 205; size 9 in. by 3½ in.; written indifferently, in Devanāgarī, by two or three different hands, in Samvat 1654 (1597 A.D.); eight lines in a page.

Bṛihat-Pārāśara. [H. T. COLEBROOKE.]

1291.

2335. Foll. 139; size 11½ in. by 5 in.; legibly written, in Devanāgarī, about 1700 A.D.; ten lines in a page.

The same work. [GAIKAWAR.]

1292.

2467. Foll. 153; size 10½ in. by 5 in.; indifferent Devanāgarī writing of about the end of the 17th century; ten lines in a page.

The same work. [GAIKAWAR.]

1293.

283. Foll. 118; size 10½ in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī, towards the end of last century; ten or eleven lines in a page.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

* Some MSS. omit this śloka here, see the end.

† MS. 1672 omits the last two ślokas.

1294.

1814. Foll. 147; size 12½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing; nine lines in a page. *Brihat-Pārāśara*.

Dated: संवत् १८१६ वर्षे भाद्रपदमासे शुक्लपक्षे पंचम्यां सोमवासरे लिखितेयं ° [DR. JOHN TAYLOR.]

1295.

2324b. Foll. 29; size 11 in. by 5 in.; on the whole well written, about the beginning of last century; Devanāgarī character; ten lines in a page.

Laghu - Pārāśariya - Dharmaśāstra (A). In twelve adhyāyas.

It begins:

अथातो हिमशैलाग्रे देवदारुवनाश्रये ।

व्यासमेकाग्रमासीनमृषयः पर्यपृच्छन्ति (!) ॥ १ ॥

मनुष्याणां हितार्थाय वर्तमाने कलियुगे ।

शौचाचारौ यथाशक्त्वा वद सत्यवतीसुत ॥ २ ॥

There are considerable discrepancies between this (A) and the next MS. (B), as well as the text printed in the Calcutta Collection of *Smṛitis* (C), and that commented on by *Mādhavācārya* (M., ed. and transl. Bibl. Ind.), and by *Nanda Paṇḍita*, as will appear from the following synopsis of the numbers of couplets in the several adhyāyas:

I.	A 62; B 65; C 64; M. 73; N. 67.
II.	A 65; B 81; C 16; M. 15; N. 15.
III.	A 39; B 38; C 54; M. 41; N. 48.
IV.	A 23; B 24; C 29; M. 31; N. 33.
V.	A 40; B 42; C 24; M. 25; N. 25.
VI.	A 56; B 45; C 71; M. 75; N. 75.
VII.	A 61; B 42; C 42; M. 37; N. 38.
VIII.	A 59; B 32; C 48; M. 42; N. 41.
IX.	A 46; B 46; C 62; M. 60; N. 60.
X.	A 45; B 49; C 41; M. 37; N. 41.
XI.	A 20; B 23; C 53; M. 55; N. 55.
XII.	A 13; B 13; C 74; M. 82; N. 82.

Total: A 529; B 500; C 578; M. 573; N. 580.

Colophon: इति लघुपाराशरीये धर्मशास्त्रे समुद्रचानन-
हापातकनाशनं नाम द्वादशोऽध्यायः ॥ [GAIKAWAN.]

1296.

1009A. Foll. 19; size 12 in. by 4½ in.; indifferently written, in Devanāgarī, towards the end of last century; eleven lines in a page.

The same work (B). This MS. begins:

क्षुपयो हिमशैलाग्रे देवदारुवनाश्रये ।

व्यासमेकाग्रमासीनमृषिं पृच्छन्ति धार्मिकम् ॥ १ ॥

मनुष्याणां हितार्थाय धर्मं वद कलौ युगे ।

शौचाचारौ यथाशक्त्वा वद सत्यवतीसुत ॥ २ ॥ °

Colophon: इति पाराशरे धर्मशास्त्रे द्वादशोऽध्यायः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1297.

2586. Foll. 438; size 11½ in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī; nine lines in a page. One of the oldest MSS. in the collection.

Parāśarasmr̥itivyākhyā Mādhavīyā, commonly called *Pārāśara-Mādhavīya*.

b. Foll. 255, of which are missing 174-199 (partially supplied by twelve leaves in modern handwriting); 237-247 (supplied by twelve leaves); 249-250 (supplied by six leaves).

Adhyāyas I.-III.; the first of which ends fol. 119, the second should end at fol. 174, which is lost.

Dated: संवत् १४६६ समये आषाढसुदि २ शनौ श्री-
काश्या ॥

Two old leaves at the beginning contain a table of contents of this portion of the work. There have also been inserted there four leaves of different sizes and by different modern hands.

a. Foll. 181. Adhyāyas IV.-XII. This portion begins with the first eight introductory stanzas with which the first book is prefaced.

Adhy. IV. ends fol. 16b; V., fol. 20; VI., fol. 37b; VII., fol. 50b; VIII., fol. 66b; IX., fol. 77b; X., fol. 95; XI., fol. 117b.

The work is being published in the Bibliotheca Indica, by Pandit Candrakānta Tarkā-lāṅkāra. For a full analysis of it see Aufrecht's Catalogue, nos. 636, 637.

The colophon runs thus: इति श्रीमहाराजाधिराज-परमेश्वरवैदिकमार्गप्रवर्तकश्रीवीरबुक्कभूपालसायान्यधुरंधरस्य माधवामात्यस्य कृतौ पराशरस्मृतिव्याख्यायां माधवीयायां द्वादशोऽध्यायः समाप्तश्च प्रार्याश्चत्तकांडः ॥ संवत् १६४६ समये ज्येष्ठवदि १ प्रतिपदा बुधवासरे ॥ [MACK. COLL.]

1298.

402. Foll. 291; size 12½ in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī; 12-20 lines in a page. One leaf is missing between foll. 146 and 147.

The same work.

Adhyāya I. ends fol. 100b (dated Samvat 1856=A.D. 1799); II., fol. 136b; III., fol. 184b (dated Samvat 1842=A.D. 1785 which is rather too early for this copy); IV., fol. 194b; V., fol. 196b; VI., 207; VII., fol. 214b; VIII., fol. 228b; IX., fol. 229b; X., fol. 239b; XI., fol. 253.

The date of the MS. from which this copy was transcribed is given at the end: संवत् अवर-साहसरत्रायराज्ये संवत्सर नृपतिविक्रमादित्यराज्ये संवत् १६५३ वर्षे भाद्रपदवदि ६ बुधवासरे लिखितमिदं ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1299.

1168. Foll. 227; size 13 in. by 4½ in.; well written, in the Devanāgarī character; seven lines in a page.

Vyavahāra-Mādhava, being the Vyavahāra-kūṇḍa—or supplementary (third) chapter on jurisprudence—of the Pārāśara-mādhavīya.

It begins:

वागीशाद्याः सुमनसः सर्वार्थानामुपक्रमे ।

यं नाना कृतकृत्याः स्युस्तं नमामि गजाननम् ॥

सो ऽहं प्राप्य विवेकतीर्थेपदवीमाप्नायतीर्थे परं
मज्जन् सज्जनसङ्गतीर्थेनिपुणः सद्वृत्तितीर्थे अयन् ।
लब्धामाकलयन् [प्र]भावलहरीं श्रीभारतीतीर्थतो
विद्यातीर्थमुपाश्रयन् हृदि भजे श्रीकण्ठमव्याहृतम् ॥ ०

Eight *śloka*s, ending ० पराशरस्मृतिविवृतौ प्रवर्तते ॥ (see Aufrecht, Cat. Oxf., nos. 636, 637); after which the MS. proceeds:

व्याख्याते आचारप्रायश्चित्ते ॥ अथ व्यवहारः प्रस्तूयते ॥ यद्यप्युपादानादीनामष्टादशपदानां व्यवहाराणां मध्ये कमपि व्यवहारं पराशरो न व्युत्पादितवान् । तथाप्याचारकाखे चतुर्णां वर्णानां क्रमेणाचारान् ब्रुवन् । क्षत्रियस्तु प्रजापतौ क्षितिं धर्मेण पालयेदित्यस्मिन्वचने क्षत्रियविशेषस्य राजाचारविशेषमवोचत् ०

इति व्यवहारपरिच्छेदः fol. 9b; सभानिरूपणं fol. 15; व्यवहारदर्शनविधिः fol. 19; आसेधादिविधिः fol. 21; दर्शनोपक्रमः fol. 23b; प्रतिज्ञापादः fol. 27; उत्तरपादः fol. 35b; क्रियाभेदाः fol. 37b; साक्षिनिरूपणं fol. 48; लेख्यप्रकरणं fol. 56; भुक्तिप्रकरणं fol. 61; धटविधिः fol. 71b; अग्निविधिः fol. 74; जलविधिः fol. 76b; विषविधिः fol. 78b; कोशविधिः fol. 79b; तण्डुलविधिः fol. 80; तन्त्रमापविधिः fol. 81; सालविधिः ib.; इति धर्मस्य विधिः ॥ इति क्रियापादः ॥ fol. 81b;

इति निर्णयपादः fol. 90; अष्टादशपदनिरूपणं fol. 94b; आधिपतिविधिः fol. 102; कृषादानप्रकरणं fol. 113b; निक्षेपप्रकरणं fol. 117b; अस्त्रामिविक्रयाख्यं पदं fol. 121; दत्तादत्तप्रदानिकं fol. 128; अभ्युपेत्यशुश्रूषाख्यं विवादपदं fol. 137b; संविद्यति क्रमाख्यं विवादपदं fol. 142; क्री-तानुशयः fol. 144; क्रयविक्रयानुशयाख्यं विवादपदं fol. 146b; स्वामिपालाख्यं विवादपदं fol. 150b; सीमाविवा-दनिर्ययः fol. 159; दण्डपारुष्यं fol. 165b; वाक्यपारुष्यं fol. 167b; स्तेयप्रकरणं fol. 172b; साहसप्रकरणं fol. 178b; स्त्रीसंग्रहः fol. 184b;—

अथ दायभागख्यं व्यवहारपदं कथ्यते ॥ दायभाग इति प्रोक्तं व्यवहारपदं बुधैरिति । ० this chapter has been translated by Dr. Burnell (Madras 1868); ० इति दायविभागः ॥ fol. 222b; इति द्यूतसमाह्वयाख्ये विवादपदे ॥ अथ वृहस्पतिना निरूपितं प्रकीर्णकाख्यं विवादपदमभिधीयते । fol. 225b.

It ends: इति श्रीमहाराजाधिराजराजपरमेश्वरवैदिक-मार्गप्रवर्तकश्रीवीरबुक्कभूपालसायान्यधुरंधरस्य माधवामात्यस्य

कृती पराशरस्मृतिव्याख्यायां व्यवहारमाधवः समाप्तः ॥ ० संवत्
१८६६ शाके १७३१ वैशाखशुक्ल ८ अष्टम्यां शुनिवासरे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1300.

2883c & e. Foll. 23 and 66 resp.; size 9½ in. by 6 in.; modern Telugu handwriting; 20-30 lines in a page.

The same work.

MS. c., the leaves of which have been bound in inverted order, contains from shortly after the commencement of the chapter on *vākpi-rushya* to the end.

It ends: इति ० (as above) माधवानामस्य कृती पराशरस्मृतिव्याख्यायां माधवीयायां तृतीयोऽध्यायस्तमाप्तः ॥

The leaves have the marginal title *vyavahāra-mādhavam*.

[MACK. COLL.]

1301.

1699. Foll. 279; size 9½ in. by 4½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; 10-12 lines in a page.

[Laghu-] *Parāśara-smṛiti*, with a commentary entitled *Vidvanmanoharā*, chiefly abridged from that of *Mādhava*, by *Nanda Paṇḍita*, also called *Vināyaka Paṇḍita*, son of *Rāma Paṇḍita*.

The MS. is very incorrect.

Adhy. I. begins (somewhat corrected):

श्रीवत्सांकितवत्सः प्रणयिनो नित्यार्चने संविधाम्
आधातुं निहितं गिरौद्रमुत्तयोत्संगे स्वयं धूर्जटेः* ।
चूडाचुंबिकलंकर्पकिलकलं चंद्रं मृणालधामाद्
आदातुं करमुत्थिपंतमसकृदुदितं चिरं भावये ॥ १ ॥
यं साक्षात्कर्तुं माद्यं पुरुषमविकृतिं योगिनः शुद्धचित्ता
मैव्याद्यैः क्लेशकर्मोद्भवविविधविपाकाशयैरप्रमृष्टं ।
भेदव्याप्तिं प्रपद्य प्रकृतिपुरुषयोरश्रयं सवीजं
योगं तं श्रीसहायं हरिमनिशमहं सच्चिदानंदमीडे ॥ २ ॥

* गिरौद्रमुत्तयोत्संगेश्वरवत्सधूर्जटेः MS.

धर्माधिकारिकुलकैरवकाननेन्दु-

श्रीरामपण्डितमुनेन विनायकेन ।

व्याख्यायते कलियुगोचितवर्षधर्मे-

शास्त्रं पराशरमुखोद्गतमस्यजटैः ॥ ३ ॥

तरतः सततं विनयेन स्मृतिसिंधौ दृढतकनक्रवंधी ।
म मृकंदुजनेरिवावलंबो मधुपादभपायकेशवो ज्येष्ठः ॥ ४ ॥

माधवाचार्येनर्दिष्टव्याख्यामागीतुमारिणः ।

खलत्रपि (I. तो अपि) न मे दोषः परप्रत्ययगामिनः ॥ ५ ॥

इह खलु कलिकवलितानुभावान्वर्णाश्रमानुगृह्णानैः परमका-
रुणिकैर्महामुनिभिर्वेदव्यामपुरःसरैस्तत्त्वज्ञिज्ञामया पृष्टात्कलिका-
लानुष्ठेयान्वर्णाश्रमधर्मान्पराशरानुनिमुखाद् अथातो ० १ ॥ The
number of *ślokas* commented upon is 67.

II. begins fol. 58 :

द्विजांकधरमेकतो विधृतकौस्तुभं मध्यतो

रमाचरणपंकजखलितयावकं चान्यतः ।

सुरोदितमुरो निजं सततमीक्षमाणं मुदा

सदाभिमतमिदमे नमत माधवं साधवः ॥ १ ॥

धर्माधिकारि ० ।

शास्त्रे पराशरकृते विवृतिर्द्वितीया-

ध्याये विधीयत इहोदितवृत्तिसिद्धे ॥ २ ॥

प्रथमाध्याये चतुर्थीमपि वर्णनानैहिकामुष्मिकफलहेतू मा-
धारणासाधारणौ धर्मौ निरूपितौ । इदानीं सर्ववर्णानां
जीवनहेतुं साधारणधर्मं निरूपयितुं द्वितीयाध्यायमारभते ।
तत्राध्यायार्थं प्रतिजानीते । अतः परं गृह्यस्य ० १ ॥
15 *ślokas*.

III., beg. fol. 65 :

विश्वस्यालंकरिष्णुस्त्रिभुवनजठरस्याप्यखिन्नः सहिष्णुर्

वारं वारं भविष्णुर्निजभजनकृतामर्थसिद्धौ वरिष्णुः ।

भक्तानां हृत्सु निष्णुर्दितितनयभुवां संपदामाहरिष्णुर्
देवानां संवरिष्णुः सहृदयद्वयेष्टाविराज्ञास(?) ० येष्वा-

[विराज्ञां स) विष्णुः ॥ १ ॥

धर्माधिकारिकुलकैरव ० । विवृतिर्द्वितीयाध्याये विधीयत
इहोदितवृत्तिसिद्धे ॥ २ ॥ ०

अतः परं प्रवक्ष्यामि जनने मरणे तथा ० १ ॥ 48 *ślokas*.

IV., beg. fol. 85 :

सुरालयनिवासिनां मरकतप्ररोह ० १ ॥

धर्माधिकारि ० । क्रियते चतुर्थीध्यायप्रकारणकसुतादि-
विनिर्णयो (I) ० ३ ॥ २ ॥ ०

अतिमानादतिक्रोधात् ० १ ॥ 33 *ślokas*.

V., fol. 105 :

वामेनोत्थिष्य गोवर्धनमर्तसुरतित्यस्तदृष्टिः ० १ ॥
 धर्माधिकारि ० । संस्कारसिद्धिमभिधातुमिहाहिताग्नेरार-
 भ्यते विवरणांकिलपंचमे (!) ऽपि ॥ २ ॥ ०
 वृक्षानमृगालाद्यैर्देहो यनु द्विजोन्नमः ।
 ज्ञात्वा जपेत्स गायत्रीं पवित्रां वेदमातरं ॥ १ ॥ ०

25 ślokas.

VI., fol. 113 :

संवर्त्तद्धिलदुग्धांशु ० १ ॥
 धर्माधिकारि ० । व्याख्यायते हिमालिनिकरणादिशुद्धीर्वक्तुं
 पराशरवृत्ताविह पष्टं (!) ॥ २ ॥ ०
 अतः परं प्रवक्ष्यामि प्राणिहत्यासु निष्कृतिं ० १ ॥ ० 75

ślokas.

VII., fol. 134 :

दध्ना दध्नाति कस्याप्यभिलम्भनयनं (?) ० १ ॥
 धर्माधिकारि ० । द्रव्येषु शुद्धिमभिधातुमिहाखिलेषु
 व्याख्यायते मनुविधामपि सप्तमो ऽयं ॥ २ ॥ ०
 अथातो द्रव्यशुद्धिस्तु पराशरवचो यथा । ० १ ॥ 38

ślokas.

VIII., fol. 149 :

आधाय प्रेमसाधारणामिव लगवान्मूर्ध्वमस्मासु ० १ ॥
 धर्माधिकारि ० । शास्त्रे पराशरकृते क्रियते विचारो
 ऽध्यायेष्टमे निखिलगोवधशुद्धिसिद्धौ ॥ २ ॥
 गवां वंधनयोक्तेषु भवेन्मृत्युरकामतः । ० १ ॥ 41 ślokas.

IX., fol. 167 :

यद्यत्कापुरुषादनुव्रजनतस्तत्तत्संरक्षणान्नतद्वा ० १ ॥
 धर्माधिकारि ० । शास्त्रे पराशरकृते क्रियते हवस्या-
 ध्याये ऽष्टमे ऽत्र नवमे विहितव्रतानां ॥ २ ॥ ० ।
 गवां संरक्षणार्थीय ० १ ॥ 60 ślokas.

X., fol. 183 :

प्रह्लादाह्लादहेतुः सकलसुरगणानंदकेतुः श्रुतीनां ० १ ॥
 धर्माधिकारि ० । क्रियते ह्यगमार्गेनविशुद्धिवचनं दशमे
 विचारः ॥ २ ॥ ० चतुर्विधो ० १ ॥ 41 ślokas.

XI., fol. 206 :

पिंचतमसकृद्गं च सपुटैमुखं धोः सुधां श्रियः (!) ० १ ॥
 धर्माधिकारि ० । एकादशो विवरणं क्रियते ऽधुनात्रा-
 ध्यायेपरशरकृतावपनस्यंशुचै (!) ॥ २ ॥ ०
 अनेध्वरेतो ० १ ॥ 55 ślokas.

XII., fol. 227 :

समाने शब्दार्थे तदनुगतवर्णे ऽपि च समे
 स्वरूपे सामर्थ्ये सकलपुरुषादौ दाहरणे (!) । ० १ ॥
 धर्माधिकारि ० । तद्वादशे विवरणं क्रियते ऽधुनात्रा-
 ध्याये महाद्यवयवशुद्धिविचारणार्थं ॥ २ ॥ ०

दुःस्वप्नं यदि पश्येत् ० १ ॥ 82 ślokas ; the last
 being, as in the Calcutta edition :

यथाध्ययनकर्माणि धर्माशास्त्रमिदं तथा ।

अध्येतव्यं प्रयत्नेन नियतं स्वर्गकामिना ॥ ८२ ॥ ०

The commentary concludes with five mostly
 very corrupt couplets, the last of which run thus :

पराशरस्मृतेः व्याख्या जाताभिख्या प्रकाशिता ।

येषां नांतरात्मा नाशो यमनया प्रीयतां हरिः ॥ ५ ॥

इति श्रीधर्माधिकारिरामपण्डितात्मजानन्दपण्डितापरनामधे-
 यविनायकपण्डितकृतौ पराशरस्मृतिविवृतौ विद्वन्मनोहरायां
 द्वादशोऽध्यायः ॥ संवत् १८५९ वैशाखमासे शुक्लपक्षे नवमि ९
 वारमंगलवारे ॥

The present commentary is referred to by
 Nanda Paṇḍita himself, in his *Kesava-Vaija-
 yantī* on the *Viṣṇusmṛiti*, which was written
 in 1622 A.D. For further particulars see
 no. 1342.

Another writer of the same name, the son of
 Paṇḍita śrī Deva Mahāmahopādhyāya, wrote the
Smārtasamuccaya (Rāj. Mitra, Notices, vi.,
 p. 165) and *Jyotiḥśāstrasamuccaya* (ib. v., p. 80).

For another MS. of Nanda Paṇḍita's com-
 mentary, see Rāj. Mitra, Notices, v., p. 111.

[H. T. COLBROOKE.]

1302.

2042d. Foll. 9; size 11 in. by 5 in.; legibly
 written, in Devanāgarī, in the latter part of
 the last century; ten lines in a page.

Āṅgīrasa-Dharmasūtra, a treatise on defile-
 ment and expiation, in 168 ślokas; differing
 greatly from the *Āṅgīrasa-smṛiti* of the Calc.
 Collection I., p. 554 (72 ślokas). Rather in-
 correct.

It begins :

धर्मजिज्ञासुभिः सम्यगमितौजा महाद्युतिः ।
भारद्वाजादिभिः पृष्टः प्राब्रवीदेतद्गिराः ॥ १ ॥
आश्रमेषु [च] सर्वेषु वर्णानामनुपूर्वशः ।
प्रायश्चित्तविधिं कृच्छ्रं वक्ष्यमाणं निबोधत ॥ २ ॥
अन्यानानामविशेषेण जगध्वानं (Pl. जगध्वानं हि) द्विज-
[स्वनां ।

चांद्रं कृच्छ्रं तदर्थं च ब्रह्मक्षत्रविशां स्मृतं ॥ ३ ॥
चंडालकूपभांडेषु यः त्वपः पिबते द्विजः ।
प्रायश्चित्तं कथं तेषां वर्णं वर्णं विनिर्दिशेत् ॥ ४ ॥
चरेत्सातपनं विप्रः प्राजापत्यं तु भूमिपः ।
तदर्थं तु चरेद्देश्यः पादं शूद्रः समाचरेत् ॥ ५ ॥
चांडालोदकभांडेषु यः पिबेच्चृषितो जलं ।
तत्क्षणं तत्समुच्चार्य प्राजापत्यं समाचरेत् ॥ ६ ॥
यदि चानुद्धृतं तोयं शरीरे तस्य जीर्यते ।
तदा विप्रः स्वशुद्धये कृच्छ्रं सातपनं चरेत् ॥ ७ ॥
चांडालभांडसंपृष्टं पिबेच्चृषितो जलं ।
गोमूत्रयावकाहारस्त्रिरात्रेण विशुध्यति ॥ ८ ॥
यस्तु चांडालसंपृष्टं पिबेन्नोयं च कामतः ।
मनुसंतापनं (? तनु °) कृच्छ्रं चरेत् शुद्धयेमात्मनः ॥ ९ ॥ °
अत ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि नीलीशौचस्य यो विधिः ।
स्त्रीणां क्रीडार्थसंभोगे शयनीये न दुष्यति ॥ ३२ ॥

[(Calc. ed., śl. 12).]

संध्या स्नानं जपो होमः स्वाध्यायः पितृतर्पणं ।
वृथा तस्य महायज्ञा नीलीरक्तस्य धारणात् ॥ ३३ ॥
पालनाद्विक्रयाच्चैव नीलीवृत्त्युपजीवनात् ।
पतितस्तु भवेद्विप्रस्त्रिभिः कृच्छ्रैर्विशुध्यति ॥ ३४ ॥
नीलीरक्तं यदा वस्त्रं विप्रो दोःपु (!) धारयेत् ।
अहोरात्रोषितो स्नात्वा पंचगव्येन शुध्यति ॥ ३५ ॥ °
स्नानं रजस्त्रयास्तु चतुर्थे ऽहनि शुध्यति ।
कुर्याद्रजसि निर्वृत्ते नानिर्वृत्ते कदाचन ॥ ४१ ॥
रजस्त्रयाः प्रेतायाः संस्कारादीनि नाचरेत् ।
ऊर्ध्वं त्रिरात्रं स्नात्वा शये धर्मेण दाहयेत् ॥ ४२ ॥
रोगेण यद्रजः स्त्रीणामत्यंतं संप्रवर्तते ।
अशुद्धास्तु न तेन स्युस्तासां वैकारिको मदः ॥ ४३ ॥ °
भस्मना शुध्यते कांस्यं सुरया यन्न लिप्यते ।
सुराविशमूत्रसंपृष्टं शुध्यते तापलेखनैः ॥ ५५ ॥
गवाघ्रातानि कांस्यानि शूद्रोच्छिष्टानि यानि च ।
शुध्यते दशभिः क्षारैः श्वकाकोपहतानि च ॥ ५६ ॥

शुद्धिः सुवर्णरूप्याणां मारुताकंदुराग्निभिः ।
गंडपपाटशौचं च कुर्यात्कांस्यस्य भाजने ॥ ५७ ॥
भूमौ निक्षिप्य परमासान्मुनराकारमादिशेत् ।
निलेपकांचनं भांडमद्भिरेव विशुध्यति ॥ ५८ ॥ °

This section, as will be seen, shows considerable resemblance to the 6th, 7th and 8th adhyāyas of the *Āpastambīya-Dharmasūtra*, Calc. Dh. I., p. 574-78; and below, no. 1313; see also next MS.

It ends :

अनुच्छिद्येन संस्पृष्टो येन वाचमनं चरेत् । [śl. 11] ॥
तेनैवोच्छिद्यसंस्पृष्टस्त्रिरात्रेण विशुध्यति ॥ १६४ (Calc.,
शवमूते समुत्पन्ने सूतकं तु भवेद्यदि ।
शवेन शुध्यते सूतिर्न सूत्या शुध्यते शवं ॥ १६५ ॥
सूतकेन तु जातेन उभाभ्यां सूतकं यदि ।
पातकेन तु लिप्येत सूतकेनैव गच्छति ॥ १६६ ॥
सर्वव्रतेषु निर्दिष्टं पश्चात्सूतकिलो भवेत् ।
चीर्यव्रतेन निर्दिष्टं पश्चाद् ब्राह्मणभोजनं ॥ १६७ ॥
अधीते य इदं शास्त्रमुक्तमंगिरसा स्वयं ।
चुषीणां सन्निधौ विप्रः सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ १६८ ॥

इति श्रीसंगिराप्रोक्तं धर्मशास्त्रं समाप्तं ॥

Cf. Burnell, Index Tanj. MSS., p. 124a.

[GAIKAWAR.]

1303.

2042c. Foll. 2; size and writing as above. *Āngirah-smṛiti* (?), in 32 ślokas. Very incorrect.

It begins :

गृहाश्रमादिधर्मेषु वर्णानामनुपूर्वशः ।
प्रायश्चित्तविधिं दृष्ट्वा त्वंगिरोवचनं यथा ॥ १ ॥
अत ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि नीलीशौचस्य यो विधिः ।
स्त्रीणां क्रीडार्थं संयोजने तथा (!) ॥ २ ॥
बालानां विक्रयां चैव लाक्षायाश्च विशेषतः ।
पतितस्तु भवेद्विप्रस्त्रिभिः कृच्छ्रैर्विशुध्यति ॥ ३ ॥
स्नानं दानं जपो होमः ° see above, śl. 33.

It ends :

अवासकीर्तिता वारी पुत्रभर्तृविवर्जिता ।
भोक्तुं प्रतिग्रहीतुं वा न तस्याः स्यात्कदाचन ॥ ३१ ॥

स्त्रीधनानि तु ये मोहादुपजीवन्ति बांधवाः ।

नारीयानानि वस्त्राणि तेषां पापमधोगतिः ॥ ३२ ॥

इति अंगिरोप्रोक्तं स्मृतिधर्मशास्त्रं समाप्तम् ॥

[GAIKAWAR.]

1304.

3245b. Foll. 2a-6b; size 15½ in. by 9½ in.; folio; European paper; Telugu character; 34-37 lines in a page.

Āṅgīrasa-Dharmasūtra, in twelve adhyāyas.

I. *Upodghāta*, begins (the first line partly rubbed out):

..... त्रिभुवनेश्वरं ।

धर्मस्य दर्शनात्राय (? 1. शौचं) अंगिरा ऋषिर्भवतीति ॥

अथ त्रयाणां वक्ष्यामि प्रमाणं सिद्धिमादितः ।

धर्मस्य पार्वदस्यैव प्रायश्चित्तक्रमस्य च ॥

प्रायश्चित्तं चतुष्पादं विहितं कर्मकर्तृभिः ।

परिपहृशथा प्रोक्ता त्रिविधा हि समासतः ॥

प्रमाणाभिहितं यत्र तत्सर्वं गिरये सुखं ।

अप्रमेयप्रमाणस्य दुःखेनाभिगमोद्भवे ॥

II. *Parishadupasthānavidhi*:

अथ ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि उपस्थानस्य लक्षणं ।

उपस्थितेनभिन्नाये (!) न व्रतादेशमहेति ॥

सद्यो निःसंशयः पापो न भुञ्जीतानुपस्थितः । ०

III. *Prāyaścittavidhāna*:

सत्येन द्योतते राज्ञा सत्येन द्योतते रविः ।

सत्येन द्योतते बहिः सर्वं सत्ये प्रतिष्ठितं ॥

IV. *Parishallakṣaṇakathana*:

प्रायो नाम तपः प्रोक्ता (!) तपोनिश्चय उच्यते ।

तपोनिश्चयसंयोगात् प्रायश्चित्तमिति स्मृतं ॥

V. *Prāyaścittanīmottārakathana*:

चतुर्वेद्यो विकल्पो च संगविधर्मपाठकैः ।

यत्र चाश्रमियो मुख्याः परिदे (!) षोडशावराः ॥

VI. *Prāyaścittājananākathana*:

पणस्तु परिष्कल्यस्य पत्यस्य (!) परिष्कलं ।

कारिणं चाप्युपस्थानं बलं संध्यवेदितं (!) ॥

VII. *Pāpaparigaṇa*:

आतृतां नारीमायानां प्रायश्चित्तानि ये द्विजाः ।

जान (!) प्रगच्छन्ति ते च याति समन्ततः ॥

VIII. *Sūdrāṇmādinīśhedhakathana*:

आहिताग्निस्तु यो विप्रा[त्] प्रतिगृह्णाति गोव्रतः ।

भोक्तृणां समतां याति तिर्यग्योनि च गच्छति ॥

IX. *Abhakṣhyaprāyaścittavidhi*:

अंतर्देशाहे भुक्त्वा न्नं सूतके मृतके ऽपि वा ।

दशरात्रं पिबेद्वज्रं ब्राह्मणो ब्राह्मणस्य तु ॥

X. *Himsāprāyaścittakathana*:

दंडादूर्ध्वं तु यद्येना (!) प्रहारेण निपातयेत् ।

द्विगुणं गोव्रतं तस्य प्रायश्चित्तं विधीयते ॥

XI. *Govadhaprāyaścittavidhi*:

उपपातकसंयुक्तो गोघ्नो भुञ्जीत यावत्कं ।

अक्षारलवणं रुक्मं षष्ठे काले ऽस्य भोजनं ॥

XII. *Kricchrūdisvarūpakathana*:

अत ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि प्रायश्चित्तविधिं शुभं ।

यमधीत्य विमुच्यन्ते श्रुत्या स्मृत्या च वै द्विजाः ॥

सदा त्रिपवणं स्नायात् सकृत्स्नात्वा पयः पिबेत् ।

प्रातः समारंभं कुर्याज्जप्यस्तु नित्यशः (!) ॥

Colophon: इत्यंगीरसधर्मशास्त्रे कुश्यादिस्वरूपकथनं (!)

नाम द्वादशोऽध्यायः ॥

[MACK. COLL.]

1305.

2489i. Foll. 7; size 11 in. by 5 in.; clear, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Ātreya-Dharmasūtra, in nine adhyāyas [A.]

I. हुताग्निहोत्रमासीनमत्रिं वेदविदां वरं ।

पृच्छन्ति जातसंदेहा ऋषयः संशितव्रताः ॥ १ ॥

भगवन् केन दानेन जप्येन तपसैव च ।

मुच्यन्ते पातकैर्युक्तास्तत्रो ब्रूहि महामुने ॥ २ ॥

अत्रिरुवाच ।

अविस्थापितदोषाणां पापानां महतां तथा ।

सर्वेषां चोपपापानां (A. B.) शुद्धिं वक्ष्यामि तत्त्वतः ॥ ३ ॥

प्राणायामैः पवित्रैश्च व्याहृतिप्रणवैस्तथा । [śloka.

पवित्रपाणिरासीनो ब्रह्मविन्यस्तमभ्यसेत् ॥ 10 (B 12)

II. प्राणायामांश्चरेत् त्रींस्तु प्राणायामं चरेद्वस्तु B) यथा-

[कालमर्तद्भितः ।

अहोरात्रकृतं पापं तत्क्षणदेव नश्यति ॥ 13 śloka.

III. अथ कार्ष्णशतं सायं कृतं वेदश्च धार्यते ।

सर्वं तत्रस्य वेदाग्निर्देह्यग्निरिवेधनं ॥ 15 śloka.

IV. अचीर्णप्रायश्चित्तानां यमविषयनरकपातनानि श्रुपाति-
तानां यदि कदाचिन्मानुष्यं भवति तदैतच्चिह्नं कितशरीरा
जायते । तद्यथा । अनृतवादी खलो ब्रह्महा कुष्ठो न्यासा-
पहारी वानपत्यो ऽपि रत्नापहारी चातंतदरिद्रः । ° prose.

V. न स्त्री दुष्पति जारेण न विप्रो वेदशरगः ।
नापो मूत्रपुरीषेण नाग्निर्देहनकर्मणा ॥
बलात्कारोपभुक्ता वा चौरहस्तगतापि वा । [slokas.
स्वयं चापि विपन्ना वा यदि वा विप्रवादिता ॥ 16

VI. सर्ववेदपवित्राणि तानि वक्ष्याम्यशेषतः ।
येषां जप्यैश्च होमैश्च पूर्यते कल्मषावृताः ॥
followed by prose.

VII. अथातो रहस्यानि व्याख्यास्यामः । नटनर्तकगायनगा-
धर्विकश्चपाककारुक्वीशोक्त (विषोक्त B) वीणाशास्त्रशक-
यवनकांबोजवाह्वीकखशद्रुविडवंगपारशवीखातदीनां (पारश-
यविखातादीनां B) भुक्ता प्रतिगृह्य च स्त्रीगमने सहभोजने
रहस्ये रहस्यातिप्रकाशे प्रकाश्यानि चरेत् ° mixed prose
and verse.

VIII. त च्युषयः पुनरत्रिमाहुः । भगवन् किमेतानि प्रायश्चि-
त्तानि भवंत्याहो खिदन्त्यानि संति रहस्यानि व्याख्यास्यामः ° ।
mixed prose and verse.

IX. यो ध्याता यच्च तद्धानं यद्येयं यत्प्रयोजनं ।
सर्वोत्प्रेतानि यो वेत्ति स योगं योक्तुमर्हति ॥ १ ॥ °
प्रत्याहारस्तथा ध्यानं प्राणायामो ऽथ धारणा ।
तर्कश्चैव समाधिश्च षडंगो योग उच्यते ॥ ६ ॥
यस्तिवदं पठते शास्त्रं विप्रेभ्यश्च प्रयच्छति ।
मुच्यते सर्वपापेभ्यो ब्रह्मलोकं स गच्छति ॥ ७ ॥
इत्याचीये धर्मशास्त्रे नवमोऽध्यायः ॥ समाप्तं चात्रिप्रणी-
तस्मृतिधर्मशास्त्रं ॥

See Burnell, Index Tanjore MSS., p. 124a.
[GAIKAWAR.]

1306.

2096a. Foll. 6; size 9 in. by 6½ in.; legibly
written, in Devanāgarī; 15-18 lines in a page.

The same work [B.]

Colophon: इत्याचीये धर्मशास्त्रे नवमोऽध्यायः संपूर्णम-
गमत् । संवत् १८५७ आषाढकृष्ण ३० सोमे राजनगरे लिखिता ॥
[GAIKAWAR.]

1307.

913d. Foll. 20; size 13½ in. by 6 in.; large,
modern Devanāgarī writing; ten lines in a
page.

Ātreya-smṛiti, in 369 ślokas.

It begins:

हुताग्निहोत्रमासीनमग्निं वेदविदां वरं ।
सर्वशास्त्रविधिज्ञातमृषिभिश्च नमस्कृतं ॥
नमस्कृत्य च ते सर्वे इदं वचनमब्रुवन् ।
हितार्थं सर्वलोकानां भगवन् कथयस्व नः ॥

It agrees on the whole with the second of
the three treatises printed in the Calc. Dharm.,
as ascribed to *Ātri* (I. 13-46).

It ends:

विद्यार्थी लभते विद्यां धनार्थी लभते धनं ।
आयुष्कामस्तथैवायुः श्रीकामो महतीं श्रियं ॥

इत्यत्रिहर्षिस्मृतिः समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1308.

3245d. Foll. 10b-15a; size 15½ in. by
9½ in.; folio; European paper; Telugu cha-
racter; 34-38 lines in a page.

Ātreya-Dharmaśāstra, in six adhyāyas.

I. भुक्ताग्निहोत्रमासीनमग्निं व्रतवतां वरं ।
उपागता स्म पृच्छति च्युषयः संशितव्रताः ॥
भगवन् केन दानेन जपेन नियमेन च ।
शुभ्यते पातकैर्युक्तास्तान् ब्रवीध्व महामुने ॥

II. *Rahasyaprāyaścittakathana*:

प्राणायामास्तु यः कुर्याद् यथाविधिरतद्रितः । °

III. *Dānaprakaraṇakathana*:

अस्य कार्यशतं सारं कृतं वेदश्च साध्यते । °

IV. *Rahasyaprāyaścittakathana*:

अथातो रहस्यप्रायश्चित्तविधिं व्याख्यास्यामः । अगमनस्त्री-
गमने भोजने रहस्ये पावमानमनुतिष्ठेत् । अथाप्सु निम-
ज्जत्वातरसमंदीधत्रिरात्रमावृत्य (!) °

V. *Pitrīmedhaprakaraṇa*:

उदकामरणे प्राप्तं सूतिकामरणे तथा । °

VI. *Ācāraprakaraṇa*:

अन्नाताशी मलं भुङ्क्ते अजपिपूयशोणितं ।

अहुत्ताशी क्रमो (!) भुङ्क्ते अदाता विषमुच्यते ॥

Colophon: इत्यात्रेयधर्मशास्त्रे आचारप्रकरणं नाम षष्ठो
स्मृतेरध्यायः ॥ इति आत्रेयस्मृतिः समाप्तं ॥

Cf. Calc. Dh. I. 1-12; 47-59.

[MACK. COLL.]

1309.

3246a. Foll. 1a-3a; size 8½ in. by 7½ in.;
4to; coarse country paper; Telugu character;
19 or 20 lines in a page.

Atri-smṛiti; corresponding to the fifth
adhyāya of the (*Vṛiddha*)-*Atri-saṃhitā*, Calc.
Dh. I. 53.

It begins:

चतुर्व्योणं ब्राह्मणस्य त्रिकोणं क्षत्रियस्य च ।

वर्तुलं चैव वैश्यस्य शूद्रस्याभ्युक्षणं तदा ॥

ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च श्रीर्हुताशन एव च ।

मंडलान्युपजीवति तस्मात्कुर्वीत मंडलं ॥

It ends:

सर्वं गंगाक्षमं तोयं राहुग्रस्ते दिवाकरे ।

सोमे ऽप्येवं न संदिग्धं तस्मात्स्नानं समाचरेत् ॥

इत्यत्रिकृतं धर्मशास्त्रं समाप्तं ॥

[MACK. COLL.]

1310.

3247c. Foll. 5a-6b; size 10 in. by 7½ in.;
4to; Telugu character; 21-24 lines in a page.

The same section.

Beginning and end as above.

[MACK. COLL.]

1311.

3248c. Foll. 6b-8b; size 9½ in. by 7½ in.;
4to; Telugu character; 18-20 lines in a page.

The same section.

[MACK. COLL.]

1312.

3249c. Foll. 5b-7b; size 10 in. by 7½ in.;
Telugu character; 20 lines in a page.

The same section of the *Atri-smṛiti*.

The last three MSS. were probably derived
from the same original.

[MACK. COLL.]

1313.

723h. Foll. 8; size 12½ in. by 5½ in.; clear,
modern Devanāgarī writing; ten lines in a
page.

Āpastambīya-Dharmaśāstra, a treatise on ex-
piations, in ten adhyāyas [A.]

It begins:

आपस्तम्बं प्रवक्ष्यामि प्रायश्चित्तविनियोगं ।

दूषितानां हितायैष वर्णानामनुपूर्वशः ॥

परेषां परिवादेषु निवृत्तमृषिसत्तमं ।

विविक्तदेश आसीनमात्मविद्यापरायणं ॥

अनन्यमनसं शान्तं सत्त्वस्यं योगवित्तमं ।

आपस्तम्बमृषिं सर्वे समेत्य मुनयो ऽब्रुवन् ॥

The text, as printed in the Calc. Dh. I.,
pp. 567-584 agrees with that of these MSS.
as to the number of *ślokas*, the only discrepancy
in this respect being in the fifth adhyāya, where
after śl. 2 these two MSS. insert the following
half-śloka:

अहोरात्रेण वैश्यस्तु (अहोरात्रं तु वैश्यस्य B) पंचगव्येन
[शुध्यति ।

These MSS. offer however numerous (and
many better) various readings.

It ends:

देवद्रोण्यां विवाहेषु यज्ञेषु प्रततेषु च ।

कल्पितं सिद्धमन्त्राद्यं नाशीचं मृतसूतके ॥

इत्यापस्तम्बीये [धर्मशास्त्रे B] दशमोऽध्यायः ॥

For the *Āpastambīya-Dharmaśāstra*, see above,
nos. 313-316.

[H. T. COLLEBROOKE.]

1314.

69f. Foll. 41; size 10 $\frac{3}{4}$ in. by 3 in.; large, indifferent Devanāgarī writing; 4-6 lines in a page.

Āpastambīya-Dharmaśāstra. [B.].

Dated (for the whole volume): संवत् १६४६ भादे मास्यसिते पक्षे नवम्यां भीमवासरे लिखितं देवराजेश धर्मशास्त्रसमुच्चयं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1315.

723a. Foll. 3; size 12 $\frac{3}{4}$ in. by 5 $\frac{3}{4}$ in.; clear, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Auśanasa-Dharmaśāstra, in 51 couplets on mixed castes.

It begins:

अतः परं प्रवक्ष्यामि जातिवृत्तिविधानकं ।
अनुलोमविधानं च प्रतिलोमविधिं तथा ॥

It ends:

एतत्संक्षेपतः प्रोक्तं जातिवृत्तिं विभागशः ।
जात्यंतराणि दूश्यते संकल्पादित एव तु ॥

इति श्री[उ marg.]शनसं धर्मशास्त्रं समाप्तम् ॥

This is the first and smaller of the two treatises (*Auśanasa-dharmaśāstra* I., pp. 497-501) printed in the Calc. Dh., under the name of *Uśanas*; while the second (*Auśanasa-smṛiti* I., pp. 501-554) consists of nine adhyāyas (of together 628 ślokas). For a third treatise, ascribed to *Uśanas*, see next MS.

[H. T. COLEBROOKE.]

1316.

2489g. Foll. 8; size 11 in. by 5 $\frac{1}{4}$ in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1780 A.D.; ten lines in a page.

Auśanasa-Dharmaśāstra, a treatise on the duties of castes, in seven adhyāyas of mixed prose and verse.

The MS. is very incorrect, and there are several lacunæ, especially one in the 4th chapter, for which two pages have been left blank.

I. beg.: तत्र जन्ममरणयोः काले देशांतरयोः शिवं दशरात्रं मातापितृभ्यः सूतकं मातुरित्येके उपसृज्य - - - प्रतुरा-हवाले (? प्रातरहःकाले) देशांतरस्मै वानग्निंके वीराद्वान्ते अजाशके (!) ऽग्निप्रवेशे युद्धे च मद्यः सौचान्दृष्टिता-निस्तान्निदिताचारैर्न सह संवसेत् । कृतलक्षणैर्दृष्टीनभाषणा-न्निवर्जयेत् । दर्शने ज्योतिर्दर्शने । स्पर्शने हृदयालंभनं । संभाषणे ब्राह्मणसंभाषणे ब्रह्मण संभाषणं पुनरुपसृज्यते च ।

ध्यायः (!) शुद्धा भूमिर्गता यत्रयैवातृपी (!) भवेत् ।

अप्राप्तास्तेदमध्वेन गंधर्वैरसामिकाः ॥ १ ॥

[II. ?] रहःसु स्त्रीमुखं शुचिं शुचयः फलपातने पक्षिणः प्रमवे वत्सः शृंगग्रहणे च ऊर्ध्वं नाभेः पुरुषः गौर्मध्या पृष्ठतः पुरस्तादजः ° perhaps the beginning of this adhy. is wanting.

III. fol. 2a: अत ऊर्ध्वं वर्णविवेकं व्याख्यास्यामः । ब्राह्मणाः क्षत्रिया वैश्याः शूद्रा इति चत्वारो वर्णा मुखवाहूरूपाद-प्रसवाः (? प्रभवाः) । तेषां ब्राह्मणः श्रेष्ठो वर्णः । °

IV. fol. 2b: न ब्राह्मणस्यापदं कुर्यान्न रुधिरं जनयेत् । यावंतो हि पांसवस्तेन रुधरेण प्रुता भवंति तावंति वर्धम-हस्यणि दाहणापातनान्ते (?) तु भवति °

V. fol. 5b: अतः परं आह्निकं व्याख्यास्यामः । तत्रा-दित एव पात्रपरीक्षा कार्या । पात्रमिति शोभनस्याख्या भवति । °

VI. fol. 6a: अथैतान्मंत्रबद्धो जपेन्नोपहसेत् ।

VII. fol. 7b:

ब्राह्मणस्यापराधेषु चतुर्ध्वे विधीयते ।

गुरुतल्पे सुपाने सौम्यब्राह्मणहिंसयोः ॥

It ends:

यस्य पुत्रः शुचिर्दक्षः पूर्वं वयसि धार्मिकः ।

नियंता वा स दोषाणां स तारयति बांधवं ॥

यथा हि वेदाध्ययनं धर्मशास्त्रमिदं तथा ।

अध्येतव्यं ब्राह्मणेन मूर्खः (? मूर्खे) पुण्यमभीक्ष्णता ॥

इत्यौशनसे धर्मशास्त्रे सप्तमोऽध्यायः ॥ समाप्तं चेदमौशनसस्मृ-तिर्धर्मशास्त्रं ॥

[GAIKAWAR.]

1317.

723g. Foll. 3; size 12½ in. by 5½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Kāśyapa-Dharmaśāstra; on the duties of householders.

It begins: अथातः काश्यपीयान् गृहस्थधर्मान् व्याख्यास्यामः । आहिताग्निसेवानिरतो हुताग्निहोत्री स्नानचतु-
कालगामी देवपितृमनुष्यभूतब्रह्मयज्ञान् सेवमान एकद्वित्रिचतुर्णां
ब्राह्मणानां [भोजनं] कुर्वाणो व्रतनियमहोमजप्यपरो मातृपितृ-
भक्तो दारापत्यपोषकः शेषान्नभोजी उपवासी त्रैवर्णिकभेदकसू-
चकान् परिहरमाणो लंगलवृत्तिः । तत्र च भूम्याः पाटने
वृक्षछेदने नास्वाधर्मो भवति । कूपसेतु[त]डागविप्रदेवतायत-
नभेदेने प्रार्थयितुं ब्राह्मणेभ्यो निवेद्य चतस्र आज्याहुतीर्जुहुयात् ।
इदं विष्णुरिति प्रथमा मा नस्तोक इति द्वितीया । युवा सुवासा
इति तृतीया । दंष्ट्राभ्यामिति चतुर्थी । यं वनस्पतिमुत्पादयेत्
तस्यै च देवतायै पूर्णाहुतिं जुहुयात् । °

अथाकालिकानि व्याख्यास्यामहे fol. 2b; अथ नैमित्तिकानि ° ib.; अथातः पात्राणां शौचविधिं ° fol. 3a.

It ends :

पिता वा यदि वा माता भ्राता वा यदि वेतरः ।
नरश्च कृतपापानां गतिं यां याति तां शृणु ॥
अनिवर्ती यथा श्येनो गच्छत्येव यमालयं ।
एवं च नरकं याति कन्यास्वनृतकारकाः ॥
पुनः संपद्यते नारी गतमात्मानमात्मनि ।
अस्थिमात्रं त्वचं भिक्षा शुक्रं तेजो बलं तथा ॥
शुक्लेन ये प्रयच्छन्ति दुहितां लोभमोहिताः ।
ते यांति नरके घोरं यावदाभूतसंश्रवं ॥
गमनागमनायोगादेवं शुक्ले विधीयते ।
एवं ज्ञात्वा च युक्तां तां कन्यां विंदेत सकुलात् ॥
तस्माद्वै च पित्र्ये च दासी स्यादथ सेविता (!) ।
क्रयक्रीता तु सा दासी न सा पत्नी विधीयते ॥
अग्निहोमातिरात्राणां शतं शतगुणीकृतं ।
प्राप्नोति पुरुषो दत्त्वा होममंत्रैरलंकृतं ॥
यस्तु सत्येन धर्मेण पिता समर्पयेत्सुतां ।
स प्रेत्य लभते स्थानं यथा दक्षः प्रजापतिः ॥

इति श्रीकाश्यपप्रोक्तं धर्मशास्त्रं समाप्तं ॥

For the same, or a similar treatise (*Upakāśyapasmṛiti*), see Burnell, Index Tanj. MSS., p. 124b.

[H. T. COLEBROOKE.]

1318.

723e. Foll. 9; size and writing as in preceding MS.

Dākṣha-Dharmaśāstra, in seven adhyāyas.

It begins :

सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञः सर्ववेदविदां वरः ।

पारगः सर्वविद्यानां दक्षो नाम प्रजापतिः ॥ १ ॥

उत्पत्तिः प्रलयश्चैव स्थितिः संहार एव च ।

आत्मा चात्मनि तिष्ठेत् आत्मा ब्रह्मण्यवस्थितः ॥ २ ॥

ब्रह्मचारी गृहस्थश्च वानप्रस्थो यतिस्तथा ।

एतेषां तु हिताधीय दक्षः शास्त्रमकल्पयत् ॥ ३ ॥ °

For the same treatise see Calc. Dh. I., pp. 383-402; Burnell, Index Tanj. MSS., p. 125a.

A. I. consists of 15 ślokas; II., of 43; III., of 31; IV., of 14½; V., of 14 (the last five ślokas of the Calc. Dh. being omitted);

VI., of 15; beg.:

अशीचं तु प्रवक्ष्यामि जन्ममृत्युनिमित्तिकं ।

यावज्जीवं तृतीयं तु यथावदनुपूर्वशः ॥ १ ॥

It ends :

यज्ञकाले विवाहे च देवयागे तथैव च ।

हूयमाने तथा चाग्नौ नाशीचं नापि सूतकं ॥

VII., 53½ ślokas, ends :

आवधित्वा त्विदं शास्त्रं ब्राह्मकाले अपि यो द्विजः ।

अक्षयं भवति ब्राह्मं पितृश्वैवोपतिष्ठते ॥

इति दक्षे धर्मशास्त्रे सप्तमो अध्यायः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1319.

3245f. Foll. 16b-22a; size 15½ in. by 9½ in.; folio; European paper; Telugu character; 36-38 lines in a page.

Dakṣha-smṛiti. In part different from the text of the Calc. Dh.

It begins as above. After the *sūtaka* chapter (5th), here ending :

न सूतकं यमुच्यं (!) स्याद् यावज्जीवं तु सूतकं ।

त्रिविधं सूत[कं] प्रोक्तं मरणं च तथाविधं ॥

It proceeds :

अतः परं प्रवक्ष्यामि योगशास्त्रस्य निर्ययं । ०

It ends : आत्मसंस्थापनं कृत्वा न किञ्चिदपि चिन्तयेत् ॥

इति दक्षस्मृतिः समाप्ता ॥

[MACKENZIE COLL.]

1320.

2489e. · Foll. 10; size 11 in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1780 A.D.; ten lines in a page.

Dakṣha-smṛiti. This text again differs considerably from that of the Calc. Dh., especially as regards arrangement of the matter. It consists of 197 *ślokas*, not divided into chapters.

The beginning is the same; *śloka* 79b coincides with the beginning of Adhy. III. सुधा०; *śl.* 98-110 correspond to Adhy. V.; *śl.* 111-121 to the last 12 *ślokas* of Adhy. III.; *śl.* 122-133 to Adhy. IV., 1-15; *śl.* 135-148 to Adhy. VI. Then it proceeds :

अतः परं प्रवक्ष्यामि योगस्य विधिमुत्तमं ।

लोको वशीकृतो यैस्तु यैरात्मा च वशीकृतः ॥ ०

śl. 149-194 corresponding on the whole to Adhy. VII., 1-51.

For the last four verses of the edition, the MS. has the following :

अत्रात्मव्यतिरेकेण द्वितीयं नैव पश्यति ।

अतः शास्त्राख्यधीयते श्रूयते ग्रंथविस्तरात् ॥ ९४ ॥

योगमभ्यस्यमानस्य ध्रुवं कश्चिदुपद्रवः ।

विद्या वा यदि वाविद्या रक्षरंतु (!) जनार्दनः ॥ ९५ ॥

कृत्वा पर्येकबंधं करकमलपुटे न्यस्य हस्तसंदेशे [यः ।

नासाग्रे स्थाप्य दृष्टिं स्थिरनिभृतपदं निश्चलं स्वस्यका-
इच्छन्नोकारमेकं स भवति सुकृती योगमार्गानुकारी

तत्त्वज्ञानेन सर्वं भुवि भुवनमिदं मंडलं याति भिक्षा ॥ ९६ ॥

य इदं पठेत् (r. पठते) शास्त्रं विद्वेभ्यश्च प्र[य]च्छति ।

सर्वपापविशुद्धात्मा ब्रह्मलोके न हीयते ॥ ९७ ॥

इति श्रीदक्षप्रजापतिप्रणीतं धर्मशास्त्रं समाप्तं ॥ दक्षस्मृतिः
समाप्ता ॥

[GAIKAWAR.]

1321.

69d.

It begins : अथ देवलस्मृतिः ॥

सिंधुतीरे समासीनं देवलं मुनिमत्तमं ।

समेत्य मुनयः सर्वे इदं वचनमब्रुवन् ॥ १ ॥

भगवन् श्लेच्छनीता हि कथं शुद्धिमवाप्नुयुः ।

ब्राह्मणाः क्षत्रिया वैश्याः शूद्राश्चैवानुपूर्वशः ॥ २ ॥

कथं ज्ञानं कथं शौचं प्रायश्चित्तं कथं भवेत् ।

किमाचारा भवेयुस्ते तदाचक्ष्व मविस्तरं ॥ ३ ॥

देवल उवाच । विशंकुं वर्जयेद्देशं सर्वं द्वादशयोजनं ।

उत्तरेण महानद्या दक्षिणेन तु कीटकं (!) ॥ ४ ॥

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि विस्तरेण महर्षयः ।

मृतं सूते (!) तु दासीनां पत्नीनां चानुलोमिनां ॥ ५ ॥

स्वामितुल्यं भवेच्छौचं मृते स्वामिनि यौनिकं ।

अपेयं येन संपीतम[भ]क्ष्यं चापि भक्षितं ॥ ६ ॥

श्लेच्छनीतिन विप्रेण अगम्यागमनं कृतं ।

तस्य शुद्धिं प्रवक्ष्यामि पावदेकं तु चत्सरं ॥ ७ ॥ ०

It ends :

उदरं प्रविशेद्यस्य पंचगव्यं विधानतः ।

यत्किञ्चिद् दुष्कृतं तस्य सर्वं नश्यति देहिनः ॥ १८ ॥

पंच समाष्ट दश वा द्वादशोहोषि (!) विंशतिः ।

श्लेच्छनीतस्य विप्रस्य पंचगव्यं विशोधनं ॥ १९ ॥

इति श्रीदेवलविप्रोक्तं धर्मशास्त्रं ॥

See Burnell, Index Tanj. MSS., p. 125a
(96 *ślokas*). [H. T. COLEBROOKE.]

1322.

1300. Foll. 45; size 13½ in. by 6 in.; good, large Devanāgarī writing of 1800 A.D.; ten lines in a page.

Nāradya-Dharmaśāstra.

Dr. J. Jolly has published the text, with extracts from commentaries, in the Bibliotheca Indica (1886); as well as an English translation of the work (1876). [H. T. COLEBROOKE.]

1323.

69a. Foll. 4; size and writing as last MS.

Budha-smṛiti. A set of rules on the duties of castes.

It runs as follows: अथ बुधस्मृतिः ॥ अथातो बुध-धर्मशास्त्रं व्याख्यास्यामः ॥

श्रेयोऽभ्युदयसाधनो धर्मः ॥ गर्भाष्टमे ब्राह्मणो वसंत आत्मानमुपनयेत् ॥ एकादशे क्षत्रियो ग्रीष्मे ॥ द्वादशे वैश्यो वर्षासु ॥ मेखलाजिनदंडकमंडलूपवीतानि धारयेत् ॥ वेदानधीत्य शुश्रूषां कुर्वन्दृष्टार्थोस्तनुयात् ॥ सावित्रीवेदप्रतीकोपनिषद्बोदानत्रिषुव-
(1. सुप)र्णिकव्रतानि चरेत् ॥ गुरुणानुज्ञातः स्नायात् ॥ सवर्णां भा-
यानुद्धहेत् ॥ मातृतः पितृतः पंचमीं दशमीमन्यगोत्रजां ॥ ब्राह्मदै-
वार्धप्राजापत्यगार्धवासुरपैशाचराक्षसाः ॥ ऋतावुपेयात् ॥ युग्मासु
पुचमुत्पादयेत् ॥ गर्भाधानपुंसवनसोमंतोन्नयनसोयंतीकर्मनाम-
करणनिष्क्रमणान्नप्राशनचूडाकरणोपनयनं यावदग्न्याधानं ॥
तस्मिन् गृह्णाणि देवपितृमनुष्यभूतपक्षकर्मणि कुर्यात् ॥ अतिथी-
न्पूजयेद् भृत्यान्बंधून् पोष्यवर्गांश्च ॥ श्रवायसादिभ्यो भूमौ दत्त्वा
ब्राह्मणान्भोजयेत् ॥ पितृष्टकापार्वणश्राद्धश्रावण्याग्रह[त्य]णीचै-
व्याश्रयुजीं च पाकयज्ञं कुर्यात् ॥ अग्नीनाधायाग्निहोत्रं दर्शपूर्ण-
मासौ चातुर्मास्यानि निरूढपशुनूबंध्यः सौचान्मणीति हविर्यै-
ज्ञान्कुर्यात् ॥ अग्निहोमो ऽत्यग्निहोम उक्थ्यः षोडशी वाजपेयो
ऽतिरात्रो ऽग्नौर्यम इति सोमयागाननुतिष्ठेत् ॥ दया सर्वभूतेषु
छान्निरनुसूया शौर्यै(?) च) मनायासेन मंगलमकार्ष्यमस्मृहेति
कुर्यात् ॥ न्यायागतधनेन कर्मणि ॥ अध्यापनं याजनं प्रतिग्रहः
सर्वं क्रयविक्रयसंविभागपरिग्रहाधिगमशिलोन्नयनयाचितकर्मण-
वाणिज्यानि वृत्तयः ॥ तदसंभवे क्षत्रियवृत्त्या ॥ आपत्काले
असाधु[भ्यः?] प्रतिगृह्णीयात् ॥ वृत्तिसंकरं न कुर्यात् ॥ कर्म-
वृत्तिसंकरौ रक्षेत्कुलशुद्धयै ॥ कृषिः पाशुपाल्यं वाणिज्यं वैश्य-
कर्म ॥ शूद्रस्य विद्धि कर्म ब्राह्मणादीनां त्रयाणां भर्तृशुश्रूषाम-
[?] न) भिचरतस्तस्य गुरुभक्तः प्रणामश्चेति धर्मः ॥ कृतकृतस्य
वानप्रस्थ्यं ॥ विरक्तस्य पारिव्राज्यं ॥ स्वधर्मानुष्ठानं वर्णानामा-
श्रमाणां च ॥ विहितमकुर्वतो राजा कारयितव्याः ॥ कंटकां-
श्छोदयेत् ॥ व्यवहारानेकार्थिनां निरणयेत् ॥ बलवतश्चेतान्-
(? 1. बलवच्चैतान्) स्वधर्मे स्थापयेत् ॥ तेषु परस्वे दंडं दापयेत् ॥
तथा कुर्वतः कारयतश्चोभयोर्धर्मसिद्धिः ॥ तस्य धर्मो विनातो
(1. धर्मेविनातो) व्यसनो निरूपितमंडलाध्यक्षः प्रक्षिपेत्
संधिविग्रहासन(नेBerL.)यानसंश्रयद्वैधीभावात्कार्थी(?) 1. क-
र्मार्थी) कारयेत् ॥ बलीयांसं(?) या MS. & BerL.)प्रणमयेत् ॥
अनिच्छति पलायनं ॥ उपरुध्य परदुर्गं गृह्णीयात् ॥ मंत्रौ-

पधिप्रयोगेण परं निःसंज्ञं (निःसंगं Berl.) कृत्वा राज्यं
गृह्णीयात् ॥ गृहीत्वा देवब्राह्म[ण]पूजनं ॥ एवं कुर्वन्दृष्टमदृष्टं
फलं [ल]भेतेति ॥ इति बुधप्रोक्तं धर्मशास्त्रं समाप्तं ॥

For other MSS., see Rāj. Mitra, Notices, viii., p. 130 (? the original of the present copy); Burnell, Index Tanj. MSS., p. 125b; Weber, Cat. Berl. II., no. 1753.

[H. T. COLEBROOKE.]

1324.

69b. Foll. 9; size and writing as last MS.

Bṛihaspati-smṛiti, in 65 ślokas.

It begins: अथ बृहस्पतिस्मृतिः ॥

इष्टा क्रतुशतं राजा समानवरदक्षिणं ।

भगवंतं गुरुं श्रेष्ठं पर्यपृच्छद् बृहस्पतिं ॥ १ ॥

भगवन् केन दानेन सर्वतः सुखमेधते ।

यदक्षयं महार्थं च तन्मे ब्रूहि महातपः ॥ २ ॥

एवमिद्रेण पृष्ठो ऽसौ देवदेवपुरोहितः ।

वाचस्पतिर्महाप्राज्ञो बृहस्पतिरुवाच ह ॥ ३ ॥

It ends :

बृहस्पतिमतं पुण्यं ये पठन्ति द्विजातयः ।

चत्वारि तेषां वर्षंते आयुर्विंश्या यशो बलं ॥

इति बृहस्पतिप्रणीतं धर्मशास्त्रं ॥

The MS. follows the same order of ślokas as the Calc. Dh. I., pp. 644-651; omitting, however, the following lines:—p. 646, ll. 13-20, 24; p. 647, ll. 1, 4, 5, 10-16; p. 648, ll. 2, 3, 20, 21; p. 649, ll. 3, 4, 23; p. 650, ll. 1, 3, 14-17.

[H. T. COLEBROOKE.]

1325.

2096b. Foll. 4; size 9 in. by 6½ in.; in-
different Devanāgarī writing of the latter part
of last century; 14-16 lines in a page.

Bṛihaspati-smṛiti, in 76 ślokas.

It begins :

दृष्ट्वा शतक्रतुं राजा समानवरदक्षिणा (!) ।

भगवान्महायज्ञाः श्रेष्ठः समपृच्छद्बृहस्पतिं ॥ १ ॥

भगवन् ० २ ॥ एवमिद्रेण ० ३ ॥

स्वागतेनाग्नयः प्रीता आसनेन शतक्रतुः ।
पितरः पादशौचेन सोक्षयः परमां गतिं ॥ ४ ॥
हिरण्यदानं गोदानं ० ४ ॥

This copy inserts the following lines :

After p. 645, l. 4 :

धनुर्विघ्नमते यत्र आपूर्तैर्यस्य धारणैः ।
तं गोचर्म जानियाद् (!) दत्त्वा पापैः प्रमुच्यते ॥ ९ ॥

After ib. l. 8 :

निःशंकं चरते यत्र गवामेकोत्तरं शतं ।
गोचर्ममिति तद्वयाद् दृश्यते शास्त्रनिश्चयः ॥ १२ ॥

After ib. l. 14 :

यथा बीजानि रोहेति प्रकीर्णानि महीतले ।
एवं कामाः प्ररोहंति भूमिदानसमन्विताः ॥ १५ ॥
इक्षुभिः संस्थितां भूमिं ब्रीहीभिर्यवशाडुलैः ।
यो ददाति सुरश्रेष्ठ न स प्रच्यवते पुनः ॥ १६ ॥
सौवर्णो यत्र प्रासादा वासोद्गाराश्च मंडपाः ।
गंधर्वाप्सरसो यत्र तत्र गच्छति भूमिदः ॥ १७ ॥

After p. 646, l. 22 :

षष्ठिवर्षसहस्राणि स्वर्गे तिष्ठति भूमिदः ।

It omits p. 647, ll. 8-11, 20, 21 ; p. 649, ll. 2-5, 14-16 ; p. 650, ll. 8, 9 ; and varies considerably in order, and otherwise, as regards p. 648, l. 9—p. 649, l. 1. [GAIKAWAR.]

1326.

3245a. Foll. 1a-2a ; size 15½ in. by 9½ in. ; folio ; European paper ; Telugu character ; 38 and 41 lines in a page.

Bārhaspatya-smṛiti.

It begins :

इष्टा क्रतुशतं राजा समान्नवरदक्षिणः ।
मखवान् वाग्विदां श्रेष्ठं पर्यपृच्छद् बृहस्पतिं ॥
भगवन् केन दानेन स्वर्गतः सुखमेधते ।
तदस्वर्गं महाधैर्यं च त्वं ब्रूहि भवतां वर ॥
एवं पृष्ठः स इंद्रेण देवदेवपुरोहितः ।
वाचस्पतिर्महातेजाः शतक्रतुमुवाच ह ॥
सुवर्णदानं भूदानं गोदानं चैव वासव ।
एतत्प्रयच्छमानो हि स्वर्गतः सुखमेधते ॥

सुवर्णं रजतं वस्त्रं मणिरत्नवस्तूनि च ।
सर्वेनेतद्भवेद्भूतं वसुधां यम्ययच्छति ॥
फालकृष्णं महीं दद्यात् मवीजां सस्यमालिनीं ।
यावत् सूर्यकरा लोकास्त्वावत्स्वर्गे महीयते ॥
यत्किंचित् ० । अपि गोचर्मनात्रेण ० ॥
सप्तहस्तेन (!) दंडेन चिंशहंडानिवर्तनं ।
दश तान्येव गोचर्म इति वेदविदो विप्रः (? विदुः ॥
विप्राय दद्यात्सुगुणान्विताय ० । यावन्मही तिष्ठति ० ॥
यथा गौर्भरते वस्त्रं क्षीरिणी क्षीरमुत्सृजेत् ।
एवं दत्ता सहस्राक्ष भूमिभरति भूमिदं ॥
इक्षुभिः सहितां भूमिं ब्रीहीभिर्यवशाडुलैः ।
यो ददाति सुरश्रेष्ठ न स प्रच्यवते दिवः ॥
शंखभद्रासनच्छत्रं वराण्या (L. चरस्या) वरयोषितः ।
भूमिदानस्य चिह्नानि फलमेतत्पुरंदर ॥
गामेकां रत्नमेकं वा भूमेरप्येकमंगुलं ।
हरन्नरकमाप्नोति यावदाभूतसंप्रभं ॥
बहुभिर्वसुधा दत्ता ० । यस्य यस्य यदा भूमिः ० ॥
भूमिं यः प्रतिगृह्णाति ० । तावुभौ पुण्यकर्माणी ० ॥
खदत्तां परदत्तां वा यो हरेत् वसुंधरां ।
षष्ठिवर्षसहस्राणि विष्टायां जायते कृमिः ॥
अन्यायेन दत्ता भूमिरन्यायेन त (? च) हारिता ।
हरतो हारकस्यैव दहत्यासन्नं कुलं ० ॥
पंचतन्मात्रे इति साक्षी साक्ष्यं मृषा वदन् ० ॥

There is, throughout, a similar difference from the printed text both as regards arrangement and matter ; but even the readings of these S. Indian MSS. are of some interest, as many of these verses are constantly quoted in grants of land.

This MS. has altogether 56 ślokas, ending thus :

निय्क्त्रयमिदं रूप्यदशदानप्रमाणिकं ।
अष्टगुणासन्नं प्रश्निः (!) प्रश्नी षड्विस्तुला स्मृताः (!) ॥
तुलाद्वयं तु निय्क्त्रं स्यात् चतुर्निय्क्त्रं सुवर्णिकं ।
अष्टमुष्टि भवेत् किंचित् किंचिदष्टौ च पुण्यकुलं * ॥
पुण्यकुलानि च चत्वारि आढकः परिकीर्तितः ।
आढकश्चतुरो द्रोण इत्येवं मानलक्षणं ॥
इति बार्हस्पत्यस्मृतिः समाप्ता ॥

* अष्टमुष्टिर्भवेत्कुचिः कुचयो ऽष्टौ च पुण्यकुलम् । Kull. on M. 7, 126.

1327.

3246d. Foll. 10a-13b; size 8½ in. by 7½ in.;
4to; Telugu character; 18-20 lines in a page.

Bṛihaspati-smṛiti. It begins :

इष्टा क्रतुशतं राजा समग्रवरदक्षिणं ।
मघवान् वाग्मिनां श्रेष्ठः पर्वपृष्ठद्वहस्पतिं ॥ ०
भगवन् केन दानेन स्वर्गतः सुखमेधते ।
यदक्षयं महार्थं च तद्ब्रूहि वरतां (!) वर ॥
एवं पृष्ठः स देवेन देवदेवपुरोहितः ।
वाचस्पतिर्नहातेजाः पुरुहूतमुवाच ह ॥
गुरुरग्निद्विजातीनां वशीनां ब्राह्मणो गुरुः ।
पतिरेव गुरुः स्त्रीणां सर्वस्याप्यागतो गुरुः ॥
मुखतस्तुष्ट आदित्यः संभावेण सरस्वती ।
स्वागतेनाग्नयः प्रीता आसनेन शतक्रतुः ॥
पितरः पादशौचेन अन्नाद्येन प्रजापतिः ।
वैश्वदेवे स्वयं ब्रह्म भुञ्जते हि ते त्रयः (!) ॥
अतिथिं चागतं दृष्ट्वा देशकालं (l. ले) पराङ्मुखः ।
षष्ठिर्पसहस्राणि विद्यायां जायते क्रिभिः ॥
सुवर्णदानं गोदानं भूमिदानं च वासव ।
एतत्प्रयच्छमानो ऽपि स्वर्गतः सुखमेधते ॥
सुवर्णं रजतं वस्त्रं मणिं रत्नं वसुंधरां । ०

This text consists of 79 ślokas.

It ends :

न्यायार्जितस्य द्रव्यस्य द्वावनयौ प्रकीर्तितौ ।
अपात्रे प्रतिपत्तिश्च पात्रे च प्रतिपालनं ॥
दानपालनयोर्मध्ये दानात्प्रेयो ऽनुपालनं ।
दानात्स्वर्गमवाप्नोति पालनादभ्युतं परं ॥
एकैव भगिनी मोके (? मोक्षे) सर्वेषामेव भूभुजा ।
न भोज्या न करग्राह्या विप्रदत्ता वसुंधरा ॥

इति बृहस्पतिकृतं यमैशास्त्रं संपूर्णं ॥

[MACK. COLL.]

1328.

2047c. Foll. 4; size 11 in. by 5 in.;
good, modern Devanāgarī writing; ten lines
in a page.

Laghu-Bṛihaspati-smṛiti, in 49 ślokas.

It begins :

बृहस्पतिकृतं पुण्यं प्रवक्ष्यामि विशेषतः ।

यच्छुत्वा तु नलो राजा सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ १ ॥

इष्ट्वा [क्र]तुशतं राजा ० २ ॥ भगवत्केन ० ३ ॥

एवमिदं ० ४ ॥

स्वागतेनाग्नयः प्रीता आसनेन शतक्रतुः ।

विष्णुस्तु पादशौचेन अन्नाद्येन प्रजापतिः ॥ ५ ॥

पादशौचं तथाभ्यंगं दीपमन्त्रं प्रतिश्रवं ।

ये ददति सहस्राक्षं नोपसर्पति ते यमं ॥ ६ ॥

सुवर्णदानं ० ७ ॥

अग्नेरपत्यं प्रथमं सुवर्णं

भूवैष्णवी सूर्यसुताश्च गावः ।

लोकास्त्रयस्तेन भवति दत्ता

यः कांचनं गां च महर्षिं च दद्यात् ॥ ८ ॥

सर्वेषामेव दानानामेकं जन्मानुगं फलं ।

हाटकक्षितिगौरीणां सप्तजन्मानुगं फलं ॥ ९ ॥

यः कश्चिक्लृप्तं पापं ० १० ॥

निःशंकं चरते यत्र गवामेकोत्तरं शतं ।

गोचर्म इति तद्ब्रूयात् क्षुधिभिः परिकीर्तितं ॥ ११ ॥

दशहस्तेन ० १२ ॥

धेनुर्मिश्रमते यत्र आकर्षोदरपूरितं ।

तं च हस्तं विजानीयात् राजहस्तः स उच्यते ॥ १३ ॥

विप्राय दद्यात्स्वगुणान्विताय ० १४ ॥

यथाप्यु पतितं तैलं तैलविंदुं विसर्पति ।

एवं भूमिकृतं दानं सस्ये सस्ये प्ररोहति ॥ १५ ॥

फालकृष्टं महर्षिं दद्यात् सत्रीनां सस्यमालिनीं ।

यावत्सूर्यकृतान् लोकान् तावत्स्वर्गे महीयते ॥ १६ ॥

इक्षुभिः संततां भूमिं व्रीहिभिर्विशालैः ।

यो ददाति सहस्राक्षं न स प्रच्यवते दिवः ॥ १७ ॥

यथा गौभरते वत्सं क्षीरिणी क्षीरमुत्सृजेत् ।

एवं दत्ता सहस्राक्षं भूमिभरति भूमिदं ॥ १८ ॥

शंखं भद्रासनं ० १९ ॥

आदित्यो वरुणो विष्णुर्ब्रह्मा ० २० ॥

सौवर्णा यत्र प्रासादा वासोद्वाराश्च कामदाः ।

गंधर्वीप्सरसो यत्र तत्र तिष्ठति भूमिदाः ॥ २१ ॥

आस्फोटयति ० २२ ॥

सगरस्य दिलीपस्य ययातेर्नहुषस्य च ।

अन्येषां च नरैर्द्राणां तज्ज्ञा भूमिं दिवं गताः ॥ २३ ॥

बहुभिर्वसुधा भुक्ता राजभिः सगरादिभिः ।

यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलं ॥ २४ ॥ ०

It ends :

आमपात्रे यथा न्यस्तं स्त्रीरं दधि घृतं मधु ।

विनाशं(!) पात्रदौर्वैल्यात् न तत्पात्रं विधीयते ॥ ४५ ॥

[(Dh., p. 649, l. 10).]

एवं गावो हिरण्यं च वस्त्रमन्नं महर्षी तिलान् ।

अविद्वान्प्रतिगृह्णीयात् भस्मीभवति काष्ठवत् ॥ ४६ ॥

अश्रोत्रियस्य विप्रस्य क्रियाहीनस्य पार्थिव ।

प्रतिग्रहो न दातव्यो न जले तारयेत् शिला ॥ ४७ ॥

श्रोत्रियाय कुलीनाय दरिद्राय पुरंदर ।

शांताय वै गृहस्थाय दत्तं भवति चाक्षयं ॥ ४८ ॥

एतेषु चैव यद्वन्नं दानं प्रेषेष्टु(? 1. पात्रेषु) शक्तिः ।

कुलान्युद्धरते पुंसां दशपूर्वाद्दशावरान् ॥ ४९ ॥

इति श्रीवृहस्पतिप्रोक्तं धर्मशास्त्रं लघु समाप्तं ॥ लघुवृहस्प-
तिस्मृतिः ॥ [GAIKAWAR.]

1329.

2489a. Foll. 5; size 11 in. by 5½ in.; well written, in Devanāgarī, about 1780 A.D.; ten lines in a page.

Yama-smṛiti [A], a treatise on purification, different from the one printed in the Calc. Dh. I., pp. 560-567, but agreeing with that described in Burnell's Index of Tanj. MSS., p. 126a. It begins :

श्रुतिस्मृत्युदितं धर्मं वर्णानामनुपूर्वशः ।

प्राब्रवीदृषिभिः पृष्टो मुनीनामग्रणीर्यमः ॥ १ ॥

यो भुञ्जानो ऽशुचिर्वापि चंडालं पतितं मृशेत् ।

क्रोधादज्ञानतो वापि तस्य वक्ष्यामि नित्यकृतिं ॥ २ ॥

षडात्रं वा त्रिरात्रं वा यथासंख्यं समाचरेत् ।

स्नात्वा त्रिषवणं विप्रः पंचगव्येन शुध्यति ॥ ३ ॥

भुञ्जानस्य तु विप्रस्य कदाचित् सवतो गुदं ।

उच्छिद्यत्वे ऽशुचित्वे च तस्य शौचं विनिर्दिशेत् ॥ ४ ॥

पूर्वं कृत्वा द्विजः शौचं पश्चादप उपस्पृशेत् ।

अहोरात्रोषितो भूत्वा पंचगव्येन शुध्यति ॥ ५ ॥

निगिरन्यदि मेहेत (मेहेक्षत् B) भुक्ता वा मेहने कृते ।

अहोरात्रोषितो भूत्वा जुहुयात्सर्पिषाहुतिं ॥ ६ ॥

यदा भोजनकाले म्यादशुचिर्ब्रह्मणः क्वचित् ।

भूमौ तिथाय तद् ग्रामं स्नात्वा शुद्धिमवाप्नुयात् ॥ ७ ॥

भक्षयित्वा तु तद् ग्राममुपवासेन शुध्यति ।

अशित्वा चैव तत्सर्वं त्रिरात्रमशुचिर्भवेत् ॥ ८ ॥

Up to *śloka* 13, this treatise is very similar to the *Vṛiddha-Śītātāpasmṛiti*, no. 1369, below.

It consists of 99 *ślokas*, the last but one of which is wanting in this MS.:

आपो देवगणाः प्रोक्ताः आपः पितृगणास्तथा ।

तस्मादप्सु जलं देयं पितॄणां हितमिच्छता ॥ ९६ ॥

[दिवा संध्यामु सततं (दिवा सूर्याशुभिसम् B) रात्रौ

[नद्यात्रमास्तैः ।

संध्योरशुभाभ्यां (० रणुभाभ्यां B) च पवित्रं सर्वदा

[जलं ॥ other MSS.]

स्नभावयुक्तमव्याप्तममेधेन सदा शुचि ।

भंडस्य धरणीस्य वा पवित्रं सर्वदा जलं ॥ ९७ ॥

[देवतानां पितॄणां च जले दद्याज्जलान्जलीन् ।

असंस्कृतप्रमीतानां स्थले दद्याज्जलान्जलीन् ॥ ९८ ॥

आद्धे हवनकाले तु दद्यादेकेन पाणिना ।

उभाभ्यां तर्पणे दद्यादिति धर्मो व्यवस्थितः ॥ ९९ ॥

इति श्रीयमप्रणीतधर्मशास्त्रं समाप्तं ॥ यमस्मृतिः समाप्ता ॥

[GAIKAWAR.]

1330.

2096c. Foll. 5; size 9½ in. by 6½ in.; legibly written, in Devanāgarī, towards the end of last century; 13-19 lines in a page.

Yama-smṛiti. [B].

[GAIKAWAR.]

1331.

3247a. Foll. 1a-4a; size 10 in. by 7½ in.; 4to.; Telugu character; 21 or 22 lines in a page.

The same work [C].

Colophon: इति श्रीयमस्मृतिविद्या विरचितधर्मशास्त्रे सर्वधर्मप्रसंगो नाम प्रथमोऽध्यायः ॥

[MACK. COLL.]

1332.

3248a. Foll. 1a-5a; size 9½ in. by 7¾ in.; 4to.; Telugu character; 19-21 lines in a page.

The same work [D].

Colophon as in last MS.

[MACK. COLL.]

1333.

3249a. Foll. 1a-4a; size 10 in. by 7¾ in.; 4to.; Telugu character; 19-21 lines in a page.

Another copy of the *Yama-smṛiti* [E]; with the same colophon as in last MSS. These three copies are probably derived from the same original.

[MACK. COLL.]

1334.

3245e. Foll. 15a-16b; size 15¼ in. by 9½ in.; folio; European paper; Telugu character; 39 or 40 lines in a page.

Yama-Dharmaśāstra, different from the preceding treatise.

It begins :

आश्रमस्य सुखामीनं वेदशास्त्रविशारदं ।

अपृच्छन्नृषयो गत्वा यमं यतमानसं (? यतित^० or संय^०) ॥

चुषयः । महापात[क]संयुक्ता उपपातकिनस्तथा ।

यैर्वैवितैर्विभुर्ध्याति (? यैर्विहितै^०) तन्नो ब्रूहि महामुने ॥

यमः । दिवा वाताकिसंयुष्टं रात्रौ नक्षत्रमारुतैः ।

संध्याद्ययोर्वा संध्याभ्यां पवित्रं सर्वदा जलं ॥

स्वभावयुक्तमव्याप्तममेधेन सदा शुचिः ।

अपादोष्ठहयाद्यैश्च मानुषैश्चरितं विना ॥

दष्ट (? इष्टा) स्नात्वा शुचिः सद्यो नरः संध्यादिरात्रिषु ।

अत्यादज्ञानते (? अद्यादज्ञानतो) भुक्त्वा चंडालान्नमथापि

[वा ॥

It consists of 57 *ślohas* (sl. 38-57 in the *indravajrā* metre) ending thus :

केचिद्ब्रह्मदेवमिमं प्रमाणां

नित्यं तज्जीवो धियते कदाचित् ।

वेदैश्च पृष्ठमृषिभिश्च गीतं

चांद्रायणादीनीह पावनानि ॥

पापा यदिच्छंति हिताय कर्तुं

संसारमिच्छंति हिताय कर्तुं ।

संसारमिच्छंति फलं तदा स्याज्

ज्ञानप्रदीपेन तमोधकारे ॥

इति यमकृतधर्मशास्त्रं समाप्तं ॥

[MACK. COLL.]

1335.

723b. Foll. 4; size 12¾ in. by 5¾ in.; good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Likhita-Dharmaśāstra [A].

It begins :

इष्टापूर्ते तु कर्तव्ये ब्राह्मणेन प्रयत्नतः ।

इष्टेन लभते स्वर्गं पूर्ते मोक्षमवाप्नुयात् ॥

It consists of 97 *ślohas* (not numbered), which follow the order of the text in the Calc. Dh. II., pp. 375-382 (92 *ślohas*), with the following five additional verses :—after p. 377, l. 19, it inserts :

अग्नौ करणशेषं तु विश्वदेवादि हूयते ।

अग्न्यभावे तु विप्रस्य पाण्यवेधोपपादयेत् ॥

यो ह्यग्निः स द्विजो विप्रैर्मन्त्रदर्शिभिरुच्यते ।

अजस्य दक्षिणे कर्णे पाणौ विप्रस्य दक्षिणे ॥

रजते च सुवर्णे च नित्यं वसति पावकः ।

यत्र यत्र प्रदातव्यं आर्द्धं कुर्वीत पार्वणं ॥

p. 380, last line, it reads :

उद्यताः सह धावन्ते सर्वे ये शस्त्रपाणयः ॥

and then inserts :

यद्येकोऽपि हनेत्तत्र सर्वे ते ब्रह्मघातकाः ।

बहूनां शस्त्रघातानां यद्येको कर्मघातकः ॥

after p. 381, l. 4, it inserts :

स तस्यैव व्रतं कुर्यात् तत्संसर्गविशुद्धये ।

महापातकिसंस्पर्शं स्नानमेव विधीयते ॥

It ends :

यत्र यत्र च संकीर्णमात्मानं मन्यते द्विजः ।

तत्र तत्र तिलैर्होमो गायत्र्यष्टशतं जपेत् ॥

इति श्रीलिखितप्रोक्तं धर्मशास्त्रं संपूर्णं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1336.

2047e. Foll. 5; size 11 in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1780 A.D.; ten lines in a page.

Likhita-Dharmaśāstra, in 94 ślokas (numbered) [B].

Rather incorrect.

This MS. has the same additional five ślokas as A; but omits p. 377, ll. 5, 8, 14, 15, 17-19.

[GAIKAWAR.]

1337.

2096d. Foll. 3; size 9½ in. by 6½ in.; legibly written, in Devanāgarī, about 1750 A.D.; 13-16 lines in a page.

A shorter recension of the same treatise, but ascribed to *Śaṅkha*. It consists of only 71 ślokas (numbered), and otherwise also differs very considerably in its readings from the foregoing MSS.

It begins:

इष्टापूर्तां तु कर्तव्यौ ब्राह्मणेन विशेषतः ।
इष्टेन लभते स्वर्गं मोक्षं पूर्तेन विंदति ॥ १ ॥
एकाहमपि कौंतेय भूमिस्त्वमुदकं कुरु ।
कुलानि तारयेत्तत्र यत्र गौर्वितृषो भवेत् ॥ २ ॥ ०

On p. 376 (Calc. Dh. II.), ll. 4-9, 18-21 are omitted in this MS. In the first part of this version there is more agreement with the larger treatise than in the latter part.

It ends:

बालस्ये तद्दशाहे तु प्रेतत्वं यदि गच्छति ।
सद्य एव विमुञ्चिः स्यात् नाशौचं नैव सूतकं ॥
[Dh. II., p. 382, ll. 8, 9.

अहस्त्वदत्तकन्यास्तु बालेषु च विशेषतः ।
कुर्वन्नेवाशिनौ यातमानुलश्रोत्रिये तथा (!) ॥ ६४ ॥
आ दंतजन्मनः सद्यः आ चौडावैशिकी स्मृता ।
त्रिरात्रं तु व्रतादेशाद्दशरात्रमतः परं ॥ ६५ ॥
ज्येष्ठो भ्राता यदा तिष्ठेदाधानं नैव कारयेत् ।
अनुज्ञातस्तु कुर्वीत शंखस्य वचनं यथा ॥ ६६ ॥

आममांसं घृतं द्यूतं स्नेहश्च फलसंभवाः ।

द्वेच्छभांडस्थिता येते निष्क्रान्ताः शुचयः स्मृताः ॥ ६७ ॥

दिवा कपित्थछायामु रात्रौ दधिफलेषु वा ।

धात्रीफलेषु सप्रम्यां (!) अलक्ष्मीर्वसते सदा ॥ ६८ ॥

शूर्पवातनखाग्रांतकेगवंधघटोदकं ।

मार्जनीरेणुसंमिश्रं हन्ति पुण्यं दिवा कृतं ॥ ६९ ॥

अर्धवासस्तु यः कुर्याज्जपहोमक्रिया द्विजः ।

तत्सर्वं राक्षसं विधा (? विद्याद्) वहिर्जीनु च यत्कृतं ॥ ७० ॥

यत्र यत्र च संकीर्णं पण्यस्यात्मं न संगयं (!) ।

तत्र तत्र तिलैर्होमं (l. ० मो) गायत्र्यावर्तनं तथा ॥ ७१ ॥

इति शंखकृते शंखस्मृतिः संपूर्णा ॥

[GAIKAWAR.]

1338.

3246e. Foll. 13U-16b; size 8¾ in. by 7½ in.; 4to; coarse Indian paper; Telugu character; 13-24 lines in a page.

Another similar shorter recension of the *Likhita-smṛiti*, likewise ascribed to *Śaṅkha*. Though agreeing in many respects with the preceding version, it yet differs from it considerably, both in regard to matter and various readings. It also has a special introduction (whence it might be called *Dālḥya-smṛiti*); viz.:

कृताभिषेकं तु दाल्यमाश्रमे समुपस्थितं ।

पर्यपृच्छन्तु धर्माश्च चक्षयो वेदपारगाः ॥

धर्माधर्मविवेकं च श्रुद्धिं जातमृतस्य च ।

अव्यङ्ग्यानि च वस्तूनि मासश्रुद्धिं तथैव च ॥

आह्वकष्टं च [?] ब्राह्मणं गोमूत्रं चंडालसंकरं ।

परिवित्तरिवेत्ता च कपये इह यथातथं ॥

दाल्य उवाच ।

स्मृतिसारं प्रवक्ष्यामि यथा शंखेन भाषितं ।

इष्टापूर्तविधौश्चैव प्रायश्चित्तविधिं तथा ॥

इष्टापूर्ते च कर्तव्ये ब्राह्मणेन प्रयत्नतः ।

इष्टेन लभते मोक्षं पूर्तो स्वर्गं विधीयते ॥

भूमिदानेन ये लोका गोदानेन च कीर्तिताः ।

तान् लोकान् प्राप्नुयात्सर्वान् पादपानां प्ररोपणे ॥ ०

There are altogether 74 *ślokas*, ending thus:

बालकौतदेशाहे तु ० । सद्य एव विशुध्य स्याद् ० ॥
 आ दंतजन्मनः ० । आविवाहचिराचं स्याद्दशराचमनः परं ॥
 अहस्वदत्तकन्यासु ० ।
 कुर्वीत्येवाप्यनूचाने मातुलश्रोत्रियेभ्य च ॥
 आदावारभ्य चाशीचं संयो[गो] यस्य नाग्निभिः ।
 दहनाद्येव कर्तव्यं यस्य वैतानिको विधिः ॥
 शावाशीचे समुत्पन्ने सूतकं तु यथा भवेत् ।
 शावेन शुध्यते सूतिर्न मूत्या [शाव]शोधनं ॥
 दाराग्निहोत्रसंयोगं यः करोत्यग्रजे स्थिते ।
 परिवेत्ताशी विज्ञेयः परिविन्नस्तु पूर्वजः ॥
 परिविन्नः परिवेत्ता यया च परिविंदति ।
 सर्वे ते नरकं यांति दातृयाजकपंचमाः ॥

[(Manu III. 171-2).]

कुष्ठे वामनघंडेषु गद्वेदेषु जडेभ्य च ।
 जार्यथे भदरे मूके न दोषः परिवेदने ॥
 पितृव्यपुत्राः सापत्न्याः परनारीमुताश्च ये ।
 दाराग्निहोत्रसंयोगात्त दोषः परिवेदने ॥

[The preceding six *ślokas* do not occur in the other version].

ज्येष्ठो भ्राता यदा ० । अनुज्ञातस्तु कुर्वीत ० ॥
 आममांसं ० ।
 भूद्रभांडस्थिता दूष्टा शुद्धाः पात्रांतरं गताः ॥
 दिवा कपित्थच्छायायां रात्रौ दधिश्मनीषु च ।
 धात्रीफल्लेषु सप्रम्यां दुर्लक्ष्मी वसते सदा ॥
 यत्र यत्र तु संकीर्णमात्मानं मन्यते द्विजः ।
 तत्र तत्रैति वै होमो गायत्र्यावर्तनं तदा ॥
 य इदं धर्मशास्त्रं तु शंखप्रोक्तं पठेद् द्विजः ।
 अहधानो जनसूयश्च पुण्यांलोकानवाप्नुयात् ॥
 इति शंखकृतं धर्मशास्त्रं संपूर्णं ॥

[MACK. COLL.]

1339.

1749a. Foll. 78; size 8½ in. by 3 in.; legibly written in Devanāgarī, about the end of the 17th century; eight or nine lines in a page.

Vasishṭhasmṛiti, a compendium in ten adhyāyas, of religious duties enjoined on the votaries of *Vishṇu*, ascribed to *Vasishṭha*.

The work begins:

गुरुमिक्षाकुवंशस्य वसिष्ठं ब्रह्मसंभवं ।
 पप्रच्छुर्मुनयः सर्वे पराशरपुरोगमाः ॥
 भगवन् भवता प्रोक्ता यज्ञदानव्रतादयः ।
 वर्णाश्रमाणां कर्तव्यास्तथा राज्ञां महीभृतां ॥
 अधुना श्रोतुमिच्छामो विप्राणां विष्णुसेविनां ।
 कीदृग्विधाः प्रकर्तव्या नित्यनैमित्तिकाः क्रियाः ॥
 वैष्णवानां मुनिश्रेष्ठ ब्रूहि सर्वमशेषतः ।

श्रीवसिष्ठ उवाच ।

शृणुध्वं मुनयः सर्वे सर्वधर्मं सनातनं ॥
 वैष्णवानां च विप्राणां यद्यदाचरणं शुभं ॥
 सर्गादौ ब्राह्मणाः सृष्टाः वैष्णवत्वेन चोदिताः ।
 इतरे च त्रयो वर्णा ब्रह्मणा विष्णुसेविना ॥
 तस्माच्च वैष्णवा विप्राः प्रकटा द्विजसत्तमाः ।
 अवैष्णवत्वं विप्राणां महापातकसंमितं ॥
 अवैष्णवाश्च ये विप्राः सर्वकर्मसु गर्हिताः ।
 रौरवं नरकं प्राप्य चाख्डालीर्योनिमाप्नुयुः ॥ ० ॥
 वैष्णवत्वेन संसिद्धिं लभते नात्र संशयः ।
 नारायणं परं ब्रह्म ब्राह्मणानां हि दैवतं ॥
 सोमसूर्यादयो देवाः क्षत्रियाणां विश्वामपि ।
 शूद्रादीनां तु रुद्राद्या अर्चनीयाः प्रयत्नतः ॥
 यत्र रुद्रार्चनं प्रोक्तं पुराणेषु स्मृतिष्वपि ।
 तद्ब्रह्मव्यविषयमेवमाह प्रजापतिः ॥

Adhyāyas II.-IV. treat of the *samskāras* ordained for *Vaiṣṇava brāhmanas*; A. V., of the duties of women; A. VI. and VII., of the propitiation (*ārādhana*) of *Vishṇu*; A. VIII., of *śrāddha*; A. IX., of *āśauca*; A. X., of the setting up and inauguration of statues of *Vishṇu*.

It ends:

प्रतिष्ठासु च कर्तव्यो विधिरेव उदाहृतः ।
 गृहाचर्यं च कर्तव्यं विधिं वक्ष्यामि सत्तमाः ॥
 स्नापयेत्पञ्चगव्येन मन्त्रपूतजलेन च ।
 मन्त्रेणावाहयेद्देवं परो (? I. परे) व्योम्नि स्थितं विभुं ॥

महाभागवतः स्पृष्टा मन्त्ररत्नं जपेत्सुधीः ।
 दद्यात्पुष्पाञ्जलिं पञ्चाङ्गेनैव शतसंख्यया ॥
 आज्यं तेनैव होतव्यमष्टोत्तरशतं ततः ।
 उपचारैः समभ्यर्च्य नमस्कुर्याच्च भक्तिः ॥
 वैष्णवान् भोजयेत्पञ्चाहर्षिणाभिः प्रतोषयेत् ॥

इति वसिष्ठस्मृतौ दशमोऽध्यायः समाप्तः ॥

This is one of the spurious sectarian codes. There are several other versified *smṛitis*, ascribed to *Vasishṭha*, for which cf. West and Bühler, Digest 3rd ed., pp. 28, 52; Burnell, Tanjore Cat., p. 127a. For the older *Vāsishṭha-Dharmaśāstra* see above, nos. 1251-54.

[H. T. COLEBROOKE.]

1340.

913a. Foll. 65; size 13½ in. by 6 in.; large, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Vaiṣṇava - Dharmaśāstra (Vishṇu - smṛiti); Institutes of Law in 100 adhyāyas, which profess to have been taught by *Vishṇu* to his consort *Lakṣmī*.

It begins:

ब्रह्मरात्रौ (° रात्र्यां other MSS.) व्यतीतायां विबुद्धे
 [प्रबुद्धे v. l.] पद्मसंभवे ।

विष्णुः सिद्धद्युभूतानि ज्ञात्वा भूमिं जलानुगां ॥

Prof. J. Jolly has published a critical edition of this work in the Bibliotheca Indica (1881), and an English translation, in the Sacred Books of the East, vol. vii. [H. T. COLEBROOKE.]

1341.

540. Foll. 72; size 9½ in. by 2½ in.; fairly written, in Devanāgarī, c. 1750 A.D.; seven lines in a page.

The same work.

One or two leaves have been lost at the end, the MS. breaking off shortly after the beginning of the 97th adhyāya.

[H. T. COLEBROOKE.]

1342.

915. Foll. 299; size 12½ in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī, in the latter part of last century; fifteen lines in a page.

Vishṇu-smṛiti, with a commentary, entitled *Kaśava-Ṭaijāyanī*, composed, at Benares, in Samvat 1679 (1622 A.D.), by *Nanda Paṇḍita*, son of *Rāma Paṇḍita*.

The commentary begins:

श्रीवत्सांकितवद्वसः प्रणयिनो नित्यार्चने संविधानं

आधातुं निहितं गिरौद्रसुतपोत्संगे शं (? मणिं) धूर्जटेः ।

चूडाचुंबिकलंकपंकिलकलं चंद्रं मृणालभ्रमाद्

आधातुं करमुत्तिष्ठपंतमसकूर्द्विंदं चिरं भावये ॥ १ ॥ °

Ninety-three introductory verses, the last but one of which runs thus:

काश्या[ः] कर्माधिकारिप्रथितकुलमणिधर्मशास्त्रैकनिष्ठः

श्रीमा[श्रीम]न्महोपत्यविधुधुसुतानंतसूरेस्तनूजः ।

श्रीरामस्तस्य मनुः प्रथितबहुकर्तधर्मशास्त्रेषु नंदो

व्याचष्ट केशवोयप्रणयपरवशो वैष्णवं धर्मशास्त्रं ॥ ९२ ॥

It ends:

वर्षे विक्रमभास्करस्य गणिते नंदाद्रिविबुधभिः १६१९

पूर्णे कान्तिकमासि वृश्चिकगते भानी वृषस्ये विधी ।

काश्यां केशवनायकस्य नृपतेराज्ञामवाप्य स्मृतेर

विष्णोर्व्याकृतिमाचकार विमलां श्रीनंदशर्मा सुधीः ॥ १ ॥

इति श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीवशिष्टवंशावतंसश्रीकोडपना-
 यकात्मजश्रीहस्मसानायकापरनामधेयश्रीकेशवनायकप्रोत्साहि-
 तश्रीवाराणशीवासिधर्माधिकारिश्रीरामपंडितात्मजश्रीनंदपंडि-
 तकृतौ विष्णुस्मृतिविवृतिः श्रीमती केशववैजयंती समाप्ता ॥

According to V. N. Mandlik, *Vyavahāra Mayūkha*, p. lxii., *Nanda Paṇḍita* of Benares was descended from *Śrī Lakṣmīdhara*, who originally resided at Bidar in Southern India, but subsequently went to live at Benares: 'from him *Nanda Paṇḍita* was sixth in descent (viz. *Śrī L.—Śrī Kṛishṇa—Mahīpati—Ananta—Rāma—Nanda P.*); and persons belonging to the ninth generation after *N. P.* are still flourishing in Upper India' (see complete genealogical chart). Thirteen works are there

attributed to Nanda, viz. 1. *Dattakamīmāṃsā* (no. 1539); 2. *Navarātrapradīpa*; 3. *Smṛitisindhu*; 4. *Harivaṃśavilāsa* (three sections: *dānakautuka*, *āhnikak.* and *saṃskarak.*); 5. *Bālabhūshā* (this comm. on 6., is by *Bālakṛishṇa*, acc. to *Bik. Cat.*, p. 476); 6. *Tattvamuktāvalī*; 7. *Mādhavānanda-nāṭaka* (rather *kāvya*); 8. *Keśava-Vaijayanṭī*; 9. *Vidvanmanoharā* (on *Parāśarasamṛiti*, see no. 1301); 10. *Śrāddhakalpalatā* (no. 1730); 11. *Tīrthakalpalatā*; 12. *Kālanirṇayakautuka* (part of 3.); 13. *Kāśīprakāśa*.—*Govinda*, author of the *Jyotiṣa-Ratnasamgraha*, is said to have been Nanda's eldest brother.

[H. T. COLEBROOKE.]

1343-1345.

1543-1545. Foll. 219, 98 and 282 resp.; size 11 in. by 5 in.; good, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Nanda Paṇḍita's Keśava-Vaijayanṭī.

Vol. I. contains. adhyāyas 1-18; II., adhy. 19-32; III., adhy. 33-100.

[H. T. COLEBROOKE.]

1346, 1347.

1246, 1247. Foll. 1-187, 188-337 resp.; size 9½ in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī, about 1750 A.D.; 10-12 lines in a page.

The same work.

Vol. I. terminates in the middle of the comment on adhy. 16, *sūtra* 3.

[H. T. COLEBROOKE.]

1348.

723d. Foll. 5; size 12¼ in. by 5¼ in.; clear, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

[*Laghu*-] *Vaiṣṇava-Dharmaśāstra*, or [*Laghu*-] *Vishṇu-smṛiti*; a treatise on *ācāra*, in 107-109 *śloka*s, here divided into five chapters.

I.

चुधिमिकाग्रमासीनं विष्णुं मतिमतां वरं ।
पप्रक्षुर्मुनयः सर्वे कलापग्रामवासिनः ॥ १ ॥
कृतयुगे ह्यपक्षीणे नष्टो धर्मः सनातनः ।
तेन वै शीर्यमाणेन धर्मेण परमार्थतः ॥ २ ॥
त्रेतायुगे तु संप्राप्ते कर्तव्यश्चास्य संग्रहः ।
यथा संप्राप्यते ज्ञाभिलक्ष्यं नो वक्तुमर्हसि ॥ ३ ॥
वर्णाश्रमाणां यो धर्मो विशेषश्चैव यः कृतः ।
भेदस्तथैव तेषां यस्तन्नो ब्रूहि द्विजोत्तम ॥ ४ ॥
चृपीणां समचिन्तानां त्वमेव परमोत्तमः ।
धर्मस्येह समस्तस्य नान्यो वक्तास्ति सुव्रत ॥ ५ ॥
श्रुत्वा धर्मं च हृष्यामो यथावत्परिभाषितं ।
तस्माद्विद्वि द्विजश्रेष्ठ सर्वकामा इमे द्विजाः ॥ ६ ॥
इत्युक्तं चुधिमिक्षैस्तु मुनिस्तु प्रीतिमानसः ।
अनाद्यः श्रूयतां धर्मो वक्ष्यमाणो यथाक्रमात् ॥ ७ ॥
ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः शूद्रश्चेति तथापरः ।
एतेषां धर्मसारं यद्वक्ष्यमाणं निबोधत ॥ ८ ॥
चृतावृत्तौ तु संयोगाद् ब्राह्मणो जायते स्वयं ।
तस्माद्विप्रस्तु संस्कारं गर्भादौ तु नियोजयेत् ॥ ९ ॥
जातकं कर्म कुर्यात्तु पुत्रे जाते तु वैदिकं ।
वर्हिर्निष्क्रमणं कुर्यात्तमकर्म दशोर्ध्वतः ॥ १० ॥
षष्ठे मासे तु संप्राप्ते अन्नप्राशनमाचरेत् ।
तृतीये ऽब्दे तु संप्राप्ते केशकर्म च कारयेत् ॥ ११ ॥
सीमंतोन्नयनं कर्म न स्त्रीसंस्कार इष्यते ।
गर्भस्यैव तु संस्कारो गर्भे चैव प्रयोजयेत् ॥ १२ ॥ ०

II.

अथातः संप्रवक्ष्यामि गृहिणां धर्ममुत्तमं ॥ १३ ॥
प्राजापत्यं पदस्थानं सम्यक्स्थानं निबोधत ।
सर्ववर्णैः समुत्थाय कृतशीचः समाहितः ॥ १४ ॥

III.

गृहस्थो ब्रह्मचारी वा वनवासं यदा व्रजेत् ।
चीरवस्त्रलधारी स्यादकृष्टं चाशयेन्मुनिः ॥ १५ ॥

IV.

ब्रह्मचारी गृहस्थो वा वानप्रस्थो ऽथ वा मुनिः ।
विरक्तः सर्वकामेभ्यः पारिव्रज्यं (A. B.) समाश्रयेत् ॥ १६ ॥

V.

राज्ञां पुण्यवतामाज्ञा त्रिवर्गपरिरक्षणं ।
रक्षमाणस्तु यो धर्मस्तत्तत्तन्निबोधत ॥ १७ ॥
तेजः सत्यं व्रते दीक्षा संग्रामेध्वपलायिता ।
दानमोश्चरभावश्च स्वात्रधर्मः प्रकीर्तितः ॥ १८ ॥ ० --
कुर्याच्छूद्रश्च शुश्रूषां विप्रश्चविशां क्रमात् ।
कुर्यादितरयोर्वैश्यः क्षत्रियो ब्राह्मणस्य तु ॥ १९ ॥

परिव्राजिष्यु (? ० ज्या तु OR ० जिस्तु) संप्राप्तिर्ब्राह्मणस्य
[विधीयते ।

आश्रमाणामयं धर्मो मया प्रोक्तः सनातनः ॥ १०७ ॥

यद्यत्र विदितं किञ्चित्तदन्येभ्यो विनिश्चयेत् ॥ १०८ ॥

इति वैष्णवे धर्मशास्त्रे पंचमो अध्यायः ॥ इति विष्णुस्मृतिः
समाप्ता ॥

For yet a third *Vishnusmṛiti* see Calc. Dh. I.,
pp. 60-69; Burnell, Index Tanj. MSS., p. 127a.
[H. T. COLEBROOKE.]

1349.

2489k. Foll. 6; size 11 in. by 5½ in.;
fairly good, modern Devanāgarī writing; ten
lines in a page.

The same work.

This rather incorrect MS. has 109 *ślokas*,
not divided into chapters; and it differs con-
siderably in its readings from the other MS.

It begins :

विष्णुमेकाग्रमासीनं श्रुतिस्मृतिविदां वरं ।
पप्रच्छुर्नृनयोः सर्वे कलापग्रामवासिनः ॥ १ ॥
कृतयुगे ह्यपक्षीणे तु प्रोक्त धर्मो (!) सनातनः ।
तेन वैश्वर्यमोहेन (!) धर्मो न प्रतिपादितः ॥ २ ॥ ०

It ends :

कुर्याच्छूद्रस्तु शुश्रूमां ब्रह्मक्षत्रविशां क्रमात् ।
कुर्यादुत्तरयोर्वैश्यः क्षत्रियो ब्राह्मणस्य तु ॥ १०७ ॥
आश्रमास्तु त्रयः प्रोक्ता वैश्यराजन्ययोस्तथा ।
परिव्रज्याश्रमप्रति (!) ब्राह्मणस्यैव चोदिता ॥ १०८ ॥
आश्रमाणामयं धर्मो मया प्रोक्तः सनातनः ।
यदत्राविदितं किञ्चित् तदन्येभ्यो गमिष्यथः ॥ १०९ ॥

इति श्रीविष्णुप्रोक्ते लघुविष्णुधर्मशास्त्रं समाप्तं ॥ इति लघु-
विष्णुस्मृतिः समाप्ता ॥ [GAIKAWAR.]

1350.

69c. Foll. 37; size 10½ in. by 3 in.; large,
indifferent Devanāgarī writing of 1791 A.D.;
four or five lines in a page.

Vyāsa-smṛiti, in four adhyāyas.

I. वाराणस्यां सुखामीनं वेदव्यासं तपोनिधिं ।
पप्रच्छुर्नृनयोऽभ्येत धर्मान्स्वर्गव्यवस्थितान् ॥ १ ॥

[43 *ślokas*.

II. एवं ज्ञातकतां प्राप्नो द्वितीयाश्रमकांक्षया ।
प्रतीक्षेत विवाहाद्यैर्मनस्त्रान्ध्यान्धर्मभवां ॥ १ ॥

[56 *ślokas*.

III. नित्यं नैमित्तिकं काम्यं नैमित्तिकमतः परं ।
त्रिविधं कर्म चक्ष्यामि गृहस्थस्यावधार्यतां ॥ १ ॥

[75 *ślokas*.

IV. इति व्यामकृतं शास्त्रं धर्मसारमुच्चयं ।
आश्रमे यानि पुण्यानि मोक्षधर्माश्रितानि च ॥ १ ॥

[72 *ślokas*.

The MS. follows closely the order of verses
of the text in the Calc. Dh. II., pp. 321-342;
but it has the following additional lines:

After p. 322, line 3 (० कुटुंबिनः १) it reads :
एते चान्ये च बहवः शूद्रा भिन्नाः स्वकर्मभिः ॥ ११ ॥
चर्मकारो भटो भिन्नो रजकः पुच्छसो नटः ।

After p. 325, l. 17 (० दूषिताम् १) it inserts :
तावन्न दुष्टां दुष्टं च स्वार्थेभ्यो भेदयन्त्य यत् ॥ ९ ॥

After p. 330, l. 4 :
अहोत्यनुदिते (!) भानावित्येक उदिते रवौ ।
जपेदादित्यदेवत्यान्मन्त्रान्मन्त्रनियोगवित् ॥ ४ ॥

After ib. l. 19 (० फलमाप्नुयात्) :
वेदेभ्यो अन्यत्र संतुष्टः स विप्रः शूद्रतामियात् ॥ १२ ॥

Before p. 338, l. 1 :
क्रमयः किं न जीवंति भक्षयंति परस्परं ।
परशोकाविरोधेन यो जीवति स जीवति ॥ २२ ॥

It ends :
पंक्तिभेदी वृथापाकी नित्यं ब्राह्मणनिन्दकः ।
आदेशी वेदविक्रेता पंचैते ब्रह्मघातकाः ॥ ७१ ॥

इदं व्यासमतं नित्यमध्येतत्थं प्रयत्नतः ।
एतदुक्ताचारवतः पतनं नैव विद्यते ॥ ७२ ॥

इति वेदव्यासप्रोक्ते धर्मशास्त्रे चतुर्थोऽध्यायः ॥ व्यासस्मृतिः
समाप्ता ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1351.

2489f. Foll. 5; size 11 in. by 5½ in.; good,
modern Devanāgarī writing; nine lines in a
page.

Vyāsa-smṛiti. Adhyāya IV.

It begins:

इदं व्यासकृतं शास्त्रं धर्मसारसमुच्चयं ।

आश्रमे यानि धर्माणि मोक्षधर्मं शृणुष्व मे ॥ १ ॥ ०

The MS., which is rather incorrect, counts 69 *śloka*s, but there is a lacuna extending from within *śloka* 32 to *śloka* 38.

It ends:

पंक्तिभेदी वृथापाको नित्यं ब्राह्मणनिन्दकः ।

आदेशी वेदविक्री च षडेते (!) ब्रह्मघातकाः ॥ ६८ ॥

सुवर्णहारको हर्ता दाता हर्ता च ते त्रयः ।

नरकात्त निवर्तते यावदाहूतसंज्ञवं ॥ ६९ ॥

इति श्रीवेदव्यासमुनिप्रणीतं धर्मशास्त्रं ॥ इति व्यासस्मृतिः ॥

[GAIKAWAR.]

1352.

3246b. Foll. 3a-6a; size 8½ in. by 7½ in.; 4to.; coarse Indian paper; Telugu character; 18-21 lines in a page.

The same section of the *Vyāsa-smṛiti*.

It begins:

इदं व्यासकृतं शास्त्रं धर्मसारसमुच्चयं ।

आश्रमे यानि पुण्यानि मोक्षधर्मेभ्यः शेषतः ॥

It ends:

शृणुहर्ता भूमिहर्ता धान्यहर्ता च ते त्रयः ।

नरकात्त निवर्तते यावदाहूतसंज्ञवं ॥

इति व्यासकृतं धर्मशास्त्रं संपूर्णं ॥

[MACK. COLL.]

1353.

3247d. Foll. 6b-8b; size 10 in. by 7 in.; 4to; Telugu character; twenty-three lines in a page.

The same chapter of the *Vyāsa-smṛiti*; consisting of 64 *śloka*s.

Beginning and end as in no. 1352.

[MACK. COLL.]

1354.

3248d. Foll. 8b-11a; size 9½ in. by 7½ in.; Telugu character; eighteen lines in a page.

The same portion of the *Vyāsa-smṛiti*.

Beginning and end as in no. 1352.

[MACK. COLL.]

1355.

3249d. Foll. 8b-11a; size 10 in. by 7½ in.; Telugu character; twenty lines in a page.

Another copy of the same chapter of the *Vyāsa-smṛiti*.

Beginning and end as in no. 1352.

This and the two preceding MSS. were probably derived from the same original.

[MACK. COLL.]

1356.

3245c. Foll. 7a-10b; size 15½ in. by 9½ in.; folio; European paper; Telugu character; thirty-six lines in a page.

Vyāsa-smṛiti, in three adhyāyas.

This treatise corresponds to the *Laghuvyāsasamhitā* of the Calc. Dh. II., pp. 310-320, where, however, only two chapters are counted.

I. begins: शृणुष्व कचुः ।

अहन्यहनि कर्तव्यं ब्राह्मणानां (क्रमान्वितं) महामुने ।

तदाचक्षाखिलं कर्म येन मुच्येत बन्धनात् ॥

व्यास उवाच । विप्रः समाहितारुच्य शृणुष्व वदतो

अहन्यहनि कर्तव्यं ब्राह्मणानां क्रमान्वितं ॥ [मम ।

ब्राह्मे मुहूर्ते बुध्यते धर्मार्थाननुचिंतयेत् ।

कार्यज्ञेऽप्यथ तन्मूला[न्] वेदतत्त्वार्थमेव च ॥

उषःकाले तु संप्राप्ते कृत्वा चावश्यकं बुधः ।

स्नायान्नदीषु शुद्धासु शौचं कृत्वा यथाविधि ॥

II. अथागत्य गृहं विप्रः समाचम्य यथाविधि ।

प्रज्ञात्य वह्निं विधिवज्जुहुयाज्जातवेदसं ॥ ०

III. ततः संध्यामुपासीत पूर्वोक्तविधिना ततः (? द्विजः) ।

आसीनस्तु जपेद् देवीं गायत्रीं पश्चिमां प्रति ॥ ०

The last seven *śloka*s of the Calc. text.

Cf. Burnell, Tanjore Cat., p. 127a.

[MACK. COLL.]

1357.

913c. Foll. 15; size 13½ in. by 6 in.; large, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

[*Vṛiddha-*] *Śaṅkha-Dharmaśāstra*, in eighteen adhyāyas. It begins:

स्वयंभुवे नमस्कृत्य सृष्टिसंहारकारिणे ।

चानुवैर्यहितार्थाय शंखः शास्त्रमयाकरोत् ॥

This MS. has the same matter, in exactly the same order, as the text in the Calc. Dh. II., pp. 343-374; except that it makes the 10th adhyāya begin with X., *śl.* 2 of the ed. (*śl.* 1 being taken along with the 9th); and the 14th adhyāya with the 4th line of the chapter as edited (नर्मदायां); and that it has the following additional lines:

After p. 347, l. 13:

सपिण्डीकरणं कार्यं कुलजस्य तथा ध्रुवं ।

आङ्गं द्वादशकं कृत्वा आङ्गे ग्रामे त्रयोदशे ॥

After p. 348, l. 16 (पतिपूजनात् 1):

न व्रतैर्नोपवासेन न यज्ञैश्च पृथग्विधैः ।

राजा स्वर्गमवाप्नोति प्रजानां परिपालनात् ॥

After adhy. viii., l. 4:

समागारान् चरेद्भैक्ष्यं भिक्षितान्वाविभक्षयेत् ।

After p. 354, l. 3 (° सर्वशः 1):

इत्येवमुक्त्वा कर्तव्यं ततः संमार्जनं जले ।

आपो हि द्वेति तिसृभिर्यथावदनुपूर्वशः ॥

After p. 360, l. 4 (° तिलोदकं 1):

हेम्ना तु सह यद्वत्तं क्षीरेण मधुना सह ।

तदप्यक्षयतां याति पितृणां तु तिलोदकं ॥

After p. 361, l. 12 (° विनिवेदयेत् 1):

अन्यत्र वृक्षमूलेभ्यः पावकेभ्यश्च परिततः ।

After p. 370, l. 17 (° रङ्गावतारिणः 1):

विकित्स[क]स्य शूद्रस्य तथा स्त्रीमृगजीविनः ।

घंडस्य कुलजायाश्च तथा वन्धनचारिणः ॥

There is also considerable difference of reading at the beginning of adhy. III., where the MS. reads:

उपनीय गुरुः शिष्यं शिष्येच्छौचमादितः ।

आचारमग्निकार्यं च संध्योपासनमेव च ॥

न गुरुर्यः क्रियां कृत्वा वेदमन्त्रं प्रयच्छति ।

भृतकाध्यापको यन्तु उपाध्यायः स उच्यते ॥

माता पिता गुरुरथैव पूजनीयाः सदा नृणां ।

क्रियास्तस्याफलाः सर्वे यस्मैते नादृतास्त्रयः ॥

प्रयतः कल्पमुत्पाप ०

The MS. ends:

शंखप्रोक्तमिदं शास्त्रं यो ऽधीते प्रयतः सुधीः ।

सर्वपापविनिर्मुक्तः स्वर्गलोके महीयते ॥

इति श्रीमन्महर्षिगिरोरत्नायमानत्रयीनिर्वाणेगीयमानमहा-
विद्यान्मृताखंडलोपदेशधिषण-शंखविरचितं धर्मशास्त्रं समाप्तम् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1358.

84c. Foll. 19; size 10½ in. by 4½ in.; good, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

The same work, marked on fol. 1a *Vṛiddha-*
Śaṅkhasmṛiti-dharmaśāstra.

It begins: स्वयंभूवे ° शास्त्रमकल्पयत् ॥

It ends:

शंखप्रोक्तमिदं शास्त्रं योधीते द्विजपुंगवः ।

सर्वपापविनिर्मुक्तः स्वर्गलोके महीयते ॥ १५ ॥

इति शंखप्रोक्ते धर्मशास्त्रे अष्टादशोऽध्यायः ॥

Cf. Burnell, Index Tanj. MSS., p. 127b
(*Vṛiddha-Śaṅkhasmṛiti*).

For a short recension of the *Likhita-smṛiti*, ascribed to *Śaṅkha* see above, nos. 1337, 1338.

[H. T. COLEBROOKE.]

1359.

2047d. Foll. 2; size 11 in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1780 A.D.; ten lines in a page.

Śaṅkha-Likhita-smṛiti, in 30 ślokas.

It begins:

वासुदेवं नमस्कृत्य शंखस्य लिखितस्य च ।

धर्मशास्त्रं प्रवक्ष्यामि दधि चैव घृतं यथा ॥ १ ॥

वैश्वदेवेन ये हीना आतिथ्येन विवर्जिताः । [॥ २ ॥

ते सर्वे वृषभावे (r. वृषला) श्लेयाः ग्रामवेदा अपि द्विजाः

अकृते वैश्वदेवे तु ये भुञ्जति द्विजातयः ।

वृथा ते तेन पाकेन काकयोनिं व्रजन्ति वै ॥ ३ ॥ ०

It ends :

मन्युग्रहरणा विप्राश्चक्रप्रह[र]णो हरिः ।
चक्राक्षीकृतरो मन्युस्तस्माद्विप्राश्च कोपयेत् ॥ २९ ॥
अग्निदग्धं प्ररोहेत सूर्यदग्धं तथैव च ।
दग्धस्तु संप्रो[हे]त ब्रह्मशापहतो हतः ॥

इति शंखलिखितप्रोक्तं धर्मशास्त्रं ॥ शंखलिखितस्मृतिः
समाप्ता ॥

See Burnell, Index Tanj. MSS., p. 127b
(*Śaṅkhasmṛiti*). [GAIKAWAR.]

1360.

69e. Foll. 11; size 10½ in. by 3 in.; fair Devanāgarī writing of 1791 A.D.; 5-7 lines in a page.

Vṛiddha-Śātātapa-smṛiti, a treatise on de-
fillement and purification, in 97 ślokas.

It begins :

वृद्धशातातपप्रोक्तं स्मृतिर्तत्रविनिश्चयः ।
संक्षेपेण प्रवक्ष्यामि यावदर्थोपलब्धये ॥ १ ॥
मूत्ररेतःसमुत्सर्गे यो भुंजीत पिबेत् वा ।
त्रिरात्रं तत्र कुर्वीत प्रायश्चित्तं विमुच्यते ॥ २ ॥
मूत्रं कृत्वा व्रजन् यस्तु स्मृतिभंशाज्जलं पिबेत् ।
अहोरात्रोपितः स्नात्वा पंचगव्येन शुध्यति ॥ ३ ॥
भुंजानस्य तु विप्रस्य कदाचित्त्ववते गुदं ।
उच्छिष्टमशुचित्वं च तस्य शौचं कथं भवेत् ॥ ४ ॥
पूर्वं कृत्वा तु तच्छौचं पश्चात्स्नानं समाचरेत् ।
अहोरात्रोपितः स्नात्वा पंचगव्येन शुध्यति ॥ ५ ॥
निगिरन्यदि मेहेत भुंक्ते वा मेहेन कृते ।
अहोरात्रोपितः स्नात्वा पंचगव्येन शुध्यति ॥ ६ ॥
यदा भोजनकाले तु अशुचिर्भवति द्विजः ।
भूमौ निक्षिप्य तं ग्रासं स्नात्वा शुद्धिमवाप्नुयात् ॥ ७ ॥
अशित्वा सर्वे वापि त्रिरात्रेण विमुच्यति ।
अज्ञानान्पिबते तोयं ब्राह्मणः शूद्रजातिषु ॥ ८ ॥

Up to śloka 12 this treatise shows great
similarity to the *Yamasṛiti* above, no. 1329.

It ends :

धात्रा विश्वं निर्मितं तु भूतग्रामानिमांस्तथा ।
कालः समस्तान्यचति कुर्यान्मोक्षे मनस्ततः ॥ ९५ ॥
विमुक्तविषयासंगः प्राणो हृदि निरुध्यते ।
यदायात्मनोभावं तदा निर्वाणमिच्छति ॥ ९६ ॥

वृद्धशातातपो ह्येतदुक्तवानृपिसत्तमः ।

अध्येतव्यं प्रयत्नेन ब्राह्मणैः श्रेयईप्सुभिः ॥ ९७ ॥

इति वृद्धशातातपप्रोक्तं धर्मशास्त्रं समाप्तम् ॥

For another MS. (100 ślokas), see Burnell,
Index Tanj. MSS., p. 127b; Rāj. Mitra, Notices,
viii., p. 25.

[H. T. COLEBROOKE.]

1361.

2047a. Foll. 9; size 11 in. by 5 in.; fair Devanāgarī writing of about 1780 A.D.; ten lines in a page.

Śātātapa-smṛiti, a treatise on expiations and
ācāra, in mixed prose and verse.

It begins: शातातपस्य महर्षेर्धर्मशास्त्रं व्याख्यानः ॥
ब्राह्मणं हत्वा शिरःकपालमादाय तीर्थीतरं संचरेदात्मनः पाप-
कीर्तनं कुर्वन् द्वाद[शा]द्वैविशुध्यति ॥ अथाश्वमेधं पश्यति
तद्दर्शनाच्छुद्धो भवति ॥ सुरापस्य सुरापाने शुद्धिः स्यात् ॥
ब्राह्मणमुवर्णहरणे राजसंनिधानात् सोमपानेन शुद्धिः स्यात् ॥
गुरुदाराभिगमिनस्तप्रायसीपरिवर्जनेनैव शुद्धिः ॥ यथा यो येन
संबध्यते तस्य तदेव प्रायश्चित्तं भवति ॥ पावकीयं चतुर्थकालं
संविशेत् ॥

Twenty precepts of this kind, followed by
three ślokas :

अस्नाताशी अयाजी च विप्रकीर्णो भवेद् द्विजः ।

न तारयति दातारं नात्मानं न परिग्रहं ॥ ०

After which a few more rules: अयोपपातका-
न्याहुः ॥ अग्न्युत्सादी कन्यादूषी स्त्रीघाती गोघ्नः शूद्रघाती
कुमारघाती यमितव्यवहारी ये तेषां प्रायश्चित्तानि ॥ अग्न्युत्सादने
कृच्छं ॥ कन्यादूषणे अर्धपादं ॥ स्त्रीघाती पणमासान्कृच्छ्रेण ॥
वृषणाभिघाते प्राजापत्यं ॥ गोघ्नस्त्रीन्मासान्प्राजापत्यं कुर्यात् ॥
गोमर्तं च जपेद्विद्यां ॥ शूद्रवधे तप्तकृच्छ्रेण शुध्यति ॥ आहस्यश्च
दातारिवधे शूद्रवदकामकृते (!) प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ fol-
lowed by 139 ślokas :

प्राणायामास्तपस्तस्य व्रतं प्राश्य विमुच्यति ।

विवाहयेत् सगोत्रां समानप्रवरां तथा ॥

तस्याः संबंधे ऋतिकृच्छ्रे चरेद् द्विजः ।

य उद्वहेत्सगोत्रां दुहितरं चैव मातुलां ।

पितृभिः सह तुल्यः स्यात् स तु चांद्रायणं चरेत् ॥

नोद्वहेत्पिलां कन्यां नाधिकांगीं न रोगिणीं ।
नातिलोमां नालोमिकां न वा चाटां न विंगलां ॥

[(Manu. 3, 8).]

यस्यास्तु न भवेद् भ्राता ° ib. 11.

असपिंडा तु या मातुरसगोत्रा च या पितुः ।
सा विवाहा द्विजातीनां दारकर्मणि नैथुने ॥ (ib. 5).
हंसखनां मेघवर्णां मधुपिङ्गललोचनां ।
तादृशीमुद्वहेत्कन्यां स चैल(r. चैव) मुखमृच्छति ॥
दाराग्निहोत्रसंयोगं ° ib. 171.

It ends :

अच्छिद्रमिति यद्वाक्यं वर्दति क्षितिदेवताः ।
प्रणम्य शिरसा ग्राह्यमग्निष्टोमफलैः सह ॥ १३८ ॥
शातातपमिति ख्यातं धर्मशास्त्रोत्तमोत्तमं ।
एतत् ज्ञात्वा द्विजः सम्यग्याति ब्रह्म सनातनं ॥ १३९ ॥

इति श्रीशातातपमहर्षिप्रोक्तं धर्मशास्त्रं संपूर्णं ॥ इति शाता-
तपमहर्षिप्रोक्तस्मृतिः ॥ [GAIKAWAR.]

1362.

3245g. Foll. 22a-27b; size 15½ in. by 9½ in.; folio; European paper; Telugu character; 36 or 37 lines in a page.

Śātātapa-smṛiti, in twelve adhyāyas. A different treatise from the last, with which, however, it shows a few coincidences.

The MS. is extremely incorrect.

The chapters begin as follows:

I. *Mahā(pātaka)prāyaścitta*: ब्राह्मणो ब्राह्मणं हत्वा शिरःकपालमादाय तीर्थीन्यनुचरेत् । आत्मनः पापसंकीर्णं कृत्वा द्वादशवर्षात्प्रमोहयति (!) । अथवा अश्वमेधं यक्ष्यति इति तस्य दर्शनात्पूतो भवति ।

ब्राह्मणस्तु सुरापश्चात् (I. ° श्रेत्) कथंचिन्नानुमोहितः ।
अग्निवर्णीं सुरां पीत्वा मृतः शुद्धिमवाप्नुयात् ॥

उपहत्य सुवर्णं तु ब्राह्मणस्य तु तत्स्वयं ।

कश्चित् मुसलमादाय राजानं स विधाय तु ॥ °

II. *Abhakshyabhakṣaṇakathana*: अथातो स्वकी-
र्णिप्रायश्चित्तं व्याख्यास्यामः ॥ ब्रह्मचारी यद्यवकीर्यते चतुर्थे-
कालापगमे नक्तं भेक्षं (!) चरेदेव संवत्सरात् पूतो भवति । °

III. *Upapātaka-prāyaścittakathana*: अथ वृषपा-
तकानि न्युत्सादको [r. अग्न्यु °] [क]न्यादूषी स्त्रीयाती

शृङ्गयाती वृषलयाती गोद्वः केन मारादारापय । त्वामने
पतित । मय्यापहारियस्वेपां (sic) प्रायश्चित्तनमुपादाने ॥
कृच्छ्रशब्देन स्त्रीयाती मर्यानां शृङ्गवधे नातपनकृच्छ्रं °

IV. *Himsāpratyāścittakathana*: अथ मृत्तुरीषकरणे
सचेल्लानं महाव्याद्वतिनिश्च होमो रजस्तलाभिच्छर्मेनर्जने °

V. *Vivāhaprakaraṇa*:

यो हि हित्वा विवाहाग्निं ग्रहणयति (! गृहस्य इति)
[मन्यते ।

अन्नं तस्य न भोक्तव्यं वृषपाको ह्यन्नं स्मृतः ॥

वृषपाकस्य भुञ्जानः प्रायश्चित्तं चरेद् द्विजः ।

प्राणायामास्तिरभ्यस्य घृतं प्राश्य विशुध्यति ॥ °

VI. *Vaiśvadevakathana*:

लौकिकैर्वैदेकैर्वोपि भुङ्क्ते च्छिष्टे जले क्षितं (!) ।

वैश्वदेवं तु कर्तव्यं पंचसु (नू MS.) नावपन्नये (?) ॥

VII. *Śrāddhakathana*:

नाष्टं (!) तु पितृश्राद्धं कर्म वैदिकमाचरेत् । °

VIII. (? *Pitṛitarpaṇa*):

दर्शश्राद्धं तु यत्प्रोक्तं पार्वणं तु प्रकीर्तितं ।

अपराह्णे पितॄणां तु यत्तु दानं प्रशस्यते ॥

IX. *Bhojanavidhi*:

अतिथिर्वैच नाश्नाति न तत् श्राद्धं प्रशस्यते ।

श्रुतवित्तविहीनैश्च भुक्तमश्रोत्रियैस्तु वा ॥

X. *Śunādashṭaprayāścitta*:

गवां शृंगोदकस्नानं महानद्युपसंगमात् ।

समुद्रदर्शनाद्वापि शुना दष्टः शुचिर्भवेत् ॥

XI. *Āsaucakathana*: अथाशौचं ब्राह्मणस्य दशाहं
द्वादशाहं क्षत्रियस्य अधर्मासं वैश्यस्य । °

XII. *Ācārakathana*:

अब्राह्मणस्तु षट् प्रोक्ता इति शातातपो ऽब्रवीत् ।

आद्यस्तु राजभृत्यः स्यात् द्वितीयः क्र[य]विक्रयी ॥

It ends :

अग्निकार्यस्तु कुर्वीत वाग्यतो नान्यमानसः ।

भूतयज्ञं तथा श्राद्धं नित्यकृदिति तर्पणं ॥

इति शातातपधर्मशास्त्रे आचारकथनं नाम द्वादशोऽध्यायः ॥

इति शातातपधर्मशास्त्रं समाप्तं ॥

For other MSS. see Burnell, Index Tanjore
MSS., p. 127b.

[MACK. COLL.]

1363.

3246c. Foll. 6a-10a; size 8½ in. by 7½ in.; coarse Indian paper; Telugu character; 17-20 lines in a page.

Śūtātapa-Dharmasūtra, another treatise assigned to the same sage.

It begins :

परमाह्लादरूपाय ब्रह्मविष्णुशैश्वर्ये ।
नित्याय [च] नमस्तस्मै जगदुत्पत्तिहेतवे ॥
अथातः संप्रवक्ष्यामि शास्त्रं श्रुतमभ्ययं ।
धर्मस्वरूपं संक्षेपाच्छातातपमनामयं ॥
ब्राह्मणस्तु कदाचिद्वै ज्ञात्वा पापं करोति चेत् ।
उपपातकं यदि भवेन्नस्य चांद्रायणं चरेत् ॥
अत्रियस्त्रिककुच्छेण वैश्यश्च नवभिर्दिनैः ।
शूद्रो ब्राह्मणभक्त्या वै विभुद्धो नात्र संशयः ॥
पतिव्रता यदि स्त्री स्याद् दोषावेशो ऽपि नास्ति वै ।
तस्याः संपोषणात्युसां पुण्यं वृद्धिश्च जायते ॥
ब्राह्मणो ब्राह्मणीं हत्वा तत्कपालधरः स्वयं ।
सवैतोर्येषु च स्नायात्कथयन्दोषमात्मनः ॥

The treatise consists of 85 *ślokas*, ending thus :

वैश्यः पंचशतेनैव अत्रियस्त्रिशतेन च ।
सन्निधां दीक्षितानां च यतीनां ब्रह्मचारिणां ॥
सूतकं तावदेतेषां नैशिकस्य स चैव हि ।
दाने विवाहे यज्ञे च संग्रामे देशविभवे ॥
आपद्यापि च कष्टायां सद्यः शौचं विधीयते ।
अभोज्यादपि तद्वाहं यच्च गोष्ठिगतं (!) पयः ॥
अनाम्रातेषु धर्मेषु कथं स्यादिति चेन्नवेत् ।
यं शिष्टा ब्राह्मणा ब्रूयुः स धर्मं स्यादशंकितः ॥

इति शातातपकृतं धर्मशास्त्रं संपूर्णं ॥

[MACK. COLL.]

1364.

723c. Foll. 11; size 12½ in. by 5½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Karmavipākā, another treatise on expiations, in six *adhyāyas*, likewise assigned to the *Śātātapa-smṛiti*.

It begins :

प्रायश्चित्तविहीनानां महापातकिनां नृणां ।
नरकात् भवेज्जन्म चिह्नं कितशरीरिणां ॥

The text of this treatise is included in the Calc. Dh. II., pp. 435-455. The present MS. contains (with considerable variations of reading) the entire matter contained in the edition—in the same order (except as regards the last ten *ślokas*, where the order is somewhat different)—omitting only fourteen lines; viz.: p. 440, l. 22; p. 441, ll. 4, 5, 19; p. 442, ll. 6, 7; p. 454, ll. 10, 20-22; p. 455, ll. 4, 5, 12, 13. On the other hand, it has a considerable amount of matter, not contained in the edition, scattered over the whole work (but esp. in the 2nd chapter), and amounting altogether to 93 lines.

A. I. consists of 34 *ślokas*;—II., of 80, ending :

तदर्थं धर्ममाद्येन अत्रियादिष्वनुक्रमात् ।
अत्रियो मृगयायां च मृगान्निवृत्तं दुष्यति ॥ ७७ ॥
तस्य युद्धांगणगतानायुष्मांस्तान् प्रमापयेत् ।
गजादिकान्त्सप्तदश सप्तसप्तोत्तरान् क्रमात् ॥ ७८ ॥
गर्भपातकरी नारी स्वदेहे भोगलुब्धये ।
सप्तजन्मावर्धं यावन्नरकात् हंसति का (!) ॥ ७९ ॥
तत्पातकविनाशाय वालं कुर्याद्विरणमयं ।
विधाय वालं वस्त्रेण प्रदेयं हेमसंयुतं ॥ ८० ॥

III., of 25 *ślokas*;—IV., of 36, beg. :

कुनखी नरकस्थानं ° चांद्रायणं चरेत् ॥ १ ॥

It ends : ° देयं च शक्तिः ॥ ३५ ॥

माषतिललोहहारी गजधर्मा प्रजायते ।
माषद्वयमयं दद्याद्धेम वै द्विपलान्वितं ॥ ३६ ॥

V., 49 *śl.*, ends : ° तत्तत्पुरुषसंगमात् ॥ ४७ ॥

आसुरी असती दासी चर्मकारी च नर्तकी ।
रजकीभिः समं भोगात् पतंति पितृभिः सह ॥ ४८ ॥

उपोष्यैकादशीं शुद्धां जागरं कारयेत्तिथि ।

तस्य पापविशुद्धिर्दद्यादेकां पयस्विनीं ॥ ४९ ॥

VI., 49 *śl.*, beg. : अश्वशूकरकृमिदुग्धमृगिशकटाहताः । °

It ends:

मृते चापत्यरहिते कृच्छ्राणां नवतिं चरेत् ।

एवं कृते विधाने तु विदध्यादूर्ध्वदैहिकं ॥ ४६ ॥

ततः प्रेतत्वनिर्मुक्ताः पितरस्तर्पितास्तथा ।

दद्याद् पुत्रांश्च पौत्रांश्च आयुरारोग्यसंपदः ॥ ४७ ॥

इति श्रीकर्मविषयाके अगतिप्रायश्चित्तं नाम षष्ठोऽध्यायः ॥

इति शातातपस्मृतिः समाप्ता ॥

For another MS. of this treatise, see Auffercht, Cat. Bodl., no. 641. According to a MS. described by Dr. Rāj. Mitra, Notices, ii., p. 4 (containing 87 adhyāyas, estimated at 2376 ślokas), these six chapters would seem to be only a small fragment (273 ślokas in this MS.) of an extensive work entitled *Karmavipākā*, and ascribed to *Śātātapa*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1365.

723i. Foll. 10; size 12½ in. by 5½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Samvarta-smṛiti, in 227 ślokas (wrongly numbered 212). [A.]

It begins:

संवर्त्तमेकमासीनमात्मविद्यापरायणं ।

चुषयस्तु समागम्य पप्रक्षुर्धर्मकांक्षिणः (पृच्छति ° B) ॥

Calc. Dh. I., pp. 584-603.

It ends:

धर्मशास्त्रनिर्दं पुण्यं संवर्त्तेन तु भाषितं ।

अधीत्य ब्राह्मणो गच्छेद् ब्रह्मणः सप्त शाश्वतं ॥

इति श्रीसंवर्त्तेन [प्रोक्तं] धर्मशास्त्रं ॥ इदं लिखितं संपूर्णमस्तु ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1366.

2489b. Foll. 10; size 11 in. by 5½ in.; good, clear Devanāgarī writing of about 1780 A.D.; ten lines in a page.

Samvarta-smṛiti, in 210 ślokas. [B.]

Beginning and end as above. This MS. omits ślokas 9, 12, 34, 35a (of the three lines),

47a (do), 57, 61b, 62, 63, 64a, 74, 77-79, 90, 93, 95a, 104b, 105a, 114b, 117a, 119a, 122b, 123a (of three), 124, 154, 155, 200b, 201a, 206b, 215b of the Calc. Dh.; but it inserts two ślokas of its own after 197 and 204 resp., viz.:

पतिता[द्] द्रव्यमादत्ते भुङ्क्ते वा ब्राह्मणो यदि ।

कृत्वा तस्य समुत्सर्गे अतिकृच्छ्रं समाचरेत् ॥

अयने विपुवे चैव व्यतिपाते दिनक्षये ।

चंद्रसूर्यगृहे चैव दत्तं भवति चाक्षयं ॥

Colophon: इति श्रीसंवर्त्तप्रोक्तं धर्मशास्त्रं समाप्तं ॥
संवर्त्तस्मृतिः समाप्ता ॥ [GAIKAWAR.]

1367.

3245h. Foll. 27b-29b; size 15½ in. by 9½ in.; folio; European paper; Telugu character; thirty-four lines in a page.

Samvarta-smṛiti. [C.]

Beginning as above. This text differs considerably from the printed text.

It consists of at least two adhyāyas, only the first of which (*brahmacārikathanam*) is however complete, the MS. terminating abruptly at the bottom of the last page. The MS. is very far from being correct.

The first seven ślokas are on the whole the same as in the Calc. Dh. It then proceeds:

पौर्वोत्तराभिमुखं (!) वा ह्यपरोत्तरदिङ्मुखः ।

साक्षसूत्राञ्जलिः (?) संध्याद्ययोरुदितधिष्ण्ययोः ॥

अग्निकार्यं च कुर्वीत ° । ततोऽधीयीत वेदं च ° ॥

उपसंग्रहणं कुर्याद् गुरोः पूर्वं तु पादयोः ।

चुचा वा यदि वार्षेयं यादं वा यदि वाक्षरं ॥

सकाशाद्यस्य गृह्णाति नियतं तस्य गौरवं ।

प्रणवं प्राक् प्रयुञ्जीत व्याहृतोस्तदनंतरं ॥

सार्वित्रिं जानुपूर्वेण ततो वृत्तान्तमारभेत् ।

न चादावेव कर्तव्यं किंचन प्राकृतं वचः ॥

भाषणे तु गुणः (1. पुनः) कुर्यात् प्राणायामं विचक्षणः ।

हस्तौ तु संयुतौ धार्यौ जानुभ्यामुपरि स्थितौ ॥ °

[39 ślokas.

3 G

A. II. begins (cf. Dh., *sl.* 35 seq.):

अतः परं समावृत्तः सर्वनामुहे (I. सवर्णामुहहेत्) स्त्रियं ।
कुले महति संभूतां लक्षणेन समन्वितां ॥
ब्राह्मणेन विवाहेन शीलरूपसमन्वितां ।
पंचयज्ञविधानं च कुर्यादहरहर्द्विजः ॥ ०

34½ *slohas*, ending thus (Dh., *sl.* 66):

अष्टवर्षी भवेत्कन्या (!) नववर्षी तु रोहिणी ।
दशवर्षी भवेत्कन्या अत ऊर्ध्वं रजस्वला ॥

प्राप्ते तु द्वादशे वर्षे यः कन्यां न प्रयच्छति ।

मासि -

[MACK. COLL.]

1368.

3249b. Foll. 4b-5b; size 10 in. by 7½ in.;
Telugu character; 19 or 20 lines in a page.

Saptarshisammata-smṛiti, in 36 *slohas* [A].

The three MSS. of this treatise were
probably derived from the same original, or
perhaps the other two were copied from the
present MS.

It runs as follows :

प्रभाते नैयुने चैव प्रसावे दंतधावने ।
ज्ञाने भोजनकाले च मौनं षट्सु विधीयते ॥ १ ॥
छर्दिते ऽभ्युदिते सूर्ये श्मश्रुकर्मणि नैयुने ।
दुःस्वप्ने दुर्जनस्पर्शे ज्ञानं षट्सु विधीयते ॥ २ ॥
गंगायां भास्करक्षेत्रे मातापित्रोर्दृते ऽहनि ।
आधाने यज्ञकाले च पापं (? मौनं) षट्सु विधीयते ॥ ३ ॥
ज्ञाने तु वरुणः शक्तिं जुहोती ऽग्निः श्रियं हरेत् ।
भुंजतो मृसुरायुषं तस्मान्मौनं समाचरेत् ॥ ४ ॥
ब्राह्मणं ज्ञातमार्यातं सह गच्छति देवताः ।
पितरस्तत्र गच्छति वायुभूता जलाधिनिः ॥ ५ ॥
अवगाहेज्जले नग्नो वस्त्रं यन्नु परोद्धतं ।
क्रुद्धाः ज्ञानान्निवर्तते देवता क्षुब्धिभिः सह ॥ ६ ॥
ज्ञानकाले तु यो मूढो भक्षयेद्दंतधावनं ।
पितृयज्ञेषु यच्छ्राद्धं निराशाः पितरो गताः ॥ ७ ॥
देवतर्षिपितृणां च तर्पयेज्जलमध्वतः ।
प्रयतः संस्थितानां च भूमौ दद्याज्जलांजलिं ॥ ८ ॥
हस्तौ तु युग्मं कृत्वा तु परयेदुदकांजलिं ।
गोः शृंगानामुद्धृत्य जलमध्वं तु निक्षिपेत् ॥ ९ ॥

जलस्यस्य जले शुद्धिर्वैदिःस्यस्य वहिः शुचिः ।

वहिरंतस्य आचम्य क्षुभयत्र शुचिर्भवेत् ॥ १० ॥

वस्त्रोदकमुपेक्षते ये नपत्यात्मवर्गिणः । [॥ ११ ॥

तस्मात्पूर्वं प्रयत्नेन (० ना MSS.) कौपीनं पीठयेद्बहिः

उपस्युपसि यत्तानं संध्यायामुदिते ऽपि वा ।

प्राजापत्येन तनुस्यं महापातकनाशनं ॥ १२ ॥

उषोदयस्नानफलस्य विद्धि (? सिद्धी)

रूपं च तेजश्च बलं च शौचं ।

आयुष्मनारोग्यमलोलुपत्वं

दुःस्वप्नघातश्च भवन्ति मेधा ॥ १३ ॥

माघे मासे रट्यापः किंचिदभ्युदिते रवौ ।

ब्रह्मघ्नं वा सुरापं वा कपतं तं* पुनीमहे ॥ १४ ॥

ददाति विपुलान्भोगान् भृत्यभार्याधनादिकान् ।

प्रातःस्नानं त्यजन् विप्रः सप्ताहं शूद्रतामियात् ॥ १५ ॥

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन सूतके ऽपि हि न त्यजेत् ।

युक्तकच्छसु यः कुर्याद्धर्मकार्यं क्षत्रिचक्रः ॥ १६ ॥

वृथा भवति तत्सर्वं गुह्यस्थानस्य दर्शनात् ।

देवर्षिपितृमनुष्ययज्ञकार्ये सदा भवेत् ॥ १७ ॥

अथविचक्रैर्जम्भं दत्तं भुङ्क्तं हुतं च यत् ।

देवा हव्यं न गृह्णन्ति कथं च पितरस्तथा ॥ १८ ॥

पवित्रं धारयेन्नित्यं कौशेयं दक्षिणे करे ।

भुंजानस्तु विशेषेण दुष्कृतानि व्यपोहति ॥ १९ ॥

गोवालं दर्भसारं च पवित्रं ग्रंथिसंयुतं† ।

करे च धारयेन्नित्यं न स पापेन लिप्यते ॥ २० ॥

कुशपूतं पिबेन्नोयं कुशपूतमुपस्पृशेत् ।

कुशाग्रमिश्रितं तोयं सोमपानेन तत्समं ॥ २१ ॥

रोमकूपे तिलान् स्थाप्य यः कुर्यात्पितृतर्पणं‡ ।

ते तिलाः क्रिमिभिस्तुल्यास्तत्तोयं रुधिरं स्मृतं ॥ २२ ॥

गवां वालिपवित्रैस्तु (? वाल ०) यस्तु संध्यामुपासयेत् ।

स वै द्वादश वर्षाणि कृतसंध्यो भवेद् द्विजः ॥ २३ ॥

कुशहस्तेन यद्दत्तं कुशहस्तेन यद्धुतं ।

कुशहस्तेन यज्जम्भमध्वं फलमश्रुते ॥ २४ ॥

* ? ब्रह्मघ्नमपि चाखडालं कं पतनं Wilson, Select Works, II, p. 183.

† करसंयुतं B. C. and orig. A.

‡ तिलतर्पणं A; कुर्यात्तिल ० B.

दक्षिणेन कुशान्दस्वा दक्षिणेतरपाणिना ।

आचमेन (1. आचामेन) शुचिः पाणिर्यथा पाणिस्तथा

[कुशः ॥ २५ ॥

पवित्रोदकहस्तस्तु कुर्यादाचमनक्रियां ।

नोच्छिष्टः स भवेद्भूर्भुक्नोच्छिष्टं (भुक्नो° B. C. orig.

[A.] तु वर्जयेत् ॥ २६ ॥

ग्रंथिर्यस्य पवित्रस्य न तेनाचमनक्रिया ।

आचामेद्यस्तु मोहात्मा यथा भोक्ता तथा भवेत् ॥ २७ ॥

वामहस्ते कुशान् कृत्वा आचम्य प्रयतो भवेत् ।

तान्कुशांस्तु परित्यज्य पुनराचम्य शुध्यति ॥ २८ ॥

पिंडार्था ये कुशा दर्भा येः कुशैः पितृतर्पणं ।

मूत्रोत्सर्गेषु ये दर्भास्तेषां त्यागो विधीयते ॥ २९ ॥

पवित्रग्रंथिमुत्सृज्य प्रक्षिपेत् क्षितिमंडले ।

पात्रे तु निक्षिपेद्यस्तु तदा चांद्रायणं चरेत् ॥ ३० ॥

कुशमूले भवेद् ब्रह्मा कुशमध्ये तु केशवः ।

कुशाग्रे तु स्वयं रुद्र एष धर्मः सनातनः ॥ ३१ ॥

जपैश्चतुर्गुणं (जपै° MSS.) चैव अरिष्टैरष्टकं तथा ।

शंखानां च शतं श्रियं प्रवालैस्तु सहस्रकं ॥ ३२ ॥

मुक्ताभिर्दशसाहस्रं मणिभिर्लक्षमुच्यते । [३३ ॥

कुशग्रंथ्या च पद्माक्षौ (1. प्रयुतं) रुद्राक्षौ कोटिरुच्यते ॥

गृहे दशगुणं जप्यं गोष्ठे शतगुणं भवेत् ।

नदीतीरे सहस्रं स्यादनंतं च शिवालये ॥ ३४ ॥

वज्रं यथा सुरेन्द्रस्य शूलं हस्ते हस्तस्य च ।

चक्रायुधं यथा विष्णोरेवं विप्रकरे कुशः ॥ ३५ ॥

नारदेन वसिष्ठेन कश्यपनरकौशिकैः* ।

पैंगळेन च गार्गेण दृष्टो धर्म इति स्मृतः ॥ ३६ ॥

इति सप्तचुषिसंमतधर्मेशास्त्रं संपूर्णं ॥

[MACK. COLL.]

1369.

3247b. Foll. 4a-5a; size 10 in. by 7½ in.;

4to.; coarse Indian paper; Telugu character; 21-24 lines in a page.

Saptarshisammata-smṛiti. [B.]

[MACK. COLL.]

* ? B. C. read कश्यपेन च कौशिकैः and also corrected in A, for something like the above; the orig. र of नर being doubtful, and इय being a correction for some other original conjunction (? एव).

1370.

3248b. Foll. 5a-6b; size 9½ in. by 7½ in.; 4to.; same paper and writing; 13-20 lines in a page.

The same treatise. [C.]

[MACK. COLL.]

1371.

723f. Foll. 8; size 12½ in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Hārīta-smṛiti, in seven adhyāyas.

It begins:

ये वर्णाश्रमधर्मस्थास्ते भक्ताः केशवं प्रति ।

इति पूर्वं त्वया प्रोक्तं भूभुवःखद्विजोत्तमाः ॥ १ ॥

वर्णानामाश्रमाणां च धर्मं नो ब्रूहि सत्तम ।

येन संतुष्यते देवो नारसिंहः सनातनः ॥ २ ॥

मार्कंडेयः । अत्राहं कथयिष्यामि पुरावृत्तमनुत्तमं ।

चुषिभिः सह संवादं हारीतस्य महात्मनः ॥ ३ ॥

हारीतं सर्वधर्मज्ञमासीनमिव पावकं ।

प्रणिपत्याब्रुवन् सर्वे मुनयो धर्मकौक्षिणः ॥ ४ ॥

This is the *Laghu-Hārīta-smṛiti* of the Calc. Dh. I., pp. 177-193. The present MS. has exactly the same verses (with, of course, various readings) as the printed text, with the single exception that at the bottom of p. 192 of the Dh. (where a line is required to make up a complete *śloka*), the MS. not improperly repeats the line before last एवं तपश्च विद्या च °

It ends:

अतः कुर्वन् निजं कर्म यथाकालमंतर्दितः ।

सहस्रान्तीकदेवेशं नारसिंहं च सालयं ॥

उत्पन्नचैराग्यबलेन योगी

ध्यायेत्परं ब्रह्म सदा क्रियावान् ।

सत्यं सुखं रूपमनंतमाद्यं

विहाय देहं पदमेति विष्णोः ॥

इति हारीतधर्मशास्त्रे सप्तमोऽध्यायः ॥ इति हारीतस्मृतिः

समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1372.

2489h. Foll. 7; size 11 in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1780 A.D.; ten lines in a page.

Hārīta-smṛiti, another treatise, on defilement and purification, ascribed to the same sage; different from both the *Laghu-* and *Vṛiddhu-Hārīta-smṛiti* of the Calc. Dh.; but corresponding to the third treatise (*Hārīta-Dharmaśāstra*, 112 *ślokas*) described by Burnell, Index Tanj. MSS., p. 128a, no. xxxiiiib.

It consists of 103 *ślokas*, beginning thus:

हारीतेनैवमाख्यातं लोकानां हितकाम्यया ।
प्रायश्चित्तं चिकित्सार्थमेतत्प्राहुर्ननीषिणः ॥ १ ॥
अविष्टां काकविष्टां वा कंकगृध्नरस्य च ।
अर्थोच्छिष्टं तु संस्पृश्य सचैलो जलमाविशेत् ॥ २ ॥
ऊर्ध्वोच्छिष्टं (ल. अर्थो^०) तु संस्पृश्य प्रायश्चित्तं विनि-
उपोष्य रजनीमेकां यंचगव्येन शुध्यति ॥ ३ ॥ [दिंशेत् ।
रजस्वला तु या नारी श्वानं काकमथ स्पृशेत् ।
प्रायश्चित्तं कथं तस्या येन सिद्धिमवाप्नुयात् ॥ ४ ॥
अतिक्रान्तिं त्रिरात्रे तु स्नानं कृत्वा र्धवाससा ।
त्रिरात्रं क्षपयेदूर्ध्वमेकरात्रमथः क्षिपेत् ॥ ५ ॥
नियमस्या व्रतस्या रजःस्त्री पश्येत्कथंचन ।
त्रिरात्रं तु क्षिपेदूर्ध्वं व्रतशेषं समाचरेत् ॥ ६ ॥
उच्छिष्टस्तु द्विजातिस्तु रजःस्त्री यदि संस्पृशेत् ।
उपवासस्त्वर्थोच्छिष्ट ऊर्ध्वोच्छिष्टे अहं क्षिपेत् ॥ ७ ॥

It ends:

अविभज्य सगोत्राणामा सहस्राङ्गनादपि ।
यज्ञं क्षेत्रं च पत्रं च कृत्वान्मुदकं स्त्रियः ॥ १०० ॥
ये जाता ये ऽपि आजाता ये च गर्भे व्यवस्थिताः ।
वृत्तिं ते ऽपि हि कांक्षन्ति वृत्तिदानं न विद्यते ॥ १०१ ॥
पितृप्रसादाद्भुजंते (!) धनानि निर्धनानि च ।
स्याचरं तु न भुञ्ज्येत प्रसादे सति पैतृके ॥ १०२ ॥
स्याचरं द्विपदं चैव यद्यपि स्वयमर्जितं ।
असंभूय सुताम्सर्वान् न दानं न च विक्रयः ॥ १०३ ॥

इति हारीतप्रणीतं धर्मशास्त्रं समाप्तम् ॥ समाप्ता हारी-
तस्मृतिः ॥ [GAIKAWAR.]

B. GENERAL DIGESTS OF LAW.

1373.

850. Foll. 270; size 12½ in. by 4½ in.; modern, careless Devanāgarī writing; generally ten lines in a page. Very incorrect.

Smṛiticandrikā, a digest of Hindū law, by *Devanṇa* (*Devanṇa*, *Devāṇḍa*, *Devagaṇa*) *Bhaṭṭa*, son of *Keśavāditya Bhaṭṭa*.

The sections on *ācāra* and *prāyaścitta*.

I. *Ācārakāṇḍa* (foll. 148).

a. *Saṃskārāḥ* beg.:

श्रीमते शकलज्ञानसाधनपदमापुषे ।
गणेशाय नमो विघ्नं विघ्नते सर्वदा नृणां ॥ १ ॥
जयति गणपतेः परशुः सदोद्यतो विघ्नकंटकच्छेदे ।
प्रणतानामभिलषितार्थसाधनकृतप्रसंगस्य ॥ २ ॥
जगत्संस्तिसंरक्षासंहारैकविनोदिने ।
नमो भगवते तस्मै चिदानंदाय विष्णवे ॥ ३ ॥
मन्मनःसारसे नित्यं वसतात्सा सरस्वती ।
मत्सरःसूक्तिकुसुमविकासो यत्प्रसादतः ॥ ४ ॥
वागीश्वरीं गणेशं च नत्वा विद्वदनुग्रहात् ।
सर्वलोकहितार्थाय क्रियते स्मृतिचंद्रिका ॥ ५ ॥
स्मृतिप्रायेण (ल. स्वाभि^०) किंचिच्च नास्माभिरिह लिख्यते ।
किंतु वाचनिकं सर्वमतो ग्राह्यैव निर्भयैः ॥ ६ ॥
मन्वादिप्रणीतानामेव धर्मशास्त्राणां वेदमूलत्वान्नान्येव
धर्मे प्रमाणानीति तदधिगमोपयोगिकतया तज्ज्ञास्त्रप्रणेतारः
प्रथमं प्रदर्शयते । तत्र पैठीनसिः ।

तेषां मन्वंगिरोव्यासगौतमाव्युशनोयमाः ।

वशिष्ठदक्षसंवर्तशातातपपराशराः ॥

विष्णुवापस्तंबहारीताः शंखः कात्यायनो भृगुः ।

प्रचेता नारदो योगी बौधायनपितामहौ ॥

सुमंतुः काश्यपो बभ्रुः पैठीनो व्याघ्र एव च ।

सत्यव्रतो भरद्वाजो गार्ग्यः काष्णीय (ल. जि) निस्तथा ॥

जाबालिर्जैमदग्निश्च लौगाक्षिर्बैद्वसंभवः ।

इति धर्मप्रणेतारः षट्त्रिंशदूषयः स्मृताः ॥

इति । ननु चेयं (?) किं परिसंख्या । मैवं तथा here
a lacuna of nearly two full pages (fol. 1b,
l. 10 to fol. 2b, l. 7), after which it proceeds
[च]तुर्दशविद्यानां धर्मज्ञानानां स्थानानि निमित्तानि प्रमा-
णानि ०

इति ° धर्मे प्रमाणानि fol. 5a; इति ° देशनिर्णयः fol. 8a; इति ° देशधर्माः fol. 8b; इति ° युगधर्माः fol. 9a; इति ° परिभाषा ॥ अधुना लेशतः संस्कारका-
ङ्मुच्यते fol. 9b; इति ° संस्कारपरिभाषा fol. 10b; इति गर्भाधाननिर्णयः fol. 12a, etc.; इति ° विवाहप्र-
करणं ॥ उक्ताः संस्काराः ॥ fol. 53b.

b. *Ahnikam*, beg. fol. 53b:

अथेदानीमवसरप्रामाहिकं प्रस्तूयते । तत्र मनुः । °

इति ° मूत्रपुरीषोत्सर्गविधिः fol. 55b; इति ° शौच-
विधिः fol. 58b; इति ° आचमनविधिः fol. 61b;
इति ° कुशोत्पादनविधिः fol. 67b; अथ स्नानप्रशंसा । etc.

Near the end of this section on daily observances, a passage from the *Śrāddha-prakaraṇa* has found its way into it, extending from fol. 126b, l. 4 to fol. 147b, l. 3, corresponding to fol. 71a, l. 10-fol. 97a, l. 7 of the MS. of the *Śrāddha-prakaraṇa* in Burnell's Collection (B. 325). No indication whatever is given here of the insertion beyond several colophons occurring in the passage; viz. इति ° आह्निकदिनप्राचीनकृतं fol. 130a (Burn. MS., 325, fol. 76b); इति ° आह्निकदिनपूर्वोक्तकृतं fol. 133a (Burn., fol. 80a); इति ° आह्निकर्मेणि द्रव्याणि fol. 138a (Burn., fol. 85b); इति नित्यभोजने मांसव्यतिरिक्तवर्ज्यद्रव्यविष-
याणि fol. 146a (Burn., fol. 94b).

The *āhnikā* section ends with the *śayana-vidhi*: तस्मात्कर्माणि कुर्वीत तुष्टये परमेष्ठिन इति ॥

आह्निकं व्यदधाद्देवः केशवायैसुतः सुधीः ।

सर्वैर्वीचिनकैरथैरच्युतः प्रीयतामिति ॥

इति ° स्मृतिचंद्रिकायामाह्निकं ॥ then the headings of chapters, with the date Samvat 1859.

II. *Prāyaścittādhyaṃya*, foll. 122; begins:

दंतज्ञाते पकृते चोले चाहोरात्रेण शुद्धिरिति । अत उर्ध्वं
प्रागुपनाम्यः (I) यच्च मनुवचनं । नृणामकृतचौलानां °
इष्यत इति तस्याप्ययमेव विषयः । °

इति महापातकप्रायश्चित्तप्रकरणं ॥ महापातकादिर्षकमध्ये
महापातकादिपातकानुपपातकप्रायश्चित्तान्युक्ताधुनोपपातक-
प्रायश्चित्तानि ° fol. 85b.

Of this section there is no MS. in the Burnell collection, and without other MSS. this copy can be of but little use. It ends:

मनुनाप्यभोज्यभोजनशंकायामुक्तं । संवत्सरम्यैकमपि °
(v. 21) विशेषतः ॥ इति श्रीमकलविद्याविशारदश्री-
केशवादित्यभट्टोपाध्यायहवनयाज्ञिकदेवणभट्टोपाध्यायविरचि-
तायां स्मृतिचंद्रिकायां प्रायश्चित्ताध्यायः समाप्तः ॥

As the *Smṛticandrikā* is quoted repeatedly in *Hemādri's Digest*—e.g. *Parīśeṣakāh.*, Bibl. Ind. I., pp. 145, 149, 182, 194, 212 (where *Śaṅkhaadhara* and *Harīhara* mentioned as later)—it cannot have been composed later than about the middle of the 13th century.

Of authorities found referred to in the *Smṛticandrikā* may be mentioned (besides *Smṛtis*, *Purāṇas* and *Sūtrakāras*): *Caturvīṃśati(mata)*, *Shāṭṭrimśanmata*, *Samgrahakāra* (śloka, ? *Smṛti-samg.*), *Bhāṣyārthasamgraha* (śloka), *Devasvāmin* (comm.), *Āpastambabhāṣya*, *Vishṇupurāṣya*.

Cf. Burnell, Index of Tanjore MSS., p. 133b.

[H. T. COLEBROOKE.]

1374.

929. Foll. 194; size 12½ in. by 3½ in.; fair Devanāgarī writing of the 16th century; ten lines in a page. Many leaves are more or less injured, esp. foll. 20-32; damaged places have been pasted over with transparent paper; but in many cases part of the original leaf was already gone. Foll. 176 and part of 69 have been supplied by a modern hand.

Vyavahāra-kāṇḍa of *Devanṇa Bhaṭṭa's Smṛticandrikā*.

It begins:

सरस्वतीपतिं वंदे श्रियः पतिमुमापतिं ।

निर्वापतिं गणपतिं बृहस्पतिमुखानुनीन् ॥

पदे पदे प्रसूखतां प्रतिवादिस्थितावपि ।

दृष्टानां दृष्टिविषये चन्द्रिका प्रवितन्यते ॥

अथेदानीं व्यवहारकांडमारभ्यते । तत्रादौ व्यवहारखंडं
निरूप्यते । तत्र बृहस्पतिः । °

The work consists of two chapters, the first of which, treating of general rules of procedure, evidence, ordeals, punishments etc., ends fol. 76b: इति स्मृतिचंद्रिकायां बालादिधनविषयाणि ॥

श्रीकेशवादिदत्तसमुद्भवस्य देवस्य शांतद्विजराजमतेः ।

तच्चंद्रिकां प्राप्य सुखेन लोकाः कुर्वन्तु सर्वव्यवहारसिद्धिं ॥

इति सकलविद्याविशारदश्रीकेशवादिदत्तभट्टोपाध्यायमनुयाजिकदेवगणभट्टोपाध्यायसोमयाजिविरचितायां स्मृतिचंद्रिकायां व्यवहारकांडे प्रथमः परिच्छेदः ॥ then follows a list of contents (*prakaraṇānupūrvī*).

Chapter II., treating of deposits, bail, interest, debt, adoption, etc., begins:

वृहस्पतिमुखानेकमुनिवाग्वागुरांतरं ।

प्रविष्टो देवणाचार्यः कुरुते पदसंग्रहं ॥

The section on Inheritance, contained on foll. 153b-178a of this MS., has been printed at Calcutta (*Dāyabhāgaprakaraṇam* 1870), and a translation of it has been published at Madras, by T. Kristnasawmy Iyer (1867).

That section is followed by another on acts of violence. Three leaves at the end contain an index of contents by a modern hand.

Another Devanāgarī MS. of the *Vyavahārikāṇḍa* is available in the Burnell collection, no. 326.

See also Burnell, Ind. of Tanjore MSS., p. 134a. [H. T. COLEBROOKE.]

1375.

1780. Foll. 303; 4to.; size 11½ in. by 9 in.; good, modern Devanāgarī writing, on European paper; nineteen lines in a page.

The same work.

For a different *Smṛiticandrikā*, by *Govindarāja*, see no. 1535. [?]

1376, 1377.

2518, 2519. Foll. 1-394; 395-765 resp.; size 10½ in. by 5 in.; legibly written, in Devanāgarī, by several hands, in the 16th century; 10-16 lines in a page.

Caturvargacintāmaṇi, a digest of (mainly religious) law, by *Hemādri*, son of *Kāmadeva*, grandson of *Vāsudeva*, and great-grandson of *Vāmana*.

Chapter I. or *Vratakhanda*.

The entire digest consists of four chapters—*Vrata*-, *Dāna*-, *Tīrtha*-, and *Moksha-khanda*—and a supplementary fifth or *Parīśeshakhanda*. Little (if any*) attention is paid by the author to civil law.

The work is now in progress of publication in the Bibliotheca Indica; the first, second and part of the fifth chapters having already appeared.

The author (a Brāhman of the *Vatsa-gotra*) occupied some such post as keeper of the records (*samastakaraṇādhipati* or *karaṇādhyaksha*) under the *Yādava* princes *Mahādeva* (1260-1271 A.D.), and his nephew and successor *Rāmacandra* (*Rāmadeva*, *Rāmarāja* 1271-1309) of *Devagiri* (the modern *Dowlatabād*).

The present MS. of the *Vratakhanda* contains at the beginning the genealogical account (*rājaprasasti*) of the *Yādava* dynasty, published by Prof. Bhandarkar, in the appendix to his 'Early History of the Dekhan.' It is given here in much the same form as in his MS. G., the two introductory stanzas being followed by *ślokas* 1-17 of the shorter account (beginning with the reign of *Bhillīma*); whereupon follows the longer *prasasti*, and finally the five concluding stanzas of the introduction. The two MSS. seem, indeed, to be closely related to each other, being either directly derived one from the other, or both of them from the same

* Cp. Prof. Jolly's Tagore Lectures, p. 17, where it is stated that the section on civil law is far less copious than the other portions of the work. Prof. Bhandarkar, Early History of the Dekhan, p. 89, makes no mention of any subdivision on *vyavahāra*.

original. The present MS. has the same two lacunæ as MS. G. (śl. 42 and 45 of the larger *prāśasti*).

The MS. begins :

श्रीगोपालमपारवैभवभवस्यच्छंदलीलोदयं
सांद्रस्निग्धतमालकोमलदलश्यामाभिरामाकृतिं ।
कूजलोकिलकमिनीकलरवप्रोक्षासिगोपांगना-
गीतस्फोतपवित्रचित्रचरित्रव्रातं नमस्कृते ॥ १ ॥
उन्मीलकमनीयकांतिसरसीमध्ये विबुद्धप्रभं
सारासारविचारचारुमनसा हंसेन संसेवितं ।
नित्यानंदपरागसंगसुभगं वंदारुवृंदारक-
श्रेणीभंगमनंगवैरिचरणभोजद्वयं पातु वः ॥ २ ॥
वंशो हिनांशोर्जयति प्रसिद्धो यस्मिन् राजा यदुराविरा-
[सोत् ।
बभूव यस्मिन्सुरावतारभारापहाराय पुरा मुरारिः ॥ ३ ॥
सा संपन्नदिदं यशो बलमिदं सोयं प्रतापो महान् [त्तरं] ।
ऐकैकं पृथिवीभूतो भुवि महादेवस्य लाक्षेत्रं (?) लोको-
तस्य श्रीकरणाधिपः स्वयमहं हैमाद्रिसौमिः (!) परः
प्रौढप्रातिभवव्यमाणैविलसदंशो भृशं शोभते ॥ ७५ ॥
इति राजप्रशस्तिः ॥ अथ ग्रंथकर्तुः प्रशस्तिः ॥
पादप्रांतविनिःसृतद्युसरितो देवस्य ०

Vol. I. ends shortly after the conclusion of the *trayodaśīvratāni*.

The colophon runs thus : इति श्रीमहाराजाधिरा-
जश्रीमहादेवस्य समस्तकरणाधीश्वरसकलविद्याविशारदश्रीहेमा-
द्रिविरचिते चतुर्वैर्चितामयी व्रतखंडे समाप्तं ॥

Seven leaves at the end contain an index (*anukramanīkā*) written by one *Rāmacandra*, in *Samvat* 1656 (A.D. 1599). Some portions of these volumes are, however, apparently somewhat older than this date.

Cf. Weber, Cat. Berl., no. 1173.

[GAIKAWAR.]

1378.

2572. Foll. 511, the first 23 of which are wanting; size 13 in. by 5½ in.; good Devanāgarī writing of the 16th century; twelve lines in a page. Foll. 24-40, and some leaves at the end are more or less injured in the margin;

and almost throughout the MS. the ink has spread, rendering the writing illegible in many places.

Vratakhanda; incomplete at the beginning and end.

The *pratipaderotāni* end fol. 23b.

[MACK. COLL.]

1379.

2633. Foll. 207, one of which (fol. 184) is wanting; and two *sūddhipatras* after foll. 126 and 138; size 9½ in. by 4½ in.; Devanāgarī character; foll. 1-29 well written, c. 1550 A.D.; eight lines in a page; the remainder fairly written, c. 1650 A.D.; eleven lines in a page; foll. 185 and 186 supplied by a third hand.

Sāntika-paushṭikāni, the section of *Hemādri's* Digest, on propitiatory rites. *Vratakhanda*, Vol. II., pp. 1003 seq.

It begins : अथ शान्तिकपौष्टिकानि ।

नीतः शान्तमनंतदान ०

The text of this MS. differs very considerably from that printed in the Bibliotheca Indica edition.

The *vināyakaśnapanam* ends fol. 5a (ed. II., p. 1008), when the MS. proceeds : नारद उवाच ॥

अथवान्यत्रवक्ष्यामि गर्भोत्पत्तौ च कारणं ।

सिद्धश्चे महाद्वौ वा नदीनां संगमेषु वा ॥ ०

Iti tattvasāgarasamhitoktaganādhyaśhasna-panam, fol. 7a; सनत्कुमार उवाच ।

तृतीयाया महाभागकर्तव्यं च व्रतं शृणु ।

येनानंतभवेनसमेनः क्षपयति द्विजः ॥

iti garuḍapurāṇoktam śāntivratam, fol. 11a; पुष्कर उवाच । ज्ञानमन्यत्रवक्ष्यामि ० (ed. II., p. 1009); *iti viṣṇudharmottaroktam māheśvarasnānam*, fol. 12a (ed. II., p. 1010); *viṣṇudh.-nūnāsnā-nāni*, fol. 13a (ed. II., p. 1012); *bhaviṣhyotta-roktam rudrasnānam*, fol. 15a (ed., fol. 1015);

अथापरं प्रवक्ष्यामि पावनं धर्ममुत्तमं ।

मोक्षदं च तथा ज्ञेशाङ्गभिर्भोगदेव च ॥ ०

iti kālīkāpurāṇoktaḥ kalāśasnānavidhiḥ, fol. 16a;

अष्टोत्तरशतं वक्ष्ये स्तपनं भुक्तिमुक्तिदं ।

अयने विषुवे चैव ग्रहणे चंद्रसूर्ययोः ॥ ०

iti kūrāṇāgamoktam aṣṭottaraśatakalāśasnānavidhiḥ, fol. 19b; *iti kūrāṇāgamokta ekonapañcāśatkalāśasnānavidhiḥ*, fol. 20b; *iti pañcaviṃśatikalāśasnapanavidhiḥ*, fol. 22a; *iti bhaviṣyatpurārāṇokto ghaṭikābhishēkah*, fol. 23a (ed. II., p. 1016); *iti bhaviṣhyottarakṣatam bandhyābhishēkavidhiḥ*, fol. 26a (ed. II., p. 1021); *iti viṣṇudharmottare rāhuvaradānam* (3½ ślokaḥ), fol. 26a; मनुस्वाच । चंद्रादित्योपरागे च ० *iti matsyapurāṇoktam candrasūryoparāgasnānam*, fol. 27b (ed. II., p. 1023); नारद उवाच ।

किमुद्वेगे हुते कृत्ये सलक्ष्मीकेन हन्यते ।

मृतवत्साभिषेकादिकार्ये किं तु विधीयते ॥ ०

iti matsyapurāṇoktam saptamiśnapanam, fol. 30a; *iti viṣṇudharmottarakṣatā sadantotpattiśānti*, fol. 30b (ed. II., p. 1025); *iti garbhokṣatā janamāraśāntiḥ*, fol. 31b (ed. II., p. 1027); *iti gośāntiḥ*, fol. 36a (ed. II., p. 1031); अथाष्टशान्तिः । विष्णुधर्मोत्तरात् ॥ पुष्कर उवाच ।

नित्यं नैमित्तिकं काम्यं शान्तिकर्म निबोध मे ।

यंचमीषु च सर्वासु श्रीधरं पूजयेद्भिर्भु ॥ ०

iti nityāśvasāntiḥ; *atha naimittikī*, fol. 53b; *hayamārādhyāyāḥ*, fol. 59a; *iti śālhotroktāśvasāntiḥ*, fol. 61a (ed. II., p. 1036); *iti śrīvarāḍhanam nāma hayānāṃ karmakīrtanam*, fol. 62b; *ātha gajāśāntiḥ*, fol. 64b (ed. II., p. 1036); *ātha mahāvasthānimittasāntiḥ*, fol. 70a; *iti parvatayajñavidhiḥ*, fol. 76a; *iti nīrājanayajñāḥ*, fol. 84a; *iti pālakaṇḍīyasaṃhitāyām puṣhyagajāśāntiḥ*, fol. 95b; *iti bhaviṣyatpurārāṇoktā mahāśāntiḥ*, fol. 109b; *iti matsyapurāṇoktāny adbhūtasāntikāni samāptāni*, fol. 119a; *iti nānotpātasāntiḥ*, fol. 124b, etc.; *matsyapurāṇokto gurusūkrapūjāvidhiḥ*, fol. 133b; *ekagrahapūjāvidhiḥ*, fol. 152a; *ayutahomāḥ*, ib.; *lakṣahomānushthānapaddhatiḥ*, fol. 165a; *koṭihomānushthānapaddhatiḥ*, fol. 178b; *viṣṇudharmottare āvāhanādhyāyāḥ*, fol.

199a; ib. *anulepanādhyāyāḥ*, fol. 200a; ib. *puṣhyādhyāyāḥ*, fol. 201a; ib. *dhūpādhyāyāḥ*, fol. 201b; ib. *naivedyādhyāyāḥ*, fol. 203a; ib. *dakṣiṇādhyāyāḥ*, fol. 207a; ib. *pratisarabandhādhyāyāḥ*, fol. 207b; a few lines further on the MS. breaks off abruptly at the end of the leaf. According to a rough list of contents on fol. 1a, only one leaf seems to be lost at the end. [MACK. COLL.]

1380.

2039. Foll. 337; size 12 in. by 5½ in.; legibly written, in Devanāgarī, by different hands; 11-15 lines in a page.

Dānakhaṇḍa, the second division of the *Caturvargacintāmaṇi*.

The scribe of the last 31 leaves (except foll. 317, 318, 328, 329, 331, 332, which are by a later hand) gives the following date: संवत् १५१०७ वर्षे वैशाखत्रितीयायां तिथौ रविदिने अष्टमे श्रीस्तभ-तीर्थे वास्तव्यमोदशतीयत्रिवाडीहिरण्यगर्भसुतत्रिवाडीकश्यपेन सहधातृणां पुत्रपौत्राणां पठनार्थं दानखंडं पुस्तकमिदमलेखि ॥

Cf. Weber, Cat. Berl., no. 1218.

[GAIKAWAR.]

1381.

2327. Foll. 395; size 11 in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1750 A.D.; eleven lines in a page.

The same section of *Hemādri's* work.

[GAIKAWAR.]

1382.

2584. Foll. 473, the first of which is missing; size 12 in. by 5 in.; good Devanāgarī writing of about the end of the 16th century; ten lines in a page.

Another copy of the *Dānakhaṇḍa*, slightly incomplete at the beginning and end.

The *vrikshapratishṭhāvidhi* ends fol. 472a.

[MACK. COLL.]

1383.

247. Foll. 457; size 12 $\frac{3}{4}$ in. by 6 in.; fairly written, in Devanāgarī; 11-17 lines in a page.

Śrāddhakalpa, the first of the four sections of the *Parīśeṣa-khaṇḍa*, or supplementary chapter of *Hemādri's Caturvargacintāmaṇi*.

It begins:

श्रीरोदाणवसारसंग्रहकलालीलसमालिंगितो ०

Colophon: इति महाराजाधिराजश्रीमहादेवीयसकलश्री-
करणाधिपतिपंडितश्रीहेमाद्रिविरचिते चतुर्वैगंचिंतामणौ परि-
शेषखंडे आद्रकल्पे जीवच्छास्त्रप्रयोगः ॥ आद्रकल्पप्रशंसा मत्स्य-
पुराणे । etc. two stanzas ॥ इति श्रीआद्रकल्पः समाप्तः ॥
संवत् १५५८ ज्येष्ठमासे कृष्णपक्षे बुधवासरे दसमी ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1384.

2153. Foll. 360, twelve of which (1; 238-248) are wanting; while fol. 2 is much injured through damp and insects; size 11 in. by 5 in.; good Devanāgarī writing of 1524 A.D.; 11-13 lines in a page.

Kālamirṇaya, the second section of the *Parīśeṣakhaṇḍa*, treating of the proper times and seasons for the performance of religious ceremonies.

It commences with 28 introductory verses, as in the Calc. edition.

Colophon: इति महाराजाधिराजश्रीमहादेवीयसमस्त-
करणाधीश्वरसकलविद्याविशारदश्रीहेमाद्रिविरचिते चतुर्वैग-
ंचिंतामणौ परिशेषखंडे कालनिर्णयः समाप्तः ॥ संवत् १५
आषाढादि ६१ वर्षे ५ आश्विनशुदिपंचमी अपरं वृषीवृषे सद्योह
श्रीमहेंद्रीपवित्रीकृतकछनिवासिनि देवग्रामाख्ये वृद्धपाठके वा-
स्तव्यमेदपाठज्ञाय व्या. राजरिषिसुतव्या. विष्णुदत्तेन श्रीविद्या-
धरस्याध्ययनार्थं परोपकारार्थं पुस्तकं लिखितं ॥ --- ॥ पंडित-
श्रीजनार्जनसुतपंडितश्रीविद्याधरपठनार्थं कालनिर्णयः समाप्तः ॥

For another, even older MS. of this section (1478 A.D.), see Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 349.

[GAIKAWAR.]

1385.

1461. Foll. 101; size 8 $\frac{3}{4}$ in. by 3 $\frac{1}{2}$ in.; Bengali handwriting of Śaka 1510 (1588 A.D.); rather difficult to read; ten or eleven lines in a page; foll. 1-4 by a somewhat later hand.

Kṛityakalpataru, a general digest of religious (and civil) duties, by *Lakṣmīdhara Bhaṭṭa*, son of *Bhaṭṭa Hridaya(dhara)*, and foreign minister to *Mahārāja Govinducandra* (of Kanauj or Kāśī, cf. Colebrooke, Misc. Ess. 2nd, II., p. 253).

This MS. contains the *Dānakāṇḍa* (*Dāna-kalpataru*), or chapter on gifts.

It begins: ननु किं नाम संशयत्वं तद्धि न तावत्सन्देहो-
त्यनुभवसिद्धौ जातिविशेषः चाशुभत्वादिना ०

इति कृत्यकल्पतरौ दानकाण्डे पात्रापात्रनिरूपणपूर्वः fol.
17a; इति ० षोडश महादानानि fol. 34b; इति श्री-
लक्ष्मीधरविरचिते ० प्रकीर्णकदानानि fol. 89b.

It ends: इति श्रीभट्टहृदयात्मजमहासाम्बिविग्रहिकभट्ट-
श्रीलक्ष्मी[ध]रविरचिते कृत्यकल्पतरौ दानकाण्डे समाप्तः ॥

सर्वेषां मौलिरत्नानां भट्टाचार्यमहात्मनां ।

एतद्विद्यानिवासानां दानकाण्डाख्यपुस्तकं ॥

द्योमेन्दुशरणीतांशुमितशाके विशेषतः ।

भूदेण कविचन्द्रेण विलिख्य परिशोधितं ॥

According to a MS. described by Prof. Peterson, Report I. (1882-3), p. 108, the entire work consists of the following twelve chapters:

1. <i>Brahmacārī-kāṇḍa</i> .	7. <i>Tīrtha-kāṇḍa</i> .
2. <i>Grihastha-kāṇḍa</i> .	8. <i>Śuddhi-kāṇḍa</i> .
3. <i>Naiyatakāla-kāṇḍa</i> .	9. <i>Rājadharmakāṇḍa</i> .
4. <i>Śrāddha-kāṇḍa</i> .	10. <i>Vyavahāra-kāṇḍa</i> .
5. <i>Dāna-kāṇḍa</i> .	11. <i>Śānti-kāṇḍa</i> .
6. <i>Pratishthā-kāṇḍa</i> .	12. <i>Moksha-kāṇḍa</i> .

But, if this is a complete list of the chapters, their order must be somewhat different, as the *Rājadharmakāṇḍa* is called the 11th in its introductory verse.

As the *Kalpataru* is quoted in *Caṇḍeśvara's Ratnakara*, it cannot be later than the beginning of the 14th century. [H. T. COLEBROOKE.]

1386.

852. Foll. 46; size 12½ in. by 4 in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Rājadharmakāṇḍa, the chapter on the duties of kings, of *Lakṣmīdhara Bhaṭṭa's Kṛitya-kalpataru*. It begins:

न्याये वर्त्तन्ति यज्जगद्गुणवतां गेहेषु यद्गतिनो
राज्ञां मूर्धनि यत्पदं व्यरचयन्नोविदचन्द्रो नृपः ।
तत्सर्वं खलु यस्य मंत्रमहिमाश्रयं स लक्ष्मीधरः
कांडे शंसति राजधर्मेतिचयानेकादशे पुण्यधोः ॥ १ ॥
राजप्रशंसा प्रथममभिवेको गुणास्ततः ।
अमात्या अथ दुर्गाणि वास्तुकर्मविधिस्ततः ॥
राष्ट्रसंग्रहणं कोशो दंडो मित्रं ततः पुनः ।
राजपुत्राभिरक्षा च मंत्रः षाड्गुण्यमेव च ॥
यात्राभिविक्तकृत्यानि देवयात्राविधिस्ततः ।
महोत्सवश्च कौमुद्या ध्वजोच्छ्रायविधिस्ततः ॥
महानवम्यां पूजा च विधिश्चहस्य चाप्यथ ।
गवोत्सर्गो वसोधांरा पर्वोत्थेकादश क्रमात् ॥

अथ राजप्रशंसा । तत्र मनुः । ०

इति राजप्रशंसा fol. 3a; इत्यभिवेकविधिः fol. 5a;
इति राजगुणाः । अथामात्याः fol. 6a; अथ दुर्गाणि fol. 10a;
अथ वास्तुकर्मविधिः fol. 14a; इति वास्तुशान्तिः । fol. 20b;
इति राष्ट्रं । अथ कोशः fol. 21b; अथ राजपुत्ररक्षा fol.
23a; अथ मंत्रः ib.; अथ षाड्गुण्यं fol. 25a; अथ यात्रा
fol. 26a; अथभिविक्तस्य कृत्यानि fol. 31b; अथ देव-
यात्राविधिः fol. 38a; अथ कौमुदीमहोत्सवः fol. 39a;
अथेन्द्रध्वजोच्छ्रायविधिः fol. 39b.

It ends (? from *Bhaviṣhyapurāṇa*):

एवं यो वाहयेद्वारां शास्त्रदृष्टेन कर्मणा ।
तस्य भूः सिध्यते सर्वा सनगा सहसागरा ॥
अश्वमेधसमं पुण्यं दिनहोमात्मजायते ।
वाजपेयशतं रात्रावग्निष्टोमशतं तथा ॥
आधयो व्याधयस्तस्य न भवन्ति कदा चन ।
आयुरारोग्यवैश्वर्यं तदंते च सुखी भवेत् ॥

इति श्रीमन्नोवि[दचं]द्रमहाराजसांघिविरहिकश्रीलक्ष्मीधर-
भट्टविरचिते कृत्यकल्पतरौ राजधर्मेकांडः संपूर्णः ॥

No quotations other than from *Purāṇas* and *Smṛitis* have been met with.

[H. T. COLEBROOKE.]

1387.

989. Foll. 258; size 14 in. by 5 in.; fairly good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Kṛityaratnākara, the first section of a general digest of Hindu law, compiled under the direction of *Caṇḍeśvara*, son of *Vīreśvara* (son of *Devāditya*), and minister of King *Harasiṃhadeva* of *Mithilā* (or *Nepāla*).

According to a *śloka* at the end of the section on Civil law, *Caṇḍeśvara* was living in Śaka 1236 (A.D. 1314, cf. no. 1390) when he gave away his weight in gold, on the river *Vāgvatī*.

Another *śloka* at the end of the same section states that the complete digest consists of the following seven sections: 1. *Kṛitya*; 2. *Dāna*; 3. *Vyavahāra*; 4. *Śuddhi*; 5. *Pūjā*; 6. *Vivāda*; 7. *Gṛihastha-ratnākara*.

The work begins (with the numbers of *ślokas* supplied):

हर्षव्यालोलमीलिद्रवदमरधुनीवारिधाराभिवेकाद्
विश्रान्ते लोचनागनी विगलितगिरिजा संध्रमादस्तविष्मा ।
देयादधेन्दुरोचिर्विरचितकवरीकुन्दमालानुकारा
वासः श्रेयांसि गौरी वदनसरसिजे शांकरी भृङ्गलीना ॥ १ ॥
वेददुमं सुकृतसफलमुच्चशाखम्
उल्लासयन्नधिपयोनिधिनीलमूर्तिः ।
भूमण्डलोद्भरणकर्म च कूर्मरूपो
देवः शिवं दिशतु विश्रजनीनमूर्तिः ॥ २ ॥ ० ३ ॥
अस्ति श्रीहरसिंहदेवनृपतिनिःशेषविद्वेषिणां [वंशोद्भवः ।
निनीयो मिथिला प्रसाददखिलां (1. प्रशासद ०) कार्याट-
आशाः सिध्यति यो यशोभिरमयोः पीयूषधाराद्रवेर्
देवः शारदशर्वरीपतिरिवाशेषमश्रयं भायुकः ॥ ४ ॥
अस्मिन् दिग्विजयोद्यते बलभरात् कुञ्जीभवद्भिः फलैर्
अन्योन्यं निविडं मिलद्भिरभितः शेषं सहस्रशसः ।
गच्छत्यमुजबान्धवे दिनपतौ प्रत्यक्षयोधेरधः
सद्यः संकुचदक्षकोरकवपुःसादृश्यमालस्यते ॥ ५ ॥
सामाखेदं भजध्वं जलधिमुपगते बान्धवे पङ्कजानाम्
अन्तःपञ्चेपुरोपव्यसनभयमुख (1. प) शृङ्गवाका वराकाः ।
श्रीमत्कार्याटभूमिपतिमुकुटमयोः प्रीणयन्नस्य लोकान्
एव प्रौढप्रतापद्युमणिरुदयिनीं संपदं संतनोति ॥ ६ ॥

एतस्याहुतसन्धिविग्रहधुरा पात्रं पवित्रीकृत-
 क्षालोकः शरदिन्दुसुन्दरयशःसंदोहगङ्गासुभिः ।
 आसीन्मन्त्रमयद्युतिप्रतिहताभिचान्धकारोदयो
 देवादित्य इति प्रसन्नहृदयो देवदुमो जङ्गमः ॥ ७ ॥
 महादानैस्त्रैस्त्रैर्विभवमहितैर्नैन्दितमभूत्
 कुलं भूदेवानां बहुविधमखैस्त्रैर्नैखभुजां ।
 तडागैरावासैः कमलमधुपानोन्मदनद-
 द्विरेफ्रेणैनामुपकृतमनेन क्षितितलं ॥ ८ ॥
 गुणाम्भोधेरस्मादजनि रजनीजानिरुद्धेर
 इवाम्भोजाद् देवो द्रविण इव मन्त्रीशतिलकः ।
 नवं पीयूषांशोरमृतमिव शक्तिप्रणयिनो
 नयादनुः (?) महादन्तः) श्लाघ्यादिव जगति वीरेश्वर इति ॥ ९ ॥
 लक्ष्मीभाजो द्विजेन्दानकृत कृतमतिर्यो महादानदानैः
 प्रादात्तुष्टु रामप्रभृतिपुरवरे शासनं श्रोत्रियेभ्यः ।
 बापोष्क्रेद्विवन्दुदहिभतनगरे (?) निजितातद्गुःखः
 प्रासादस्थेन तुङ्गो व्यरचि सुकृतिना स्वर्गोपायमाहुः ॥ १० ॥
 यः सन्धिविग्रहविधौ विविधानुभावः
 शौर्योदयेन मिथिलाधिपराज्यभावं ।
 निर्मत्सरं स्वनयसन्नितको[श]जातं
 सन्नाहसंघटनसंभृतमेव चक्रे ॥ ११ ॥
 प्रज्ञावतां सदसि संसदि वाक्पटूनां
 राज्ञां सभामु परिषत्स्वपि मन्त्रभाजां ।
 चित्ते र्थिनां च कवितास्वपि सत्कवीनां
 वीरेश्वरः स्फुरति विश्वविलासिकीर्तिः ॥ १२ ॥
 श्रीमानमुष्य तनयो नयचक्रचारु
 आचारवर्त्तनवकल्पतरुप्ररोहः ।
 सत्सन्धिविग्रहधुरीणपदावलम्ब्य
 चण्डेश्वरो विजयते सचिवावतंसः ॥ १३ ॥ ० २३ ॥
 विभ्राणः कल्पवृक्षं क्लृप्तं परिसरे कामधेनुं दधानः
 क्लृप्तः पारिजातं क्लृप्तं च दधज्जोषयादोविमुक्तः ।
 श्रीमच्छण्डेश्वरेण स्मृतिनिगमविदा तम्यते ते[न] तद्वद्
 विष्णुव्यासादिवाक्यस्फुरदमृतमयः कृत्यरत्नाकरो ज्यै ॥ २४ ॥
 स्वरूपफलमानेभ्यो निमित्ताच्च विधीयते । [० २५ ॥
 अभीष्टफलदस्याव धर्मस्यादौ निरूपणं ॥ २७ ॥
 परिभाषा ततः प्रोक्ता ततो मासपरिस्थितिः ।
 अथाव चैत्रवैशाखी ज्यैष्ठाषाढी ततः परं ॥ २८ ॥
 ततश्च श्रावणो भद्र आश्विनः कार्तिकस्तथा ।
 मार्गः पौषो ज्येष्ठा माघश्च फाल्गुनः परिकीर्तितः ॥ २९ ॥

मलमासव्यवस्थापि तरङ्गो ज्येष्ठ ततः कृतः ।
 प्रकीर्णकं च वाराणां व्रतादिविधिविस्तरः ॥ ३० ॥
 रविसंक्रान्त्यमावास्याग्रहणस्थितयस्ततः ।
 व्रतादितिथिवेधादिव्यवस्थितिरनन्तरं ॥ ३१ ॥
 एवमागमविज्ञेन श्रीचण्डेश्वरमन्त्रिणा ।
 द्वाविंशतिस्तरङ्गाणां कृत्यरत्नाकरे कृता ॥ ३२ ॥
 तत्र प्रवृत्तौ पायिकं धर्मेनिरूपणं स्वरूपतः । तत्र मनुः । ०
 इति ० धर्मेनिरूपणतरङ्गः fol. 17a; ० परिभाषातरङ्गः
 fol. 30a; ० मासपरिस्थितितरङ्गः fol. 31a; ० चैत्रतरङ्गः
 fol. 56a; ० वैशाखतरङ्गः fol. 70b, etc.; ० माघतरङ्गः
 fol. 210; ० फाल्गुनमासतरङ्गः fol. 216b; ० मलिमुच-
 निर्णयतरङ्गः fol. 220; ० प्रकीर्णकतरङ्गः fol. 240;
 ० वारव्रतादिविधितरङ्गः fol. 247b; ० संक्रान्तितरङ्गः fol.
 251b; ० अमावास्यातरङ्गः fol. 252b; - - - ० ग्रहण-
 कतरङ्गः ॥ अथ व्रतादितिथिवेधादिव्यवस्थितिः ॥ fol. 255b.

It ends:

वृन्दे मन्त्रीश्वराणां परिषदि विदुषां सामगानां समाजे
 गोष्ठीषु स्तेमभाजां सदसि सुकृतिनां श्रीमतां मन्दिरेषु ।
 आगङ्गाभ्यःसभामु क्षितिवलयभुजामालये नीतिभाजां
 श्रीमच्छण्डेश्वरो ज्यै निखिलगुणनिधिर्गीयतां गौरवेण ॥

महासान्धिविग्रहिकठकुरश्रीवीरेश्वरात्मजमहासान्धिविग्रहि-
 कठकुरश्रीचण्डेश्वरविरचितः कृत्यरत्नाकरः समाप्तः ॥ See the
 same author's *Kṛityacintāmaṇi*.

Regarding the author's age see no. 1390.

[H. T. COLEBROOKE.]

1388.

467. Foll. 128; size 17 in. by 5 in.; fairly written, in the Bengali character, at the end of last century; nine lines in a page; the first two leaves have been replaced by three leaves in a large, somewhat more recent hand-writing.

Dūnaratnākara, the section on Gifts, of *Caṇḍeśvara's* Digest of Hindu law.

It begins:

तथातु लोचनं शम्भोः प्रियाश्चेधनिमीलितं । [॥ १ ॥

उत्कं सरजनीनाथ(I. सरोजिनीनाथे)निद्राणमिव नीरजं

उत्तिर्द्वाभोजराजीवहलपरिमलोद्भूतरागैस्तलागैर्
 उन्मीलद्भ्रमघोपश्रुतिविगलदधैः शासनैरग्रजानां ।
 लक्ष्मीं विद्मन्भरायाः स्फुटमकृत कृती यो महादानदानैः
 श्रीमच्छण्डेश्वरो ऽमुं रचयति रुचिरं दानरत्नाकरं सः ॥ २ ॥
 श्रीचण्डेश्वरमन्त्रिणा मतिमतानेन प्रसन्नात्मना
 नेपालाखिलभूमिपालजयिना धर्मेन्दुदुग्धाभिना ।
 वाग्ध्याः सरितस्तटे सुरधुनीसाम्यं दधत्याः शुचौ
 मार्गे मासि ययोकूपपुष्पसमये दत्तस्तुलापूरुषः ॥ ३ ॥
 यस्य दानातिरेकेण लोके निर्जितगौरवः ।
 कल्पद्रुमः पारिजातः कामधेनुः क्वचित्क्वचित् ॥ ४ ॥
 अत्रोक्तमपि यद्दानं कृत्यरत्नाकरे पुनः ।
 मासादिकृत्यसामस्यगौरवाच्चतुदोरितं ॥ ५ ॥
 दानधर्मविधिर्दानस्वरूपस्य निरूपणं ।
 देयादेयतरङ्गो ऽत्र पात्राणां कथनं ततः ॥ ६ ॥
 महादानानि सर्वाणि गोसहस्रमनन्तरं ।
 धान्यादिशैलदानानि गुडधेन्वादिकानि च ॥ ७ ॥
 गवां स्वरूपतो दानं ततो हेमगवी परं ।
 वृषकृष्णाजिने तद्दानं भूमिसुवर्णयोः ॥ ८ ॥
 विद्यादानं कल्पदानमन्नदानमतः परं ।
 मासतृतिथिनक्षत्रप्रदानानां तरङ्गकाः ॥ ९ ॥
 आरोग्याभयदाने च द्विजस्थापनकं ततः ।
 प्रकीर्णकप्रदानानि वापीकूपसरोविधिः ॥ १० ॥
 प्रतिष्ठा चैव वृक्षाणां दानमाश्रयचिह्नितं ।
 द्रव्याणां देवतान्यत्र श्रीचण्डेश्वरमन्त्रिणा ॥ ११ ॥
 देवद्रुमाधिकोत्तासिसाम्यत्वाभासितश्रिया ।
 जनविंशदमी रम्यास्तरङ्गास्तेन निर्मिताः ॥ १२ ॥
 अथ दानविधिः ॥ तत्रः मनुः । ०

इति ० दानविधितरङ्गः fol. ३; ० दानस्वरूपतरङ्गः fol. 7b;
 ० देयादेयतरङ्गः fol. 10b; ० पात्रनिरूपणो नाम तरङ्गः
 fol. 19; ० तुलापूरुषमहादानं fol. 27; ० हिरण्यगर्भदानं
 fol. 29; ० ब्रह्माक्षदानं fol. 31; ० कल्पपाददानं fol.
 32b; ० गोसहस्रदानं fol. 34b; ० कामधेनुदानं fol. 35b;
 हिरण्याश्वदानं fol. 36b; जनकाश्वदानं fol. 37;
 हेमहस्तिरथदानं fol. 38; पञ्चलाङ्गलदानं fol. 39b;
 पृथ्वीदानं fol. 40b; विश्वचक्रदानं fol. 43; कल्पलतादानं
 fol. 44; सप्तसमुद्रदानं fol. 45; रत्नधेनुदानं fol. 45b;
 इति ० षोडशदानतरङ्गः fol. 46b; ० गोसहस्रदानतरङ्गः
 fol. 50; ० अचलदानतरङ्गः fol. 58; ० धेनुतरङ्गः fol. 65;

० गोदानतरङ्गः fol. 73; ० हेमगवीतरङ्गः fol. 734;
 ० वृषदानतरङ्गः fol. 75; ० कृष्णाजिनदानतरङ्गः fol. 79;
 भूमिदानतरङ्गः fol. 82; ० सुवर्णदानतरङ्गः fol. 85;
 ० विद्यादानतरङ्गः fol. 94b; ० कल्पदानतरङ्गः fol. 95;
 ० अन्नदानतरङ्गः fol. 98; ० मासदानतरङ्गः fol. 100;
 ० धातुदानतरङ्गः fol. 100b; ० तिथिदानतरङ्गः fol. 103b;
 ० नक्षत्रदानतरङ्गः fol. 105; ० आरोग्यदानतरङ्गः fol. 106;
 ० द्विजस्थापनतरङ्गः fol. 107b; ० प्रकीर्णकदानतरङ्गः ॥
 अथ वापीकूपतडागादिविधिः । fol. 119b.

The MS. concludes with the last two *śloka*s given at the end of the *Vivādaratnākara*, with, however, one or two lacunæ. In one of these the initial *र* of the last *śloka* containing the date is wanting.

The colophon runs thus: इति सप्तक्रियमहासा-
 न्धिविग्रहिकठक्कुरश्रीवीरेश्वरात्मजसप्तक्रियमहासान्धिविग्रहिक-
 ठक्कुरश्रीचण्डेश्वरविरचितो दानरत्नाकरः समाप्तः ॥

Besides *Smṛitīkūras* and *Purāṇas* are found quoted: *Kalpatarukhāra*, fol. 69b etc.; *Kāma-
 dhenu*, fol. 109 etc.; *Chandogaparīśiṣṭa*, fol. 23b;
Dānaryāsa, foll. 12-15b; *Dānāsāgara*, foll. 12,
 16, 19b, 23 etc.; *Parīśiṣṭa*, fol. 22b; *Pārijāta*,
 fol. 16 etc.; *Shattrimśannnata*, fol. 7.

[H. T. COLBROOKE.]

1389.

880. Foll. 70 (numbered 2-71); size 11 in. by 4 in.; good, modern Bengali handwriting; nine lines in a page.

Suddhiratnākara, the section on purification, of *Caṇḍeśvara's* Digest.

The beginning and end are wanting, the MS. having apparently been copied from one the first leaf of which had been lost, as well as several leaves at the end.

It begins:

- - स्तोपहतानां च पञ्चात्रस्य विपुलता ।

ज्ञानात् शुद्धिरपि शुद्धिः सम्यगत्रोपवर्णिताः ॥

चतुस्त्रिंशत्तरङ्गेण शुद्धिरालोक्यते क्रमात् ।
मिथिलाधिपमन्त्रीन्द्रश्रीचन्द्रेश्वरसूरिणा ॥

अथ प्रायेण शुद्धिः ॥ तत्र मनुः ॥ ०

1. *Prīyēṇa-sūddhitarāṅga* ends fol. 8; 2. *jananāśuddhit.*, fol. 9b; 3. *jananamaraṇāśaucat.*, fol. 11b; etc.—27. इति शुद्धिरालोकरे स्वभावशुद्धितरङ्गः ॥
अथ तेजसादिद्रव्यतरङ्गः ० fol. 69b.

[H. T. COLEBROOKE.]

1390.

1423. Foll. 224; size 12½ in. by 4 in.; Devanāgarī writing of the latter part of last century; foll. 1-150 in a large, clear hand, nine lines in a page; the remaining portion less clearly written, apparently by several hands; 9-14 lines in a page.

Vivādaratnākara, the section of *Caṇḍeśvara's* Digest, treating of Civil law [A.]

This section has been edited, in the *Bibliotheca Indica*, by Paṇḍit Dīnanātha Vidyālan-kāra.

That edition commences with an introduction of 29 verses, which is not contained in any of the three MSS. of this collection.

These MSS. begin :

सर्वात्मने नमस्तस्मै सर्वोपत्यरिपन्थिने ।
सर्वार्थसिद्धये सद्यः सर्वोपास्साय शंभवे ॥ १ ॥
सर्वोपकारे सुरवाहिनीव
सर्वार्थसिद्धौ कमलालयेव ।
सर्वोपया पातु पवित्रयन्त्री
श्रीमत्सिद्धीशं मुदिता भवानी ॥ २ ॥
विलोक्य मन्वादिमुनिप्रणीताः
स्मृतीस्तथाचार्यकृतान्निबन्धान् ।
चण्डेश्वरः सज्जनरत्ननाय
विवादरत्नाकरमातनोति ॥ ३ ॥

तत्रादौ श्रुत्यादानविवादपदम् । तत्र बृहस्पतिः । ०
इति ० श्रुत्यादानतरङ्गः fol. 2b; ० वृद्धितरङ्गः fol. 7;
० अकृतवृद्धितरङ्गः fol. 8b, etc.

It ends :

कल्पद्रुमे वाप्यथ पारिजाते हलायुधे वाप्यथवा प्रकाशे ।
यत्सारमस्मादधिकं च तत्तद्व्यापति रत्नाकर एक एव ॥ १ ॥
यं कामधेनुनुयाति सकल्पवृक्षा
यं सेवते निजकलाय स पारिजातः ।
तं वैरिगोत्रभिदमुच्चसहस्रनेत्रं
चण्डेश्वरं तुल्यितुं कतमे भवन्तु ॥ २ ॥
श्रीकृत्यदानव्यवहारशुद्धिपूजाविवादेषु तथा गृहस्थे ।
रत्नाकरा धर्मभुवो निबन्धाः कृतास्तुलापुरुषदेन सम ॥ ३ ॥
रत्नगुणभुजचन्द्रैः संमिमे शाकवर्धे
सहसि धवलपद्मे वाग्वतीसिंधुतीरे ।
अदित तुलितमुच्चैरात्मना खणीराशिं
निधिरखिलगुणानामुत्तमः सोमनाथः* ॥ ४ ॥

इति समस्तप्रक्रियाविराजमानमहासांघिविग्रहिकठक्कुरश्री -
विरेश्वरात्मज-समस्तप्रक्रियाविराजमानमहासांघिविग्रहिकठक्कुर-
चण्डेश्वरविरचितो विवादरत्नाकरः समाप्तः ॥

The date contained in the last verse, viz. Śaka 1236 (A.D. 1314)—when *Caṇḍeśvara*, the minister of *Harasimhadeva*, is stated to have given away his weight in gold, on the *Vāgvatī* (the modern *Bāgmātī*, the principal river of the Nepal valley)—seems to fit in fairly well with what is known of the history of the country. Though the legendary history of Nepal (D. Wright, p. 174 seq.), which represents *Harisimhadeva* (!) as having come into Nepal from Ayodhyā in 1324, and soon after succeeded in getting himself recognized king, is too little trustworthy to afford much help, other circumstances seem to point to the overthrow of the *Mallas*, traditionally connected with the name of *Harisimhadeva* (and perhaps

* This is also the reading of the Bibl. ind. edition and of a MS. in Rāj. Mitra's Notices, v., p. 152; whilst Mr. Rajkumar Sarvadhikari, Tagore Law Lectures 1880, p. 394 (? from a Benares MS.) reads ० गुणानामुच्चरं सोमनाथात् 'north of Somanātha.' No mention seems, however, to be made of such a shrine or place in Nepal, though *nātha*, no doubt, seems rather a favourite ending of local names there.

alluded to in the introduction to the *Kṛitya-ratnākara*) having taken place in the early decades of the 14th century. See C. Bendall, Cat. of Cambr. MSS., p. vii. Thus the present digest was probably compiled not long subsequently to the date recorded above. The author, no doubt, frequently quotes the *Pārijāta*, and if thereby the *Madana-pārijāta* were intended, the above date would be too early, since that work is posterior to the *Parāśara-Mādhavīya* (c. 1350-60 A.D.). However, the passages quoted from the *Pārijāta* in the *Vivādaratnākara*, do not occur either in the printed or unprinted portions of the *Madanapārijāta*: hence the author must refer to some other work of that title. [H. T. COLEBROOKE.]

1391, 1392.

438, 439. Foll. 135 and 150 resp.; size 4to.; 11 in. by 8½ in.; written in Bengali character, on European paper (water-mark 1802); eleven lines in a page.

Another copy of the *Vivādaratnākara*.

In some portions interlinear and marginal notes have been added by Colebrooke.

[H. T. COLEBROOKE.]

1393.

847. Foll. 112; size 12½ in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī, in, or shortly before 1789, for Sir W. Jones. Ten lines in a page.

Another copy of the same work. Incomplete. It breaks off at the end of the *Prakāśataskaradaṇḍataraṅga*. [H. T. COLEBROOKE.]

1394.

1556. Foll. 317 (numbered 318, no. 22 having been omitted); size 11 in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing; 9-12 lines in a page.

Madanapārijāta, a compendium of religious and civil duties, in nine chapters (*stavaka*), compiled—under the patronage of the Tāka prince. *Madanapāla* of Kāshthā (Kāṭha, near Dillī), son of (*Sādhārāṇa*, and grandson of) *Bharahapāla*—by *Viśveśvara Bhaṭṭa*, son of *Peṭṭi Bhaṭṭa* and *Amhikā*.

The work is being edited, in the Bibliotheca Indica, by Paṇḍit Madhusūdana Smṛitiratna. See also Aufrecht, Cat. nos. 651, 652; Rāj. Mitra, Notices, i., p. 242.

The author composed successively: 1. the *Subodhinī*, a commentary on *Vijñāneśvara's Mitāksharā*; 2. the *Madanapārijāta*; 3. the (*Karmavipākā*)-*Mahārṇava*; 4. the *Smṛitikāmunudī* (in which 2. and 3. are quoted); and 5. the medical dictionary *Madanavinoda*. As regards this last work, a *śloka* at the end of several MSS. avers that it was composed in Samvat 1431 (A.D. 1375); and since the *Parāśara-Mādhavīya* (c. 1350-60 A.D.), as pointed out by Prof. Aufrecht, was largely made use of in the compilation of the *Madanapārijāta*, the date of the latter work (if the former date be correct) would probably fall somewhere between 1360 and 1370 A.D. See Prof. R. v. Roth's article on *Madanapāla*, Weber's Ind. Stud. xiv., p. 398; as also Prof. Bhandarkar's Report for 1883-84, p. 47. Mr. Sarvadhikari's conjecture, Tagore Law Lect. 1880, p. 390, to read the date of the *Madanavinoda* as Samvat 1231 (taking *yuga* as 2) is quite unnecessary.

On fol. 216a of the present (fol. 178a of the next) MS., the author refers to his commentary on the *Mitāksharā*: श्रीरसाद्यभावे तु कानोनादीनामपि सकलपितृधनग्रहणमस्येव पूर्वाभावे परः पर इति वचनादिति विज्ञानेश्वरमतं । यथा चायमेव क्रमस्तथास्माभिरुपपादितं विज्ञानेश्वरटीकायां सुबोधिनीयां दायविभागप्रकरणे ।

The colophon runs thus : इति पंडितपारिजात-कटारमन्त्रेयादिविरुद्राजीविराजमानस्य श्रीमदनपालस्य निबन्धे

मदनपारिजाताभिधे नवम स्तवकः । समाप्तोयं मदनपारिजा-
ताख्यः ॥ संवत् १६६३ समये पौषवदि द्वादशी बुधवासरः । इदं
पुस्तकं लिखितं माधवदेवारि काश्यां विश्वेश्वरसंनिधौ ॥
This date applies, however, only to the last
chapter (foll. 231-318); foll. 1-157 having been
transcribed by a more modern hand; whilst
foll. 158-230 were supplied at the beginning
of the present century. Fol. 317 contains an
index to foll. 1-104; but another index, on
nine leaves, has been added within the present
century. [H. T. COLEBROOKE.]

1395.

926. Foll. 235; size 12½ in. by 4½ in.;
legibly written, in Devanāgarī, by different
hands, at the beginning of the present century;
8-12 lines in a page.

Madanapārijāta. [H. T. COLEBROOKE.]

1396.

1795. Foll. 258 (of which 80-115, 157,
158 are wanting); size 14 in. by 5½ in.; large,
clear, modern Devanāgarī writing; nine lines
in a page.

Two sections of the *Prayoga-pārijāta*, a digest
of religious and civil duties, by *Narasimha*.

a. *Pākyañjñakāṇḍa* begins :

त्वं पाकयजनेनैव हिरण्यकशिपुप्रदः ।

लक्ष्मीनृसिंहं किं दाता तदन्ययजनैरसि ॥ १ ॥

अवणकर्मविलोचनसाधन-

प्रभुफणामणिर्कांतिकनप्रदः ।

नरहरे विहरन् धनतर्जनैः

प्रमुदितो ऽसि ससर्पबलिश्रिया ॥ २ ॥

अथाचार्योक्तक्रमेण सप्तपाकयज्ञविधिरभिधीयते ॥ तथा च
तदीयवचनं ॥

अतः परं द्विजातीनां संस्कृतिर्नियतोच्यते ।

संस्काररहिता ये तु तेषां जन्म निरपेक्षं ॥

पंचविंशतिसंस्कारैः संस्कृता ये द्विजातयः ।

ते पवित्राश्च योग्याः स्युः आद्यादिषु सुयज्ञिताः ॥

गर्भाधानं पुंसवनं सीमंतो बलिरेव च ।

जातकृत्यं नामकर्म निष्क्रमो ऽन्नाशनं परं ॥

चौलकर्मोपनयनं तद् व्रतानां चतुष्टयं ।

स्नानोद्वाहौ चाग्रयणमष्टका च यथातथं ॥

आवस्थानाश्वयुज्यां च मार्गशीर्ष्यां च पार्वणं ।

उत्तर्गश्चाप्युपाकर्म महायज्ञाश्च नित्यशः ॥

आवस्थां कर्तव्यं अवणकर्म । ०

अथ अवणकर्मोच्यते fol. 3b; इति प्रोक्तं अवणकर्म
fol. 14a; इति नृसिंहीये प्रयोगपारिजाते पाकयज्ञकांडे
अवणकर्मसर्पबलिप्रकरणं fol. 18b; ० अश्वयुजीप्रकरणं fol.
22a; ० आग्रयणप्रकरणं fol. 27b; ० प्रत्यवरोहणप्रकरणं । ०
अथोद्वाहनप्राप्तपाकयज्ञभूतश्राद्धविधिरभिधीयते fol. 35b;
the end of the chapter on *śrāddha*, and the
concluding portion of this section of the digest,
is wanting.

b. *Shoḍaśakarmakāṇḍa*, incomplete at the be-
ginning and probably also at the end.

Fol. 115 begins: नामित्यस्य मंत्रस्य आंगिरसः कुतः
सूर्यस्तिष्ठुप् । ०

इति श्रीनरसिंहीये प्रयोगपारिजाते षोडशकर्मकांडे ग्रहय-
ज्ञप्रकरणं fol. 118a; ० गर्भाधानप्रकरणं fol. 137a;
० पुंसवनानवलोभनप्रकरणं fol. 146b; ० सीमंतप्रकरणं ॥ ० ॥
अथदानौ विष्णुबलिरभिधीयते fol. 156a; the end of
this chapter is wanting (on foll. 157-8); इति ०
सूतिकागृहनिर्माणविधिः fol. 160b; ० जातकर्मप्रकरणं fol.
209a; ० जननतिथ्यादिकृत्यविधिः fol. 210a; ० सूतिकाणां
कर्मनियमाः fol. 213b; ० पुत्रपरिग्रहविधिः fol. 218b;
० नामकरणप्रकरणं fol. 246b; ० दुग्धपानविधिः fol. 248a;
० कर्णवेधप्रकरणं fol. 254a; निष्क्रमणप्रकरणं fol. 254b;
० बालोपवेशनविधिः ॥ अथेदानोन्नमप्राशनविधिरभिधीयते
fol. 255a.

The MS. ends at the bottom of fol. 258b:
दधि मधु घृतमजं प्राशयेत्सर्वकानो भवतीति विज्ञायत इति ॥

Then follow fifteen leaves containing a list
of contents, written in three parallel columns,
without, however, any reference to fol. and
page.

The author, as is indicated by him at the
beginning of the first of these two sections,

follows chiefly the *Āśvalāyana Gṛihyasūtra*, together with the *Āśvalāyana-Kārikāḥ*, from which the above five ślokaś are quoted at the beginning of the first section, and quotations from which are several times introduced by तथाचार्यः स्मृतिरूपेणाह (see no. 258, where these kārīkās are called *Āśvalāyanīya-dharmaśāstra*). *Nārāyaṇa's* (*Āśvalāyanagṛihya-*) *Vṛitti* is also occasionally referred to.

Other relatively modern authorities found quoted in this volume are: *Karmapradīpa*, fol. 213b; *Kāladīpabhāṣya*, fol. 154b; *Kālanirṇaya* [° ये शिवरावसंवादे], fol. 47b, 256b; *Kālavidhānavyākhyā*; *Kāladarśa*, fol. 41b; *Caturviṃśatimata*, fol. 62a; *Candrikā* (probably *Smṛiticandrikā*), foll. 36a, 37b, 41b etc.; *Jyotiṛarṇava*, fol. 256a (otherwise quoted as *Arṇavu*, fol. 147b, 250a etc.); *Triṃśanmata*, fol. 40a, 58b, 64a; *Devakīrti*, fol. 175b etc. (on astron. or astrol. points); *Navanīturīṣṭa*, fol. 195b, 200b, 206b; *Nṛsiṃha*, fol. 149a, 179b etc. (ślokaś, astron., or on points of *kālanirṇaya*); *Nṛsiṃha-prasāda* fol. 238a [° प्रसादे । चित्राद्यर्थे पुष्पमध्ये द्विपादे पूर्वाषाढाधिष्ण्यपादे तृतीये । etc., verse]; *Mādhavīya-parāśaravyākhyā*, fol. 213a; *Mukūrtasamgraha*, fol. 258a; *Ratirahasya*, fol. 133b; *Ratnakōśa*, 160a; *Lalla*, 256a; *Vidhiratna*, [तदुक्ते विधिरत्ने ।

आदित्यातिथ्यः श्रवणः श्रविष्ठाः

पूषा विरिचः पवनो ज्येष्ठ मित्रः ।

हस्तो मघाथो चरुणश्च मूलं

त्रीत्युत्तराणां दुरुहूतिनाम्नी ॥ fol. 220a, 255b;

Viśvadarśa, fol. 256b [अन्नप्राशनकार्ये तु ° śloka];

[वृद्धिदीप्त्यं पुंसवर्द्धिं प्रेतकैौनुमासिकं ।

नित्यं मास्यधिके अन्यत्र सर्वं देवादि चोत्तर इति ॥

[fol. 138a;

Śrīdharācārya, fol. 219a; *Śrīdharīya*, fol. 120b

(° ये गुरुः । प्रथमायां पतिं हन्ति द्वितीयायां सुखं भवेत् । °);

fol. 132b, etc.; *Śrīdharīye Vṛihaspatih*, 252b;

° *Vyāsaḥ*, fol. 216a;

[श्रीधरीये । मासे पष्ठे सप्तमे वाद्यमे वा

वेद्यौ कर्णौ द्वादशे षोडशे हि ।

मध्ये बाहूः पूर्वभागे न रात्रौ

नक्षत्रे द्वे द्वे तिथी वर्जयित्वा ॥ fol. 248a;

मासे तृतीये दिवसे दिनेशं

शिष्टं चतुर्थे शशिनं च धेनुं ।

विलोकयित्वा सत्र विधिप्रयुक्ते

काले गृहान्निष्क्रमणं विदध्यात् ॥ fol. 251a;

Śrīpati, foll. 133b, 200a, 256b; *Shadygurusishya*,

fol. 32b; *Samgrahakāra*, fol. 45a; 167a (? *Smṛi-*

tisamgraha); *Sāyaṇīya*, fol. 38b;

[चक्षुः तु तृप्तुः पिता यजुषा तु पितामहः ।

पितुः पितामहः सासां ह्दोगो ज्यधिकस्ततः ॥ fol.

foll. 73a, 221a; [° ये जातूकस्थैः । [71b;

सीमंतोन्नयनं कुर्यान्न कुर्यात्पुंसवं यदि ।

पुंसवं प्राग्विनिर्वर्त्य ततः सीमंतमुन्नयेत् ॥ fol. 154a;

Sārvali (? astron.), fol. 202b; *Smṛiticandrikā*

(? see *Candrikā*); *Smṛitibhārgava* (-ve *Gargaḥ*),

fol. 160a; *Smṛitibhāskara*, foll. 41a, 147b,

154b; *Smṛitimāñjarī*, foll. 119b, 126b; *Smṛiti-*

ratna, foll. 121a, 125a; *Smṛityarthasāra*, fol.

41b, 129a; *Haradatta* (on *Āpastambasūtra*),

fol. 3a; *Hemādri*, fol. 38b, etc.; *Harāsāra*,

foll. 175b, 195b, 199a. [DR. J. TAYLOR.]

1397.

776b. Foll. 39; size 10 in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, in the latter part of the last century; nine or ten lines in a page.

Grahayajña-prakaraṇa, being a section of the *Shoḍaśakarmakāṇḍa* of *Narasimha's* *Prayogapārījāta*.

The MS., which is rather incorrect, begins:

मन्महे तन्महापसानुचकुं कुमस्तिकिलं (? व्यक्तितं) ।

यत्स्वरूपतया यज्ञः श्रूयते श्रुतिसीमनि ॥

अपेदानां ग्रहयज्ञविधिरभिधीयते । °

अथ मंडपादिलक्षणमुच्यते fol. 2b; अथ कुंडलक्षणं ib.;

अथ ग्रहवर्णः fol. 3a; अथ प्रतिमाद्रव्याणि fol. 3b, etc.

It ends: ° स्वयं दृष्टात्मना बंधुभिः सह भुञ्जीत ॥

इति श्रीनरसिंहीये प्रयोगपारिजाते षोडशकर्मकांडे ग्रहयज्ञ-
प्रकरणं ॥

° अथेदानीमुद्देशक्रमप्राप्तागमलंभनविधिरभिधीयते । तत्र
तावद्ब्रह्म उपनिषदि गर्भलंभनं पुंसवनमवलोभनं चेति । अस्यार्थः ।
आध्यात्ममिति ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1398.

249a. Foll. 90 (and a leaf inserted after
fol. 18); size 13 in. by 5 in.; fairly good
Bengali handwriting; 9-12 lines in a page.

Vivādacintāmaṇi, the section on Civil pro-
cedure, of *Vācaspati Miśra's* Digest of Hindu
law, entitled *Cintāmaṇi*.

It begins: क्षीराभेरुज्जितानां त्रिदशपरिषदि °

Colophon: इति महामहोपाध्यायसन्मिश्रश्रीवाचस्पति-
विरचितो विवादचिन्तामणिः संपूर्णः ॥ शाके १७१६ । संवत्
१६५२ ॥

सप्तभूशैलचन्द्रश्च युते शाके तपस्यके ।

पक्षे शुभ्रतरे तिथ्यां पूर्णिमायां गुरोर्दिने ॥

निजौपुरे पुरे रम्ये सहिवाज्ञासमाश्रितः ।

विवादचिन्तामण्याख्यमात्मारामो द्विजोऽलिखत् ॥

Then follows an additional leaf containing
a list of contents.

For the authorities quoted by the author,
cf. Aufrecht, Cat. Bodl., nos. 646, 647.

The text of the work, which enjoys a great
reputation in the Maithila school, was pub-
lished at Calcutta in 1837; an English trans-
lation, by *Prasanna Kumār Tagore*, in 1863.

According to Colebrooke, Misc. Ess., 2nd ed.,
I., p. 471, no more than ten or twelve gene-
rations had passed (in 1798), since the author
flourished at Semaul in Tirhūt. In a MS.
described by Rāj. Mitra, Notices, vi., p. 22, he
is stated to have lived at the court of *Mahārāja*
Harinārāyaṇa (of Mithilā) who, acc. to *Rāj.*
Sarvadārikā, Tagore Law Lect., p. 399, was
the son of *Hṛidayanārāyaṇa*, who was the son

of *Darpanārāyaṇa*, and brother of *Candrasinpha*
(husband of *Lakṣmī Devī*, cf. no. 1500). On
the other hand, the same author's* *Dvaita-*
nirṇaya (see no. 1572) was composed by order
of *Jayā*, Queen of King *Bhairava*, and mother
of *Purushottama Deva* (of Mithilā).

[H. T. COLEBROOKE.]

1399.

2588. Foll. 92; size 13 in. by 5 in.;
good, modern Devanāgarī writing; nine lines
in a page.

Vivādacintāmaṇi.

Colophon: इति श्रीपतिवाचस्पतिविरचितो विवादचि-
न्तामणिः समाप्तः ॥ [MACK. COLL.]

1400.

249b. Foll. 68; size 13 in. by 5 in.; fairly
written, in the Bengali character, towards the
end of last century; eight lines in a page.

Vyavahārācintāmaṇi, the section on juris-
prudence, of *Vācaspati Miśra's* Digest.

It begins:

आराध्य नन्दनन्दनमनुसंधाय प्रयत्नतो ग्रन्थान् ।

श्रीवाचस्पतिविविधो व्यवहृतिचिन्तामणिं तनुते ॥

भाषीक्षरा क्रिया पादा निर्णयः शेषदेशकः ।

चतुष्पात्तत्त्वविषयो व्यवहारो निरूप्यते ॥

तत्रादावुपदेशे वर्णनीये तन्मूलव्यवहारसमयमाह नारदः । °

Colophon: इति महामहोपाध्यायसर्वशास्त्रपाराश्री-
वाचस्पतिमिश्रकृतो व्यवहारचिन्तामणिः समाप्तः ॥

* Dr. Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 35, would take
the jurist and the philosopher *Vācaspati Miśra* to be
one and the same person, the son of *Keśava* and father
of *Lakṣmīdāsa*, and to have lived in Śaka 1423 or
1501 A.D. This, however, is impossible as the philo-
sopher *Vācaspati Miśra* is quoted in *Mādhavācārya's*
Sarvadarśanasamgraha (c. 1360 A.D.). Prof. Cowell,
Kusumāñjali, p. x., indeed, places him as early as the
10th century. See also F. E. Hall, Index, p. 21,
Sāṅkhyapravacanabhāṣya, pref. p. 36.

A few notes and references have been added by Colebrooke, in the margin. An extra leaf at the beginning contains a list of contents, written by Colebrooke, in Devanāgarī.

For another MS. of this work see Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 34.

[H. T. COLEBROOKE.]

1401.

1441a. Foll. 96; size 12 in. by 4 in.; fairly written (without stops), in Devanāgarī, foll. 1-54 by a different hand from the rest; 11 and 10 lines in a page resp.

Śrāddhacintāmaṇi, the section on obsequies, of *Vācaspati Miśra's* Digest. Not very correct.

It begins :

प्रणम्य परमं तेजो विचार्याचार्यसंहिताः ।

श्रीवाचस्पतिधारेण श्राद्धस्य विधिरुच्यते ॥

अथ श्राद्धस्वरूपं । तत्रापस्तवः । अथैतन्मनुः श्राद्धशब्दं कर्म प्रोवाच प्रजानिः श्रेयसायै ०

It ends: सुराय इति त्रैविधिकस्त्रीपरमिति सर्वं चतुरस्रं ॥ इति महामहोपाध्यायसन्मिश्रश्रीवाचस्पतिविरचितः श्राद्धचिन्तामणिः समाप्तः । संवत् १८५६ पौषमासे शुक्लपक्षे ३ रविवासरे ॥

For another *Śrāddhacintāmaṇi*, by *Śivarāma* (*Sarveśvara*), see no. 1735.

[H. T. COLEBROOKE.]

1402.

1548b. Foll. 18; size 11 in. by 6½ in.; modern Bengali handwriting; 10-12 lines in a page.

The concluding portion of *Vācaspati Miśra's* *Śrāddhacintāmaṇi*.

It begins: अथ श्राद्धाधिकारिणः ॥ तत्र त्रिविधा क्रिया भवति पूर्वा मध्यमोत्तरा च । ०

It ends: स्तेना हिरण्यमात्रापहतारः । सुराय इति त्रैविधिकस्त्रीमात्रपरमिति सर्वं चतुरस्रं ॥

इति महामहोपाध्यायसन्मिश्रश्रीवाचस्पतिविरचितः श्राद्धचिन्तामणिः संपूर्ण इति ॥

For other MSS. of this treatise see Rāj. Mitra, Notices, i., p. 244; iv., p. 223; for a commentary (*Śrāddhacintāmaṇi-bhāvaṇīpikā*) ib. v., 165. [H. T. COLEBROOKE.]

1403.

899. Foll. 96; size 15 in. by 5 in.; fairly good, modern Bengali handwriting; ten lines in a page.

Tirthacintāmaṇi, the section of *Vācaspati's* Digest treating of the sacred places along the river Ganges, and the rules and ordinances to be observed on pilgrimages thereto.

It begins :

कनकनलिनलक्ष्मीमधिपराधकुचाय-

ग्रथितनयनभृङ्गः स्मेरवक्त्रासुजश्रीः ।

नवगणतमालश्यामलामन्दगात्रः

क्षपयतु मम कर्म क्रूरमक्रूरमित्रः ॥

श्रीकृत्यकृत्यद्रुमपारिजातरत्नाकरादीनवलोक्य यत्नात् ।

प्रणम्य मूर्ध्ना मधुसूदनाय वाचस्पतिस्तीर्थविधिं तनोति ॥

अथ तीर्थविधिः । तत्र महाभारते । ० इति सामान्यविधिः ॥ fol. 4a. Then follow five chapters :

1. *Prayāgaprakāśa*, bog.: तत्र पञ्चपुराणे । कुरुक्षेत्रसमा गङ्गा ०

2. *Purushottamaparakāśa*, bog. fol. 13a: अथ पुरुषोत्तमादिर्विधिः । तत्र ब्रह्मपुराणे ब्रह्मर्षिसंवादे ०

3. *Gaṅgāprakāśa*, bog. fol. 49a :

जलक्रोडालोलविदशतरुणीनागरमणी-

नवश्यामश्रेणीघनजघनपीनस्तनभरैः ।

बुट्टिचीचिचलनककणहंसीकलरवैः

समाहूतब्रह्मा स्त्रियमिव भजे देवसरितं ॥

मज्जहेवधूटिका ० ॥ २ ॥

तत्रादौ माहात्म्यं । तत्र विष्णुपुराणे । ०

4. *Gaṅgāprakāśa* bog. fol. 68a :

वायव्यगारुत्मतकल्पवृक्षान्

दृष्ट्वा विचार्यपि च शास्त्रयुक्त्वा ।

तनोति नत्वादिगदाधराय

वाचस्पतिः श्रीपितृतीर्थसंस्थां ॥

अथ गयाविधिः । तत्र कल्पतरौ मत्स्यपुराणे । ०

5. *Vārāṇasīprākāśa* beg. fol. 88a :

संसारिणो नरकपावकदहमानान्
आलोक्ष मौलिनिहितेन मुधाकरेण ।
या निर्ममे निखिलदुःखहरी हरेण
तामन्तरीक्षनगरीमनिशं स्मरामि ॥

अथ वाराणसीमाहात्म्यं ॥ तत्र मत्स्यपुराणे । °

It ends : न धूतपापसदृशं तीर्थे ज्ञापि ॥ without colophon.

An incomplete MS. of a *Tīrthacintāmaṇi*, described by Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 104, seems to belong to the same work, though neither the beginning nor the end there given has been found in this MS.

Other sections of *Vācaspati Mīśra's* Digest are *Ācārācintāmaṇi* (Rāj. Mitra, Notices, v., p. 169), *Śūdrācārācintāmaṇi* (ib. vi., p. 22), *Prāyascittācintāmaṇi* (Benares Cat. of S. Coll. Lib., p. 141), *Laghupurushārthacintāmaṇi* (? ib. p. 140). By the same author are the *Dvaita-nirṇaya* (see no. 1572), *Smṛtisārasaṃgraha* (no. 1490), *Tithinirṇaya* (Not., v., 149), *Kṛitya-mahārṇava* (Not., v., p. 202).

[H. T. COLEBROOKE.]

1404.

2566. Foll. 42 (fol. 32 left blank); size folio; 15½ in. by 9¾ in.; written by different hands, in the Telugu character, on European paper; 40-75 lines in a page.

Sarasvatīvilāsa, a Digest of Hindu law, prepared under direction of King *Pratāpa Rudra Deva* of *Kaṭakanagarī* (Cuttack), who reigned over *Orissa* in the early part of the 16th century (probably 1503 to 1524 or 1532 A.D.).

The *Vyavahārikāṇḍa*, or section on Civil law.

It begins (with the numbers supplied):

वंदे महिमहीयांसमंसलंबिजटाधरं ।

यत्कथञ्चनत्काररवः शब्दानुशासनं ॥ १ ॥

पदानतश्चोपतिं पशुपतिं दिशाचीवरं

सुरालयशरासनं सुकृतिद्विहारालयं ।

विमुक्तविविधमयं विमलचिह्नमेधामयं

पुरां समधिकद्विधं पुनरुपैनि शाकद्विधं ॥ २ ॥

निर्भिन्ननीलमणिगर्भनिकायकायं

नीलाद्रिशेखरमणिं नितरां स्मरामि ।

ज्योतिर्मये वपुषि यस्य सितेतरत्नं

कञ्जेक्षणस्य गगनात्मतयै समानं ॥ ३ ॥

श्रीवीररुद्रनृपतिश्रियमातनोतु

नीलाद्रिनाथनिजपादसरोजयुगलं ।

यद्योगिभिर्हृदयपंकजमध्यभाग-

संरोधनादिव समुद्रतरङ्गभागं ॥ ४ ॥

प्रतापश्रीरुद्रं नृपमवतु दुर्गापदयुगं

सरङ्गं रक्तीयैर्निहिषदनुजोरस्थलभवैः ।

शुभायस्मै दिश्याच्छ्रुतियुवतिहेमंतराण (I)

प्रतोलीसिंदूरैः परिचयवशेनारुणचणं ॥ ५ ॥

अथ नृपतिप्रणेतृवंशावतारो ज्योतिर्यते न ह्यत्र तत्र भवतां
वंशावतारनिबंधनमनुपपन्नमिति मन मनीषायाः समुल्लेखः ।
यतः खल्वनुगुणगुणरुचितरुचिरतरतारहाराचलेरपि नायकम-
णिनिर्गुमनवशेनैव विजृम्भणं । यथा नालोमोत्तरचमत्कारभुवो
ऽपि नायककायास्यानुगुणनायकसंबन्धेनैव चलितायता । यथा
वा नयनानंदकरस्यापि तारागणस्य निशाकरकरपरिचयो
देवसौभाग्यातिशयः । °

Iti śāstramukhasvarūpanirūpaṇam, fol. 10a ;
dharmasthānāvasthānanirṇayaḥ, 11b ; *vyavahā-
retikartavyatānirūpaṇam*, ib. ; *pratiññāvādah*,
12b ; *uttarasvarūpanirūpaṇam*, 13b ; *likhita-
bhuktinirūpaṇam*, 16b ; *ṛiṇādānākhyasya padasya
vilāsaḥ*, 24b ; *vratānānāpākarmākhyasya* - 28b ;
anyāvīkrīyākhyasya - 29a ; *vikrīyānuttadānā-
khyasya* - 29b ; *kṛtīvānuśayākhyasya* - 30b ;
amayānāpākarmākhyasya - ib. ; *apratibandha-
dāyavibhāgaprakaraṇam*, 35b ; *dāyavibhāgā -
khyasya* - 39 ; *sāhasākhyapadasya vilāsaḥ*, 41 ;
vākparushyasya padasya - ib. ; *daṇḍapārushyā-
khyasya* - 41b ; *dyūtasamāhvayākhyasya* - 42a ; *sarvasēshadaṇḍavidhivilāsaḥ*, ib.

The colophon of the last chapter (as of many others) runs thus : इति [वीर] श्रीगजपतिगौडेश्वरनव-

कोटिकर्णिककलुवर (alias रि) गेश्वर- [शरणागत] जमुनापु-
राधीश्वरहुशनसाहुसुर (alias साहिबुसुर) नाथशरणरक्षणश्री-
दुर्गावरपुत्रपरमयवित्रचरित्रराजाधिराजराजराजपरमेश्वर- वीर-
प्रतापरुद्रदेवमहाराजविरचिते स्मृतिसंग्रहे सरस्वतीविलासे
व्यवहारकांडे प्रकीर्णकाव्यस्य पदस्य विलासः ॥ समाप्तश्च
व्यवहारकांडः ॥

The chapter on inheritance which forms part of this section has been edited, with an English translation, by the Rev. Th. Foulkes (1881).

Dr. Burnell, *Vaṃśabrūhmaṇa*, p. vii., took the king *Pratāpa Rudra Deva*, under whose patronage the work was compiled, to be the last ruler of the *Kākatēya* (or *Gaṇapati*) dynasty of Warangal, in whose reign the kingdom was conquered by the Muhammadans, he himself being carried off as a prisoner to Delhi in 1322 A.D. Mr. Foulkes has, however, shown beyond doubt that the prince intended was *Pratāpa Rudra Deva* of the *Gajapati* dynasty of Orissa, the son of *Purushottama Deva*, and grandson of *Kapilendra*, or *Pratāpa Kapileśvara* (who founded the dynasty in A.D. 1451). It was in the reign of the same prince that the great *Vaiṣṇava* revival, inaugurated by *Caitanya*, took place in Orissa, *Pratāpa Rudra* himself eventually becoming a convert to the new faith, though the introductory verses of this code still show him an adherent of *Śaivism*.

The *Sarasvatīvilāsa* is a work of considerable authority throughout Southern India.

[H. T. COLEBROOKE.]

1405.

632. Foll. 66; size 16½ in. by 5½ in.; good Bengali handwriting of 1806 A.D.; eight lines in a page.

Malamāsātattva (or *Malimlucātattva*), the chapter on intercalation, of the *Smṛititattva*, a general digest of (chiefly religious) law, by Ra-

ghumandana Bhaṭṭācārya (often called *Smārta*), son of *Harihara Bhaṭṭācārya*. The MS. has numerous marginal glosses.

The *Smṛititattva* has been published at Serampore (*Śrīrūmapura*) in Bengali letters, under the title 'Institutes of Hindoo Religion, by *Rughoo Nundun*' (2 vols. 1834-35), but with a somewhat arbitrary arrangement of the 28 *Tattvas*. According to the introduction to the first or *Malamāsātattva* (see Stenzler, in Weber's Cat., Berl., no 1177; Aufrecht, Cat. Bodl., no. 693), the *Smṛititattva* consists of the following 28 chapters (with references to the edition):

1. <i>malamāsātattva</i> I., 427-492.	14. <i>yajurvedi-vṛishot-sargātattva</i> II., 363-367.
2. <i>dāyatattva</i> II., 91-110.	15. <i>chandoga-vṛishot-sargātattva</i> II., 299-317.
3. <i>saṃskāratattva</i> I., 493-543.	16. <i>vrātātattva</i> II., 85-90.
4. <i>śuddhitattva</i> II., 131-228.	17. <i>devapratishṭhātattva</i> II., 283-288.
5. <i>prīyaścittātattva</i> I., 277-327.	18. <i>divya</i> -(or <i>parīkṣhā</i>)- <i>tattva</i> II., 327-348.
6. <i>udvāhatattva</i> II., 59-83.	19. <i>jyotistattva</i> I., 329-425.
7. <i>tithitattva</i> I., 1-121.	20. <i>vāstuyāgatattva</i> II., 229-235.
8. <i>janmāśṭamītattva</i> I., 25-34.	21. <i>dīkṣhātattva</i> II., 369-376.
9. <i>durgāpūjā</i> -(<i>durgot-sava</i>)- <i>tattva</i> I., 40-66.	22. <i>āhnik</i> -(<i>ācār</i>)- <i>ātattva</i> I., 199-275.
10. <i>vyavahāratattva</i> II., 111-130.	23. <i>krītyātattva</i> II., 237-269.
11. <i>ekādaśītattva</i> II., 1-58.	24. <i>maṭhapratishṭhātattva</i> II., 349-359.
12. <i>jalāśayotsargātattva</i> II., 289-297.	25. <i>śrīpūrushottamatattva</i> II., 319-325.
13. <i>ṛigvedi-vṛishotsarga-tattva</i> II., 377.	

26. (*chandoga*)-*śrāddha-* | *tattva* II., 270-281.
tattva I., 123-198. 28. *śūdrakṛityavicāra-*
 27. *yajurvedi-śrāddha-* | *ṇatattva* II., 361-2.

Some of the Oxford MSS. seem to contain additional *Tattvas*, viz.: *tīrthayātrātattva* (Aufrecht, Cat. no. 683), *durgotsavatattva* (different from *T.* 9 above, no. 688); *purushottamatīrthaprayogatattva* (or *purushottamapaddhati*, no. 689), *grahayājñātattva* (no. 675, apparently identical with Ser. ed. I., p. 540 seq.); see also *dvādaśyātrāpramāṇātattva*, Rāj. Mitra, Not., vi., p. 296; *rasayātrāpaddhati*, ib. I., 191; but these were probably additional treatises or practical manuals written after the completion of the Digest, which deals with the matter chiefly with reference to recognized authorities.

According to Prof. Aufrecht, Cat. no. 707, *Raghuṇandana* lived some time between 1430 and 1612 A.D.; and Prof. Jolly, Tagore Lectures, p. 10, would therefore place him in the early part of the 16th century. See a note by Colebrooke under no. 1430 (MS. 223), below.

[H. T. COLEBROOKE.]

1406.

1619. Foll. 67; size 17½ in. by 3 in.; folded to half their length; fairly good, modern Bengali handwriting; 6-8 lines in a page.

Malamāsātattva of *Raghuṇandana's Smṛititattva*.
 [H. T. COLEBROOKE.]

1407.

639a. Foll. 91; size 16 in. by 5 in.; Bengali character; nine lines in a page.

Malamāsātattvavivṛiti by *Kāśirāma Vidyāvacaspati*, son of *Rādhāvallabha*, and grandson of *Rāmakṛishṇa*.

It begins :

नत्वा गुरोश्चरणपद्मरजांसि मूर्ध्नि
 श्रीकान्तकान्तचरणं च निधाय चित्ते ।
 श्रीकेशिराममुकूती कृतिनां हिताय
 सम्यक् तनोति विवृतिं मलमासकस्य ॥
 स्मृतिशास्त्राद्युधौ लीलाकृतसेतुं जगद्गुरुं ।
 विदितं त्रिषु लोकेषु नमामि रघुनन्दनं ॥

मीमांसादिनानाशास्त्रपारदृष्ट्या बन्धघटीयः श्रीमान् रघुनन्दनाचार्यः प्राचीनविचक्षणगणनानाविधव्याख्यानितसंदेहस्य स्मृतिशास्त्रस्य मुन्यन्तरवचनयुक्त्या तत्त्वं निर्णय्य इदानीन्तनानां सुखबोधाय निबन्धांश्चकार । तत्र च स्मृतिशास्त्रस्य स्वभावतो दुर्गमतया कानिचित् कठिनानि सन्ति । अतस्तानि मया यथामति व्याख्यायन्ने ॥ ० मलिमुचे इत्यादेस्तत्त्वं वक्ष्यामीति पाषाणान्वयः । तत्र मलिमुचादिपदस्य मलमासादिपरत्वे तत्त्वं अनारोपितधर्मे संहितापरत्वे तु तत्त्वं पूर्वोक्तमेव बोध्यं । व्यवहृतौ व्यवहारे । तडागेति तडागोत्सर्गे भवनोत्सर्गे चेत्यर्थः । वृषोत्सर्गे च च्युवेदियजुर्वेदिसामवेदिभेदादित्यर्थः । व्रते व्रतारम्भप्रतिष्ठयोरित्यर्थः । प्रतिष्ठायां प्रतिमादिप्रतिष्ठायां । सामान्यत उक्ता संप्रति वक्तव्यमाह प्रणम्येति ०

For the same commentary, see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 682; Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 103. For another commentary, by *Rādhāmohana Śarman Gosvāmin*, see Notices, iii., 107; vi., 179.

The MS. has the date 1671, which must, however, belong to a former MS., as this must have been transcribed within the present century.
 [H. T. COLEBROOKE.]

1408.

1123b. Foll. 24; size 11½ in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī, towards the end of last century; ten lines in a page.

Dāyatattva, or chapter on the law of succession and inheritance, of *Raghuṇandana's* Digest.

The text of this treatise has also been published, in Devanāgarī, Calc. 1828.

The MS. ends:

अलेख काशीवासि श्रीशिवनारायणालम्ना ।

शर्मणा स्मृतितत्त्वानर्हाय तत्त्वं रघोः कवेः ॥

Two leaves containing an index are appended. [H. T. COLEBROOKE.]

1409.

191a. Foll. 32; size 11 in. by 8½ in.; 4to.; indifferent Bengali handwriting; European paper (watermark 1794); fourteen lines in a page.

The same treatise, with interlineary notes and marginal references by Colebrooke.

[H. T. COLEBROOKE.]

1410.

1386b. Foll. 19; size 14½ in. by 2½ in.; fairly written, in the Bengali character, in Śaka 1584 (A.D. 1662); seven lines in a page.

The same treatise. [H. T. COLEBROOKE.]

1411.

1056. Foll. 43; size 15½ in. by 3 in.; folded to half the length; good Bengali handwriting of the beginning of the present century; five lines in a page; the first two leaves supplied by a different hand.

Another copy of *Raghunandana's Dāyatattva*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1412.

386b. Foll. 34; size 16 in. by 5 in.; fairly written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; eight lines in a page.

Kāśirāma Vācaspati's commentary on *Raghunandana's Dāyatattva*. Beginning as in former chapters, substituting दायस्य तत्त्वविवृतिं in the first śloka.

An index has been added at the end, occupying one page.

For another MS. of this commentary, see Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 101; for *Rādhāmohana's* commentary, ib. iii., p. 106.

[H. T. COLEBROOKE.]

1413.

1021. Foll. 167; size 11 in. by 8½ in.; 4to.; large Bengali handwriting; European paper; nine lines in a page.

Samskāratattva, or chapter on initiatory rites, of *Raghunandana's Smṛititattva*.

It begins:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं श्रीकृष्णं भुक्तिमुक्तिदं ।

संस्कारतत्त्वं तत्प्रीत्यै वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ संस्काराः । °

[H. T. COLEBROOKE.]

1414.

673. Foll. 156; size 10½ in. by 8 in.; 4to.; plainly written, in the Bengali character; European paper.

Suddhitattva, or chapter on defilement and purification rites, of *Raghunandana's Smṛititattva*.

It begins:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं जगदात्मकमीश्वरं ।

शुद्धितत्त्वानि तत्प्रीत्यै वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

Transcribed by one *Ātmā Rāma* in San 1212, Samvat 1861 (A.D. 1804).

[H. T. COLEBROOKE.]

1415.

637c. Foll. 107; size 16 in. by 5 in.; well written, in the Bengali character; eight lines in a page.

Kāśirāma's commentary on the *Suddhitattva*.

It begins: नत्वा गुरोश्चरणपद्मरजांसि ° शुद्धेर्निर्दिष्टं वचसा विवृतिं तनोति ॥

स्मृतिशास्त्रासुधौ ० ॥ above, no. 1407.

तत्र शुद्धितत्वव्याख्या । सुकर्तव्यग्रन्थसमाप्ति ०

Colophon: इति ० शुद्धितत्वदिप्पनी समाप्ता ॥ शकाब्दः
१७२६ ॥ समानेयं टीका ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1416.

1572a. Foll. 50; size 10 in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī; eleven lines in a page.

Prāyaścittatattva, or chapter on expiation, of *Raghunandana's* Digest.

Colophon: इति महामहोपाध्यायहरिभट्टाचार्यात्मजश्री-
रघुनन्दन ० ॥ संवत् १७६२ ० ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1417.

875. Foll. 75; size 10½ in. by 8 in.; 4to.; Bengali character; fifteen lines in a page; European paper (watermark 1794).

The same treatise. [H. T. COLEBROOKE.]

1418.

633b. Foll. 78; size 16 in. by 5 in.; fairly written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; eight, sometimes seven, lines in a page.

Kāśirāma's commentary on the *Prāyaścittatattva*.

It begins: नत्वा गुरोश्चरणपद्मरजांसि ० प्रायश्चित्त-
विवृतिं वितनोति सम्यक् ॥ ० above, no. 1407.

For *Rādhāmohana's* commentary on this treatise, see Rāj. Mitra, Notices, iii., 108.

[H. T. COLEBROOKE.]

1419.

191b. Foll. 31; size 11 in. by 8½ in.; 4to.; European paper (watermark 1794); Bengali character; 13 lines in a page.

Udvāhatattva, or chapter on marriage, of *Raghunandana's* Digest.

The first two pages contain some interlineary renderings, and marginal references in Colebrooke's handwriting. [H. T. COLEBROOKE.]

1420.

821. Foll. 129, two of which (101 and 102) are wanting; size 16 in. by 2½ in.; small Bengali handwriting of Śaka 1606 (1684 A.D.); partly corrected; 5-7 lines in a page.

Tithitattva, or the chapter of the *Smṛiti-tattva*, treating of the lunar days suitable for religious ceremonies.

According to a statement in Rāj. Mitra's Notices, ix., p. 237, the treatise is based on *Śūlapāṇi's* *Tithiviveka*.

The gap caused by the missing leaves extends from p. 87, l. 11 inf. to p. 90, l. 10 inf. of the Seramp. ed., thus including the well-known description of the play of chess (*catu-
raṅgakrīḍana*), reproduced in the *Śabdakalp-
druma*, and translated by Sir W. Jones.

Dated:

शकाब्दे रसखाङ्गे भूमिलिते स्मार्तनिर्मिते ।
तिथितत्त्वमलेखि श्रीनुकुन्दशर्मेणा नया ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1421.

707A. Foll. 103; size 16 in. by 5 in.; modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Kāśirāma's commentary on the *Tithitattva* or *Tithyāditattva*, including, as it does, the *Janmāshṭamī*- and *Durgotsava-tattvas*.

It begins in the same way as the commentary on the *Malamāsa-tattva*, having the two introductory stanzas (only substituting तिथ्यादितत्त्व-
विवृतिं वितनोति सम्यक् ॥ for the last *pāda* of the first), and the succeeding prose passage.

Cf. Aufrecht, Cat. Bodl., no. 682. Like the Oxford MS., the present copy only carries the comment to the end of the *Durgotsava*, and then breaks off without colophon: मूलानुरोधत् मूलानुसन्धानुरोधत् मध्याह्नादौ यदि गृहं प्रविशतो-
त्यन्वयः । विसर्गं पत्नीविसर्जनं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1422.

191c. Foll. 27; size 11 in. by 8½ in.; 4to.; large Bengali handwriting; fifteen lines in a page; European paper (watermark 1794).

Vyavaharatattva, or chapter on civil and criminal law, of *Raghunandana's Smṛititattva*.

Occasional interlineary English renderings and marginal references have been added by Colebrooke.

A fly-leaf at the beginning contains an index to this section. [H. T. COLEBROOKE.]

1423.

836. Foll. 99; size 12¼ in. by 4½ in.; well written, in the Bengali character; nine lines in a page.

Ekādaśī-tattva-ṭippanī, a commentary on *Raghunandana's* treatise on the fast of the eleventh day of the month; by *Rādhāmohana Gosvāmin Bhaṭṭācārya*.

It begins:

भवे ऽस्मिन् कान्तारे मुहुरदनदुःखैकविकलः
समीहे संलभुं तव चरणपायोजशरणं ।
न योगो ज्ञानं वा भजनमपि मे यद्यपि हरे
तथाप्याशा दीर्घा तव च करुणा किं न कुरुते ॥

वन्दे श्रीकृष्णमानन्दधनं परममीश्वरं ।

राधास्वर्णलतासंगतमालरुचिविग्रहं ॥

श्रीराधामोहनो दीर्घं करोति शुभदर्शनम् ।

एकादश्यादितस्त्वानां पूर्वाचार्यमतेक्षया ॥

ग्रन्थारम्भे विभ्रविधाताय मङ्गलमाचर्य शिष्यशिष्यायै निव-
भ्राति प्रणम्येति । ०

Colophon: इति गोखामिभट्टाचार्यविरचितैकादशीत-
त्त्वटिप्पणी । शकाब्दा १७२६ ॥—here गोखामि is a
later correction for some other word of five
or six syllables (? *Rādhāmohana* or *Vidyāvācas-
pati*).

After this, by a later hand: राममोहनगोखा-
मीकृत एकादशीतत्वटीका ॥

For *Kāśirāma's* commentary on the treatise,
see Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 102.

[H. T. COLEBROOKE.]

1424.

379a. Foll. 83; size 16 in. by 5 in.; well
written, in the Bengali character, by two
different hands (foll. 1-17 and 18-83 resp.),
at the beginning of the present century; eight
lines in a page.

Another copy of *Rādhāmohana's* commentary
on the *Ekādaśī-tattva*.

Colophon: इति विद्यावाचस्पतिभट्टाचार्यविरचितैका-
दशीतत्वे टिप्पणी संपूर्णा ।

On the blank page of fol. 1 the title is
given: एकादशीतत्वटीका ० काशीरामविद्यावाचस्पतिकृता.

[H. T. COLEBROOKE.]

1425.

1057a. Foll. 10; size 15½ in. by 3 in.;
folded to half the length; good, modern Ben-
gali handwriting; six or seven lines in a page.

Jalāśayotsargatattva, or chapter on the dedi-
cation of tanks, wells etc., of *Raghunandana's*
Digest.

Colophon: इति वन्द्यघटीयश्रीहरिहरभट्टाचार्यात्मजश्री-
रघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं पुष्करणीप्रतिष्ठाप्रमाणतत्त्वं समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1426.

473c. Foll. 96b-112 of vol.; size 16 in.
by 4½ in.; good, modern Bengali handwriting;
nine lines in a page.

Sāmagā-Vṛishotsargapramāṇatattva, the chapter of *Rāghunandana's* work, setting forth various authoritative opinions regarding the details of the ceremony of letting loose a bull.

It corresponds to the *Chandoga-Vṛishotsargatattva* of the Serampore edition.

[H. T. COLEBROOKE.]

1427.

1301A. Foll. 25; size 13½ in. by 3 in.; good, modern Bengali handwriting; five lines in a page.

Chandoga-Vṛishotsargaprayoga(tattva), a practical manual for the performance of the ceremonies connected with the *Vṛishotsarga*, in accordance with the *Chandoga-sūtra* (of *Gobhila*), but without special reference to authorities. It is not included in the Serampore edition.

It begins:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ।

छन्दोगानां वृषोत्सर्गप्रयोगं विदुषां मुदे ॥

अथ छन्दोगानां वृषोत्सर्गप्रयोगः । गोशालायां पुण्यभूमौ वा प्रागुदकप्लवनं देशं गोमयेनोपलिप्य द्रव्याख्यासादयेत् ०

It ends: ततो आशीर्वादं च कुर्यादिति ॥ इति वृषोत्सर्गप्रयोगतत्त्वं समाप्तं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1428.

1386a. Foll. 40; size 14½ in. by 3 in.; good, modern Bengali handwriting; five lines in a page.

Diryatattva, or chapter on Ordeals, of *Rāghunandana's Smṛititattva*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1429.

191d. Foll. 39; size 11 in. by 8½ in.; 4to.; large Bengali handwriting; fifteen lines in a page; European paper (watermark 1794).

The same treatise, with occasional interlineary renderings added by Colebrooke.

A fly-leaf at the beginning contains a table of contents.

At the end, from fol. 35b, some paragraphs have been added, bearing on the consecration of the sacrificial fire, and on weights and measures, beginning: अथ कुशष्टिका । कुशैर्हस्तमात्रमिती चतुरस्रं भूमिं परिसमृद्ध ०

Fol. 36: अथ परिभाषा ।

न मानेन विना मुक्तिद्विधायां जायते क्वचित् ।

अतः प्रयोगकार्यार्थं मानमवोच्यते मया ॥

त्रसरेणुवैधैः प्रोक्तिस्त्रिंशता परमाणुभिः ।

त्रसरेणोस्तु पर्यायो नास्ति वंशी निगद्यते ॥ ०

(*Śārṅgadhara-samh.* I. 1, 14-34).

Fol. 38b: इति मानपरिभाषा ॥

यवो द्वादशभिर्गौरसर्षपैः प्रोच्यते वृधैः ।

यवद्वयेन गुञ्जा स्यात् त्रिगुञ्जो वज्र उच्यते ॥

etc. 6 ślokas, viz.: *Śārṅg.-s.* I. 1, 39-41; 36; after which:

अष्टमुष्ट्या भवेत्कुञ्चिः कुञ्चरेष्टौ तु पुष्कलं ।

पुष्कलानि च चत्वारि आठकः परिकीर्तितः ।

तैश्चतुर्भिर्भवेत् खारी वाहः सार्यश्च विंशतिः ॥

[(see final ślokas of no. 1326, above.)]

इति कलिङ्गपरिभाषा ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1430.

223. Foll. 108; size 15 in. by 3 in.; fairly good Bengali handwriting of 1715 A.D.; six or seven lines in a page.

Jyotistattva, or chapter on astronomical and astrological calculations, of *Rāghunandana's* Digest.

The MS. was transcribed for one *Siddhesvaraśarman*.

The fly-leaf has the following note by Colebrooke:

'From the date at p. 3, *Rāghunandana*

must have written this work about the year 1421 Saca, as he there states the Equinox as at the middle of Mina and Canyá in Saca 1421.'

The passage referred to runs thus: विपुवं
मीनकन्यार्थे त्वेकाक्षीन्द्रे शकान्दके ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1431.

1606. Foll. 77; size 19 in. by 3 in.; folded; small, indifferent, modern Bengali handwriting; seven or eight lines in a page.

The same treatise. [H. T. COLEBROOKE.]

1432.

515A. Foll. 114; size 13½ in. by 2½ in.; Bengali handwriting of 1712 A.D. (by the same hand and for the same owner as no. 1430 (MS. 228) above; six or seven lines in a page; the first two leaves have become partly illegible through wear.

Āhnikācārattva, the chapter of *Raghunandana's Smṛititattva*, treating of the daily religious practices enjoined on the pious.

[H. T. COLEBROOKE.]

1433.

572. Foll. 58; size 11½ in. by 9½ in.; 4to.; European paper; large Bengali handwriting; generally nine lines in a page.

Kṛityatattva, the chapter of *Raghunandana's Digest*, which treats of the religious duties and festivals to be observed throughout the year.

It begins:

प्रणम्य कामदे कृष्णं भक्तानुग्रहकारकं ।

कृत्यतत्त्वानि तत्प्रतीत्यै वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1434.

473a. Foll. 1-84a; size 16 in. by 4½ in.; good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Chandoga - Śrāddhatattva (*pramāṇam*), the chapter of *Raghunandana's Digest*, treating of obsequies, chiefly in accordance with the *sūtras* of *Gobhila*.

It begins:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं कृष्णं उन्दीविदां मुदे ।

पार्वणादिविधेस्तत्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ पार्वणश्राद्धं । तत्र गोभिलः । अथ श्राद्धममावस्यायां °

Serampore ed. I., pp. 123 seq.

The MS. is corrected throughout.

[H. T. COLEBROOKE.]

1435.

1179. Foll. 170 (paged 168; two leaves being numbered 124 and 167 each); well written, in the Bengali character, about the end of last century; five lines in a page.

[*Chandoga*]-*Śrāddhatattva*. It begins:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं कृष्णं वेदान्तवित्तृतं ।

पार्वणादिश्राद्धतत्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ पार्वणश्राद्धं । तत्र गोभिलः °

Colophon: इति स्मार्त्तविरचितं श्राद्धतत्वं समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1436.

817. Foll. 134; size 16 in. by 5 in.; legibly written, in the Bengali character; nine lines in a page.

Kaśīrāma's commentary on the *Śrāddhatattva*. It commences in the same way as the commentary on the *Tilhitattva* above, substituting सुश्राद्धतत्त्वविवृतिं for तिल्यादितत्त्वविवृतिं.

It ends:

यं प्राप्तं समस्तशास्त्रनिपुणः श्रीरामकृष्णात्मजः

श्रीराधोत्तरवल्गभाष्यमुकृती सङ्कीर्णचूडामणिः ।

तेन श्रियुतकाशिरामकृतिना यत्नेन निष्पादिता

टीका नातिमुश्ललापि कृतिभिः सानुग्रहैर्दृश्यतां ॥

इति काशीरामवाचस्पतिभट्टाचार्यविरचिता श्राद्धतत्त्वटीका समाप्ता ॥ शकान्दाः १७२६ ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1437.

1237. Foll. 45; size 10 $\frac{3}{4}$ in. by 5 $\frac{1}{4}$ in.; modern Bengali handwriting; nine or ten lines in a page.

The *Śrāddhatattvabhāvārthadīpikā*, being a brief commentary on *Rajjunandana's Śrāddhatattva*, by *Gaṅgādharma*.

It begins :

भुवनानन्दमानन्दाकरं सीतापतिं मुदा ।
नमामीष्टविसिद्धयै यन्धारम्भे मुहुर्मुहुः ॥
शाङ्करेषु गौभिलेषु शौलपाणिषु सत्तपि ।
हालायुधेषु गार्गेषु दौर्गसिंहेषु साक्षिषु ॥
स्थितेषु स्मृतिशास्त्रेषु श्रीलश्रीरघुनन्दनः ।
स्मृतिशास्त्रं कृतो (1. तं) यत्नात् लोकानां हितकाम्यया ॥
अस्यायुषां नराणां च तथैव ह्यल्पमेधसां ।
तेभ्यः सारं समाहृत्य स्मृतिशास्त्रेभ्य एव सः ॥
हूकृतो ह्रीकृतो यत्नाद् गृह्यतां ज्ञातुमिच्छुभिः ।
स्मार्त्तवाक्यं स्फुटं येन तत्करोमि यथामति ॥
गृह्यतां गृह्यतां सद्भिर्भवतां यदि रोचते ।
झञ्चिद्वाक्यं स्फुटं कुर्यां झञ्चिद्विषयनपूरणं
[(? MS. ° छिद्रण °)]

झञ्चिद्वावार्थव्याख्यां हि व्यवस्थानां दृढं झञ्चित् ।
प्रतिशब्दं झञ्चिद्वाक्यं लोकानां हितकाम्यया ॥

° श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यग्रन्थकरणप्राप्त्यह्निराकर्तुमना आह
ग्रन्थेत्यादि °

It ends :

श्रीलगन्नाधरेणैषा रुद्राज्ञानुपालनात् ।
व्याख्या कृता कथं किञ्चित् कियत् किमुत कैमुत ॥ °

इति श्रीलगन्नाधर[चक्रवर्त्ति suppl.] रचिता समाप्तेय आह-
तत्वभावाथदीपिका ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1438.

473b. Foll. 84b-96a; size 16 in. by 4 $\frac{1}{4}$ in.; legibly written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; eight lines in a page.

Yajurvedi-Śrāddhatattva, another chapter of *Rajjunandana's Smṛititattva*, on obsequies for the use of followers of the White Yajus.

It begins :

ग्रन्थस्य सच्चिदानन्दं कामदं नन्दनन्दनं ।

यजुर्विदां आह्वतत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

Colophon : इति रघुनन्दनभट्टाचार्यविरचिते स्मृतितत्त्वे
यजुर्विदां आह्वतत्त्वं समाप्तं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1439.

2158. Foll. 76; size 10 $\frac{3}{4}$ in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī, towards the end of the last century; ten lines in a page.

Ācāra-mayūkha, the second section of the *Bhagavanta-Bhāṣkara*, a Digest of (mainly religious) law, compiled by *Bhaṭṭa Nilakaṇṭha*, son of (*Mīmāṃsaka*) *Bhaṭṭa Śaṅkara*, and grandson of *Bhaṭṭa Nārāyaṇa*.

The 'Sun of *Bhagavanta*,' consisting of twelve 'rays' (*mayūkha*), takes its name from King *Bhagavantadeva*, of the *Rājput* tribe of *Seṅgaras* (or *Sanṅgaras*), under whose auspices it was compiled (probably about 1640 A.D.*).

The first section, or *Samśkāramayūkha*, is the only section of the work not represented in our collection, another work on the same subject by the author's son—viz. the *Samśkārabhāṣkara* by *Bhaṭṭa Śaṅkara*, likewise compiled by order of the same prince—having to some extent superseded it. See nos. 1464-66.

The work begins :

पादौ दिवाकरस्याहमवलंबे मुहुर्मुहुः ।

यत्पादालंभितं पद्मं पद्मा रोहति साग्रतः ॥ १ ॥

प्रतारकैरादृतमव किञ्चिन्

मया तु निर्मूलतया तदुन्मिक्तं ।

जनोक्तितातो न हि तेन काचित्

खपुष्पहीनापचितिर्न होयते ॥ २ ॥

* The *Kuṇḍoddyotadarsana*, by *Nilakaṇṭha's* son, *Bhaṭṭa Śaṅkara*, was composed in 1671 A.D.; and the *Nirṇayasindhu*, by *Nilakaṇṭha's* cousin (father's brother's son), *Kamalākara* *Bhaṭṭa*, in 1612 A.D.

श्रुतीः स्मृतीर्वीक्ष्य पुराणजातं
तत्तन्निबंधानपि सन्निबंधान् ।

चिरंतनाचारचयं च बध्ना-

यथाहिकं संप्रति नीलकण्ठः ॥ ३ ॥

तत्र परिभाषा कर्मप्रदीपे । यत्रोपदिश्यते कर्म कर्तुरंगं न
तूच्यते । °

इति ° परिभाषा fol. 2b ; इति प्रबोधविधिः fol. 5b ;

इति मूत्रपुरीषोत्सर्गविधिः fol. 6b ; ° शौचप्रकरणं fol. 9 ;

इत्याचमननिमित्तानि fol. 10 ; ° आचमनप्रकरणं fol. 15 ;

इति दंतधावनं fol. 18b ; इति स्नानविधिः fol. 29b ;

इति तिलकधारणं fol. 31b ; [इति संध्यावन्दनं] fol. 39b ;

इति होमप्रकरणं fol. 42b ; इति तर्पणप्रकरणं fol. 51b ;

इति देवपूजा fol. 60b ; इति वैश्वदेवविधिः fol. 62b ; इति

यंचमहायज्ञाः fol. 64 ; इति शयनविधिः fol. 72b ; इति

स्वप्नफलनिर्णयः । अथ स्वस्थादिष्टानि । fol. 75.

इति श्रीमीमांसापारावारपारीणधुरीणभट्टशंकरसूनुर्भट्टनी-
लकण्ठस्य कृताचारमयूखः संपूर्णः ॥

For an account of the author's family, see
V. N. Mandlik, *Vyavahāra Mayūkha*, p. lxxiv.
Cf. also West and Bühler, *Digest*, 3rd ed.,
p. 19. [GAIKAWAR.]

1440.

1132b. Foll. 72; size 11½ in. by 5 in.;
fairly good Devanāgarī writing of 1801 A.D.;
eleven lines in a page.

Ācāramayūkha.

For other MSS. see Rāj. Mitra, *Cat. of*
Bikāner MSS., p. 352; Burnell, *Tanjore MSS.*,
p. 132a. [H. T. COLEBROOKE.]

1441.

1132c. Foll. 115; size 11½ in. by 5 in.;
fairly written, in the Devanāgarī character, at
the beginning of the present century; eleven
lines in a page.

Samaya-mayūkha, the third section of the
Bhagavanta-Bhāskara, treating of the particular
times and seasons enjoined for religious acts
and ceremonies. Rather incorrect.

It begins :

यो लीलया संतनुते ° see no. 1444 ॥ १ ॥

श्रुतीः स्मृतीर्वीक्ष्य पुराणजातं

तत्तन्निबंधानपि संनिबंधान् ।

श्रीशंकरस्यात्मजनीलकण्ठस्

तिथ्यादिकृतं विवृणोति सर्वं ॥ २ ॥

प्रतारकैरादृतमत्र ° ३ ॥

समूलनिर्मूलमपि व्यवस्थां

विनादृतं यद्विषयस्य कैरपि ।

नानौषधिसत्तद्विणिगायुणस्यैर्

भिषग्वरानुक्रुण्यैः समग्रं ॥ ४ ॥

संस्काराचारकालाः श्राद्धं नीतिर्विवाददाने च

अत्रोत्सर्गप्रतिष्ठाप्रायश्चित्तं विष्णुद्विशां [ती] च ।

तिथिर्द्वेधा °

It ends : इति कलिचर्ज्यनिर्णयः ॥ इति सेगरवंशावतं-
समहाराजाधिराजश्रीभगवंतदेवादिश्रीभट्टनारायणसूरिसूनुपं -
डितशिरोरत्नमीमांसकशंकरभट्टात्मजभट्टनीलकण्ठेन कृते भास्कर-
राख्ये निबंधे समयमयूखः समाप्तिमगमत् ॥

See Rāj. Mitra, *Cat. of Bikāner MSS.*,
p. 451; Burnell, *Tanjore MSS.*, p. 132a.

[H. T. COLEBROOKE.]

1442.

271a. Foll. 97; size 12 in. by 5 in.; clear
Devanāgarī writing, of 1801 A.D.; eleven lines
in a page.

Śrāddha-mayūkha, the fourth chapter of
Bhaṭṭa Nīlakaṇṭha's Digest, treating of obse-
quial rites.

It begins :

तियेर्नैयूखं प्रतिपाद्य सम्यग्

आराध्य धामाय रिरामगोचरः (1. गिरामगोचरं) ।

श्राद्धं वदत्यत्र स नीलकण्ठः

संप्रेरितः श्रीभगवंतवर्मेणा ॥ १ ॥

प्रतारकैरादृतमत्र ° ॥ २ ॥

मृतेह्येयको विप्रस्त्रीकारांगको द्रव्यायागः श्राद्धं जीवच्छादं
दैवश्राद्धं च तत्पदं गौणं कौंडपाय्यग्निहोत्रवत् । °

Cf. Rāj. Mitra, *Cat. of Bikāner MSS.*, p. 471.

[H. T. COLEBROOKE.]

1443.

233a. Foll. 64; size 12½ in. by 4¼ in.; fair Devanāgarī writing of 1806 A.D.; thirteen lines in a page.

The same treatise.

The first introductory *śloka* reads as follows:

तिथेर्नैयूखं प्रतिपाद्य सम्यग्
आराध्य धामाय गिरामगम्य ।
श्रीशंकरस्यात्मजनीलकण्ठः
आद्वय कृतं विवृणोति सर्वं ॥

Cf. Aufrecht, Cat. Bodl., no. 657.

[H. T. COLEBROOKE.]

1444.

2092. Foll. 50; size 9½ in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī; eleven lines in a page.

Nīti-mayūkha (or *Rājanītimayūkha*), the fifth section of the *Bhagavanta-Bhāskara*, treating of the science of policy and ethics.

This MS. (A) commences with the following introduction, also found in MSS 1006 (B) and 2553 (C). Cf. Aufrecht, Cat. Bodl., no. 656 (D); V. N. Mandlik, *Vyavahāra Mayūkha*, p. lxxvii. (E).

यो लीलया संतनुते च विप्रं
तत्पालयत्यात्मनि विप्ररूपं ।
लयं नयत्याशु च पूर्णरूपः
शिवं तनोन्वाशु रविर्नैमासौ ॥ १ ॥
जज्ञे पितामहतनोः खलु कश्यपो यम्
तस्मादजायत मुनिस्तु विभांडकाख्यः ।
तं पुत्रिणां धुरमरोपयदृष्यभृगुम्
तस्यान्वये ऽप्यजनि भृगुवराभिधानः (भृगु° A) ॥ २ ॥
तस्मिन्वंशे महति वितते संगराख्ये (संग° B, E; श्रेण° C)
[नृपाणां

राजा कर्णः समजनि यथा सागरे शीतरश्मिः ।
कीर्त्या यस्य प्रथिततरया श्रीचजाते ऽभिपूयते
कर्णस्यापि प्रविततकथा नावकाशं लभते ॥ ३ ॥

विशोकाख्यदेवस्ततस्तप्तुतो ऽभूद्
विशोकीकृता येन सर्वा धरित्री ।
ततो ऽप्यास राजा* स्तशत्रुस्ततो ऽभूद्
रयाख्यो (रजा° A, C.) रयेणैव सर्वाहितमः ॥ ४ ॥
वभूवाथ वैराटराजस्ततो ऽभून्
नृपो मेदिनीवज्रभो वीटराजः (वीट° B; मेदिनीशो
नरव्रजदेवस्ततो नन्युदेवस् [वभौ वीट° D) ।
ततो ऽभून्नृपश्चंद्रपालाभिधानः ॥ ५ ॥
शिवगणाख्यनृपः समजन्यथो
शिवगणाख्यपुरं प्रचकार यः ।
शिवगणेन समः सकलैर्गुणैः
शिवशिवप्रथनो गणनासु यः ॥ ६ ॥
रोलिचंद्र इति तत्तनयो ऽभूत्
कर्मसेननृपतिस्तमथानु ।
लोकपो (° यो A, B, D) नरहरिनृपराजो
रामचंद्र इति तत्तनुजातः ॥ ७ ॥
यशोदेवस्ततो जातस्ताराचंद्रनृपस्ततः ।
चक्रमेनस्ततो राजा राजसिंहनृपो यतः ॥ ८ ॥
ततो ऽप्यभून्नृपतिसाहिदेवः स्वकीर्तिभिर्निर्जितदुग्धसिंधुः ।
अभून्नतः श्रीभगवंतदेवः सदैव भाग्योदयवान्छितीशः ॥ ९ ॥
यद्वा नद्रविषाद्रिनिर्जितवपूरत्नाचलो लज्जया
दूरे स्तम्भ इलावृते निविशते नो यत्र पुंसां गतिः ।
किं च त्रयस्यदरातिवामनयनानेवांशुभिर्वर्धितम्
तेजोऽग्निर्वैदवामुखोऽथहुतभुक्तुल्यः कथं नो भवेत् ॥ १० ॥
आज्ञप्तस्तेन राज्ञा विबुधकुलमणिर्दाक्षिणात्यावतंसो
भट्टः श्रीनीलकण्ठः स्मृतिषु दृढमतिर्जैमिनीये ऽद्वितीयः ।
आज्ञामादाय मूर्ध्ना सविनयममुना तस्य सर्वान्निबंधान्
दृष्ट्वा सम्यग्विविच्य प्रविततकिरणस्तन्यते भास्करो ऽयं
प्रतारकैरादृतमत्र ° see no. 1441 ॥ १२ ॥ ॥ ११ ॥
संस्काराचारकालाः समुचितरचनाः आद्वनीती विवादो
दानोत्सर्गप्रतिष्ठा जगति जयकराः संगतार्थानुबद्धाः ।
प्रायश्चित्तं विमुञ्जिस्तदनु निगदिता शान्तिरेवं क्रमेण
ख्याता ग्रंथे च शुद्धे बुधजनसुखदा द्वादशैते मयूखाः
[॥ १३ ॥
भगवंतभास्कराख्ये ग्रंथे ऽस्मिंश्छिष्टसंमते च ततः ।
नरपतिनीतिमयूखाः प्रतन्यते नीलकण्ठेन ॥ १४ ॥

* ? 1. राज्ञो; राजो A; ° व्यासराजीस्त° C; व्यासराजो B;
यासराजो D; ° राजा E.

तत्र राजशब्दः क्षत्रियमात्रे शक्नो न राज्ययोगिनि । अभि-
पेकोत्तरभाविराज्ययोगात् प्रागपि राजानमभिधिचेदित्यादेः शा-
स्त्रीयप्रयोगस्य क्षत्रियमात्रे ऽपि सद्भावादिति ०

Both our MSS. of this section conclude with
several rather corrupt *ślokas*, from which we
extract : अथ तातचरणानां श्लोकौ ॥ ० १ ॥

नारायणाह्वरामेशभूजनिःप्रतिसञ्चनि ।

निनाय शंकरो वाहं स्वगेहात्स त्रिपट्टभृत् ॥ २ ॥

अथ नामकः प्रकारः ॥ ० one *śloka*; after which
(wanting in the next MS.):

चर्मश्वतोतरशिजाशुभ[सं]गमस्य

सांनिध्यभाजि कृतशालिनि मध्यदेशे ।

स्थाता भरेहनगरी किल तत्र राजा

राजीवलोचनरतो भगवंतदेवः ॥ २ ॥

इति श्रीमहाराजाधिराजश्रीभगवंतदेवोद्योतितभट्टशंकरा-
त्मजश्रीनीलकण्ठभट्टकृते भगवंतभास्करे राजनीतिमयूपचर्चनं
समाप्तः । शुभं भवतु संवत् १८६८ माघमासे कृष्णपक्षे अमावास्यां
३० चंद्रवासरे पठनाथे श्रीमिश्रहरिप्रसादात् । ०

[F. BUCHANAN.]

1445.

271b. Foll. 76; size 12 in. by 5 in.; clearly
written, in Devanāgarī, at the beginning of
the present century; eleven lines in a page.

The same treatise. Incorrect.

This MS. begins as follows :

एतदेवर्विरहः ॥ संधानामवागमनसगोचरं प्रत्यक्षमपि तद्वा
सर्वदा समुपास्महे (!) ॥ १ ॥

विरोधिनागैर्द्वयदर्शनार्थं द्वेधा बभूवात्र परः पुमान्यः ।

श्रीशंकरो भट्ट इहैकरूपो मीमांसकाद्वैतपुरीचकार ॥ २ ॥

पितृसौहित्यसंसिद्धिहेतुमुक्ताचैतस्ततः ।

नीलकण्ठः प्रकुरुते नं(!) नीतिं नृपादृतां ॥ ३ ॥

तत्र राजशब्दः ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1446.

271c. Foll. 82; size 12 in. by 5 in.; fair
Devanāgarī writing of 1801 A.D.; eleven lines
in a page; corrected throughout.

Vyavahāra-mayūkha, the sixth section of the
Bhagavantu-Bhāskara, treating of Civil and
Criminal law.

Several editions of this treatise have been
published at Bombay; the latest, with an
English translation, by Vishvanāth Nārāyan
Mandlik, Bombay 1880. There is also an En-
glish translation of it, by H. Borrodaile,
(Surat 1827). The MS. begins :

उक्ता नृपनयरीतिं नत्वा भास्वत्पदां बुजं सम्यक् ।

विरचयति नीलकण्ठो व्यवहारविनिर्णये किञ्चित् ॥ १ ॥

द्विजराजैकमूर्धन्यं वृषाध्यक्षं शिवान्वितं ।

काश्यां सर्वोपदेष्टारं भावये शंकरं गुरुं ॥ २ ॥

विरोधिनागैर्द्वयदर्शनार्थं ० ॥ ३ ॥ प्रतारकैरादृतमत्र ० ॥ ४ ॥

The other two MSS. omit *ślokas* 2-4.

After the colophon Colebrooke has added
the note: 'This author calls the author of the
Dvaitanirṇaya his preceptor towards the close
of the chapter on the resumption of gifts.'

Cf. Mandlik, *Vyan. M.*, text, p. 78: अत्र
विस्तरो गुरुकृते द्वैतनिर्णये द्रष्टव्यः ॥ transl., p. 124.
'Further explanation on this subject may be
found by referring to the *Dvaitanirṇaya* by my
revered father.'

At the end of the MS. there is a *sūcīpattra*
of three pages. [H. T. COLEBROOKE.]

1447.

2009. Foll. 98; size 8½ in. by 4 in.; well
written, in Devanāgarī; ten lines in a page.

The same work.

Dated : शके १७३८ ईश्वरनामसंवत्सरे ० (A.D. 1817).

At the end of the MS. a *sūcīpattra* of
twelve leaves has been added.

[DR. J. TAYLOR.]

1448.

233b. Foll. 60; size 12½ in. by 4½ in.;
legibly written, in Devanāgarī, in 1801 A.D.;
eleven lines in a page.

Vyavahāramayūkha, slightly incomplete at the end. The MS. ends with the *strīsaṃgrahaṇa*.
[H. T. COLEBROOKE.]

1449.

1224. Foll. 156 (fol. 151 missing); size 11 in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, towards the end of last century; 11 or 12 lines in a page; foll. 98-100 have been supplied by a more modern hand.

Dāna-mayūkha, the seventh section of the *Bhagavanta-Bhāskara*, treating of pious donations.

It begins :

यो लीलया संतनुते ऽत्र विश्वं ० ॥ १ ॥

श्रुतीः स्मृतीर्वीक्ष्य पुराणज्ञातं

तत्तन्निबन्धानपि सन्निबन्धान् ।

श्रीजङ्करस्यात्मज एव दाने

श्रीनीलकण्ठो विवृणोति कृत्यं ॥ २ ॥

परस्वत्पोष्यस्वन्तो द्रव्यत्यागो दानं । ०

Colophon: इति श्रीजगद्गुरुभट्टनारायणसूरिसूनुपंडित-
शिरोरत्नमीमांसकशङ्करभट्टात्मजभट्टनीलकण्ठकृते भास्करे दान-
नयूखः षष्ठः (!) ॥

See Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner MSS.,
p. 373. [H. T. COLEBROOKE.]

1450.

333a. Foll. 181; size 12 in. by 5½ in.; fairly good Devanāgarī writing of 1801 A.D.; eleven lines in a page.

The same treatise. [H. T. COLEBROOKE.]

1451.

1006. Foll. 165; size 12½ in. by 4½ in.; plain Devanāgarī writing of 1805 A.D.; nine lines in a page.

The same work.

This MS. has the same thirteen introductory

ślokas given under no. 1444; after which it proceeds :

भगवंतभास्कराख्ये ग्रंथे ऽस्मिन् शिष्टसंनते च ततः ।

दानस्य विधिमयूखः प्रतन्यते नीलकण्ठेन ॥ १४ ॥

परस्वत्पोष(त्य)स्यंतो ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1452.

1345a. Foll. 16; size 12 in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, towards the end of last century; ten lines in a page.

The (*Jalāśayārūma*)-*Utsarga-mayūkha*, being the eighth section of *Bhaṭṭa Nīlakaṇṭha's* Digest, treating of the dedication to the public of tanks, ponds, wells, groves, etc.

It begins :

उक्ता दानविधिं नाम नाथमाराध्य भास्करं ।

उत्सर्गविषयं भट्टनीलकण्ठो वदत्यथ ॥

तत्र जलाशयोत्सर्गप्रशंसा विष्णुधर्मोत्तरे ।

उदकेन विना नृभिर्नोस्ति लोकद्वये सदा ।

तस्माज्जलाशयाः कार्याः पुरुषेण विपश्चिता ॥ ०

It ends: इति श्रीमीमांसकभट्टशङ्करात्मजभट्टनीलकण्ठकृते
भास्करे जलाशयारामोत्सर्गनयूखः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1453.

1318b. Foll. 14; size 12½ in. by 4½ in.; careless Devanāgarī writing of 1805 A.D.; 10-12 lines in a page.

The same treatise. [H. T. COLEBROOKE.]

1454.

2177. Foll. 39; size 10½ in. by 5 in.; well written, in Devanāgarī, in the earlier part of last century; ten lines in a page. The MS. is much injured by damp, though still legible, except in a few places.

Pratishṭhā-mayūkha, the ninth section of the *Bhagavanta-Bhāskara*, treating of the consecration of idols, temples, shrines, etc.

•Lithographed editions of this treatise have been published at Bombay and Benares.

It begins :

महो महत्समाराध्य जलोत्सर्गमथोक्तवान् ।
प्रतिष्ठां सर्वदेवानां नीलकण्ठो वदत्यसौ ॥

तत्र तावत्काला विष्णुधर्मोत्तरे । °

Burnell, Tanjore MSS., p. 132a.

[GAIKAWAR.]

1455.

1345b. Foll. 32; size 12 in. by 4½ in.; plain Devanāgarī writing of 1798 A.D.; nine lines in a page.

The same treatise. [H. T. COLEBROOKE.]

1456.

2661. Foll. 52; size 9¾ in.; fairly written, in the Devanāgarī character, in the latter part of last century; nine lines in a page.

Pratishṭhāmayūkha.

A fly-leaf at the end has the following would-be *śloka*:

संकाराचारसमयश्चाद्वनीतिव्यवहारः ।
दानोत्सर्गप्रतिष्ठा च प्रायश्चित्तशुद्धिर्ज्ञातिः ॥

[GAIKAWAR.]

1457.

1867. Foll. 150; size 11½ in. by 5 in.; fairly good Devanāgarī writing, of the earlier part of last century; ten lines in a page.

Prāyaścitta-mayūkha, the tenth chapter of the *Bhagavanta-Bhāskara*, treating of expiations.

It begins:

नमानि भास्वत्पदपंकजं तत्
श्रीनीलकण्ठो जहमय प्रकुर्वे ।

स्मृत्योपदेशाद्गुरुशंकरस्य
विनिर्णयं पापविशुद्धिहेतु ॥ १ ॥

प्रतारकैरादूतमत्र ° ॥ २ ॥

पापविशुद्धिहेतुत्वं प्रायश्चित्तस्याह याज्ञवल्क्यः । °

Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner MSS., p. 436;
Burnell, Tanjore MSS., p. 132b.

[DR. JOHN TAYLOR.]

1458.

1345c. Foll. 85; size 12 in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing of 1792 A.D.; twelve lines in a page.

The same treatise. [H. T. COLEBROOKE.]

1459.

168. Foll. 100 (wrongly numbered 103; nos. 12, 31 and 97 being omitted); size 12½ in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing of 1805 A.D.; ten lines in a page.

The same section. [H. T. COLEBROOKE.]

1460.

333b. Foll. 34; size 12 in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī, at the beginning of the present century; eleven lines in a page.

Śuddhi-mayūkha, the eleventh section of the *Bhagavanta-Bhāskara*, treating of the rules and rites of purification.

It begins:

यो लीलया संतनुते ऽत्र विश्वं ° ॥ १ ॥

श्रुतीः स्मृतीर्वीक्ष्य पुराणजातं

तत्तन्निबंधानपि सन्निबन्धान् ।

श्रीशङ्करस्यात्मजनीलकण्ठो

द्रव्यादिशुद्धिं विवृणोति सर्वाम् ॥ २ ॥

प्रतारकैरादूतमत्र ° ॥ ३ ॥

अथ द्रव्यशुद्धिः । आदित्यपुराणे । °

[H. T. COLEBROOKE.]

1461.

1318c. Foll. 24; size 12½ in. by 4½ in.; careless Devanāgarī writing of the beginning of the present century; twelve lines in a page.

The same treatise. [H. T. COLEBROOKE.]

1462.

2553. Foll. 89; size 12¾ in. by 4¾ in.; good Devanāgarī writing of 1810 A.D.; nine lines in a page.

Śānti-mayūkha, the twelfth and last section of *Nilakaṇṭha's Bhagavanta-Bhāskara*, treating of the rites for averting evil.

A lithographed edition of this treatise has been published at Benares (1867).

This MS. has the twelve introductory stanzas given under no. 1444; after which it proceeds:

संस्काराचातिकालां (1. ० चारकालाः)

आहुं नीतिर्विवाददाने च ।

जलोत्सर्गप्रतिष्ठाप्रायश्चित्तं

विशुद्धिं शांती च ॥

भगवंतभास्कराख्ये ग्रंथे

स्मिन्निष्ठसंभ्रमतः (1. संभ्रमे) विमले ।

शांतिकपौष्टिकयूपः (? शांतिविवेकमयूखः)

प्रतन्यते श्रीनीलकण्ठे (!) ॥ १४ ॥

अस्यष्टपापविशेषनिदानकैहिकमात्रानिष्ठनिवर्तकं पापाप्र-
योजकं वैधं कर्म शांतिकं ॥ ०

Colophon : इति श्रीविश्वामित्रचवंशावतंशमहाराजाधि-
राजपूजितचरणकमलमीमांसकभट्टशंकरात्मजभट्टनीलकण्ठकृते
भगवंतभास्करे शांतिमयुपः समाप्तिमगम् ।

See Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner MSS., p. 456;
Burnell, Tanjore MSS., p. 132b. [MACK. COLL.]

1463.

167. Foll. 109; size 12½ in. by 4½ in.;
careless Devanāgarī writing of the beginning
of the present century; 10 or 11 lines in a page.

The same treatise.

It begins : यो लीलया ० ॥ [१] ॥ महो महत्समा-
राध्य ० ॥ [२] ॥ प्रतारकैरादृतमत्र ० ॥ [३] ॥ अस्यष्टपाप ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1464.

2043. Foll. 106; size 11 in. by 5 in.;
good Devanāgarī writing of the latter part of
last century; nine lines in a page.

Samśkara-bhāskara, a treatise on initiatory
rites, composed, under the auspices of *Bhaga-
vantadeva*, by *Bhaṭṭa Śaṅkara*, son of *Bhaṭṭa
Nīlakaṇṭha*.

The very title of the work would seem to
imply that it was intended by the author as
part of, or a supplement to, his father's Digest.

It begins :

ततः (1. यतः) सर्वे विश्वं भजति [जनि] सत्तालयमिदं

य आत्मा सर्वेषां स्थिरचरजडानामपि विभुः ।

तमेतं भास्वंतं विधिहरिमहेशानवपुवं

नमस्यामः [.] कामं परमकमनीयं सुकृतिनां ॥ १ ॥

श्रीभास्करं शिवकरं शिरसा प्रणम्य

श्रीनीलकण्ठपितरं जननीं च गङ्गां ।

तत्पादचिंतनवलो बुधशंकराख्यः

संस्कारभास्करमुं वितनोति काश्याम् ॥ २ ॥

तत्रास्य धर्मप्रमाणाविवेचकत्वात् प्रथमं धर्मप्रमाणानुच्यते । ०

Colophon : इति श्रीसैंगरवंशावतंशमहाराजाधिराजश्री-
भगवंतदेवादिष्टश्रीजगद्गुरुभट्टनारायणसूरिसूनुपंडितशिरोरत्न -
मीमांसापारावारपारीणधुरीणभट्टनीलकण्ठात्मजभट्टशंकरकृतौ
संस्कारभास्करः समाप्तः ॥

For another MS. of the work, see Aufrecht,
Cat. Bodl., no. 658.

For another *Samśkārabhāskara*, by *Khaṇḍa-
bhatta* (son of *Māyūreśvara*), see Prof. Bhaṇḍar-
kar's Cat. of Deccan Coll. MSS., pp. 251, 290;
for an anonymous work of the same title (with
a different introductory stanza from those of
the present MSS.), Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner
MSS., p. 454. See also no. 1629, below.

[H. T. COLEBROOKE.]

1465.

1132a. Foll. 82; size 11 in. by 5 in.;
fairly good Devanāgarī writing of the begin-
ning of the present century; eleven lines in
a page.

The same treatise. [H. T. COLEBROOKE.]

1466.

1318a. Foll. 77; size 12½ in. by 4½ in.;
fairly written, in Devanāgarī, at the beginning
of the present century; twelve lines in a page.

Samskārabhāṣkāra.

For the same author's *Sadācārasaṃgraha*, see no. 1800; his *Vratārka*, nos. 1684-91; *Karmavipāka*, no. 1768. [H. T. COLEBROOKE.]

1467.

401. Foll. 397; size 14½ in. by 6½ in.; legibly written, in Devanāgarī, by different hands, in 1802 A.D.; 13-16 lines in a page.

Nṛsiṃhaprasāda, a Digest of law, compiled by, or under the patronage of, *Dalapati* minister to *Nizām Shāh*.

The particular ruler of Ahmadnagar referred to, would seem to be either (and more probably) the founder of the *Nizām Shāh* dynasty, *Mallik Ahmad Nizām Shāh* (1489-1508 A.D.), or his son and successor, *Burhān Nizām Shāh* (1508-1553 A.D.).

The complete work is said to consist of twelve sections (*sūra*), viz.: 1. *Samskārasūra*; 2. *Ahnikasūra*; 3. *Śrāddhasūra*; 4. *Kālanirṇayasūra*; 5. *Vyavahārasūra*; 6. *Prāyaścittasūra*; 7. *Karmavipākasūra*; 8. *Vratasūra*; 9. *Dānasūra*; 10. *Śāntisūra*; 11. *Tirthasūra*; 12. *Devapratishṭhāsūra*. For an account of the introduction to the first section, see Prof. Jolly's Tagore Law Lectures, p. 18. The present MS., which is rather incorrect, contains only sections 2-4 and 6-8; each of which is paged separately.

II. *Ahnikasūra*, foll. 64, begins:

प्रणम्य श्रीनृसिंहेतु (1. ० हं तु) दलाधीशेन भूभुजा ।

श्रीनृसिंहप्रसादेन दिनानुष्ठेयमुच्यते ॥ १ ॥

अस्मिन्नाह्निकभावे तु परिभाषा विराज्यते(?) विरच्यते ।

तत्र चाह्निकसारे तु विभज्य दिनमष्टधा ॥ २ ॥

दिवसप्रथमे भागे कृतजातमथोच्यते ।

सदाचारप्रशंसैव प्रथमं हि निरूप्यते ॥ ३ ॥ ० २३ ॥

सर्ववेदेषु यत्प्रोक्तं सर्वस्मृतिसुदुर्गमं ।

विश्वोपकृतये तन्नु स्फुटमत्र विरच्यते ॥ २४ ॥

अथाह्निकसारे द्वितीय आरभ्यते । अथ गर्भाधानादिसंस्कारसंस्कृतस्य पुरुषस्य विहिताचारकृतेन दिनकृत्यमभिधीयते । ०

इति० सगर्भादिनियमशीचविधिः fol. 4b; इति० दंतधावनविधिः fol. 5b; इति दर्भपवित्रधारणविधिः fol. 8b; इति० आचमनविधिः fol. 13a; इति० स्नानविधिः fol. 27b; इति तिलकधारणविधिः fol. 29a; इति० संध्याविधिः fol. 38a; इति० गायत्रीकल्पः fol. 40a; etc.

Colophon: इति श्रीमल्लक्ष्मीनृसिंहचरणयुगलसरोरु-हभ्रमरसकलभूमंडलमंडनसमस्तयवनाधीश्वरश्रीनिजामसाह-समस्तसाम्राज्यधुरंधरश्रीमल्महाराजाधिराजश्रीदलपतिराज-विरचिते श्रीनृसिंहप्रसादे आह्निकसारे शयनविधिः संपूर्णः ॥ संवत् १६५९ समयचैत्रवदि ९ शुक्रवारे ॥

III. *Śrāddhasūra*, foll. 48, begins:

श्रीनृसिंहं नमस्कृत्य दलाधीशमहोपतिः ।

आद्वसारं प्रकुरुते सर्ववेदिकतुष्टये ॥ १ ॥

लिख्यते परिभाषात्र प्रक्रियानुसरेण तु ॥ २ (!) ॥ ०

इति० आद्वमहिमा । अथ पितरो विधीयंते fol. 4a; इति० मातामहआद्वधिकारिनिर्णयः fol. 7b; इति० पात्रनिरूपणं fol. 13b; इति० सुवर्णादिशुद्धिनिर्णयः fol. 23b; इति देशनिरूपणं fol. 29a, etc.

It ends (somewhat corrected by the end of the sixth section):

मौढश्रीद्विजराजवंशतिलकालंकारहीरः प्रभुर-

भारद्वाजकुलानुगः प्रथमया यः शास्त्रयालंकृतः ।

श्रीमद्वल्लभसूनुरात्मनिरतः सत्संप्रदायाग्रणीः

सारे आद्वविनिर्णयेति चतुरे श्रीमान्दलाधीश्वरः ॥

निजामसाहसाम्राज्यधुरंधरमहोपतिः ।

श्रीनृसिंहप्रसादे ऽस्मिन् संपूर्णं कुरुते शुभं ॥

इति श्रीमल्लक्ष्मी० आद्वसारः परिपूर्णः ॥ इति श्रीमच्चतु-र्दशभुवनैकनाथमहेंद्रादिदेवगणपूजित० श्रीमत्प्रौढप्रतापम-हाराजाधिराजसर्वै(पुरि om. B.)मुंदरिदेवगिरिपुरिवरा-धीश्वरसमस्तयवनाधीश्वरश्रीमन्-(महाराजाधिराजयवनी - om. B.)निजामसाहसमस्तकरणाधीश्वरसकलविद्याविशा-रदयाज्ञवल्कीयलुप्तशास्त्रप्रवर्तकद्विजराजकुलालंकारहीर-श्रीवैष्णवधर्मप्रवर्तकश्रीवल्लभात्मजश्रीवल्लभपंडितप्रसादासा-दितश्रीसूयैपंडिताभिधगुरुमन्वादिप्रणीतनीतिशास्त्राभिज्ञम-

हाप्रभुस्वकार्यवीक्षणप्रतिनिधिकृतश्रीमहाराजश्रीदलपति -
राजविरचिते श्रीनृसिंहप्रसादे आद्वयसारः संपूर्णः ॥

IV. *Kālanirṇayasāra*, foll. 75 (foll. 12, 13, 28-30 of which are wanting), begins:

यस्मिन् विभाति सकलं जगदेकरूपं

यस्मिन् विशत्यखिलमेव जगत्त्रयं च ।

नत्वा जगत्त्रयनतं भुवि तत्त्वसिंहं(?) तत्त्व ° MS.)

कुर्मो वयं समयनिर्णयसारवर्थं ॥ १ ॥

श्रीनृसिंहप्रसादेन दलाधिपमहीपतिः ।

कलया कलनानहं कालं कलयति ध्रुवं ॥ २ ॥ °

Then follow some twenty *ślokas* giving an abstract of the contents.

इति ° संवत्सरनिर्णयः fol. 4a; इति ° चतुर्निर्णयः fol. 4b; इति ° मासनिर्णयः fol. 5b; इति ° मलमासनिर्णयः fol. 7a; इति ° सामान्यप्रतिपत्तिर्णयः fol. 12a; etc. इति ° सामान्यचतुर्दशीनिर्णयः fol. 17b; इति ° व्रतदानकालनिर्णयः । अथ विशेषप्रतिपत्तिर्णयः । fol. 20b, etc.; there is a blank of some twelve lines on fol. 27b.

It ends with the same two stanzas (exc. कालविनिर्णयेति °) as the third section.

VI. *Prāyaścittasāra*, foll. 57, begins:

अनंतदेवेशकिरीटकोटिरत्नत्विषा रंजितपादपद्मं ।

कारुण्यनेत्रकमलाकलत्रं लक्ष्मीनृसिंहं हृदि भावयामि ॥

नैमित्तिकं धर्मजातं दलाधिपमहीभुजा ।

तत्प्रायश्चित्तसारेण प्रोच्यते लोकोत्तरे ॥ °

It ends with the same two verses, and with the additional longer colophon of section III. इति श्रीमच्चतुर्दश °

VII. *Karmavipākāsāra*, foll. 63, begins:

श्रीमनृपंचहायमहं (I. पंचास्यमहं) प्रणम्य

धन्वंतरिं चोर्तिहरे (I. चार्तिहरे) महेशं ।

सिंहास्यदास्येन कृतप्रसादे

करोमि वै कर्मविपाकसारं ॥

प्रायश्चित्तमनुष्ठाने विपाककर्मणा भवेत् ।

सर्वकर्मक्षयार्थं मनुष्याद्याश्रेयसे (!) ऽधुना ॥

It ends: तस्मात्सूक्तं । तस्मा(?) अथवा)भिरौषधैर्दानैर्जपहोमार्पणादिभिरिति ॥ इति श्रीमद्विष्णोः कर्मविपाकसारः संपूर्णः ॥

VIII. *Vratasāra*, foll. 95, begins:

अभिवंद्य नृसिंहाख्यं परं ब्रह्म सतां मुदे ।

क्रियते व्रतसारो ऽयं दलाधिपमहीभुजा ॥

अधिकारः क्वचित्पुंसां क्वचित्स्त्रीणां भवेत्क्वचित् ।

उभयोरप्यसौ तत्र सर्वेषामधिकारिता ॥

श्रीनृसिंहप्रसादेन व्रतानुष्ठानमुच्यते ।

मासव्रतानि सर्वाणि प्रोच्यन्ते क्रमशः स्फुटं ॥

Perhaps this section is not complete, there being no colophon at the end. The last two colophons of chapters are: इति स्कंदपुराणोक्तं शिवरात्रिव्रतं fol. 91a; इति नृसिंहजयंतीकृत्ये भूतशुद्धिः fol. 93b.

It ends: प्रदक्षिणापि कार्या अनयैव दिशा छत्रचामरतालवृक्षनृत्यगानवाद्यस्तुतिसंप्रार्थनात्माप्येणादिकमपि कार्यं स्तुतिः सहस्रनामादिस्तोत्रमंत्रजपः ॥ श्रीलक्ष्मीनृसिंहाय नमः ॥

For MSS. of two other sections, viz. the *Dānasāra* and *Śāntisāra*, see Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner MSS., p. 429-30.

[H. T. COLEBROOKE.]

1468.

2782b. Foll. 279; size 11 in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, in 1745 A.D.; eleven lines in a page.

Vidhānapārijāta, a digest of religious and civil duties, compiled in 1625 A.D., by *Ananta Bhaṭṭa*, son of *Nāga* (*Nāgeśa*) *Bhaṭṭa*, and grandson of *Yahnu* (*Jahnu*) *Bhaṭṭa*.

The complete work seems to consist of five chapters (*stabaka*), of which only the last chapter is contained in the present MS. (A), dealing with *śrāddha* (and *āśauca*), *vyavahāra* and *prāyaścitta*. It begins:

वन्दे श्रीमदनंतसंज्ञगिरिपं लक्ष्मीनिवासं हरिं

विघ्नध्वातदिवाकरं सुरगुरुं सर्वोषैसिद्धिप्रदं ।

ब्रह्मा शर्वसुरेन्द्रपूर्वकसुरा यस्य प्रसादात्सदा

सर्वारंभसमाप्तिमीयुरनिशं मङ्गलदेवं हितं * ॥ १ ॥

* ब्रह्मेशाकेसुरेन्द्रपूर्वकसुरा ° मङ्गलदेवं परं MS. of *Dānapārijāta*, Rāj. Mitra, Notices, vii., p. 19.

नत्वा स्त्रीरात्रिजाजानि तथा ब्रह्मादिकान् सुरान् ।

गणेशं विप्रहर्तारं वंदे हैमवतीसुतं ॥ २ ॥

चतुर्दशसु विद्यासु निष्णाताः शुद्धचक्षुषः ।

अपरोक्षब्रह्मतत्त्वा जयन्ति गुरवो मम ॥ ३ ॥

श्रुतिसकलरहस्यं विवर्ति यस्य चित्ते

मुकुर इव मुखाब्जे दोषमालिन्यशून्ये ।

स्वपदविमलभक्त्या यस्य तुष्टो रमेशो

जनकजनकयहं (० जुहं Not.) भट्टमेतं नतो ऽस्मि ॥ ४ ॥

श्रीपितृचरणानन्दं भट्टनागेशसंज्ञितान् ।

यत्प्रसादादहं जातो धर्मशास्त्रे विचक्षणः ॥ ५ ॥

श्रीमाननंतभट्टो ऽहं काव्यशाखाविदां प्रियः ।

चतुरः स्वकानुज्ञा पंचमं प्रारभे ऽधुना ॥ ६ ॥

सर्वशास्त्रीयशास्त्रार्थः स्पष्टो ऽत्र परिकीर्त्यते ।

वामुदेवप्रसन्नार्थं विदुषामपि तुष्टये ॥ ७ ॥

सन्ति ग्रंथसहस्राणि प्रेतकर्मविधौ बुधाः ।

को ऽप्यस्य महिमा वेष्टो ऽभिज्ञैर्जयति सर्वतः ॥ ८ ॥

स्मार्तानि च पुराणानि वचनानि लिखाम्यहं ।

संदेहे त्वाकरग्रंथो विद्वद्भिरवलोक्यतां ॥ ९ ॥

अथ मरणाच्चहं ज्ञात्वा स्वहितं कर्तव्यमित्युक्तं देवजानीये ।

दुश्चिकित्सैर्नहारोगैः पीडितस्तु पुमानथ ।

ज्ञात्वा ऽरिष्टादिभिर्मृत्युं स्वर्लोकाहितमाचरेत् ॥ १० ॥

सितासिते सरिते यत्र संगते

तत्राप्रतापो दिवमुत्पतति ।

ये वै तन्वं विमृजन्ति धीरास् ॥ ११ ॥

ते जनासो ऽमृतत्वं भजन्ते (khila to Rgv. x. 75)

सर्वोद्भूयविरक्तस्य वृद्धस्य कृतकर्मणः ।

व्याधितस्य स्मृतं तीर्थं मरणं तपसो ऽधिकं ॥ १२ ॥ ० १४ ॥

भारते ऽपि । ०

अथ मरणसमये ० प्रायश्चित्तं fol. 5b; अथ प्रोषितस्य

साग्नेर्दीहे विशेषः fol. 14b; अथ बालकसंस्कारविधिः fol.

21a, etc.; इति ० नागबलिविधानं fol. 29b; इति ०

नारायणबलिप्रयोगविधानं fol. 32b; इति ० सहगमनविधानं

fol. 36a; इति ० संततिप्रतिबंधहरविधानं fol. 47a; इति ०

त्रिपिंडीविधानं । अथाशौचं विधीयते fol. 49a; इति ०

आशौचसंपातनिर्णयः fol. 63b; ० आशौचापवादः fol. 67b;

० आशौचविधानानि fol. 72b; ० अग्निसंस्कारविधानं fol.

74b; ० शोकापवादः fol. 78a; ० गृहप्रवेशनादिविधानं

fol. 80a; ० दशाहपिंडोदकविधानं fol. 85b; ० (अस्थि)-

संचयनविधानं fol. 88b; ० वृषोत्सर्गविधानं fol. 96a;

० घोडश्राद्धविधानं fol. 102a; ० सपिंडीकरणविधानं

fol. 113a; ० जोवत्पितृकस्य धर्मविशेषनिर्णयः fol. 141b;

इति विभक्ताविभक्तविधानं ॥ अभिधाय विधानानि श्राद्धे ऽस्य

सामान्यमुच्यते । fol. 143b; अथ श्राद्धभेदाः fol. 144b;

अथ कर्तारः fol. 146a; अथ श्राद्धदेशाः fol. 150a; अथ

श्राद्धार्हब्राह्मणाः fol. 151a; अथ वर्ज्याः fol. 152b;

अथासादनीयानि fol. 168a; अथ श्राद्धपरिभाषा fol. 169a;

अथ क्षणदानादि fol. 170b; अथ पाणिहोमप्रकारः fol. 179b;

अथ पारिवेपणं fol. 181a; अथ पिंडदानं fol. 185b;

इति ० श्राद्धे सामान्यधर्मकथनं ॥ fol. 192b; इति ० श्राद्धानु-

कल्पविधानं fol. 195b; इति कलिचर्ज्यानि fol. 197a;

इति ० वानप्रस्थाश्रमविधानं fol. 197b; इति संन्यासविधानं

fol. 203a; इति योगः fol. 204a; इति यतिसंस्कारः ॥

समाप्तमाचारनिरूपणं ॥

Fol. 204b:

सांगोपांगमथाचारं निरूप्य परमार्थतः ।

याज्ञवल्क्योक्तमार्गेण व्यवहारो निरूप्यते ॥ ०

इति व्यवहारमातृकाप्रकरणं । अथर्णदानविधिः fol. 206b;

इदानीं साक्षिस्वरूपमुच्यते fol. 208a; अधुना लिखितं प्रमाणं

निरूप्यते fol. 209a; अथ दिव्यं fol. 209b.

Fol. 210b:

प्रमाणं मानुषं दैवमिति भेदेन वर्णितं ।

अधुना वर्ण्यते दायविभागो योगमूर्तिना ॥

इति रिक्थविभागप्रकरणं ॥ अधुना सीमाविवादे निर्णय उच्यते

fol. 214a; इति ० व्यवहाराध्यायः fol. 217a; cf. Rāj.

Mitra, Cat. of Bikāner MSS., no. 1059, 'the

concluding sentences of which correspond with

those of the present division.

The MS. then proceeds:

आचारं व्यवहारं च निरूप्य स्मृतिवाक्यतः ।

सतामनुग्रहादेव प्रायश्चित्तं निरूप्यते ॥

तदकरणे ऽनिष्टमाह याज्ञवल्क्यः ।

महापातकजान्घोरात्तरकाज्जाप्य दारुणान् ०

अथोपपातकानि fol. 218a, etc.

It ends: इति श्रीमदनंतभट्टविरचिते विधानपारिजाते

गणहोमविधानं ॥

श्रीमत्काण्वकुलाम्बिशीतकिरणो विद्याकलानां निधिः

श्रीमद्विष्णुपदाश्रितः सरसगुर्विद्वच्चकोरप्रियः ।

यहंभट्ट (!) इति सभूययुयशास्तस्यात्मजो ऽभूमहां

चंद्राचंद्रकलेव शुद्धगुणभूम्हीनागदेवाभिधः ॥

तस्माच्छ्रीमदनंत आविरभवद् यद्यज्ज्ञानभक्त्यादिके-
ध्वंतो नास्ति गुणेषु यस्य च हरिः प्रेष्टो वरीवर्तते ।
तेनायं रचितो विधानदिविपद्मस्यो धर्मसर्वप्रदः
काले द्वाष्टषडैकलांककमिने १६८२ काश्यामगात्पूर्वतां ॥

संति ग्रंथसहस्राणि विद्वद्भी रचितायपि ।
को ऽयस्य महिमा वेद्यो ऽभिज्ञैर्जयति सर्वतः ॥
न पांडित्याभिमानेन न च विद्वत्स्य लिप्सया ।
ग्रंथो ऽयं रचितः किंतु हरेः प्रीत्यै सतामपि ॥
तिष्ठति संतः सर्वत्र ज्ञातविद्वत्परिश्रमाः ।
अत्रत्यं मच्छ्रमं दृष्ट्वा कृपां कुर्वंतु ते ह्यपि ॥

न जाने श्रीजाने विहितम् ॥

यावच्चंद्रश्च सूर्यश्च यावत्तिष्ठति मेदिनी ।
जयताज्ञावदेवायं ग्रंथो मे संततिस्तथा ॥
वचनप्रमूलमाला विचित्रा रचिता मया ।
पादे समर्पिता विष्णो तृष्टो भव सदा मम ॥

इति श्रीमद्विद्वत्जनकृपापात्रीभूतेन श्रीमदनंतभट्टेन विरचितः
स्तवकपंचकसंयुतो विधानपारिजाताख्यो निबंधः समाप्तः ॥

विधानपारिजातो ऽयं पंचस्तवकसंयुतः ।
नानाविधानगंधाढ्यः संसेव्यो विबुधैरिह ॥
देवकीं मातरं नत्वा पितरं रामसंज्ञकं ।
विधानपारिजाताख्यं यादवो ग्रंथमलिखत् ॥ १ ॥

अगस्तिगोत्रोद्भवकृष्णशर्मणः

सुतः शिवाख्यो ऽस्य शरीरजन्मनः ।

रामाभिधेयस्य सुतेन वृष्टिना

विलेखितः श्रीविधिपारिजातकः ॥ २ ॥

द्विखवसुशशांके १६०२ यौवनाख्ये च वर्षे

शमन अयनकाले हेमन्तर्तौ तथैव ।

सुररिपुगुरुवारे मासि पोषे च दुर्गा-

प्रियवरवसुतिथ्यां (!) यादवेनाप्यलेखि ॥ ३ ॥ ०

As regards the contents of the first four *stabakas* (treating apparently of the remaining sections of *ācāra*), the following references have been noticed in the present portion:

प्रायश्चित्तप्रयोगस्तु प्रथमस्तवके विष्णुश्राद्धविधाने द्रष्टव्यः ।
ग्रंथबाहुल्यात् पुनरत्र लिख्यते । fol. 3a;—अत्र दानमंत्राश्च-
तुर्थस्तवकस्यादिभागे (? i.e. the *Dānapārijāta*) द्रष्टव्याः ।
fol. 5a;—एतद्भाष्यानां तृतीयस्तवके तीर्थप्रकरणे विशदं
द्रष्टव्यं । fol. 131b.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

1469, 1470.

738, 739. Foll. 209 and 213 resp.; size 13 in. by 5 in.; excellent Devanāgarī writing of 1809 A.D.; nine lines in a page.

Portions of the *Vidhānapārijāta* (B).

This MS. begins with the larger half of *stabaka* V., as contained in the preceding one, the two MSS. agreeing as far as fol. 144a, line 6 of MS. A, and fol. 152a, l. 4 of the present MS., when it breaks off abruptly in the middle of a word and proceeds with a portion of *stabaka* II., treating of rites of propitiation (*śānti*), followed by *stabaka* III.

The portion of *stabaka* II. begins in the middle of fol. 152a, l. 4: कलशैरभिषेचयेत् विष्णुद्वादशकं विवृणोति ०

इति श्रीपांचरात्रागमोक्तुलसीपाणिग्रहणविधानं fol. 153b;
इति श्रीशौनकोक्तपुरनगरादिप्रतिष्ठाविधानं fol. 155b;
० अद्भुतशान्तिविधानं fol. 156b, etc.; इति वसंतराजोक्त-
शकुनं समाप्तं fol. 173b; इति प्रकारांतरेण काकमैथुनशान्तिः ॥
end of Vol. I.

अथ दुष्टनक्षत्रादिजननशान्तिविधानानि द्वितीयस्तवके प्रोच्यन्ते
beg. of Vol. II.; इति ० पुत्रोत्पत्तौ शान्तिविधानम् ॥ अथ
दत्तपुत्रकविधानं fol. 40a; इति दत्तपुत्रकविधानं fol. 42a;
इति ० खट्वाहणविधानं fol. 42b; इति प्रयोगपारिजातोक्तं
बालकस्य दुग्धपानविधानं fol. 43a; इति शौनकीये जन्म-
नक्षत्रकर्तव्यविधानं fol. 43b; ० इति कर्णवेधविधानं fol.
47a, etc.; इत्यनुपनीततत्पित्रादिधर्मविधानं ॥ अथोपनयवि-
धानं fol. 54b; अथाध्ययनधर्मः fol. 74a; अथ ग्रहयज्ञ-
स्वरूपमभिधीयते fol. 77b; अथायुतहोमविधानं fol. 79a.

Chapter II. ends fol. 117b: इति विधानपारिजाते
पूर्णोद्भूतिविधानं ॥

हरेः प्रसादमासाद्य ग्रहयज्ञो निरूपितः ।

ग्राहयस्तद्विप्रेन्द्रस्य मोचकस्तेन तुष्यतु ॥

मनोरथाभिवर्धय्या विदुषामनुकंपया ।

विधानपारिजाते ऽत्र द्वितीयः स्तवको भवेत् ॥

अहो अस्य निबंधस्य महिमा किमु वक्ष्यते ।

यतः श्रीमदनंतो ऽस्य हरिः कारयिता मया ॥

संति ग्रंथसहस्राणि देशे देशे महान्यपि ।

को ऽप्यस्य महिमा वेद्यो ऽभिज्ञैर्जयति सर्वतः ॥

इति श्रीमत्परमवैदिकश्रीमन्नागदेवसूनुना श्रीमदनंतभट्टेन
विरचिते विधानपारिजाते निबन्धे द्वितीय स्तवकः समाप्तः ॥०॥
संवत् १८६६ ॥

Chapter III. begins (with a fresh pagination):

वंदे वंद्यतमं विष्णुं सत्यज्ञानस्वरूपिणं ।

ब्रह्मादिवंद्यचरणमनंतं विघ्ननाशनं ॥ १ ॥

अथेदानीं तृतीयस्तवक आरभ्यते ॥ स च संस्काराह्निककालभेदेन त्रिधा भिद्यते । तत्र गृहस्थसंबन्धिविधानानि निरूप्यते ॥ तत्र तावदुरुशांतिविधानं ॥ ०

अथ गोदानव्रतविधानं fol. 4a; अथ विवाहकालविधानं fol. 36b, etc.

For another MS. of this section on marriage, see Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner MSS., no. 1060.

It ends :

विधानपारिजातस्य स्तवके ऽसंसृतीयके ।

विवाहाभिधसंस्कारसत्पुण्यं समजायत ॥

अनेन प्रीयतां देवो रमालालितपादुकः ।

समानं तस्य यासेनानंतो यो देशकालतः ॥

इति श्रीमत्परम ० विधानपारिजाते तृतीयस्तवके विवाह-
विधानं समाप्तिमगमत् ॥

The following is a list of comparatively modern (or rarer) authorities which have been found quoted in the portion of the work common to both MSS. (reference being made to B.):—

Aparārka, foll. 67a, 70a, 80b, etc.; *Āśārka* (आशाकं तु व्याख्यातं ०) fol. 137b; *Kapardikārikā*, foll. 110b, 131a; *Kalpataru*, foll. 122a, 135b; *Kalpabhāṣhyārthasaṅgraha*, fol. 15b; *Kālādarśa*, foll. 125b, 127b, 142a; *Grihyakārikā*, fol. 11a; *Caturvīṃśatimata*, foll. 4b, 64a, 136a; *Triṃśacchloki*, fol. 67b (तत्तत्कार्येषु सचित्रतितनूपवद्दीक्षितत्विक-
स्वदेश ०); *Trikāṇḍamaṇḍana*, foll. 42a, 143a, 144a; *Tristhalīsetau Nārāyaṇabhāṭṭāḥ*, fol. 120a; *Divodāsiya*, fol. 126a; *Devajāniya*, foll. 1b, 10a, 16a, 22a (० ये भृगुवचनं), 45a (० ये रेणुः), 89a, etc.; *Devayājñikabhāṣya* (on *Kāty.*), foll. 15b,

21a, 42b; *Dharmapradīpa*, fol. 9b; *Dharmasāra* (A, fol. 177b); *Nārāyaṇabhāṭṭīya*, foll. 17b, 20a, 40a, 41b (० ये रेणुः) 101a, etc.; *Nārāyaṇavṛitti*, foll. 137a, 140a; *Parāśaramādharīya*, fol. 65b, etc.; *Pārijāta*, fol. 107b; *Purāṇasamuccaya*, fol. 130b; *Prithvīcandra*, fol. 125a (० द्वे वृद्धगौतमः), 127b, 132b, 138a, 141a; *Prithvīcandrodaya*, fol. 123a (० ये वृद्धपाराशरः), 124a, 131b; *Prayogapārijāta*, foll. 57b, 107a, 123b, 128b, etc.; *Prayogasāra*, fol. 120a; *Bahvṛicakārikā*, fol. 139b; *Madanapārijāta*, foll. 35b, 45a, 51b, etc.; *Madanaratna*, foll. 40b, 72b, etc.; *Mādharīya*, fol. 56b; *Yājñapārśva*, fol. 15a; *Yatidharma*, fol. 121a; *Reṇu*, foll. 18, 21b, 42b (ślokaḥ); *Reṇukārikā*, fol. 112b (कृते सपिंडीकरणे ०); *Vidhānagumpha*, fol. 9b (आसंदीलक्षणं तु विधानगुम्फे । साक्षाच्चवस्य पालाशेर्दिभैः कृत्वाकृतिं दृढं । ०), 25b; *Vidhānamalā*, fol. 24a; *Viśvaprakāśa*, fol. 75a; *Viśvādarśa*, fol. 130a; *Śrāddhīpradīpa*, fol. 127a; *Śrāddhīkalpa*, fol. 121a; *Śrāddhīkakuṣikā*, foll. 37a, b, 108b, etc.; *Śrāddhatattva*, fol. 108b; *Śrāddhatilaka* (A, fol. 157b); *Śrāddhadīpa* (A, fol. 161b); *Śrāddhadīpakalikā*, fol. 123b; *Śrāddhapradīpakāra*, fol. 68a; *Śrāddhasāra*, fol. 113a; *Shatbṛīṃśanmata*, foll. 4a, 20a, 44a, 71a, 128a; *Sudarśanabhāṣyakāra*, fol. 128a; *Smṛititattva*, fol. 141b; *Smṛitidarpana*, foll. 78a, 128b; *Smṛitidīpa*, fol. 88b; *Smṛitimanjari*, foll. 22b, 79a; *Smṛitiratnāvalī*, foll. 72b, 132b, 151b; *Smṛitisamuccaya*, fol. 119a; *Smṛitisamgraha*, foll. 9b, 22b, 78a, etc.; *Smṛityarthasāra*, fol. 37a, 42a, 52b, etc.; *Harudatta*, fol. 70a; *Harīharabhāṣya* (B, 166b). [H. T. COLEBROOKE.]

1471.

930. Foll. 472; size 12 in. by 4 in.; in-different Devanāgarī writing, by several hands, of the beginning of the present century; 10-13 lines in a page.

Vīramitrodaya, a digest of Hindu law, com-

* There is, however, also a *Kālanirnaya* which seems to form part of the work; cf. Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner MSS., p. 495.

यो दूरवाकुलभूरनुभूतमौख्य (1)

श्रीहंसर्षडित इति प्रथितः पृथिव्या ।

आसीद्विवेकचतुरश्रतुरः समय-

वेदानधीत्य कृतकर्म[कला]कलापः ॥ २९ ॥

यज्ञादिकर्मकरणाय किलावतीर्थः

पूर्वः श्रिया निजकुलाभरणायमान-

मिश्रापरः परशुराम इति द्विजेंद्रः

तस्याभवत्स तनयो विनयोदितश्रीः ॥ ३० ॥

यो दर्भाग्रसमानवुद्धिविभवः प्रख्यातकीर्तिर्गुणैः

श्रौतस्मार्तसमस्तकर्मकुशलाच्चंडीश्वराख्याख्याहुरोः ।

अध्यायांतमधीत्य शास्त्रमखिलं मोमांसया मांसलः

शश्वत्खंडितखंडनः समभवत्संख्यावतामग्रणीः ॥ ३१ ॥

पुत्रस्तस्य विभाति सद्गुणनिधिर्दानोर्वुसष्टांबुधिः

वीरश्रीयुतमित्रमिश्रसुकृती कल्याणकल्यदुमः । ॥ ३२ ॥

चातुर्यं चतुराननस्य निभृतं गांभीर्यमभोनिधेर्

औदार्यं विबुधदुमस्य मधुरं वाचं च वाचस्पतेः ।

धैर्यं धर्ममुतस्य शर्म सकलं देवाधिपस्याहरत् ॥ ३३ ॥

श्रीमान् ख्यातनयः सदात्मविनयः श्रीमित्रसेनसुधी ॥

दाता दापयिता दयादमपरः श्रीमानमात्सर्यवान् [मान् ।

धीरो ऽधीतसमस्तशास्त्रनिवहव्याख्यासरः [वि]ख्याति-

नानानाटकसाठक(?) सट्टक)प्रकरणग्रंथीयतापर्यवेद ॥

३४ ॥

([? वह्ना ० MS.)

मंत्रे यो रसनायितः प्रतिदिनं दाने च हस्तायितो

विश्वसे हृदयायितो नृपसभाभूमौषु भूषायितः ।

यो विद्वन्निकषायितः प्रविलसत्कीर्त्तिलवालायितः

श्रीमद्वीरमहीपतेः प्रतिपदं प्रेमास्पदं यो ऽजनि ॥ ३५ ॥

तेनानेकनिबन्धसिंधुमनिर्ज्ञं निर्मय्य बुद्ध्या पुनर्

वेदान् सांगपदक्रमोपनिषदान् श्रुत्वावधार्यपि च ।

धर्मोपादिप्रमाणनिर्णयपरः श्रीवीरसिंहाज्ञया

ग्रंथो ऽयं रचितः परोपकृतये श्रीवीरमित्रोदयः ॥ ३६ ॥

मा कुर्वन्तु मुधा बुधाः परिचयं ग्रंथेषु नानाविधेष्व्

अयंतं तर्हि तेषु सर्वविषयः कश्चित् क्वचिद्वर्तते ।

पश्यन्तु प्रणयादनन्यमनसो ग्रंथं मदीयं त्विमं

धर्म[शास्त्र]समस्तनिर्णयविधिर्यैस्मिन् दरीदृश्यते ॥ ३७ ॥

आदौ ब्रह्ममुहूर्तोदिकृत्यप्रस्तावना ततः ।

तदोप्याय स्वधर्मादि चिंतनादिकमुच्यते ॥

मंगल्यालोकनं चाप्य विष्णुचोत्सर्गयोर्विधिः ।

विस्तरेण ततः प्रोक्तं शीचमाचमनं तथा ॥ ०

30 ślohas, the last of which is :

इत्याहिकप्रकाशे ऽस्मिन्नर्थी एते महाशयैः ।

प्रसक्तानुप्रसक्त्यान्ये निचमिश्रैर्निरूपिताः ॥

The matter is treated in two divisions, the *āhnikaparakāśa* (ends fol. 221) and *saṃskāraprakāśa*, but both the end of the former and the beginning of the latter (commencing with the *vivāhaprakaraṇa*) are wanting.

The colophon runs thus : इति द्युरिकाबंधः ॥

इति श्रीमत्सकलसामंतचक्रचूडामणी - - (lacuna) राजाधिराजप्रतापरुद्रतनूजश्रीमन्महाराजमधुरसाहसूनुश्रीमन्महाधिराज - स्त्व - - कासदिनकरश्रीवीरसिंहोद्योजितश्रीहंसर्षडितात्मज - श्रीपरशुरामसूनुसकलविद्यापारावारमहागजपारंगद्विद्वज्जननीचातुश्रीमन्मित्रमिश्रकृते वीरमित्रोदयनिबन्धे संस्कारप्रकाशे उपनयनप्रकरणं समाप्तम् ॥ अथ परिवाहप्रकरणं ॥

Eight leaves added at the end contain an index of subjects, written by a different hand. Another leaf contains (in Devanāgarī) a list of the authorities quoted by the author (in the *ācāra* and *vyavahāra* chapters), which are here subjoined alphabetically, with a few omissions (of *Purāṇas*, *Smṛitis*, etc.) and the addition of a few references :

Aparārka, *Ashṭakūḍismṛiti*, *Kalpataru*, fol. 13a; *Kālamādhavīya*, *Kullūkalhaṭṭa*, *Grihya-pariśiṣṭa*, *Caṇḍeśvara*, *Chintāmaṇi*, *Chandoga-pariśiṣṭa*, *Jimūtavāhana*, *Jyotishadīpikā*, *Dharmasaṃhitā*, (*Nāradaśikshā*, fol. 40b), *Nirṇaya-pramāṇa*, *Nirṇikṭavyavahāra*, *Pārijātakāra*, *Pradīpaprakāra*, *Prabhākara*, *Prayogapārijāta*, fol. 33b, *Pravaranirṇayaprakāra*, *Prāyaścittaviveka*, fol. 26a, *Bhavadēvabhaṭṭa*, *Madanapārijāta*, *Madanaratna*, fol. 23, etc., *Madanaratnapradīpa*, fol. 33b, *Mitāksharā*, *Medhatithi*, *Yoganirṇaya*, *Rāghunandana*, *Ratnākara*, fol. 46a, *Lakṣmīdhara*, *Vācaspatimīśra*, *Vijñānēśvara*, *Viśvarūpa*, (*Viṣṇupurāṇaṭīkā*, fol. 43a), *Vyavahārasaṃgrahakāra*, *Śāradātīlaka*, *Śūlapāṇi*, *Śrīkara*, *Śrīdatta*, *Śrīdhara*, fol. 43a, etc., *Śrīpati*,

Samgrahakāra, *Smṛiticandrikā* often, *Smṛiti-samgraha*, *Smṛityarthasāra*, *Haradatta*, *Harihara*, *Halāyudha*, *Hemādri*.

Then follows the list of nine princes of the Bundel branch of the royal house of Kāśī (बुंदेलखण्डे काशीराजवंशे), enumerated in the introductory stanzas, viz.: 1. *Medinīmalla*; 2. *Arjunasimha*; 3. *Malakhāna*; 4. *Pratāparudra*; 5. *Madhukarasimha*; 6. *Virasimha*; 7. *Jyāhārasimha*; 8. *Vikramasimha*; 9. *Narasimhadeva*; and finally the author's genealogy.

Regarding the author's probable date, see above, no. 1288.

[H. T. COLEBROOKE.]

1472, 1473.

1501, 1502. Foll. 1-164, 165-372 resp.; size 12 in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, by two different hands; from fol. 177 to the end in 1795 A.D.; 10-12 lines in a page.

Vīramitrodaya. The *vyavahārahāṇḍa*, or chapter on civil law.

It begins:

पुरतः प्रविलोक्य भगैचापं
परतः कामपि कामकामिकृज्या ।
पुलकांचितपीनबाहुदंडः
कुशलं नः कुरुताद्रुप्रकांडः ॥ १ ॥

स्वस्ति श्रीयुतवीरसिंहनृपतेराज्ञावशादुत्सुकः
श्रीमित्राभिधर्षितः प्रतिदिशं कीर्त्तनीनिशं मंडितः ।
नानानिर्णीयवर्णनं व्यसनिनां संख्यावतां प्रीतिदं
संप्राप्तव्यवहारसाधकमिदं कुर्वे प्रकाशं परं ॥ २ ॥ °

Of this portion of *Mitrāmīśra*'s work, editions have been published, at Khidirapura (Khidderpore) Śaka 1737 (1815 A.D.); and at Calcutta, 1875.

Two leaves, containing a list of contents, have been inserted at the end of the first volume.

[H. T. COLEBROOKE.]

1474.

642. Foll. 69; size 16 in. by 5 in.; fairly good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Vīramitrodaya. The section of the *vyavahāra* chapter, treating of the law of inheritance; incomplete.

It begins: अथ विभागाख्यव्यवहारपदं ॥

यत्र मन्त्रादिवचनव्याख्यासु बहुधा बुधाः ।

विवदन्ते दायभागः स प्र[ब]न्धेन वस्यते ॥

The MS. terminates shortly after the end of the *bhrātrīputrādhikāra*. [H. T. COLEBROOKE.]

1475.

679. Foll. 339; size 10 in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī; twelve lines in a page.

Smṛitikanustubha, a Digest of Hindu law, by *Anantadeva* (*Bhaṭṭa*), son of *Āpadeva*, and grandson of *Ananta(ḍeva)*.

The whole work consists of twelve sections, of which the present MS. contains the first, viz. the *Samvatsaradīdhiti* (or *Samvatsarakṛitya*), being a calendar of religious ceremonies to be observed during the year [A].

It begins:

दध्मो मंथनकाम्यया व्रजवधूं कुंभे* तदा सिंचतीं
सस्नेहं दधि देहि मल्लमधुनेतुक्ते रमेशेन या ।
ओमित्युक्तिपुरःसरं निजकरे तस्यापेक्षं कुर्वतीं
प्रत्युक्तिः कुरु कार्यमस्तु श्रमिति श्रीशस्य सा यातु नः
यः पूर्वजन्माजितपुण्यभारैः [॥ १ ॥
संलब्धया दिव्यधियावनीशान् ।
वशे ऽकरोच्छीतकरोच्चवंशे
स ज्ञानचंद्रो† नृपतिर्बभूव ॥ २ ॥

* निजवधूकुंभे A; व्रजवधूकुंभे B.

† संज्ञानचंद्रो B.

कल्याणकर्ता सकलप्रजानां
 कल्याणचंद्रस्तत आचिरासीत् ।
 कदापि दंष्ट्रा न यदीयराज्ये
 बभूवुरेषां क्लृप्तं नु दंडवार्त्ता ॥ ३ ॥
 प्रतापेन रुद्रोपमः खञ्जकीस्थी
 समाह्लादयन्तो जनान्श्रद्धतुल्यः ।
 सदा सर्वविद्वद्गुणज्ञो वदान्यो
 भवचंद्रवंशे ततो रुद्रचंद्रः ॥ ४ ॥
 श्रीरुद्रस्य षडाननः शशधरस्यासीद्यथा वा बुधः
 श्रीमल्लक्ष्मणचंद्रनामकसुतो भूद्रुद्रचंद्रस्य यः ।
 तेनानेकहिमाचलस्थनृपतीन्दुष्टान् विजित्य स्वके
 राज्ये वृद्धिरकारि तुष्टिरमिता चाधारि विद्वद्भूदि ॥ ५ ॥
 ततस्त्रिमल्लचंद्रो भूद्रूपो रूपोद्भूतो भुवि ।
 काशीस्थविद्वदादिभ्यो धनराशीनदास्तदा ॥ ६ ॥
 तस्मिन्कुले जनि ततः किल नीलचंद्रो
 यस्तीर्थैस्त्रिजगत्प्रवेणभूरिपुण्यैः ।
 तेजो दधार परमं पुरुषोत्तमाख्यं
 धत्ते यथेन्द्रदिशि नीलगिरिः परं तत् ॥ ७ ॥
 श्रीवाजवाहदुरचंद्रनृपस्ततो* भूच्च
 चांद्रान्वयस्य भुवि भूरियशो ऽकरोद्यः ।
 सर्वानिनस्यविदुषामवर्नं प्रकुर्वन्
 यो ऽस्मिन् कलावर्षि ररक्ष समस्तशास्त्रं ॥ ८ ॥
 यदीयप्रतापोदयाद् दूरदेशे
 स्वदुर्गांतरत्नपण्या त्यक्तुर्गाः ।
 परे ऽभोधिपत्नीतटे संवसंतो
 वसंतोद्भवे नैव संतोषमीयुः ॥ ९ ॥
 ब्रह्मण्यदेवस्य हरेरिवास्य
 गुणैरनंतैः श्रुतिषु स्पृशद्भिः ।
 आकृष्य नीताः परभूपकन्या
 धन्या बभूवुः सकुलोद्भवानां ॥ १० ॥

* ? श्रीवाजवाहदुर^० A, श्रीवजवाहदुरचंद्र^० B, both of which may be due to misreading a Bengali original of श्रीराजवाहदुरचन्द्र, cf. Rāj. Mitra, Notices, i., p. 196; while in the Bikāner Cat., p. 466, the name appears as Rājā Candādeva Bahādur. The name of Ananta-deva's patron may, however, be श्रीवज्रवाहवरचन्द्र^०, see Wilson, Mack. Coll., i., p. 24 (2nd ed., p. 106), where Anantadeva's patron is called 'Bajrabāhu or Vajravara-candra, a Raja of Orissa, whose descent is thus recorded:—Vajravara, son of Nilacandra, son of Trimala Candra, son of Lakshmana Candra, son of Rudra Candra.' See, however, Hall, Index, p. 185.

सर्वाशापरिपूरण^० ॥ ११ ॥ येनाचिता बुधवराः^० ॥ १२ ॥
 [eulogies.
 आसीन्नोदावरीतीरे वेदवेदिसमन्वितः ।
 श्रीकृष्णभक्तिमानेक एकनाथाभिधो द्विजः ॥ १३ ॥
 तत्सुतस्तद्गुणैर्युक्तः सर्वशास्त्रार्थतत्त्ववित् ।
 आपदेवो भवद्देवात् प्राप यः सकलान्मनून् ॥ १४ ॥
 मीमांसानयकोविदो मधुरिपोः सेवासु नित्योद्यतो
 विद्यादानसुभावितात्तमयशा आसीत्तदीयात्मजः ।
 यस्यानंतगुणैरनंत इति सन्नामाधैवतां गतं
 येनावदि च वादिनां श्रुतिशिरः सिद्धांततत्त्वं मुदे ॥ १५ ॥
 न्यायप्रकाशकर्ता निरवधिविद्यामृतप्रदः सततं ।
 मीमांसाद्वयनयवित्तनयस्तस्यापदेवो भूत् ॥ १६ ॥
 तस्यात्मजं वैदिकशास्त्रविज्ञं
 संतो ऽसकृत्प्राहुरनंतदेवं ।
 बाजाहाराज्ञो† वचसा विधेयं
 निबंधसारोद्धरणं त्वयेति ॥ १७ ॥
 अनन्तदेवेन तदाज्ञयायो
 मुदे हरेः पूर्वनिबंधरूपं ।
 क्षीरांबुधिं बुद्धिगुणैर्मथित्वा
 प्रकाशयते ज्यं स्मृतिजीवुभः कौ ॥ १८ ॥
 भवानोशंकरो नत्वा ससुती प्रार्थयाम्यदः ।
 धृतः श्रीहरिणा धार्यो राज्ञो ज्यं स्याच्छुभप्रदः ॥ १९ ॥
 तिथिदोधितिरुक्ता प्राग्ब्रह्मामो ऽन्दीधदीधितिं ।
 अद्यभेदां वदाम्येनां माधवोक्त्यनुसारतः ॥ २० ॥
 चांद्रः सौरः सावनो ज्य बाह्मण्या नभूस्तथा
 [(सुभूस्तथा B; read भू^०) ।
 वत्सरः पंचथा प्रोक्तश्चांद्रो ऽत्र बहुकार्यभाक् ॥ २१ ॥
 वक्ष्यामः पूर्वमेवातश्चांद्रवत्सरदीधितिं ।
 मासानां च तिथीनां च यानि कार्याणि संति हि ।
 कालं तेषां वदामो ऽत्र प्रयोगे मानपूर्वकं ॥ २२ ॥
 संक्रांतीनां सकार्याणां निर्णयं सौरदीधिति ।
 वक्ष्यामो वासराणां च निर्णयं सौरदीधिति ॥ २३ ॥
 गुरो सिंहदिराशिस्ये कार्याकार्यविनिर्णयं ।
 तस्य शुक्रस्य चास्तादि बाह्मण्याद्यदीधिति ॥ २४ ॥
 अथ भानां सयोगानां करणानां च निर्णयं ।
 कार्याकार्याणि चैतेषां वक्ष्ये नाक्षत्रदीधिति ॥ २५ ॥

ततः स्मृत्यैसारदिनिबंधोक्तं कलौ युगे ।

यत्कार्यं यदकार्यं च वक्ष्यामो ऽत्राद्य दीधितौ ॥ २६ ॥

निर्णीतास्तितयः प्राग्याः शुक्ताः कृष्णाश्च तद्वयौ ।

क्रमात्पक्षौ शुक्लकृष्णौ मुख्यो मा एष चंद्रभूः ॥ २७ ॥

मासा द्वादश चंद्राद्यास्तादृशाः साधिकाः क्वचित् ।

चांद्रसंवत्सरो ज्ञेयस्तदार्भो ऽय कथ्यते ॥ २८ ॥

तत्र चांद्रसंवत्सरस्य चैवशुक्लप्रतिपदार्भः ॥ चांद्रोद्दो मपु-
शुक्लप्रतिपदार्भ इति दीपिकोक्तेः । ०

Fol. 30 :

येनाजितानि युधि भूमिपतीन्विजित

दुर्गाणि दुर्गहतराणि धनैर्युतानि ।

श्रीवाजवाहदुरसंज्ञनृपस्य तस्य

वाचा हरेरिव गिरावनिदेवतुष्ट्यै ॥ १ ॥

यो ऽनंतदेवकृतमंथनसन्निबंध-

श्रीरात्रिजो ऽय कमलापतिना धृतो यः ।

नित्यं निजे हृदि सतां प्रमुदे ऽस्तु तस्य

शुक्लाख्यदीधितिरियं स्मृतिकौस्तुभस्य ॥ २ ॥

वैशाखदीधितिः fol. 18a; इति चैत्रकृतं fol. 13b; इति
ज्येष्ठकृतं fol. 30a; ० आपाददीधितिः fol. 37a; ० नभोभिध
(or आषाढ)दीधितिः ० अथ भाद्रपदकृतानि fol. 78a; इति
भाद्रपदकृतं । अथाश्विनकृतं fol. 130b; अथ कार्तिककृतं
fol. 181b; अथ मार्गशीर्षकृतं fol. 225a; अथ पौषकृतं
fol. 228a; इति ० पौषाख्यदीधितिः । ० अथ माघमासकृतं
fol. 233b; ० अथ फाल्गुनकृतं fol. 285a; अथाधिमासकृतं
fol. 290b; इति संक्रांतदीधितिः ० । इति मलमासकृतं
fol. 298b; इति ० चांद्रादिदीधितिरियं स्मृतिकौस्तुभस्य ।
इति चांद्रसंवत्सरकृतं fol. 299a; इति ० सौराब्ददीधितिः ०
fol. 316b; इति ० सौराब्ददीधितिः ० । इति सावनाब्दकृतं
fol. 319a; इति ० गुर्वेब्ददीधितिः । इति बार्हस्पत्यवत्सरकृतं ।
fol. 321b; इति नाक्षत्रदीधिति (० कृतानि) । अथोक्तवत्स-
रसमुदाय ० fol. 327a.

It ends : येनाजितानि ० सर्वोद्दीधितिरियं स्मृतिकौ-
स्तुभस्य ॥ ० ॥ इति श्रीमत्सकलभूमंडलमंडनायमानश्रीवाजवाह-
दुरचंद्रदेवाक्षप्रवृत्तेन विद्वद्भार्योपदेवसुतेनानंतदेवेन कृते स्मृति-
कौस्तुभे संवत्सरकृतं समाप्तम् ॥ संवत् १८१५ ० पुस्तकं काशी-
नाथभट्टस्य ॥

Hemādri, the *Mudanaratna* and the *Nirṇayā-
mr̥ita* are constantly laid under contribution
by the author. Of other authorities referred

to may be mentioned *Chandogopariśiṣṭa*, fol.
50a; *Jyotiḥprakāśa*, fol. 326a; *Jyotirribandha*,
fol. 319a; *Dāmarakalpa*, fol. 160a; *Tantraprakāśa*,
fol. 38a; *Dānoddhyota*, fol. 249b; *Dīpikā*, fol. 11a,
297b, 298a; *Parāśaramādhavīya*, fol. 119a; *Pu-
rāṇasamuccaya*, fol. 4b; *Pratāparudra*, fol. 131a;
Prayogapārijāta, fol. 233a; *Prayogasāra*, fol. 246a;
Bhūrgavacandrikā, fol. 15b; *Madanapārijāta*,
fol. 337b; *Ratnamālā*, foll. 11a, 321a; *Rājāmūr-
taṇḍa*, fol. 321a; *Rāmārcanacandrikā*, foll. 6a,
13b; *Rudrayāmala*, foll. 131a, 160a; *Reṇukārikā*,
foll. 50b; *Vishṇuyāmala*, fol. 188a; *Śivarahasya*,
fol. 37b; *Smṛityarthasāra*, fol. 76b, 333a; *Hara-
datta*, fol. 120a. [H. T. COLEBROOKE.]

1476.

2628. Foll. 221; size 10½ in. by 4½ in.;
modern Devanāgarī writing, by several hands;
10-13 lines in a page.

The same work [B]. Incomplete.

There is some confusion in the order of leaves.

The *bhādrapada* begins fol. 86b; *mārgaśīrsha*,
fol. 155b; *pausha*, fol. 159a; *māghamāsa*, fol.
166a; foll. 180-199 contain part of the *bhā-
drapada* (ends fol. 193b) and *āśvina*.

The MS. ends: इति श्रीस्मृतिकौस्तुभे दुर्गापूजाविधानं
समाप्तं ॥

See Burnell, Tanjore MSS., p. 128b.

[MACK. COLL.]

1477, 1478.

2480, 2481. Foll. 1-232, 233-468 resp.;
size 11 in. by 5 in.; good Devanāgarī writing
of the 17th century; nine lines in a page.

Samśkāraḥkaustubha, the section on initiatory
rites, of *Anantadeva's* Digest.

The work is considered one of considerable
authority in the Mārāṭha country; see West and
Bühler, Digest, 3rd ed., p. 24, where its pro-
bable age is stated to be that of the *Nirṇaya-
sindhu* (1611-12 A.D.).

It begins :

गर्भीधानप्रभृतिविहितानेकसंस्कारशुद्धे
चित्रादर्शे सकलमुनयो यं प्रपश्यन्ति देवं ।
चंद्रादित्यानलभतडितांभाप्रवाहे निदानं
वदे वेदेः शिरसि निहितं पालकं पांडवानां ॥ १ ॥
नत्वा हरिगुरुचरणौ वादिरणौ च जयप्रदं विदुषां ।
मधुनाशनमोदावहमधुना संस्कारकौस्तुभं तनुमः ॥ २ ॥

अथ षोडश संस्काराः ॥ तत्र गर्भीधानं प्रथममुच्यते । इतर-
संस्कारान्गति उपजीव्यत्वेन तस्यैव स्मृतिकर्तृभिः गृह्यसूत्रकारैश्च
गर्भीधानमृताविति उपनिषदि गर्भलंभनमिति च प्रथमनिर्देशात् ।^०

अथ पुंसवनकालः fol. 104a; जातकर्मप्रयोगः fol. 115b;
इति ० सूर्यावलोकननिष्कमणोपवेशनान्नप्राशनप्रयोगः fol.
212b; ० कर्णवेधः fol. 214a; इत्युपनयनं fol. 302a;
० समावर्तनाधिकारः fol. 331a; गोत्रप्रवरणनिरूपणः । [अथ
चिवाहः] fol. 389b.

Colophon : इति श्रीमदनंतदेवसुतापदेवतनयेनानं [त]-
देवेन विरचिते स्मृति कौस्तुभे संस्कारदीपितिः समाप्ता ॥

The work has been printed at Bombay (1862).

See Weber, Cat. Berl., no. 1033; Burnell,
Tanjore MSS., p. 128b. [GAIKAWAR.]

1479.

105. Foll. 313; size 10 in. by 4 in.; in-
different, modern Devanāgarī writing, by several
hands; 10-12 lines in a page.

The same work.

Colophon : इति श्रीमत् भूमंडलायमानविद्वयैदेवसुतेना-
नंतदेवेन (!) कृतः संस्कारकौस्तुभनामको ग्रंथः समाप्तमगमत् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1480.

684. Foll. 298; size 9½ in. by 4 in.; in-
different, modern Devanāgarī writing; eleven
lines in a page.

The same work. Incomplete at the end.

It ends : इति ० आपदेवात्मजजनंतदेवकृते संस्कार-
कौस्तुभे दर्शनिर्णयः ॥

Fol. 1a contains a table of contents.

Other sections of the *Smṛitikaustubha* are

Ācārakaustubha, *Pratishṭhādīdhiti*, *Titlīdīdhiti*,
for which see Burnell, Tanjore MSS., p. 128b;
Rājadharmakaustubha (Aufrecht, Cat. Bodl.,
no. 645; Rāj. Mitra, Notices, I., p. 196; II.,
p. 21), which includes the *Vyavahārādīdhiti*.
See also *Dattakādīdhiti*, by *Ananta Bhaṭṭa*,
no. 1542.

On the author cf. Filzdw. Hall, Index, p. 185.

[H. T. COLEBROOKE.]

1481.

169b. Foll. 60; size 12 in. by 4½ in.;
fairly written, in the Devanāgarī character;
nine or ten lines in a page.

Smṛiticintāmaṇi, by *Gaṅgādītya* (or *Gaṅgā-
dhara*?), son of *Gopīnātha Mīra*. The second
part, treating of *Vyavahāra*.

It begins :

आयाहि त्वरितं गणेश दुरितप्रध्वस्तविश्रान्तां

प्राप्तः पुत्रक मोदकं करगतं संभक्ष्य त्वं क्षणम् ।

इत्युक्ते षष्ठिकया करेण कलयन्तं तं प्रमोदालयं

कुर्वन्तो मद्यगजानन इह श्रेयस्करो वो ऽस्तु सः ॥ १ ॥

किंचित्कल्पतरोरनेककृतिभिः संप्रार्थिताथैस्य यद्

हेमादरेपि सारभारमखिलं श्रीकामधेनोरपि ।

आदायाद्भुतमर्थजातममलं श्रीश्रीधनानां पुरः

कर्तुं स व्यवहारमत्र रचयत्याधारनामा कृती ॥ २ ॥

अत्र तावद् व्यवहारस्वरूपं तस्य विषयः तस्यैतिकर्तव्यता-
कलापश्चेति त्रितयमभिधानीयम् । ० अथासेधानासेधविभागः
fol. 6; अथेदानीमनुवचनक्रमप्राप्तं श्रुत्यादानादिव्यवहारविषयो
निरूप्यते fol. 7; अथ निष्पेक्षस्वरूपं fol. 14; अथास्वा-
मिविक्रयः fol. 16; अथ सीमाविवादः fol. 21; अथ
दण्डपारुष्यं fol. 55b; अथ स्तेयं fol. 25; अथ साहसं
fol. 25b; अथ स्त्रीसंग्रहणं fol. 26b; अथ स्त्रीपुंघर्षः
fol. 27b; अथ विभागः fol. 28; अथ स्त्रीधनविभागकल्पनं
fol. 29b; अथाविभाज्यं fol. 30; अथ विभागाहीः fol.
31;—अथ विभागनिर्णयः fol. 36; अथ परिमाणमानं
fol. 37;—अथ साक्षिणः fol. 44b; अथ भुक्तिः fol. 48b;
अथ मुक्तिभुक्तिनिर्णयः fol. 50; अथाधिकारिणः fol. 51;
अथ दिव्यदेशाः fol. 52; अथ तुलाविधिः fol. 53, etc.;
अथ दिव्यत्वानर्हत्वं fol. 59; अथ जयपत्रं fol. 60.

It ends:

तात्पर्यं भवतां यदादिविषये धीरास्तदासेव्यतां
श्रीचिन्तामणिरेष नो यदि पुनर्नानाविधः सेव्यताम् ।
यस्माल्लोकमतिगैतिश्च विदुषां नानाविधेति खणाद्
गङ्गादित्यकवेरियं मतिलताधीरेषु संजृम्भताम् ॥

मिश्रगोपीनायात्मजगंगादित्यविरचिते स्मृतिचिन्तामणौ स-
मान्नायं व्यवहाराभिधानो द्वितीयः परिच्छेदः ॥ अथ दासनिर्णयः ।
मनुः । ° three lines further on: इति गंगाधरी समाप्ता ॥
नेत्रारिनागेन्दु १८६२ मिते सुवर्षे ° अलिखद् द्विजो नाथश्च
काश्यादिरिदं परस्मै ॥

Below this, by a different hand: स्मृतिचिन्तामणि
गंगाधरमिश्रकृतविवादविषयाणि ।

Of modern works only the *Mudanaratna-
pradīpa* has been found quoted, fol. 45b.

[H. T. COLEBROOKE.]

1482.

553. Foll. 97; size 13½ in. by 4½ in.;
good, modern Bengali handwriting; eight lines
in a page.

Smṛiticandra, a digest in sixteen sections
(kalā), compiled, in the early part of the 18th
century, by *Bhavadeva Nyāyālaṃkāra Bhaṭṭā-
cārya*, son of *Harīhara Tarkālaṃkāra Bhaṭṭā-
cārya*, grandson of *Śivakṛiṣṇa Nyāyapañcānana*,
and great-grandson of *Gaṅgādāsa Bhaṭṭācārya*,
who lived near the Ganges (Suradhunī).

This MS. contains the *Tīthīkalā*, or first of
the sixteen 'digits.'

The digest has evidently been compiled in
distinct imitation of that of *Raghunandana*,
who is frequently referred to (fol. 11a etc.).

It begins:

प्रणम्य देवीशपदारविन्दं सतां कृते श्रीभवदेवशर्मा ।
श्रुतिस्मृतौ चेष्ट्य निबन्धशास्त्रं प्रकाशते ऽमुं (!) स्मृति-
[चन्द्रसंज्ञं ॥

अज्ञानतिमिरोच्छिन्नै स्मृतिचन्द्रः प्रकाशते ।

यत्सुधापानतः सर्वे भूदेवा अपि देवताः ॥

तिथिर्त्रैतं च संस्कार आह्निकं आहुतेव च ।

आचारश्च प्रतिष्ठा च वृषोत्सर्गः परीक्षणं ॥

प्रायश्चित्तं व्यवहारो ग्रहयज्ञश्च वेश्मभूः ।

मल्लिङ्गचस्तदा दानं शुद्धिश्चास्य कलाः स्मृताः ॥

क्रमेण तासां विस्तारं पुराणस्मृतिवेदितं ।

निबध्नाति निबन्धनांश्च समासेन विलोक्य सः ॥

प्रणम्य देवीशपदारविन्दं सतां कृते श्रीभवदेवशर्मा ।

प्रकाशते तस्मृतिचन्द्रविज्ञादाद्यां कलां तां तिथिकाल-
तत्र तिथिमाह स्कान्दे । ° [रूपां ॥

It ends:

अज्ञानाद्यादि वा मोहादशुद्धमिह भाषितं ।

गुणलेशानुसारेण तच्छोध्यं धर्मपाठकैः ॥

इति महामहोपाध्यायहरिहरतर्कालङ्कारभट्टाचार्यात्मजश्री -
भवदेवन्यायालङ्कारभट्टाचार्यकृतस्मृतिचन्द्रे तिथिखण्डं संपूर्णं ॥

मीमांसादिनयेषु षट्सु निपुणः शैवादिसिद्धान्तविद्

प्राज्ञः सर्वपुराणभारतचतुर्वेदादिविद्यास्वपि ।

गङ्गादासपदान्वितः सुरधुनीतीरोपकण्ठस्थितो

विद्याभूषणविश्रुतस्तदनु भट्टाचार्यविज्ञाग्रणीः ॥

आसीत्तत्सदृशः सुतः शिवपदात्कृष्णाश्रितो न्यायतः

पञ्चास्यानुगताह्वदन्ति विबुधाः पञ्चाननं सर्वदा ।

भट्टाचार्यपदान्वितो हरिहरस्तस्यात्मजस्तत्सम

आसीन्नामविषययादनुदिनं तर्काण्यवज्ञावनात् ॥

तर्कालङ्कारग्राहन्ति सुधियस्तद्रूपविद्याप्यतो

भट्टाचार्यपदाश्रयं सुकृतिनां वंशे ततो ऽभूद्भवः ।

देवान्पूर्वं सद्यो पिता च सुकृतो श्रीपूर्वनाम्नावदन्

न्यायालङ्कारमादौ विबुधजनकृतस्यातिपुङ्गवसुतो ऽभूत् ॥

भट्टाचार्यपदाश्रितः सकलशास्त्रपाठेन (!) संबोधितः

स्मृताचारपुराणवेदिनिगमाद्यालोक्य सद्यन्तः

तेने सर्वसतां मुदे शुभदिने चन्द्रं स्मृतेस्तद्वतः

सारात्सारतरं पिबन्तु विबुधास्तच्चामृतं ये विदुः ॥

Of works and authors quoted may be men-
tioned: *Uttaratantra*, fol. 62b, 65b; *Tripurāsūtra*,
fol. 64a; *Dhavaladhṛitasmr̥iti*, fol. 21a; *Rōja-
mārtanḍa*, fol. 15a; *Vaiṣṇavītantra*, fol. 63b,
65a (bis); *Śivarahasya*, fol. 36a, 90b; *Śrīdat-
topādhyāya*, fol. 20b; *Samvatsarapradīpa*, fol.
36a, 39a.

[H. T. COLEBROOKE.]

1483.

940. Foll. 156; size 12½ in. by 4½ in.;
good, modern Bengali handwriting; eight lines
in a page.

Śrāddhakalā, or fifth section of *Bhavadeva's Smṛiticandra*, composed in 1719 A.D. (?).

It begins :

प्रणम्य देवीशपदारविन्दं सतां कृते श्रीभवदेवशर्मा ।

प्रकाशते श्रीस्मृतिचन्द्रविद्याच्छास्त्री कलां पंचमभागरूपां ॥

अथ श्राद्धलक्षणं । ०

It ends fol. 151a :

दिवौकसो हि जीवन्ति पीत्वा चन्द्रकलामृतं ।

स्मृतिचन्द्रकलासर्पिःसुधां पीत्वा बुधास्तथा ॥

इति ० (as above) कृती स्मृतिचन्द्रे श्राद्धकला संपूर्णा ॥

पृथिवीदेव(? r. वेद)तर्केंदुशाके देवीशपादयोः ।

श्रीमता भवदेवेन नत्वालेखि इदं स्वकं ॥

Then follows an appendix on modifications of these rites peculiar to the followers of the *Yajurveda*, and finally on the restrictions put on the *Śūdra* caste in performing them.

This portion ends : याज्ञवल्क्यादिश्चनान् वसुधोवा-
दिपञ्चतयुक्तनामोल्लेखश्च तेषां ॥ इति ० स्मृतिचन्द्रे यजुर्वेदिसूद्रयोः
श्राद्धप्रमाणकला संपूर्णा ॥

Of authorities quoted, the following may be mentioned :—*Aniruddhabhaṭṭa*, fol. 33a, 56a, 64a; *Kalpataṛu*, fol. 1b, 14a; *Kṛityapradīpa* (by *Mīśra*), fol. 25b; *Durgasiṃha*, fol. 33b; *Nārāyaṇabhaṭṭa*, fol. 56a; *Nārāyaṇopādhyāya*, fol. 71a; *Bhavadevabhaṭṭa* (apparently not the author, who quotes his own *samskārakalā*, fol. 25b), 83a; *Mīśraḥ*, fol. 77b, 126b; *Maithīla*, fol. 100b, 103a; *Mārkaṇḍeyasūtra*, fol. 145b (*Ratnākaradhṛita-mārkaṇḍeyagadyāt*, fol. 144a); *Raghunandanabhaṭṭācārya*, fol. 2b, 8a etc.; *Ratnākara*, fol. 25b; *Rājamārtanḍa*, fol. 112b; *Rudrayāmala*, fol. 110b; *Vyāghra*, fol. 78b; *Śūlapānyupādhyāya* very often (once as author of *Śrāddhaviṇeka*, 122a); *Śrāddhacintāmaṇi*, fol. 53b; *Śrīdatta*, fol. 25b; *Samudrakara* (author of commentary on *Gobhila's Śrāddha-sūtra*), fol. 12b; *Saralā*, fol. 83a; *Harināthopādhyāya*, fol. 64a; *Harīśarma*, fol. 56a; *Harīharapaddhati*, fol. 111b; *Hārītasūtra*, fol. 149b.

For another MS. of this treatise, see *Rāj. Mitra, Notices*, I., p. 299.

[H. T. COLMBROOKE.]

1484.

1274d. Fol. 44; size 13 in. by 4½ in.; good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Śuddhikālā, or sixteenth (and last) section of *Bhavadeva's Smṛiticandra*, composed 1721 A.D.

It begins :

स्मृते सकलकल्याणभाजनं यत्र जायते ।

पुरुषस्तमजं नित्यं व्रजामि शरणं हरिं ॥

देवेन्द्रमौलिमन्दारमकरन्दकणारुणाः ।

विभ्रं हरन्तु हेरञ्चरणामुजरेणवः ॥

प्रणम्य देवीशपदारविन्दं सतां कृते श्रीभवदेवशर्मा ।

शुद्धेः कलां तस्मृतिचन्द्रविद्यात् प्रकाशते षोडशभागरूपां ॥

अत्र जननमरणादावप्यौचे शुद्धिचिन्तनं तदर्थं तु देवादाव-
भिधीयते । अत्र मनुः । ०

It ends :

उत्थाय भास्वनमवेक्ष्य सूर्यं स दक्षिणां विप्रमुखाय दद्यात् ।

एवं कृते प्रेतपुरस्थितस्य स्वर्गे गतिः स्याच्च महेन्द्रतुल्या ॥

अस्योनि मातापितृपूर्वजानां धर्मानि गङ्गामपि ये कदाचित् ।

सद्भावकस्यापि दयाभिभूतास्तेषां तु तीर्थानि फलप्रदानि ॥

इति महामहोपाध्यायहरिहरतर्किलंकारभट्टाचार्यात्मजश्रीभव-
देवत्यायालंकारभट्टाचार्यकृती स्मृतिचन्द्रे शुद्धिकला संपूर्णा
स्मृतिचन्द्रश्च संपूर्णः ॥

वह्निवेदतर्क[भूमि]शाकराजवत्सरे

श्रीशपादपद्मयुग्ममानिपत्य पुस्तकं ।

श्रीभवानुदेवदेवशर्मा स्वकर्मणे

धर्मिलोकधर्मकर्मसाधनाय चालेखि ॥

ऐहिकामुचकुशलफलदे सर्वदेहिनां ।

स्मृतिचन्द्रसुधापाने कस्यालस्यं प्रजायते ॥

[H. T. COLMBROOKE.]

1485.

630. Fol. 123; size 16½ in. by 3½ in.; indifferent Bengali writing, by different hands; 7-11 lines in a page; foll. 102-110, 117-123 on European paper.

Smṛititattvūmṛita, or *Smṛititattvaviveka*, a digest of law, by *Vardhamāna* (of Mithilā), son of *Bhaveśa* and *Gaurī*.

The *Ācāra-viveka* (or *prakramaṇa*), or section on rules of conduct.

It begins :

ऊर्ध्वाधोमध्यमा लोका यच्चैकत्र सहासते ।

विश्वभरीयां जठरपिठरीं तामुपास्महे ॥

शुद्धिश्चाद्विवाददानपरिभाषावास्तु [—०—]

[—०—०—०—०—०—] प्रयोगाश्रिताः ।

ग्रन्थाः पूर्वकृतोः समस्य य इमे ऽस्माभिः कृतास्तानपि
द्रष्टुं नोत्सहते ऽलसो यदि तदा तस्मामृतं पश्यतु ॥ ०

प्रवसनमस्तकभारं बोद्धुमशक्नुस्तदार्थसिद्धान्तम् ।

जिज्ञासते य एकं स स्मृतितत्त्वामृतं वहतु ॥

इह वयो द्विविधः शुद्धः संकीर्णश्च । तत्र शुद्धश्चतुर्विधः ।
तानाह याज्ञवल्क्यः । ०

Fol. 9 : इति श्रीवर्धमानकृतौ स्मृतितत्त्वामृते सुखवन्ध्या-
मृताञ्जलिः ॥

श्रीविल्वपञ्चककुलप्रभवस्य गौरी-

मातस्य (thus always) सत्कविभवेशतनूद्वयस्य ।

श्रीवर्धमानकृतिनः स्फुटधर्ममानं

तत्त्वामृतं पिबत निर्वृतिमेतु चेतः ॥

Fol. 20b : इति श्रीवर्धमानकृतौ स्मृतितत्त्वविवेके उपायः
प्रमाणामृतार्थवाञ्जलिः (!) ॥

श्रीविल्व ० -- कृतिनः परिभाषितार्थं

तत्त्वामृतं पिबत निर्वृतिमेतु चेतः ॥

Fol. 51a : गौरीभवेशपुत्रेण श्रीवर्धमानविबुधेन स्मृति-
तत्त्वामृतनाम्नि निबन्धे परिभाषेयमभाषि ॥ ० इति ० स्मृति-
तत्त्वामृते तृतीयः परिभाषाञ्जलिः ॥ श्रीविल्व ० श्रीवर्धमानवि-
बुधस्य गृहस्थतत्त्वामृतं पिबति निर्वृतिमेतु चेतः ॥

अथ नित्यश्राद्धसंक्षेपः fol. 99b ; अथ यमनियमाः fol.
116b.

The MS. is pieced together by different hands, having perhaps been copied from different fragmentary MSS. The end is wanting, the MS. terminating abruptly in the middle of a word; after which a different hand has added, in Devanāgarī: तत्त्वामृतधर्मशास्त्र आचारप्रकरण वर्धमानकृत ॥

Of modern authorities, a very cursory perusal has yielded quotations from *Govindarāja*, *Nārāyaṇa*, *Ratnamālā*, *Ratnākara*, *Lakshmīdhara*, *Śrīdattāhnikam* (41b), *Śrīdattopādhyāya* (119b).

For a MS. of another (?) section of the *Smṛititattvaviveka*, treating of domestic rites. see Rāj. Mitra, Notices, V., p. 184.

The Cat. of the Benares Coll., p. 145, contains an *Ācāraviveka*, which is stated to be the first adhyāya of the *Dharmapradīpa* by *Vardhamāna*. [H. T. COLEBROOKE.]

1486.

1201. Foll. 156; size 12½ in. by 4 in.; clear, somewhat stiff, old Devanāgarī handwriting; eight lines in a page.

Daṇḍaviveka, a treatise on the different kinds of punishment to be inflicted for penal offences, by *Vardhamāna*—(son of *Bhaveśa*) and younger brother of *Gaṇḍakamīśra*—a judge in the reign of *Śrī Bhairava* of Tirhūt; apparently a section of, or appendage to, the author's Digest.

It begins (with the numbers supplied):

पाणिभ्यामुपजातवेषयुतया यत्नेन यः कल्पितो

येन स्वेदजलौघपूरिततया नापेक्षितोबुग्रहः ।

संघ्याथैतन्मवेयं यो मुकुलिते सव्ये करे कंचुना

सादृश्यं गतवान् स पातु शिवयोः सायन्तनोर्ध्वानलिः ॥

सार्धं राधिकया वनेषु विहरन्नस्याः कपोलस्थले [१॥

यमौभोविसरं प्रसारिणमपाकर्तुं करेण स्पृशन् ।

तत्त्वप्रत्युतसाल्विकाद्युमिलनादो (!) जायमाने जवाद्

अव्याहो विप्रलम्पयसचिकलो गोपालरूपो हरिः ॥ २ ॥

कृष्णावतारकुतुक् बहु मन्यमानो

दंडं वहन्नवति गां पुरुषोत्तमो यः ।

वाङ्मन्त्रसावनुगुणेन गुणनं वद्धा

भूयः प्रचारयति गां भुवनान्तरेषु ॥ ३ ॥

यः श्रीकुसेनमुपनीतसमस्तसेनम्

आत्मीयसैनिकमिवात्मनो नियुञ्जे ।

गौडेश्वरप्रतिशरीरमतिप्रतापः

केदाररायमवगच्छति दारतुल्यं ॥ ४ ॥

उच्छृङ्खलप्रखलखंडनपंडितेन

श्रीभैरवेण मिथिलापृथिवीश्वरेण ।

तेनानुकल्प्य सकृदप्यवलोक्यमाना

श्रीवर्धमानकृतिनो ऽस्तु कृतिः कृतार्थो ॥ ५ ॥

ज्यायान् गंडकमिश्रः शंकरवाचस्पती च मे गुरवः ।

निखिलनिबंधसमासप्रयासमेनं ममानुजाननु ॥ ६ ॥ ० ८ ॥

दंडस्यादौ परिकरस्ततः षट् तस्य हेतवः ।

उक्ता दंडविवेके ऽस्मिन् परिच्छेदेषु समु ॥

तत्र दंडप्रशंसायां मनुः । ०

इति ० दंडपरिकरपरिच्छेदः प्रथमः fol. 31b.

इति ० मनुष्यमारणदंडपरिच्छेदो द्वितीयः fol. 37a.

इति ० स्तेयपरिच्छेदस्तृतीयः fol. 70b.

इति ० परदारभिमर्षणदंडपरिच्छेदश्चतुर्थः fol. 88a.

इति ० वाक्पारुष्यदंडपरिच्छेदः पंचमः fol. 98a.

इति ० दंडपारुष्यदंडपरिच्छेदः षष्ठः fol. 116a.

It ends: इति प्रकीर्णके व्यवहारविषयवर्गः । न शक्य-
मन्योन्यविरुद्धधर्मिणो गनेवक्तुमयी (!) प्रकीर्णकः । उदाहृता-
स्तत्तदुपाधिकल्पनात्तथाप्यभीष्टं रुढित्ववाप्तये (!) ॥ इति महोम-
हामहोपाध्यायधर्माधिकरणिकश्रीवर्धमानकृतौ दंडविवेके प्रकी-
र्णकदंडपरिच्छेदः ॥

Op. Rājendralāla Mitra's Notices of S. MSS.,
V., p. 226, the MS. there described containing
additional *ślokas* at the end, one of which
specifies the name of the author's father and
family, in terms similar to those used in the
preceding MS.

These verses also enumerate the works on
which this manual is chiefly based, viz.: *Kal-
pataru*, *Kāmadhenu*, *Kṛtyasāgara*, *Dharmakośa*,
Pārijāta, *Ratnākara*, *Tīlaka*, *Pradīpa*, *Pradīpikā*,
Hālāyudhī, and *Manu* and *Yājñavalkya* with
the commentaries. [H. T. COLEBROOKE.]

1487.

1196. Foll. 132; size 12½ in. by 6 in.;
clearly written, in the Bengali character, in
the latter part of last century; ten lines in
a page.

Smṛtisārvasva, a summary of religious (and
civil) duties, by *Nārāyaṇa*.

It begins: सर्वकर्मणि निमित्तस्य मासस्यादौ निरूपणं ।
चान्द्रसौरसावननाक्षत्रिकाश्रतुर्विधा मासाः । ०

अथ मलमासे कर्तव्याकर्तव्यं fol. 2b; अथ मलमासव्यवस्था
fol. 3a.

Fol. 3b: असंक्रान्तमासद्वयं तु तत्र वर्षे भवति यत्र
क्षयमासो जायते । किंतु क्षयो ऽसंक्रान्तमासद्वयमध्ये स्यादस्य
नामान्तरमहस्पतिः । स ज व्यधिकषोडशशतशकाब्दे ॥ १६०३ ॥
भावी । तथा हि । ० and further on एवं पञ्चपञ्चाशद-
धिकनवशत ॥ २५५ ॥ शकाब्दे ०

अथ कालानुद्धिः fol. 4; अथ तिथिव्यवस्था fol. 6b;
अथ प्रतिपत् fol. 7 etc., the various lunations and
incident ceremonies and festivals.

अथ आर्द्रं fol. 23b;—अथाशीर्षं fol. 42a;—अथ प्रा-
यश्चित्तं fol. 50a;—अथ विवाहः । fol. 59a; अथ दिव्यं
fol. 60a; अथाग्निः fol. 61a, etc.;—अथ गर्भाधानं fol.
79a;—अथ जातचक्रं fol. 86b;—अथ नामकरणं fol. 91a,
etc.;—अथ दायभागः fol. 105b;—अथ आर्हिकं fol. 116b;
अथाचमनं fol. 117b; अथ दन्तधापनं fol. 118b; अथ
स्नानं fol. 119a; अथ सन्या fol. 120b; अथ ब्रह्मयज्ञः
fol. 124b; अथ तर्पणं ib.; अथ देवतापूजा fol. 127a;
अथ पार्ष्वेशिविलिङ्गपूजा fol. 127b; अथ भोजनविधिः
fol. 130a; अथ रात्रिकृत्यं fol. 131b.

It ends:

गुरुणां पादपद्मानां कृपया समुपाजितं ।

नारायणीयं सर्वस्वं पुत्रपौत्रेषु तिष्ठतु ॥

धीरा व्याकरणान्यशास्त्रनिपुणा विद्याकराः सद्गुराः

पुस्तकं सुकृता मया मितधियां चार्थे भ्रमाद्विद्यते ।

अस्यां धीरवराः सुनिर्मलधियो वेदाविदाज्ञानदा

कादूष्यं परिचिन्त्य चेदिति वदेत्तद्वृषणीयं तथा (?) ॥

इति स्मृतिसर्वस्वं समाप्तं ॥

Two pages at the beginning contain a list
of contents. [H. T. COLEBROOKE.]

1488.

634. Foll. 154; size 16 in. by 5 in.; well writ-
ten, in the Bengali character, at the beginning
of the present century; eight lines in a page.

Smṛtisāra, a digest of religious and civil
law, compiled from the *Smṛitis* and other
sources, by *Mahāmahopādhyāya Harinātha*.

The section on *ācāra*.

It begins:

अथाहसंस्काराः ॥ तत्र गर्भाधानं । तत्र मनुः । वैदिकैः
कर्माभिः पुण्यैर्निषेकादिर्द्विजन्मनां । ° (II. 26).

अथ सीमन्तोन्नयनं fol. 2b; ° चूडाकरणं fol. 4b;
° उपनयनं fol. 5a; भैक्ष्यं fol. 7a; सन्ध्योपासनं ib.;
अनध्यायः fol. 10a; आचमनं fol. 16a; दन्तधावनं
fol. 19a; स्नानं fol. 19b; सन्ध्या fol. 22a; तर्पणं
fol. 24b; आदरपूजा fol. 29b; सूर्यपूजा fol. 33a;
शिवपूजा fol. 34a; दुर्गापूजा fol. 35b; विष्णुपूजा
fol. 36a; पञ्च यज्ञाः fol. 38b; नित्यश्राद्धं fol. 43a;
अतिथिपूजा fol. 43b, etc.—अथ गणेशव्रतानि fol. 54b;
सूर्यव्रतानि fol. 55a, etc.—अथ श्राद्धं fol. 80b; अथ
दाहः fol. 109a; अथाशौचं fol. 112a; अथ स्नान-
शुद्धिः fol. 120a; अथ प्रायश्चित्तसामान्यधर्माः fol. 126b;
अथ वृषोत्सर्गः fol. 146a; अथ पद्मपुराणीयतर्पणविधिः
fol. 150a.

It concludes (fol. 151a) with six ślokas from
the *Vishnupurāṇa* ending thus:

मातामहाय पित्रे च तत्पित्रे च समाहितः ।
दद्यात् पित्रेण तीर्थेन काम्यं चान्यच्छृणुष्व मे ॥
मात्रे प्रथममात्रे [च] गुरुपत्न्यै तथैव च ।
गुरवे मातुलादीनां स्निग्धमित्राय भूभुजे ॥

इति महामहोपाध्यायश्रीहरिनाथकृतः स्मृतिसारः परिपूर्णः ॥

Foll. 151b-153b contain a list of contents.

Fol. 154 contains a list of 67 names of
authorities (प्रमापकाः), from which we extract
Karmapradīpa, *Kalpataru*, *Kāmadhenu*, *Kumāra*,
Gaṇeśvaramiśra, *Smṛitimāñjūshā*, *Harīhara*.

A MS. of this section of *Harinātha's* Digest
(there called *Smṛitisārasamuccaya*), described
by Rāj. Mitra, Notices, V., p. 230, begins thus:

नमामि यामिनीकालकालभालस्थलं शिवं ।

शिवाहृदयसर्वस्वं सर्वं सर्वार्थसिद्धये ॥

अथाहसंस्कारं कर्मेत्यनधिकारात् संस्कारा एव प्रथमतो निरु-
प्यन्ते । अथाह संस्काराः । तत्र मनुः । °

[H. T. COLEBROOKE.]

1489.

301. Foll. 98, numbered 54 to 151; size
14 in. by 3 in.; well written, in Devanāgarī;
5-7 lines in a page.

Smṛitisāra.

The section on judicature (*vivāda*). Incom-
plete at the beginning.

The MS. begins: पितरं तथा । एवं सह वसेयुर्वा
पृथग्वा धर्मकाम्यया । °

अथ भागानर्हीः fol. 58a; अथ विभाज्यं fol. 60a;
अथ पौनर्भवः fol. 68b; अथ दत्तकः fol. 69a, etc.;
अथ दंडसंज्ञा fol. 82a; अथ मानसंज्ञा fol. 83a; अथ
भाषा fol. 85b; अथोत्तरं fol. 88b; अथ संप्रतिपत्तिः
fol. 93a; अथ साक्षिनिरूपणं fol. 99a;—अथ भुक्तिः
fol. 103b; अथ मुक्तिः fol. 112a;—अथ शपथः fol.
113b; अथ दिव्यविशेषः fol. 115b; अथ व्यवहारपूर्तिः
fol. 127b; इति व्यवहारः संपूर्णः ॥ अथ बालरूपमते अपु-
त्रधनाधिकारः fol. 128; [अथ] पारिजाते अपुत्र ° fol.
134a; हलायुधे °; कल्पतरावपुत्र ° fol. 145b; श्रीकर-
निबन्धे fol. 147a; अथ प्रकारांतरविभागः fol. 149a.

It ends: तस्माद्गुरुनुज्ञया भार्याया अपि द्रव्यविभागो
भवत्येव न खेच्छया पारतंत्र्यात् । तदुक्तं ।

यदि कुर्यात्समानंशान् पत्युः कार्यः समांशिकाः ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायहरिनाथकृतौ स्मृतिसारे विवादप-
रिच्छेदः संपूर्णः ॥ संवत् १६१४ समये फाल्गुणवदिदशम्यां सनि-
रचरवाशरे (?1. शनैश्चर °) । श्रीमद्भट्टवारप्रदेशेतिपुरायगोपाल-
भुज्जमाणे अश्वपतिगजपतिनरपतिराजवयाधिपतिविविधविरुद्ध-
राजाविराजमानोन्नतमहाराजाधिराजश्रीमद्गोपालभुज्जमानराज्ये
नियकुलकमलकलिकाप्रकारानेकभास्करगंगाजपविचित्रपात्राणां
महा ° पण्डितश्री ° द्विवेदसारिनाथात्मजेन परमानंदेन पुस्तक-
लेखणं विचक्राणं °

Under the colophon a different hand has
added व्यवहारमैथिल.

Two leaves, containing a list of contents,
have been added by a modern hand.

For another MS. of this section, likewise
defective at the beginning, see Rāj. Mitra,
Notices, V., p. 232.

For another work of the same title, by
Yādava Bhaṭṭācārya, see no. 1555; a *Smṛiti-
sāra*, by *Keśavaśarman*, Notices, II., 76; by
Maheśa, III., 48.

[H. T. COLEBROOKE.]

1490.

482. Foll. 117; size 12½ in. by 4 in.; well written, in the Bengali character, at the beginning of the present century, by two or three different hands; seven or eight lines in a page.

Smṛitisūrasamgraha, a summary of the religious (and civil) duties according to the *Smṛitis*, by *Vācaspati (Miśra)*.

It begins :

शिवं नत्वा स्मृत्युक्त्वा क्रियते सारसंग्रहः ।

श्रीवाचस्पतिधरेण स्मृत्याचारप्रवृद्धये ॥

अथ कालस्य । तत्र वत्सरश्चान्द्रः सौरः सावनो नाक्षत्रश्चेति चतुर्विधः । चान्द्रस्तु द्विविधः । मुख्यो गौणश्च । °

अथ प्रतिपदादितिथिविशेषव्यवस्था fol. 4b;—अथ प्रसङ्गाद्विवाहस्य । fol. 26a; अथ कन्यादानाधिकारिणः fol. 29b; अथ प्रसङ्गात्स्यागस्य fol. 31b; अथ दायस्य fol. 32b; अथ स्त्रीधनविभागः fol. 44a; अथ संसृष्टविभागस्य fol. 47a; अथ प्रायश्चित्तस्य fol. 48b; अथ चान्द्रायणं fol. 52a, etc.; रोधादिनिमित्तवधे fol. 60a; अथ गोवधापवादः fol. 63b; स्त्रीवधे fol. 64b; अथान्नस्यभक्षणं प्रायश्चित्तं fol. 66a; अथापेयपाने ° fol. 71a; अथोपपातके स्तेयप्रा ° fol. 72b; अथागम्यागमनप्रा ° fol. 73b; अथ परिवेक्षादिप्रा ° fol. 76a; अथ प्रतिग्रहप्रा ° fol. 80a; अथ निन्द्यदेशगमनप्रा ° fol. 83a, etc.; अथाशौचस्य fol. 95; अथ बालाशौचस्य fol. 97b; स्त्र्यशौचस्य fol. 98a; अथाशौचसंस्कारस्य fol. 98b; अथ विदेशस्थाशौचस्य fol. 100b; श्वानुगमनाद्यशौचस्य fol. 101a; गर्भश्रावाशौचस्य fol. 102b; अथान्नैवाशौचस्य fol. 103a; अथ द्रव्यानंतरस्यागुहः fol. 104a; अथ जलाशयस्य fol. 105a; अथ भक्ष्याणां fol. 107b; अथाशौचापवादस्य fol. 108a; अथ समयस्य शुद्धशुद्धी fol. 110a; अथ मृतक्रियाधिकारिणः fol. 114b.

References to authorities are comparatively rare. *Sūlapāṇi* (foll. 56a; 58a, b, 59a, 69a; *Sūlapāṇimahāmāhopādhyāyāḥ*, 50a; एवं शूलपाणि-महामहोपाध्यायवाचस्पतिमिश्रग्रन्थे बृहस्पतिव्यासवचनयोरेक-वाक्यतया अपुत्रविनातुरपि विभागेच्छायां ° 38b) and *Raghunandana*(?) are the writers quoted most frequently, the latter being always referred to

under the designation of *Smārtāḥ* (foll. 21b, 59a, 78a; *Smārtabhaṭṭācāryaḥ*, 62b), and generally criticised adversely (*asmanmate tu, vayan tu*, etc.). The *Tithitattva* is also referred to in a passage originally omitted, and supplied in the margin of fol. 2a. Further, *Jīmūta-vāhana* (apparently included among the *Gauḍāḥ*, and contrasted with the *Maithilāḥ*), 47b; *Rat-nākara* and *Prakāśakūra* [अत्र रत्नाकरादयो गौडनि-बन्धारः (!) ° वदन्ति । प्रकाशकारस्तु ° 47b; गौडमते रत्ना-करमते च 48a]. The *Dvaitanirṇaya* is also referred to in a passage supplied at fol. 4a; the *Prāñcaḥ*, fol. 6b.

It ends : तत्रापि पत्न्याः पतिसन्तत्यभाव एवाधिकारः । अन्येषां पौत्रादीनां तु काम्याधिकार एव ॥ सनातनश्चायं ग्रन्थः ॥

For chronological remarks regarding different authors of this name, see above, no. 1398. [H. T. COLEBROOKE.]

1491.

638b. Foll. 57; size 16 in. by 5 in.; fairly written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; eight lines in a page.

Smārta-Vyavasthārṇava, a summary of the law as promulgated in the ancient codes, composed—by order of *Rāya Rāghava*, in Śaka 1583 (1661 A.D.)—by *Raghunātha Śārvabhauma*, son of *Mathureśa Tarkapañcānana*.

The work is divided into eight chapters (*uttaraṅga*), the subjects of which are indicated in the second introductory verse.

It begins :

- I. नत्वा श्रीरघुनाथ ईश्वरपदाम्भोजं गुरुश्चादरान्
मन्वादिस्मृतिसंग्रहार्थानवधार्थार्थवाक्येन च ।
बालानां पटुताविधायकमनु स्मार्तव्यवस्थाखीर्वं
रायश्रीयुतराधवस्य नृपतेरादेशतो निमैमे ॥ १ ॥
तिथिसंक्रान्त्यशौचेषु द्रव्यशुद्धाधिकारिणोः ।
प्रायश्चित्तोद्वाहदायेष्वपि वाच्यो ऽत्र निर्ययः ॥ २ ॥

तत्रादौ तिथिव्यवस्था ॥ तिथिस्तु राशित्रयोदशांशचन्द्रभा-
गोपलक्षितः कालविशेषः । यथा सूर्यसिद्धान्तः । अर्काद्वि-
निःसृतः प्राचीं यद्यात्यहरहः शशी । ०

इति प्रबोधाय समुद्रबुद्धेस्तिथिव्यवस्थामय एष आद्यः ।

स्मार्तव्यवस्थार्णव उत्तररङ्गः श्रीसार्वभौमेन कृते समाप्तः ॥

[fol. 14a.

II. अथ संक्रान्तिव्यवस्था । तत्र संज्ञा यथा मेघसंक्रान्तिर्मेघा-
विषुवं ०

इति द्वितीयोऽस्यमतेर्हिताय व्यावस्थया संक्रमणे खरांशोः ।

स्मार्त ० ॥ fol. 15a.

III. अथ निर्गुणाशीचव्यवस्था । अशीचं तु विहितकर्माधि-
कारविरोधादृष्टविशेषः । ०

इति स्फुटेऽत्राखिलनिर्गुणानामशौचनिर्णयकसङ्ग्रहव्यवस्था ।

श्रीसार्वभौमेन कृते तृतीयः स्मार्तव्यवस्थार्णव उत्तररङ्गः ॥

[fol. 24b.

IV. अथ द्रव्यशुद्धिव्यवस्था ॥ शुद्धिस्तु विहि[त] कर्माहेत्वप्रयो-
जकोऽदृष्टविशेषः । ०

इति प्रदृष्टाखिलवस्तुशुद्धिकरव्यवस्थामय एष तुर्यः ।

स्मार्त ० ॥ fol. 27b.

V. अथाधिकारिव्यवस्था ॥ तत्रान्येत्यादि दशपिण्डानाद्यक्रिया
आद्यैकोद्दिष्टसपिण्डीकरणान्तमध्यक्रिययोः पुरुषस्य ०

इति प्रमृतान्तिमसन्नक्रियासु कर्तृक्रमो यत्र पञ्चमोऽयं ।

स्मार्त ० ॥ fol. 31a.

VI. अथ पर्यन्तरदोहः ॥ अस्थ्यामलाभे हि पश्चान्नरममावा-
स्यायां शिरःप्रभृतिषु यथास्थानं वृत्तयुक्तपलाशपत्रवृक्षधि-
कशतत्रयं दत्त्वा परपत्रैः पुत्तलकं कृत्वा ऊर्णासूत्रेण संवेष्ट्य
यवपिण्डेन लेपयित्वा पुत्रादिदेहेत् । तद्यथा शिरोमध्ये चत्वारि-
ंशत् ४० ग्रीवायां दश १० उरोमध्ये त्रिंशत् ३० जटरे
विंशति २० बाह्वोः पञ्चाशत् पञ्चाशत् १०० हस्ताङ्गुलिषु
पञ्च पञ्च १० वृषणयोस्त्रीणि त्रीणि ६ शिश्ने चत्वारि ४
ऊर्वोः ० १०० जानुनोः ० ३० पादाङ्गुलिषु ० १० । एवं
पर्यन्तरं दग्ध्वा चितायामुदकधारां दत्त्वा त्रिरात्रमशौचं
कुर्यात् । अशौचाभ्यन्तरे दहेत् । शेषाहेन शुद्धिः । पुत्तलकं
कृत्वा कृष्णसारचर्मणा संवेष्ट्य ऊर्णासूत्रेण बद्ध्वा जलमिश्रैर्यव-
पिण्डैर्लेपयेदिति हरिदासतर्काचार्यः । पर्यन्तरे दग्धेऽस्य-
प्राप्तौ तु पुनस्तद्वाहे त्रिरात्रे अशौचे कर्तव्ये इति न पुनः
पिण्डदानं ॥ १ ॥

अथ प्रायश्चित्तव्यवस्था । पापनाशकतामात्रेण विधिबोधितं
कर्मे प्रायश्चित्तं । ०

इति स्फुटताखिलपापकर्माणां निस्तारणीयं लिखिता व्यव-
श्ची ० ॥ fol. 47a. [स्या ।

VII. अथोद्वाहव्यवस्था ॥ तत्र उद्वाहलक्षणं यथा भार्यात्वसं-
पादकग्रहणं विवाहः । तच्च उत्सर्गानन्तरं वरस्य ममेयमिति
ज्ञानरूपं तस्य समवायविषयताभ्यां संबन्धाभ्यां वरकन्ययोः
सत्वात् वरकन्ययोर्विवाह इति प्रतीतिरूपलभ्यते । ०

इति प्रशस्तानुचिता च कन्या विवाहे कार्ये लिखितात्र
स्मार्त ० ॥ fol. 53b. [सप्तमः ।

VIII. अथ दायभागव्यवस्था ॥ पित्राद्यनन्तरं तत्कुले पुत्रादिभिः
संबन्धाधीनो विभागः क्रियते यत्र विवादपादसमुद्भवे भागः ।
पित्रादिनिधनानन्तरं सर्वेषामंशिनः प्रत्येकं स्वत्वं ज्ञायते ।
तदनन्तरं गुटिकापादिना सामुदायिकं स्वत्वं विना यत्प्रत्येकं
स्वत्वं जन्यत इति स्मार्तीः । ०

अथ विभागानधिकारिणः fol. 54a; अथ विभज्यावि-
भज्ययोर्यवस्था fol. 54b; अथ विभागसंदेहनिर्णयः fol.
55b; अथ स्त्रीधननिरूपणं fol. 56a; अथापुत्रधना-
धिकारिणः fol. 56b.

It ends: पौत्राभावे तु प्रपौत्राय न देयः । प्रागुक्तसप्त-
मपुरुषपर्यन्तानां विभागदानं तु भिन्नदेशगतानामिति शिवं ॥

धीरेषु साञ्जलिपुटे विनिवेदनं मे

मुष्मादृशोऽत्र गुणतां प्रथमं तु दोषे ।

यन्निर्णयामृतकृतः पथि न प्रमाणं

तस्मादियं चपलतापि न दूषणीया ॥

ये ग्रन्थनिर्मितिपरिश्रमदूनचित्तात्

तादृङ्मनोविजनकर्माणि चानुरक्ताः ।

तेषामिदं स्वसुद्धां मयुरेशाकं-

पञ्चाननात्मजकृतिर्मुदमातनोतु ॥

इति सकलहितार्थं वन्द्यवंशावतंशः

कृतवसन्तिस्मृतिन् विष्णुते सत्समाजे ।

सकलमुनिमतेर्ये निममे सार्वभौमः

न खलु रुचिरबन्धो गन्धराजः समाप्तः ॥

ज्ञानार्थमाशु रचितेऽर्णवे एष दाय-

भागव्यवस्थितमयोऽष्टम उत्तररङ्गः ॥

For the first half of this *śloka*, containing
the date of the work, but here omitted, see
next MS.

For another MS. of this work, see Rāj.
Mitra, Notices, I, p. 131; of the 7th chapter
(on marriage), ib. II., 76, 77.

[H. T. COLEBROOKE.]

1492.

385. Foll. 167; size 16 in. by 5 in.; fairly good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Raghunātha's Smārta-Vyavasthārṇava.

It ends: ये ग्रन्थनिर्मितपरिश्रम ० मुद्रमातनोनु ॥

शाके ऽग्निमङ्गलहरास्यकलानिधाने १५६३

श्रीराघवावनिपतेषुधवत्सलस्य ।

प्रीत्यर्थमास्तु रचिते श्रौत एव दाय-

भागव्यवस्थितिमयो ऽष्टम उत्तरङ्गः ॥

इति सकलहितार्थ ० ग्रन्थराजः समाप्तः ॥

Two leaves at the end contain a table of contents. [H. T. COLEBROOKE.]

1493.

636a. Foll. 66; size 17 in. by 5 in.; well written, in the Bengali character, early in the present century; eight lines in a page.

The same work.

It ends:

इति प्रशस्ताखिलभागवृत्तिरु

विभक्तकार्ये लिखितान् चारुमः ।

स्मार्तव्यवस्थाख्ये उत्तरङ्गः

श्रीसर्वभौमेन कृते समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1494.

386a. Foll. 29; size 16 in. by 5 in.; Bengali handwriting, in places difficult to read owing to sticky ink; eight lines in a page.

The last three chapters of *Raghunātha's Smārta-Vyavasthārṇava*; to which is appended a summary of the chapter on Inheritance, called *Dāyabhāga-vyavasthāsamkshēpa*, by *Gaṇeśabhaṭṭa* (?).

A. Chapt. VI., *Prāyaścittaviveka* ends fol. 16a; VII., *Dāyabhāgaviveka*, fol. 20b; VII., *Udvāhaviveka*, fol. 25a: इति गणेश(thus corrected)भट्टकृते उद्वाहविवेकः समाप्तः ॥

यत्नेन लिखितं ग्रन्थं यश्चोरयति मानवः ।

शूकरी तस्य माता च पिता च तस्य गर्दभः ॥

[शकाब्दाः ११२६ ॥

B. *Dāyabhāgavyavasthāsamkshēpa* (four leaves), begins:

अथ मृतधनाधिकारिणां व्यवस्थासंक्षेपः । यः आद्वकर्ता स एव न सर्वत्र धनाधिकारी प्रापिकत्वात् । यथा मातापितरौ दयाधिकारिणौ आद्वधिकारिणस्तु भ्रात्रादयः । ०

अथ स्त्रीधनं fol. 1b; अथ स्त्रीधनाधिकारिव्यवस्थासंक्षेपः ib.; अथ विभागानधिकारिव्यवस्थासंक्षेपः ib., etc.

It ends: इति दायभागव्यवस्थासंक्षेपः संपूर्णः ॥ to which a different hand has added in the margin: गणेशभट्टकृतदायसंक्षेप ० [H. T. COLEBROOKE.]

1495.

2770. Foll. 157 (paged 1-314); folio; size 12½ in. by 8½ in.; bound in the European fashion; modern Bengali handwriting; twenty-six lines in a page.

Vyavasthāsāra(samgraha), a similar summary of the law of the *Smṛitis*, by *Nārāyaṇa Śarman Siddhāntavāgīśa Bhaṭṭācārya*. The section on religious observances. It begins:

नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं श्रीनारायणशर्मणा ।

क्रियते इतिप्रयत्नेन व्यवस्थासारसंग्रहः ॥

नानाजनकृतान् ग्रन्थान् विविधान् बहुधा मया ।

आलोक्य सारमाकृष्य संक्षिप्य रच्यते विधिः ॥

व्यवस्थास्तु कियतो ज्ञ उपयुक्ता (!) विशेषतः ।

अन्याश्चान्यत्र विज्ञेया बाहुल्याद्या उपेक्षिताः ॥

इदानीमुपयुक्तस्य त्यागः साम्यार्थकस्य च ।

क्रियते यन्मया तद्वि सुधीभिः क्षम्यतामिति ॥

अथ प्रातःकृत्यं । ०

इति व्यवस्थासारसंग्रहे आह्निकव्यवस्थापरिच्छेदः ॥ अथ मासकरणं p. 72; इति व्यवस्थासारे तिथ्यादिव्यवस्थापरिच्छेदः ॥ अथ आद्वव्यवस्था । p. 139; इति व्यवस्थासारे आद्वव्यवस्थापरिच्छेदः ॥ अथाशीर्चं p. 197; इति व्यवस्थासारे आशीर्चादिवृषोत्सर्गान्नव्यवस्थापरिच्छेदः ॥ अथ कलौ वर्ज्यकर्माणि p. 247;—[अथ दक्षपुत्रविधिः p. 248; अथ विवाहः p. 249, etc.];—इति ० कलौ निवेधकर्माद्यज्ञानतः पुण्यद्वैगुण्यान्नव्यवस्थापरिच्छेदः । p. 273.

It ends: इति व्यवस्थासारे विवादादिपरीक्षानव्यवस्था-
परिच्छेदः ॥ श्रीनारायणशर्मणा विरचितं व्यवस्थासारसंग्रह-
पुस्तकं समाप्तं ॥

For another MS. of this treatise, see Rāj.
Mitra, Notices, I., p. 226.

For a different work of the same title, see
no. 1571.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

1496.

1377. Foll. 119; size 17 in. by 3½ in.;
folded to half the length; fair, modern Ben-
gali handwriting; eight lines in a page.

The same work. Incomplete.

The *Śrāddha* section beg. fol. 105a; अथा-
वाहनं fol. 118b; अथार्घ्यं । अन्तर्गोपपरिशिष्टं fol. 119a, l. 1.

It terminates abruptly: उत्तरतः स्त्रिया इति शत-
पथश्रुतावुत्तरशब्दस्य वा- [H. T. COLEBROOKE.]

1497.

251b. Foll. 37; size 12½ in. by 4½ in.;
legible, modern Bengali handwriting; eight
lines in a page.

Vyavasthāsārasamcaya, a summary of obse-
quial rights and the law of inheritance, by the
same author.

It begins:

नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं श्रीनारायणशर्मणा ।

क्रियते ऽतिप्रयत्नेन व्यवस्थासारसञ्चयः ॥

अथ समान्यतः सर्वेतिथिव्यवस्था । ०

For an analysis of the treatise, see Rāj.
Mitra, Notices, III., p. 126.

इति नारायणशर्मकृतौ व्यवस्थासारसञ्चये तिथ्यादिव्यवस्था-
सारसञ्चयः समाप्तः ॥ अथ श्राद्धसामान्यकालव्यवस्था । fol.
10b; इत्यशौचव्यवस्थासंक्षेपः ॥ अथ संबन्धव्यवस्थासंक्षेपः
fol. 23, etc.; इति दायभागव्यवस्था fol. 36b.

It ends (cf. *Vāj. Samh.* 34, 1):

यज्जाग्रतो दूरमुदैति तदु सुप्तस्य तथैव ।

दूरगमं ज्योतिषां ज्योतिरेकं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ॥

इति मंत्रं यजुर्वेदसंकल्पानन्तरं पठेत् । सामगस्तु देवो वो
द्रविणोदा (*Sām. S.* 1, 55; 2, 863) इति पठेत् ॥

इति श्रीनारायण - - (erasure)सिद्धान्तवागीशभट्टाचा-
र्यविरचितो व्यवस्थासारसञ्चयः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1498.

1629. Foll. 57; size 18½ in. by 4½ in.;
folded to half the length; well written, in the
Bengali character; nine lines in a page.

Smṛitisāravayavasthā, another summary of
smārta ordinances, by *Vidyāratna* (?) *Smārta-
bhāṭṭācārya*.

It begins (the *śloka* supplied in the margin):

प्रणम्य परमात्मानं न्यायरत्नेन धीमता ।

रच्यते स्मृतिसारस्य व्यवस्था बुधतुष्टये ॥

अथाशौचव्यवस्थासंक्षेपः ॥ तत्र प्रथमं सहमरणानुमरणवि-
निरूपणं । तत्र ब्राह्मण्यादिसकलभार्याणां स्वगतपतिगतस्वर्गाधि-
नीनां सहमरणे ऽधिकारः । ब्राह्मण्याश्चानुमरणे ऽधिकारः ।
तदन्यासां पतिपादुकादि यत्किंचिद् द्रव्यमादायानुमरणे ऽप्यधि-
कारः । ०

अथाशौचशंकरसंक्षेपः fol. 2a; अथ गर्भश्रावाशौचं fol.
4b; अथ स्नयशौचं fol. 5a; अथ विदेशस्थाशौचं fol. 5b;
etc.—अथ द्रव्यशुद्धिः fol. 9a; अथ सूतिकादिमरणे व्यवस्था
fol. 9b; अथ प्रेततर्पणव्यवस्था fol. 11a; अथ दानव्यवस्था
fol. 12b; अथ प्रेतक्रियाधिकारिणः fol. 14b; इत्यशौ-
चसंक्षेपः । अथ श्राद्धसंक्षेपः fol. 16b;—समाप्तेयं श्राद्धव्यव-
स्था । अथोद्वाहव्यवस्था ॥ तत्रादौ सापिण्डं निरूप्यते । ०
fol. 33a; अथाष्टादशविवादानां संक्षेपो लिख्यते ॥ तत्रादौ
ऋणसंक्षेपः । fol. 36a; अथास्वामिकविक्रयः fol. 38a; अथ
दण्डप्रदानिकं fol. 38b; अथ दायव्यवस्थासंक्षेपः fol. 40b;
अथ भागानर्हीः fol. 41b; अथ स्त्रीधनविभागः fol. 42b;
इति दायभागसंगृहः । अथ विचारानरं fol. 45a; अथ गोव-
धप्रायश्चित्तसंक्षेपः fol. 45b;—अथ गोवधापवादः fol. 49b;
इति प्रायश्चित्तसंक्षेपः ॥ अथ साक्षिव्यवस्थासंक्षेपः fol. 50a;
अथ संक्रान्तिसंक्षेपः fol. 51a; अथ संक्रान्तिकृत्यं fol. 55b;
अथैकादशीव्यवस्थासंक्षेपः fol. 56b.

It ends: इति [विद्यारत्न suppl. in marg.] स्मार्त-
भट्टाचार्यविरचितस्मृतिसारव्यवस्थेयं समाप्ता ॥

शकाब्दाः १७२७ । १२१२ । १५ फाल्गुन । शुक्रवार । कृष्ण-
तृतीया । ० । वाँववाडियानिवासि श्रीरामहरिदासुरुद्रस्य स्वा-
क्षरपुस्तकमिदं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

C. WORKS ON CIVIL LAW (Vyavahāra).

1499.

1274c. Foll. 50; size 13 in. by 4½ in.; fairly written, in the Bengali character; ten lines in a page; modern.

Vyavahāramātrikā, a manual of jurisprudence, by *Jīmūtavāhana*.

It begins:

व्यवहारमातृकैषा सकलविवादेषु धर्मवादार्थी ।
लोकद्वये ऽपि वक्ष्यति सुतमिव शुश्रूषया माता ॥

तत्र विवादविषयानाह नारदः । ०

इति प्रथमभाषापादः fol. 14a; इत्युत्तरभाषानिर्यो द्वितीयः
पादः ॥ अथ क्रियापादः fol. 20a; ० इति लेख्यप्रकरणं ॥
संप्रति भुक्तिर्विविच्यते fol. 40b.

It ends: इति पारिभाद्रमहामहोपाध्यायश्रीजीमूतवाह-
नकृता व्यवहारमातृका समाप्ता ॥

Regarding the author, see his *Dāyabhāga*, no. 1511. [H. T. COLEBROOKE.]

1500.

995. Foll. 101; size 13 in. by 5 in.; in-
different Bengali handwriting; European paper
(watermark 1802); eight lines in a page.

Vivādacandra, a digest of civil law, com-
posed by *Lakṣmī* (*Lakṣmī*) *Devī*, queen of
Candrasimha of Mithilā, and published under
the name of her nephew, *Misarū Mīśra*.

It begins: वन्दे श्रीकण्ठवैकुण्ठवकुण्ठौ ० six ślokas
(Aufrecht, Cat. Bodl., no. 718) which enu-
merate a succession of four princes, viz. *Bhavaśa*,
his son *Harasimha*, his son *Darpanārāyaṇa*
(wife *Hīrā*), his son *Candrasimha* (wife *Lakṣmī*
Devī).

The *Harasimha* here mentioned is usually
identified—e.g. by Aufrecht, Bhandarkar (Rep.
1883-84, p. 48), *Rajk. Sarvadhikari* (Tagore
Law Lect., p. 398)—with the founder of the
new Nepal dynasty, in whose reign *Caṇḍeś-
vara's Ratnākara* was composed about 1314 A.D.
(see no. 1390); whence the present work would
have to be assigned to the latter part of the
14th century. The above genealogy does not,
however, seem to agree either with the tradi-
tionary account (Wright and Kirkpatrick), or
with the dates hitherto supplied by authentic
documentary evidence, see C. Bendall, Cat. of
Buddhist Sansk. MSS., p. xv.

The MS. then proceeds:

तत्रादावृणादानस्थले व्यवस्था । यथा व्यवस्थया यदुणमधमणौ
गृह्णाति तच्चिरकालं विना तथैव दद्यात् । ०

(अथ) वृद्धिनिषेधस्थले fol. 3a; आधिस्थले fol. 5b;
प्रतिभूस्थले fol. 8b; च्युतादानस्थले fol. 10b; न्यासस्थले
fol. 17b; अस्वामिविक्रयस्थले fol. 19b; संभूयसमुत्प्यानस्थले
fol. 21a; दत्ताप्रदानिकस्थले fol. 23a; भृतकस्थले 27a;
दासमोक्षस्थले fol. 27b; भाटकस्थले fol. 31b; स्वामिपा-
लविवादे fol. 32a; विक्रीयासंप्रदाने fol. 33b; क्रीत्वानुशये
fol. 35a; सीमाविवादे fol. 36b; सेतुस्थले fol. 37a;
कृष्टाकृष्टस्थले fol. 37b; दायविभागे fol. 39b; जीवत्पितृ-
कविभागे fol. 40a; प्रमीतपितृकविभागे fol. 42a; भागा-
नहस्थले fol. 43b; अविभाज्यस्थले fol. 44b; स्त्रीधनस्थले
fol. 46a; स्त्रीधनविभागे fol. 48a; लुप्तविभागे fol. 50a;
पुत्रान्तरेविभागस्थले fol. 50b; अपुत्रधनविभागे fol. 52a;
संसृष्टिविभागे fol. 52b; क्रियाभेदे fol. 57b; अथ व्यवहारे
व्यवस्था fol. 58a; उद्धारस्थले fol. 64b; प्रत्याकलिते fol.
69b; सन्धौ fol. 71b; निव्योहरे fol. 72a; साक्षिस्थले
fol. 75b; असाक्षिस्थले fol. 78a; साक्षिप्रश्ने fol. 82a;
भुक्तिस्थले fol. 87a; युक्तिस्थले fol. 89b; जयपराजयाव-
धारणे fol. 92b; निर्णये fol. 93b; निर्णयितृकृते fol. 94b;
कृतनिवृत्तौ fol. 95b.

It ends: ब्राह्मणस्य स्त्रियापुत्रादिषु नौरसत्वापत्तौ परि-
गणनमुख्यत्वकल्पनालाभवाय सर्वेषां सवर्णाया व्यवहारयान्यथा
हि रोधापत्तेरिति ॥ इति महामहोपाध्यायश्रीमिसरुमिश्रविरचितो
विवादचन्द्रः समाप्तः ॥

Two leaves appended at the end contain a list of contents. [H. T. COLEBROOKE.]

1501.

2587. Foll. 76; size 13 in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing, of 1815 A.D.; nine lines in a page.

Vivādacandra. A less correct copy.

The colophon is followed by the list of chapters, written by the same hand, in continuous lines.

Besides *Smṛitikāras*, the following authorities have been found referred to:—*Pārājāta* [अग्निना प्रहितः साक्षी भवेदेको ऽपि याचित इति वचनात् याचित इति निक्षेपविशेषणमिति पारिजातः।] fol. 58a; *Prakāśa* [दायं निरिन्द्रिया अदाया हि स्त्रियो मता इति वैयायनात्। निरिन्द्रिया निःसत्त्वा इति प्रकाशः।] fol. 83b; *Ratnākara*, foll. 6a, 11b, 27b, 28b, 39b, 41a, etc.; *Vyavahārakārikā* [अत एव व्यवहारतिलके पुरुषशक्तिमात्रनिरूपणार्थं व्यवहारमेवमादयो दोषा भवन्तीति] fol. 49a; *Smṛitisūtra*, foll. 18b, 41a [तदुक्तं स्मृतिसारे। एतच्च देशाद्युपन्यास एवोपयुक्तः यथामुक्ते देशे इत्यसंख्याकमनेन गृहीतं तेन तद्देशीयानां साक्षित्वं भवति] 47b, 73a, b.

[MACK. COLL.]

1502.

1413. Foll. 155; size 12½ in. by 6 in.; well written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

Vivādatāṇḍava, a digest of Civil law, by *Kamalākara Bhaṭṭa*, son of *Rāmakrishṇa Bhaṭṭa* and *Umā*, grandson of *Nārāyaṇa Bhaṭṭa*, and great-grandson of *Rāmeśvara Bhaṭṭa*.

It begins:

श्रीरामकृष्णपितरं नत्तोमाख्यं च मातरं ।

कमलाकरसंज्ञेन व्यवहारो निरूप्यते ॥

तत्रादौ सभा । मदनराजे वृहस्पतिः ।

दुर्गमथे गृहं कुर्याज्जलवृक्षाश्रितं नृपः ।

प्राग्दिशि प्राङ्मुखीं तस्य लक्ष्म्यां कल्पयेत्सभा ॥ ०

(अथ) व्यवहारविषयं fol. 6a; इति भाषापादप्रथमः fol. 12a; इति क्रियापादः fol. 14b; इति दंडभेदाः fol. 16b;

अथ लिखितं fol. 21b; लेख्यसंदेहे निर्णयः fol. 24a; इति लेख्यप्रकरणं fol. 25a; इति भुक्तिगुरुकरणं fol. 28b; इति ० साक्षिप्रकरणं fol. 36a; इति ० दिव्यपरिभाषा fol. 39b; ० तुलादिव्यं fol. 43b; अग्निदिव्यं fol. 46a; जलदिव्यं fol. 47b; विषदिव्यं fol. 49a; कोषदिव्यं fol. 50a; तंडुलदिव्यं fol. 50b; तन्ममाषः fol. 51a; कालदिव्यं ib.; धर्माधर्मदिव्यं fol. 51b; इति ० दिव्यनिर्णयः ib.; इति दंडमानं fol. 52b; अथ विभागकालः fol. 55b; अथ विभाज्यं fol. 64b; अथ मुख्यगौणपुत्राः fol. 68a; अथ जारजानां विभागः fol. 71a; अथापुत्रधनविभागः fol. 72b;—इति संसृष्टिविभागः fol. 83a; इति भागानर्हाः fol. 84a; इति स्त्रीधनविभागः fol. 91a; इति ० दायभागः समाप्तः । अथाष्टादश दानानि fol. 93a; इति प्रतिभूविधिः fol. 103b; इति ० अणुधानं fol. 107b; इति ० निक्षेपः fol. 111b; इत्यस्मान्निविध्यः fol. 113a; इति संभूयसमुत्थानं fol. 116a; इति दत्ताप्रदानं fol. 118a; इति क्रीतानुशयः fol. 119a; इति विक्रीयसंप्रदानं fol. 120b; इत्यभ्युषादानं fol. 124a; इति स्वामिपालविवादः fol. 129b; इति ० सीमाविवादः fol. 136a; इति ० दंडपारुष्यं fol. 140b; इति साहसं fol. 145b; इति स्त्रेयं fol. 149a; इति स्त्रीसंहरणं fol. 153a; इति स्त्रीपुधर्माः । अथ प्रकीर्णकं fol. 154a.

It ends:

तर्के दुस्तर्कमेधः फलिपतिभणितिपाणिनीये प्रपंचे

न्याये प्रायः प्रगल्भः प्रकटितपटिमा भाट्टशास्त्रप्रचट्टे ।

प्राभः प्राभाकरीये पथि मथितदुरतांतवेदोतसिंधुः

श्रौते साहित्यमार्गे प्रवरतरगतितर्धमेशास्त्रेषु यश्च ॥

येनाकारि प्रोद्धा वास्तिकस्य

टीका वान्या विंशतिग्रंथमाला ।

श्रीरामाष्टोरपिता निर्णयेषु

सिंधुः शास्त्रे तत्वकौतूहले च ॥

रामकृष्णसुतेनात्र कमलाकरशर्मेणा ।

तेन अमः कृतो यो ऽत्र तेन प्रीतो ऽस्तु राखवः ॥

इति श्रीमहास्वप्नप्रमाणपारावारपारीणजगद्गुरुश्रीरामेश्वरभट्टसूरिसूनुनारायणभट्टात्मज[रामकृष्णभट्टसुत]श्रीकमलाकरभट्टकृतं विवादतांडव्यं समाप्तं ॥ ० संवत् १८६४ ॥ लिखितमग्निरामब्राह्मदेवशर्मेणा ॥

Besides *Smṛitikāras* and *Purāṇas*, the following authorities are freely quoted: *Aparārka*, *Kalpataṛu*, *Jimūtavāhana*, *Madanaratna*, *Mā-*

dhavīya, *Vijñāneśvara*, (*Smṛiti*)*candrikā*; also occasionally: *Govindarāja*, fol. 77a; *Gauḍadi-
vyatattva*, fol. 7a; *Bhojarāja*, fol. 77a; *Medhā-
tithi*, fol. 7a; *Ratnākara*, fol. 44a; *Viśvarūpa*,
fol. 77a; *Śrīdhara*, fol. 65b; *Someśvarabhāṭṭa*,
fol. 71a.

The author's *Nirṇayasindhu* was composed in 1611 A.D. For his place in the 'Bhāṭṭa family of Benares,' see the pedigree in V. N. Mandlik's *Vyavahāra Mayūkha*, p. lxxvi.

For the author's *Vyavahāra-Kamalākara* (? the same work), commencing with the same introductory verse, and forming part of the author's Digest, called *Dharmatattva-Kamalākara*, see Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner MSS., p. 504. [H. T. COLEBROOKE.]

1503.

2571. Foll. 153; size 13 in. by 5 in.; well written, in Devanāgarī, towards the end of last century; nine lines in a page.

The same work. Apparently transcribed from the same MS. as the preceding one; unless, indeed, it be the original of it.

[MACK. COLL.]

1504.

2867. Foll. 75; folio; size 12½ in. by 8½ in.; European paper; Malayāḷma character; 19-21 lines in a page.

Vyavahāramālā, a manual of civil law (? by *Varadarāja*), much used in Malabar.

According to Burnell, *Dāyavibhāga*, introd., p. xiii., note, the work, which is partly in vernacular, was compiled in the last century.

It begins :

नमो ऽस्तु नरसिंहाय भक्तानुग्रहकारिणे ।

अनाय बहुरूपाय सर्गस्थित्यनकारिणे ॥

मनुमुख्यसरःसमुद्भवैः सुकुमारैः प्रसवेवैचोमयैः ।

त्रिदिवाभिफलेनैर्नृपोचिता रचयामि व्यवहारमालिकां ॥

श्रीनारदः । मनुः प्रजापतिर्यस्मिन् काले राज्यमबूभुजत् ।

धर्मैकतानाः पुरुषास्तदासन् सत्यवादिनः ॥

तदा न व्यवहारो ऽभूत् द्वेपो नापि मत्सरः ।

नष्टो धर्मो मनुष्येषु व्यवहारे प्रवर्तितः ॥ ०

Iti vyavahārāvalokanadharmah, fol. 1a; *prāḍ-
vivākadharmah*, fol. 1b; *sabhāsabhyopadeśah*,
fol. 2b; *vyavahāralakṣhaṇam*, fol. 3b; *āvedana-
lakṣhaṇam*, ib.; *anāsādhyaprakaraṇam*, fol. 4b;
abhiyogavidhiḥ, fol. 5b; *anuttaravidhiḥ*, fol. 6b;
dushtalakṣhaṇam, ib.; *hīnalakṣhaṇam*, ib.; *san-
dhiḥ*, fol. 7a; *sākshiprakaraṇam*, fol. 8b; *sākshi-
dūshaṇam*, fol. 9b; *rājaśūsanalakṣhaṇam*, fol.
11b; *sallekhyā-punarlekhyā-dushtalekhyapraka-
raṇam*, fol. 12a; *dūshītalekhyāparikṣhā*, ib.;
lekhyābalaṃ, ib.; *lekhyaprakaraṇam*, fol. 12a;
bhuktiḥ, fol. 13b; *anyabhogavinyapavādaḥ*, fol.
14b; *vichinnabhoganirṇayaḥ*, ib.; *divyadeśavi-
dhiḥ*, fol. 16a; *dhaṭavidhiḥ*, fol. 17b; *agnividhiḥ*,
fol. 18b; *udakavidhiḥ*, fol. 19b; *vishavidhiḥ*,
fol. 20a; *kośavidhiḥ*, fol. 20b; *tanḍulavidhiḥ*,
fol. 21a; *tuptamāshavidhiḥ*, ib.; *phalavidhiḥ*,
fol. 21b; *dharmavidhiḥ*, ib.; *śapathavidhiḥ*,
fol. 22a; *nyāyavidhiḥ*, fol. 22b; *jāyapatravidhiḥ*,
ib.; *svutantra-puratantralakṣhaṇam*, fol. 23b;
deśācārāḥ, ib.; *keriyābhedaḥ vyavahāramātrikā-
kāṇḍam samāptam*, fol. 24b;—*ṛṇaprayogaḥ*, ib.;
... *pratibhūvidhiḥ*, fol. 27b; *ṛṇasya deydēya-
vidhiḥ*, fol. 29a; *iti vyavahārumālāyām ṛṇadāna-
kramah*, fol. 30a;—*vaṇigvidhiḥ*, fol. 32b; *ritvig-
vidhiḥ*, fol. 33a; *karshavidhiḥ*, ib.; *śilpinarta-
kāṇḍam dravyavibhāgaḥ*, fol. 33b; *iti vyavahāra-
mālāyām sambhūsamutthānālkyam vivādupadam*,
ib.;—*dattapradānikam samāptam*, fol. 34b;
nityadāsyaprakārah, fol. 36b; *dāsyādihikāraṇam*
abhyupetyāśūsūśhā samāptā, fol. 37a; *bhṛitasya*
dānādānavidhiḥ, fol. 37b; *panyānuvṛittikālāḥ*,
fol. 41b; *uktālābhakrayaḥ*, fol. 42a; *jātyādijñā-
panam*, fol. 43a; *aprakāśataskaravidhiḥ*, fol. 45a;
śimābhedaḍaṇḍavidhiḥ, ib.; *taskaramigrahaṇa-
vidhiḥ*, fol. 49a; *prakāśataskarāḥ*, fol. 50a; *pra-*

kūśatasakaradaṇḍaḥ, fol. 50b; *vīlakaṣhaṇavidhiḥ*, fol. 51b; *varṇādīsteyadaṇḍavidhiḥ*, fol. 52a; *corāpāhṛitadravyavidhiḥ*, fol. 52b; *steyāpavādaḥ*, fol. 53a; *sāhasadaṇḍaḥ*, fol. 54b; *daṇḍapūruṣhyam*, fol. 55b; *saṃgrahaṇalakṣhaṇam*, fol. 56b; *veśyūgamādidāṇḍaḥ*; *iti vyavahāramūlāyāṃ saṃgrahaṇavivādapadaṃ samūptam*, fol. 58a; *kanyā-doshah*, fol. 58b; *varagunah*, fol. 59a; *vivāha-lakṣhaṇam*, fol. 61a; *vibhāgakūlah*, fol. 62a; *pramītāpitribhāgaḥ*, fol. 64a; *anekadhānavibhāgaḥ*, ib.; *asaṃskṛitasamṣkūrah*, fol. 64b; *avibhāgyam*, fol. 65b; *strīdhanakṛityam*, fol. 66b; *punarbhūjātadāyādaḥ*, ib.; *bhartṛilubha-strīdhanavibhāgaḥ*, ib.; *aprajāstrīdhanavibhāgaḥ*, fol. 67a; *strīdhanalakṣhaṇam*, fol. 67b; *vibhuk-tasēshavibhāgaḥ*, ib.; *savarṇasamabhāgavibhāga-vidhiḥ*, fol. 68a; *vibhuktāgatavibhāgaḥ*, fol. 68b; *putrātidesah*, fol. 69b; *putranirvurtanam*, fol. 70a; *pitṛidāyāḥ*, fol. 70b; *putradhanavibhāgasamūp-tah*, fol. 71a; *saṃsṛiṣṭivibhāgaḥ*, fol. 71b; *vibhāganirṇayah*, ib.; *vibhāgukṛityam*, *dayāda-vibhāgūkhyam* *samūptam*, ib.;—*nidhyadhigamaḥ*, fol. 74b.

It ends : ननुः ॥

एवं सर्वानिमान् राजा व्यवहारान्नापयन् ।

अपोह्य कित्त्वप्यं सर्वं प्राप्नोति परमां गतिं ॥

व्यवहारमाला समाप्ता ॥ ० ॥

In the Whish collection of the Royal Asiatic Society there are two copies of this work, in the Malayāḷma character, a palm-leaf and a paper MS.

[DR. LEYDEN.]

1505.

3145b. Foll. 141; size 17 in. by 10½ in.; well written, in Devanāgarī; fifteen lines in a page; European paper and style.

Vivādasūārṇava, a Digest of civil law, compiled for Sir W. Jones, in 1789, by *Survora Śarman*.

The work, which is divided into nine chapters (*taraṅga*), begins :

श्रीकालिका मञ्जुकपालमालिका

सृष्टिस्थितिध्वंसकटाक्षचालिका ।

आस्तां सदा सेवकवर्गपालिका

सच्चिन्मयी विमलसमूहचालिका ॥ १ ॥

इलेशसुदेशार्णवभूषणकारो

दिशो यशश्चन्द्रिकया प्रकाशयन् ।

अधीत्य शास्त्रं प्रतिभाययाय तत्

स्वया समस्तं खलिषौ युयोज यः ॥ २ ॥ ० ॥

अर्थं यथा शास्त्रमवेत्य शासितुं

प्रजाः सुधीर्मिस्त्र योन्मभूषितः ।

अजीजपत् स व्यवहारसाधको

यथः समस्तार्थमयो विरच्यतां ॥ ६ ॥

अध्वेषितस्तेन तदामृष्ट्विन्

यथात्ममालोच्य वह्निंस्त्रिवेदी ।

सर्वोरुशर्मा विषयानुरूपं

विवादसारार्णवमातनोति ॥ ७ ॥

अथ प्रजापालनार्थकृतेन प्रजापरिपालनाय व्यवहारदर्शनं प्रत्यहं कर्तव्यं । इति संचिंत्य नृपतिः क्रतुतुल्यफलं पृथक् । ०

The following abstract is given by Colebrooke on the fly-leaf (to which the Sanskrit headings are here added).

Introduction—(weights). P. 1.

I. **च्युषादाननिरूपणं** ॥ On Loans (interest, 4b; prohibited interest, 7b; pledges, 11b; sureties, 16b; payment, 19b; recovery, 25b). P. 3b.

II. **उपनिध्यादिनिरूपणं** ॥ On Deposits, etc. (re-scission of purchase and sale, 30b, 31b; sale without ownership, 34a). P. 27b.

III. **वेतनादानादिनिरूपणं** ॥ On non-payment of wages or hire (hire and rent, etc., 41a; concerns among partners, 42b; subtraction of gift, 46a; breach of compact, 50b; duties of man and wife, 52b; disputes between master and herdman, 55a). P. 37a.

IV. दायभागनिरूपणं ॥ On Inheritance (partition among brothers, 62b; partible property, 66a; succession to the property of women, 69b; effects concealed and adopted sons, etc., 72a; son by slave, 77b; partition after reunion, 80b; disputed partition, 83b). P. 59a.

V. क्रियाबलादिरूपणं ॥ On Contracts and jurisprudence (valid and invalid contracts, 84a; deed of gift, 84b; written precepts, 86a; decrees, 87b; judicial procedure, 88b; evidence, 95b; ordeal, 94a). P. 84a.

VI. लिखितादिप्रमाणनिरूपणं ॥ On written Documents and other proof (non-caption, 104b; oral evidence, 106b; incompetent witnesses, 107b). P. 102b.

VII. द्यूतादि ० ॥ On Gaming, etc. (slander, 112b, assault, 115b; theft, 118b; private stealing, 121a). P. 111b.

VIII. साहसादि ० ॥ On Violence (abduction of women, 130a). P. 125b.

IX. प्रकीर्णम् ॥ Miscellaneous fines, etc. P. 135a.
Appendix विभागपत्रं Partition Deed. P. 138a.

[H. T. COLEBROOKE.]

1506.

3145a. Foll. 116; size 17 in. by 10½ in.; well written, in Devanāgarī; 16-18 lines in a page; European paper and style.

Vivādūrṇavasatū, a digest of Hindu law in 21 sections (*tarāṅga*), compiled, for Warren Hastings, by the Paṇḍits: *Bāṇeśvara*, *Kṛipārāma*, *Rāma Gopāla*, *Kṛishṇajivana*, *Vīreśvara*, *Kṛishṇacandra*, *Gaurīkānta*, *Kālīśaṅkara*, *Śyāmasundara*, *Kṛishṇakeśava* and *Sitārāma*.

The work begins:

विश्वेषां शरणं नवानुदरुचिः सङ्गच्छन्ति तामणिर्यः
प्रयूह्यतमोविनाशमिहिरः कीनाशभीनाशनः ।
संसारैकमहाख्येति पततां निस्तारवीजं नृणां
गोविन्दः कृपया सुरासुरगणैर्वैद्यश्चिरं पातु नः ॥

चंडेशधारेश्चरविश्वरूपा मिताक्षराकारहलायुधौ च ।
श्रीकृष्णवाचस्पतिधर्मरत्नकृतस्तथा श्रीकरभूलपाणी ॥

गोविन्दलक्ष्मीधरतत्त्वकारा

आचार्यचंडामणिना च भट्टः ।

वाक्यानि चैषां सुविमृश्य कुर्मो

ग्रन्थं विवादाख्येवभञ्जनाख्यं ॥

इह वाक्यानि वर्णादेः मृष्टिस्तद्वर्णनिरूप्यः ।

राजप्रशंसा तच्च त्रयमिदं तादिलक्षणं ॥

राजधर्मं चृणुदानं वृद्धाधिविधिलग्नकाः ।

चृणुदानोद्गाहणयोर्विधिर्दायनिरूपणं ॥

It ends:

इति विद्वद्विरचिते विवादाख्येवमेतुके ।

तरंगो निधिर्दंडाद्यैरेकविंशो ऽत्र कीर्तितः ॥

वाणेश्वरकृपा रामरामगोपालकृष्णजीवनाख्यैः ।

वीरेश्वरकृष्णचंद्रश्रीगौरीकांताभिधानैः ॥

सद्भिः कालीशंकरश्यामसुंदरकृष्णकेशवसंज्ञैः

सीतारामसंज्ञैश्च कृतो ग्रंथः स्फुरतु सभायां ॥

इत्यनेकविधयवासि विद्वद्वंदोपवाख्यैः ।

विवादाख्येवमेतानां ग्रंथः संपूर्णतां गतः ॥

[II. T. COLEBROOKE.]

1507.

37. Foll. 79; large 8vo; size 10 in. by 6 in.; indifferent Devanāgarī handwriting; eleven lines in a page.

Dharmaśāstrasamgraha, a portion of a digest of Civil law which was to have been compiled, for Colebrooke, by *Bāla Śarman Pāyagunḍa* (then eighty years of age), son of *Vaidyanātha* and *Lakshmī*, assisted by three other Paṇḍits, but was left incomplete.

It begins:

मंगलास्पदमंगलहारी मंगलेषु जनमंगलकारी ।

मंगलप्रदसुमंगलकोटिर्निर्मलं दिशतु मंगलमूर्तिः ॥ १ ॥

काशी वः कुशलं करोतु कुरुतान्मदाकिनी मंगलं

विश्वेशस्तनुमातनोतु तनुताच्छ्रीदंडपाणिः श्रियं ।

दुर्गा दुर्गगतिं धुनोतु सततं छिंद्याद्भवानी भयं

लोलाकैः सदुदकैदो ऽस्तु भवतां स्यात्केशवः ज्ञेशहा ॥ २ ॥

सर्वतर्थाथतत्त्वज्ञः परध्वांतनभोमणिः ।

इंगरेजकुलाभिग्लौरियाचितसुरदुमः ॥ ३ ॥

श्रीविश्वनाथमुदयापरिपूर्वत्व-

देशप्रजादिपरिपालनगीतकीर्तिः ।

धौदार्यवीर्यश्रुतशास्त्रनयप्रवीणः

श्रीकौपणी विजयते रणरंगधीरः ॥ ४ ॥

श्रीशं नत्वा श्रीनिवासी दाक्षिणात्यो निर्वन्धकृत् ।

नागेशपादनिरतो वैद्यनाथाम्नजः सुधीः ॥ ५ ॥

मुमनःकुलवुरुकसाहेवाज्ञमजीविकः ।

लक्ष्मीसूनुर्भवान्यवोविप्रद्वयविलेखकः ॥ ६ ॥

धर्मशास्त्रिमहादेवमनूदेवमहायकः ।

बालशर्मा स्वालबुद्धिः पायगुंडोपनामकः ॥ ७ ॥

मन्वादिस्मृतिवाक्यानि प्रायवाचीनिर्वन्धकान् ।

परिभाव्य व्यवहृतेः पदानां परिपूरणं ॥ ८ ॥ ० १२ ॥

तत्र तावत्सामान्यतो विशेषतश्च व्यवहारो निरूप्यते । ०

इति व्यवहारसामान्यलक्षणं fol. 7a; ० व्यवहारविषयसा-

मान्यलक्षणं fol. 9a; ० व्यवहारभेदप्रपञ्चनं fol. 15a;

० सभारिरूपणं fol. 18b; ० व्यवहारदर्शनकालः fol. 20a;

० व्यवहारदर्शनविध्यादि fol. 31b; ० देशाद्याचारदर्शनं fol.

38a; ० प्राड्विकनिरूपणं fol. 43b; ० सभ्यादयो निरु-

पिताः fol. 49a; ० स्मृत्यादिवलावलं fol. 65a; ० व्यवहा-

रदर्शिवलावलं fol. 69b; ० प्रचलदृष्टयन्त्रिचिह्नव्यवहारपरावृत्तिः ॥

अथ गृहीतधनदेः परावर्तनं fol. 78b.

The MS. breaks off abruptly at the bottom of fol. 79b.

The margin of foll. 1 and 2 has the following note in Colebrooke's handwriting (with slight alterations of spelling):—

"1st May, 1800. The first sheets were received from Bāla Śarma Pāyagūṇḍa on this date.—This is little else but the *Vīramitrodāya* revised. As it is a scarce book and very little known, Bālaśarma and his pupil Memudeva did not suspect I could detect the plagiarism. But as Mitra Miśra's work is far better than the Pāyagūṇḍa is capable of producing himself, there is no reason to regret this imposition. I shall nevertheless pay him the promised reward and continue his monthly establishment until the work be completed and the reward be delivered to him. After the experience I have had, that no Pandit is capable (or adapted by his habits of thinking) to compile a digest in the form I require, I must now seriously set about

compiling it myself. I shall take the arrangement of this compilation for the basis; because the publick have, no doubt, more confidence in the Pandits than in me. 3rd May, 1800. H. C."

[H. T. COLEBROOKE.]

1508-1510.

3141-3. Foll. 198, 107 and 251 resp.; size 17 $\frac{3}{4}$ in. by 11 in.; European paper and style; well written, in Devanāgarī; 18-27 lines in a page.

(*Vyavachāra*-) *Siddhānta-pīyūṣhā*, being two supplementary codes of Hindu Civil and Criminal law, with a commentary, compiled for Colebrooke by Chitrapati Śarman.

It begins:

भुजंगमुखवायुना जलितभालनेत्राग्निना

द्रवद्रजतवच्चलं यदुदरे ऽस्ति गंगाजलं ।

जटावलयमूर्जितं तदिह धूर्जतेः सर्वतः

सदास्तु जनतामुदे कनकभांडपिंगाकृति ॥ १ ॥

यत्कांता गिरिजा गणेशजननी गंगा जटायां विधुर्

भाले चक्षुषि मीनकेतुदहनः कोपप्रचंडानलः ।

राजतुंगरसारकृत्तिवसनो वक्षस्थले नागराट्

देवाराधितपादपद्मपुगलो देवो मुदे वो ऽस्तु सः ॥ २ ॥

देवमेकाक्षरं वंदे परमात्म स्वयंभुवं ।

नित्यं संतं हि सर्वज्ञं सर्वगं सर्वसंभवं ॥ ३ ॥

न्याये धर्मधुरंधरस्य संप्रति महापातुर्जगन्मंडले

गुण्याधारभुवः स्वयं सुविदुषः श्रीश्रीपदश्रीमतः ।

कोलब्रूकवरस्य भव्यवचसा भूयो भृशं प्रार्थितः

श्रीमच्चित्रपतिः सुधीर्चवहृतेर्ग्रियं विधत्ते मुदा ॥ ४ ॥

अथ ग्रंथमुखवर्धः ।

योगीश्वरं याज्ञवल्क्यं संपूज्य मुनयो ऽब्रुवन् ।

वर्णाश्रमेतराणां नो ब्रूहि धर्मानशेषतः ॥

अत्र योगी संयमवान् ०

Vol. I. has the colophon: इति सदासमादृताने-
कविद्वज्जनसकलविद्याविद्योततानाम्पूज्यश्रीमन्नामस-हेनूकस् -
कोलब्रूकसाहेवाज्ञया महोपाध्यायश्रीचित्रपतिशर्मैविरचिते व्यव-
हारसिद्धान्तपीयूषे चतुर्थपरिच्छेदः समाप्तः । समाप्तश्चायं ग्रंथः ॥

The second compilation (beginning with six introductory *ślokas*) follows closely the order

of the *Vyavahāramūrtikā*, as is stated in the beginning: अथ व्यवहारमातृकामभिधाय क्रमशः चूलादानादीनि अष्टादश विवादपदानि निरूपयिष्यता प्रथमं तावदादौ चूलादानाख्यमाद्यं विवादपदं निरूप्यते ॥

The third vol. ends: इति प्रकीर्णप्रकरणं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1511.

1225. Foll. 53; 4to; size 11 in. by 8 in.; fairly written, in the Bengali character, towards the end of the last century; 16-22 lines in a page.

Dāyabhāga, *Jīmūtavāhana*'s well-known treatise on the law of inheritance and partition, which forms the chief authority on the subject in the *Gauḍa* school of law.

This was evidently Colebrooke's hand-copy. It is corrected throughout, and references and other notes have been added by him in the margin.

A fly-leaf at the beginning contains a Sanskrit, and one at the end an English, list of contents.

There are several Indian editions of this work, the best of them, with seven commentaries, ed., for *Prasanna Kumār Tagore*, by *Bharatacandra Śiromaṇi* (Calc. 1863-66). There is also a translation of it by Colebrooke, in his 'Two Treatises on the Hindu Law of Inheritance' (1810, and several times reprinted since).

The author's age is uncertain; but if, as Mr. Rajkumar Sarvadhikari (Tajore Law Lectures, 1880, p. 402) has made probable, *Jīmūtavāhana* used the works of *Caṇḍeśvara* (1314 A.D.) and *Vācaspati Miśra*, and even refers to the latter under the designation of *Miśra*, he would have to be assigned to the 15th (or at latest, the beginning of the 16th) century, as he is quoted by *Raghunandana* and *Śūlapāṇi*.

The formerly assumed connection, or even identity, of the author with *Jīmūtavāhana*, the son of the mythic *Jīmūtakeṭu*, and reputed founder of the *Śīlāhāra*, or *Śīlāra*, dynasty of Tagara and the Konkan (Bhandarkar, Early History of the Dekhan, p. 92 seq.) has no foundation to rest upon.

[H. T. COLEBROOKE.]

1512.

1416. Foll. 69; size 13 in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, towards the end of last century; nine lines in a page.

The same work; corrected throughout.

A leaf appended at the end contains an index of sections.

[H. T. COLEBROOKE.]

1513.

1586. Foll. 52; size 17 in. by 5 in.; good Bengali handwriting; European paper (water-mark 1803); eight lines in a page.

A commentary on *Jīmūtavāhana*'s *Dāyabhāga*, by *Śrīmātha Ācāryacūdāmaṇi*, son of *Śrīkarācārya* (the preceptor of *Raghunandana*).

Printed in the Tagore edition. A fly-leaf at the end contains a list of contents.

For the same author's *Ācāracandrikā*, see no. 1648; his *Śrāddhacandrikā*, no. 1734.

Other works by him are *Kṛityatattvārṇava*, Raj. Mitra, Notices, V., p. 257; II., 361; *Suddhiviveka*, ib. VIII., p. 273.

Śrīmātha's son, *Rāmaḥadra Nyāyūlaṃkāra*, wrote another commentary on *Jīmūtavāhana*'s treatise, likewise printed in the Tagore edition.

[H. T. COLEBROOKE.]

1514.

338. Foll. 67; size 11½ in. by 6 in.; good Bengali handwriting; European paper; eleven lines in a page.

Dāyabhāgaṭīkā, another commentary on the same work, by *Acyutaśarman* (*Calcravartin*).

It begins :

इन्दिरामन्दिरं नत्वा गोविन्दमजमव्ययं ।

टीका श्रीदायभागस्य क्रियते द्युतश्रमिणा ॥

ग्रन्थारम्भे विमलविधाताय इष्टदेवताकीर्तनरूपं मङ्गलं ०

Not quite complete. The MS. ends abruptly:
लिङ्गानुप्रधानमते स्यादवश्यकं त्विति वाच्यं द्रव्यत्वपर्वतत्वा-

Fol. 1a contains a list of the chapters.

On a fly-leaf Colebrooke notes that this commentator is nearly contemporary with *Raghunandana*, and that he quotes (*Śrīmātha*) *Ācāryacūḍāmaṇi* at fol. 47a, while he himself is quoted by *Maheśvara*, and his opinions criticised (without name) by *Śrī-Kṛishṇa*. The author also quotes his own commentary on the *Śrāddhahavivēka*, fol. 11b (अत्रान्यदस्मत्कृतश्राद्धविवेकटीकायामनुसंधेयं).

[H. T. COLEBROOKE.]

1515.

1498. Foll. 48; size 16½ in. by 5½ in.; fairly written, in the Bengali character, by two hands, at the beginning of the present century; 10 or 8 lines in a page.

Dāyabhāga-Siddhāntakumudacandrikā, a commentary on *Jimūtavāhana's* manual, by *Acyutānanda-calcravartin*.

It begins: अयमे ब्रह्म शाश्वतमिति मनुनैव ब्रह्मावतार-
ब्रमुक्तमिति तद्वाचकं मनुपदमतः प्रसङ्गान्मङ्गलमाचरन्त्रयैमावि-
ष्करोति । मन्वादीति ०

Printed in the Tagore edition.

A fly-leaf at the end contains an index of contents.

[H. T. COLEBROOKE.]

1516.

162. Foll. 118; size 12 in. by 6 in.; well written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; eight lines in a page; European paper.

A commentary on the *Dāyabhāga*, by *Maheśvara-bhaṭṭāchārya*.

It begins :

नत्वा भगवतीं दुर्गां टीकां दुर्गाचिबुद्धये ।

कुरुते दायभागस्य भट्टाचार्यमहेश्वरः ॥

Printed in the Tagore edition.

A fly-leaf at the beginning of the volume contains the list of contents.

[H. T. COLEBROOKE.]

1517.

1123a. Foll. 113; size 12 in. by 5 in.; legibly written, in Devanāgarī, at the end of the last century; ten lines in a page; foll. 41 and 42 were probably lost and have been supplied by four leaves of European paper, in a more recent hand, which also supplied foll. 91-113.

Śrī-Kṛishṇa Tarkālamkāra's comment on *Jimūtavāhana's* manual.

Printed in the Tagore and other editions.

[H. T. COLEBROOKE.]

1518.

1587c. Foll. 31; size 15½ in. by 5½ in.; fairly written, in the Bengali character, in 1806 A.D.; eight lines in a page.

A commentary on the *Dāyabhāga*, ascribed to *Raghunandana*, son of *Harihara* (whose authorship is, however, suspected by Colebrooke).

It begins :

स्निग्धजीमूतसंकाशं नत्वा नारायणं प्रभुं ।

आख्यानं दायभागस्य कुरुते रघुनन्दनः ॥

विभागो ऽर्थस्येति विभागः ०

Printed in the Tagore edition.

[H. T. COLEBROOKE.]

1519.

76A. Foll. 94; size 17½ in. by 11 in.; clear Bengali handwriting; European paper.

Jmūtavāhana's Dāyabhāga, with the commentaries of *Śrī-Kṛishṇa Tarkālaṅkāra*, *Acyutānanda*, *Śrīnātha*, *Maheśvara*, and *Raghunandanu*.

Maheśvara's tīkā is discontinued from fol. 71a; and that of *Śrīnātha* from fol. 82b.

All these five commentaries are printed in the Tagore edition, besides those of *Rāma-bhodra Nyāyālaṅkāra*, and *Kṛishṇakāntaśarman*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1520.

637a. Foll. 16; size 16 in. by 5 in.; fairly written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; ten lines in a page.

[*Dāya*]-*Kramasaṅgraha*, a compendium of the law of inheritance, by *Śrī-Kṛishṇa Tarkālaṅkāra Bhaṭṭācārya*.

It begins:

जगदच्चापद्वन्द्वमापदं क्षयसाधनं ।

विश्वकोटिविनिर्माणस्थितिसंहारकारणं ॥

निधाय हृदये दायधिकारक्रमसंग्रहः ।

क्रियते यद्विद्वतामोदी श्रीमच्छ्रीकृष्णशर्मणा ॥

A fly-leaf at the beginning of the MS. contains a list of contents.

The text of this treatise has been published, with an English translation, by P. M. Wynch, Calc. 1818; also the text, Calc. 1828.

[H. T. COLEBROOKE.]

1521.

1537. Foll. 44; size 11 in. by 4 in.; fairly written, in the Bengali character; European paper (watermark 1805); 7 or 8 lines in a page.

The same treatise.

A *sūcīpatra* has been added at the end.

According to a note added to the colophon, the MS. belonged at one time to one *Candra Nārāyaṇa Śarman*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1522.

967b. Foll. 13; size 16 in. by 3½ in.; fairly written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; seven lines in a page.

Dāyatattva, a summary of the law of succession, by *Smārta Vāgīśvara*.

It begins:

नन्वेष्टदेवं शुभदं स्मार्तवागीश्वरः सुधीः ।

तत्त्वं तु दायभागस्य तनुते हितकाम्यया ॥

अथ दायभागः । तत्रानेकसूत्रास्यदीभूतद्रव्यं दायस्तस्य तत्तद्भक्तिनिष्ठश्च विशेषोत्पत्तिहेतुव्यापारो भागः । तत्र विभाज्यत्वाद्दी निरूपणीयं ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1523.

1587a. Foll. 19; size 17 in. by 5½ in.; well, and correctly written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; eight lines in a page.

Dāya(bhāya)nirṇaya, the section on inheritance of the *Vivādanirṇaya*, by *Śrīkara-śarman*.

It begins:

[?].

श्रीरामचरणाम्भोजं ध्यात्वा श्रीकरशर्मणा ।

विविच्यते विवादेषु दायभागविनिर्णयः ॥

अथ दायभागनिर्णयः । दायभागो यावत्संवन्धिधनविभागः । मनुना । एष स्त्रीपुंसयोरुक्तो धर्मो वो रतिसंहितः । ०

अथ दायधिकारिणः fol. 2b; स्त्रीधनं fol. 4a; भर्तृदायविशेषः ib.; इति स्त्रीधनाधिकारनिर्णयः fol. 4b; इति दौहित्राधिकारनिर्णयः fol. 5a; इति मात्राधिकारनिर्णयः fol. 5b; इति भ्रात्राधिकारनिर्णयः fol. 6b; अथोदाधनाधिकारिणः fol. 8a; अथाध्यावाहनिकधनविचारः fol. 9a; अथ स्त्रीश्राद्धाधिकारिणः fol. 10a; अथ दायश्राद्धयोरधिकारिणः fol. 10b; अथ विभज्याविभज्यनिर्णयः fol. 11a; अथ पितृकृतविभागः fol. 12a; अथ जीवपितृकपैतामहधनविभागनिर्णयः fol. 13b; अथ मृतपितृकभ्रातृणां विभागज्येष्ठस्य विशोद्धारादिनिर्णयः fol. 15a; अथासवर्षभ्रातृणां विभागनिर्णयः fol. 15b; अथ मृतपितृकसजातीयभ्रातृविभागः ib.; इति भ्रातृविभागनिर्णयः । अथ स्त्रीधनविभागः fol. 18b.

The last leaf contains a table of contents.

Besides *Dharmasāstras* (including the *Paiṭhīnāsīsūtram*: 'स्वंच शुक्लं वरो गृह्णीयादिति' 'पैतृके विभज्यमाने दायदेभ्यः समो विभागः' fol. 15a; as also a metrical *Paiṭhīnāsi*), the author quotes repeatedly the *Dayabhaga*, the *Chandogapariśiṣṭa*, (*Vācaspati*-) *Mīśrāḥ*; and once the *Madama-pārījāta* (fol. 4b).

[H. T. COLEBROOKE.]

1524.

1587b. Foll. 32; size 15½ in. by 5½ in.; fairly written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; seven lines in a page.

The same treatise, here ascribed in the colophon to *Gopālapañcānana*. The MS. has, however, the same introductory couplet as the preceding one.

A MS. described in Rāj. Mitra's Notices, II., p. 352, begins, however:

श्रीकृष्णचरणाम्भोजं ध्यात्वा गोपालशर्मेणा ।

वितन्यते विवादेषु दायभागस्य निश्चयः ॥

For the same author's *Vivādanirṇaya*, etc. ib. II., p. 352; III., p. 57.

The last leaf of the present MS. contains a table of contents in Devanāgarī.

[H. T. COLEBROOKE.]

1525.

1587d. Foll. 16; size 15½ in. by 3¼ in.; fairly written, in the Bengali character, early in the present century; seven lines in a page.

Dāyabhāgavinirṇaya, a brief exposition of the Law of Inheritance, by *Kāmadēva*.

It begins:

नत्वा शिवपदद्वन्द्वं बुधानां हितकाम्यया ।

क्रियते कामदेवेन दायभागविनिश्चयः ॥

तत्र नारदः । विभागो ऽर्थस्य पित्र्यस्य पुत्रैर्यत्र प्रकल्प्यते ।

दायभाग इति प्रोक्तं तद्विवादपदं बुधैः ॥

पित्र्यस्येति पैतामहाद्यप्युपलक्ष्यं ०

It ends:

यद्येकजाता बहवः पृथग्धर्माः पृथक्क्रियाः ।

पृथग्धर्मगुणोपेता भवेयुस्ते ऽपि साक्षिणः ॥

इति दायभागविनिश्चयः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1526.

1595. Foll. 71; size 11½ in. by 4½ in.; good Bengali handwriting; European paper (watermark 1804); eight lines in a page.

Dāyabhāgavivēka (also called *Dāyarahasya*), the section on Inheritance of the *Smṛitiratnāvalī*, by *Rāmanātha Vidyāvācaspati*. [A.]

It begins:

व्रजशिशुवृन्दवयस्यं सततमुपास्यं विरिञ्चयादेः ।

वेदाविदितरहस्यं गिरिशनमस्यं नमस्यामः ॥ १ ॥

मन्वादिशास्त्रमवलोक्य मिथो विरुद्धं

यत्सर्वदेशि विदुषां मतमाकलय्य ।

दायस्य भागमधिकृत्य समाहं किञ्चित्

श्रीरामनाथ इह तत्र रमन्तु सन्तः ॥

प्राचीनगौरवनिवारितधर्मशास्त्रे

तस्मावरोधजनरञ्जनमत्यशक्यं ।

किन्तु प्रमाणपरतन्त्रधियां बुधानां

संतोषमात्रकृतये कृत एष यत्नः ॥

तत्र दायपदार्थमाह नारदः । विभागो ०

It ends with the following four verses, the first of which (containing the date) is, however, omitted in MS. B.:

अङ्गादिशिशुभ्रांशुसंमिमे शकवत्सरे ।

अग्नेषु वामनयना नन्तामाक्षरसंज्ञति (I thus corr.

निरवद्या सदा सर्वा विद्या यस्य पुरःसरी । [MS.] ॥

श्रीवाचस्पतिना तेने तेनेदं तन्ममुत्तमं ॥

क्षचित्संक्षेपेण क्षचिदपि च काठिन्यकण्ठः

क्षचिद्विस्तारैर्वी भवत सुधियो नात्र विमुखाः ।

इदं सर्वं पूर्वापरमवलम्ब्यैव नितरां

अपेक्षां नोपेक्षां विदधतु भवन्तः समुचितां ॥

एषा सुवर्णीतली सन्नैकज्जलनदीपिता बहुधा ।

तान्त्रिककरावलम्बान्पुनरुपधुरीणं ध्वनिं तनुतां ॥

इति श्रीरामनाथविद्यावाचस्पतिभट्टाचार्यविरचितः स्मृतिर-
त्नावल्यां दायभागविवेकः समाप्तः ॥

For the author's commentary on the *Amara-kosha* (*Trikāṇḍaviveka*) see above, nos. 962-63. According to Prof. Aufrecht (*Zeitsch. d. Deutsch. Morg. Ges.*, XXVIII., p. 123, the author mentions therein some other works composed by him, viz.: *Kātantrarahasya*, *Kāvyaratnāvalī*, *Jyotiṣha* (?-*rahasya*), *Līlāvatīrahasya*, *Śabdārtharahasya*, *Samayurarahasya*, *Smṛitiratnāvalī*. For a commentary on *Mammaṣa's Kāvya-prakāśa* (*Kāvya-prakāśarahasya*), by him, commencing (like the *Trikāṇḍaviveka*) with the same *śloka* as the present treatise, see Rāj. Mitra, Notices, I., p. 182; for his *Samskāra-paddhatirahasya*, ib., VI., p. 237.

According to the first of the concluding verses (if authentic), the present treatise would seem to have been composed in Śaka 1579 (1657 A.D.). This date does not, however, tally with that of the *Trikāṇḍaviveka*, as read by Prof. Aufrecht (viz. 1633 A.D.), unless, indeed, the *Smṛitiratnāvalī*, there mentioned, did not yet include this treatise, which is hardly likely. [H. T. COLEBROOKE.]

1527.

1559. Foll. 38; size 21½ in. by 3½ in.; indifferent, modern Bengali handwriting; 8 or 9 lines in a page.

The same work [B.]

For another MS. of this work (which seems only to have the second of the four concluding verses, and is described there as a commentary on *Jimūtavāhana's Dāyabhāga*) see Rāj. Mitra, Notices, V., p. 154. [H. T. COLEBROOKE.]

1528.

2047A. Foll. 11 (the 7th of which is missing); size 10½ in. by 4¼ in.; indifferent,

somewhat old Devanāgarī writing; 13-15 lines in a page.

Bhāgaviveka, a treatise on inheritance, in 92 *ślokas*, by *Bhaṭṭa Rāmajit*, son of *Śrīnātha*, with a commentary, called *Mitavādinī*, by the same author.

It begins: प्रारम्भितस्य ग्रंथस्य निर्विघ्नपरिसमाप्तये
विशिष्टदेवतानुस्मरणलक्षणं भंगलमाचरति । कनकनकेति ॥

कनकनककिंकिणीकृष्णकृष्णायितैर्नृत्यतः

शिवं शिवशिशोर्नृणां ददतु पादपद्मक्रमाः ।

यदुल्लसितपांसुभिः क्षपितसर्वगात्रा जना

जयंति सगिरं गिरांपतिमपि स्वया दिद्यया ॥ १ ॥

शिवशिशोर्हरेर्बालकस्य सत एव नृत्यतो गणपतः पादपद्म-
क्रमाः ० ॥

कर्तव्यमर्थं प्रतिजानोते ।

मिताक्षरानुसारेण दायभागव्यवस्थितिः ।

वर्ष्यते सुखबोधाय मुमितैरक्षरेर्मया ॥ २ ॥

The treatise ends :

वाग्देवताचरणवारिजचिंचिरीकः (? 1. ० चंचरीकः)

श्रीश्रीपतिप्रणतिसंततिभिः कृतार्थः ।

श्रीनाथमनूरकृताप्रकृतप्रहीणं

रामाभिधो धनविभागविवेकमेनं ॥ ९२ ॥

रामाभिधः श्रीनाथमनूः एनं धनविभागविवेकं ग्रंथमकृत
अकरोत् । कथं भूतः श्रीनाथमनूः वाग्देवतायाः सरस्वताः
चरणवारिजे पदकमले चिंचिरीको भ्रमरतुल्यः । पुनः कथं
भूतः । श्रिया युक्तस्य श्रीपतये प्रणतिसंततयो नमस्कारा वल-
स्ताभिः कृतार्थः कृतकृत्यः । किंभूतं धनविभागविवेकं । अप्रकृते-
नाप्रस्तुतेनानुपयोगिना अर्थेन प्रहीणं रहितं । उपयुक्तार्थना-
त्रयुक्तमित्यर्थः ॥

वचनाखेवमालोभ्य मुनीनां मितवादिनी ।

स्वविभागविवेकस्य टीका रामजिता कृता ॥

युक्तरिणी मितवादित्येषा पार्श्वे मितक्षरार्थिभ्योः ।

सज्जनमनोमरालः खलत्वस्यां तु निःशंकं ॥

इति श्रीभट्टरामजिद्विरचिता भागविवेकटीका मितवादिनी
समाप्ता ॥

The missing leaf contained *ślokas* 50-59.

[GAIKAWAR.]

1529.

1386c. Foll. 18; size 13½ in. by 3½ in.; fairly good, modern, Bengali handwriting; 5 or 6 lines in a page.

Dāyabhāgasiddhānta, a treatise on succession, by (Śrīdhara?) *Balabhadra Turkavāgīśa-Bhaṭ-ṭācārya*.

It begins:

प्रणम्य परमात्मानं सृष्टिस्थित्यन्तकारकं ।

करोति दायमिद्वान्तसंयहं श्रीधरः सुधीः ॥

तत्र दायभागः (1. ० गे) निरूपणीये प्रथमं दायो निरूप्यते ।

तत्र देवलः । पितर्युपरते पुत्रा विभजेयुधेनं पितुः । ०

The second half of the introductory *śloka* is a correction, the original text having been daubed over.

Colophon: इति श्री बलभद्रतर्कवागीशभट्टाचार्यविरचितदायभाग[सिद्धान्त suppl. in marg. by a different hand]: समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1530.

1278b. Foll. 55; size 13 in. by 4½ in.; legibly written, in the Bengali character; 8, sometimes 9, lines in a page.

Vivādacandrikā, a treatise on points connected with the law of gifts and inheritance, by *Anantarāma Vidyāvāgīśa*.

It begins:

प्रणम्य गोविन्दपदासुजङ्घयं

मन्वादिवाक्यानि विमृष्य चादरात् ।

सतां प्रमोदाय विवादचन्द्रिकाम्

अनन्तरामस्तनुते सुतन्त्रिका* ॥

त्यागस्य लक्षणं तत्र यागादिलक्षणं तथा ।

अदेयमथ देयं च तथा दत्तमदत्तकं ॥

दायभागादिकं चैव विभागकालनिरूप्यं ।

पितृकृतविभागं च भ्रातृभागमतः परं ॥

* Of this *śloka* only the first eight syllables (to दा) are original, the remaining portion of the original having been daubed over and the above written on it.

अनधिकारिणस्तत्र विभाज्यमविभाजकं ।

प्रोपितागतभागं च विभागं निहृतस्य च ॥

एकजातानुलोमोढामुतानां भागकल्पनं ।

संसृष्टानां विभागं च भागसंदेहनिर्णयं ॥

स्त्रीधनं स्त्रीधनांशाहं मृतधनाधिकारिणः ।

भोगेन स्वत्वजननं दासांश्चापि विशेषतः ॥

विद्वद्वचनमतं सम्यग् ज्ञात्वा वक्ष्यामि सन्मुदे ॥

अथ त्यागलक्षणं । स्वस्वत्वध्वंसफलको न मनेदमिति संक-
ल्यात्मकस्यागः । स तु यागदानहोमविक्रयविनिमयोपेक्षाभेदात्
पङ्क्तिः । उत्सर्गाख्यः सप्तमस्याग इति मिश्राः । ०

Fol. 9a: अथ दायभागः । तत्र नारदः । विभागो ध्येस्य
पिच्यस्य पुत्रैश्चैव प्रकल्प्यते । दायभाग इति प्रोक्तं तद्विवादपदं
बुधैः ॥ पिच्यस्य पितृसंबन्धाद्वाभ्यस्यार्थस्य धनस्य ०

It ends: रत्नाकरस्मार्तभट्टाचार्यप्रभृतयो ऽभ्येवमिवि शिवं ॥

नानानिबन्धाखिलमौनभाषितान्

आलोक्य सारार्थकृतातिसंग्रहः ।

अनन्तरामो विततान यत्नतो

मनीषिमोदाय विवादचन्द्रिकां ॥

श्रीमत्ताननारामेण विवृतं संशयप्रणुत् ।

वेदितव्यं सुधीभस्तन्नामान्यफलोदयं ॥

इति श्रीअनन्तरामविद्यावागीशभट्टाचार्यविरचिता विवाद-
चन्द्रिका समाप्ता ॥ शकान्दाः १७९४ ॥

Śūlapāṇi's commentary on *Yājñavalkya* is quoted several times.

For another *Vivādacandrikā*, by *Rudradhara Mahamahopādhyāya*, see Rāj. Mitra, Notices, VIII., p. 271.

[H. T. COLEBROOKE.]

1531-1534.

1767-1770. Foll. 230, 206, 196 and 310 resp.; size 16 in. by 9½ in.; Bengali character; 19-26 lines in a page.

Vivādadabhaṅgārṇava, the original of Colebrooke's Digest of Hindu Law on contracts and successions, compiled by *Jagannātha Tarkapañcānana*, son of *Rudra Tarkavāgīśa*.

It begins :

देवेशभूतेऽदिनेशविभ-

राजाक्षमस्कृत्य गिरीन्द्रकन्याम् ।

गुरुन् मुनीन् ग्रन्थकृतोऽतिमान्यान्

भूपाज्ञया ग्रन्थमहं करोमि ॥ १ ॥

विवादभङ्गाख्यवनामधेयं

वेषद्युक्तं (1. वैशद्य ०) बहुविस्तृतं च ।

सद्वीपरत्नं नृपधीरहृद्यं

रौद्रिर्जगन्नाथ इति प्रसिद्धः ॥ २ ॥

क्र मे बुद्धिजीयो नौका क्र शास्त्रं दुर्गमासुधिः ।

प्रभवनुग्रह एवैतत्तत्त्वो शरणं तथा ॥ ३ ॥

राधाकान्तः सुविद्यो विमलदृढमतिः श्रीगुरुः सप्रसादः

श्रीरामो मोहनानो निधिरपि परगो रामतः श्रीघनश्र ।

श्यामान्तः श्रीलगङ्गाधर इति विदितो यत्नवान् शिष्यवर्गः

कुर्यात्तत्कार्यसिद्धिं नृपवधुधरणीं निश्चयो मे विशङ्कः

धर्मशास्त्रेषु यत्प्रोक्तं शृणुदानादि मूरिभिः । [॥ ४ ॥ ०

व्याख्यातं च तथा पूर्वैर्ग्रन्थकृद्भिः सुबुद्धिभिः ॥ ६ ॥

आलोच्य तेषां व्याख्यानि गूढार्थानि मनीषया ।

गुरुपदेशात्सर्वं तत् सुविचिन्त्य निरुच्यते ॥ ७ ॥

अथ शृणुदानं । तत्र नारदः ०

The work is divided into four chapters, viz.:

I. *Rinādānadvīpa*, in 9 *ratnas*.

II. *Nikshepādidvīpa*, in 9 *ratnas*.

III. *Bhṛityādidvīpa*, in 7 *ratnas*.

IV. *Pārushyādidvīpa*, in 1 *ratna*.

V. *Dāyabhāgadvīpa*, in 9 *ratnas*.

Vol. I. contains the first, and *ratnas* 1 and 2 of the second, *dvīpa*; Vols. II. and III. contain the fifth *dvīpa*; Vol. IV. contains the *dvīpas* II. 3-9; III. and IV.

Colophon: परिच्छेदातीताखिलविद्याधारापरिशिलन-
विमलीकृतपालधिकुलप्रसूतजाह्नवीसमलंकृतत्रिवेणीनिलयश्री-
रुद्रतर्कवागीशभट्टाचार्यात्मजश्रीजगन्नाथतर्कपञ्चाननकृते विवा-
दभङ्गाख्ये पञ्चमे दायभागद्वीपे गतिशोभाश्रितेन्द्रनीलरत्नं नवमं॥
समाप्तोऽयं पञ्चमद्वीपः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1535.

3144a. Foll. 27; size 17½ in. by 10½ in.;

large, clear Devanāgarī writing; fourteen lines in a page; European paper and style.

Extracts from various writers relating to the law of inheritance (*Rikthavibhāgaprakaraṇa* or *Prakīrṇa-Dāyabhāga*); viz. from *Yājñavalkya*, foll. 1-3; *Nārada* (chapt. 13), foll. 4-8; *Manu*, foll. 9-17; *Viṣṇu* (chapt. 16-18), foll. 18-22; and *Vāsishṭha* (chapt. 17).

[H. T. COLEBROOKE.]

1536.

3144c. Foll. 29; same size; Devanāgarī character.

Indexes to the preceding extracts, and similar ones for *Vṛihaspati*, *Kātyāyana*, *Vyāsa*, *Āpastamba*, *Gautama*, *Śāṅkha-Likhitu*, *Devula*, *Baudhāyana*, *Hārīta*, *Vṛiddha-Manu*, *Vṛihan-Nārada*, *Vṛihad-Yājñavalkya*, *Smṛitisamgraha*, (*Nānāmuni*), *Vṛihad-Viṣṇu*, *Vṛiddha-Śatātapa*, *Vṛihad-Vasishṭha*, *Vṛiddha-Prajāpati*, *Uśanas*, *Yama*, *Pañhīnasi*, *Laukākshi*, *Samvarta*, *Dakṣha* and *Jāvali*;—with references, arranged in vertical parallel columns, to the passages where they are commented upon, in the *Ratnākara*, *Vīramitrodaya*, *Dāyabhāga*, *Dāyatattva*, *Mitāksharā*, *Vivādacintāmaṇi*, *Vivādacandrikā*, *Smṛiticandrikā*, *Madanapārijāta*, *Kalpataṛu* and *Smṛitisāra*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1537.

3144b. Foll. 12; same size; Bengali character; European paper and style.

Indexes to the chapters of the following works:—*Dāyabhāga*, *Dāyatattva*, *Mitāksharā*, *Vīramitrodaya*, *Vivādaratnākara*, *Vivādacandra*, *Vivādacintāmaṇi*, *Smṛitisāra*, *Smṛiticandrikā*, *Madanapārijāta* and *Kalpataṛu*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1538.

861. Foll. 62; size 12 in. by 6½ in.; clear Bengali handwriting; seven lines in a page; European paper.

Svatavivāra (*Svatavivāraśya*), a treatise on the theory of property, by an unknown author.

It begins: अथ स्वत्वं निरूप्यते । तत्र चैवस्येदं धनं न मैत्रस्येतिप्रत्ययात् स्वत्वं पदार्थविशेष इति बहवः । ममेदमिति ज्ञानविशेषजन्यसंस्कार इति तु न्यायः । तत्र स्वत्वं प्रति क्वचित् क्रयणस्य क्वचित् प्रतिग्रहस्य क्वचित् पूर्वाधिकारिणः मरणस्य व्यासयहणपातित्यानां °

इति ज्ञानस्य स्वत्वव्यञ्जकत्वे मीमांसाविरोधः ॥ fol. 5b;
इत्येककतैव्यमिति संक्षेपः ॥ fol. 4b.

From fol. 9b a new paging begins: अथ स्वत्वविचारः ॥ स्वत्वं तावत् स्वत्वमुत्पन्नं स्वत्वं विनष्टं तत्र स्वं मम स्वं देवस्वं ब्रह्मस्वमित्यादि प्रतीतिमिदं पदार्थान्तरं । °

सामुदायिकांशिकस्वत्वविचारः fol. 43b.

It ends: सकलतान्त्रिकसिद्धस्यासति वायके त्यागानौ-
ह्यादिति दिक् ॥ इति त्यागस्वत्वनिर्वहणं ॥ इति स्वत्वरहस्यं
समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1539.

637b. Foll. 26; size 16 in. by 5 in.; well written, in the Bengali character, early in the present century; eight lines in a page.

Dattakamīmāṃsā, an original treatise on the law of adoption, by *Nanda Paṇḍita* (also called *Vināyaka Bhaṭṭa*), son of *Rama Paṇḍita* (*dharmaśāstrī*).

It begins:

अभिनन्द्य जगद्वन्द्वपदद्वन्द्वविनायकं ।

पुत्रीकरणमीमांसां कुरुते नन्दपण्डितः ॥

This excellent treatise has been several times printed in India, and translated into English by J. C. C. Sutherland (1814, and reprinted).

Regarding the author's age, and genealogical relations, see no. 1342.

[H. T. COLEBROOKE.]

1540.

1258b. Foll. 56; size 9 in. by 3¼ in.; legibly written, in Devanāgarī, in 1799 A.D.; nine lines in a page.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

1541.

77b. Foll. 13; size 17 in. by 6 in.; well written, in the Bengali character, at the beginning of this century; eight lines in a page.

Dattakacandrikā, another much esteemed treatise on Adoption, by *Śrī Kuvera*.

It begins:

चन्द्रिकानुसंज्ञातसंशयध्वान्तचन्द्रिका ।

चन्द्रिकालानुभावेन कृता दत्तकचन्द्रिका ॥

मन्वादिवाक्यविवृतेषु विवादमार्गे-

ष्वष्टादशखण्डि मया स्मृतिचन्द्रिकायां ।

कल्पदत्तकविधिर्न विवेचितो यः

सर्वः स चात्र विततो विवृतो विशेषात् ॥

It ends:

रम्येया चन्द्रिका दत्तपद्धतेर्दर्शिका लघुः ।

मनोरमा सन्निवेशैरङ्गिनां धर्मतारणिः ॥

इति महामहोपाध्यायश्रीकुवेरकृता दत्तकचन्द्रिका समाप्ता ॥

The text of this treatise has been repeatedly printed in India; with a commentary (*Bālā-vibodhinī*) by *Bharatacandra Śiromaṇi*, Calc. 1857. It has also been translated (along with the preceding work) by J. C. C. Sutherland (1814, and reprinted), who identifies the author with *Devāṇḍa Bhaṭṭa*, the famous author of the *Smṛiticandrikā*. This view is, however, justly contested by V. N. Mandlik, *Vyavahāra Mayūkha*, p. lxxiii., who holds that the author must have been a Bengal lawyer, and that the *Smṛiticandrikā* referred to in the introduction must be a different work from that by *Devāṇḍa Bhaṭṭa* (there being, indeed, several works of that name). The *Vyavahāra-kāṇḍa* of our *Smṛiticandrikā*, no doubt, begins (after

some preliminary remarks on *vyavahārasvarūpa*) with an enumeration, acc. to *Nārada*, of the eighteen divisions of Civil Law referred to in the introduction above; but this is a very common and natural feature of works on *Vyavahāra* (cf. e.g. the *Vyavahāramayūkha*).

The curious theory that the first and last syllables of the two lines of the concluding verse are intended to form a cryptogram of the author's real name (*Raghumaṇi*) is not approved of by *Bharatacandra*. In Prof. Oppert's Lists of S. MSS., the *Dattakacandrikā* (*Dattacandrikā*) is seven times attributed to *Nanda Paṇḍita*, once to *Kubera*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1542.

77a. Foll. 11; size 17 in. by 6 in.; good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Dattakadādhiti, another manual of the same subject, by *Ananta Bhaṭṭa*.

It begins:

श्रुतिस्मृतिपुराणादि नीमांसान्यायविस्तरं ।
विचार्यानन्तभट्टेन क्रियते दत्तकदीर्घितिः ॥

तत्रादौ दत्तके ग्राह्याग्राह्यविवेचनं । तत्र शौनकः ।

ब्राह्मणानां सपिण्डेषु कर्तव्यः पुत्रसंग्रहः ।

तदभावे ऽसपिण्डेषु अन्यत्र तु न कारयेदिति ॥

अत्र च सपिण्डेष्वपि भ्रातृपुत्रो मुख्यः । तदलाभे सगोत्रः
सपिण्डो ऽपि यः कश्चित् । तदभावे ऽसगोत्रः सपिण्डः । तदभावे
ऽसपिण्डो ऽसगोत्रो ऽपि ।

It ends: इति दायदनिर्णयः । दत्तकपुत्र्या अपि स्त्रीकार
उक्तविधिना कार्यः । वक्ष्यामि पुत्रसंग्रहमितादिगतपुत्रपदस्य
पुमानपुत्र इत्यादिविवक्षाभावात् । इतिहासपुराणेषु कुन्या दत्त-
कोक्तेश्च पल्लवभावे सारि कथं लभते दुहितृत्वादिति शिवं ॥

सतां संतोषसिद्धयर्थमिति दत्तकदीर्घितिः ।

अकार्यानन्तभट्टेन तेन तस्य मुदे ऽस्तु सा ॥

इति महामहोपाध्यायश्रीमदनन्तभट्टविरचित दत्तकदीर्घितिः
संपूर्णा ॥

Whether there is any connection between this author and *Ananta Deva* (son of *Āpadeva*)—also called *Ananta Bhaṭṭa* (Hall, Contrib. towards an Index, p. 186)—author of the *Smṛitikaustubha* (*Samvatsaradīdhiti*, *Vyavahāradīdhiti*, etc. see above, nos. 1475–80), as the coincidence of name and of title of works might lead one to suppose, is not clear.

In the Bengal Asiatic Society's Catalogue (1838), p. 29, *Anantarūma* (see above, no 1530) appears as the author of a *Dattakadīdhiti*.

[H. T. COLEBROOKE.]

D. WORKS ON SACRED LAW (Ācāra).

1543.

1154. Foll. 156; size 9½ in. by 4 in.; clear Devanāgarī writing of 1797 A.D.; nine lines in a page.

Smṛityarthasūtra, an original treatise on religious observances, by *Śrīdhara*, son of *Nāga-vishṇu Bhaṭṭa*.

The work consists of two *adhyāyas*, treating of *ācāra* and *prāyaścitta* respectively.

It begins (slightly corrected by other MSS.):

गणेशब्रह्मविष्णुवीशान् वाङ्मयान् लोकपान् ग्रहान् ।

दुर्गां मन्वादिकान्त्वा विख्यातृश्च सदा गुरुन् ॥ १ ॥

श्रीकण्ठश्रीकराचार्यैः श्रुतिस्मृतिपुराणगैः ।

स्मृतिशास्त्रैरनेकेषु विप्रकीर्णेष्वनेकधा ॥ २ ॥

अनुष्ठातृपकारार्थं स्मृतिच्छिद्रं प्रयत्नतः ।

पुराणन्यायनीमांसासांगवेदैः प्रपूरितं ॥ ३ ॥

कामधेनौ प्रदीपे ऽथौ कल्पवृक्षलतादिषु ।

शंभुद्रविडकेदारलोहटाद्यैश्च भाषितं ॥ ४ ॥

मन्वाद्यनेकस्मृतिषु व्याख्यातृप्रतिपादितं ।

स्मृत्यर्थसारं वक्ष्यामि सुखानुष्ठानसिद्धये ॥ ५ ॥

प्राची दिशामनुक्तौ स्यादुदीचीशानदिकथा ।

तिष्ठत्वप्रहृतानुक्तावासीनत्वं च कर्मसु ॥ ६ ॥ ० १३ ॥

श्रीतेषु सर्वशास्त्रोक्तं सर्वस्यैव यथोचितं ।

स्मार्तं साधारणं तेषु ग्राह्यं श्रीतेषु कर्मसु ॥ १४ ॥

सामयाचारिका धर्मा जातिदेशकुलोद्भवाः ।
 ग्रामाचाराः परिग्राह्या ये तु विध्यविरोधिनः ॥ १५ ॥
 युगधर्माः परिग्राह्याः सर्वत्रैव यथोचितं ।
 यन्कृते दशभिर्वर्षेस्त्रेतायां हायनेन तत् ॥ १६ ॥ ० २३ ॥
 कलौ युगे त्विमान्धर्मावर्ज्यानाहुर्मनीषिणः ॥ २४ ॥

विप्रश्नत्रयविदूषूद्राश्रितारो वर्णाः । तत्र विप्रश्नत्रयवैश्या
 द्विजाः [त्रिजाश्च om. B.] । तेषां मातुः प्रथमं जन्म । उपनयनं
 द्वितीयं जन्म । तृतीयं यज्ञदीक्षाया उत्तमं जन्म । स्त्रीणां विवाह
 उपनयनस्थाने । द्विजानां गर्भाधानादिका अत्येष्ट्यन्ताः क्रिया
 मन्त्रतः कार्याः ॥ तत्र संस्काराः । गर्भाधानपुंसवनानवलोभनसो-
 मंतजातकर्मनामकरणनिष्क्रमणान्नप्राशनचौलोपनयनसावित्री -
 व्रतवेदाङ्गव्रतारण्यकव्रतानि । इत्यावश्यकः षोडश प्रधानाः
 संस्काराः । ०

The present MS. is far from correct.

Fol. 18b : अथाह्निकमुच्यते ॥ तत्र प्रभाते उत्थायेष्टदेवं
 मनसा नत्वा तदहःकृतं स्मृत्वा संध्योपासनं कुर्यात् । तत्र
 मूत्रपुरीषोत्सर्गमेवं कुर्यात् । अथान्तर्यामिनायाज्ञिकश्रुत्यकाष्ठतृण-
 पर्णादिकं गृहीत्वा गत्वा शिरः प्रावृष्य निवीतं पृष्ठतः कंदलुषितं
 धृत्वा एकवस्त्रश्चेत्कर्णे [दक्षिणे] च निधानं दिग्नवलोकनं कृत्वा
 काष्ठाद्यंतर्धनं कुर्यात् ०

Fol. 16a : अथ शौचविधिः ॥

शौचे यत्नः सदा कार्यः शौचमूलो द्विजः स्मृतः ।
 शौचाचारपिहीनस्य समस्तं कर्म निष्फलं ॥
 शौचं च द्विविधं प्रोक्तं बाह्यमभ्यन्तरं तथा ।
 मृज्जलाभ्यां स्मृतं बाह्यं भावशुद्धिस्तथापरं ॥
 गृहीतशिश्रु उत्थाय मृद्भिरभ्युद्धतैर्जलैः ।
 गंधलेपक्षयकरं शौचं कुर्यादतद्रितः ॥ ०

Fol. 17a : अथाचमनविधिः ॥ तत्र यादौ हस्तौ प्रक्षाल्य
 यज्ञोपवीती यादौ भूमौ प्रतिष्ठाप्य निबद्धकच्छशिखः पुंडरीका-
 क्षमिष्टदेवं स्मृत्वा प्रकृतस्थलफेनबुद्बुदरहितं संहतांगुलिपाणिनां
 गृहीत्वांगुष्ठकनिष्ठभ्यां मुक्त्वा शोषं वीक्षितं ब्रह्मतीर्थेन त्रिंशत्तुर्वा
 समाहितः पिबेत् । कायेन तीर्थेन वा पिबेत् । दैवेन वा पिबेत्
 पित्र्येण कदाचन । ०

Fol. 21a : अथ दंतधावनविधिः ॥

प्रातर्भुक्ता च (प्रातरुत्थाय v. l.) शुद्धर्थं कर्तव्यं दंतधावनं ।
 प्राङ्मुख ईशानाभिमुखो दक्षिणं बाहुमुद्धृत्यतर्जानुकर[र]-
 उपविश्य तिलकषायकटुकसंबंधि(सुगंधि v. l.) कंदकिक्षीरवृक्ष-
 गुल्लेलादीनामेकेन प्रक्षालितेन वाग्यतो दंतान्धावयेत् । ०

Fol. 40a : इति स्मृत्यर्थसारे आचारप्रकरणं ॥ कामधेनी
 प्रदीपे ० as above, vv. 4, 5 ॥ अथ आह्निकविधिरुच्यते । ०

Fol. 63b : इत्यादिस्मृत्यर्थसारे आह्निकं समाप्तं ॥ काम-
 धेनी ० two verses as above ॥ आह्निकं विधिं समाप्ये-
 दानां द्रव्यशुद्धिरुच्यते ॥ विष्णुचक्रशुक्लवसामज्जासुरामद्यान्य-
 त्तोपहितकारणानि तथोच्छिष्टं शूद्रेण सूतकीभिर्द्विजैरमृश्यं
 काकादिनामृश्यं श्वविद्वराहादिपशुभिश्च स्पर्शनमत्योपहित-
 रुच्यते । ०

Fol. 92b :

संन्यासस्य विधिं सम्यक् प्रवक्ष्याम्यनुपूर्वशः ।

गोविंदराजस्य मतं बोधायनमतं तथा ॥

एकोद्दिष्टविधानेन कुर्याच्छास्त्रानि षोडश ।

अग्निमान्पावणेनैव विधिना निर्वपेत्स्वयं ॥ ०

Fol. 95a : इत्यादिस्मृत्यर्थसारे आशौचप्रकरणं ॥ अथ
 प्रायश्चित्तान्युच्यते ॥ तत्र यापिनामचीरप्रायश्चित्तानां नरकभो-
 गान्ते कर्मविपाकाः स्युः । त उच्यते । ०

The work thus consists of mixed prose and
 verse (entirely *anushṭubh śloka*); prose, how-
 ever, greatly predominating in the latter part
 of the work.

It ends : इत्यादिस्मृत्यर्थसारे सर्वप्रायश्चित्तविधिः ॥ सर्व-
 चानुक्तनिकृता कृच्छातिकृच्छ्राद्यायणानि ० (three lines)
 वाग्यमलोपे विष्णुस्मरणं शिवस्मरणं । अज्ञानन्यूनसंपूर्णार्थमच्यु-
 तस्मरणं शंभुस्मरणं वा कार्यं ।

यस्य स्मृत्या च नामोक्त्या तपोयज्ञक्रियादिषु ।

न्यूनं संपूर्णतां याति सद्यो वंदे तमच्युतं ॥

अज्ञानादथवा लोभात् प्रच्यवेताध्वरेषु यत् ।

स्मरणादेव तद्विष्णोः संपूर्णं स्यादिति श्रुतिः ॥

इति वचनात् ॥ इति श्रीधराचार्येण श्रुतिस्मृतिविदा विरचितः
 स्मृत्यर्थसारः संपूर्णतामव्रजत् ॥

Quotations are very rare in the work. The
 authorities mentioned in the introductory
 verses 4 and 5 are nowhere again referred to,
 except that the verses themselves are repeated
 several times. Otherwise, only the following
 quotations have been met with: *Ādityapurāṇa*,
 fol. 150a; *Chandogyagrihya*, 34a; (*bhagavān*)
Baudhāyanaś. (śloka), 94b, 95a; *Yājñavalkya*,

98a; *Smṛitisamgrahakāra*: इति पार्वणश्राद्धं सर्वं संग्रहकारमतालिखितं a prose summary, 48b; अथ संग्रहकारस्मृतिः (!), 42a; इति संग्रहस्मृतिः 43a.

As the *Smṛityarthasāra* is quoted in the *Maṇanapārijāta*, it cannot have been composed later than about the middle of the 14th century.

The work (apparently a digest) usually cited as *Śrīdharaṭīya* must be a different work both from the present treatise (which, however, may only be the first part of a larger work, see the colophons, foll. 63b, 95b, 155b) and from *Śrīdhara's Jaṭamallavilāsa* (nos. 1593-94).

Acc. to Prof. Bhandarkar, Report for 1883-84, p. 46, the *Smṛityarthasāra* is quoted in Hemādri's *Śrīddhahaprakaraṇa*, 'with an unfavourable criticism on it by the author of the *Smṛiticandrikā*,' so that *Śrīdhara* must have lived before the 13th century.

[H. T. COLEBROOKE.]

1544.

255. Foll. 129; size 11½ in. by 6½ in.; well written, in Devanāgarī, in the latter part of the 17th century; 11 or 12 lines in a page.

Smṛityarthasāra.

This is a more accurate copy, but a considerable number of leaves have been more or less injured on the left hand side.

The first three introductory *śloka*s are wanting in this MS. The work ends on fol. 127a, the remaining four pages being occupied with a list of contents (*anukramanikā*); at the end of which there are two *śloka*s partly torn away, the second of which runs thus (cf. no. 1547):

इदं स्मृत्यर्थसाराख्यं विश्वाचार्यसूनुना (!) ।

यज्ञना श्रीधराचा-----विदा कृतं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1545.

1696a. Foll. 137; size 9½ in. by 3¾ in.;

fairly good Devanāgarī writing of 1788 A.D.; ten lines in a page.

The same work.

This MS. has likewise the *anukramanikā* at the end (from fol. 134b), but without the two concluding verses. [H. T. COLEBROOKE.]

1546.

166. Foll. 104; size 12¼ in. by 4¼ in.; indifferent Devanāgarī writing, of the end of last century; eleven lines in a page.

The same work.

This MS. omits the first three introductory verses. [H. T. COLEBROOKE.]

1547.

2006. Foll. 145; size 8½ in. by 3¾ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page; European paper.

The same work.

This copy omits the 2nd and 3rd introductory verses.

At the end of the treatise, it reads as follows (fol. 140a):

इमं स्मृत्यर्थसाराख्यं नागविष्णुचार्यसूनुना ।

यज्ञना श्रीधराचार्येण श्रुतिस्मृतिविदा कृतं ॥

धर्मशास्त्रं पठन् शृण्वन् आचरन् धारयन्नपि ।

आयुः प्रज्ञां श्रियं कीर्तिं धनं पुण्यं च विंदति ॥

इति श्रीविश्वामित्रमाहेश्वरनागविष्णुभट्टोपाध्यायसूनुना यज्ञना श्रीधराचार्येण श्रुतिस्मृतिविदा कृते स्मृत्यर्थसारे प्रायश्चित्तप्रकरणं सनात् ॥

Then follows the table of contents.

[DR. JOHN TAYLOR.]

1548.

2117. Foll. 98; size 9½ in. by 4¼ in.; fairly written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

Another copy of *Śrīdhara's Smṛityarthasāra*; incomplete.

It begins with the *āsaucavidhi*. The first leaf has been supplied by a different hand.

At the end it gives the *anukramanikā* to the *prāyaścittādhyāya*, after which it concludes thus :

इदं स्मृत्यर्थसाराख्यं नागविष्णुवार्धसूनुना ।

यज्ञना श्रीधराचार्येण स्मृत्यर्थविदा कृतं ॥

इति स्मृत्यर्थसारे प्रायश्चित्ताध्यायः समाप्तः ॥ ० संवत् १५६८ वर्षे फाल्गुनमासे कृष्णपक्षे ४ शनौ लिखितं श्रीशुक्रतीर्थ उदीच्यज्ञातीठाकरराजचृपिर्भरणा लिखितं इदं पुस्तकं ॥ श्रीरेवातीरे रुढवास्तव्यश्रीश्रीनालज्ञातीयञ्जोडाकालदासमध्ययनार्थे ॥

For other MSS. of the work, see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 670; Rāj. Mitra, Notices, VII., p. 248; VIII., p. 16; Bikāner Cat., p. 469.

[GAIKAWAR.]

1549.

169a. Foll. 32; size 12 in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing; 7 or 8 lines in a page.

Smṛiticanḍrikā, a summary of the rules laid down in the *Smṛitis*, especially in regard to purificatory and lunar rites, by Śukadeva Miśra, son of Viṭṭhala Miśra, and father of Bodharāja. It begins :

श्रीमद्विठ्ठलमानस्य शुक्रदेवो गुरुनमि ।

बोधराजस्य जनकः करोति स्मृतिचन्द्रिकाम् ॥ १ ॥

यद्यप्यनेकशः सन्ति ग्रंथाः सिद्धा महीतले ।

तथापि सुखबोधाय क्रियते स्यं परिश्रमः ॥ २ ॥

प्रायश्चो ह्यत्र वाक्यार्थो वाक्यानि चात्र कुचचित् ।

शीघ्रबोधाय ग्रन्थस्य भूयस्त्वविनवृत्तये ॥ ३ ॥

तत्र तावत्सर्वेषु नित्यनैमित्तिककर्मसु शुद्धिमतमेवाधिकारात् शुद्धिर्विविच्यते । शुद्धिर्नामाखिलविहितकर्मोधिकारापादको धर्मविशेषः । तद्विरोधी धर्मो ऽशुद्धिः । ०

अथ सद्यःशीचादि fol. 2b; अथाशीचसंकरः fol. 3b; अथ विदेशस्याशीचं fol. 4a; अथ बालाद्यशीचं fol. 4b; अथ स्त्र्यशीचं गर्भसावाशीचं fol. 5b; मृत्युविशेषाशीचं fol. 6a; सपिण्डाद्यशीचं fol. 7a; अनुगमनाशीचं fol. 8a; इति ० जननमरणयोः शुद्धिपरिच्छेदः ॥ fol. 9b.

अथानधिकारिणः fol. 10b; अथ पुत्रलक्षणं fol. 11a; पौनर्भवलक्षणं fol. 11b; अथ कानीनः ib.; अथ सहोदः ib.; अथ दत्तकः fol. 12a, etc.; इति द्वादशपुत्रलक्षणं ॥ अथ सपिण्डादिलक्षणं fol. 12b; इति ० अधिकारिणिरूपणपरिच्छेदः fol. 13a.

अथ प्रतिपदादितिथिर्निर्णयः fol. 13a; अथ द्वितीया fol. 14b, etc.; इति पंचदशीनिर्णयः fol. 29b; इति ग्रहणनिर्णयः fol. 31a.

It ends : इति संक्रांतिनिर्णयः ॥

शुक्रदेवोपपदेन रचिता स्मृतिचन्द्रिका ।

तुष्ट्यै भूयाद्भगवतो वृन्दावनविहारिणः ॥

इति श्रीमिश्रविठ्ठलमानसमिश्रशुक्रदेवविरचिता स्मृतिचन्द्रिका समाप्ता ॥ संवत् १५६२ ॥ ० काशीनाथो ऽलिखत् ॥

For *Devanṇa Bhaṭṭa's* more famous *Smṛiticanḍrikā*, see above, nos. 1373-75; for other works of the same title, see Rāj. Mitra, Notices, VI., p. 301 (by *Āpadeva*); IX., 137 (by *Vāma-deva Bhaṭṭācūrya*); VIII., 153 (anon.); Bikāner Cat., p. 465 (by *Keśavāditya Bhaṭṭa*—? i.e. father of *Devanṇa Bhaṭṭa*, see no. 1373; in Prof. Oppert's Lists, the *Smṛiticanḍrikā* is eighteen times assigned to *Keśavabhāṭṭa*, once to *Devanṇabhāṭṭa*!).

[H. T. COLEBROOKE.]

1550.

1736. Foll. 152; size 9 in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī; 9-11 lines in a page.

Smṛitimanjari, a digest of rules regarding the duties of classes, and acts of purification and atonement, compiled by Govindarāja, son of Bhaṭṭa Mūdhava, and grandson of Nārāyaṇa.

This MS. contains the section on *prāyaścitta*; a list of contents of the remaining parts of the work being given at the end.

It begins :

स्मृतिविरचितैस्तैस्त्वैर्वाकौर्द्धिरुक्तिपराङ्मुखीम्

अखिलकललव्यालुप्यर्थमयो व्रतसंहतिं ।

अखिलदखिलां गोविंदाख्यश्चिरं गुरुसंश्रयाद्

उपचिततनुर्जीनामोदः स माधवमदनः ॥ १ ॥

तत्राधिकार्युपस्थानपर्यन्ताधननिर्णये ।

यत्न आस्थीयते तावन्नतो ज्यदभिधास्यते ॥ २ ॥

तत्र मनुः । अकुर्वन्निहितं कर्म निर्दिष्टं च समाचरन् । ०

इति ० प्रासंगिकं ब्रह्महत्याप्रायश्चित्तकांडं fol. 20a ;
० सुरापाणादिप्रासंगिकप्रायश्चित्तकांडं fol. 22b ; ० ब्राह्मणसु-
वर्णहार ० fol. 26a ; ० गुरुदारादिगमन ० fol. 31a ;
० पतितसंसर्ग ० fol. 33a ; ० महापातक ० fol. 40b ;
० अत्रियविदशू [द्र] स्त्रीप्रतिलोमगोवध ० fol. 55a ; ० हिंसा ०
fol. 60b ; ० अभक्ष्यभक्षण ० fol. 88b ; ० अगम्यागमन ०
fol. 100b ; ० अवकीर्ण ० fol. 104a ; ० परिविस्त्रादि ०
fol. 105a ; ० अयाज्ययाजनादि ० fol. 108b ; ० अया-
ज्यप्रायश्चित्त ० fol. 118b ; ० स्पृश ० fol. 117a ; ० आ-
दिदष्ट ० fol. 118b ; ० ब्राह्मणाद्यवगूरण ० fol. 120b ;
० अवित्रायाविक्रय ० fol. 122b ; ० प्रकीर्ण ० fol. 128a ;
० व्रतस्वरूपकांडं fol. 143b.

It ends fol. 150b : इति रहस्यप्रायश्चित्तकांडं ॥

सर्वाहिनीपुलिनलंछनलम्बकोर्त्तिर

नारायणस्य तनयात्मज उच्चिकाय ।

वाक्मावलोमखिलसत्परणावर्तसाद्

गोविंदराज इह माधव इहभूमिः ॥

समाप्ता स्मृतिमंजरीय ॥ then follows the list of contents, referred to above :

अथ सुप्रतिपत्तये कांडानि लिख्यन्ते । तत्रादौ परिभाषाकांडं
गर्भाधानादि । उपनयनादि । संध्योपासनविधिः । अन्ये ब्रह्म-
चारिधर्माः । अध्ययनादि । ब्रह्मयज्ञविधिः । विवाहादिगृहस्य-
धर्माः । शूद्रधर्माः । वृत्सुपदेशाः । स्नानविधिः । यमनियमकांडं ।
प्रास्थानिकं । दानविधिः । स्थापविधिः । प्रोषितभर्तृकाधर्माः ॥
द्रव्यशुद्धिः । मूत्रादिशौचं । आचमननिमित्तानि । द्विराचमन-
निमित्तानि । आचमनापवादाः । आचमनविधिः । अत्रैव प्रति-
षेधः । कर्मडलुचर्या । अन्यदाचमनगतं । स्नानशुद्धिः । प्रक्षाल-
नादिशौचं । इति कायिकं । सुवर्णादिशौचं । चेलादिशौचं ।
तथा सिद्धात्नादि । भूम्यादि उदकादि अशुद्धपवादाः । भोजन-
विधिः । भक्ष्याभक्ष्यप्रकरणं । प्रेतशुद्धिः । ब्राह्मणशौचं । क्षत्रि-
याद्याशौचं । जननाशौचं । अनुजाताद्यशौचं । क्लृपाशौचं ।
सपिंडसमानोदकत्वं । वीजसंबंधाद्यशौचं । देशांतरमृतांशौचं ।
आचार्याशौचं । अनेकाशौचं । सन्निपाताद्यशौचं । निर्देरणादि ।
अनुगमनाद्यशौचं । उदकक्रियादि । पिंडदानादि । अस्थिसंचयः ।
उदकादिनिषेधः । स्पर्शाशौचं । यमनियमा ॥ श्राद्धप्रकरणं ।
कालादि । ब्राह्मणपरिखाभोजनाया । वर्षानिमंजरीयादि । देशः ।

कालः । अयासनीयः । अत्रैवेति कर्तव्यता । ब्राह्मणसंख्याः ।
पुनरन्येति कर्तव्यता । अमावास्यादिश्राद्धं । एकोद्दिष्टं । सपिंडी-
करणं । आचिकं । मातृश्राद्धं । अन्ये श्राद्धधर्माः । वृद्धिश्राद्धं ॥
वानप्रस्थकांडं । प्रव्रजितकांडं । शूद्रधर्मकांडं । अनुलोमप्रति-
लोम । तद्वृत्सुपदेशकांडं ॥ प्रायश्चित्तकांडं । etc. — ।
रहस्यप्रायश्चित्तं ॥ संवत् १९४६-७ वर्षे अश्विन वदि शनौ अद्यह
श्रीन -- करणे महाराणश्रीउदयसिंहविजयराज्ये महं श्रीसर्जु-
नदेवप्रतिपत्तौ वसुरावीग्रामे पंडितनीलकंठेन -- पंडितपरमे-
श्वरपं तदश -- जपमुरारि -

Only *Smṛitibhāṣas*, *Purāṇas*, the *Shāstrim-
śāsmatā* (fol. 8b, 15b, 23b, 27a, etc.), and *Ca-
tāvṛṇṣatimata* (fol. 75) have been found re-
ferred to.

[II. T. COLEBROOKE.]

1551.

1782. Foll. 1-5 (wanting foll. 2-28, 38);
size 18 in. by 4 in.; fairly good, modern Ben-
gali handwriting; nine lines in a page; the
first leaf has been supplied by a different hand.

Smṛitiratnākara, a digest of religious duties,
in fifteen chapters, by *Vedācārya*. Incomplete.

It begins :

हेतवे सर्वभूतानां संसाराभिसुप्तते ।

गुरवे सर्वविद्यानां शम्भवे विभवे नमः ॥

आलोच्य सर्वशास्त्राणि सारमुद्धृत्य यत्नतः ।

हिताय निजशिष्याणां संग्रहः क्रियते मया ॥

नित्यनैमित्तिकाचारकर्मणि विविधानि च ।

सर्वाण्यत्र निरूप्यन्ते स्वर्गमोक्षार्थदानि च ॥

तत्र मनुः । आचाराज्ञभते कामम् ०

अथोद्धारणविधिः fol. 29b ; अथ शौचविधिः fol. 30b ;
अथाचमनं fol. 31b ; अथ दन्तधावनं fol. 33b ; अथ
कुशनिरूपणं fol. 34a ; अथ प्रातःस्नानं fol. 34b ; अथ
प्रातःसंध्या fol. 36a ; अथ मार्जनं fol. 37b, etc. ; इति ०
नित्यकृत्यप्रथमः परिच्छेदः fol. 40a ; अथ प्रसङ्गान्मध्याह्नसं-
ध्यासायसंध्या च निरूप्यते ib. ; अथ तिथिपूजा fol. 50a ;
अथ शयनविधिः fol. 55b ; अथ नववस्त्रपरिधानं fol. 57a ;
इति ० स्मृतिरत्नाकरे नित्यक्रियासमाप्ता द्वितीयः परिच्छेदः
fol. 57b ; अथ गर्भाधानादिसंस्कारे निरूपणीये ० ib. ; अथ

सीमन्तोन्नयनं fol. 59b; अथ जातकर्म fol. 60a; अथ नामकरणं fol. 60b; अथ निष्क्रमणं fol. 61a; अथ तासुलक्षणं fol. 61b; अथ कर्णवेधः fol. 63b; अथ स्त्रीसंस्कारः fol. 64a; अथ विद्यारम्भः fol. 64b; अथोप-नयनादि fol. 65a; इति ° संस्कारनिर्यये तृतीयः परिच्छेदः fol. 69b; अथ विवाहः ib., etc.; इति ° ब्राह्मादि-संस्कारे चतुर्थः परिच्छेदः fol. 81b; अथ मासनिर्णयः ib.; अथा-धिमासः fol. 84a; अथ गुरुसिंहदोषभङ्गः fol. 87a; अथ भूकम्पादिः fol. 87b; अथोत्पाते दोषभङ्गः fol. 88a; अथ तिथिनिर्णयः fol. 88b; इति ° पञ्चमः परिच्छेदः fol. 90a; अथ संक्रान्तिः ib.; अथ शयनादिकालः fol. 93a; अथ शयनकृत्यं fol. 94b; अथ शयनविधिः fol. 96a; अथ दूर्वाष्टमी fol. 98b; अथ शक्रोत्पापनं fol. 99b; अथ अवणद्वादशी fol. 100a; अथ रोहिण्यष्टमी fol. 100b; इति ° षष्ठः परिच्छेदः fol. 107a; अथागस्त्यपूजा ib.; अथ दुर्गास्वः fol. 108b; अथ द्यूतप्रतिपत् fol. 113b; अथ मार्गशीर्षकृत्यं fol. 114b; अथ नवान्नं fol. 115a; अथ पौषकृत्यं ib.; अथ माघकृत्यं ib.; अथ माकरीसप्तमी fol. 115b; अथ शिवरात्रिः fol. 116b; अथ मदनत्रयोदशी fol. 120b; अथ सार्वमासिकं fol. 122a; इति ° सप्तमः परिच्छेदः fol. 123a; अथ आङ्गविधिनियमौ ib.; अथ वज्र्याः fol. 123b; अथ निवन्धः fol. 124a; अथ आङ्ग-दिनपूर्वाहकृत्यं fol. 128a; अथ आङ्गदिनापराहकृत्यं fol. 128b; अथ आङ्गोत्तरकृत्यं fol. 132a; अथापरपक्षः fol. 133b; अथ त्रयोदशी fol. 136a; अथ नवान्नं fol. 136b; अथेकोहिष्टाङ्गं fol. 137a; अथ नान्दीमुखं fol. 138a; अथ नित्यआङ्गं fol. 140b; अथाष्टकाङ्गविधिः ib.; अथै-कादशाष्टाङ्गं fol. 141b; अथ मासिकादि fol. 142a.

This chapter is not concluded in the present MS., which ends abruptly at the end of a *sloka*; but the next MS. presumably carries on the work from this point.

[H. T. COLEBROOKE.]

1552.

658. Foll. 109; size 13½ in. by 6 in.; indifferent, modern Bengali handwriting; ten lines in a page.

Smṛiti-ratnākara. The remaining portion.

It begins: तथा ।

सपिण्डीकरणादूर्ध्वं यन्मृत्युः प्रदीयते ।

सर्वे स्वांशहरा माता (?। जात) इति धर्मेण निश्चयः ॥

इति ° अष्टमपरिच्छेदः ॥ अथ ग्रहणकालः । fol. 2b; अथ शान्तिः fol. 4b; अथ तीर्थयात्रादि fol. 5b; अथ भक्षवर्जनांशानि fol. 13a; अथ प्रतिग्रहे दोषः fol. 14a; अथ दानफलं fol. 14b; अथ निवासः fol. 15b; इति ° नवमः परिच्छेदः fol. 17b; अथ यात्रालक्षणं ib.; अथ वास्तुलक्षणं fol. 19a; अथ गृहप्रवेशः fol. 20b; अथ वाष्पादिप्रतिष्ठानिर्णयः fol. 21a; अथ कूपखननं fol. 22b; अथ वृक्षरोपणविधिः fol. 24b; अथ सेतुनियमः fol. 27a; अथ यूपकाष्टयूपनिर्णयः fol. 27b; इति ° दशमपरिच्छेदः 30b.

त्रिकालोद्भवपापानां स्मरणाद्यस्य नोदयः ।

नमस्तस्मै जगद्वात्रे नमो हरिहरात्मने ॥

नियुक्तौ बहुपापानां स्मृतीनां भेददर्शनात् ।

व्रतस्य निर्णयं कर्तुं साधु संजायते मनः ॥

मन्वादिस्मृतिशास्त्रार्थे भवदेवादिसम्मतं ।

प्रायश्चित्तमहं वक्ष्ये विज्ञाय पापनिष्कृती ॥ °

इति वधस्वरूपनिरूपणं । इदानीं पापिनां शास्त्रदृष्टनर-कमुच्यते fol. 34b; अथ धर्मदण्डव्यवस्था fol. 37a; इदानीं प्रायश्चित्तमुच्यते fol. 40, etc.; इति ° वधदोषप्रमोघो नाहै-कादशपरिच्छेदः fol. 55b; अथ सुरापानप्रायश्चित्तं ib.; अथ चाण्डालाद्यन्नभक्षणप्रायश्चित्तं fol. 60b; अथ स्वर्णस्तेय-प्रायश्चित्तं fol. 66b, etc.; इति ° संसर्गदोषप्रमोघे द्वादशः परिच्छेदः fol. 81b; अथास्पृश्यस्पर्शनप्रायश्चित्तं ib.; अथ निन्दितविवाहप्रायश्चित्तं fol. 86b, etc.; इति ° त्रयोदश-परिच्छेदः fol. 95a.

असकृदोश्चरं नत्वा पुरुषार्थोभिषाधकं ।

अज्ञौचनिर्णयं वक्ष्ये प्रेतकर्मदशाहिकं ॥

अथ गर्भसावाद्यशौचं ib.; अथ स्वजात्यशौचं fol. 100b, etc.; इति ° चतुर्दशपरिच्छेदः fol. 104a; अथान्येष्टिकर्म ib.; अथास्थिसंस्त्रयनं fol. 106a; अथ क्रियाहीः fol. 108b.

It ends:

आसीत्पूर्वं सुरगुरुसमः कामरूपे अजन्मा

दृष्ट्वा भूय प्रमुदितमनाः प्रायेयामास पृथुं (!) ।

हासं कृत्वा तदनु नृपतिर्वाक्यमुच्चैर्बभाषे

आत्मानं मे वर्जितसुरगुरो क्रीतवान् विद्यया त्वं ॥

इति श्रीवेदाचार्यकृतस्मृतिरत्नाकराख्ये पञ्चदशपरिच्छेदः

समाप्तः ॥

Besides *Purāṇas* and *Smṛitikāras* (including also *Vṛihad-Aṅgiras*, fol. 46b; *Madhyamāṅgiras*, foll. 40b, 78a; *Vṛihad-Yama*, fol. 61b, 64a; *Svalpa-Yama*, fol. 51b, 61a, 62a; *Vṛihat-Pracetā*, fol. 78a; *Vṛihad-Vasishṭha*, fol. 76a) the following authorities have been met with: *Kumāra* (? i.e. *Sanatkumāra*), fol. 56b (तथा च कुमारे), fol. 94a (तथा च कुमारः); *Chandogapariśiṣṭa*, fol. 1a; *Jyotiṣāstre Sarvasaṃgrāhe*, fol. 21a; *Tūtparyānkāra*, fol. 49a; *Dānādharma*, fol. 7b; *Brahmasiddhānta*, fol. 2b; *Bhavadeva* (author of *Prāyaścittaprakaraṇa* or *nirūpaṇa*?), fol. 30b; *Vārāhītantra*, fol. 23a; *Shattriṃśānmata*, fol. 33b; *Someśvara*, fol. 62a; *Sauradharmottara*, fol. 23b; *Smṛitimīmāṃsā*, fol. 92a; *Smṛitisaṃuccaya*, fol. 92b.—Additional authorities met with in the first eight chapters are *Ācārasāgara*, MS. 1782, fol. 33a; *Kṛityasāgara-mahārṇava*, fol. 85a; *Jīmūtavāhana*, fol. 82b; *Dānasāgara*, fol. 85b; *Mahārṇava*, fol. 86b.

For other MSS. of this work see Rāj. Mitra, Notices, VI., p. 240; VII., p. 45.

For a different *Smṛitiratnākara*, by *Veṅkaṭa-nātha* (surnamed *Vaidhikasārvabhauma*), son of *Śrī-Rāṅganāthārya*, and grandson of *Sarasvatī-vallabha*, ib. VIII., p. 14; Peterson, Rep. II., p. 104. [H. T. COLEBROOKE.]

1553.

481. Foll. 120; size 12½ in. by 4¼ in.; Bengali character; six lines in a page.

Karmopadeśinī, also called *Smṛitisamgraha*, a manual of religious ceremonies, by *Aniruddha*, including a treatise on impurity (*Āśaucasūtra*) by *Balabhadra*.

The MS. begins:

गोभिलगृह्यसूत्रे दृष्ट्वा छन्दोगपरिशिष्टं ।

दृष्ट्वा स्मृतीश्च बहुशः परिसंख्यानं पुराणवाक्यानि ॥

गोतमवसिष्ठशास्त्रे नानासंग्रहवचंसि चालोक्य ।

मुक्या स्वयं निरूप्य ज्ञात्वा सर्वमतं च वृद्धानां ॥

रचिता पद्धतिरेषा सम्यक्कर्मोपदेशिनी ।

तेनेदृशः प्रयोगः कार्यो निःसंशयं कृतिभिः ॥

छन्दोगानां गोभिलोक्तसंख्याज्ञानाश्चाद्वादिविधानं लिख्यते । रात्रिशेषे उत्थाय द्विराचम्य रात्रिधृतं वासस्त्यक्त्वा वासो ज्ञानं परिधाय पुनर्द्विराचम्य शीर्चाद्यमुदकं मृत्तिकां च पूर्वं गृहीत्वा मूत्रपुरीषोत्सर्गं कुर्यात् । तस्य चानुष्ठानमुच्यते । गृहाद् दक्षिणपश्चिमकोणे बाणक्षेपमात्रं भूदेशं तज्ज्ञा स्यज्ञियैः शुष्कैः तृणैः काष्ठैर्वा पत्रैर्वा तरुत्वग्भिर्वा भूमिमाच्छाद्य तदुपरि मूत्रपुरीषोत्सर्गं कुर्यात् ०

On fol. 2b the treatise commences anew:

इति संध्याविधिः fol. 8b; इति स्नानविधिः ॥ अथ वैश्वानरविधिः । fol. 18a; अथ पार्वणश्राद्धानुक्रमो लिख्यते fol. 21a; अथ प्रेतश्राद्धं fol. 33a; अथामुघटश्राद्धं fol. 38a; अथ सपिण्डीकरणं fol. 39b; अथ सांवत्सरिकं fol. 50a; अथ नान्दीमुखश्राद्धं fol. 54b; अथ नित्यश्राद्धं fol. 64b; इति नित्यश्राद्धं समाप्तं ॥

एषा मया स्वमतिचापलमात्रमेव

संश्रित्य पद्धतिरकारि कुतूहलेन ।

नानामुनीन्द्रवचनानि सविस्तराणि

को मद्भिधो हि तनुधीरधिगन्तुमीष्टे ॥

किंत्वत्र यद्यतिमनोहरधर्मराशौ

किंचिद्भवेदभिहितं मम भाषितेन ।

निर्मुच्य कञ्चुकनिभं सकलं मलौघं

तेनातिनिवृत्तिमुपैष्यति चानरात्मा ॥

चाम्पाहिटीमहोपाध्यायश्रीअनिरुद्धविरचिता गोभिलोक्त-संख्याज्ञानपद्धतिः समाप्ता ॥ अथ छन्दोगानां शेषसत्कारादि-वृषोत्सर्गपर्यंतं लिख्यते ॥ fol. 67b; अथास्त्यसंचयनं fol. 74b; अथ दशकृत्यं fol. 75a; अथ वृषोत्सर्गः fol. 75b;

चाम्पाहाटीयधर्मोधिकारणिकमहामहोपाध्यायश्रीअनिरुद्धविर-चिता शेषसत्क्रियादिछन्दोगपरिशिष्टकात्यायनोक्तवृषोत्सर्गानुष्ठान-पद्धतिः समाप्ता ॥

पार्वणश्राद्धकरणासमर्थेनाज्ञोत्सर्गः कर्तव्यः । तस्य विधिरुच्यते ॥ fol. 82b; अथ उक्तादानं fol. 87a; अथानुसरणं fol. 87b; अथ फलानि fol. 88a.

इति भानुभट्टप्रभृतिगौडदेशीयपण्डितानामनर्थकवचनधरम्भरा ॥ अथ गौडसपिण्डविधिः fol. 90a; अथ पादुकादानं fol. 99a; अथ पार्वणसूत्रं fol. 101a; अथ ग्रहणं fol. 102a; अथ नन्दास्नानं fol. 102b; इति मार्कण्डेयपुराणरौच्यमन्त्रनरे पितृवरप्रदानो नाम रुचिसूत्रः समाप्तः ॥ fol. 107b; इति

कल्पतरुकामधेनादिसंग्रहाकृष्टे महोपाध्याय (1. ० येन) विरचिते श्रुतिप्रकरणे ऽन्येष्टिविधिः ॥ अथ गुवाकदानं fol. 114b.

From fol. 115a on अशौच beginning विष्णुधर्मोत्तरं । पितृगृहे प्रसूतायां ० quotations from *Purāṇas* and *Śaṅkha* (मातामहे तथातीते ० two ślokas) ॥ एतेन कञ्चिवल्लीयसत्पण्डितश्रीकुवेरशर्मणां मते पितृगृहे दुहितुः प्रसवे पितृगोत्राणां पितृश्रेकराचं मरणे त्रिराचं । विवाहितापि चेत्कन्या दियते पितृवेरमनि (2 ślokas) ॥ एतेन श्रीकुवेरपण्डितानां मते दुहितुर्वैरणो मातापित्रोः तयोर्मरणे च तस्यामन्योन्यं त्रिराचाशौचं । ० अथ जननाशौचं fol. 116a; अथाशौचे विधिनियमौ fol. 116b; अथ विदेशस्थाशौचं fol. 117a; अथ बालाद्यशौचं fol. 117b; अथ स्त्रियाशौचं fol. 118a; अथ गर्भसावाशौचं fol. 118b; अथाशौचसङ्करः fol. 119a; अथ स्वपिण्डाद्यशौचं fol. 119b; अथ शवसत्क्रिया fol. 122a; अथोदकानर्हाः fol. 123b; इति सत्पण्डितश्रीवल्लभद्रुकृतावशौचसारः समाप्तः ॥ fol. 124a.

Then follow some extracts on gifts, beg.: अकृतमहूता ये वाना (!) ये च गर्भोद्विनिःसृताः । ०

It ends at the bottom of fol. 119b: शकाब्दाः १७२६ समाप्तो यं ॥ The first page of the last leaf contains a table of contents.

Bhīmopādhyaya is quoted fol. 83b; *Bhavadēvabhaṭṭa* (*Nirṇayāmr̥ite*), fol. 84a; *Smṛitisamuccaya*, fol. 85a.

On the back of the last leaf Colebrooke's Paṇḍit calls the work '*Karmopadeśinīnāmni Smṛitisamgraha*.'

For a *Hāratalā*, by *Aniruddha Bhaṭṭa*, see no. 1753. [H. T. COLEBROOKE.]

1554.

1367e. Foll. 37; size 9½ in. by 5 in.; fairly good, close Devanāgarī writing of the latter part of last century; 13 or 14 lines in a page.

Caturvīṃśatimata-vyākhyāna, or *Smṛitisamgraha*-(ratna)vyākhyāna(?), a commentary on the first chapter—treating of initiatory rites (*samskāra*)—of the *Caturvīṃśatimata*, a compendium of religious duties, based on the principal *Smṛitis*.

The commentary which in the colophon (supplied by a different hand) is ascribed to *Rāmacandra*, son of *Nārāyaṇa Bhaṭṭa*, seems identical with that described in Rāj. Mitra's *Bikāner Cat.*, no. 799 (? by *Bhaṭṭoji Dikshita*).

The MS., which is very correct, begins:

सर्वज्ञः सकलेश्वरः श्रुतिगिरां तात्पर्यभूमिः परा

द्वैतध्वांतविधूननैकपटुभिः स्थांति चिरं चिंतितः ।

तेपामात्मतयैव यो ऽव्ययपुर्विद्योते स्तप्रभः

स्वेच्छोपात्मनोहराकृतिममुं श्रीबालकृष्णं नमः ॥ १ ॥

विबुधसुरमुनीर्द्वैर्वदितं यत्पदाक्षं

सकलजगदुपात्तानंतरायान् लुनाति ।

प्रथितविभव ईशो मत्कृतेर्विघ्नपूर्णं

शमयतु स गणानामग्रणीर्विघ्नराजः ॥ २ ॥

बालभावमवलम्ब्य भारतीं

प्रार्थये किमपि कांक्षितं मुहुः ।

यत्त्वदीयपदपञ्चवड्यं

मामकीनरसनातिथिर्भवेत् ॥ ३ ॥

नत्वा शास्त्रार्थतत्त्वज्ञानहं कुर्वे यथामति ।

श्रीचतुर्विंशतिमतस्मृतेर्व्याख्यानमादरात् ॥ ४ ॥

श्रीमन्वादिचतुर्विंशतिमतं संजिघृक्षुः कश्चित्तद्विष्यो निर्विघ्नसमाप्तिफलकं मंगलं शिष्यशिष्यार्थं मुनिकर्तृकतयैवोपनिबध्नन्भिधेयं प्रदर्शयति ।

सर्वात्मने नमस्कृत्य ब्रह्मणे ऽमिततेजसे ।

धर्मानुचुस्त्रिवेदोक्तान्स्वर्गादिफलदायकान् ॥ १ ॥

अचुरिति मन्वाद्या इति शेषः । ते चानुपदमेव वक्ष्यते । पौरुषेयत्वे ऽप्यस्य ग्रंथस्य वेदनूलत्वाद्धर्मे ग्रामाख्यमित्याशयेन धर्मोविज्ञितिः । त्रिवेदोक्तानिति यद्यपि समाहारद्विगौ त्रिवेदोत्पत्तिरिति न च विशेषणं विशेष्येति कर्मधारयः दिक्संख्ये संज्ञायामिति नियमात् । तथापि अवयवो वेद इति मध्यमपदलोपी समासः । वेदशब्दस्तत्तत्पातलक्षकः । यथा चैतत्तथा द्विगोलुङ्गनपत्य इति सूत्रे भाष्यादौ स्मृतं ॥ के मन्वादय इत्याकांक्षायामाह ।

मनुना याज्ञवल्क्येन विश्वामित्रेण चात्रिणा ।

विष्णुना च वसिष्ठेन व्यासेनोशनसा तथा ॥

आपस्तम्बेन वत्सेन हारीतगुरुनारदैः ।

पराशरेण गर्गेण गौतमेन यमेन च ॥

शातातपेन शंखेन संवर्तेन तथैव च ।

बोधायनेन सांख्येन दक्षणीगिरसा तथा ॥

चतुर्विंशतिभिः शास्त्रं दृष्टं लोकहिते रतैः ।
धर्मसंरक्षणाथैव संक्षेपेण महात्मभिः ॥

एतैश्चतुर्विंशतिभिः शास्त्रं वक्ष्यमाणं दृष्टमित्यन्वयः । किमर्थं तत्राह । संक्षेपेण अत्यायासेनैव धर्मस्य सम्यग्रक्षणमेवार्थः प्रयोजनं । तस्मै । रक्षणं वेह शाब्दो ऽनुभवः । तन्वसौ आशु-
विनाशित्वात्कथं कालांतरभाविक्कर्मनुष्ठाने उपयुज्यतामित्याश-
क्याह ।

एतज्ज्ञात्वा द्विजः शीघ्रं धर्मं स्मरति तत्त्वतः ।
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन शास्त्रमेतदुदीरयेत् ॥

द्विजः त्रैवर्णिकः । तथा च स्मरणद्वारा उपयुज्यत इति भावः । उदीरयेत् । अध्यापयेदित्यर्थः । अत्र च ब्राह्मण एवा-
धिकारी बोध्यः । तदुक्तं मनुना ।

विदुषा ब्राह्मणेनेदमध्येत्यं प्रयत्नतः ।
शिष्येभ्यश्च प्रवक्तव्यं सम्यङ्मान्येन केनचिदिति ॥

यद्यपि अध्ययनं त्रैवर्णिकसाधारणं तथाप्यध्यापनं ब्राह्मणेनैव कर्तव्यमित्यर्थः । अध्यापकब्राह्मणालाभे तु मनुरेवाह । अब्राह्म-
णादध्ययनम् ० गुरोरिति । अत्राध्यापनमपि अर्थोदनुज्ञातमिति तद्व्याख्यातारः । अध्ययनस्य त्रैवर्णिकसाधारण्यं तु मनुनोक्तं । निषेकादि ० नान्यस्य कस्यचिदिति । शास्त्रमुदीरयेदित्युक्तं तद्वि-
ज्ञानेति । वर्णानामाश्रमाणां च ह्याचारकथनं शुभं । आचाराः कथ्यन्ते ऽस्मिन्नित्याचारकथनं । इदानीं संदर्भशुद्धनुरोधेन मूले वक्ष्यमाणानि वचनानि स्मृततरस्यानि [कानि] चिदुपसंहृष्टाव-
श्यकाः षोडश प्राच्याः संस्कारा व्युत्पाद्यन्ते । ते च । गर्भाधानपु-
सवनानवलोभनसीमंतोन्नयनजातकर्मनामकरणनिष्क्रमणाव्रता-
शनचौलोपनयनानि चत्वारि वेदव्रतानि प्रतिशास्त्रं गृह्यपूतानि
स्नानं विवाहश्चेति । अपि गर्भाधानाद्या उपनयनांता एव सर्वेषां
नियताः । न तु ज्ञानाद्याः । तेन ब्रह्मचर्यादेव प्रव्रजेदित्यादि न
विरुध्यते । एते च द्विजानामेव समेचकाः । यदाह याज्ञवल्क्यः ०

Fol. 3a: इति गर्भाधानप्रकरणं । गर्भमासप्रभृतितृती-
यमासे गर्भाभिव्यक्ती सत्यां तत्रैवानभिव्यक्ती तु चतुर्थे मासि
पुंसवनं कार्यं । अनवलोभनं तु चतुर्थे इति स्मृत्यर्थेसारे । तृतीये
चतुर्थे षष्ठे ऽष्टमे वा मासे शुक्रसोमबुधवारेषु पुंसवनानलोभने
कुर्वैरित्ये । अत्र नियतकालत्वाद्गुरुशुक्रास्तवालवार्धकमलमा-
सादिष्वपि न दोषः । अस्तादिरहितकालालाभे तु शुक्रास्तादौ
न कार्यं । सीमंतदिने वा कार्यं ॥ अथ सीमंतोन्नयनं ॥ तत्र
गर्भमासापेक्षया तृतीये चतुर्थे पंचमे षष्ठे सप्तमे ऽष्टमे वा मासि ।
तथा च लौगाक्षिः । ०

इति गर्भाधानप्रकरणं fol. 3a, etc.; अथ ब्रह्मचारिधर्मः

fol. 7a; अथाग्नौधनं fol. 9a; अथोपसंग्रहणाभिवादन-
प्रपंचः fol. 9b;—इत्यनाध्यायप्रकरणं fol. 17a;—इति
कलिनिषिद्धानि fol. 21b; इत्युपाकर्मनिर्णयः fol. 24b;
इत्युत्सर्जनं fol. 44a; इति समावर्तनं fol. 25b; इति
स्नातकव्रतनिरूपणं । अथ क्रमप्राप्ते विवाहः । fol. 34a.

The last leaf has been supplied by a more recent hand.

It ends: तदेवं प्रितृकुलांतर्गतायाः षोडशाधिकद्विसह-
स्राः । मातृकुलांतर्गतपंचाधिकशतेन सह सकलनायां २१२१
हिमांशुदग्धरादृशः एकविंशतिसहितशताधिका द्विसहस्री फलि-
ता भवतीति [ना] रदः ॥

इति श्रीमत्सकलविद्याविनोदनारायणभट्टसूरिसूनुना राम-
चंद्रेण विरचितं स्मृतिसंग्रहसंख्याख्यानं (apparently a cor-
rection for orig. ० संग्रहस्य व्याख्यानं) पप्ताण ॥ The
leaves are marked सं ० २०

Besides *Smṛitikāras*, the following authorities are quoted: *Aparārka*, fol. 6a; *Kārikā(kāra)*, often; *Gṛhyaparīśiṣṭa*, fol. 4a; *Gauḍanibandha*, fol. 8b; *Jyotiḥ-Nṛisimha*, fol. 5b; *Dīpikā(kāra)*, fol. 18a, 19a, b; *Dīpikāvinaraṇa*, fol. 23b; *Nārāyaṇa*, often (e.g. *Manuvyākhyāyām*, fol. 13a; *Manau*, fol. 13b; *Manuvacanavyākhyāyām*, fol. 16b); *Nirṇayāmṛita(kāra)*, foll. 13a, 16a, b, 22a, etc.; *Nṛisimhakṛita Prayogaratna*, fol. 24a; *Pārijāta(kāra)*, foll. 9b, 10a; *Bahvṛicaparīśiṣṭakārikā*, fol. 22a; *Bhartrihari*, fol. 5a; *Mādhava(ācārya)*, often; *Vijñāneśvara*, very often; *Śrīdhurīya* (० ये नृसिंहः), fol. 25a; *Ślokaśāstrī*, fol. 16a (श्लोकभीष्मः । चातुर्मास्यद्वितीयासु मन्वादिषु युगादिषु । पञ्चाधिकत्रयोदश्यां तस्या एवोत्तरा-
तिथिः । दशैस्मृक् चेद्वैव स्यादनध्यायः श्रुतावपीति ।); *Samgraha(kāra)*, often (*śloka*); *Smṛitimahār-
nava*, fol. 22a (twice); *Smṛityarthasūtra*, very often; *Haradatta*, very often (इति गौतमवाक्यं
हरदत्तो व्याचख्यौ fol. 16a).

For a *Smṛitisamgraha*, by *Mahēsa Pañcānana*, see Rāj. Mitra, Notices, VI., 235.

[H. T. COLEBROOKE.]

1555.

633a. Foll. 47; size 16 in. by 5 in.; fairly written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; nine lines in a page.

Smṛitisāra, a summary of the rules regarding the performance of lunar and purificatory rites, by *Yādavendra Bhaṭṭa*.

It begins:

प्रथम्य जगतां हेतुं श्रीयादवशर्मविनिर्मितं चैतत् ।
स्मृतिसारं कुरुतारं मयिहारं स्मृतिसागरपारं यत् ॥

वृद्धयाज्ञवल्क्यः । कर्मणो यस्य यः कालस्तत्कालव्यापिनी
तिथिः । तथा कर्मणि कुर्वीत हासवृद्धी न कारणं ॥ हासवृद्धी
शुक्लकृष्णपक्षौ तत्र पक्षभेदेन न व्यवस्था इत्यर्थः । ° The
several *tithis* of the *pakṣha*, including incidental
feasts such as *Kṛishṇajāyantīmāṣṭamī*, *Śrī-Rāma-
navamī*, *Durgotsava*, etc.

इति तिथिसारसंग्रहः ॥ अथ आङ्गसंग्रहः fol. 14a; अथ
आङ्गकालः fol. 18b; अथ दिनमानं fol. 20b; अथ
सपिण्डीकरणं fol. 21a; अथ शुद्धिनिर्णयः fol. 25b;
अथातिक्रान्ताशीचं fol. 27b; अथाशीचसंकरः ib.; अथ
ह्रस्वशीचं fol. 31b; अथ रजस्वलाशीचं ib.; अथ गर्भ-
आवाशीचं ib.; अथ विदेशस्थाशीचं ib.; अथाशीचसंकरः
fol. 32a; अथ सपिण्डीकाशीचं fol. 33a; अथ मृत्युविशे-
षाशीचं fol. 33b; अथ शवानुगमनाशीचं fol. 34a; इति
शुद्धिसारः ॥ अथ प्रायश्चित्तसारः fol. 35b; अथ गोवध-
प्रायश्चित्तं fol. 37b; अथ क्षत्रियादिवधप्रायश्चित्तं fol. 44a;
अथ चाण्डालाद्यन्नादिभक्षणप्रायश्चित्तं ib.; अथ शौचिकान्न-
भक्षणादिप्रायश्चित्तं fol. 45a; अथ व्यभिचारप्रा° fol. 46a;
अथ व्रात्यप्रा° ib.; अथातिपातकप्रा° fol. 47a; अथ
सुरापानप्रा° ib.; अथानुपातकं fol. 47b.

Of less common works quoted, may be mentioned; *Kṛityatattvārṇava*, fol. 7b; *Chandogapariśiṣṭa*, fol. 21b; *Tīrthacintāmaṇi*, fol. 10b; *Narasimhacaryā*, fol. 10a; *Nāgarakhaṇḍa*, fol. 10a; *Nirṇayāmr̥ita*, fol. 4b; *Yoginītantra*, fol. 12a; *Rājamārtanḍa*, foll. 12a, 19b; *Śrādhaviveka*, fol. 18a; *Smṛitisāgara*, fol. 36a.

For a different work of the same title, by

Yādava Vidyābhūṣaṇa Bhaṭṭācārya (or perhaps a different section, *prāyaścittaprakaraṇa*, of the same work), see Rāj. Mitra, Notices, IV., p. 213. See also above, nos. 1488-89.

[H. T. COLEBROOKE.]

1556.

1367a. Foll. 24; size 9½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, towards the end of the 16th century; ten lines in a page.

Smṛitisūrasamuccaya, a compilation of extracts from *Smṛitis* and *Purāṇas*, on domestic duties and observances. Incomplete.

It begins:

मुनिना याज्ञवल्केन विश्वामित्रेण चात्रिणा ।

विष्णुना च वशिष्ठेन व्यासेनोशनसा तथा ॥ १ ॥

बौधायनेन दक्षेण शंखेनागिरसा तथा ।

आपस्तम्बेनागस्त्येन हारीतगुरुनारदैः ॥ २ ॥

पाराशरेण गर्गेण गौतमेन यमेन च ।

शातातपेन लिखितसंवर्तेन तथैव च ॥ ३ ॥

गोभिलेन सुमन्तेन मनुस्त्रायंभुवेन च ।

अष्टाविंशतिभिर्दृष्टं शास्त्रं लोकाहिते रतैः ॥ ४ ॥

सुमंतः ॥ धर्मसंरक्षणार्थाय संक्षेपेण महात्मभिः ।

धर्मनूचुस्त्रिवेदोक्तान् स्वर्गादिफलदायकान् ॥ ५ ॥

स्वभावाच्चत्र विचरेत् कृष्णसारः सदा मृगः ।

धर्मदेशः स विज्ञेयो द्विजानां धर्मसाधनं ॥ ६ ॥

योगीश्वरः । यस्मिन्देशे मृगः कृष्णस्तस्मिन् धर्मोन्निबोधत ।

धर्मसंरक्षणार्थाय तस्मिन्देशे वसेद् द्विजः ॥ ७ ॥

प्रातःकाले समारभ्यो नियमः कथ्यते ऽधुना ।

त्रिकाले विहितं कर्म तथा नैमित्तिकानि च ॥ ८ ॥

दक्षः । मूत्रोत्सर्गपुरोषे च दिवा कुर्यादुदङ्मुखः ।

दक्षिणाभिमुखो रात्रौ संध्योस्तु यथा दिवा ॥ ९ ॥

योगीश्वरः । दिवा संभ्रासु° (*Yājñ.* I., 16) ॥ १० ॥

न तु मेहेन्महाज्ञायावर्त्मगोष्ठांबुभस्मसु ।

न प्रत्यग्न्यकैगोसोमसंध्याबुस्त्रोद्विजन्मनः ॥ १२ (I. 134) ॥

गृहीतशिश्रश्चोत्थाय° (*Y.* I., 17) ॥ १३ ॥

प्रभाते मैथुने चैव प्रसावे दंतधावने ।

ज्ञानभोजनकाले च मौनं षट्सु विधीयते ॥ १४ ॥

शौचविधिमाह दशः ॥

पतिस्थिता देवगृहे वस्तीके मूखकस्थले (l. मूष ०) ।

बहिश्चारसमीपे [च] न ग्राह्याः पंच मृत्तिकाः ॥ १५ ॥

गौतमः । जलांतरे ज्यशेषे चासुखरे (?) च तथैव च ।

सिकते वृक्षमूले च न ग्राह्याः पंच मृत्तिकाः ॥ १६ ॥ ०

After śloka 119 (fol. 8b) इति स्मृतिसारमुच्ये

ब्रह्मचारिप्रकरणं समाप्तं ॥

After śloka 225 (fol. 14a) इति ० आचारप्रकरणं ॥

After śloka 348 (fol. 21a) इति ० धर्मशास्त्रे दान-

प्रकरणं संपूर्णं ॥

After śloka 373 (fol. 22b) इति द्रव्यशुद्धिः ॥ अथ कृषिः ॥

It breaks off at the end of śloka 405, at the bottom of fol. 24a. The second page of this leaf, which continues the text to the bottom of the page, has been pasted over; and a modern hand has added there the colophon: इति श्रीस्मृतिसारसमुच्चयधर्मशास्त्रे प्रायश्चित्तप्रकरणं समाप्तं संपूर्णम् ॥

For another, apparently complete, MS. of this compilation, see Weber, Cat. Berl., no. 1017; for another work of the same title (by *Harinātha Mahāmahopādhyāya*), Rāj. Mitra, Notices, V., pp. 230-232.

[H. T. COLEBROOKE.]

1557.

177b. Foll. 33; size 10½ in. (increased by binder to 12 in.) by 4½ in.; Bengali handwriting of about 1780 A.D., somewhat difficult to read; twelve lines in a page.

Smṛitiparibhāṣā, general rules regarding ceremonial observances, and the proper time and season for them; compiled from the *Smṛitis* and other authorities, by *Vardhamāna Mahāmahopādhyāya*.

It begins:

साधर्म्यं यत्र सर्वेषां वैधर्म्यं चापि सर्वशः ।

यारे वाङ्मनसं विष्णुं तं च किञ्चिदुपास्महे ॥

अथ सार्वत्रिकी परिभाषा । तत्र विष्णुः ।

स्नातो ऽधिकारी भवति दैवे पित्र्ये च कर्मणि ।

पवित्राणां तथा जप्ये दाने च विधिदेशिते ॥

पवित्राणां मन्त्राणां मन्त्रः पवित्रमुच्यते इति निरुक्तकारवचनात् (N. V., 6) । आग्नेयपुराणे ।

ज्ञानानामथ सर्वेषां वारुणे न च मानवः ।

कर्तुमर्हति कर्मणि विधिवत्सर्वदा द्विजः ॥

असामर्थ्याच्छरीरस्य कालशक्त्यपेक्षया ।

मन्त्रज्ञानादयः पञ्च एकमिच्छन्ति सूरयः ॥

असामर्थ्यं ज्ञानसंवर्धनीयं शरीरापाटवं ।

अशिरस्कं भवेत्ज्ञानं ज्ञानाशक्तौ हि कर्मिणां ।

आर्द्रेण वाससा वापि दैहिकं मार्जनं द्विजः ॥

अशिरस्कं शिरोमज्जनरहितं । ज्ञानाशक्तौ सशिरस्कज्ञानाशक्तौ कर्मिणां ज्ञानोत्तरविहितकर्मचि[क्री]यूषां शक्ताशक्तासाधारणं तु गोपूङ्गप्रक्षालनजलज्ञानमिति केचित् । मनुः । प्रभुः प्रथमकल्पस्य ०

In this way passages are selected from the old *śāstras* and commented upon. Besides *Purāṇas* and *Smṛitikāras*, the following authorities are quoted: *Kalpataru*(kāra, or *kṛit*), foll. 3a, 4a, 17a, b; *Grīhyaparīśiṣṭā*, fol. 3a; *Chandogaparīśiṣṭā*, foll. 2a, 6b, 7b, etc.; *Jyotiṣśāstra*, foll. 11b, 12a, etc.; *Maitrāyaṇyaparīśiṣṭā*, fol. 8b; *Smṛitimahārṇava*, fol. 25b; *Harīharamiśrāḥ* (astron. and *kālanirṇaya*), foll. 16a, 17a, 24a, 25b.

अथ ग्रहणनिर्ययः fol. 17a; अथ ग्रहणज्ञानं fol. 18a; अथ तिथिद्वये व्यवस्था fol. 19a; इति तिथिनिर्ययः समाप्तः fol. 23b;—on special days of months;—अथ दानं fol. 25a.

It ends:

पात्राख्याध्यात्मिका मुख्या विष्णुद्वाग्निहोत्रिणः ।

देवताश्च तथा मुख्या गोदानं ह्येतदुत्तमं ॥

शिष्टाचारपुराणे स्मृतिमतज्ञातं विचार्य शास्त्राणां ।

युक्त्वा स्मृतिपरिभाषाचरिता (?l. रचिता) श्रीवर्धमानेन ॥

इति महामहोपाध्यायश्रीवर्धमानविरचिता स्मृतिपरिभाषा समाप्ता ॥

For another MS. of this treatise (with an analysis), see Rāj. Mitra, Notices, V.; p. 160.

[H. T. COLEBROOKE.]

1558.

2663e. Foll. 42; size 9 in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, by two different hands, in the latter part of the last century; eight lines in a page.

Kūrikā, a collection of 508 memorial verses on various points of religious observance, especially in regard to obsequies, and general relations of life. A modern compilation.

Both MSS. commence with a (Devan.) list of twenty-five authorities, whose opinions the work is apparently intended to embody, viz.: *Ācāracandrikā*, *Ācārārka*, *Kālatattvavivēcana*, *Kālanirṇayaprakāśa*, *Kālamādhava*, *Kūrmapurāṇa*, *Kṛityaratnāvalī*, *Kaustubha*, *Tristhalīsetu*, *Dharmapravṛitti*, *Nirṇayasindhu*, *Pārāśarasamṛiti* (and *Vṛiddha-P.*), *Prayogacintāmaṇi*, *Prayogapūrijāta*, *Maṇūlaka*, *Mitāksharā*, *Vālmīkikṛita* (*Rāmāyaṇa*), *Śivapurāṇa*, *Śrāddhacandrikā*, *Śrāddhadīpikā*, *Śrāddhanirṇayaprakāśa*, *Śrāddhamānōharī*, *Smṛityarthasāra*, *Hemādri*. A *Vaiṣṇava* tendency is occasionally to be noticed in these verses.

The treatise begins:

अकृत्वा भस्मयन्त्यादा यः कुर्यात्पाणिशोधनं ।
आसुरं तद्वेषच्छ्राद्धं पितॄणां नोपतिष्ठति ॥ १ ॥
अगोधूमं च यच्छ्राद्धं मायमुन्नविचर्जितं ।
तैलपक्वेन रहितं कृतं च अकृतं भवेत् ॥ २ ॥
विधुरं गर्भवह्मं च वेदहीनं स्वगोत्रकं ।
रजस्वलापतिं चैव वर्जयेच्छ्राद्धकर्त्रिण ॥ ३ ॥
मूकोधो बधिरः कुञ्ज स्तम्भः पंगो नपुंसकः (1. पंगुर्न ०) ।
कुष्ठी रोगी अप्समारी दश दोषाः प्रकीर्तिताः ॥ ४ ॥
धातृद्वयं न भोक्तव्यं न भोक्तव्यं पितासुतं ।
अनग्निर्न भोक्तव्यं न भुङ्क्ते गर्भिणीपतिः ॥ ५ ॥

ज्योतिर्गर्भं तथा वाक्यं पौराण्यं कृपिकारकं ।
देवस्य नृपसेवी च षडेते आह्वयतकाः ॥ ६ ॥
स्त्रीत्री (1. श्वत्री) कुष्ठी अप्समारी कुनखो ग्रामदंतिक
[(1. इया ०)]

बधिरः पंगुः कुञ्जश्च षडेते आह्वयतकाः ॥ ७ ॥
जातमात्रे अपि दौहित्रे विद्यमाने अपि मातुले ।
कुर्यान्मातामहश्राद्धं प्रतिपद्याश्विने सिते ॥ ८ ॥
घंटानादं विवादं च हुंकारहास्यरोदनं ।
अवाच्यवचनं श्रुत्वा निराशाः पितरो गताः ॥ ९ ॥
ब्रह्मयज्ञं च कुरुते आह्वायपूर्वं मृते ऽहनि ।
निराशाः पितरस्तस्य आह्वातं न लभन्ति ते ॥ १० ॥
विवाहव्रतचूडासु वर्धमर्थं तदर्थकं ।
पिंडदानं मृताहं च न कुर्यान्निलतर्पणं ॥ ११ ॥
जलस्यश्च जले कुर्यात्तर्पणं स्थलस्यले ।
जलदर्भस्थधामत्रे गोत्रनाम तिलैर्भवेत् ॥ १२ ॥ ०

It ends:

क्षुणान् बंधेन सर्वेण पशुपत्नीमुतालयः ।
क्षुणक्षयो क्षयं याति का तत्र परिवेदनात् (1. परिदेव-
[ना] ॥ ५०० ॥
वृथा दानं धनाढ्यस्य वृथा बंध्या च मैथुनं ।
वृथा वृष्टिः सागरस्य वृथा तृप्तिश्च भोजनं ॥ ५०१ ॥
अदत्तदोषेण भवेद्दरिद्री द्रिद्रीदोषेण करोति पापं ।
पापादवश्यं नरकं व्रजति पुनर्दरिद्री पुनरेव पापी ॥ ५०२ ॥
गुरुशुश्रूषया विद्या पुष्कलेन धनेन वा ।
अथवा विद्याया विद्या चतुर्थं नोपलभ्यते ॥ ५०३ ॥
रामेति वर्यैर्द्वयमादरेण सदा जपन्मुक्तिमुपैति जंतुः ।
कलौ युगे कल्मषमानसानामन्यत्र धर्मे खलु नाधिकारः ॥
[५०४ ॥

राजा राष्ट्रकृतं पापं राज्यपापं पुरोहितं ।
स्त्रीपापं च भ्रतारस्य (!) शिष्यपापं गुरोरपि ॥ ५०५ ॥
परद्रव्येषु ये संधाः परस्त्रीषु नपुंसकाः ।
परापवादे ये मूर्खाः तेषां गंगा पदे पदे ॥ ५०६ ॥
राजपत्नी गुरोः पत्नी भ्रातृपत्नी तथैव च ।
पत्नीमाता स्वमाता च पंचैते मातरः स्मृताः ॥ ५०७ ॥
जनिता चोपनेता च यश्च विद्यां प्रयच्छति ।
अन्नदाता भयचाता पंचैते पितरः स्मृताः ॥ ५०८ ॥

इभिर्ग्रीष्मांतरे कारिका समाप्ता ॥

[GAIKAWAR.]

1559.

2007. Foll. 51; size 9 in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, in the latter part of last century; seven lines in a page.

The same treatise.

The two rather incorrect MSS. are evidently derived from the same original.

[DR. J. TAYLOR.]

1560.

2172. Foll. 157; size 10½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī; ten lines in a page.

Dharmaprapatti, a compendium of religious observances, by *Nārāyaṇa Bhaṭṭa*.

It begins:

नारायणं नमस्कृत्य कामदां च सरस्वतीम् ।

गणनाथं गुरुं चैव धर्मसंरक्षणाय वै ॥ १ ॥*

धर्मप्रवृत्तौ क्रियते कलौ नारायणेन तु ।

विदुषां कर्मनिष्ठानां संततिर्धर्मवर्धिनी ॥ २ ॥

आलोक्य धर्मशास्त्राणि मन्वादिभिः कृतानि वै ।

आश्वलायनसूत्रं च वृद्धं नारायणं तथा ॥ ३ ॥

सारमेव समुद्धृत्य स्मृतीनां वचनान्यथ ।

सिद्धान्तानि समूलानि समादायाथ चैव हि ॥ ४ ॥

वचनानि सतां चैव संमतानि मनोषिणाम् ।

ग्रन्थे ऽस्मिन्स्तानि लिख्यन्ते धर्मप्रवृत्तिसंज्ञके ॥ ५ ॥

शौचादिकाः प्रवक्ष्यामि क्रियाश्चानुक्रमेण तु ।

तिथीनामपि सर्वासां निर्णयानप्यसंशयात् ॥ ६ ॥

योगीश्वरः ॥ यस्मिन्देशे मृगः कृष्णस्तस्मिन्मनोविबोधत ।

धर्मसंरक्षणार्थाय तस्मिन्देशे वसेद्भिजः ॥

उषःकाले कर्तव्यं ॥

उषःकाले समुत्थाय चिन्तयेदात्मनोदितम् ।

स्मृत्वा नारायणं देवं सौत्राख्यं च संजपेत् ॥

अथ मौनविधिः ॥

प्रभाते मैथुने चैव प्रसावे दन्तधावने ।

स्नाने भोजनकाले च षट्सु मौनं विधीयते ॥

अथ मूत्रोत्सर्गादिविधिः ॥ ०

अथ शौचं fol. 2a; अथ गंडूपः fol. 3a; अथ दंत-
धावनं fol. 3b; अथ स्नानं fol. 4a; अथ वस्त्रविधिः fol. 6b;
अथ सप्त स्नानानि fol. 7b; अथ कुशविधिः fol. 8b; अथ
पवित्रलक्षणं fol. 9b; अथ यज्ञोपवीतं fol. 10b; अथ
तिलकं fol. 11a; अथ भस्मधारणं fol. 12a; अथ संध्या-
कालः fol. 12b; अथ संध्याविधिः fol. 13a; अथ प्राणायामः
fol. 14a; अथ मार्जनं ib.; अथार्घ्यदानं fol. 14b; अथा-
सनानि fol. 15a; अथ जपविधिः fol. 15b; अथ काम-
परत्वात्मालाविधिः fol. 16b; अथ रुद्राक्षधारणं ib.; अथ
संध्योपासनं ib.; अथाभिवादनं fol. 17a; अथोपासनविधिः
ib.; अथ समस्य होमः fol. 19a; अथ विभक्तविश्वदेवः
fol. 21b; अथानग्निवैश्वदेवः fol. 22a; अथ ब्रह्मयज्ञः
fol. 22b; अथ तर्पणं fol. 23a; अथ तिलतर्पणं fol. 24a;
अथ श्राद्धाहे तर्पणं fol. 25a.

इति ० शौचादितर्पणांतं प्रकरणं । अथ दिनातीतकर्मोपस्थाह
fol. 25b; अथ देवतार्चनं fol. 26a; अथ नित्यश्राद्धं fol.
27b; अथ भोजनविधिः fol. 28a; अथ वसनविधिः fol.
33a; अथ तांबूलविधिः ib.; अथ सायंकर्मविधिः fol. 33b;
अथ दीपविधिः ib.; अथ शयनविधिः fol. 34a; अथ
गर्भाधानं fol. 35a; अथ जातकर्म fol. 36a; अथ नाम-
करणं fol. 37a; अथ पत्नीकुमारोपवेशनं ib.; अथ निष्क्रमणं
fol. 37b; अथान्नप्राशनं ib.; अथ चौलं ib.; अथ
कुमारलक्षणं fol. 38b; अथाश्वरस्त्रीकारविधिः ib.; अथ
नक्षत्राणि ib.; अथोपनयनं fol. 39b; अथ ब्रह्मचारिण्यमः
fol. 42a; अथोपाकर्म fol. 42b; अथोत्सर्जनं fol. 43a;
अथ समावर्तनं fol. 44b; अथ मधुपर्कादिविवाहः fol. 45a;
अष्टविधा विवाहाः fol. 46b; अथ गृहप्रवेशः fol. 49b;
अथ देवतोत्थापनं fol. 50a; अथ प्रतिकूलं ib.; अथ
पितरि मृते शुभकर्मनिषेधः fol. 51a; अथ विवाहादिषु
सूतकोत्पत्तिः fol. 51b; ० अथ द्वितीयविवाहनिमित्तं fol.
55b; अथ विधुरोपासनं fol. 57a; अथ मृतभार्यस्य पुन-
र्विवाहः fol. 57b; अथ षोडशसंस्कारकर्मोपस्थाह fol. 59a;
अथ पादप्रक्षालनविधिः fol. 59b; अथ विवाहमासानाह
fol. 60a; अथ वरगुणाः ० कन्यागुणाः fol. 60b.

इति ० गर्भाधानादिपंचदशप्रकरणं । अथ सप्तमपंचमयोः

* MS. 2063 adds here the following śloka:

नारायणं नमस्कृत्य नरं चैव नरोत्तमम् ।

देवीं सरस्वतीं व्यासं ततो जयमुदीरयेत् ॥ २ ॥

सापिण्डं वर्ण्यते fol. 61a: अथ गोत्रनिर्णयः fol. 62b; [अथ जामदग्न्यगणः भरद्वाजगणः etc.].

इति० गोत्रनिर्णयप्रकरणं । अथ जीवन्मृत्युकश्चाद्विधिः fol. 68a;—अथ नव आह्वानि fol. 70b;—

इति० नानाविधआह्वानप्रकरणं । अथाशीचप्रकरणं fol. 83a.

इति० आशीचप्रकरणं । अथ आह्वानविधिरभिधीयते fol. 90b.

इति० आह्वानप्रकरणं । अथ आह्वानयोगिवचनानि लिख्यंते fol. 97b.

इति० आह्वानयोगिप्रकरणं । अथ दानविधिरभिधीयते fol. 101a; अथ गोदानं, भूदानं, तिलदानं fol. 101b, etc.

इति० दानप्रकरणं । अथ द्रव्यशुद्धिः fol. 110b; भूमिशुद्धिः, गृहशुद्धिः ib.; पात्रशुद्धिः fol. 111a; धान्यशुद्धिः fol. 111b; अन्नशुद्धिः ib.; जलशुद्धिः fol. 112b; वस्त्रशुद्धिः fol. 113a; देहशुद्धिः fol. 113b.

इति० द्रव्यशुद्धिप्रकरणं । अथ प्रायश्चित्तमुच्यते fol. 113b; अथोपपातकानि fol. 115a; अथ प्रायश्चित्तं fol. 115b, etc.

इति० प्रायश्चित्तप्रकरणं ॥ पिता पितामहश्चैव नामाता भगिनीत्रयं । श्वशुरेण च संबद्धा सप्तगोत्रा प्रकीर्तिता ॥ अथैकोत्तरशतकुलानि । ० fol. 127b; अथ धान्यपरिमाणं fol. 129a; अथ सुवर्णपरिमाणं fol. 129b.

इति० अन्त्यादिलक्षणं । अथ निमेषादिकालनिर्णयमाह । fol. 129b; अथ द्वितीया etc.; पूणिमा fol. 132a; अथ गौरीनृतीया fol. 132b; रामनवमी ib.; अक्षयनृतीया fol. 133a; नागपंचमी fol. 134a; नृसिंहजयंती ib.; जन्माष्टमी fol. 135a; गणेशचतुर्थी fol. 136a; संकटचतुर्थी fol. 136b; चतुर्विंशती fol. 137a; दूर्वाष्टमी ib.; ज्येष्ठाष्टमी fol. 137b; श्रवणद्वादशी fol. 138a; अनंतचतुर्दशी fol. 138b; बृहन्नौरीनृतीया fol. 139a; कपिलाष्टमी ib.

इति० चैत्रादिषणमासतिथिनिर्णयः ॥ अथाश्विनप्रतिपत्तिर्निर्णयते fol. 139a; इति नवरात्रविधिः । अथ नवमी fol. 141a; इति० नवरात्रप्रकरणं fol. 142a; इति० विजयादशमीनिर्णयः । अथ दीपावली fol. 143a, etc.

इति० संपूर्णतिथिनिर्णयः । अथ स्यालीपाकः fol. 145b; अथामावास्यायां fol. 146a; अथ प्रत्यादिकनिर्णयः fol. 147a;—अथ पुष्यतिथयः fol. 150b; अथ संक्रांतिः fol. 151a; अथ मलमासः fol. 151b; ० अथ तीर्थविधिः fol. 155a; अभ्यंगविधिरुच्यते fol. 157a.

It ends :

सर्वग्रंथेषु यात्रोक्तं सारं सारं समुद्धृतं ।

नारायणेन तत्सर्वं लिपितं हितकारिणा ॥

इति श्रीनारायणभट्टविरचितायां धर्मप्रवृत्तौ स्यालीपाकादिमंगलान्तप्रकरणं ॥ समाप्तो ज्य धर्मप्रवृत्त्याख्यो ग्रंथः ॥ संवत् १६५९ वर्षे आषाढवदि १० रवौ लिपितं ॥ दीक्षितजयदवस्य पु०

Besides *Smṛitikāras* and *Purāṇas*, the following authorities are quoted: *Anantācārya*, foll. 71b, 75a; *Kārikā*, foll. 9a, 15b, 18b, 20a, etc.; *Kālanārṇaya* (*Mādhaviya*), foll. 138a, 146b; *Kālaviveka*, fol. 145b; *Kālādarśa*, foll. 72b, 77a, 146b; *Khilasamhitā*, fol. 23b; *Candrikā*, fol. 7a; *Cintāmaṇi*, fol. 132a; *Jyotiḥśāstra*, fol. 41b; *Jyotiḥśāgara*, fol. 60a; *Jyotiḥśāra*, fol. 40b; *Durgārṇava*, fol. 140b; *Nibandhasāra*, fol. 36b; *Purāṇasamuccaya*, fol. 138a; *Prayogapārijāta*, foll. 19b, 25a, 35b; *Prayogapārijātasārāvali*, fol. 5a; *Prayogasāra*, fol. 79a; *Prayogasārāvali*, fol. 41a; *Madanapārijāta*, fol. 38a; *Mahārṇava*, fol. 20a; *Mādhaviya*, fol. 74a; *Viśvarūpamibandha*, fol. 139b; *Viśvādarśa*, fol. 79a; *Vṛtataśata*, fol. 152a; *Śiromaṇi*, fol. 40a; *Śaunakakārikā*, fol. 14a; *Samgraha*, foll. 17b, 26a; *Sūyanīya*, fol. 20a; *Sūryodayamibandha*, fol. 141a; *Smṛiticandrikā*, foll. 30a, 50a; *Smṛitibhāskara*, fol. 154b; *Smṛitisāra*, fol. 72b; *Smṛitisārasamuccaya*, foll. 3b, 11b, 30a, etc.; *Smṛityarthasāra*, foll. 2b, 4a, 8b, 9b, etc.; *Hemādri*, foll. 49a, 62a, etc. [GAIKAWAR.]

1561.

2063. Foll. 197; size 11 in. by 5 in.; good, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Dharmaprawṛitti.

[GAIKAWAR.]

1562.

1343. Foll. 103; size 12 in. by 4½ in.; on the whole fairly written, in Devanāgarī, by

three different hands, in 1799 A.D.; 10 or 11 lines in a page.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

1563.

1663. Foll. 144; size 8 in. by 3½ in.; Devanāgarī character, indifferent handwriting; 11 or 12 lines in a page; the first seven leaves by a different hand from the rest.

Nārāyaṇa Bhaṭṭa's Dharmaprayriti. Incomplete.

From the beginning of the chapter on *āśauca* (fol. 83a in the above analysis) to the end of the *Suvarṇaparimāṇa* (fol. 129b, ib.).

This chapter ends on fol. 140b. It is followed on foll. 140b, 141b by a portion of some other work (?), written by the same hand, beginning: स्वयं वा पच्यते पाकः पत्नी वा पच्यते यदि । ° प्रीतिकामस्य लक्षणं । ° अथान्नलक्षणं fol. 140b; आमिषलक्षणं fol. 141a; and ending समाप्तो ज्यं ग्रंथः ॥ संवत् १६२० शके १६९०. This leaf (141) is marked ध. प्र.

Then follows, on fol. 141b, चंडीपाठविधिः । तथा कालिकापुराणे । °

अथ बलिदानं fol. 142, etc. These three leaves (142-144) are marked नि. सि. it being an extract from the second chapter of the *Nirṇaya-sindhu* (MS. 1888, foll. 63a-65b), ending: इति शतचंडीसहस्रचंडीबलिदानविधिः ॥ अथ नवरात्रपारणानिर्णय etc., two lines obliterated.

Moreover, the first seven leaves of the volume also do not belong to the *Dharmaprayriti*, but to some other treatise. This extract begins: अथ संक्षेपतो निर्णयसिंधुपाराशरविज्ञानेश्वरसारभूत आशीचनिर्णयो लिख्यते । तत्र आचतुर्थे गर्भनाशः सावः ° इति जननाशीचं fol. 2a; अथानुगमने fol. 4a; अथ निहारेणे fol. 4b; अथातिक्रांताशीचं fol. 5a; अथाशीचसंपातः fol. 6b; अथापमृत्यौ fol. 7b. The marginal marks of these leaves have been cut out;

and the title has been obliterated on fol. 1a and supplied by धर्मप्रवृत्ति.

For other MS. of the *Dharmaprayriti*, see Rāj. Mitra, *Bikāner Cat.*, p. 383; P. Peterson, *Rep. II.* (1883-4), p. 118.

[H. T. COLEBROOKE.]

1564.

1542a. Fol. 1; size 10½ in. by 5½ in.; modern Devanāgarī writing; thirteen lines.

The beginning of the *Samskāra* section of the [*Śarva-*] *Dharmapratīśā*, a digest, composed (at Benares) by Śaṅkara, son of Nārāyaṇa (author of *Tristhalīsetu*) and *Pārvaṭī*.

It runs as follows :

शुद्धादंडविलोडनैरिव मुहुर्गुग्गारयंतं जनं
प्रसूहान्महतो निशाकरकरवातव्रतं विश्रता ।
दंतद्योतितदिङ्मुखेन हसितेनानंदयंतं शिवौ
शांतं तच्छिशुमाश्रये ऽहमनयोः खेलंतमारात्पुः ॥ १ ॥
संपूज्य प्राङ्मुखः श्रीहरिमुदधिसुतां देवतां चैव वाचं
स्वाविद्यां सूत्रकारान्गुरुमथ सकलान्धर्मशास्त्रप्रवक्तृन् ।
श्रीमन्नारायणाहं गुरुमथ जननीं पार्वतीं शंकरः श्री-
मीमांसाय्यायसारं शिवपुरि तनुते सर्वधर्मप्रकाशं ॥ २ ॥
मेधातिथेश्चापराकविज्ञानेश्चरयोस्तथा ।
स्मृत्यर्थसारकर्तुश्च कालादर्शकृतस्तथा ॥ ३ ॥
चंद्रिकाकारहेमाद्रौर्माधवश्रीनृसिंहयोः ।
गुरो[श्च] त्रिस्थलीसेतुकर्तुज्ञात्वा मतानि तु ॥ ४ ॥
तद्विरोधे प्रवृत्ता कस्यचिच्चिह्नं कथ्यते ।
छात्रिच्छात्रिद्विरोधो ऽपि तैरनुक्तो निरूप्यते ॥ ५ ॥
तच्चाविमृश्य विबुधैर्न दूष्यं
न्यायाननालोच्य तु जैमिनीयान् ।
हंतामथा वो बुधता मुधैव
स्याखीरनीराविदहंसतेव (!) ॥ ६ ॥

तत्र तावद्वर्त्मप्रमाणान्याह याज्ञवल्क्यः । श्रुतिः स्मृतिः सदाचारः ° (I. 7) स्मृतं ॥ अत्र सदाचारो होलाकादितिस यो(?) ऽदृष्टार्थो न तु दृष्टार्थो मातु[ल] कन्यापरिणयो रागेणापि तदनुष्ठानोपपत्तेः[.] प्रतिसंकल्पनायोगात् तदिदं शास्त्रदीपिका-प्रकाशे प्रपञ्चितं । स्वस्य चेति वैकल्पिके विषये यथा गर्भाष्टमे ऽष्टमे वाच्य इति सम्यक्[क्] संकल्पजातः शास्त्राविरुद्धविघ्नसना यच्चाप्याचार्यप्राचीनेन प्राचो क्षेत्रजादिपुत्राभावे सर्पिडा-

The last line (from ल्यजातः) was apparently supplied by a different hand, and was partly copied from the beginning of the next leaf which belongs to a different work, just to establish a connection therewith.

This fragment is here prefixed to a MS. of the *Viruddhaviḍhivihvamsa*—as if it were the beginning of that work, which had been lost—probably owing to the शास्त्रविरुद्धविध्वंसना occurring therein.

A MS. of the *Saṃskāra-kūṇḍa* of the *Dharma-prakāśa*, beginning with the same stanza as this fragment, is described in Rāj. Mitra's Cat. of Bikāner MSS., p. 382; but the work is there ascribed to Śīma Sūri; no author's name being, however, mentioned in the colophon.

As *Kamalākara*, the son of Śaṅkara's brother, *Rāmakṛishṇa*, wrote his *Nirṇayasindhu* in 1611-12 A.D., the *Sarva-Dharmaprahāsa* was probably composed in the latter part of the 16th century.

For the same author's (*Dharma*-) *Dvāitanirṇaya*, see no. 1575. [H. T. COLMBROOKE.]

1565.

2392. Foll. 99; size 11 in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, in the earlier part of the last century; eight lines in a page.

Dharmaviveka, a manual of religious feasts and fasts, by *Viśvakarman*, son of *Dāmodara* and *Hīrā*, and grandson of *Bhīma*.

It begins:

नतोन्नतश्चेतसि चिंतितो यो
जनस्य सर्वत्र च शर्मकर्ता ।
चिकीर्षते कर्मणि विग्रहार्ता
स सिद्धिमाधातु गणस्य भर्ता ॥ १ ॥

भीमात्मजः सर्वगुणाभिरामो
दामोदरो विश्वचरो स्वतीर्थः ।
तस्यात्मजो यः परमो महीयान्
चिंतामणोर्विज्ञमणोः कनीयान् ॥ २ ॥

हीराभिधाना जननी यदीया
गुणा यदीया जगति प्रसिद्धाः ।
सिद्धांतमज्ञा सकलस्मृतीनां
पितुः प्रसिद्धादधिजग्मिवान्यः ॥ ३ ॥

श्रुतिसृतिज्ञानविशुद्धबुद्धिना
तदर्थधर्माचरणान्नशुद्धिना ।
ग्रंथः शुभस्तेन च विश्वकर्मणा
वितव्यते धर्मविवेकसंज्ञः ॥ ४ ॥

कांडाष्टकेन यच्चैव सर्वो धर्मो प्रदर्श्यते ।
धर्मविवेकसंज्ञः स धर्माणामाकरः स्मृतः ॥ ५ ॥
विचाराल्पबहुत्वाभ्यां तोषोऽल्पज्ञबहुज्ञयोः ।
इति तयोः सुखायेह कुर्वे धर्मस्य निर्णयं ॥ ६ ॥

तत्र निर्णयो नाम परस्परविरुद्धार्थप्रतिपादकानां वाक्या-
नामर्थविशेषे स्थापनं । ०

० प्रतिपत्तिर्णयो वृत्तो fol. 9b; इत्येकभक्तितथिनिर्णय
fol. 11b; इति नक्ततथिनिर्णयः fol. 13b; इति नक्तैक-
भक्तादिकर्मसु तथिद्वये निर्णय उक्तः fol. 15b; ० तृतीया-
निर्णयो ० । अथ चतुर्थी fol. 23a; अथ पंचमी fol. 25a;
अथ षष्ठी fol. 26b; अथ सप्तमी fol. 27b, etc.; इति
चतुर्दशी । अथ पंचदशी fol. 68a; अथ फाल्गुनीहोलिका
fol. 72a; अथ दीपावली fol. 74a, etc.

ग्रंथे धर्मविवेकाख्ये निर्मिते विश्वकर्मणा ।
पंचदश्यां समाप्तायां कालकांडं समाप्तिम् ॥

इत्थं निर्णीतासु तथिषु व्रतनिर्णयः । fol. 97a (mis-
placed with fol. 98, between foll. 92 and 93);
अतोऽनुक्रमणी चैषा संस्कृतेरेव बध्यते । तत्रादौ पुरुषार्थनि-
रूपणं । आचारप्रशंसा । कर्मप्रशंसा ० fol. 98a.

It ends: कर्मकालावधिनिरूपणं । सायिकामावास्या-
निर्णय इति ॥ इति श्रीविश्वकर्मविरचिते धर्मविवेके (some
letters eaten away) [का]ंडं समाप्तं ॥

On the first 25 leaves the following autho-
rities are quoted: *Kālamādhaviya*, foll. 12a,
25a; *Nirṇayāṃṛita*, foll. 9a, 24a; *Brahma-
siddhānta*, fol. 5a; *Madanaratna*, fol. 25b;
Mādhavanibandha, fol. 9b; *Mārkaṇḍeyavyavas-
thāpakavacanāt*, fol. 17b; *Rudrayāmala*, fol. 9a;
Siddhāntasiromaṇi, fol. 5b; *Hemādri-siddhānta-
saṃgraha*, foll. 15b, 17a.

For a different work (on *Mīmāṃsā* philosophy) of the same title, see Rāj. Mitra, Notices, V., p. 240.

[H. T. COLEBROOKE.]

1566.

914. Foll. 366; size 13 in. by 4½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; eight lines in a page.

Govindārṇava, also called *Smṛitisāgara*, or *Dharmatattvāloka*, a general Digest of religious observances, compiled, under orders of *Govindacandra* (*Govindadeva*) of Kāśī, by his minister *Śeṣha Nṛsiṃha*, son of *Rāmacandra* (*Rāma-bhādra*).

The complete work consists of six sections—viz.: *samskāra*-, *āhnikā*-, *śrāddha*-, *śuddhi*-, *kāla*-, and *prāyaścitta-vīci*—of which this MS. contains only the first and the last sections.

I. *Samskāra-vīci* (foll. 175), begins:

यन्मायावशतः प्रपंचितवपुश्चतस्रप्रकाशात्मकं
श्रुत्यातद्भूतिरेकगम्यपरानन्दद्वितीयात्मकम् ।
स्वाध्यासान्मनसा वृतस्य जगतो ऽस्यस्य सद्भासकं
भूतै तन्निखिलाद्यसंदृष्टिचर्णं स्याद्धारसिंहं महः ॥ १ ॥
मूर्तिं तूष्णीविदीर्घदैत्यनखरां प्रेक्ष्य प्रकंपां पुरो
लक्ष्मीं मुद्रितलोचनां सचकितं वीक्ष्याशु संद्वय तत् ।
रूपं सस्मितमीक्षितमरमुखो मायेति विस्मायितां
तामालिङ्ग्य विनोदयंश्चतुर्शतैर्युष्मान्नृसिंहो ऽवतु ॥ २ ॥ ० ॥ २ ॥
अस्ति स्वस्तिस्थितिर्निर्ह चतुर्वैसर्गैकभूमिः
स्वर्गाद्यास्तटपरिसरे राजधानी शिवस्य ।
यस्यामीशः शमितविषमाशेषकी नाशपाशं
शश्वज्जंतोरुपदिशति तत्तारकं ब्रह्मशांतं ॥ १० ॥ ० ॥ २४ ॥
तत्रासीञ्जुचिहासः शौर्यैनिवासः कृतेद्रपरिहासः ।
परिहृतजगदायासो जनितवासः परेषु शिवदासः ॥ २५ ॥
तस्मादाविरभूत् प्रभूतविभवो गांगेयमेयोर्जतो [० २७ ॥
गंगादास इति प्रसिद्धमहिमा गंगां समाराध्य सः ।
स्वामाख्यामकृतार्थयत्कुलमलं चक्रे न्यचक्रेश्चरान्
अज्ञेयादजयज्यैकनिलयः शक्रे ऽप्यवशाकरः ॥ २६ ॥

तदनु दनुजवैरिपादपद्मप्रणतिपरः समभन्महेऽशदासः ।
इह हरिहरयोरभेदभावं भजनमुपादिशदेष योजनेषु ॥ २९ ॥
अजनि नयनसिंहः पार्थिवो ऽस्मादकस्मात् [० ३१ ॥
समरभुवि यदीयं सिंहनादं निशम्य ।
परनरपतिमाद्यं तुंगमातंगसंघाः
सपदि विपदि मग्नास्ते दिगंताभजंते ॥ ३२ ॥ ० ॥ ३३ ॥
तद्वंशे भूवतसे ऽजनि जननयनानंदचंद्रो नरेंद्रो
मार्हेद्रं लोकमेवा हसति वसुमती यं पतिं प्राप्य पुण्यैः ।
श्रीमानुत्सन्नशत्रुः परिचरितसदामाधवो माधवो यं
संप्राप्ताः साधवो ऽमी गुणमणिविषणीर्माधवो धर्मधुर्यैः
[॥ ३३ ॥ ० ॥

Thus we have first a succession of four princes: *Śivadāsa*, his son *Gaṅgādāsa*, his son(?) *Maheśadāsa*, and his son *Nayanasiṃha*; and then a descendant of these, *Mādhavadāsa*, whose eldest son, *Govindacandra*, was the patron of the present author; his younger sons being *Kāśirāja* (*Kāśidāsa*) and *Narottama*, all three of whom come in for a plentiful share of praise.

The introduction, consisting of 85 verses, ends thus:

तत्राभूत् सकलकलाकलापकौतूहलावासः ।
श्रीरामभद्रविबुधः परममहापुरुषलक्षणोपेतः ॥ ७६ ॥
तर्कै कर्कशांतं वहसतितरां भाट्टे तथासुब्रह्मो
वेदांतेषु पदुस्तथातिनिपुणः सांख्ये ऽपि विख्यातधीः ।
अष्टप्याकरणी प्रबंधचतुरः साहित्यरत्नाकरः
छोणीमंडलमंडनैकतिलकः श्रीरामचंद्रो गुरुः ॥ ७७ ॥
तत्तनयः प्रथितनयः कृतधिनयः सुदु दुष्कृतापनयः ।
अभवत्तुयैकनिलयः श्रीनरसिंहाभिधो विबुधः ॥ ७८ ॥
आचारे चतुराननः श्रुतिवनीसंचारपंचाननः
शश्वज्ज पडाननः खलमिलन्मानाद्रिनिर्भेदेन ।
नानाशास्त्रवचोविचारणचमत्कारे सहस्राननः [० ८० ॥
केषामेष मनोविनोदमत्तनोबासी नृसिंहो बुधः ॥ ७९ ॥
तं शेषामलवंशभूषणमणिं गोविंदचंद्रः स्वयं
विद्वन्मंडलपुंडरीकतरणिभूमंडलीमंडनं ।
धर्मोद्धारविधौ समाहितमनाः प्रीत्यानुनीयाधुना
गोविंदार्णवनामकं अरचयद्धर्मप्रबंधं शुभं ॥ ८१ ॥
अशेषविदुषामेष संतोषाय विशेषतः ।
करोति तदनुशातो नृसिंहः सन्निबंधनं ॥ ८२ ॥ ० ॥ ८३ ॥

श्रुतिस्मृतिपुराणानि निबन्धान्विविधानपि ।
 दृष्ट्वा सम्यक्समासेन सारोद्धाराय मे श्रमः ॥ ८४ ॥
 तत्रादौ सुखबोधार्थं ब्रूमः प्रकरणक्रमं ।
 संस्कार आह्निकं आहुतिं शुद्धिः कालश्च निष्कृतिः ।
 क्रमात् पङ्क्ती च यो ज्ञेयाः सर्वशास्त्रार्थदीपिकाः ॥ ८५ ॥
 निबन्धमतेन धर्मेतत्त्वं यदस्फुटं ।
 विविच्यते सहृदयप्रियै तत् न्यायलेशतः ॥

इह यद्यपि धर्मार्थकाममोक्षाश्चत्वारः पुरुषार्थाः श्रूयन्ते सेव्य-
 तथा तथापीतपुरुषार्थत्रयस्य धर्मोपनिषद्विद्वत्त्वेनोपजीव्यत्वा-
 दावश्यकत्वात् एव प्रथमतः सेवनीयः । ०

इति ० नरसिंहसूरिविरचिते स्मृतिसागरे उपोद्घातप्रकरणं
 fol. 24b.

The *Samskāra* ends: इति श्रीमदखंडभूमंडलाधी-
 श्वरसमस्तसाम्राज्यधुरंधरश्रीमन्नोर्विददेवादिदशेषनरसिंहसूरिवि-
 रचिते गोविंदाष्टौ धर्मेतत्त्वलोके संस्कारवीचिः प्रथमः समाप्तः ॥

Then follow two leaves containing a list of
 contents in a different handwriting.

II. *Prāyaścittavīci* (fol. 185), begins:

आनंदायोद्धिधीयौर्गिरिमरपत्तित्रस्तगोमंडलस्य
 श्रीभर्तुः श्रीनिधानं करनिकरचिरध्वस्तगाढांधकारः ।
 उन्मीलनीलवक्षस्यलकलितरुचिस्वेदविंदुप्रपंचे
 प्रोदंचचारुताराधिपसुभगवपुस्त्यायतां कौस्तुभो वः ॥ १ ॥
 नृसिंहचरणांभोजमकरंदमधुव्रतः । [० २ ॥
 निरस्तविस्तरं वक्ष्ये प्रायश्चित्तविनिर्ययं ॥ ३ ॥
 प्राचीनेषु निबन्धेषु प्रमाणीयैश्चैवस्थितं ।
 तत्र चर्चा समुत्सृज्य सारः संगृह्यते मया ॥ ४ ॥

तत्र प्रायश्चित्तपदार्थमाहंगिराः ॥ ०

It ends fol. 185b: इति श्रीमन्महाराजाधिराजसाम्रा-
 ज्यधुरंधरश्रीगोविंददेवादिदशेषनृसिंहसूरिविरचितः प्रायश्चित्त-
 निर्ययः समाप्तः ॥

This part also is followed by a list of con-
 tents on four leaves.

Of the authorities quoted in the first section
 may be mentioned:—*Aparāditya*, fol. 59b;
Aparārka, fol. 143b; *Kalpataru*, fol. 116a;
Kārikāmbandha, fol. 72a; *Gṛīhyakaumudā*, fol.
 77b; *Govindarāja*, 13a; *Jyotiḥprakāśa*, foll. 73b,
 125a; *Jyotiḥsāgara*, fol. 76b; *Jyotiḥsāra*, fol. 79a;

Jyotirarnava, fol. 118b; *Jyotir-Nṛsiṃha*, fol.
 119a; *Dīpikā*, fol. 79a; *Prayogasāra*, fol. 106b;
Bhaṭṭa(pādāh), foll. 15a, 16a, etc.; *Maheśvara*,
 foll. 116a, 121b; *Māṇḍavya*, fol. 73a; *Mi-
 dhavācārya*, fol. 35a; *Mitāksharā*, foll. 56a, 60b;
Medhātithi, fol. 72b; *Ratnamālā*, foll. 77a, 78a;
Rājamārtanḍa, foll. 28a, 79a; *Lalla*, fol. 79a;
 (*Varāha*-) *Samhitādīpikā*, fol. 74b; *Viśveśvara*
Bhaṭṭa, fol. 28b, etc.; *Vṛttasārasaṃgraha*, fol.
 117a; *Vyavahāroccaya*, foll. 77a, 78a, 81b;
Samgraha, fol. 58b (-kāra), fol. 68a; *Smṛiti-
 candrikā*, fol. 75a; *Smṛitibhāskara*, fol. 82b;
Smṛitiratnāvalī, fol. 75b; *Smṛityarthasāra*, fol.
 81a; *Haradattamiśra*, fol. 137b; *Hemādri*,
 fol. 70b.

[H. T. COLEBROOKE.]

1567.

640. Foll. 125; size 16½ in. by 5 in.;
 fairly good, modern Bengali handwriting; eight
 lines in a page.

Smṛitisamgraha (?), or *Vyavasthā-vivecana* (or
-samkshepa), a summary of religious cere-
 monies enjoined in the *Smṛitis*, by Rāmapha-
 dra Nyāyālamkāra Bhaṭṭācārya, of Navadvīpa
 (Nuddea).

It begins: अथ अन्ध्यायविवेचनं ।

पञ्चदश्यां चतुर्दश्यां अष्टम्यां राहुसूतके ।

धातुसंधिषु भुक्ता वा आह्निकं प्रतिगृह्यते ॥

धातुसंधिषु चैवश्रावणमार्गशीर्षाणां शुक्लप्रतिपत्तु । इदं तु
 त्रिधातुसंवत्सराभिप्रायेण एतदतिरिक्तप्रतिपत्तु काम्यत्वमिति । ०

अथ अकालवृष्टिव्यवस्था fol. 4a; अथ नानासंग्रहकार-
 संमतं नानाविधं शूद्रकर्तृकतपेणवाक्यं लिख्यते fol. 4b.

Fol. 5a: प्रायशः संकल्पानामेव कर्मणामारम्भकत्वादादौ
 स एव निरूप्यते । कायवाङ्मनोभौ रचितं कर्मफलस्य समर्थ-
 मिति श्रुत्या प्रधानानामङ्गत्वमुक्तं । तत्र केन रूपेण तस्याङ्गत्व-
 मित्याह मनसा संकल्पयति वाचा अभिलषति कर्मणा चोपपा-
 दयतीति । संकल्पयति अमुककामेन मयेदं कर्तव्यमिति निश्चि-
 नोति । वाचा वाक्येनाभिलषति मनसा निश्चितमर्थं तद्वोधक-
 पदैरभिधत्ते । कर्मणा कायव्यापारेण उपपादयति । यथाविधि
 समापयतीत्यर्थः । संकल्पयतीत्यादि विधये लट् । ०

अथ मलमासः fol. 8b, etc.; अथ जन्मतिथिव्यवस्था fol. 14b; अथ प्रतिपत् fol. 16a; अथ द्वितीया fol. 16b, etc.

इति ° व्यवस्थाविवेचने तिथिविवेचनं ॥ अथ आर्द्रं ॥ पा-
चालम्भनपूर्वको हविस्त्रयागः आर्द्रमिति मैथिलाः । ° fol. 50b.

इति ° आर्द्रव्यवस्था समाप्ता ॥ अथ प्रायश्चित्तव्यवस्था ॥
तत्रादौ प्रायश्चित्तलक्षणं । fol. 78b.

इति ° प्रायश्चित्तविवेचनं समाप्तं ॥ अथ शुद्धिव्यवस्थासंक्षेपः ।
तत्रादौ शुद्धिपदार्थो निरूप्यते । fol. 97b.

इति शुद्धिव्यवस्था ॥ अथोद्वाहनिर्ययः ॥ तत्र सापिण्डं
निरूप्यते । सापिण्डं सात्रपौरुषमिति वचनात् fol. 122b.

It ends: शूद्राणां समानगोत्रे समानप्रवरे ऽपि विवाहः ।
अन्यत्सर्वं ब्राह्मणादिवदिति शुक्लं दत्त्वा वरे मृते कन्या देवाय
प्रदातव्या । एतच्च कन्यानुमती वाग्दत्ताया अपि कन्याकुमारी-
वद्विवाहः ॥

इति महानहोपाध्यायनवद्वीपनिवासश्रीरामभद्रन्यायालङ्का-
रभट्टाचार्यविरचिता उद्वाहव्यवस्था समाप्ता ॥ The same
colophon, mutatis mutandis, occurs at the end
of the first three chapters.

Foll. 1a, 50a, 79a, 98a contain tables of
contents for the respective portions they
precede.

The title given to the work on the last page
by Colebrooke's Paṇḍit is रामभद्रन्यायालंकारकृतः
स्मृतिसंग्रहः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1568.

743. Foll. 98; size 12½ in. by 6 in.;
fairly good, modern Bengali handwriting; ten
lines in a page.

The same work. The sections on *tithi* (in-
complete at the beginning?) and *suddhi*.

It begins: प्रायशः संकल्यानामेव कर्मणामारम्भकत्वा-
दादौ स एव निरूप्यते । ° see fol. 5a in preceding MS.

The *tithiviyavasthā* ends fol. 53a. Between
this and the beginning of the *suddhiviyavasthā-
samkshēpa*, fol. 55b, this MS. (as well as the
next one) contains brief sections on *bhūmidāna*,
fol. 53a, and *suvarṇadāna*, fol. 54b. Neither

this MS., nor the next one, makes any mention
of the author to whom the work is ascribed in
the preceding MS.

It ends with eight *śloka*s from the *Sanat-
kumārasaṃhita* (on *vrīhaḍ-āmānnaulāna*, of which
MS. 640 has only the first 6½ at the end of
the *suddhi*) ending: पौर्णमास्यां प्रोष्ठपद्यां स याति परमं
पदं ॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥

Colebrooke's Paṇḍit has given it the title
(fol. 1a): द्यौचकाटा (!) स्मृतिसंग्रहपूर्वखंडः ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1569.

638a. Foll. 44; size 16 in. by 5 in.; fair,
modern Bengali handwriting; eight lines in
a page.

The *Tithiviyavasthā* of the same work.

It begins, as the preceding MS.: प्रायशः संक-
ल्यानामेव °

It concludes with the section on *suvarṇa-
dāna* mentioned above, ending: तथा च ब्राह्मे ।

सर्वदानानि नियमा आयासाश्च तपोऽपि च ।

यज्ञो दानं तथा जप्यं आर्द्रं च सुरपूजनं ।

गङ्गायां तु कृतं सर्वं कोटिकोटिगुणं भवेदिति ॥

after which the colophon, by a different hand:
इति श्रीराय[च]भट्टकृतव्यवस्थासर्वः समाप्तः ॥ and on the
back of the last leaf the MS. has been named
accordingly. [H. T. COLEBROOKE.]

1570.

263. Foll. 75; size 11½ in. by 6 in.;
fairly written, in the Bengali character, by
two different hands; European paper; 9 or
10 lines in a page.

Dharmadīpikā, or *Smṛitipradīpikā*, a treatise
on controverted points of sacred law, by *Can-
draśekhara Vācaspati*.

Incomplete. The present portion of the
work deals mainly with points of *tī*ṣṭha *Vedic*
ceremonial.

It begins :

नत्वा शिवपदद्वन्द्वं ताततत्तातसेवितं ।
तत्प्रभावद्विंतास्माभिः क्रियते धर्मेदीपिका ॥
विद्याभूषणविख्यातः पददर्शनमते मुधीः ।
तत्सुतस्तादृशो धीमांस्ततोऽधीतो च तत्सुतः ॥
श्रीचन्द्रशेखरो नाम्ना ख्यातो वाचस्पतिः स्मृती ।
स्मृतीनां च प्रकाशार्थं तनोतीमां प्रदीपिका ॥

तत्र मीमांसातर्क एव वेदतत्त्वज्ञास्तार्थप्रकाशकः । तथा च भट्टः । मीमांसासंज्ञकस्तर्कः सर्ववेदसमुद्भवः । सर्वेषां वेदानां समुद्भवः प्रकाशो यस्मादिति विग्रहः । सा च मीमांसा द्विविधा कर्मव्रत्तरूपकभेदेन जैमिनिवादारायणप्रणीता कर्मनिरूपिकैव धर्मप्रतिपादिका यतो धर्मज्ञानानन्तरमारभ्यमाणं मीमांसाशास्त्रं धर्मप्रतिपादनप्रयोजनकं । अत एवोक्तं भट्टैः । धर्मोऽख्यं विषयं वक्तुं मीमांसायाः प्रयोजनं । °

अथात्र कर्मभेदप्रतिपादमूत्रं fol. 9a; अथ विधिभेदाः fol. 10b; अथाधिकरणनिरुक्तिः fol. 17a; अथ श्रुतिलिङ्गादिनिरूपणं fol. 17b; अथ ग्रहाधिकरणं fol. 22b; अथ दर्वीहोनाधिकरणं fol. 25b; अथ कपालाधिकरणं fol. 26b; अथ सर्वदृष्टाधिकरणं fol. 27b, etc.

It ends : अथ सोमीयवेदविधिन्यायः ॥

For a fragment of this work, see Rāj. Mitra, Notices, II., p. 77. [H. T. COLEBROOKE.]

1571.

251a. Foll. 31; size 12½ in. by 4½ in.; good, modern Bengali handwriting; ten lines in a page.

Vyavasthāsārasaṃgraha, a compendium of religious (*smārta*) rites, by *Rāmagoṇḍa Cakravartin* (son of *Mukunda*). Incomplete.

It begins :

पादपञ्चयुगमाद्यं शाम्भवं संस्मरन् लिखति पुस्तिकामिमां ।
श्रीमुकुन्ददुरेतदात्मनः कल्पयं भवतु भूरिहारिणः ॥
गुरोः पादयुगं नत्वा रामगोविन्दशर्मेणा ।
क्रियते बालबोधाय व्यवस्थासारसंग्रहः ॥

तत्रादौ तिथिव्यवस्था निरूप्यते । तिथिस्तु चन्द्रक्रियोपलक्षितः कालविशेषः । तदेव चान्द्रमसं दिनं । तत्तृंशता चान्द्रो मासः । स च द्विविधः । मुख्यो गौणश्च । तत्र मीनस्वरवौ यत् पुङ्गवप्रतिपदारम्भस्तदादिदर्शानो मुख्यचान्द्रश्चैवो मासः । °

Fol. 22a : इति रामगोविन्दशर्मेकृते व्यवस्थासारसंग्रहे तिथिव्यवस्था संपूर्णा इति ॥

श्रीकृष्णचरणाम्भोजं नत्वा संक्रमणे रवेः ।

वर्त्ति श्रीरामगोविन्दो व्यवस्थां धीरसंमतां ॥

तत्रादौ संक्रान्तीनां सङ्गोच्यते (I. संग्रह उ ०) । °

Fol. 25b : इति व्यवस्थासारसंग्रहे संक्रान्तिव्यवस्था समाप्ता ॥ अथाहुतं ।

इत्यहुतज्ञानिः fol. 26b.

Fol. 28a : इति ° संवन्धव्यवस्था समाप्ता ॥

नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं संसारजलधिप्रवं ।

वर्त्ति श्रीरामगोविन्दो व्यवस्थानीर्ध्वदेहिकीं ॥

अथान्येष्ट्यादिपोडशश्राद्धाधिकारिणः °

For a complete MS. (omitting the first introductory *śloka*) and an analysis of the contents of the work, see Rāj. Mitra, Notices, IV., p. 290. [H. T. COLEBROOKE.]

1572.

41b. Foll. 100; 4to; size 10½ in. by 8 in.; written in the Bengali character; European paper (watermark 1805); 11-18 lines in a page.

Dvaitanirṇaya, a review of doubtful points of sacred law, composed by *Vācaspati Miśra*, for *Jayā*, wife of King *Bhairava* and mother of *Purushottama Deva*.

It begins : आभोरदारकमुदञ्चितं ° cf. Aufrecht, Cat. Bodl., no. 648; Rāj. Mitra, Notices, I., p. 149; V., 296.

It ends : इति द्वैतनिर्णये सिद्धान्तपरिच्छेदः ॥ शाके १७२५ ॥

Foll. 99b and 100a contain a list of contents (*pattrapañjī*).

Regarding the author's probable age see above, no. 1398. [H. T. COLEBROOKE.]

1573.

253. Foll. 56; size 11½ in. by 5 in.; indifferent Bengali handwriting of about 1750 A.D.; 8-15 lines in a page.

Dvaitanirṇayapradīpa, or *Kādambarī*, a commentary on the preceding treatise, by *Gokulanātha*.

It begins :

देहस्यामेष निहतो द्वैतनिर्णयवेश्मनः ।

प्रदीपस्तिमिरं हनु जीर्णोद्धारजिरोदरे ॥

नामद्वैतेति । अत्र देवराजादिशरीरवृत्तिरेकदा स्नेका वृत्तिर्या देवराजत्वादिजातिसद्वच्छिन्ने शरीरे तादृशशरीरविशिष्टात्मनि वा देवराजादिपदानामस्ति वृत्तिः सा च गृह्यविहितप्रकारोपपन्नपिपादिसंज्ञिताभिव्यङ्ग्यो भगवत्सङ्केत एव सन्नपदार्थोक्तिरिक्तः स्वाभाविको वा शब्दार्थसंबन्धः ०

इति कादम्बरीप्रदीपनामद्वैतनिर्णयविवरणे नामद्वैतनिर्णयः परिपूर्णः fol. 8a (8b left blank); ० दानद्वैतनिर्णयः fol. 18b; ० महादानद्वैतनिर्णयः fol. 31b; ० जलाशयद्वैतनिर्णयः fol. 45b; ० सदाचारद्वैतनिर्णयविवरणं ॥ उपनयनकालनिर्णये ० foll. 52b, 53a.

Col. : इति महामहोपाध्यायश्रीगोकुलनाथप्रणीतः संपूर्णो द्वैतनिर्णयप्रदीपः ॥ श्रीतीर्थदत्तस्याश्वरिचिह्नम् ॥

The MS. seems to contain only a portion of the entire work. Moreover, the different chapters are merely bound together, each being written by a different hand (or sometimes two hands) from the preceding one, and ending at the bottom of the page.

Rāj. Mitra, Notices, V., pp. 166, 281, gives a *Dvaitanirṇaya-jīrṇoddhāra* (or *prakāśa*) by *Madhusūdana Thakura*, described as a commentary on *Vācaspati Miśra's* work on the dualistic theory of the Supreme and the human souls.

[H. T. COLEBROOKE.]

1574.

299. Foll. 91; size 14 in. by 5½ in.; in different Bengali handwriting of 1807 A.D. (by one *Nārāyaṇa Datta Śarma*); worm-eaten, but mostly in the margin; 12-16 lines in a page.

Dvaitapariśiṣṭa, a treatise, in two chapters, on points of Hindu law, not treated by former writers; by *Keśava Miśra*.

I. begins : स्वामिन्वासो ममैतन् ० ; II. (fol. 57), तातस्ते मकरालयः ० see Aufrecht, no. 650.

The leaves of the second chapter are pagged separately 6-40.

A much larger work of the same title, and by the same author (of which this is perhaps a fraction) is described by Rāj. Mitra, Notices, V., p. 186.

[H. T. COLEBROOKE.]

1575.

1395b. Foll. 48; size 12½ in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, at the beginning of the present century; ten lines in a page.

Dvaitanirṇaya-siddhāntasaṃgraha, a treatise on controverted points in the performance of certain rites, by *Bhaṭṭa Bhānu*, son of the *Mīmāṃsaka Bhaṭṭa Nīlakaṇṭha*; the work being an abridgment of the *Dharma-Dvaitanirṇaya*, by *Bhānu's* grandfather, *Bhaṭṭa Śaṅkara*, son of *Bhaṭṭa Nārāyaṇa*.

It begins :

लक्ष्मीं नारायणं नत्वा सीतया सहितं रघु ।

गंगायुतं नीलकण्ठं गुरोः पादांबुजं तथा ॥ १ ॥

पितामहकृतद्वैतनिर्णयार्थस्य संग्रहः ।

नीलकण्ठात्मजेनेह क्रियते भानुनाधुना ॥ २ ॥

तत्रादौ नवरात्रसिद्धांतः । नवरात्रव्रते च देवीपूजनं प्रधानं ०

इति ० नवरात्रनिर्णयः fol. 4a; ० नवरात्रपारणा fol. 5a; इति चतुर्थी fol. 5b; ० पञ्चमी fol. 6a; ० जन्माष्टमी fol. 8b; ० एकादशीवेधे ऽरूपाद्यनिर्माणनिर्णयः fol. 9b; ० चतुर्दशी fol. 11a; ० शिवरात्रिः fol. 11b; ० सावित्रीव्रतं fol. 12a; ० उपाकर्ण fol. 15a; ० होलिका fol. 16a; ० संक्रांतिनिर्णयः fol. 17a; ० ग्रहणोपवासः fol. 17b; ० अनूढकन्यामृतावाशौचं fol. 18a; ० संनिपाताशौचं fol. 20b; ० दत्तकाशौचं fol. 21a; ० स्त्रीजनने कर्मानधिका-रावधिनियमः fol. 23a; ० क्रियाधिकारः fol. 24b; आ-द्धाधिकारनिर्णयः fol. 27a; ० सिद्धिदीकरणाधिकारः fol. 30b; ० पिंडपितृयज्ञप्राशनः fol. 32b; ०; ० आधाना-धधिकारः fol. 37a; ० आपत्तीकाधानः fol. 37b;

० अयुक्ताविधिः fol. 39a; ० तीर्थयात्रा ० fol. 40b;
० ब्राह्मणस्य मांसनिषेध ० fol. 43a; ० दत्ताप्रदान ० fol.
43b; ० स्तेयान्यमहापातकप्रायश्चित्तनिर्णयः fol. 46a.

Colophon : इति श्रीमन्मीमांसकभट्टनीलकण्ठान्तर्गत-
भानुकृते द्वैतनिर्णयसिद्धांतसंग्रहे कोटिलक्षायुतहोमनिर्णयः
समाप्तः ॥

The author's brother, *Bhaṭṭa Śaṅkara*, wrote
his *Kuṇḍoddyotadarsana* in 1671 A.D.

For another MS. of the work see Rāj. Mitra,
Notices, II., p. 271.

[H. T. COLEBROOKE.]

1576.

1258a. Foll. 106; size 9 in. by 3½ in.;
indifferent Devanāgarī character; 9 or 10 lines
in a page.

The same work, incomplete in the middle;
with a fragment of *Bhaṭṭa Śaṅkara's* work, of
which the former is an abridgment.

The MS. consists of two portions, paged
separately, the first of which consists of 33,
the second of 73 leaves.

I. Foll. 1-33 *Bhānu's* treatise from the be-
ginning to the middle of the *anūḍhahanyū-*
mṛitā-viśānca, where the MS. breaks off
abruptly.

II. From fol. 17a (near the bottom) of the
second portion to the end, numbered 17-73,
contain the concluding portion of *Bhānu's*
work from shortly after the beginning of
the *īriyāḍdhikāranīrṇaya*.

Dated: संवत्सरे १७७३ पौषकृष्णचतुर्थ्यां लिखितं
लेखापितं चिदंमन्मोरमिश्रान्तर्जालालचंद्रशर्माणा सारस्वतेन
वाराणस्यां श्रीपद्मपतिप्रसादादिति ॥

III. Foll. 1-17a of the second portion (the
first sixteen leaves of which are not num-
bered) contain a fragment of the *Dharma-*
Dvaitanīrṇaya, by *Bhaṭṭa Śaṅkara*, son of
Bhaṭṭa Nārāyaṇa.

It begins : संपूर्णेन्युक्तं । ०

इति श्रीमत्पद्माक्षप्रमाणपारावारपारीशधुरीणमीमांसाद्वै-
तसावाज्यधुरंधरश्रीमद्भट्टनारायणसुतभट्टशंकरकृते धर्मद्वैतनिर्णये
पंचमीविषयसंशयोद्भेदपरिच्छेदः ॥ अथ कृष्णजन्माष्टमीव्रतं नि-
र्णयते ॥ fol. 2b; ० निर्णये श्रीमद्वाङ्मनायसकलशिशुधुरं-
धरसंप्रदायोद्गीपकः कृष्णजन्माष्टमीसंशयोद्भेदपरिच्छेदः fol. 10b;
० निर्णये कृष्णजन्माष्टमीपारणसंशयोद्भेदपरिच्छेदः ॥ एकादशविधः
fol. 15b. [H. T. COLEBROOKE.]

1577.

1542. Foll. 153 (the original pagination
of which, 142-295, has been obliterated and
changed for a fresh one, 2-154); size 10½ in.
by 5½ in.; very well written, in Devanāgarī;
fourteen lines in a page.

Viruddhavidhividhvamsa, a general review
of disputed points of (sacred) law, composed,
at Anahillapātaka, by *Lakshmīdhara*, son of
Malladeva and *Śrī Devī*, grandson of *Vāmana*
(brother of *Skanda*), and great-grandson of
Soḍha (who, like his sons, was minister to
King *Someśvara* of Śākambhari).

Incomplete at the beginning. The work con-
sists of seven chapters (*adhikaraṇa*), the first
four of which are wanting; a line and a half
scored out at the beginning (of fol. 2) of the
MS. having contained the colophon of the fourth
chapter, and the first few words of the fifth.

Ch. five began orig. यच्चाप्याचार्यप्राची - - (some
16 aksharas) भ्रात्रादयः आह्लादिकारिण इति । तत्रापि
पुत्राभावे सपिंडा मातृसपिंडाः शिष्याश्च दद्युस्तदभावे ऋत्विगा-
चार्याविति गोतमवचनमुदाहृतं । ०

Fol. 17a : इति स्मार्तमहत्तश्रीमत्तस्त्रीधरविरचिते विरु-
द्धविधिविध्वंसे वाक्यमीमांसायां क्षेत्रज्ञादिपुत्राणामेवाभावे भ्रा-
त्रादिआह्लादिनिराकरणं नामाधिकरणं [पंचम obliterated]-
मिति ॥ तदेवं विश्वरूपप्रोक्तं ०

Fol. 70a : इति ० वाक्यमीमांसायां सिद्धांतस्थमधिकरणं
[वष्ट] समाप्तं ॥ अथ आह्लास्य प्रकारात् लक्षणानि प्रोच्यते ।
तत्र विश्वामित्रः । ०

It ends: ब्रजत्यश्वमेधफलं पुरुष इति बोधायनसूत्रं ॥
इति स्मार्त्ते ० आद्रघ्नकाराख्यमधिकरणं समनं ॥

ब्राह्मणा ब्राह्मणा जाता जाता ये गुणसागराः ।
नागरा नागराजार्हेहारो यानर्हेयद्वरः (। or जर्हेहारे-
योनर्हे ०) ॥ १ ॥

तदन्वये षष्ठगोत्राणामष्टगोत्रोन्नतिश्रितां ।
मध्याह्नोन्नेशसंशुद्धे गोत्रे ज्ञायत काश्यपे ॥ २ ॥
श्रीमदानंदनगरस्थाने स्थानेश्वराभिधः ।
पंडितो यः स्वविद्याभिश्चतुर्दिग्विदुषो ज्ञायत् ॥ ३ ॥
श्रीमदानंदनगरे नागरेभ्यो गृहांश्च यः ।
सप्तविंशतिविभ्रेभ्यः प्रददौ सपरिच्छदान् ॥ ४ ॥
मयमुखः षट्सु तर्केषु चतुर्वेदी चतुर्मुखः ।
मीमांसामांसलप्रज्ञो यो भूतस्यान्वये भवत् ॥ ५ ॥

स्कंद स्कंदपितुः प्रत्नानंदकंदस्वमंदधीः ।
शाकंभरीशितुः सोनेश्वरदेवस्य भूभूतः ॥ ६ ॥
सांघिविग्रहिकामात्यो ऽरात्यौघकारिकेसरी ।
सोढस्तस्य सुतो ऽसोढः शुभ्रभित्तस्यदे भवत् ॥ ७ ॥
तस्य पुत्रावभूतां द्वौ भूतांतभूतकीर्तिता ।
स्कंदवामननाम्ना तावाम्नाताववजीमत्तौ ॥ ८ ॥
सर्वमात्यपदं ताभ्यां पृथ्वीराजो ऽददमुदा ।
सेनाधिपत्यं स्कंदाय प्रदाय च सुखी स्थितः ॥ ९ ॥
सेनापतित्वं स्कंदाय प्रदाय धृतशक्तये ।
महादेवसुतायातिदूयूषो भूयवत् (!) ॥ १० ॥
सांघिविग्रहिकाद्यं तु पदं संपाद्य वामने ।
स्कंदो राजे ऽर्पितानंदो स्वधीनित्यं कुरुय्यकान्

(।. तुरु ०) ॥ ११ ॥

सदा स दानानि ददौ द्विजेभ्यो दंडनायकः ।
या काव्यपरिणीतायात् तस्य[र] वैवाहिकं त्वदात् ॥ १२ ॥
स्कंद स्कंदेति वर्षेषु वर्धमाने ऽत्र नागरः ।
ब्राह्मणं कोपि कोपेन केषिताधरमुक्तवान् ॥ १३ ॥
स्कंद स्कंदेति वदथ किं विप्राः प्रतिवासरं ।
मदीयद्वदये नायमप्यहंस्कंदखंडिका ॥ १४ ॥
इत्येते नागराः प्रोचुर्यस्तं यात्वा तर्दतिके ।
वद् द्विजैव वचनं यद्यस्ति तव योग्यता ॥ १५ ॥
कोपाल पादलक्षे द्वादशे शाकंभरीं पुरीं ।
प्राप्य विप्रो राजकुलाद्यर्थात् (!) दंडनायके ॥ १६ ॥ ० २२ ॥
गते ऽन्यसंगरे स्कंदे निद्राव्यसनसन्नधीः ।
व्यापादितस्तुरुय्यैः स राजा जीवन्मृतो युधि ॥ २३ ॥

हरिराजमथो राज्ये शाकंभर्या निवेश्य सः ।
स्कंदस्तत्र कियत्कालं स्थित्वा तुर्याश्रमं श्रितः ॥ २४ ॥
द्रुम्माणां लक्षविंशत्या विंशत्यश्च (।. ० त्या च) शतैः समं ।
वामनः सकुटुंबो (s) णहिल्लपाटकमाट तु ॥ २५ ॥
मल्लदेवो भवत्तस्य पुत्रः पुत्रवतां वरः ।
सुभाषितावलीकर्ता भर्ता भूतलवर्तिनां ॥ २६ ॥
सहस्रसंख्यासाहित्ये लक्ष्यलक्षणसंख्यया ।
कौटिल्याद्यर्थशास्त्रेषु कोटिशो यन्मतिर्मता ॥ २७ ॥
स श्रीदेवीति नाम्नात्मनाम्नातां परिणीतवान् ।
लक्ष्मीशवत्ततो लक्ष्मीधरो भूद्वरधीधरः ॥ २८ ॥
भगवद्बोधभारत्याख्यश्रीपादप्रसादतः ।
आसादितसदानंदद्वैतज्ञानानुभावकः ॥ २९ ॥
श्रीमति श्रीशिवदण्डहिल्लपाटकपत्तने ।
मल्लदेवः सहामात्यसभ्यः स्मृत्यादिनिर्णये ॥ ३० ॥
वेदांतस्मृतिसिद्धांतश्रुतः स्वांतः (?।. क्रांतः) कवेः पथि ।
पांथो ऽप्रतिमरामाख्यं महाकाव्यं चकार यः ॥ ३१ ॥
प्रत्यक्षीभूतभारत्येवितः (!) स्मार्तमहत्तमः ।
विरुद्धविधिविध्वंसं व्यवधानुगधबुद्धये ॥ ३२ ॥

इति स्मार्तमहत्तमश्रीमल्लक्ष्मीधरविरचिते विरुद्धविधिविध्वंसा-
भिधानो ग्रंथः समाप्तः ॥ संवत् १५६२ वर्षे चैत्रशुदि ४ भृगौ ॥

At the end of the volume, a leaf has been added, containing a prose paraphrase of the above genealogical account, written by a recent hand:

नागरा ब्राह्मणाः अष्टगोत्राः तेषां मध्ये काश्यपगोत्रे नागरवंशे
काश्यां स्थानेश्वरनामा पंडितः चतुर्दिक्षु पंडितान् जित्वा ।
सप्तविंशतिसंख्यकनागरब्राह्मणेभ्यः सपरिच्छदान् गृहान्ददौ । ० ।
तदन्वये स्कन्दः ० । शाकंभरीदेशाधिपसोनेश्वरनाम्नो राज्ञः सान्धि-
विग्रहिकामात्यो जातः । तस्य पुत्रः सोढः सो ऽप्यमात्यः । तस्य
पुत्री द्वौ स्कन्दवामननामानौ । तद्देशीयराजा पृथ्वीराजनामा
स्कंदाय सेनाधिपत्यं वामनाय सान्धिविग्रहिकामात्यं च दत्त्वा स
राजा स्वस्थो जातः । ततः स्कंदः तुरुय्यकान् अवधीत् । ततः
अन्यसंगरे गते स्कन्दे राजा निद्राव्यसनमंदधीः स तुरुय्यकैर्व्या-
पादितः । पुनर्हरिराजनामानं शाकंभर्यां संस्थाप्य स्कन्दः चतु-
र्याश्रममाश्रितः । वामनस्तु विंशशताधिकविंशल्लक्षद्रव्यैः सह
अणहिल्लपाटकमगात् । तत्पुत्रो मल्लदेवः येन सुभाषितावली
कृताप्रति[म]रामाख्यं काव्यं च । शास्त्रे कौटिल्यो मतं यस्य ।
तेन श्रीदेवी विवाहिता । तस्यां तत्पुत्रो लक्ष्मीधरो भूत् । स
एव भगवद्बोधभारतीशिष्यः अद्वैतज्ञानानुभावकः स एव विरुद्ध-
विधिविध्वंसनामानं ग्रंथमकरोत् स एवायं ग्रंथः ॥

For fol. 1 of the MS., containing a fragment of *Śaṅkara's* (*Sarva-*)*Dharmapraśāsa*, see above, no. 1564. [H. T. COLEBROOKE.]

1578.

1531. Foll. 202 (numbered 1-200, nos. 5 and 35 occurring twice); size $10\frac{1}{4}$ in. by $4\frac{1}{2}$ in.; indifferent Devanāgarī handwriting of about 1800 A.D.; 14-16 lines in a page.

Prayogatattva, a manual of ordinary religious rites, compiled, at Benares, by *Raghunāthasūri*, son of *Bhānuji*, in Śaka 1577 (A.D. 1655).

It begins:

शक्यं यच्च विशेषतो निगदितुं ब्रह्मादिवृन्दारकैः

स्वातन्त्र्यान्तनिवारणाय सततं संभावितं योगिभिः ।

ध्यातं मंदरसंस्थितेन जगतः संसारबंधच्छिदा

पूर्णमानसमोदनं तदखिलाधारं महो मन्महे ॥ १ ॥

नैजप्रभापटलनिर्मितकोटिपीठं

लेखेद्रवदितमहोज्ज्वलपादकंजं ।

प्रालेयशैललसदुंदुरपञ्चजातं

वन्दे स्फुरन्निपथगांचितचारुमौलिं ॥ २ ॥

अहिनरसुरवारानंददात्री मृडानी

हृतमुनिकुलविद्या भक्तवृंदास्तदोपा ।

दलितदितिजपुंजा शर्वराज्ञी सदा मां

मुखयतु जगदंबा चंद्रभिज्ञावतंसा ॥ ३ ॥

शारदां शरदिंदुसप्रभां श्वेतनोरजसंस्थितां परी ।

हंसवाहनसंस्तुतां सदा भावये निखिलार्थदां शिवां ॥ ४ ॥

स्मृतिप्रणेतृनय सूत्रकर्तृ-

स्तथापरान् भाष्यकृतोऽभिपूज्य ।

प्रयोगसंदर्भकृतोऽपि नत्वा

प्रयोगतत्त्वं चरिर्कर्म काश्यां ॥ ५ ॥

संस्क्रियते रभिः श्रौतस्मार्तकर्मभिः पुरुष इति संस्काराः ।
ते च चत्वारिंशदित्याहुतः सुमंतुगौतमी । गर्भाधानानवलोभ-
नपुंसवनसोमंतोन्नयनवलिजातकर्मनामकरणनिष्क्रयणाक्षप्राशन-
चौलोपनयनमहान्यादिब्रतचतुष्टयसमावर्तनपाणिपीडनदेव-
पितृमनुष्यभूतब्रह्मसंज्ञकर्षचयज्ञानुष्ठानानि तथा पाकयज्ञसंस्था
अग्न्याधेयमष्टकाः पार्वण्यश्वाह्वे श्रावण्याग्रहायणी चैव्याश्वयुजी
चेति सप्त हविर्यज्ञसंस्थाः । अग्निहोत्रं दर्शपूर्णमासौ चातुर्मा-
स्यान्याग्रयणेष्टिर्निर्गुहपशुबंधसौचमणीति संज्ञास्तथा सप्तसोम-
संस्थाः । अग्निष्टोम उक्थ्यः षोडशी वाजपेयो अतिरात्रोऽग्नौयाम

इति संज्ञा इत्येते चत्वारिंशत्संस्काराः ॥ तथा दया श्रान्तिरनसू-
याशौचमनायासो मांगल्यमकार्षेयमस्पृहेत्यष्टावात्मगुणाः । अन्ते
अपि तीर्थस्नानादयः संस्काराः । ०

इति ० संस्काराख्यं प्रथमं तत्त्वं fol. 3b; इति ० परिभाषाख्यं
द्वितीयं ० fol. 10b; ० स्वस्तिवाचनाख्यं तृतीयं ० fol. 15a;
आभ्युदयिकाख्यं चतुर्थं तत्त्वं fol. 27a;—० ग्रहमन्त्राख्यं पंचमं
तत्त्वं fol. 62a; ० रजस्रलाशांत्याख्यं षष्ठं fol. 77a, etc.

The last two leaves contain a table of con-
tents.

The MS. ends: इति रघुनाथसूरिविरचिते प्रयोगतत्त्वे
ऽर्कविवाहाख्यं पंचविंशं तत्त्वं ॥ ० ॥

शांडिल्यान्वयसंभूतरघुनाथेन धीमता ।

प्रयोगतत्त्वमरचि मुदे ऽस्तु तज्जगत्पते: ॥ ५ ॥

शाके वाजिनगेधुभूपरिमिते तैपे सिते ज्ञेकभे

श्रीमत्पर्वतनंदिनीपरिवृढप्राणप्रियस्त्रीकसि ।

श्रीमद्भानुजिसूनुना (!) विरचितं सत्यादकंजालिना

पण्डीजानिमुदे भवत्वविरतं यच्छ्रेयसां साधनं ॥ ६ ॥

इति रघुनाथसूरिविरचितं प्रयोगतत्त्वं समाप्तं ॥

For another MS. of this work, which omits
the first four introductory stanzas, see Rāj.
Mitra, Cat. of Bikāner MSS., no. 952.

[H. T. COLEBROOKE.]

1579.

1430. Foll. 155; size $12\frac{1}{4}$ in. by $4\frac{1}{2}$ in.;
carelessly written, in Devanāgarī, by two dif-
ferent hands, in 1798 A.D.; ten lines in a page.

Nirṇayāmṛita, a work, in four chapters, on
the times and seasons suitable for certain
ceremonies, compiled—by order of *Sūryasena-*
nripati of *Ekacakrapura* on the *Yamunā*—by
Allādanāthasūri, son of *Paṇḍita Siddha-Laksh-*
maṇa. It begins*:

कारणमेकं जगतां वारणमास्थेन तारणं विपदां ।

किमपि महो महनीयं प्रमूह्यूहदारणं वंदे ॥ १ ॥

* These extracts were made long before the appear-
ance of Prof. Bhandarkar's Report for 1883-4 (1887),
in which this introduction is given more fully. The
readings of the present MS. may still be of some
value to Indianists.

भावयामि दृढभक्तिभावनीं भावितां हि मुगलां सुमंगलां ।
इष्टदां सततमिष्टदेवतां मंत्रवत्सकलमंत्रमातरं ॥ २ ॥ ०

यैः कृतः स्मृतिमहाण्यवपार-
प्राप्तिहेतुरिह संग्रहसेतुः ।

तात्त्वमाभि अनुविष्णुयमाद्यान्
कालनिययकृतो ऽप्यहमन्यान् ॥ ४ ॥ ०

जयति भूमाविह बाहुबाणाः (? 1. चा ०)
क्षितीश्वरा दिक्श्रुतबाहुबाणाः ।

प्रकुर्वते ये विशदा यशोभिर्
जगत्समग्रं च सदायशोभिः ॥ ६ ॥

बभूव यश्च त्रिदशैः सरूपम्
तदन्ववाये बलवान्सरूपः ।

चकार नित्यं च समाहितानां
परिश्रयं यः परमाहितानां ॥ ७ ॥

* तस्यात्म[जन्मा]जनि कर्णदेवम्
त्यागेन यो विश्रुतकर्णदेवः ।

वपुःश्रिया निजितकामदेवः
सदा समाराधितवासुदेवः ॥ ८ ॥

तदात्मभूस्वरूपे (यः Bh.) क्षितीन्द्रः
क्षितीन्द्रभिन्नानुमहानुभावः ।

शुभावदातायतकीर्तिरार्ति-
हरः सतां श्रीपतिमूर्तिरासीत् ॥ ९* ॥

स्वकीर्तिवल्लीप्रभवतिवल्ली-
स्थलीव दिङ्गी नगरीमतल्ली

शतप्रफुल्ला विकसद्विलासा
सुकीर्तिनारैः समसिचि येन ॥ १०* ॥

प्रस[क्तम्] क्लामयहेम ० ११ ॥

उद्धरणं शुद्धरणं संहरणं विद्विषां समुद्धरणं ।

सुहृदां पुरातनहृदां नमतितम (मां Bh.) को न नाम
[तसुमाना (! तमनामः Bh.) ॥ १२ ॥

सौंदर्येण विजृम्भिणा रति[पतिः] शौर्येण श्रीपतिः

गांभीर्येण सरित्पतिर्विलसता धैर्येण भूभृत्पतिः ।

सत्कांत्योद्भू(1. दु)पतिः श्रिया धनपतिर्यत्नेनसाहर्षेतिस्
तेनार्योद्धरणेश्वरेण सुमतिः स्मर्येत कः क्षापतिः ॥ १३† ॥

* Bh. gives verses 9 and 10 in the order 9a, 10a;
(10b), 9b. His reading of our 10b is:

भल्लीशतप्रोतशकेशकुंभीकुंभासनारैः समसि(से)चि येन ।

† The MS. numbers both half-verses (13 and 14);
hence the next verse 15, etc.

अस्य(? 1. सा)वसावाहितसम्प्रतापः
स्वसंनिवेशोचितभयदेशः ।

अध्यास्त सिद्धान्त(? 1. स्त)समस्तशक्रा
स्पदं पुरं सादमेकचक्रं ॥ १४ ॥ ०

यस्योपकंठे सितिकंठकंठ-
स्पर्धिप्रभा भानुसुता वहंती ।

तदुच्चवेदध्वनिसनिकर्षाद्
अभ्यस्यतीवाखिलपावनत्वं ॥ १७ ॥ ०

पुरं शशासैव पुरंदराभस्
तदैकचक्राख्यमनेकचक्रः ।

असंख्यसंख्यारिजयोजिताख्य-
चिख्यासु (!) येनोद्धरणक्षितीशः ॥ २३ ॥

समुद्रैरपि यः सन्नसमुद्रैः संयुतां महर् ।
पालयन्तन्महीपालः पुरालंकुरुते पुरं ॥ २४ ॥

गुणरत्नाकराचंद्रश्रृंगसेनस्ततो ऽभवत् ।
महा महा स देवस्य शालिमौलिविभूषणः (!) ॥ २५ ॥

यस्य विश्वोपकाराय सदा सयुद्यते करे ।
शशंके धनदः स्वैरं चकंपे कनकाचलः ॥ २६ ॥ ०

तस्यात्मजो भूचरितार्थजन्मा
श्रीसूर्यमेनो जयति क्षितीन्द्रः ।

सुदर्शनेनैव बिभर्ति गोपी-
'नारायणत्वं भुवि यः प्रसिद्धं ॥ ३० ॥ ०

चकास्ति यस्यातिनलप्रतापः
प्रतापसेनो ऽवरजः प्रसिद्धः ।

भक्त्याभिरामस्य सदायजस्य
यो लक्ष्मणाकारमुपैति भद्रं ॥ ४० ॥

औदार्यसौंदर्यदयानयाद्वा
विज्ञानशौर्यौदिगुणेषु नान्यं ।

प्रतापसेनस्य समं संमत्तल्
लोके विलोके ऽत्र विचित्रलोके ॥ ४१ ॥

श्रीदेवसेनस्तनयो ऽपि गोपी-
नारायणस्याजनि कामरूपः ।

लब्धप्रसादेन महेश्वरस्य
ममारतिसुष्ठिमुपैति यत्र ॥ ४२ ॥

देवसेनकुमारस्य कुमारस्य च नांतरं ।
आर्योत्तमकृतो नित्यं विभ्राणां शक्तिमुत्तमो ॥ ४३ ॥

श्रीसूर्यसेनः पुरमेकचक्रं
वरागमध्यास्य जयत्यजसं ।

यमन्यकांतं जितनाककांतं

गुर्वीयमुर्वीव सदोर्विरास्ते ॥ ४४ ॥

विद्वत्सु सत्सुपि महत्सु समाश्रितेषु

श्रीसिद्धलक्षणसुतः सुतरामनुष्य ।

श्रीसूर्यसेननृपते [निजते] जसो ऽभूद्

अज्ञाडनाथमतिमानतिमानपात्रं ॥ ४५ ॥ ०

अगाधग्रंथपयोधिं तथालोड्य मया [धिया] ।

समुद्धृतं नृपादेशात्तेनदं निर्ययामृतं ॥ ४७ ॥

मनुस्मृतिं विष्णुपराशराप-

स्तंबस्मृतीर्वीक्ष्य मिताक्षरं च ।

तथापराकर्णैवपारिजातान्

स्मृत्यर्थसारं स्मृतिचंद्रिकां च ॥ ४८ ॥

मात्स्यं कौर्मं वाराहं च दृष्ट्वा वैष्णववामने ।

मार्कंडेयपुराणानि भविष्योत्तरभारते ॥ ४९ ॥

[परिशिष्टे हेमाद्रेरनंतभट्टीयगृह्यपरिशिष्टे ।

कालादर्शं चिंतामणिं त्रिदंडीं च कृत्यकल्पतरुं ॥ ५० ॥]

सकलपुराणसमुच्चयदुर्गोत्सवरामकौतुकानि तथा ।

संवत्सरप्रदीपं सभोजराजीयदेवदासीयं ॥ ५१ ॥

रूपनारायणीयं विद्याभट्टपद्धतिं विततां ।

वीक्ष्य महादेवीयं शुभं निर्व[र्ध] च विश्वरूपकृतं ॥ ५२ ॥

श्रीसूर्यसेननृपतेरादेशात्सिद्धलक्षणतनूजः ।

अज्ञाडनाथसूरिः संग्रहमिह कालनिर्ययं कृतवान् ॥ ५३ ॥

इति ग्रंथावतारं ॥ अथानुक्रमणी ॥

ग्रंथे श्रीसूर्यसेनस्य निर्ययामृतसंज्ञके ।

आदावस्मिन्नुदाहारः कथितः प्रथितः क्रमः ॥

Śloka 50, omitted by the present MS., is found in other MSS., viz. Weber, Cat. Berl., no. 1170; Bhandarkar, Rep., p. 351; Burnell, Tanjore MSS., p. 130b.

For other MSS. see Rāj. Mitra, Notices, I., p. 151; IV., p. 285; also Cat. of Bikāner MSS., p. 426 ('written by *Gopīnārāyaṇa*, under the auspices of the King *Sūryasena*, but beginning and ending differently).

Ch. I., *sāmānyatithinirṇayaprakaraṇa* ends fol. 16b; II., *sakalatithinirṇaya* (calendar of

fasts and feasts), fol. 94b; III., *śrūddhanirṇaya-prakaraṇa*, fol. 129a; IV., *āśaucaprakaraṇa*, ends:

कूष्मांडसंज्ञके घृतं हुत्वा विप्राय गां दत्त्वा पंचगव्यं प्राडय
शुद्धः । सूतको आवश्यकं विवाहादिसंगलं कुर्यात् ॥ इति
मंगलं ॥

इति श्रीसूर्यसेनमहामहोद्विरचिते निर्ययामृते आशीचप्र-
करणं समाप्तं ॥

श्रीसूर्यसेनभूद्विमलयशःखीरसागरादुदिते ।

इति निर्ययामृते ऽस्मिन्नाशीचप्रकरणनिर्ययो जातः ॥ १ ॥

श्रीमत्पंडितलक्ष्म(सिद्ध fol. 16b)लक्षणसुतः श्रीसिद्ध-
[लक्ष्मीपद-

द्वंद्वाराधनमुपसिद्धमहिमा यः सिद्धसारस्वतः ।

आदेशादकृतैव सूर्यमहसः श्रीसूर्यसेनप्रभोर्

वैधे कर्मणि कालनिर्ययमसावज्ञाडनाथः सुधीः ॥ २ ॥

As the work is quoted in *Acala's Nirṇaya-dīpaka* (see the next MS.), it must have been composed prior to 1518 A.D.

[H. T. COLEBROOKE.]

1580-1582.

690-692. Foll. 510; size 9 $\frac{3}{4}$ in. by 4 $\frac{1}{4}$ in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1730 A.D.; 8 or 9 lines in a page.

Nirṇayadīpaka, a compendium of rules and opinions regarding religious practices and observances, compiled, in Samvat 1575 (A.D. 1518), by *Acala Dviveda* (*Dvivedin*), surnamed *Bhūgyavateya*.

The author, who was one of three sons of *Vatsarāja*, and a native of *Vṛiddhapura*, carries his genealogy still further up through *Govinda*, *Lakshmīdhara*, and *Anantu* to *Dhāvigadeva* (?).

It begins (as corrected with the help of the next MS.):

हेरेवः सर्वकार्यैर्यसिद्धिदः सर्वदा सतां ।

सिद्धिबुद्धियुतः सो ऽस्तु ग्रंथनिर्मितकर्मणि ॥ १ ॥

देवः श्रीशंभुजन्मा गणपतिरखिलाज्ञागरानार्थबुद्धोन्
 रक्षत्वस्मिन्मस्ते जगति तु भयतो यत्र कुत्र स्थितांश्च ।
 येषां सप्तप्रवृत्ता परमविधियुता पंचयज्ञान्विता या
 धर्म्या स्वाचारयुक्ता न विरमति यतो नित्यचर्या कदा-
 षट्धर्मधर्मेनिरतैरपि चातिथेयैर् [चित् ॥ २ ॥
 यज्ञक्रियाकुशललिप्सु विचारगर्भैः ।
 धर्म्यैर्द्विजैश्च शरणागतसाधुवृत्तैर्
 आस्थापितं पुरवरं हि शिवेन वृद्धं ॥ ३ ॥
 विद्यावृद्धा धर्मवृद्धा ज्ञानवृद्धा हि ये नराः ।
 वसन्ति यत्र तेनैतद्बुद्धा वृद्धपुरं विदुः ॥ ४ ॥
 आचार्यतामुपगताय चतुर्मुखाय
 शंभुः स्वयं स्वकरसक्तविवाहशोभः ।
 शैलंगजोद्वहनपर्वणि संव्यतारोत्
 तीर्थोत्पदं नगरमेतदमर्त्यसप्त ॥ ५ ॥
 नास्माभिर्नैनु नागरस्य पुरतो वेदार्थवादः कदा
 जेयो यत्र महत्तृपैरिति (? ज्ञमै०) शिशोर्ब्रह्मर्षिभिर्निर्गता ।
 दुर्वासा वसति स्म नागनिलये व्यासो ऽपि काशीपुरे
 ऽगतिः स्वस्ति समुच्चरे[त्] त्रिजगतां लंकाकृतात्मा-
 श्रुतः सन्मानमर्हति सर्वेभ्यो नागरा ननु । [लयः ॥ ६ ॥
 यतो ब्रह्मर्षिराजर्षिर्देवर्षिर्भिरूपासिताः ॥ ७ ॥

ये नागरा भूवलये प्रसिद्धाः
 श्रुत्युक्तमार्गाचरणे प्रगल्भाः ।
 द्रव्यप्रदानात्रकुबेरशोभा
 धर्मद्विषः प्रत्यनिशं कठोराः ॥ ८ ॥
 तेषु व्यक्तिरभूदेका मंडोडेत्यभिधोत्तमा ।
 तस्यां धारिगदेवो भूधरायां (? १. भूद्व०) धर्मवर्धकः ॥ ९ ॥

अनंतनामा समभूतदंगजो
 यो ऽध्यापिपद्मेदमनंतवाडवान् ।
 अनंतभक्त्या निजजन्म सार्धकं
 कृत्वा ययावीश्वरधाम निर्मलं ॥ १० ॥

लक्ष्मीधरः सूनुरभूदनंताद्
 आनंददायी भुवि भूसुराणां ।
 यस्मिन् द्विजे श्रीश्च सरस्वती च
 कुटुंबभावेन सदोषतुल्ये ॥ ११ ॥
 लक्ष्मीधरादाम्रजंतुर्द्विजेशो
 गोविंदनामा भुवि विश्रुतो यः ।
 वेदार्थविद्वैदिककर्मविज्ञो
 विद्वद्द्विजैरर्चितपादपसः ॥ १२ ॥

तस्यात्मजो ऽभून्ननु वत्सराजो
 वत्सैस्त्रिभिर्विस्तृतवंशराजः ।
 यो धर्मवर्त्माश्रयराजराजः
 सर्वार्थविज्ञानविधौ सराजः (!) ॥ १३ ॥
 श्रीवत्सराजादचलद्विवेदी
 जनुर्देधद्विप्रजनां हरेणुः ।
 श्रीनागराणां श्रुतिसागराणां
 करोति किंचिच्छुभकर्मसिद्धौ ॥ १४ ॥
 श्रीमन्महारुद्रभवं विधानम्
 ऋग्वेदिविप्राम्रमतारिषं यत् ।
 तस्यानुजं निर्णयदोषिकाख्यं
 ग्रंथं वचोमोहहरं करोमि [करोति 2595] ॥ १५ ॥
 द्विवेदीविदुषां प्रधानमभवच्छ्रीवत्सराजो द्विजस्
 तत्सूनुः सकलद्विजां हिरजसामंशः कृती यो ऽचलः ।
 तेनायं क्रियते प्रियाय विदुषां सन्निधौयाकांक्षिणां
 ग्रंथो निर्णयदोषको ऽधिवसता श्रीपूर्ववृद्धं पुरं ॥ १६ ॥
 जनकं स्वं प्रणम्याथ गुरुं भट्टविनायकं ।
 तिथ्यादेर्निर्णयं तूते ऽचलो नागरवाडवः ॥ १७ ॥
 तिथ्यादिकं चोदनातः (!) आश्रदानादिकर्मसु ।
 अंगत्वेनेष्यते तस्मान्निर्णयतव्यत्वमर्हति ॥ २० ॥
 आदिशब्देन कालो नक्षत्रादि च । ०

The work is chiefly concerned with the various observances connected with *śrāddha*, followed by chapters on *asauca* and *grahana*; other ceremonies such as *upanayana*, *vivāha*, *pratiśṭhā*, etc., being only cursorily dealt with towards the end of the work.

Of the authorities referred to by the author, the following may be mentioned: *Anantabhaṭṭa*, foll. 59b, 60b, 444a; *Ācūratilaka*, fol. 74b; *Rshyaśringa*, foll. 315b, 340a, 362a; *Kāraṇa-tantra*, foll. 481a, 482a, 483a; *Kārshṇājini*, foll. 334a, 335a, 348a, 350a; *Kālanirṇaya*, foll. 324a, 354b; *Kālanirṇayaadīpikā*, fol. 441b; *Kāladārśa*, foll. 7a, 127b, 184a, 254a; *Kauśika-saṃhitā*, fol. 139b; *Kṣhīrasvāmigrantha*, fol. 45b; *Khādiragrīhya*, fol. 401b; *Clabhasti*, fol. 450a; *Gālava*, foll. 276a, 313a, 315b; *Grihyapariśiṣṭa*, foll. 250b, 444b, 468b (also *Kūṭhakaḥgrihyapari-*

śiṣṭa, foll. 449a, 450a, 461a; and *Maitreya-grīhyap.* fol. 338a); *Govindarāja*, fol. 288a; *Caturvīṃśatimata*, fol. 419b; *Candranibandha*, foll. 271b, 273b; *Candrasmr̥iti*, fol. 250a; *Camatkārahāṇḍa*, fol. 341b; *Jātūkarṇya*, foll. 336a, 337a, 361a, 398b; *Jaimini*, fol. 179a; *Jyotiḥsāgara*, fol. 446a; *Jyotir-Bṛihaspati*, fol. 350a; *Trikūṇḍamaṇḍana*, fol. 445b; *Dāmodarīya*, foll. 462b, 463b, 469a; *Dhaumya*, foll. 163a, 164a, 165b; *Nigama*, foll. 424b, 433a; *nigamasmarāṇa*, fol. 155a; *Nirṇayabhāṣkara*, fol. 108a; *Nirṇayaśiromaṇi*, fol. 158a; *Nirṇayāmṛita*, fol. 39b; *Pārijata*, foll. 273b, 279b; *Paithīnāsi*, foll. 8b, 49b, 56a; *Bṛihaspatijyotir-grantha*, fol. 459a; *Bhalla*, foll. 174a, 238a; *Bhāṣhyasaṃgrāha*, fol. 44a; *Bhūpālavallabha*, fol. 466a; *Ratnamālā*, foll. 4b, 237b, 463a; *Lalla*, foll. 171a, 239a, 465b, 474a; *Vijñāneśvara* (*yathā Vijñāneśvareṇa Smṛityarthasāre*), fol. 273b; *Viśvarūpa*, fol. 159b; *Viśvarūpanibandha*, fol. 163a, 166b, 170b; *Viśvādarsa*, foll. 271b, 308a; *Viṣṇubhakticandra*, fol. 219b; *Viṣṇurāhasya*, foll. 113a, 181a, 185a; *Vyavahārasāra*, foll. 464a, 487a; *Vyāghra*, fol. 418a; *Vyāghrapāda*, fol. 432b, 434a; *Vratākālpa*, fol. 220b; *Vratasaṃuccaya*, fol. 118a; *Śrīpati*, fol. 174a; *Śaṭtrīṃśanmata*, foll. 395b, 396a, 402a, 415b; *Satyavrata*, fol. 452a, 457b; *Sumantu*, foll. 315b, 316b, 331a; *Sureśvara*, fol. 474a; *Smṛiticandrikā*, foll. 151a, 472b; *Smṛitimañjarī*, foll. 337b, 359b; *Smṛitisaṃgrāha*, fol. 260b, 332a, 434b, 455b; *Smṛitisamuccaya*, fol. 333a; *Smṛityarthasāra*, very often; *Hātakesvarakshetramāhātmya*, foll. 130a, 141b, 234a.

It ends: इति उक्तेषु निर्ययेषु वर्तमानानां पुंसां सर्व-
कार्येषु मंगलं स्यादिति मंगलं ॥ संपूर्णोऽयं ग्रंथः ॥

नानानिर्ययसंपन्नः कृतो निर्ययदीपकः ।

शुभं भाग्यवतेयेन द्विवेदेनाचलेन च ॥

चुग्वेदोक्तमहारुद्रविधानस्य सहोदरः । [दीपकः ॥

शुभांधदर्शनायायां (? शुद्धांगदर्शनाय यो) कृतो निर्यय-

द्विवेदीविदुषां ० श्रीपूर्ववृद्धपुरं ॥

वसिते (?1. वसंति) ये वृद्धपुरे द्विजास्ते विबुधोपमाः ।

तथापि सद्द्विवेकाय ग्रंथो भूवलये स्तु नः ॥

पंचसप्ततिमे वर्षे संवत्पंचदशात्परे ।

शुक्रस्य कृष्णद्वादश्यां ग्रंथः पूर्णत्वमीयवान् ॥

इति श्रीनिर्ययदीपकः समाप्तः ॥ इदं पुस्तकं केशवेन लि-
खित्वा श्रीलक्ष्मीधरब्राह्मणाय स्वायंपरमार्थनिमित्तं दत्तं लेखक-
पाठकयोर्हेरिहरौ सर्वदा सुप्रसन्नावास्तां ॥

The surname *Bhāgyavateya* also occurs at
fol. 424a :

कृते उचलद्विवेदेन ग्रंथे निर्ययदीपके ।

इत्थं भाग्यवतेयेन कृतो ग्रहणनिर्ययः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1583.

2595. Foll. 290 (of which foll. 164, 174, 270-273 are missing; while three old *sūddhi-patras* are inserted after foll. 32, 57, 124); size 11½ in. by 5 in.; fairly written, in Deva-nāgarī, by different hands; 10-12 lines in a page.

Nirṇayadīpaka.

This MS. is made up of different portions, which still show an original separate pagina-tion, viz. foll. 141 seq., foll. 188 seq., and foll. 252 seq. The last two leaves are older than the rest, while foll. 252-288 are again more ancient than the other portions.

The preceding MS. must have been derived, at least for the greater part, from the present MS., having been transcribed from it by a careful and experienced hand. This was cer-tainly the case as regards the last portion, where the text of this MS. has been exactly reproduced. The lacunæ caused by the lost leaves 164 and 174 occur also at foll. 305b and 318a of MS. 691, without, however, any indication of a gap in the text; while, on the other hand, the gap occasioned by the loss of

fol. 270-273 has been supplied in fol. 476-481 of MS. 692, but evidently from some other source than the missing leaves, as fol. 274 of this, and fol. 482 of the other MS., begin exactly alike in the middle of a word, while the last line of fol. 481b of the latter MS. has been left blank.

The date (of the last two leaves) of this MS. is संवत् १६४८ समये चैत्रवदि १५ सोमवासरे लिपितं वाराणस्यां जमदीशब्राह्मणेन ॥

For another MS. of this work, see Rāj. Mitra, Bikāner Cat., p. 427.

[MACK. COLL.]

1584, 1585.

2187, 2188. Foll. 322 and 333; size 11 in. by 5 in.; large, clear, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Nirṇayasindhu (also called *Nirṇayakamalā-kara*), a comprehensive work on religious rites and ceremonies, compiled, in 1611-12 A.D., by *Kamalākara Bhaṭṭa*, son of *Rāmakrishṇa Bhaṭṭa* and *Umā*, grandson of *Nārāyaṇa Bhaṭṭa*, great-grandson of *Rāmeśvara Bhaṭṭa*, and younger brother of *Dinākara (Divākara) Bhaṭṭa*.

The work is one of the chief authorities in Western India on matters connected with ceremonial observances.

It begins [A]:

कारुण्यैकनिकेतं रामं सीतालतायुक्तं ।
विश्वामित्रान्ववायव्रततिसमालंबशाखिनं वंदे ॥ १ ॥
लक्ष्मीसहायं कल्पद्रुतरुलं जितगोकुलं ।
बहीषीडं घनश्यामं महः किंचिदुपास्महे ॥ २ ॥
वेदार्थधर्मरक्षायै मायामानुषरूपिणं ।
पितामहं हरिं वंदे भट्टनारायणाह्वयं ॥ ३ ॥
यत्यादसंस्मृतः सर्वमंगलप्रतिभूमेता ।
तान् भट्टरामकृष्णाख्यानं श्रीतातचरणानुमः ॥ ४ ॥
सर्वकल्याणसंदोहनिदानं यत्पदद्वयं ।
द्युनदीसोदरीमंवामुमाख्यां नौमि सादरं ॥ ५ ॥

[विंदुमाधवपादाञ्जरोलंबीकृतविग्रहं ।

ज्यायांसं धातरं भट्टद्विवाकरुपात्महे ॥ ६ ॥ om. A.]

हेमाद्रिमाधवमते प्रविचार्य सम्यग्

आलोच्य तत्त्वमयं तीर्थकृतां परेषां ।

श्रीरामकृष्णतनयः कमलाकराख्यः

काले यथामतिं विनिर्ययमातनोति ॥ ७ ॥

संति यद्यपि विद्वांसस्तत्रिवंधाश्च कोटिशः ।

तथाप्यमुष्य वैदग्ध्यं केचिद्विज्ञातुमीशते ॥ ८ ॥

तत्र संक्षेपतः कालः पोढा । अष्टो ज्यनमृतुर्मासः पक्षो दिवस इति । ०

The work is divided into three chapters (*pariccheda*), the 1st of which deals with generalities (*paribhāṣā*) and the several days of the *pakṣa* (*tithivirṇaya*); while the 2nd (*samvatsarakṛityanirupañam*) supplies a regular calendar of religious fasts and feasts; and the 3rd chapter (*prakīrṇavirṇaya*) is again subdivided into three *prakaraṇa*, treating of, a) *saṃskāra*, and various ceremonies such as dedications of trees, tanks, etc., of *devapratishṭhā*, etc.; b) *śrāddha*; c) *saṃskāra* and miscellaneous rites, such as *vīṭhāvīṭharmāḥ*, *yāti-dharmāḥ*, *saṃnyāsa*, etc.

Vol. I. of this MS. contains chapters I. (fol. 76) and II. (fol. 150, numbered 148, nos. 57 and 58 being used twice); and fol. 1-72 of the third chapter, terminating in the middle of *vivāha*; Vol. II. contains the remainder of the chapter (fol. 73-405, numbered 404, no. 168 occurring twice).

The last two concluding stanzas and the colophon run thus:

वसुधतुष्टुभूमिते* गते ऽन्दे
नरपतिविक्रमतो ज्य याति रौद्रे ।
तर्पसि शिवतिथौ समापितो ज्यं
रघुपतिपादसरोरुहे उपैतश्च ॥ ६ ॥

* Only MS. 193 has the second चतु, whilst the present MS. has क्रतु instead, and the other MSS. omit it altogether.

जगति सकलविद्यासिंधुमुद्धियानां
परमशक्तिपरीक्षा युज्यते सज्जनानां ।
तदिह मम निबंधे दूषणं भूषणं वा
यदि भवति विदग्धैस्तद्वचस्य विमृश्यम् ॥ ७ ॥

इति श्रीमत्पद्माक्षप्रमाणपारावारीणश्रीमद्भानुश्रवभट्टसुत-
विद्वन्मुकुटहरीरांकुरश्रीरामकृष्णभट्टात्मजदिनकरभट्टानुजकमला-
करभट्टकृते निर्यासिंधौ तृतीयपरिच्छेदः समाप्तश्चायं निबंधः ॥

Fourteen leaves inserted at the beginning of Vol. I. contain a complete table of contents, but without references to the pages.

The work has been printed at Bombay 1862, and Benares 1865. Cf. also Gildemeister, Bibl. Sansk., no. 318; West and Bühler, Digest, 3rd. ed., p. 23; Burnell, Tanjore MSS., p. 130b.

[GAIKAWAR.]

1586.

1888. Foll. 382 (in three parts of foll. 45, 92, and 245); size 11½ in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī, by two or three hands, 12-15 lines in a page.

Nirṇayasindhu.

Dated: शके १६७१ शुक्लनामसंवत्सरे भाद्रशुक्लत्रयोदश्यां सौम्यवासरे तद्दिने समाप्तिमगमत् ॥ वज्ञोपनामकशंकरेण लिखितोयं ग्रंथः समाप्तः ॥ after which, by another hand: कवे (i.e. *Karvekar*) इत्युपनामस्य रघुनाथभट्टस्येदं पुस्तकं ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

1587.

2173. Foll. 507 (in three parts of foll. 60, 129 and 318); size 11½ in. by 5½ in.; clear Devanāgarī writing of about 1780 A.D.; ten lines in a page.

The same work.

[GAIKAWAR.]

1588, 1589.

2654, 2655. Foll. 556 (numbered 557, no. 495 having been passed over); size 10 in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing of

the latter part of last century; 8-11 lines in a page.

The same work.

Vol. II. begins with fol. 289, in the *lingār-cāpratishṭhāvidhi* (ends fol. 300b).

[GAIKAWAR.]

1590, 1591.

192, 193. Foll. 372 (paged 44, 106, and 222); size 11½ in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī, by three different hands, towards the end of last century; ten lines in a page.

Nirṇayasindhu.

Vol. I. contains the first two, vol. II. the third chapter.

[H. T. COLEBROOKE.]

1592.

2690. Foll. 112; size 9½ in. by 7½ in.; fairly written, in Devanāgarī; fifteen lines in a page; European paper.

A portion of the *Nirṇayasindhu*; viz. *paricch. III., prakaraṇa 2*, here called the 4th *pariccheda*.

[MACK. COLL.]

1593.

1149. Foll. 224; size 9½ in. by 3½ in.; good Devanāgarī writing of about 1600 A.D.; nine lines in a page; the last four leaves have been supplied by a modern hand.

Jaṭamalla-vilāsa, a digest of rules of conduct, compiled (in the latter part of the 15th, or of the 16th century), by *Śrīdhara*, under the patronage of Prince *Jaṭa Malla*, younger brother of *Cāya Malla*; son of *Bālacandra*, and grandson of *Dhauḷa*, sole minister of the ruler of *Philli*.

On the first page the writing, which had faded, has been touched up in several places, but not always correctly.

It begins :

रम्योत्तुंगलसत्कपोल[७७-]हानांबुधाराभर-
 भाम्यन्मन्त्रधुव्रतैप(?)र)तिव(?)र)रामारव्यकोलाहलः ।
 सान्द्रानंदसुरेन्द्रवदितपदद्वंद्वारविंदः सदा
 विम्वध्वंसनधूमकेतुरवतु श्रीमानुमानन्दनः ॥ १ ॥
 फुल्लेन्दीवरदानसुंदरतरश्यामाभिरामद्युति
 वंशीनिखनमुग्धतर्णिककुलैराकीर्णमुल्कणैः ।
 भक्त्यस्तविनिद्रमुंदरमिलन्मंदारदानमथ्रियं
 श्रीगोविन्दमनिद्रपंकजशुचिं स्मेराननाब्जं भजे ॥ २ ॥
 कुंडलीकृतभुजंगकुंडलीमंडितो भसितभूपितदेहः ।
 संततं द्विरदकृत्तिवृत्तांगो मंगलं दिशतु मे शितिकंठः ॥ ३ ॥
 प्रसादमासाद्य सदैव यस्या
 मूको ऽपि वागीशतुलामुवैति ।
 सा पुस्तकव्यग्रवरैकहस्ता
 सरस्वती मंगलमातनोतु नः ॥ ४ ॥
 अस्ति स्वर्णपुरी सुपर्वनगरीसौंदर्यगर्वापहा
 वर्णांतां बहुवित्तसंग्रहवतां पूर्णां चतुर्णां गणैः ।
 यस्यां कौशलगोत्रजक्षितिभुजां मंदीरनामामलः[ः]
 खवश्रोत्रियसंभवो भुवि महान् वंशः समुज्जृभते ॥ ५ ॥
 तस्मिन्मसीमगुणरत्नचयैकसिंधुः
 सिंधुद्वारमणचिंतनदत्तचेताः ।
 संग्रामनिर्जितबलोजितवैरिबीरो
 विशिष्ट[-७]रघुवंशभवो बभूव ॥ ६ ॥
 अभवदमलमूर्तिर्विश्वविख्यातकीर्तिः
 सुकुलनलिनभानुर्वीरभूपालसूनः ।
 करकृतकरवालो वैरिभूपालकालः
 कृतहरिहरसेवः श्रीजयचंद्रदेवः ॥ ७ ॥
 असमसमरलीलालंपटक्षोणिपाल-
 क्षपितविपुलदर्पश्रृङ्गकोदंडशाली ।
 अनवरतवितीर्णैस्वर्णपूरो धरायाम्
 अयमकृत कृतार्थानर्थिसार्थानजसं ॥ ८ ॥
 तस्य सूनुरभवन्नयशाली
 नल्लदेव इति विश्रुतकीर्तिः ।
 पाथिवप्रथितवंशवतंसः
 कंसवैरिपदपंकजहंसः ॥ ९ ॥
 तस्याजनिष्ठ तनयो विनयोपपन्नो
 दासः शशीव जगति द्विजदेवदासः ।
 भूपालमौलिविलसन्नखचक्रवालो
 भूमावनमवरवैरिभूपालकालः ॥ १० ॥

तस्याभवत्सूनुरनुत्तमौजा
 ढोलाभिधानो दृढराजशब्दः ।
 दिक्षिपतिप्रौढतरैकमंत्रो
 येनाभवत्पुत्रवती जनित्री ॥ ११ ॥
 असमसमरलीलः सर्वदा दानशीलः
 स्वजनकदनहती धंदनिर्भोक्तृकर्ता ।
 उपचितवहुवित्तः संततानंतचित्तो
 विदितविमलवंशः खचवंशावतंसः ॥ १२ ॥
 हृदयनिहितकंसध्वंसिपादारविंद-
 द्वितयजनितभक्तिद्यालितशेषदोषः ।
 सततकनकदानामंदनंदन्नमुखेदु(?)-
 प्रथितविधिविद्वद्भृन्दबंदारुमौलिः १३ ॥
 तदात्मजः संप्रति वालचंद्रो
 जागर्ति कीर्त्या जितपूर्णचंद्रः ।
 यच्छासनं के दधति स्म नित्यं
 मालां विशालामिव भूमिपालाः ॥ १४ ॥
 नृपतिमुकुटरत्नश्रेणिसंपातानिर्गत्
 तरुणकिरणराजीमंजरीरंजितांघ्रिः ।
 स्वभुजविजितभूमापितानंतवित्त-
 द्विजवितरणलीलो विश्वविख्यातशीलः ॥ १५ ॥
 तस्याभवन्नयवतस्तनयो दयावान्
 अंभोनिर्धोरिव बभूवः किल चायमन्नः ।
 सत्री बलक्षपितवीरविपक्षपक्षो
 यो जन्मना जनयितारमलंचकार ॥ १६ ॥
 तेनार्थिनः कृतवता कृतिनः कृतार्थोद्
 विद्याविनोदमुदितामलमासनेत्(?) १७ मानसेन) ।
 सौंदर्यनिर्जितमनोभववैभवेन
 मानोज्ञतेन कुलमुर्वतिमाजगाम ॥ १७ ॥
 तस्य सोऽयमनुजो जटमल्लः
 पांडवस्य जगति प्रतिमल्लः ।
 भाति कीर्तिजितकण्ठधीचिर
 दीननोरभवदर्शववीचिः(?) ॥ १८ ॥
 तरुणतरुणिकत्पानल्यचंडप्रतापो
 विगतदुरितशंकः शोषितारातिपंकः ।
 सुपितविपुधवृंदो(?) सुहित ०) राजवृद्धैकवृद्धो
 विजितमदनमुद्रो वैरिराजीवचंद्रः ॥ १९ ॥
 न दैन्यं रक्षितं तेन न सैन्यमपि चाक्षतं ।
 जटमल्लनृपालेन विदुषां विद्विषामिह ॥ २० ॥

वालचंद्रनृपनंदनस्फुरतीर्तिचंद्रजटमल्लकारिते ।

श्रीधरेण कृतिना वितन्यते संग्रहप्रथममाहिकक्रमः॥२१॥

सदाचारस्य वेदमूलकत्वेनान्वयव्यतिरेकाभ्यां दृष्टादृष्टोभय-
फलसंपादकतयाभ्यर्हितत्वेन प्रथममाचारो निरूप्यते ॥ तथा च
मनुः ॥ श्रुतिस्मृत्युदितं ०

इति पुरीषोत्सर्गविधिः fol. 5a; ० शीर्षविधिः fol. 6b;
आचमनविधिः fol. 7b; दंतधावनविधिः । अथ केशप्रसाध-
नादिमंगल्यविधिः fol. 9a; ----

वालचंद्रकुलकैरवचंद्रक्षोणिपालजटमल्लविलासे ।

श्रीधरस्य कृतिनः कृतिरेषा संततं कृतिमुदे समुदेतु ॥

इति श्रीमहाराजाधिराजश्रीवालचंद्रात्मजमहाठकुरश्री-
जटमल्लकारिते जटमल्लविलासे आहिकप्रकरणे तर्पणविधिः ॥

अथ देवपूजा । ० fol. 21b; ० आहिकप्रकरणे अति-
थिपूजा fol. 30a; ० भोजनविधिः fol. 36a; ० शयन-
विधिः ॥ इति ० आहिकप्रकरणं समाप्तं fol. 37a.

II. वचनानि विचिन्वता मुनीनां

बहुधा श्रीधरशर्मणा बुधेन ।

जटमल्लनृपालशासनात् क्रियते

कालविनिर्णयो ऽधुना ॥ ०

इहाविधिवाक्यबोधितानां निखिलकर्मणां नियन्त्रये ऽधि-
करणतयाङ्गत्वेनोपयोगित्वाकालो निरूप्यते । तथा हि
विधिर्द्वैधा । प्रवर्तको निवर्तकश्च । ०

इति वेधनरूपणं fol. 41a; नक्षत्रव्रतविनिर्णयः fol.
44a; इति ० तिथिनिर्णयप्रकरणे प्रतिपदादिजन्माष्टमी-
पर्यन्ततिथिविनिर्णयः fol. 55a; दुर्गाष्टमीनवम्योर्निर्णयः
fol. 57b;—एकादशीद्वादशीव्रतनिर्णयप्रकरणं fol. 83a;
० शिवरात्रि ० fol. 85a; होलिका fol. 86a; वटसा-
वित्री fol. 86b; दीपोत्सव fol. 87a; आवणी fol.
88b; युगादिकालनिर्णयः fol. 94b; महालयनिर्णयः
fol. 97b;—इति ० आहिकप्रकरणम् fol. 115a; ० संक्र-
मणकालानिर्णयप्रकरणम् fol. 120a; ग्रहणकालनिर्णयः
fol. 125a; अधिकमासनिर्णयः fol. 135b; ० मांस-
तैलादिविहितनिषिद्धकालनिर्णयः fol. 141b; इति क्रतु-
कालोपगमनिर्णयः ॥ ib.

अथ गर्भाधानादि संस्काराणां कालनिर्णयः । ० पुंसवन-
दिर्कर्मकालनिर्णयः fol. 142b; उपनयन ० fol. 144a;
विवाहादि ० fol. 146a; अधिवेदन ० fol. 147b;
मृत्तिकाल ० fol. 151b; अन्नध्यायकाल ० fol. 157b;
देवारामादिप्रतिष्ठाकाल ० fol. 160a; अग्न्याधानादिकाल ०

fol. 161a;—संकीर्णकप्रकरणम् fol. 170b; इति ०
तिथिनिर्णयप्रकरणं समाप्तम् fol. 171a.

III. On *asauca*, beg.: शुचिः कर्माणि कुर्वीति
सकलवैधकर्मसु शुद्धिरधिकारिविशेषणं ०

इति ० शुद्धिप्रकरणं fol. 204b; तैजसादिद्रव्यशुद्धिः
fol. 207b; धान्यादिशुद्धिः fol. 210a; सिद्धान्तशुद्धिः
fol. 211b; तोयशुद्धिः fol. 213b; भूम्यादिशुद्धिः
fol. 215a; स्वभावशुद्धिः fol. 217b; देहशुद्धिः fol.
219a; इति शरीरशुद्धिः । अथ स्नानशुद्धिः । fol. 220b.

It concludes with four stanzas in praise of
Krishna (स्फुरत्पुटकुंडल ०), after which :

वालचंद्रकुलकैरव ० ॥ ५ ॥ see above.

संवत्सरे श्रीनृपविक्रमार्के

वानाववाणक्षितिभाजि (!) तिज्ञाः (L. तिथ्यां) ।

शुचौ शिते कारितपात्र(नि)बंधे

वालेंद्रपुत्रं (!) जटमल्लनामा ॥ ६ ॥

इति श्रीगजाधिराजश्रीवालचंद्रात्मजजटमल्लकारितं (!)
जटमल्लविलासशुद्धिप्रकरणं संपूर्णम् ॥

जटमल्लविलासः समाप्तः ॥

Among the authorities quoted may be men-
tioned: *Kuraṇatantra*, 158b, 161b; *Kālanirṇaya*,
155a [तथोक्तं कालनिर्णये । काण्डप्रश्नानुवाक्यानां समाप्तौ
काल इत्यते । दशाष्टपंचरात्राः स्युस्तथ्यानां (!) तु च्यहं भवेत् ।
तंत्राणि संहिता ब्राह्मणमारख्यके च ॥ ? not in the *Kāla-
mādhaviya*]; *Kāladarśakāra*, 104a; *Dāmodarīya*
(astron.), 144a; *Pañcānamasinhā*, 126a; *Pāri-
jāta*, 147b [मनुः । चतससु परित्याज्याः शिष्यगा गुरुगा च
या । पतिम्री च विशेषेण जुंगितोपगता च या ॥ जुंगितो
निंदितः ॥ प्रतिलोम इति पारिजातः]; *Prāsādādīpikā*,
26b [अथ शिवे वज्र्यानि ॥ प्रासाददीपिकायां ॥ जयावंधू-
कसिंदूर तथा त्रैसंधिके ह्युभे । दसंतीकेतकीचूथीमालतीकुट-
जानि च ॥ युसृणं चावमारश्च प्रमादेनापि नावेयत् (!) । ववैरां
सर्जपत्रं च तथा च कुमुद्वयं ॥ two ślokas more];
Ratnamālā, 145a, 161b; *Vallabha*, 162b (*Valla-
bhācārya*, 38a, 163b); *Viśvādarśa*, 102b; *Viṣṇu-
dharmāmṛita*, 124a; *Śrīpati*, 135a, 145b, etc.
(-paṇḍita, 160a); *Shaṭtriṃśanmata*, 40a, 47b;
Smṛitisamgraha (जातकर्म च पुंसूतिः सीमंतोन्नयनव्रतं ।
मल्लिमुचे ऽपि कुर्वीत निमित्तं यदि जायते ॥) 126b; (आद्ये
8 T 2

ऽदे वा तृतीये वा विप्रश्चोडं प्रकल्पयेत् । देवात्तस्यानराये च
पंचमे ऽपि न दुष्यति ॥ तृतीये वा पंचमे वा चूडा राज्ञां विशा-
मपि । निगदव्याख्यानमेतत् ॥), 142b; *Smṛitisamgraha-*
hāra (तपनस्य सुता गंगा गौतमी च सरस्वती । रजसा ना-
भिभूयन्ते वेणा च नदसंज्ञिता इति ॥) 137b.

[H. T. COLEBROOKE.]

1594.

1441b. Foll. 119; size 12 in. by 4 in.;
carelessly written, in Devanāgarī, in A.D. 1799;
eleven lines in a page.

The same work. Copied, very incorrectly,
from the preceding MS., with the exception,
probably, of the last four (modern) leaves of
that copy. The verse containing the date is
given thus :

संवत्सरे यीनृपविक्रमाक्रे वात्रवाणक्षितिभाविनिना शुचौ
शिते - रिसमात्रनिर्वधे वालेंद्रपुनं - टनक्षनामा ॥ ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1595.

2772. Foll. 403; 4to; size 12½ in. by
10 in.; fairly written, in Devanāgarī; 31 lines
in a page.

Jayasīṃha-Kalpadrūma, a general digest of
rules and opinions on religious observances,
compiled, under the patronage of *Jayasīṃha*
of Mathurā, in A.D. 1713, by *Ratnākara*, son
of *Pāṇḍita śrī-Deva Bhaṭṭa*, of Benares.

It begins :

करींद्राननं चारुचंद्रावतंसं

सर्वहंडपालीमिलङ्गुगमालं ।

अपणीसुतं विष्णुपूगं हरतं

गणेशं सुरेशं तमाद्यं प्रपद्ये ॥ १ ॥

अजीनकीशं शरणागतैक-

दुःखापहं श्रीगिरिजाधवं च ।

सूत्राथ पूज्यौ पितरौ गुरुंश्च

श्रीधातरौ सूर्यसमौ नमामि ॥ २ ॥

आसीद्वाङ्मतितीयं त्रिगुणविरहितं निष्कलं निर्विकारं
यच्चिन्मात्रं तदेव प्रलयजलनिधौ विष्णुरूपं बभूव ।

जातस्तन्नाभिपद्माद्विधिरमितमतिस्तत्प्रणीतो विवस्वांसु
तस्माद्वैवस्वतो भूम्ननुखिलगुणस्तज्ज इक्ष्वाकुभूपः ॥ ३ ॥

इक्ष्वाकोस्तु कुले गिरीशसदृशो राजा ककुत्स्थो ह्यभूत्
तद्वैजानतनुर्दृढः समजनि श्रीधुंधुमारो नृपः ।

मांधाता तु तदन्वये समभवत्तस्यान्वये भूम्नहान्
राजा धर्मविवृद्वये किल हरिश्चंद्रः सुरेंद्रोपमः ॥ ४ ॥

पूते हरिश्चंद्रकुले विशिष्टे

गरेण युक्तः सगरो हि जातः ।

भगीरथस्तकुलजः प्रसिद्धः

श्रीजाह्नवी येन महीमनायि ॥ ५ ॥

खट्वांगः समजनि तत्कुले ऽतिधन्ये

तद्वंश्यो रघुरिति नामतः प्रसिद्धः ।

तद्वंशे विभुरवितुं महीं च धर्मं

श्रीरामः क्षपितनिशाचरो दभृव ॥ ६ ॥

तत्पुत्रः कुश इति विश्रुतः पृथिव्यां

तद्वंशे विपुलयशा वृहद्बलो भूत् ।

युद्धे यः कुरुकुलनाशके प्रसिद्धे

भिस्त्रार्कं परमपदं जगाम सद्यः ॥ ७ ॥

तद्वंशे वितते महाभटनुते धर्मैकसेतुमैहान्

पृथ्वीराज इति प्रसिद्धमहिमा सत्सात्वतामग्रणीः ।

राजा ह्यधुंधरः समभवद्यस्याभवद्गोचरो

वाचां यो मनसायगोचरतरो विष्णुः कृपावारिधिः ॥ ८ ॥

तद्वंशे मानसिंहः समभवदतुलः प्रत्यहं दानमज्ञान्

ईपादंताग्नजेन्द्रानभिनयतुरगान्याचकेभ्यो ऽद्दाद्यः ।

यश्चोर्वीशाननेकानुदधिजलगतान् खंडशः स्वेवैलौचैः

कृत्वा सासान्यलक्ष्मीं समवहदभितो भारतं मात्स्यदेशे
मानसिंहादभूत्तस्माज्जगत्सिंहो महाबलः ॥ ९ ॥

जगत्सिंहांमहासिंहो जयसिंहस्तु तत्सुतः ॥ १० ॥

येन श्रीजयसिंहेन दिङ्मोर्द्रुपदलिष्वयः ।

शिवप्रभृतिभूपाळा वंशं नीताः स्वतेजसा ॥ ११ ॥

तस्याभ्यपुत्रः प्रबलः पृथुश्रीः

श्रीरामसिंहो ऽवनिपालपालः ।

कौर्मे कुले भूद्विजितावरिगैः

श्रीरामपादाक्षविलग्नचित्रः ॥ १२ ॥

यः कृत्वा ब्रह्मपुत्राभिधनदपुलिने स्वर्णभूमिविशालां

मुक्तामाणिक्यरम्यां गिरिजलधिपुतां चाददाद्वाडवेभ्यः ।

दारिद्र्यं याचकानां कथमपि न गतं यासुरा कथंदात्

तत्त्विप्रं भूरिभूमिद्रविणवितरयैरर्थ्यतो नास्ति लोके

॥ १३ ॥

तन्पुत्रः कृष्णसिंहः प्रथितगुणगणः कृष्णवत्सोत्सवाद्यो
जातः पृथ्यां पृथुश्रीररिगणतिमिरध्वंसने भानुरूपः ।
तस्माच्छ्रीविष्णुसिंहः क्षपितरिपुगणः पालकः सज्जनानां
राजा राजीवनेत्रः समजनि मथुरा* पालिता येन
[पूर्व ॥ १४ ॥

तस्माच्छ्रीविष्णुसिंहाख्याद्राजा राजीवलोचनः ।

जातः श्रीजयसिंहो ऽसौ क्षीराभेरिव चंद्रमाः ॥ १५ ॥
[० ३१ ॥

In the verses omitted the author eulogises *Jayasinha's* virtues, especially his piety and liberality to Brahmins.

प्रोद्यच्छ्रीमदसीमरान्यविलसद्विह्वलीन्द्रसेनाचलद्
दूष्यद्योधगणे दुसेनसहितात् (!) भेद्वान् क्षयं योऽनयत् ।
स्वं राज्यं परिगृह्य खड्गसचिवो† राजा गृहे संवसन्
सामंतेध्वतपत्तहस्रकिरणो ग्रैभो यथा दुःसहः ॥ ३२ ॥

तेन श्रीजयसिंहेन सर्वशास्त्रार्थसंविदा ।
संप्राथितस्तियेः कृत्यं कुरुतेति सुसंग्रहं ॥ ३३ ॥
रामांग्रिप्रवणः सुकर्मेनिरतः शांडिल्यगोत्रोद्भवः
काशीस्थद्विजदेवभट्टतनयः सम्राट् सुविद्यान्वितः ।
संलब्धेनसंचयैर्बहुविधैः सर्वान्क्रतूनाचरन्
तत्प्रोत्थै व्रतकल्पशाखिनममुं निर्माति रत्नाकरः ॥ ३४ ॥

हेमाद्र्यादीन्समालोक्य ग्रंथान्ग्रान्थार्थसंयुतान् ।
तेभ्य एव समादाय पुराणेभ्यस्तथैव च ॥ ३५ ॥
किंचित्किंचिद्भुतव्राते तत्सिद्धे समये ऽपि च ।
संदर्भो रचितो रामतुल्ये च भवतादयं ॥ ३६ ॥
क्षम्यतां साहसं धीरैर्गुणवद्विरमत्सरैः ।
यदर्थं सुष्ठु तद्भाष्यं यदसच्छोध्यतामिह ॥ ३७ ॥
बहवो हि बुधाः संति तन्निबंधाः सहस्रशः ।
तथाप्यस्य तु वैदग्ध्यं सुदृढिः संविचार्यतां ॥ ३८ ॥

वक्ष्यमाणव्रतेषु कालस्य निमित्तत्वादादौ कालस्वरूपं तन्नि-
र्णयश्चोच्यते । ०

The work is divided into eighteen sections (*stavaka*), on the contents of which see Rāj. Mitra, Notices, IV., p. 276 seq. (another MS., Bikāner Cat., no. 850).

* मथुरा A.

† Thus A.; च सुसचिवो B.

It ends :

श्रीमद्विह्वलीशसेनोद्भटविकटभट्टोद्भटमन्त्रेभसिंहश्
चंडोन्माद्यनुरब्ध (स्युक्) क्षुभितवसुमतीपालने धर्मराजः ।
पौत्रः श्रीकृष्णसिंहसिंहक्षितिपकुलमणोर्विष्णुसिंहस्य पुत्रः
श्रीमान् राजाधिराजो जयहदिरमराधीशवत्की सुखी
[स्तात् ॥ १ ॥

श्रीमत्पंडितदेवभट्टतनयः श्रीराघवांग्रिद्वय-
ध्यानावाप्तसमस्तकामनिहवः सम्राट् स रत्नाकरः ।
तुल्ये श्रीजयसिंहवर्मनृपतेः कल्पद्रुमे ऽष्टादशं
वारादिद्वतविस्तरं समकरोद्भच्छसत्कामदं ॥ २ ॥
पञ्चक्रे ऽर्जितपुण्यौ द्विजवरसहितः सन्मुखं सोत्सवाद्यं
ज्योतिष्टोमं ततो वैजयनृपतिपुते वा पुरे वाजपेयं ।
श्रेष्ठं सर्वैकतुभ्यो विविधविधयुतं पीडरीकं च यज्ञं
षट्त्रिंशद्घससार्थं द्विजवरसहितं द्वादशाहक्रतुं च ॥ ३ ॥
सर्वतोमुखमखं क्रतूत्तमं संविधाय युगवेदिकायुतम् ।
देवभट्टजनुषाग्रजन्मना कल्पवृक्षरचना त्वयं कृता ॥ ४ ॥
शाके विक्रमपार्थिवस्य शुभदे व्योमर्षिसन्नेदुयुग्
वर्षे शोभनसंज्ञके शिवतिथौ मासे नभस्याख्यके ।
कूर्मश्रीजयसिंहदेवनगरे पुण्ये ऽविक्रेशांचिते
ग्रंथः कल्पतरुः समान्नमगमत्संज्ञानविज्ञप्रदः ॥ ५ ॥

रत्नाकरेण जयसिंहसमर्चितेन
सद्वाक्यरत्ननिवहैः परिसंगृहीतः ।
ग्रंथो ऽर्थदः सफलकल्पमहीरुहाख्यः
श्रीजानकीशपदपद्मयुगे ऽर्पितो ऽयं ॥ ६ ॥
ग्रंथान् बहून् सुविततान् सुचिरं विभाव्य
कष्टेन यः कविवरैरधिगम्यते ऽर्थः ।
निर्मत्सरं बुधवराः परितो विचार्य
ग्रंथादुरीकुरुत तं हि विना प्रयासं ॥ ७ ॥
दिवि पंचकल्पतरवः परं श्रुता
जयसिंहवर्मनृपतेः समानते ।
कथमन्यथा सुरगणो ऽविकापुरे
चनितुं यदाध्वरमिवात्समाययौ ॥ ८ ॥

इति श्रीदेवभट्टात्मजपीडरीकयाजिरत्नाकरविरचिते श्री-
जयसिंहकल्पद्रुमे द्योते ऽष्टादशः स्तवकः ॥ समाप्तश्चायं ग्रंथः ॥ ०
श्रीसंवत् १८७६ मीती आश्वीनवदी ३ नृतीयाकेदीपूस्तक समाप्तं
वारसोमवारके दीन संपूरणलिखितं तिवाडी श्रीरामब्राह्मणदे-
सवालीगुजरगोडकाशीमध्ये राजमंदके वाशी ॥ श्रीमथुराना-
थजीसाहायः ॥ ०

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

1596-1598.

1337, 1026, 1550. Foll. 347, the first of which is wanting; size 11½ in. by 6½ in.; fairly written, in Devanāgarī; twelve lines in a page.

Jayasimha-Kalpadruma.

It begins with the concluding words of the 9th introductory couplet (० मत्स्यदेशे) which, however, is counted the 10th in this copy.

Dated: संवत् १८६३ चैत्रमासि शुक्लपक्ष १० शनिवारे.

[H. T. COLEBROOKE.]

1599.

565. Foll. 478; size 12½ in. by 6½ in.; fairly good Devanāgarī writing of 1802 A.D.; 12-16 lines in a page.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

1600-1602.

909-911. Foll. 1-248, 249-474, 475-737; size 15½ in. by 5 in.; fair Bengali handwriting of 1799 A.D.; eight lines in a page.

Rāmaprakāśa, a similar digest, compiled in the name of *Kṛipārāma* (son of *Yādavarāja*), a descendant of the royal family of *Māṇikyā-candra*, and himself a feudal lord in the times of *Jehāngīr* and *Shāh-jehān* (first half of the 17th century).

Though the work is ascribed to *Kṛipārāma* himself, the fulsome praise bestowed on him, and on his son *Govardhana* (*Prithumatī*), leaves little doubt that the work was compiled by some protégé of his. Indeed, the real author would seem to be *Rāghavendra*, son of *Kāśinātha*, and father of *Rāmadeva Cīraṃjīva*, as appears from a statement in the introduction to the latter's *Vidvanmodataranginī* (Aufrecht, Cat. Bodl., p. 261a)—where a *Mantrārthadīpikā* is also ascribed to the same author—though the work there referred to under the title *Rāmaprakāśa* seems to be rather the commentary on the

Kālanirṇayadīpikā (see nos. 1664-66), likewise published under *Kṛipārāma*'s name.

It begins (with the figures supplied):

प्रणम्य सकलेशानं सकलेशानतुष्टये ।

कालतत्त्वार्थे रामप्रकाशं सेतुमादधे ॥ १ ॥

महेशानकृपारामकृपारामेण तेन तु ।

संपादनीयो ग्रन्थो ज्यमानन्दयतु सज्जनान् ॥ २ ॥

शौर्ये यस्य महाप्रतापपुत्रतेजोर्गतिं मूर्ध्नि स्थितं

कीर्तिर्यस्य जनानुरञ्जनकरो विश्वग्दिशो धावति ।

यत्सूनुः समरे द्विपतिरितिभुजः शूरान्विहन्ति क्षात्रज्

जाता[न्] योरविमर्दनः पृथुमतिर्नाम्ना च गोवर्धनः ॥ ३ ॥

यद्बुद्धिः मदसद्विवेकनिपुणा प्रागेव जाग्रद्यशो-

जाहौगोरमहीमहेन्द्रगणिता श्रेष्ठेन सद्बुद्धिपु ।

यज्ञोत्तोरगगय सन्नयगुरुः श्रुक्तो ऽपि मोहात्क्षणं

स्तब्धश्चालितशोर्धमो (1. पै ई) पदसकृन्नीति पुनः प्रेक्षते

कर्तव्यानिह कुर्वतो ऽपि विपयान्नाशक्तिमन्नेच्छते ॥ ४ ॥

यस्यानन्दिहृदः सदैव परमब्रह्मेकनिष्ठं मनः ।

दातुः पण्डितमखडले विहरतो विद्याविचारेच्छया

दीने यस्य दया श्रुतिस्मृतिगताचारः समुन्मीलति

[(1. स उ ०) ॥ ५ ॥

श्रीमद्भूपसमूहवन्दितपदश्रीसाहजार्हकृपा-

पात्रं यादवरायवर्धनयो माणिक्यचन्द्रान्वयः ।

गौडक्षेत्रकुलोद्भवो* भुवि कृपारामाभिधो भूमिपो

ग्रन्थं धर्मकृतां कृते रचयितुं तस्मिन्मनो यो दधौ ॥ ६ ॥

सन्ति यद्यपि भूयांसो ग्रन्था रवोत्तमोत्तमाः ।

तथापि कंचनास्वादमयमुत्पादयिष्यति ॥ ७ ॥

शास्त्रतत्त्वार्थसंज्ञानाद्ये धीरा गतमत्सराः ।

गुणग्राहितया तेपामत्र दृष्टिर्भविष्यति ॥ ८ ॥

हेमाद्रिमाधवादीनां गौडानां तत्त्वदर्शिनां ।

संततं समभिज्ञाय ग्रन्थो ज्यं परिनिर्मितः ॥ ९ ॥

तेषां मिथो यच्च विरुद्धमागतं

मतं विचारेण च तत्र यच्चिद्वं ।

तद्वर्जितं चात्र मनोविचक्षणैः

क्षणं निवेश्यं सदसत्प्रबुद्धये ॥ १० ॥

अथ श्रुचि तत्कालजीवी कर्म कुर्यादित्यादिविधौ ०

* गौडक्षेत्र ० MS., corr. for orig. गौडक्षेत्र; in other places it reads गौडक्षेत्र; but see also nos. 1664-66 (MSS. 885-7).

The arrangement of the subjects treated of is the usual one, viz. I., generalities as regards times and seasons; II. (from fol. 132a), a complete calendar of religious duties; III. (from fol. 621b), special rites, here mostly of the *Taidik* order.

Among the authorities cited may be mentioned: *Kālādarśa*, foll. 227a, 369a; *Kṛitya-tattvārṇava*, 229a; *Gauḍyābhāṣyāvalī*, 229b; *Gauḍāgrantha-jyotiṣha* (or *-kāra*), 233a, 238b, 243a, 261b, 289b, 340a; *Gauḍatīlhitatva*, 203a; *Gauḍanibandha(kāra)*, 103a, 387b; *Caturvīṃśatīmata*, 718a; *Janmalagna*, 664a; *Jyotiṣsaṃgraha*, 310a; *Tīlhitatva-gauḍāgrantha*, 231a; *Tīrthacintāmaṇi*, 229b; *Dākṣhiṇyāgrantha*, 231a; *Dākṣhiṇyā-jyotiṣsaṃgraha*, 70b; *Dīpa-kālikā*, 339a; *Nirṇayāṃṛita*, 220b; *Purāṇa-samuccaya*, 152b; *Pratāpamārtanḍa*, 202b, 232a; *Bhojarāja* (quoted from *Gauḍanibandha*), 130a; *Bhojarājyāgrantha*, 237b; *Madanaratna*, 659a, 664a, 671a; *Rājamārtanḍa*, 130a; *Viśvarūpanibandha*, 326b; *Viśṇurahasya*, 348b, 459b; *Śāntīlīpikā*, 343a; *Śivarahasya*, 234a; *Saṃvatsarapradīpa*, 645b. It ends:

भट्टाचार्यशतावधानकृतिनिर्णयदिशास्त्रार्थविद्-
वर्ये ज्ञेयते तदेकतरतो निर्णायके भूरिशः ।

आज्ञां तत्र विधाय धर्मवितुषां हर्षाय सम्पादिते
ग्रन्थे ऽस्मिन् विमले प्रयानु सुधियां चेतानि निर्विषतां ॥

इति गौडखेत्रकुलावतंसयादवरायात्मजमाशिक्ष्यचन्द्रान्वयम-
हामतिकपरमज्ञानविराजमानमानोन्नतकीर्तिप्रतापोर्जितश्रीकृ-
पारामधिरचितः कालतत्त्वाख्यवसंतरणोपायसेतुभूतस्त्रिव्यादिका-
लनिर्णयको रामप्रकाशनामग्रंथः समाप्तः ॥

धराखिशैलेन्दुमिते शके रौ(द्राव्ये)

गजारिगे हेलिदिने व्यलेखीत् ।

रामप्रकाशं द्विजजीवनाख्य-

सुतेन दुर्गाचरणं विभाव्य ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1603.

2316. Foll. 145; size 13 in. by 5 in.;

good, modern Devanāgarī writing; from fol. 67 by a different hand; nine lines in a page.

Paraśurāmaprakāśa, a digest of matters relating to *ācāra* and *śrōddha*, by *Khaṇḍerāya*, son of *Nārāyaṇa Paṇḍita*.

The work consists of two chapters (*ullāsa*), only the first of which (on *ācāra*) is contained in this MS. It begins:

निश्च्योतन्मदगंडमंडलमिलङ्गावलीमंजुल-

ध्वानाकर्णनिमीलितक्षियुगलव्याजावजास्य प्रभुः ।

भक्तेभ्यः किमदेयमस्ति परमं वस्तु त्रिलोकीतले

ध्यायन्नंतरतीय मंगलचंपदेयाधेदाराग्रणीः ॥ १ ॥

यः क्षीरोदमुतारदच्छदमुधाखादैकतानः स्फुरत्

तत्सौंदर्यनिभालनैकरसिकस्तद्वत्सौरभ्यवित् ।

श्रोता तन्मणितस्य तल्लुचपरीरभोत्सुकः संगमे

श्रीविष्णुः सकृदिद्विगैरनुभवन् सवैः सुखं पातु वः ॥ २ ॥

The work was composed at Yamunāpurī, on the river Gomatī, by order of *Paraśurāmamiśra* (*prabhū*), son of *Horilamiśra*, and grandson of *Sūryākara* (of the *Pārāśaragotra*). Of himself the author gives the following genealogy:

Viśvanātha of Varāṇasī, his son

Anantapaṇḍita, his son

Krishṇapaṇḍita, his son

Nārāyaṇapaṇḍita, his sons

Nilakaṇṭha and *Khaṇḍerāya*.

Of *Nārāyaṇapaṇḍita* it is said:

स एकदा संमतमानुपूर्वम्

आहूय तं होरिलमिश्रसूनुः ।

निबन्धमेकं कुरु पंडितेति

विषयश्चिन्तां संसदि संदिदेश ॥ ३५ ॥

ततः स नारायणपंडितो जयि

समादिशद् ग्रंथनिर्णयं विधातुं ।

तं धर्मशास्त्रार्थविचारनिष्ठं

पुत्रं कनिष्ठं हि गुणैर्गौरिष्ठं ॥ ३६ ॥

श्रीनारायणपंडितस्य तनयः श्रीनीलकण्ठानुजः

खंडेराय इति श्रुतिसृतिपुराणार्थ समुद्धृत्य च ।

नत्वा देवमभीष्टं संपितरौ विद्वज्जनप्रीत्ये

संक्षिप्तं कुरुते निबन्धमखिलग्रंथार्थसारस्पदं ॥ ३७ ॥ ०

नाम्ना हि परशुरामप्रकाश इति विश्रुतो ग्रंथः ।

प्रकटयतु धर्मेतत्त्वं तमसा वृतमर्थतस्त्वविदां ॥ ५१ ॥

निबंधे प्रथमोऽज्ञास आचाराख्यः प्रकीर्तितः ।

द्वितीयः श्राद्धसंज्ञः स्यादुज्ञासश्च तथा पुनः ॥ ५२ ॥ -

The MS. ends: इति स्वप्नप्रकरणं ॥ इति परशुराम-
प्रकाशे निद्रामयूखः ।

इति श्रीशार्ङ्गदीपीयकुलावतंसहोलिलमिश्रात्मजपंडितमं -
डलीमंडनायमानसार्वभौमलब्धवाणीरसालरायपदवीविराजमान-
मानोज्ञतश्रीमत्परशुराममिश्रकारिते वाराणसीस्थधर्माधिकारि-
नारायणपंडितात्मजखंडेरायपंडितविरचिते परशुरामप्रकाशे आ-
चारोज्ञासः समाप्तः ॥

For another MS. of this work see Weber,
Cat. Berl., no. 1025.

[H. T. COLEBROOKE.]

1604.

1217a. Foll. 132 (foll. 75-82 of which are
wanting); size 11½ in. by 4½ in.; fairly written,
in Devanāgarī, about 1650 A.D.; 10 or 11 lines
in a page.

Dinakaroddyota, a digest of matters relating
to religious observances, compiled by *Dinakara*
Bhaṭṭa, son of *Rāmakṛishṇa Bhaṭṭa*, grandson
of *Nārāyaṇa Bhaṭṭa*, and great-grandson of
Rāmeśvara Bhaṭṭa.

This volume contains that section of the
work which supplies a regular calendar of re-
ligious feasts and fasts (*Varshakṛitya*).

It begins:

संसारचक्रे मुनयो ज्यनाप्य

यां मातरं मातुदरे निवासं ।

नेर्द्धयुमां तामभिनम्य मात्रं

न स्यामहं कस्य मनोरथस्य ॥ १ ॥

स रामकृष्णः प्रथितो ऽपि मर्ते

यस्मिन्नपरामा (!) इति स्ववाचा ।

समादधे विश्रजनेषु विज्ञेः

श्रुतिश्रुतायुत्तमहस्त्वस्यात् ॥ २ ॥

ब्रूते दिनकरः काले यद्यमेन न कल्पितं । ॥ ३ ॥

वचसामाकरानुक्ती सदोपः (?) सदोपः (MS.) कालमाधवः

दारोर्ध्वव निर्वधेषु जीर्णेषु सुधियां ग्रहः ।

वयसः क्षपणायैव न रसाय कदाचन ॥ ४ ॥

यत्र माधवहेमाद्री युयुधाते महागजौ ।

तत्र मां वरणं लोकस्तदीयमभिधास्यति ॥ ५ ॥

मङ्गयाभिज्ञमासाद्य कालं नेष्यति पंडितः ।

मौनेन वा कथाभिर्वा कणीकंडूयनेन वा ॥ ६ ॥

गुणग्रहश्रेज्जगतीतले ऽस्मिन्

ग्रंथांतरं द्रक्ष्यति नैव को ऽपि ।

परं तु देवस्य गतिं न जाने

लोका गुणाद्यां गृह्यीं त्यजति ॥ ७ ॥

अखंडकालस्य निर्णयानर्हत्वात्तदुपाधयो निर्णीयंते । तत्र
दिनं चतुर्थी । ०

Iti...paribhāṣāprakaraṇam, fol. 13a; *gra-*
haṇanirṇaya, 43b; *ruvisamkrāntinirṇaya*, 47a;
caitrakṛityanirṇaya, 52b; *varśākha*, 56a;
jyeshṭha, 57a; *āshāḍha*, 61a; *śrāvaṇa*, 70a;
bhādrapada, (lacuna); *āśvina*, 107a; *kārttika*,
121a; *mārgaśīrsha*, 122b; *māgha*, 126b; *phāl-*
guna, 131b.

It ends: नक्षत्रादियोगो दिनपूर्वार्धगतो ग्रहस्य इत्युक्तं
प्राक् चैवामावास्यामत्वादि ॥ इति श्रीमद्रामेश्वरभूतुश्रीमन्नारा-
यणसुतश्रीमद्रामकृष्णात्मजदिनकरकृते दिनकरोद्योते वर्षकृतं
समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1605.

275. Foll. 72 (numbered originally 94-
102, 94-156; and then by a different hand
consecutively 137-208); fairly written, in De-
vanāgarī, by three different hands, c. 1650 A.D.;
8-12 lines in a page.

Another section of the *Dinakaroddyota*,
treating of *śrāddha* or obsequies. Probably
incomplete at the beginning.

The MS. begins: अथ युग[ध]मौः । हेमाद्री वासिष्ठः ।
ध्यानं परं कृतयुगे ज्ञेयायां लिङ्गपूजनं । ०

Iti...yugadharmanirṇayaḥ, fol. 9b;

श्रीरामकृष्णं पितरमुमावाम् (1. नु) मया समां (1. मं) ।

नत्वा दिनकरः श्राद्धकालं ब्रूते यथामति ॥ ०

Notwithstanding the different pagination, the text seems to be continuous.

It ends: एवं सत्यत्र शिष्ट एवं (1. शिष्टमेवं) प्रमाणं ॥ इति श्रीमोमांसकभट्टदिनकरकृते दिनकरोद्योते तीर्थीस्थप्रक्षेपविधिः ॥

प्राचीनमार्गपरिपंथिगिरापरार्थं

संभाव्यमानखिलेष्वपि पंडितेषु ।

मूर्ध्ना क्षमाय करयुग्मयुतेन सर्वं

ग्रंथं व्यधाद् दिनकरः सकलागमज्ञः ॥

इति श्रीमद्रामेश्वरभट्टसूरिसूनुश्रीमन्नारायणभट्टसुतरामकृष्ण-भट्टात्मजभट्टदिनकरकृते दिनकरोद्योते विधानानि ॥ समाप्ते दिनकरोद्योते ॥

Then follows what is evidently the beginning of a supplement to the work, treating of *asauca*, by the author's son, viz. (cf. next MS.):

मोमांसैकधुरंधरः श्रुतिधरो न्याये ऽपि वागीश्वरः

साहित्यामृतसागरः सुजनतावज्जीरसालद्रुमः ।

यं विद्वन्मणिशेखरो दिनकरः प्राप्तं विश्वेश्वरं

तेनाशीचनिबंधनो दिनकरोद्योतो ऽधुना पूर्यते ॥ १ ॥

श्रीमद्गुरुचरणानां प्रसादतो [-] मुदे सुविज्ञानां ।

श्रीमद्दिन(1. वा)करसूनुराशीचे किंचिदातनुते ॥

विश्वेश्वरापराख्यस्य गागाभट्टमनीषि[शः] । here the MS. terminates at the bottom of fol. 208b (72b).

The author's son *Gāgābhṭṭa* is also quoted in the body of the work, foll. 39a, 85a, 179b, and his work *Viśveśvarī paddhati*, fol. 204a. Of other works quoted may be mentioned: *Nirṇayāmr̥ita*, foll. 67a, b, 98b, 100b; *Purāṇa-samuccaya*, 88b; *Pr̥ithvīcandrodāya*, 63b, 84b; *Madanaratna*, 27b, 28a, etc.; *Rudrayāmala*, 95b, 104b; *Viṣṇurahasya*, 71a, 73b, 108b, 124a.

The author's younger brother, *Kamalākara*, wrote his *Nirṇayasindhu* in 1611-12 A.D.

[H. T. COLEBROOKE.]

1606.

1335. Foll. 234 (originally numbered 1-272 on the right hand margin, of which are, however, missing 47-49, 136-143, 148-151, 197, 198, 209, 220-229, 232, 233, 235, 236, 238-241, 252-256, while three leaves have

been inserted between 97 and 98); size 11½ in. by 5 in.; fairly good Devanāgarī writing of 1652 A.D.(?); twelve lines in a page.

Vrata-Dinakaroddyota, a digest of matters relating to voluntary fasts and penances, intended as a supplement to (or *Vratākāṇḍa* of) *Dinakara*'s work, by his son *Viśveśvara Bhaṭṭa*, surnamed *Gāgābhṭṭa*. It begins:

नीलोत्पलाभिरामं कामं साकेतवाहानां ।

दशरथतोषनिधानं जगन्निदानं तदाकलये ॥ १ ॥

मोमांसैकधुरंधरः श्रुतिधरो न्याये ऽपि वागीश्वरः

साहित्यामृतसागरः सुजनतावज्जीरसालद्रुमः ।

यं विद्वन्मणिशेखरो दिनकरः प्राप्तं विश्वेश्वरं

तेनायं व्रतगोचरो दिनकरोद्योतो ऽधुना पूर्यते ॥ २ ॥

तत्र व्रतप्रशंसा हेमाद्री ०

The work consists of two parts, the first of which, ending fol. 199a, deals with the *vratas* performed at certain fixed times in the course of the year (*dvādaśamāsavratāni*), whilst the second part treats of miscellaneous other voluntary penances (*prakīrṇakavratāni*).

From fol. 95 a different hand has re-numbered the leaves 103 etc.

At the end of the first part the date of the MS., Samvat 1709, occurs.

It ends: इति पराशरोक्तो जलवासविधिः ॥ इति श्रीमन्मोमांसकभट्टनारायणसूनुभट्टरामकृष्णसुतभट्टदिनकरसूनुगागाभट्टापरनामकभट्टविश्वेश्वरपूरितो व्रतदिनकरोद्योते समाप्तः ॥

For another copy of the same work see Rāj. Mitra, *Bikāner Cat.*, no. 831; for other supplements to the *Dinakaroddyota*, by the same author, viz. *Śūdradharmoddyota*, below, no. 1652; *Pūrtakāṇḍa*, *Bikāner Cat.*, no. 829; *Vyavahārakāṇḍa*, *ib.*, no. 830.

[H. T. COLEBROOKE.]

1607.

181b. Foll. 21; size 10½ in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī; ten lines in a page.

Some portions of the *Vijayavilāsa*, by *Rāma-kṛishṇa*.

The MS. begins :

नत्वा श्रीपावतीपुत्रं सिद्धिबुद्धियुतं गुरुं ।
स्नानसंध्याविधिं कुर्वे कर्कचाप्योदिसंमतं ॥ १ ॥
आलोच्य धर्मशास्त्राणि मन्वादिभिः कृतानि च ।
कात्यायनकृतं सूत्रं कर्कभाष्यं तथैव च ॥ २ ॥
भाष्यं हरिहरं चैव गदाधरकृतं तथा ।
सारमेव समुद्धृत्य स्मृतीनां वचनं तथा ।
सिद्धांतानि समूलानि विचार्य लिख्यते मया ॥ ४ ॥
स्वाभिप्रायेण हि मया न किञ्चिदिह लिख्यते ।
किं तु वाचनिकं सर्वमतो ग्राह्यं च सज्जनैः ॥ ५ ॥
श्रीचादिकाः प्रवक्ष्यामि क्रियाश्चानुक्रमेण तु ।
तिथीनामपि सर्वेषां निर्णयमप्यसंशयात् ॥ ६ ॥

योगीश्वरः ॥ यस्मिन्देशे मृगः कृष्णस्तस्मिन्धर्मान्निबोधत । ०

The passage on the division of the Vaidic *śākhās* referred to by Colebrooke, Misc. E., I., p. 14 (2nd ed., p. 13), foot-note, begins fol. 2a:

द्वापरादौ वेदव्यासेन चतुर्थैः स्वशिष्येभ्य उपदिष्टास्त एव
मुख्या वेदाः । तैर्व्यासशिष्यैर्विभज्य स्वशिष्येभ्यो दत्ताः शाखा
इति ॥ भागवते ।

अवतीर्णो महाभाग वेदं चक्रे चतुर्विधं । ० (XII. 6, 49)

इति ० श्रीचविधिः ॥ अथ स्नानविधिः । fol. 5a. The greater part of fol. 8 is left blank. अथ प्रातः-संध्याप्रयोगः fol. 13b ; इति प्रातःसंध्या समाप्ता fol. 15b.

The MS. ends : इति श्रीरामकृष्णविरचिते विजय-विलासे ब्रह्मयज्ञतर्पणविधिः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1608.

78. Foll. 102 (numbered 105, foll. 39-42 being missing, and no. 51 double); size 9½ in. by 3½ in.; good Devanāgarī writing of about 1650 A.D. (the last leaf by a modern hand); nine, from fol. 61 ten, lines in a page.

Mādhavaprakāśa, or *Sadācārācandrodāya* (or *Ācārācandrodāya*), a digest of rules regarding religious observances, according to the *Vāja-saneyins*, compiled by *Maheśa Śarman*, son of

Sārāvatadurga Śarman, and pupil of (*Viṭṭhala*) *Purushottama Kavivara* of Mithilā; under the patronage of *Mādhaba*, a territorial chief at *Lāvapura*, on the banks of the *Irāvati* in Western India. Incomplete.

It begins :

गोपीवल्लभवल्लभं गुरुतमं श्रीविट्ठलं विट्ठलं
वंदे ऽहं पुरुषोत्तमं कविवरं विद्यागुरुं मैथिलं ।
यत्पादांशुजसेवया न नितरां श्रीकृष्णसेवारतिर्
मैत्रीमत्सु सदा सभासु विदुषां विद्याविलासोदयः ॥ १ ॥
विश्वं यत्कुरुते विभक्तिं हरते शैलूपवत्प्रत्यहं
यच्छ्वासप्रभवा नुवंति निगमाः सांगाः ससूत्रागमाः ।
संसारार्णवतारणाय जगतां यन्नाम नौका दृढा
तद्वदे सहजप्रकाशममलं चैतन्यरूपं महः ॥ २ ॥

ज्ञात्वा गोकुलमर्दितं मघवता विस्मापयन् भूधरं
धृत्वा वामकरे करीव कमलं यो ऽपादपायाद् व्रजं ।
गुंजाहारमयूरमौलिमुरलीपोतांवरालंकृतो
गोपीलोचनचुंबितो जयते गोपालचूडामणिः ॥ ३ ॥

अस्तीरावतिरोधसीह नगरं विद्वज्जनालंकृतं
धर्मश्रीसदनं विटंकविलसत्प्रासादमालोचितं ।
स्मृत्यास्त्रायविधाननित्यनिरतैर्वर्णाश्रमैः सेवितं
नाम्ना लावपुरं पुरंदरपुरीगवर्षहं पश्चिमे ॥ ४ ॥

सेवा यच्च गुरो हरी च नितरां धर्मेषु कार्पण्यधीस्
तर्के वादमतिर्गजेषु मदः सारीषु मारोक्ष्यः ।
बंधो वर्णेषु मानितापणपथे स्नेहक्षयो दीपके
द्वारे देवगृहस्य दंडघटना संदृश्यते नान्यतः ॥ ५ ॥

तस्मिन् राजसभासु लग्नविभवः कालः कवीनां प्रियो
ह्यासीदुष्म(?) त्यलवशपंकजरावी राजन्यचूडामणिः ।
येनादायि हिरण्यमत्तमचला गावः सवत्सा हरेः
प्रोत्पे विप्रवरेषु बंधुजनतावर्गेषु मानद्वयः ॥ ६ ॥

तद्गुप्तो ऽजनि बंधुवर्गनिरतो धर्मकचिन्नो ऽनिशं
ब्रह्मण्यो गुरुदेवपूजनरतो नानू नरेन्द्राग्रणीः ।
येनेदं कुलकैरयं विधुरुष्वा नित्यं विकाशीकृतं
धर्माचार्यशः प्रतापविभवैर्वैर्वर्ति सर्वोपरि ॥ ७ ॥

जातास्तत्तनयास्तनयः सविनया गोपीशपादाश्रया
ज्येष्ठस्तत्र परोपकारकुशला (J. लः) ख्यातः स धीरी
वापीकूपतडागदेवभवनारामादिनिर्माणकृद् [ति यः ।
दाता बंधुजनाश्रयो नृपसभालब्धैकपूजोदयः ॥ ८ ॥

तस्यानुप्रभवो बलैकविभवो दाता सदा धर्मधीर्
लोके यो भगवान् इत्यभिहितो यस्यानुजो माधवः ।
रूपेणानुजगाम यो रतिपतिं भोगैः सुराणां पतिं ।
भक्ता दैत्यपतिं नये भृगुपतिं शीले कुरुणां पतिं ॥९॥
तद्वर्णपत्नी समसूत रंगोनारायणानंतजनार्दनादीन् ।
सुतां(१।तान्) सुराभां(१।भान्) गुरुदेवभक्तां(१।ज्ञान्)
[यथेशभक्तिर्विहिताखिलाणीन् ॥ १० ॥

तेनाचारमभीप्सता सविनयं विज्ञापितो धीमता
श्रीसारस्वतदुर्गेशर्मेतनयो नाम्ना महेशः कृती ।
ग्रंथे यत्र हि माधवादिभक्त्यर्थः प्रकाशांतकः
शब्दस्तं कुरुते हिताय जगतामाचारचंद्रोदयं ॥ ११ ॥

अथास्यानुक्रमिका समासेनैव कथ्यते । ° here follows an analysis of the eight chapters of which the work consists. The MS., however, breaks off abruptly in the 4th *pariccheda*, at the bottom of fol. 104b. An additional page, by a modern hand, has supplied some sort of conclusion with the colophon:

इति श्रीमहोपाध्यायश्रीसारस्वतदुर्गेशर्मेतनयमहेश्वरविरचिते
आचारचंद्रोदयनामको ग्रंथः संपूर्णः ॥

The colophon of the other chapters runs thus: इति श्रीमाधवप्रकाशे महेशकविदर्शिते सदाचारचंद्रो-
दये ° परिच्छेदः ॥

Of rarer and comparatively recent authorities have been noticed: *Ācārācintāmaṇi*, fol. 79a; *Karmapradīpa*, fol. 15a; *Kalpataṇḍīkāra*, fol. 12a; *Dharaṇīkośa*, fol. 104b; *Smṛitisūtra*, foll. 45a, 103b.

For a complete MS. of the work see Rāj. Mitra, Notices, V., p. 97.

[H. T. COLEBROOKE.]

1609.

1251a. Foll. 71; size 9 in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī; ten, sometimes nine, lines in a page.

Ācārpradīpa, or *Ācārādīpa*, a manual of common every-day religious observances, by Nāgadeva.

It begins:

चंचलासपुटस्फुटाभिनयनव्यग्राग्रपादाहति-
सुभ्यन्तुरमंजुलध्वनिमिलत्वाणात् खलत्कणं ।
शुंडादंडविषट्ठितोडुकुसुमैर्घोर्मांगणं मंडयन्
संध्यातांडवडंवरं विरचयन् भूयै गणेशो ऽस्तु चः ॥ १ ॥
उक्तो वाजसनेयेन याज्ञवल्क्येन धीमता ।
आचारो द्विजवर्याणां सुशोधः कथ्यते ऽधुना ॥ २ ॥
तत्र दक्षः । प्रातरुत्थाय कर्तव्यं यद्विज्ञेन दिने दिने ।
तत्सर्वं संप्रवक्ष्यामि द्विजानामुपकारकं ॥ ३ ॥ °

इति ° आचारप्रशंसा fol. 2a; ° आत्मचिंतनं fol. 2b;
° सुप्रभातविधिः fol. 3a; ° मूत्रपुरीषोत्सर्गविधिः fol. 3b;
शौचविधिः fol. 5a; आचमनविधिः fol. 6b; दंतधावन-
विधिः fol. 7b; यज्ञोपवीतविधिः fol. 8a; प्रणवविधिः,
शिखाबंधन ° fol. 10a; प्राणायाम ° fol. 11a; ° स्नान-
विवरणं fol. 19b; मालापकर्षणं fol. 20a; तिलकप्रकरणं
fol. 22a; प्रातःसंध्याविधिः fol. 33a; अर्चिवादनविधिः
fol. 34a; प्रातर्होमविधिः fol. 35a; नित्यदान ° fol. 36b;
मंगलावेक्षण ° fol. 37a; अध्ययनविधिः fol. 39b; प्रति-
ग्रहाधिकारनिरूपणं fol. 41a; मध्याह्नस्नानविधिः fol. 45a;
ब्रह्मयज्ञविधिः fol. 46b; स्थलतर्पणं fol. 48b; जलदेव-
तार्चन ° fol. 51b; गृहदेवतार्चन fol. 52b; पंचमहायज्ञ-
विधिः fol. 58b; भोजनविधिः fol. 63b; सायंसंध्याविधिः
fol. 64a; उपशयनविधिः fol. 65a; स्त्रीगमनविधिः fol.
65b; योगप्रकरणं fol. 67a; स्पृष्टास्पृष्टविधिः fol. 68b.

Colophon: इति द्रव्यमुद्रिप्रकरणं ॥ इति श्रीउपाध्याय-
नागदेवविरचिते आचारप्रदीपे अष्टमो अध्यायः ॥ आचारप्रदीपः
समाप्तः ॥ संवत् १८३५ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1610.

2324c. Foll. 81; size 11 in. by 5 in.; clearly written, in Devanāgarī, in the latter part of the last century; nine lines in a page.

The same work, called *Ācārpradīpa* in the colophon, but *Ācārpradīpa* at the end of some sections. Not quite complete at the end.

It begins: उक्तो वाजसनेयेन याज्ञवल्क्येन धीमता °

Colophon: इति श्रीमहोपाध्यायनागदेवविरचिते आचारप्रदीपे
स्त्रीभगमनविधिः ॥

The leaves are marked 'आहि'

For another MS. of this treatise (*Ācārādīpa*), beginning and ending as the present MS., see Rāj. Mitra, Notices, I., p. 73. For an *Ācārapradīpa*, by *Kṛṣṇa Bhaṭṭa*, ib., VIII., p. 206.

[GAIKAWAR.]

1611.

1278c. Foll. 17; size 13 in. by 5 in.; in-different Bengali handwriting, of the beginning of the present century; nine lines in a page.

Ācāramāñjarī, a manual of rules of conduct and daily observances, compiled by *Mathurānātha (deva)*.

It begins:

प्रणम्य परमात्मानं सदसत्कर्मकारणं ।

शिरोः प्रथमशिक्षायै नित्याचारो निरूप्यते ॥

तत्रः मनुः । आचाराज्ञभते विद्यां ०

It ends:

न ज्ञेच्छभाषां शिक्षेत जीवेति क्षुवतो वदेत् ।

इत्यमाहिकं समाप्य नार्द्रपादस्तु संविशेत् ॥

इति मनुवचनात् मुष्कपाद एव श्योतेति ॥

स्मृतिनीरधिमूलतो मया मयुरानायमहीमुपवेष्टा ।

अनवज्ञविवृद्धये नवा रचिताचारमनोऽमञ्जरी ॥

इत्याचारमञ्जरी संपूर्णा ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1612.

521. Foll. 200; size 9½ in. by 4 in.; on the whole fairly written, in Devanāgarī, about the middle of the 17th century; eight lines in a page; foll. 145-173 (numbered 172-200) by a different, and the last three pages by a third, hand.

Ācārasāra, a compendium of every-day religious observances, by *Lakṣhmaṇa*, son of *Rāmakṛishṇa Bhaṭṭa* and *Umā*, grandson of *Narāyaṇa Bhaṭṭa*, and younger brother of *Dinakara* and *Kamalākara*.

It begins:

सिंदूरारुणगंडं देवं विप्रौघतिमिरमार्तं ।

नर्तितशुंडादं सिद्धीशं गणपतिं वंदे ॥ १ ॥

सतिमिरजगदुद्योतद्युमणेर्वशांकुरा(ल. रं) श्रीमत् ।

तज्जयति रामनाम(ल) रजनिचराणां विभेदनं धाम ॥ २ ॥

नारायणं राजभिरर्चितांघ्रिं

नमामि हंसीव यदीयकीर्तिः ।

तेजांतरात्तन्महसां विभेदं

स्वस्यापि कीर्तितरतस्तमाह ॥ ३ ॥

विद्याप्रद्योतनोद्योतस्वद्योतीकृतवादितं ।

पितरं रामकृष्णार्थं वंदे स्नेहभरान्वितं ॥ ४ ॥

स्पर्धामग्निनिवेशादुमया प्राप्तमुमासमाख्यातः ।

द्युनदीनिर्मलचिन्तां मातरमेकां सतीं सदा वंदे ॥ ५ ॥

येनोद्धृता स्वस्य कुलप्रतिष्ठा

महावराहेण महीव तोयात् ।

गंगेव विद्याभिससार यस्माद्

दिवाकरं नौमि तमयजाम्यं ॥ ६ ॥

अधीत्य लक्ष्मणार्थेन कमलाकरसोदरात् ।

आचारसारः मुधिया यथामति वितन्यते ॥ ७ ॥

तत्र परिभाषा । छंदोगपरिशिष्टे । ०

इति ० परिभाषा । अषाहिकं । fol. 9a; इति ० प्रातः-स्मरणं fol. 12b; ० मूत्रपुरीषोत्सर्गविधिः fol. 18a; ० शौचविधिः fol. 23a; ० आचमनं fol. 35a; दंतधावनं fol. 39a; कुशप्रकरणं fol. 45a; प्रातःस्नानं fol. 57a; स्नानोत्तरकृतं fol. 61b; तिलकप्रकरणं fol. 68a; संध्या-प्रकरणं fol. 94a; होमप्रकरणं fol. 101b; मध्याह्नस्नानं fol. 113b; माध्याह्निकनिरूपणं fol. 131b; पंचयज्ञप्रकरणं । अथ भोजनविधिः fol. 192a.

Colophon: इति श्रीनारायणभट्टात्मजरामकृष्णभट्टसुत-लक्ष्मणभट्टकृत आचारसारनामको ग्रंथः पण्ठात्य ॥

Regarding the great *Bhaṭṭa* family, to which the author belongs, see V. N. Mandlik, *Vyavahāra Mayūkha*, p. lxxvi. *Lakṣhmaṇa*'s elder brother *Kamalākara* wrote his *Nirṇayasindhu* in 1611-12 A.D. [H. T. COLEBROOKE.]

1613.

1703B. Foll. 60; size 9½ in. by 3½ in.; fairly good, Devanāgarī writing; 9-13 lines

in a page. The first twelve leaves are more or less damaged, and part of foll. 1-3 has been torn off, or eaten away.

Ācārādarsa, a manual of daily religious duties, by Śrīdatta.

The first few lines of fol. 1 being partly wanting, the opening verses are here given from the other MSS.:

दीक्षितो रणयज्ञेषु विवृषानंददायिषु ।
हरिरभिमुतावक्रसोमपीतो पुनातु नः ॥ १ ॥
अहोरात्राश्रितो धर्म इह वाजसनेयिनां ।
निवध्यते निवद्धो यो धर्मशास्त्रनिबद्धभिः ॥ २ ॥

अत्र मनुः । ब्राह्मे मुहूर्ते बुध्येत^० and a few lines further on: अथ मूत्रपुरीषोत्सर्गविधिः;—अथाचमनानुक्त-
त्यविधिः fol. 11b; अथ दंतधावनं fol. 13b; अथ प्रातः-
स्नानादि fol. 15a; अथ स्नानविधिः fol. 17b; अथ
संध्योपासनं fol. 28a; अथ ब्रह्मयज्ञः fol. 36a; अथ तपस्यं
fol. 36b; अथ देवपूजनं fol. 44a; अथ नित्यश्राद्धं fol.
50a; अथ शयनविधिः fol. 58a.

It ends:

समूलवचनाभोगो मीमांसान्यायनिर्मलः ।
श्रीदत्तेन सतामेप आचारे दर्पणः कृतः ॥
दुरुक्तमपि मूर्खं मे मन्वादिबचनाश्रितं ।
अपि चमोदकं तीर्थैरलिलान्तर्गतं शुचि ॥

इत्युपाध्यायश्रीदत्तकृत आचारादर्शः समाप्तः । संवत् १८५५
भाद्रपदमासे कृष्णपक्षे चतुर्दश्यां गुरुमुक्तायां वाराणस्यां लिखितं
विशेषेण विद्याधरधीमता हरिपुरग्रामवासिना त्रिमुरारिराजनगरे
कृपया भवानीविश्वनाथयोः ॥ ०

Besides *Purāṇas*, *Smṛitikūras* and the *Mahā-
bhārata*, the author quotes *Kalpatarukāra*, fol.
25a; *Kāmadhenu*, foll. 15b, 32a; *Grihyapari-
śiṣṭa* (fol. 34a); *Chandogapariśiṣṭa* (often);
and *Harihara* (foll. 19a, 23b, 33a).

See Bhandarkar, Rep. for 1883-4, p. 47,
where a commentary on the work, written by
Gaurīpati, son of *Dāmodara*, in 1640 A.D., is
mentioned. Another commentary, *Ācārādīpikā*,
by *Harilāla*, Rāj. Mitra, Notices, V., p. 233;
a MS. of the text, ib. p. 279.

[H. T. COLEBROOKE.]

1614.

2689. Foll. 65; size 9½ in. by 4 in.; in-
different Devanāgarī writing of 1799 A.D.; ten
lines in a page.

The same treatise. [MACK. COLL.]

1615.

2177A. Foll. 52; size 10½ in. by 4½ in.;
legibly written, in Devanāgarī, about the middle
of last century; ten lines in a page.

Śrīdatta's *Ācārādarsa*. [GAIKAWAR.]

1616.

2159. Foll. 75; size 11 in. by 5 in.; well
written, in Devanāgarī, towards the end of last
century; nine lines in a page.

Ācārārka, another manual of daily religious
observances, composed, in Samvat 1743 (A.D.
1686), by *Divākara*, son of (*Bhāradvāja*) *Mahā-
deva*, and grandson of *Bālakrishṇa*. It forms
part of the author's *Dharmasāstrasudhānīdhi*.

As will be seen from the concluding verses,
the author was, on his mother's side, a grand-
son of *Nilakaṇṭha Bhaṭṭa* (author of the
Mayūkhās). The treatise begins:

जानकीनयनयुग्मगोचरं मानिनां नयनयोरगोचरं ।
नीलमेघरुचिरञ्जलिं सदा भावये मनसि राघवं मुदा ॥ १ ॥
उच्चैरर्णामुखं द्रविवं परामूर्शतं निजपाणिपल्लवं ।
गंगाधरं नौमि भुजंगराहुप्रकृष्टभीत्या चकितं मुहुर्मुहुः ॥ २ ॥
महादेवतनूजन्मा भारद्वाजकुलोद्भवः ।
दिवाकरो रविं नत्वा ह्याचाराकं तनोत्यसौ ॥ ३ ॥

तत्रादावीषोद्घातप्रकरणमारभ्यते । हारीतः । अज्ञानतमसा-
धानां भ्रामितानां कुदृष्टिभिः । ०

इति ० उपोद्घातप्रकरणं fol. 5a; इति शीघ्रप्रकरणं fol.
12a; ० आचमनप्रकरणं fol. 14b; दंतधावनप्रकरणं fol.
17a; स्नानप्रकरणं fol. 24b; संध्याविधिः etc.; इति
पंच महायज्ञाः fol. 62b.

It ends: इति श्रीभारद्वाजमहादेवभट्टात्मजदिवाकरकृते
आचाराकं ऽष्टमभाष्यकृतं समाप्तिमफाणीदसावाचाराकैः ॥

यत्यादपंकजपरागपविचदेहा

हित्वा कलेवरमिदं किल पार्श्वदंशः ।

जग्राह गौतमवधूः कमनीयरूपं

तं जानक्योपनिमजं मनसा स्मरामि ॥ १ ॥

यद्वाक्याद्विधवाक्यार्थमपूर्वार्थाभिधातृता ।

नीलकण्ठो जयत्वेय मीमांसकधुरंधरः ॥ २ ॥

श्रीबालकृष्णात्मजसूनुनिर्मितं

वर्षे ऽग्निवेदाश्वहिमांशुसंयुते ।

जानाः प्रकुर्युः किल धर्मकार्यम्

आचारसूर्ये किल संविलोक्य ॥ १ ॥

प्रभवे चाश्विने शुक्ले पौर्णमास्यां कुजे दिवा ।

सोमेश्वरेण लिखितमाचारार्कस्य पुस्तकं (वर्याः) ॥ ६ (!) ॥

इति गर्भिणीभोजननिषेधवाक्यानि ॥ पित्र्योः प्रत्याब्दिके
प्राप्ते तर्पणं तु कथं भवेत् । जलेनैव प्रकर्तव्यं निवृत्ते पितृ-
कर्मणि ॥ १ ॥ आद्यं कृत्वा तु विधिवद्वैश्वदेवादिकं ततः ।
ब्रह्मयज्ञं ततः कुर्यात्तर्पणं तु तिलैर्विना ॥ २ ॥ स्मृत्यंतरे ॥ इति
आचारार्कः समाप्तः ॥

For the same author's *Dānakīrāvalīprakāśa*,
see no. 1708. [GAIKAWAR.]

1617.

2042a. Foll. 59; size 11 in. by 5 in.;
Devanāgarī character; by the same hand as
the preceding MS.; ten lines in a page.

Another copy of the same treatise, ap-
parently transcribed from the same MS. as
the preceding one, and ending in the same
manner. [GAIKAWAR.]

1618.

2324a. Foll. 70; size 11 in. by 5 in.;
well written, in Devanāgarī, in the latter part
of last century; nine lines in a page.

A third MS. of the *Ācārārka*, probably
derived from the same original as the other two.

For another MS. of this treatise, incom-
plete at the beginning, and apparently without
the final verse containing the date of the
work, see Rāj. Mitra, Notices, I., p. 15.

[GAIKAWAR.]

1619.

200. Foll. 146; size 11 in. by 4½ in.;
legibly written, in Devanāgarī, by three dif-
ferent hands, in 1805 A.D.; 11 or 12 lines in
a page.

Ācārenduśekhara, a similar manual of re-
ligious duties, by *Nāgojībhaṭṭa*, son of *Śiva-*
bhaṭṭa and *Satī*. Incorrect.

It begins: अथ धर्मशास्त्रप्रवर्तका उच्यन्ते । याज्ञवल्क्यः ।
मन्त्रविष्णुहारीतः ० धर्मशास्त्रप्रवर्तकाः (Y.I., 4. 5) ॥ अत्रो-
शनः शब्दांतो वृद्धैकवद्भावः नेदं परिगणनं किंतु प्रदर्शनमात्रं ।
देवलः । मनुष्येभ्यो वसिष्ठो ऽत्रिर्देव्यो विष्णुस्तथागिराः । ०

Fol. 4a: अष्टाहिकं ।

उद्यास्तमयं यावन्न विप्रः क्षणिको भवेत् ।

नित्यनैमित्तिकैर्युक्तः काम्यैश्चात्यैरगहितैः ॥

इति दक्षेण क्षणिकत्वं निषिद्धं । ०

It ends: इति शयनविधिः ॥ इति शिवभट्टसुतसतीगर्भ-
जनागोजीभट्टकृते आचारेन्दुशेखरः समाप्तिमगमत् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1620.

1251b. Foll. 44; size 9 in. by 4 in.; fair
Bengali handwriting, of the earlier part of last
century; eight lines in a page.

Āhnikapādīhati, a manual of daily cere-
monial observances, with chapters on obsequial
rites. Perhaps a section from some larger
work, or intended as a practical manual to
Raghunandana's Āhnikā- and *Śrāddha-tattva*.

It begins: अष्टाहिककृत्यं ॥ प्रमाणं आहिकतत्वे ऽनु-
संधेयं । तत्र प्रयोगः । ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय ०

अष्टाचमनविधिः fol. 2a; अथ पञ्चपुराणीयज्ञानप्रयोगः
fol. 3b; अथ पुराणीयतर्पणप्रयोगः fol. 4b; अथ बलिकर्म
fol. 7a; अथ गोयासः fol. 8b; अथ रात्रिकृत्यं fol. 9b;
अथ शयनविधिः fol. 10a; अथ दारोपगमनं fol. 10b;
अथ शौचान्नद्वितीयदिनश्चाह्नप्रयोगः fol. 11a; अथ सपि-
ण्डीकरणं fol. 15b, etc.; अथान्येष्विषद्वतिः fol. 40a.

It ends: इत्यन्येष्विषद्वतिः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1621.

1274b (& 1492b). Foll. 129; size 13 in. by 4½ in.; fairly good Bengali handwriting, of 1806 A.D.; seven lines in a page.

Kṛityacintāmaṇi, a treatise on religious observances, compiled under directions of *Caṇḍeśvara* (son of *Vīreśvara*, and grandson of *Devāditya*), minister of *Harasiṃha Deva*, King of Mithilā. It begins :

विश्वेषां हितहेतवे यदपि वस्तु कालकूटं पुरा
तच्छालोपशमाय मूर्धनि धृते गाङ्गे ऽपि वारां भवे ।
उत्तंसोपकृते तु पारिकरणे तन्मन्त्रः पातु वः
शर्वाणीमुखपङ्कजाधरमुधापानेन सुस्थो हरः ॥ १ ॥
आसीन्मैथिलतीरभुक्तिविषये मन्त्रप्रभावादृतः
प्रत्यर्पिक्षितिनायकान्धतमसः शत्रुद्विजानां प्रियः ।
नित्योच्चासितमण्डलः सुमनसामयैश्च पद्माशयो
देवादित्य इति त्रिलोकमहितो मन्त्रोन्मूढमणिः ॥ २ ॥
श्रेष्ठो ऽसौ राज्यलक्ष्म्याः सचिवकुलगुरुश्चेतसा विश्वसाक्षी
क्षीणानायानुकम्पापरवशद्वयो जङ्गमः पारिजातः ।
तृप्तत्वेनापतीनामपथगतमतं बुद्धिसिन्धोरगस्त्यो
ऽक्षीवध्वान्तभानुर्निखिलनिजगुणैस्तोषयामास विश्वं ॥ ३ ॥

अस्माद्भूदुसुमतीतलकल्पवृक्षः
प्रख्यातकीर्तिनिचयः सचिवावतंसः ।
वीरेश्वरो विविधदानकृतार्थितार्थि-
सानुः सपाथ इव निजितवैरिवीरः ॥ ४ ॥
धैर्यार्चयैविक्षणः कृतधियामाश्रासविश्रामभूरु
भूमोन्मन्यसुवैरिवारणविधायकैतदीक्षागुरुः ।
दाता दक्षिणमानसः प्रतिदिशं विख्यातकीर्तिः सदा
शत्रोरप्युपकारकः क्षितितले कारुण्यरत्नाकरः ॥ ५ ॥

अस्मादसावहिमरश्मिरेवोदयाद्रेः
अम्भोजिनीपरिवृढादुदितादिवाशुः ।
अंशोः प्रकाश इव विश्वहिते प्रसूतश्च
चण्डेश्वरो विजयते महनीयकीर्तिः ॥ ६ ॥
अस्मिन्मन्त्रिणि मैथिलेश्वरभुजस्तम्भप्रतापानल-
ज्वालोद्दीपनमारुते प्रतिपदं के कल्पिता न द्विपः ।
दुष्टानां फलिनामिवावनिभृतां वीर्योदयध्वंसिनी
दत्ता येन शिरःसज्जादिनिपतस्वाङ्गेव सिद्धीर्षधिः ॥ ७ ॥
वज्राः संजातभङ्गाश्चकितकविषटाः कामरूपा विरूपाश्च
चीनाः कुञ्जादिलीनाः प्रमुदितविलसत्किंकरोताः ।

नेपालाद्भूमिपालाद्भुजवलदलितास्ते चलाटाश्च लाटाः
कर्णौटाः केन दृष्टाः प्रसरति समरे मन्दिरात्नाकरस्य ॥ ८ ॥

यस्य प्रभानलतापितानामरातिस्तन्विस्तनपर्वतानां ।
भियेव भूमिर्विषमापि युक्तावलीभिः कर्ताडने सः (1. न)
सर्वदम्भमहाभिषेकभाजं ॥ ९ ॥

शुभचरितैः सुमनोभिरामवालां ।
अयमपि पुरं पुरारिपाद-
प्रणतिपरो नगरोमिवामराणां ॥ १० ॥

मुक्तारोपहता फनीन्द्रशिरसि क्रोडानने दंष्ट्रया
विद्धा कूर्मकटोरपृष्ठकण्ठैः पीडामुपेता चिरं ।
कर्णौटाधिपमन्त्रिणि प्रविलसत्कीर्तिप्रदाने महा-
ज्ञानैक्यसनेन येन सुहृदि क्षीणी सुखं वर्तते ॥ ११ ॥

न्यायोपाजितविभवैर्वहु यदा दानप्रदाता कृती
मीमांसानयतर्कैर्केशधिया मृष्टा समाजं सतां ।
तात्पर्यं परितः परीक्ष्य बहुशो दृष्ट्वा निबन्धानसाव
आम्नायस्मृतिनिर्णयाय कृतवास्तान् सप्त रत्नाकरान् ॥
श्रीचण्डेश्वरमन्त्रिणा मतिमतानेन प्रमत्तात्मना ॥ १२ ॥

नेपालाखिलभूमिपालपरिखाधर्मेन्दुदुग्धाभिता ।
वाग्वत्याः सरितस्तटे सुरधुनीसाम्यं दधत्याः ॥ शुची
मार्गे मासि ययोक्तपुण्यसमये दत्तस्तुलापूरुषः ॥ १३ ॥

गर्गो वराहमिहिरः स च भोजराजः
स श्रीपतिर्मुनिवरः सपराशरादिः ।
एकेन को ऽपि न जगाद् पुरा समस्तं
ग्रन्थेन कर्म सकलं किल संकलय्य ॥ १४ ॥

प्रचुरतरनिबन्धान् वीक्ष्य विख्यातकर्मा
बहुतरमुनिवाक्यान्नेष सम्यग्विचार्य ।
सुरुचिरघटनाभिः संकलन्याव सर्वै
प्रचरदिह विदित्वा सत्यजीवेश्वरादीन् ॥ १५ ॥

सत्कीर्तिपूरपरिपूरितदिङ्मुखः श्री-
चण्डेश्वरो जयति जङ्गमपारिजातः ।
श्रीमान् समस्तजगतां स हिताय कृत्य-
चिन्तामणिं सचिवमौलिमणिः करोति ॥ १६ ॥

शशाङ्कतारयोः शुद्धिः कर्तव्या सर्वकर्मसु ।
ग्रहाणामपि सर्वेषां तच्छुद्धौ हि विशुद्धता ॥
जन्म त्रिषडेकादशदशसप्तमगः शशी शुभदः ।
द्विचतुःषडङ्गनवगतास्ताराः शुभा मताः ॥ ०

इति ० तारादिशुद्धिप्रकाशः fol. 6a; ० द्वितीयो गोचर-
प्रकाशः fol. 16a; ० वेधशुद्धिप्रकाशः fol. 18a; ० संव-

त्तरादिप्रकाशः fol. 26a; ° करणप्रकाशः fol. 32b;
 ° नक्षत्रप्रकरणप्रकाशः fol. 41b; ° मुहूर्तप्रकाशः fol. 43a;
 ° तपग्रहणताप्रकाशः fol. 43b; ° समयाशुद्धिप्रकरणं fol.
 46b; ° अधिमासप्रकाशः fol. 51a; ° वालवन्धनप्रकाशः
 fol. 53b; ° गर्भाधानप्रकाशः fol. 56b; ° सोमनोन्नयन-
 प्रकाशः fol. 59a; ° मातृपितृहायोगः प्रकाशः fol. 67b;
 ° रिङ्गप्रकाशः fol. 69b; ° कनकदण्डयोगादिप्रकरणं fol.
 73a; ° मूलशान्तिप्रकाशः fol. 76a; ° वालतन्त्रप्रकाशः
 fol. 87b; ° आभ्युदयिकप्रकाशः fol. 88a; ° पष्ठिकापू-
 जाप्रकाशः fol. 89a; ° नामकरणप्रकाशः fol. 90b;
 ° निष्क्रमणप्रकाशः fol. 92b; ° पूगप्राशनप्रकाशः fol. 93a;
 ° अन्नप्राशनप्रकाशः fol. 97a; ° चूडाकरणप्रकाशः fol.
 100b; ° शनैश्चरचारप्रकाशः fol. 105b; ° दिग्दाहप्रकाशः
 fol. 106a; ° संक्रान्तिप्रकाशः fol. 111b; ° ग्रहणफल-
 प्रकाशः fol. 118b; ° ग्रहणशान्तिप्रकाशः fol. 126a.

It ends: इति कृत्यचिन्तामणौ नग्नप्रकरणप्रकाशः ॥
 शाके सिन्धुरदोमैहीधरमहीमाने मनोज्ञं सतां
 भेशाशेषभशोधनाद्यपरलग्नाह्निक्रियं कश्चन ।
 भूभृद्भानुतांघ्रियुग्मकमलं सत्कृत्यचिन्तामणिं
 चिन्त्यं देवगणैर्विचिन्त्य नभसि अत्यक्षि मे व्यालिखत् ॥
 चण्डेश्वरेण कविना कृत एष सारं
 ग्रन्थः सभापतिवरेण विलोक्य राज्ञः ।
 नानाप्रबन्धघट्ट[ट]नाटनशास्त्रसंघातं
 मान्यो हि पण्डितवरैर्विनिवेदनं मे ॥

Regarding the author's date see above,
 no. 1390. [H. T. COLEBROOKE.]

1622.

70. Foll. 199; size 10½ in. by 5½ in.;
 modern, legible Bengali handwriting; European
 paper; nine or ten lines in a page.

Kṛitayarāja, a calendar of ceremonial obser-
 vances for the different months of the year,
 compiled by order of *Rājā Kṛishṇacandra* of
 Navadvipa (Nādiyā, Nuddea). It begins:

नत्वा हेरक्षगौरीगिरिशहरिहरिज्ञानिनः पञ्च देशान्
 वाग्देवीकेलिकङ्कोज्ज्वलवलयनवद्वीपराज्याधिपस्य ।
 राज्ञः श्रीकृष्णचन्द्रक्षितिपतिविलकस्याज्ञया प्राज्ञवर्गो
 धर्मस्य स्थापनार्थं विदधति सुधियः पुस्तकं कृत्यराजं ॥

अपि च ॥

दृष्ट्वा तन्त्राणि यत्नाद्विविधबुधगणैः सार्धमत्राग्निहोत्रा
 श्रीलश्रीकृष्णचन्द्रो भरतभुवि महा[राज]राजेन्द्रनामा ।
 तेने यं कृत्यराजं कलिकलुपमहाध्वान्तविध्वंसनार्थं
 धर्माणां स्थापनार्थं परमकृतिमतां तोषणार्थं च हृद्यं ॥
 आलोक्य ग्रन्थसर्वान् विबुधबुधगणैः सार्धमाकृष्य सारं
 वार्धायं नित्यकृत्यादिकमिह विदुषां संशयोत्सारणार्थं ।
 तेने वेदप्रभेदोदितमपि महतां श्रौतकर्मदिकं च
 गौडीयस्मृत्यबोध्यं यदकरणवशात् प्रत्यवापस्तदत्र ॥

अध्यापयत निःशङ्कं कुरुध्वं धर्मसंचयं ।

तनुध्वं स्मृतिस्त्रार्थं ग्रन्थं ज्ञान्वा मनीषिणः ॥

अथ शुचि तत्कालजीवी कर्म कुर्यादित्यादि श्रौतस्मार्तकर्मणि
 अधिकारितावच्छेदकतया कालस्य श्रुतेः । वरमेकाहुतिः काले
 नाकाले लक्षकोटयः । °

अथ व्रतविधिः fol. 52b; इति चैत्रराज्यं 55b; इति
 वैशाखराज्यं 66b; इति ज्येष्ठकृत्यानि 73a, etc.; इति
 फाल्गुणकृत्यं । अथ मलमासकृत्यं 173a; अथ संक्रान्तिनिर्णयः
 174a; अथ ग्रहणस्य व्यवस्था 176b.

It ends:

काशीकाञ्चीगयोद्ग(1. यौद्ग)द्विविण(ड)धटमहाराष्ट्रसौराष्ट्रवीरैर्
 आरुढोद्दामदनायलमतनिकरे शुभसंशुद्धशास्त्रे ।
 भूपालालोलचूडामणिरवनिपतिः श्रीयुतः कृष्णचन्द्रो
 दम्भोलिं वारणार्थं ग्रहणविधिमहाराष्ट्रमेतच्चकार ॥

इति ग्रहणनिर्णयः समाप्तः ॥

For another MS. of this work, see Rāj.
 Mitra, Notices, I, p. 212.

[H. T. COLEBROOKE.]

1623.

2558. Foll. 84; size 13 in. by 5 in.; well
 written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

Kṛitayarātrnīvalī, a calendar of religious du-
 ties, compiled, in 1648 A.D., by *Rāmacandra*
Bhaṭṭa (with the family name of *Tatsat*), son
 of *Vijāhala Bhaṭṭa*, and grandson of *Bālakṛishṇa*
Bhaṭṭa. It begins:

नमस्कृत्य रमानाथं भट्टविदुलसूनुना ।
 कृत्यरत्नावली रम्या रामचन्द्रेण रच्यते ॥

तत्र तिथिकृत्ये तु कृष्णादिं व्रते शुक्लादिमेव चेति वचना-
च्चैत्रकृष्णप्रतिपदमारभ्य तिथिकृत्यानुच्यन्ते ।

तत्र चैत्रकृष्णप्रतिपदि कृत्याविशेषः पञ्चपुराणे । ०

It ends :

गृहे तस्य स्थिरा लक्ष्मीर्यो दद्यात्सूर्यसंनिधौ ।

दारिद्र्यं न भवेत्तस्य रोगक्लेशाविवर्जित इति ॥

इति श्रीमत्पद्माक्षप्रमाणाभिज्ञतत्सदुपाख्यबालकृष्णभट्टांग-
जिवटुलभट्टाभिधबुधवरसूनुधर्मशास्त्रपारावारीणश्रीमद्रामचंद्र-
भट्टविरचिता कृत्यरत्नावली संपूर्णा ॥ ० संवत् १६६४ ॥

[MACK. COLL.]

1624.

527. Foll. 91; size 9½ in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī, in 1731 A.D.; ten lines in a page.

Kṛitayaratnāvalī. [H. T. COLEBROOKE.]

1625.

2781. Foll. 107; size 10½ in. by 3½ in.; legibly written, in Devanāgarī, about the middle of last century; eight lines in a page.

The same work.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

1626.

397. Foll. 84; size 12½ in. by 4½ in.; indifferent, modern Devanāgarī handwriting; nine lines in a page.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

1627.

1720. Foll. 114; size 8½ in. by 3½ in.; legibly written, in Devanāgarī, in 1798 A.D.; ten lines in a page.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

1628.

2362. Foll. 50; size 10½ in. by 6 in.; well written, in Devanāgarī, in the former part of last century; twelve lines in a page.

Kṛitayaratnāvalī.

At the end this MS. has the following verses:

भूतशून्यचुषिचंद्रमिमे ऽन्दे (i.e. Samv. 1705)

माघकृष्णमहर्षौ रविद्वारे ।

ग्रंथपूतिमकरोत्किं रामः

श्रीरमापतिसमर्पणबुद्ध्या ॥

तत्सद्वंशप्रसूतो यो रामचंद्रेति विश्रुतः ।

तेनेयं निर्मिता सम्यक् कृत्यरत्नावली शुभा ॥

अनया प्रीयतां लक्ष्मीर्नृसिंहो भक्तवत्सलः ।

कुलदैवतमित्येतद्गृह्यां स्याच्छुभा मतिः ॥

इति श्रीमद्वेदतर्पणीभिज्ञतत्सद्बालकृष्णभट्टसुतविवटुलभट्टमूरि-
सूनुभट्टरामचंद्रविरचिता कृत्यरत्नावली समाप्ता ॥

For another copy of this work, see Rāj. Mitra, Bikāner Cat., no. 872.

[GAIKAWAR.]

1629.

800b. Foll. 90; size 10½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī; 10 or 11 lines in a page.

Samskāramayūkha, a manual of initiatory rites, by Bhaṭṭa Siddheśvara, son of Bhaṭṭa Dāmodara, and grandson of Bhaṭṭa Śaṅkara.

It begins:

नत्वा रामं निर्वंधात्रीविनैव्य धिषणाद्रिणा ।

संस्कृतावुद्धरयेप भट्टसिद्धेश्वरो ऽमृतं ॥

तत्र तावद्गिराः । अतः परं द्विजातीनां संस्कृतिर्नियतोच्यते ।

संस्काररहिता ये तु तेषां जन्म निरर्थकं ॥

पंचविंशतिसंस्कारैः संस्कृता ये द्विजातयः ।

ते पवित्राश्च योग्याश्च आद्यादिषु सुर्विज्ञताः ॥

गर्भाधानं पुंसवनं सीमंतो बलिरेव च ।

जातकृत्यं नामकर्म निष्क्रमो ऽश्वाशनं परं ॥

चौलकर्मोपनयनं तद्व्रतानां चतुष्टयं ।

स्नानोद्वाहौ चाग्रयणमष्टका च यथातथं ॥

आवल्यामाश्रयुज्यां च मार्गशीर्षी च पार्वणं ।

उत्सर्गश्चाप्युपाकर्म महायज्ञाश्च नित्यशः ॥

संस्कारा नियता ह्येते ब्राह्मणस्य विशेषत इति ।

आद्यादिभिव्यादिशब्दाद्यजनादेर्ग्रहणं । ०

इति संस्कारोद्देशः fol. 2b; इति गर्भाधानं 12a; पुंस-
वनानवलम्बने 13a; गर्भरक्षणं 13b; सीमंतोन्नयनं 14a;
विष्णुवलिः 15a; जातकर्म 16b; नामकरणं - खट्वारोहणं -
दुग्धपानं 21a; कर्णवेधः - निष्क्रमणं 22b; इत्युपवेशनं -
अन्नप्राशनं - जीविकापरीक्षा 23b; इत्यवृत्तिविधिः 24b;
इति चूडाकर्म 26a; इत्यस्त्राभ्यासः 26b; इत्यनुपनीतधर्माः
27b; इत्युपनयनं 42a; इति ब्रह्मचारिधर्माः 44b; इत्य-
ग्निकार्थं 45a; इत्यभिवादनप्रत्यभिवादाने 46a; भिक्षाटनं
47b; अध्ययनधर्माः 53a; इति समावर्तनं । अथ विवाहः 56b.

It ends: इति श्रीमद्विद्वदयगव्यभट्टशंकरपौत्रभट्टदामोदर-
मुत्तमभट्टसिद्धेश्वरकृतः संस्कारभास्करः [स]माप्तं । संवत् १७३६ ॥
The second part of the title (भास्कर), in the
colophon, is a correction, apparently for orig.
मयूखः, the leaves of the MS. being also marked
throughout सं. म.

Of comparatively recent, and less common
works and writers, are mentioned: *Aparārka*,
fol. 26b; *Karmapradīpa*, 3a; *Kupardikārikā*,
37b; *Kārikā*, 37b, 47b; *Kālanirṇaya*, 14a;
Caṇḍeśvara, 30a (*Vyavahāracāṇḍeśvara*, 33b);
Jyotiśharatna, 11b; *Dharmapraśāsa*, 25a; *Pra-
yogapārijāta*, 13b; *Prayogapārijāte Utpalapari-
male*, 6a; *Prayogapārijāte Saṃgraha*, 12a; *Pra-
yogapārijāte Saṃhitādīpe*, 37a; *Baijuvāpagri-
hyam*, 13a; *Mukhūrtacintāmaṇi*, 37a; *Mukhūrtā-
saṃgraha*, 22b; *Rājamārtanḍa*, 25a; *Śrīdhara*,
26a; *Śrīdhārīya*, 17a, 21a; *Saṅkaṭe(?) Medhā-
tithih*, 39a; *Sūrasaṃgraha*, 17b; *Smṛiticanḍra*,
6b; *Smṛitidīpikā*, 27a; *Smṛitibhāskara*, 13a;
Smṛitiratna, 6b; *Smṛitiratnāvalī*, 39a; *Smṛity-
arthasāra*, 90b.

For another MS. of this work see Weber,
Berl. Cat., no. 1032.

[H. T. COLEBROOK.]

1630.

160a. Foll. 27; size 12 in. by 4½ in.;
fairly good Devanāgarī writing, of 1790 A.D.;
eleven, sometimes ten, lines in a page.

Saṃskāra-kamalākara, a treatise on initiatory

rites, by *Kamalākara Bhaṭṭa*, son of *Rāma-
krishṇa Bhaṭṭa*.

It begins:

श्रीरामकृष्णतनयः कमलाकरसंज्ञितः ।

श्रीरामं पितरौ नत्वा संस्कारान्वक्ति सांप्रतं ॥

गीतमः । गर्भाधानं पुंसवनं अनवलम्बनं सीमंतोन्नयनजात-
कर्मनामकरणप्राशनचौलोपनयनं चत्वारि वेदव्रतानि ज्ञानं
विवाहः पंच यज्ञा अष्टका पार्वण्यः आष्टं आवश्याग्रहायणी
चैत्रीआश्वयुजीति सप्तपाकासंस्था [अ]ग्न्याधेयमग्निहोत्रं दर्शपू-
र्णमासौ चातुर्मास्यान्याग्रयणं षण्णुः सौत्रामणीति सप्त हविर्यै-
ज्ञसंस्था अग्निष्टोमो ज्यगिष्ठोम उक्त्यः षोडशी वाजपेये अति-
रात्रोमोयौम (!) इति सप्तमोम इति सप्त सोमसंस्था इति चत्वा-
रिंशत्संस्था (?) दद्याद्वातिरनुसूया शौचमनायासो मांगल्यमका-
र्षणमस्पृहेति यस्मै चत्वारिंशत्संस्काराः ० अथ स्वास्तिवाचनं ०

अथ गर्भाधानं fol. 6b; अथ पुंसवनानवलम्बनसीमंताः
fol. 7a; अथ जातकर्म fol. 8b; अथ नामकर्म fol. 9a,
etc.; इत्युपासनप्रयोगः । अथ स्थालीपाकः fol. 24b.

The treatise probably forms part of the
author's Digest, called *Dharmatattva-Kamalā-
kara*, for which see no. 1650.

The author wrote his *Nirṇayasindhu* in
1611-12 A.D. [H. T. COLEBROOK.]

1631.

3009c, d. Foll. 3 and 5 resp.; size 13 in.
by 8 in.; well written, in Devanāgarī; fifteen
lines in a page.

Saṃskāra-mārtanḍa, by *Mārtanḍa Somajājīn*.
Two chapters only, viz.:

a) *Sthālīpāka*; which begins:

अथ स्थालीपाकः [१] लिख्यते ॥ ततः कर्ता शुचिरलंकृतः [२]
पवित्रपाणिः बद्धशिखो यज्ञोपवीति भूत्वाचम्य त्रिः प्राणा-
नायम्य देशकालौ संकीर्त्य ॥ ओं तत्सत्परमेश्वरप्रतीत्यै
समुक्तकर्मांगभूतं पंचभूतसंस्कारपूर्वकमग्निष्ठापनमहं करिष्ये ॥ ०

It ends: आज्याहुतिमापनमग्नधारा हुताशनस्योपरि
षोडशांगुलिः ॥ इति मातृसोमयाज्ञीकृतसंस्कारमातृसंस्था
स्थालीपाकः [३] समाप्तः ॥ शके १७७३ ॥ विरोधकृतनामसंवत्सरे
अश्विनकृष्णपंचम्यां भी [म]घसरे लेखनं समाप्तं इत्युपनामक
अध्यापककाशिनाथमहादेवकरेण लिखितं ॥

b) *Nava-graha*; begins :

आर्योत्तमज नमस्तुभ्यं रविसोमादिकान्यहान् ।

नवग्रहप्रयोगश्च क्रियते सर्वसंमतः ॥

आदौ मंडलं विरचयेत् । तत्प्रकारमाह ॥ ०

It ends : ब्रह्मयामले तु ॥ तासं तु कारयेद्भानुं रजतेन निशाकरं । कुजश्च (1. कुजं) सुवर्णेन तु कारयेत् ॥ इति मासैड-सोमयाजीकृतनव(वि)ग्रहविधिः ॥ शके १७७३ ॥ ०

[?]

1632.

94. Foll. 184; size 9½ in. by 3½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; seven or eight lines in a page.

Smārtānushthānapaddhati (*Anantabhaṭṭi*), a manual of initiatory rites, with the formulas of prayers and rites of expiation required on these occasions, by *Ananta Bhaṭṭa*, son of *Viśvanātha*.

The MS. begins with the three introductory *ślokas* of the *Prayogaratna* श्रीरामं सपरिवारं ० (see no. 471), after which it continues :

नमामि पार्वतीमूनुं भक्तानां सिद्धिदायकं ।

क्रियते उपकाराय स्मार्तानुष्ठानपद्धतिः ॥ ४ ॥

दीक्षितानंतविज्ञेन विश्वनाथस्य मूनुना ।

प्रयोगो रच्यते सम्यग् मंत्रविस्तारपूर्वकं ॥ ५ ॥ [शतं ।

आश्वलायनशास्त्रे ऽस्मिन्संततिः पद्धयः (1. संति पद्धतयः)

विना पुस्तकमार्गेण कर्मे [क]र्तुं न शक्यते ॥ ६ ॥

तदर्थं क्रियते यत्नः पाठबोधहिताय च ।

सुलभोपायसिद्धयर्थं वैदिकानां तदुच्यते ॥ ७ ॥

पंचविंशतिसंस्कारैः संस्कृता ये द्विजातयः ।

ते पवित्राश्च योग्याः स्युः श्राद्धादिषु सुयंत्रिताः ॥ ८ ॥

गर्भाधानं पुंसवनं सीमंतो बलिरेव च । बलिर्विष्णुबलिः ।

जातकृत्यं नामकर्म निष्क्रमो ज्ञाशनं परं ॥ ९ ॥

चौलकर्मपिन (1. कर्मोपनयनं) व्रतानां च चतुष्टयं ।

ज्ञानोद्वाहौ चाग्रयणमष्टका च यथातथं ॥ १० ॥

आवस्थामाश्रयुज्यां च मार्गशीर्षी च पार्वणं ।

उत्सर्गश्चाप्युपाकर्म महायज्ञाश्च नित्यशः ॥ ११ ॥

संस्कारा नियता ह्येते ब्राह्मणस्य विशेषत इति ॥ १२ ॥

अथ सस्तिवाचनं । तद्यत्र कर्तव्यं तदुच्यते । व्यासः । ०

पुण्याहवाचनविधिं वक्ष्यामः fol. 2a; अथ विवाहोत्तर-कर्तव्यो ऽपि स्थालीपाकः fol. 14b; अथ पर्वनिर्णयः fol. 15a; इति स्थालीपाकप्रयोगः । अथेष्टिप्रायश्चित्तानि fol. 25a; अथ परिभाषा fol. 30a; अथ गर्भाधानाद्याः संस्कारा वक्ष्यन्ते । तत्रादौ रजोदर्शनशान्तिः fol. 32a; अथ गर्भाधानं fol. 61b; अथ विष्णुबलिप्रयोगः fol. 66a; जातकर्म fol. 77b; नाम-करणप्रयोगः fol. 84b; निष्क्रमणं fol. 86b; अथोपदेशना-न्नप्राशनविधिः fol. 88a; अथ चौलोपनयनप्रयोगः fol. 91a; इति संक्षेपेण अनंतभट्टकृतौ ब्रह्मचारिव्रतलोपप्रायश्चित्तं । अथ समावर्तनप्रयोगः fol. 112a; इति वाग्दानविधिः । ततो वैवाहिके ० fol. 126a; इति कन्यादानप्रयोगः । अथ वि-वाहहोमः fol. 142a;—इति वधूसहितगृहप्रवेशः । अथ प्रायश्चित्तानि लिख्यन्ते fol. 169a.

It ends : इति यशोपवीताभिधानश्रीविश्वनाथमूनुना दीक्षितानन्तेन सर्वोपकाराय समन्वितः प्रयोगः प्रायश्चित्तान्तो विरचितः ॥ इत्यनंतभट्टी समाप्ता भवति ॥

For another MS. of this work, actually calling it *Prayogaratna* in the colophon (but without the three introductory *ślokas* of that work), see Rāj. Mitra, Notices, VII., p. 155.

[H. T. COLEBROOKE.]

1633.

1239. Foll. 38; size 10½ in. by 3 in.; fair Devanāgarī writing; seven lines in a page.

Gargapaddhati, a manual of domestic rites (for the *Pūraskara-Grihyasūtra*).

It begins : श्रीगणेशाय नमः ॥ गुल्लैर्मंडलं परिलिख्य पंच भूसंस्कारान् कृत्वा ततः उल्लिख्योदुष्य हिरण्यनिधानं । ऊषापूर्वकरनिर्वापः । ० स्थालीपाकहोमः । ० सोदकं बलिदानं fol. 3a; पिंडपितृयज्ञविधानं fol. 6a; श्रवणाकर्म fol. 8b; सस्तरारोहः fol. 13b; शूलगवः fol. 18a; वैश्वदेवः fol. 20b; मासश्राद्धं fol. 22a; चूडाकरणं fol. 26b; उपनयनं fol. 29b; सव्रह्मचारिव्रतानि fol. 30b; सीतायज्ञः fol. 34a; शालाकर्म fol. 35a, etc.

It ends : इमंज्ञाने पितृषदेति विशेषः । गौस्थाने सकृ-त्पिंडं ॥ इति गर्गपद्धति समाप्तमिति ॥ संवत् १५७५ समये चैत्र-सुदि १० सोमवासरे ॥

For a similar treatise of the same title, see Rāj. Mitra, Notices, V., p. 236.

[H. T. COLEBROOKE.]

1634.

1815a. Foll. 45; size 12 in. by 4 in.; well written, in Devanāgarī; nine or ten lines in a page; European paper.

Grihyāgnisūtra, or *Prayogasūtra*, a compilation of rites regarding the maintenance of the sacred fire, and rules of expiation in cases of neglect, by *Nārāyaṇa Bhaṭṭa*, surnamed *Āraḍa*, son of *Lakṣmīdhara Bhaṭṭa* (A).

Perhaps only a portion of the complete work.

It begins:

नत्वा कृष्णपदांभोजं गणेशं शंकरं शिवं ।

लक्ष्मीधरं च पितरं भट्टनारायणं तथा ॥ १ ॥

यथाज्ञानं विचार्योप पक्षशिष्टैरनुष्ठितं ।

त्रीणि सूत्राणि तद्व्याख्यानोक्त्यांश्च भूरिशः ॥ २ ॥

आरडेलुपनामा* वै भट्टनारायणः सुधीः ।

गृह्याग्निसागरं चैव कुरुते शिष्टतुष्टये ॥ ३ ॥

तत्रादौ प्रायश्चित्तं†; तच्च आधानात्माक् क्रियमाणं । याज्ञिकैराचरितत्वादत्रापि ज्ञेयं । य आहिताग्निधर्मैः स्यात्स औपासनिकस्य किञ्चिदुक्तत्वात् । अग्नीनाथास्यमानो यजमान आधाने ऽधिकारार्थं प्रागाधानात् प्रायश्चित्तं कुर्यात् । तत्रादौ प्रायश्चित्तकर्तव्यसूचकानि मूलभूतान्यापस्तम्बादिश्रौतविषयकग्रन्थस्थानि प्रमाणानि लिख्यन्ते । In what immediately follows, the MSS. differ entirely. MS. B. continues: तानि तु । संशोध्यत्मानं तपोजपैर्होमैर्भोगैर्मेघैर्कृत्वा सर्वभूतैरिति । आपस्तम्बसूत्रभाष्यस्य धूर्तसंज्ञकस्येयं फक्किता तस्या इयं रामांडारव्याख्या । °

इति मृत्तिकाज्ञानं । ° अथ पंचगव्यज्ञानानि fol. 5a

* MS. A. reads आरलुप °; a second hand having supplied इये (झे) in the margin, between र and लु.

† Thus B.: प्रयोगसारं कुरुते याज्ञिकानां सुखाय वै ॥ A.

‡ B. reads here as follows: तत्रादौ केपुचित् कर्मसु प्रायश्चित्तं विनाधिकाराभावात्तद्विषयं तत्प्रयोगः च तावदुच्यते ॥ अग्नीनाथास्यमानो °

(fol. 9a in B.); इति श्रीमदारडोपनामकनारायणभट्टकृते प्रयोगसारे (गृह्याग्निसागरे B.) प्रायश्चित्तनिरूपणं fol. 7a (fol. 13a, B.); इति भट्टोजिदीक्षितकृतग्रंथोक्तमायतनलक्षणं 7b (13b); अग्न्याधाननक्षत्राणि 8b; अथाग्निद्वयसंसर्गविधिः 9a (16b); अथ विच्छिन्नाग्निपुनःसंधानविधिः 11a (19b); इति ° गृह्याग्निसागरे (both MSS.) आयतनादिपुनःसंधानांतनिमित्तनिरूपणं 13a;—अथ होमः 16a; इति होमविधिः 29a; इत्याग्निसमारोपविधिः 32a;—इति ° प्रयोगसारे होमविषयनिरूपणं । अथ स्थालीपाकारंभः 36a; इति ° प्रयोगसारे स्थालीपाकादिप्रायश्चित्तविषयनिरूपणं । अथ द्रव्यशुद्धिः 43b.

It ends: इति प्रयोगपरिजातोक्तद्रव्यशुद्धिः ॥ इत्यारडोपनामकलक्ष्मीधरभट्टसूनुनारायणभट्टकृतो गृह्याग्निसागरः समाप्तः ॥ शके १७४९ प्रमाथीनामसंवत्सरे ° ॥

Besides *Smṛitīkāras* and *Purāṇas*, the author quotes freely: *Aparārka*, *Kārikā*, *Caṇḍrikā*, *Chandogya-parīśiṣṭa*, *Trikāṇḍamaṇḍana*, *Nirṇaya-sindhu*, *Prayoga-parījāta*, *Prayogaratna*, *Bauddhāyanīyaprāyaścittaprakāśa* (fol. 17a), *Madana-parījāta*, *Vijñāneśvara* and *Smṛityarthasāra*.

The leaves are marked गृ. सा in the margin.

[DR. JOHN TAYLOR.]

1635.

48a. Foll. 52; size 9½ in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī, about the middle of last century; nine lines in a page.

The same treatise (B). Incomplete. It leaves off at the end of the *homaviddhi*.

The last leaf has been supplied by a more modern hand. The leaves have the title *Prayogasūtra* in the margin.

The colophon runs thus: इति श्रीमत्सकलविद्याविशारदश्रीतस्मान्नेकानुष्ठानभट्टनारायणमुनेन नारायणभट्टेन कृते गृह्याग्निसागरनामको ग्रंथः समाप्तिमगमत् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1636.

1815b. Foll. 95 (marked 46-140); size 12 in. by 4 in.; well written, in Devanāgarī; European paper; ten lines in a page.

Another portion(?) of *Īraṇa Nārāyaṇabhaṭṭa's* *Grīhyāgnisāgara*.

The beginning of the section is wanting.

Fol. 46 begins: खलं बुधैः स्मृतं । प्रादेशमात्रं वा ।
पूर्वं तृणमयं कर्यात् । ° and lower down in the page:
अथाग्निमुखप्रयोगादिपरिभाषा ।

इति श्रीमदरुणोपनामकलक्ष्मीधरात्मज ° गृह्याग्निसागरे
स्थालीपाकप्रयोगः । अथ स्थालीपाकलघुप्रयोगः fol. 55b;—
इति अयणकर्म 66a; इति सर्पवलिः 67a; इति ° आश्वयु-
जीकर्मव्रीहिश्यामाकाग्रयणानां समानतंत्रत्वेन प्रयोगः ॥ आहं ।
71a; इति ° सागरे पार्वणश्राद्धप्रयोगे नवमः खंडः श्राद्धप्रयोगः
समाप्तः ॥ अथ पिंडपितृयज्ञव्यतिर्पणेन संक्षिप्तपार्वणश्राद्धप्रयोगः
92b;—इति ° माध्याह्नाद्येतदंतं श्राद्धनिरूपणं । अथाग्निमा-
सिकप्रायश्चित्तानि 103a; इति ° औपासनहोमविषयकं प्राय-
श्चित्तनिरूपणं 115a; इति ° स्थालीपाकादिप्रायश्चित्तविषय-
कनिरूपणं 137b; part of this, and the following
leaf, is torn off;—इति ° द्रव्यशुद्धिः । अथास्थिशुद्धिविधिः
139b;—Some parts in this MS. (e.g. the *dra-
vyaśuddhi*) agree with the corresponding sec-
tions in MS. A., above.

Could this be part of the *Grīhyāgnisāgara*,
and the other two MSS. the *Grīhyāgnisāgara-
sāra*? A *Smṛitisāgarasāra* is quoted elsewhere.

It ends: एवमस्थिशुद्धिः ॥ इति श्रीगृह्याग्निसागरः समाप्तः ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

1637.

1536. Foll. 258; size 10½ in. by 4½ in.;
well written, in Devanāgarī, about the end of
the 17th century; 11 or 12 lines in a page.

Varṇāśrama-dharmadīpa, a treatise on the
duties of the different castes and orders, by
Kṛishṇa, of Kāśī, son of *Govinda*, and grandson
of *Rāghava*, of the *Bhāradvāja-gotra*.

It begins:

भवानीशश्रीशांभिकमलयुगं श्रीगणपतिं °
गिरामोशां नत्वा ऽभिमतफलसिद्धेककरणं ।

विलोक्यार्थं मार्गं तमहमनुसलक्ष्य च यथा-

मतिं द्वैजान्धर्मीन् प्रकटयितुमिच्छामि कतिचित् ॥ १ ॥

भारद्वाजीयोगवः सकलगुणनिधी राघवाख्यो बभूव
पारावारात्मसारः क्षितिसुरभजनावामकीर्तिप्रतीतः ।
तस्यासीत्युच इदुप्रतिमवरयशाः स्वाधनीयो गुणीचैः
श्रीमन्नोर्विंदानामा समजनि च ततः पंडितः कृष्णानामा
[॥ २ ॥

छेचे श्रीकाशिकाख्ये ऽनवरतवसता तेन कृष्णाभिधेन
यत्नालोकोपकृत्यै विमतिहरहरप्रतीये संविचार्य ।
सम्मागैस्यावबोधः प्रभवति हि यदालोकनेनेह पुंसां
दीपाख्यो वर्णधर्मप्रकटनपटुको रच्यते ऽयं निबंधः ॥ ३ ॥

अत्र यन्निरूप्यते किंचिन्मया तत्साध्वसाधु वा ।
पंडितैः कृपया सर्वं विवेच्य हि प्रयत्नतः ॥ ४ ॥

तत्र चादौ निबंधे ऽस्मिन् ग्रंथानुक्रम उच्यते ।
ग्रंथहार्दवबोधाय स्वरूपकथनाय च ॥ ५ ॥

प्रथमं गर्भसंभूतिवर्णधर्मनिरूपणं ॥

त्रयो वर्णां द्विजाश्चेति तेषां संस्कारपद्धतिः ।

तत्र गर्भस्य चाधानं दुष्टतिथ्यादिशान्तिकं ॥

ततः पुंसवनं प्रोक्तं सोमंतोन्नयनं ततः ।

जातकर्म ततः प्रोक्तं षष्ठीपूजनमेव च ॥ °

38 ślokas specifying the contents.

इति ° ग्रंथानुक्रमः fol. 3a; ° गर्भोत्पत्तिप्रकरणं 7a;
° गर्भाधानं 9a; ° दुष्टतिथ्यादिप्रथमरजोदर्शनशान्तिः । अथ
पुंसवनानवलोभनयोः प्रयोगः 11a; ° अन्वारोहणं 15a; इति
उपयोगिनीनिरूपणः 17b; इति नारायणवलिः 20a; ° वृषो-
त्सर्गः 24a; ° शय्यादानं 25a; ° समुद्रोक्तसामुद्रिकलक्षणं
27a; ° विवाहनिरूपणः 28b; ° गोत्रप्रवरनिरूपणः । अथ
स्थालीपाकः 40a; ° लक्षहोमविधिः,—कोटिहोमः, तुलापु-
रुषमहादानपद्धतिः 78b; इति वास्तुविधिः 87a;—इति °
दानानां च व्रतानां च विधिः । अथाहिकं 120a; अथाचमन-
विधिः 122b, etc.; इति ° आह्निकाचारधर्मशास्त्रप्रकरणं 129b;
इति ° सर्वप्रायश्चित्तप्रकरणं 135b; then follow the
duties of the several castes; worship of various
deities and objects (*Śiva-Vishṇu*, fol. 190b;
grāmasilā, fol. 194a, etc.); इति चातुर्मास्यादिव्रतानि
197b; ° विष्णुमूर्तिप्रतिष्ठा 202a; ° शिवलिंगप्रतिष्ठा 207a;
इति ° निबंधे जलाशयवापीकूपतडागप्रासादवृक्षारोपणआराम-
उद्यापनविधिपद्धतिर्नारायणभट्टकृतौ समाप्तः 256b; इति °
पतिव्रतालक्षणविधवाधमाः 259a; इति ° कालचिह्नं 266b;
अथ याम्यनगरप्रमाणप्रशंसा गण्डपुराणे °

The last leaf (three lines, including the colophon) has been supplied by a modern hand.

It ends: इति श्रीमन्कृष्ण(१)गोविंदपंडितविरचिते वर्णा-
श्रमधर्मदीपाख्ये निबंधे याम्यनगरप्रज्ञप्ता समाप्तं संपूर्णम् ॥

The blank page of the first leaf has been filled, by a different hand, with a passage from the *Rudrayāmala*; beginning रुद्रकल्पे । अथात्र होमद्रव्यप्रमाणं ।

For another MS. of, apparently, the same work, see Rāj. Mitra, Bikāner Cat., p. 489.

[H. T. COLEBROOKE.]

1638.

1969. Foll. 28; size 7½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1700 A.D.; ten lines in a page.

Jātiviveka, an account of the castes, their subdivisions, their occupations and nomenclature, by (Vyāsa-)Gopīnātha (Gopīśvara) Kavi, son of Śārṅgadharma, grandson of (Vyāsa-)Viśvanātha, and great-grandson of (Bhānu)Sīmarāja, of Pratyāṇḍapura(?).

It begins :

सद्योजात इतः पुराणपुरुषो रुद्रो ऽपि शांतात्मवान्

ईशानो ऽपि च पश्चिमामंगमपरः शुभ्रोपकृष्णांतरः ।

वामो दक्षिणतां गतो मत्स्यपतिर्दक्षाध्वरख्यंसकृद्

वेत्ता सच्चरितं भुजंगवल्लयो यस्तं नमामीश्वरं ॥ १ ॥

यां विना सच्चिदानंदो न विद्या[द्] विद्ययेश्वरः ।

इच्छाज्ञानक्रियारूपां वंदे तच्छक्तिर्महिकां ॥ २ ॥

ब्रह्मणो यन्मुखं नेति श्रुतिराह प्रपंचतः ।

भजे तमाद्यं पुरुषं वर्णावयवकारणं ॥ ३ ॥

नारायणसुतो(? स्तुतो; शारायणस्तुतो MS.) भानुरीश्वरः

[सामसंज्ञकः ।

भट्टाभिधामवापुस्ते प्रत्यंडपुरवासिनः ॥ ४ ॥

चत्वारस्तनया आसन् सामराजस्य विश्रुताः ।

विश्वनाथो महादेवो भानुलक्ष्मीधरस्ततः ॥ ५ ॥

संख्यावानप्यसंख्यो भूद् विश्वनाथो गुणव्रजैः ।

निवासः[ः] श्रीसरस्वत्यो रूपोदायिकलाश्रयः ॥ ६ ॥

वासिष्ठान्वयसंभवः स च पुनः श्रीविश्वनाथो कलौ
व्यासत्वं स्वयमन्वगात् कृतिपरः(श्रुति ० B.) किं तत्र
[चित्रं महत् ।

तस्माच्छाङ्गधरः कलासु कुशलः प्रादुर्भवत्तद्भवो

गोपीनाथकविः करोति सगुणं जातिविवेकं स्फुटं ॥ ७ ॥

मन्वादिस्मृतिशास्त्रवाक्यनिचयात् संगृह्य विस्तारितो

ग्रंथो जातिविवेक एव विदुषा गोपीश्वरेण क्षितौ ।

सूर्यः स्वीकुरुते रसं क्षितिजलाट्ठपीसु वयैत्यलं

लोकानां हितकाम्ययैव सततं मान्यः सधन्यो यथा ॥ ८ ॥

जातिविवेकं धीराः कृतपदगुणेन कलयंतु ।

जातिविवेकेनैव जानंयलयो नु मकरंदं ॥ ९ ॥

येषां कार्यकलाकलापकथनं ज्ञानं सुसंस्तूयते

चेद्भूरिप्रसरो भविष्यति यतः संक्षिप्यते विस्तरः ।

गांगीघस्य सहस्रधा परिगतस्याप्यं तथैकामृतं

ज्ञात्वा ते कलयंतु काव्यरचनां संतो गुणग्राहिणः ॥ १० ॥

आचारे व्यवहारे च प्रायश्चित्ते विशेषतः ।

ज्ञात्वा जातिविवेकं तु द्विजः सत्यत्वमर्हति ॥ ११ ॥

ब्रह्मक्षत्रियविटशूद्रा वर्णाः प्रोक्ताः स्वयंभुवा ।

तेषां धर्माः पृथक् ख्यातास्तथः पृथो द्विजातयः ॥ १२ ॥

वर्णभ्यो ये समुद्भूताः प्रातिलोमानुलोमजाः ।

तान् प्राणिनः प्रवक्ष्यामि नामकार्यविभेदतः ॥ १३ ॥

वर्णानां स्त्रीषु ये जाता जारजाः प्रथमे मताः ।

परस्परं विवाहं च तामु जातास्तथा परे ॥ १४ ॥

मीजीयथादिलोपेन ते त्रिधा संप्रकीर्तिताः ।

आनुलोम्येन वर्णानां पण् नराः परिकीर्तिताः ॥ १५ ॥

प्रातिलोम्येन ते पदं स्युरिति द्वादश भेदतः ।

एते द्वादश मिश्रास्तु चातुर्वर्णैर्विमिश्रिताः ॥ १६ ॥ ०

इति ० मिश्रजातिविवेचनं नाम प्रथम उल्लासः ॥ अथ जा-
तिविवेचनं । fol. 4b; इति ० द्वितीयोल्लासः fol. 25b.

It ends :

इति सकलकलानामेव संदोहरूपः

प्रथितपरमशास्त्रैर्व्यासगोपीश्वरेण ।

[सु]जनमुकृतवृत्तिज्ञानशीलाभिधानैः

कथितविह(1. ० त इह)सदास्तामेव जातिविवेकः ॥

इति श्रीसकलागमाचार्यवैद्यश्रीव्यासराजशाङ्कधरात्मजस्य (!)
शिवाभाहवशाहितः (शिवाहभावशाहितः fol. 4b) कवेर्गोपी-
नाथस्य कृतौ जातिविवेके जातिविवेचनं नाम तृतीय उल्लासः
समाप्तः ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

1639.

1061a. Coll. 28; size 6½ in. by 3½ in.; indifferent Devanāgarī writing; 7-10 lines in a page.

The same treatise.

This MS. differs greatly at the beginning. Omitting the first six introductory *ślokas*, it begins: वशिष्ठान्वयवंशजाः स च पुनः ० ॥ १ ॥ and then goes on with *śloka* 11: आचारे व्यवहारे च ० ॥ २ ॥ Otherwise also it often differs considerably; and numbers the *ślokas* continuously 1-252, without dividing the matter into chapters.

At the end also it wants ten *ślokas*, as compared with the preceding MS., and ends thus (from the *Vishṇupurāṇa*):

वर्णाश्रमाचारवता पुरुषेण परः पुमान् ।

विष्णुराराध्यते भक्त्या नान्यथा तोपकारकः ॥ २५२ ॥

इति श्रीनिबंधसारे जातिविवेकः समाप्तः ॥ ० शके १५६४
चित्रवानुसंवत्सरे आश्विनवदि १२ तद्दिने लिखितः समाप्तः ॥
इदं पुस्तकं झालगीकान्दभट्टमुत्तमसोमनाथद्विजलिखितमस्ति ॥

For other (defective) MSS. of this treatise, see Rāj. Mitra, Bikāner Cat., p. 396; for a different *Jātinibandha*, by *Viṣṇunātha*, Notices, IX., p. 179. [H. T. COLBROOK.]

1640.

2321. Coll. 165; size 12½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

Brāhmaṇasārvasva, an exposition of the duties of Brāhmins, compiled, chiefly from the *smṛitis*, by *Halādyudha*, son of *Dhanamajaya*, and chief justice to King *Lakshmana Sena* of Bengal, whose era (and reign) began either in 1118-19 or in 1106-7. It begins:

दीपवद् द्योतयति यो भूभूवःसर्जगन्धर्ष ।

सवितुस्तं वयं भगीसपवर्गकरं नमः ॥ १ ॥

दधानं चतुरास्त्रायपूतां मुखचतुष्टयीं ।

मुनिमाद्यं नमामस्तं यंकजोदरवासिनं ॥ २ ॥

त्रिदिवाभरणञ्चालत्रयहेतुस्त्रयीमयः ।

त्रिवर्गप्राप्तिप्ररणिस्तरणिः श्रेयसे ऽस्तु नः ॥ ३ ॥

त्रिलोकपूज्यां नमति त्रिसंध्यं यां त्रिलोचनः ।

त्रिवर्गफलनिमीचीं गायत्रीं तामुपासहे ॥ ४ ॥

वंशे वात्स्यमुनेर्मुनेरिव सदाचारस्य विश्रामभूर

धर्माध्यक्षधर्मजयः समजनि ज्यायान्परज्योतिषः ।

यस्मिन् जुहति जातवेदसि हविर्व्योमांगणव्यापिभिर्

धूमैर्धूपितमंबु सिद्धसरितो वृंदारकैः पीयते ॥ ५ ॥

वांछातिक्रमसंभृते ऽपि विभवे ज्योतिर्जटाालीन्मणीन्

हित्वा यस्य जगत्त्रयस्य महसो जागर्ति कोपः कुशः ।

अप्येतस्य विलंघ्य शैलसदृशान् प्राग्द्वारि यद्वा द्विपान्

दूरोद्दंडितयज्ञयूपवृषभोत्क्षेपेण हर्षो ऽभवत् ॥ ६ ॥

अंतःप्रमोदशबलीकृतपक्षसूचि-

स्यूताश्रुमौक्तिकभरालसलोचनाभिः ।

गीतां पुरः सुरवधूभिर्मुष्य कीर्तिम्

आस्थानसीमनि सुराधिपतिः शृणोति ॥ ७ ॥

गोष्ठापंडी(1.गोष्ठीपंडो)दैवतयमनयमतिधैर्यसंपदां वसतिः ।

प्रकृतिरिव परमपुंसस्तस्यासीदुज्ज्वला गृहिणी ॥ ८ ॥

बभूव तस्याः प्रकृतेर्महानिव

श्रियो विलासायतनं हलायुधः ।

यत्कीर्तिर्भोनिधिवीचिर्दंड-

दोलाधरोहयसनं विभर्ति ॥ ९ ॥

लब्धं जन्म धर्मजयाद्भवतः श्रीलक्ष्मणस्त्रापतेर्

आवृत्त्या सदृशी निजस्य वयसः प्राप्ता महापात्रता ।

शब्दब्रह्मकरोदरामलकवद्भोगोत्तरा सत्कृपे- [॥ १० ॥

त्यस्ति प्राथेयितव्यमस्य कृतिनः किंचित् सासारिकं

येनासीदजितं न सिंधुलहरीधौतांजलायां क्षितौ

यस्याज्ञातमभूत् समभुवने नानाविधं वाङ्मयं ।

देवः स त्रिजगन्नमस्य महिमा श्रीलक्ष्मणः स्त्रापतिर्

नेता यस्य मनोविताधिकपुरस्कारोत्तरां संपदं ॥ ११ ॥

बाह्ये स्त्रापितराजपंडितपदः श्रेतांशु विबोज्ज्वलच्-

क्षास्त्रोत्सङ्गमहामहस्वनुपदं दत्त्वा नवे यौवने ।

यस्मै यौवनशेषयोग्यमखिलस्त्रापलनारायणः

श्रीमौल्लक्ष्मणसेनदेवनृपतिधैर्यधिकारं ददौ ॥ १२ ॥

आचारप्रयतांतरा क्रतुविधावुत्साहमातन्वती

प्रायश्चित्तविकाशनाद्विदधती हर्षप्रकर्षं हृदि ।

गार्हस्थ्यंशपरीयहयहवती निर्व्यूढवर्णस्थितिः

प्राणभ्यो ऽपि गरीयसी स्मृतिकथा यस्याभवत् प्रेयसी

[॥ १३ ॥

आसीत्कस्य न मंदिरे नयनयोर्जाता न कस्यातिथिः
 कश्चे केन धृता खणं न कुतुकाद्वेश्यांगनेव श्रुतिः ।
 धर्माध्यस्वहलायुधस्य सदृशो नास्याप्रियः को ऽप्यभूद्
 यः कृत्वा हृदये अनुरागतरलो नक्तं दिवा हृष्यति ॥ १४ ॥
 कांता(?) कर्णे)रोपितहेमकुंडलनिलनीलाश्वरश्मिच्छटा-
 संसर्गं प्रतिपाद्य कृष्णमभवद्भूयो ऽपि कृष्णाजिनं ।
 किं चान्यत्सुखरध्वनिष्कलयतो यस्येष्टिमग्न्यालये
 लोलाक्षीकररत्नकंकणरणत्कारैः कृतो मात्सरः ॥ १५ ॥
 पात्रं दारुमयं क्लृप्तिद्विजपते हेमं क्लृप्तिद्विजानं
 कुत्राप्यस्ति दुकूलमिदुधवलं कुत्रापि कृष्णाजिनं ।
 धूपः क्वापि वमदृताहुतिकृतो धूमः परः क्वाप्यभूद्
 अग्नेः कर्मफलं च तस्य युगपज्जागर्ति यन्मंदिरे ॥ १६ ॥
 निःस्वाध्याये व्यपगतवषट्कारशब्दोदये ऽस्मिन्
 वृत्तिच्छेदव्यसनिनि कलावस्थिचर्मावशिष्टः ।
 हुत्वा हुत्वा विधिवदमुना दीयमानं त्रिसंध्यं
 धूमोद्गारं वितरति हविः प्राश्य मंदग्निरग्निः ॥ १७ ॥
 आपीय श्रुतिसंपुटेन हृदये संस्थापिताः सूरिभिर्
 विन्यस्ताः सुरसन्ननिश्चलशिलाः पट्टांतरे शिल्पिभिः ।
 आवद्धाः कविभिर्विष्णुखलकथाबंधैः प्रबंधैरपि
 भ्राम्यन्ति प्रातिपत्तनं प्रतिगृहं प्रत्यंगणं यद्गुणाः ॥ १८ ॥
 मीमांसासर्वस्वं वैष्णवसर्वस्वमकृतं शैवसर्वस्वं(?) शैवं च ।
 पंडितसर्वस्वमसौ सर्वस्वं सर्वधीराणां ॥ १९ ॥
 आसन्नाः कति संति वा कति न किं क्षामंडले पंडिता
 व्याख्यातो मतिशालिना ऽयमुवटाचार्येण वेदः परं ।
 अस्पष्टं तदपीत्यनेन विदुषा विश्वप्रसिद्धैः पदैः
 संध्यादिद्विजकर्ममंत्रवचसां व्याख्यानमेतत् कृतं ॥ २० ॥
 आस्ते वाक्यतिसन्निभो ऽपि न पुमांस्तस्मात्परः साहसी
 यो वेदार्थविवेचनाय कुरुते सज्जं रसज्ञानं जनं(?) नान् ।
 किं त्वस्मिन्नुवटेन वर्त्म रचितं प्रागेव चेद्विद्यते
 व्याख्यानं कियदेकवेदवचसां तेनेदमारभ्यते ॥ २१ ॥
 सधं येन विचारयन्प्रविदिते येषामृषिच्छंदसां
 ये जानन्ति न देवतां परिचयो यैर्नोपयोगे कृतः ।
 विज्ञायापि पदक्रमं फलबहिर्भावेन तैः प्रत्यहं
 तादृग्दुर्वेदवेदभारवहनक्लेशः परं प्राप्यते ॥ २२ ॥
 अर्थविवोधेन विना न शब्दे
 अद्वा समुन्मीलति वैदिके ऽपि ।
 अकारि कर्मोचितवेदभाग-
 व्याख्या विमृष्यति हलायुधेन ॥ २३ ॥

भ्राता पद्धतिमग्रजः पशुपतिः श्राद्धादिकृत्ये व्यधाद्
 ईशानः कृतवान् द्विजाह्निकविधौ ज्येष्ठो ऽपरः पद्धतिं ।
 तेनास्मिन्मुना फलस्तुतिपरा[?] प्रस्तुत्य नानास्मृतोः
 संध्यादिद्विजकर्ममंत्रवचसां व्याख्या परं स्थापिता ॥ २४ ॥
 मीमांसाव्यवसायिभिः स्मृतिपरामर्शप्रकर्षस्थितैर्
 गायत्री द्विजपुंगवैः कति क्रियत्कृतो न वा व्याकृता ।
 प्रामाण्यस्य कृते विलिख्य वचनं नानामुनीनां मृदु
 व्याख्याने ऽप्येत खणं दृशमिह प्राज्ञाः प्रणीतो ऽञ्जलिः
 दत्तार्थरूपं प्रथममदत्तमपरैर्भुवि । [॥ २५ ॥
 सर्वस्वं ब्राह्मणां वै शब्दरूपमिमं ददौ ॥ २६ ॥
 सूक्ष्मावबोधकमदृष्टविनाशकारि(?) विनाशकारि)
 निस्तारकं किमपि भूषितकंददेशं ।
 एतन्निराविलमकारि हलायुधेन
 नेत्रद्वयोविसदृशं नयनं द्विजानां ॥ २७ ॥
 इह प्रथममुद्दिष्टं यथारंभप्रयोजनं ।
 वेदस्याध्ययनश्चाद्या ततः परमुदाहृता ॥ २८ ॥
 वेदार्थविज्ञानफलं तदनंतरमीरितं ।
 ऋष्यादीनां ज्ञानफलं दंतधावनकर्म च ॥ २९ ॥
 प्रातःस्नानं तथा प्रातःसंध्या च समुदाहृता ।
 माहात्म्यं सप्रपंचं च प्राणायामस्य दर्शितं ॥ ३० ॥

It ends : ब्रह्मणे वरदानं । ब्राह्मणभोजनं । यथाशक्ति
 विंशत्यपरब्राह्मणभोजनं । अस्त्रिद्रावधारणं च । शतपरिमिता-
 ध्यसनं कुर्यात् ॥

इत्यावसथिकमहाधर्माध्यस्वहलायुधकृतो ब्राह्मणसर्वस्वविधा-
 नपुस्तकं समाप्तमिति ॥ ० ॥ संवत् १८४५ इदं पुस्तकं भवानिरामेण
 लिखितं श्रीकाशीमध्ये गंगातटे मानमंदिरसोमनाथसमीपे ०

The front page contains the following note:
 "Having inserted many notes for recollection, and
 some crude versions in the margin, while arranging
 tracts for publication on subjects connected herewith,
 I have replaced this book (as no longer fit for the
 publick) by a transcript. H.C."

[H. T. COLBROOKE.]

1641.

1401. Foll. 182; size 13½ in. by 6 in.;
 large, clear, modern Devanāgarī writing; ten
 lines in a page.

Brāhmaṇasarvasva.

The transcript referred to in Colebrooke's note above. Though not always correctly copied, it is more easily consulted than the original.

इति० वेदाध्यापनवेदार्थज्ञानप्रशंसा fol. 10a; इति० दंतधावनं 10b; इति प्रातःस्नानं 15b, etc. (*sandhyā, gāyatrī, prāṇāyāma*, and *mantras*); इति० स्नानमंत्राख्याप्रकरणं 69a; इति० सहस्रशीर्षाध्यायव्याख्या 88b; इति वैश्वदेवशांत्याध्यायः 99b; इत्यतिथिपूजाप्रकरणं 101a; इति० पार्वणश्राद्धमंत्रव्याख्या 110b; इति भोजनविधिः॥ अथ गर्भाधानं fol. 112b, etc. (*samskāraḥ*); इति० दशकर्ममंत्रव्याख्या 152b; इति० आवसथ्यांतेष्टिकर्मणां निबंधः 180a.

The authorities referred to in the work are limited to *Purāṇas* (incl. the *Vishṇudharmottara*) and *smṛiti*-treatises, incl. several *Gṛihyasūtras*, the *Buhericagṛihyapariśiṣṭa*, fol. 153b; *Chandogapariśiṣṭa*, 13a, 19a, b, 20a, 40a, 63a, 85b, 86b; also *Kātyāyana's Yajñapārśva*, 153b, 155b, 156a, 158a; and frequently his *Chandogapariśiṣṭa* (छंदोगपरिशिष्टे कात्यायनः i.e. the *Karmapradīpa*), e.g. fol. 12a (K. 10, 1); 17a

संध्यालोपस्य चाकर्ता स्नानशीलश्च यः सदा ।

तं दोषा नोपसर्पति चैतनेयमिवोर्गाः॥ cf. K. 11, 16; fol. 17b (-K. 11, 2a, 3b); 86a (K. 13, 10); 110b मुनिभिर्द्विरशानं प्रोक्तं विप्राणां मर्यादामिना ।

नित्यमहि तमस्विन्यां सार्धं प्रथमयामतः॥ cf. K. 13, 9; fol. 154b (K. 7, 1-14); 155a (K. 8, 12); 155b (K. 13, 14-16); 156a (K. 6, 11); ib. (K. 7, 6); 156b (K. 5, 2, 3); 157a (K. 5, 10); ib. (K. 8, 1-10); 158a

ब्रह्मणे दक्षिणा देया यथावत्परिकीर्तिता ।

कर्माति ऽनुच्यमानायां (L. नापि) पूर्णपात्रादिका भवेत् ॥ [K. 15, 1, 2. fol. 159a (K. 13, 11-13); 159b (K. 14, 2, 3), etc.

Further, *Kurukabhāṣya* (1), viz. the comment on *Vāj. S. III., 63*, निवर्तयाम्यायुषे, fol. 123a.

Some *Smṛitis* are quoted at second hand from the *Rahasya* (? *Śivarahasya*), e.g. *Vṛihad-Yama*, 53b, 57b; *Rahasyapṛāyaścittē Vṛiddha-*

yamaḥ, 55b; *Vṛihan-Manu*, 29b (prose); also *Rahasye Manuḥ*: जपत्वा तु पौरुषं सूक्तं मुच्यते गुरुतत्त्वगः (M. 11, 251) ॥ Also simply '*Rahasye*,' 58a (prose).—The authorities most frequently referred to are *Yogi-Yājñavalkya*, and (on the *samskāras*) *Pārashara*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1642.

1547B. Foll. 18; size 10 $\frac{3}{4}$ in. by 3 $\frac{1}{4}$ in.; fairly good, recent Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Samnyāsapaddhati, a manual of the duties enjoined on those entering the order of ascetics, ascribed to *Śaṅkarācārya*.

It begins: श्रीशंकराचार्येभ्यो नमः । परमहंसानां संन्यासविधिं व्याख्यास्यामः । तत्र

कृच्छं च चतुरान् कृत्वा वपनार्थमनाश्रमी ।

आश्रमी चेन्नमृच्छं संन्यासयोग्यतां व्रजेत् ॥

आरूढपतिता यस्य कुनखी श्यावदंतकः ।

क्षीवः क्षीणांगविकलो न च संन्यासमर्हति ॥ १ ॥ इति व्रतयज्ञतपोदानहोमस्वाध्यायवर्जितं । [अथे ॥

शौचाचारपरिध्रष्टं संन्यासं नैव कारयेत् ॥ २ ॥

अज्ञातकुलशीलस्य निंदके द्विजदेवयोः ।

चौरचर्पटभूतेषु संन्यासं नैव दीयते (L. दापयेत्) ॥ ३ ॥

संप्रत्यवसितानां च महापातकिनामपि ।

व्रतानामभिज्ञस्तानां (L. ब्राह्मणां) संन्यासं नैव दापयेत् ॥ ४ ॥

इति दत्तात्रेयो सामान्यप्रयोगः ॥

चरेच्चत्वारि कृच्छ्राणि न्यासं कुर्वन्ननाश्रमी ।

आश्रमी कृच्छ्रमेकं तु कृत्वा संन्यासमर्हति ॥ ५ ॥

अथ संन्यासविधिं व्याख्यास्यामः ॥ पूर्वैश्वर्नादिश्राद्धं कुर्यात् ॥

देवं चार्धं तथादित्यं पैत्र्यं मातृकमानुषी ।

भौतिकं चात्मनश्चेति अष्टौ श्राद्धानि निर्वपेत् ॥

पूर्वोक्तदेशः सुमंगलो मनश्चक्षुःप्रसादकरः स्वस्तिहस्तकृतः (1)

श्राद्धद्रव्याणि च दूर्वाक्षतदधिवृत्तमधुलाजाप्रभृतीनि सुमंगलान्यन्यानि नादिमुखवृद्धिश्राद्धं समानं कार्यं ॥ ०

Fol. 3b: इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यविरचिते श्रीशंकराचार्यकृतसंन्यासविधिः समाप्तः ॥ सर्वेषां विधिः किंचिन्किंचिद्भेदो ऽस्ति ॥ अथ विरक्तकथनं ॥

परमात्मनि यो रक्तो [s]विरक्तः परमात्मने ।

सर्वैषणाविनिर्मुक्तो स भैषं भोक्तुमर्हति ॥

वैराग्यं त्रिविधं । एकं सहजं द्वितीयं मर्कटं तृतीयं इमंशान् ॥^०
... आचमनविधिः fol. 9b; अथ यतीनां स्नानविधिः 10a;
अथ जलसंध्या 12a; अथ योगीनां संबंधीनां संध्या 12b;
इति योगपट्टविधिः 15b.

Fol. 16b: इति शंकराचार्यकृतसंन्यासविधिः समाप्तोयं ग्रंथः ॥ अथानुरसंन्यासविधिः ॥ संन्यासयोग्यतां तप्तकृच्छ्रं चरेत् ॥^०

It ends: उदङ्मुखो गुरुः नित्यशुद्धमुक्तसत्यपरमानंदाद्वय-
ब्रह्मप्रतिपादकप्रणवमुपदिशेत् प्रणवव्याख्येवचनेन बोधयेत् । आ-
चार्यवचनं पंचीकरणं ॥ इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यविर-
चितं आनुरसंन्यासपद्धतिः समाप्तमगमन् ॥

For another work of the same title (or *Samnyāsavidhā*), ascribed to Śaṇmaka, see Rāj. Mitra, Notices, II., p. 101.

[H. T. COLEBROOKE.]

1643.

31. Foll. 73; size 9½ in. by 4 in.; good Devanāgarī writing of the earlier part of last century; eleven lines in a page.

Yati (or *Paramahansa*) -*Dharmasaṃgraha*, a digest of the duties of ascetics, by *Viśveśvara Sarasvatī*, son (or pupil) of *Sarvajña Viśveśa*.

It begins:

प्रथम्य विष्णुमात्मानं सच्चिदानंदमुक्तिदं ।

गुरुं सर्वज्ञविशेषं मायया धृतविग्रहं ॥ १ ॥

विश्वेश्वरसरस्वत्या क्रियते वेदमानतः ।

यतेः परमहंसस्य धर्माणामेव संग्रहः ॥ २ ॥

तत्र संन्यासाश्रमकालनिर्णयो जाबालश्रुत्या विहितः । ब्रह्मचर्यं समाप्य गृही भवेत् । गृही भूत्वा वनी भवेत् । वनी भूत्वा प्रव्रजेदित्याश्रमसमुच्चयः । तथा व्यवस्थितविकल्पो ऽपि यदि वेतरथा ब्रह्मचर्यादेव प्रव्रजेदिति । अत्यवस्थितविकल्पो ऽपि गृहाद्धा वनाद्धेति । आरुख्युपनिषदि च । गृहस्थो^०

अथ संन्यासविधिः fol. 4a; अथ ब्राह्मणलक्षणं 22a; इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकविश्वेश्वरसरस्वतीविरचिते परमहंस-
परिव्राजकधर्मसंग्रहे ज्ञानांतरंगधर्मसंग्रहः प्रथमः ॥ 29b.

अथ दंतधावनविधिः 32a; अथ आचमनविधिः 37a;

अथ प्राणायामः 39a; अथ जपविधिः 40a; अथ श्रवण-
विधिः 41a; अथ भैक्षप्रशंसा 45b; अथ नमस्कारविधिः
55a; अथ पर्यंकशौचं 57a; अथ योगपट्टविधिः 57b;
अथ निविद्धानि ib.; अथ प्रायश्चित्तं 62a.

वेदस्मृतिपुराणेष्वो वाक्यान्वेतानि यत्नतः ।

विश्वेश्वरेण मुनिना संगृहीतानि भागशः ॥

यतिधर्मप्रकाशाय ज्ञानमोक्षप्रसिद्धये ।

एकत्र (!) परमहंसानां मुमुक्षूणां विशेषतः ॥

इति परमहंसपरिव्राजकविश्वेश्वरसरस्वतीसंगृहीते यतिधर्म-
समुच्चये नित्याद्याचारः ॥

यतीनां प्रेतसंस्कारविधिं व्याख्यास्यामः fol. 72a.

It ends: अहं ब्रह्म भोक्ता ब्रह्म अन्नं ब्रह्म ॥ ब्रह्मर्षिणं ॥
गीतापाठः ॥ तेषां वस्त्रालंकरणं दद्यात् ॥ इति नारायणबलिः
समाप्तः ॥

Among the authorities cited by the author, are the following:—*Prayogasūtra*, fol. 62a; *Me-
dhātithi*, 17a, 37a, 45a, etc.; *Yatidharmasamuc-
caya*, 19b, 48a, 54a, 55a (cf. also fol. 72a, above); *Vāsudeva*, 72b; *Vyāsasūtra*, 29b, 42a; *Śaṅkarā-
cārya*, 26b; *Śivagītāh*, 24a; *Śaṭtrimśanmatu*,
5a; *Sureśvarācārya*, 26b, 42a; *Smṛityartha-
sūtra*, 4a.

For another MS. of this treatise (*yatidhar-
masamuccaya*), see Rāj. Mitra, Notices, V.,
p. 75; for another treatise on the same subject,
entitled *Yatisaṃskāraprayoga*, by the same
author, ib., I., p. 173.

[H. T. COLEBROOKE.]

1644.

1696d, Foll. 40; size 9½ in. by 3¼ in.; fairly written, in Devanāgarī, towards the end of the last century; nine lines in a page.

The same treatise. Incomplete.

It ends: इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकविश्वेश्वरसरस्वती-
विरचिते परमहंसपरिव्राजकधर्मसंग्रहे ज्ञानानांतरं धर्मसंग्रहः
(fol. 29b of preceding MS.) ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1645.

1563. Foll. 93; size 11 in. by 6½ in.; good, old Devanāgarī writing; 11-16 lines in a page.

Yati-Siddhāntanirṇaya, a very similar treatise on the same subject, by *Saccidānanda Sarasvatī*.

Unless the authors are the same, one of them has plundered the other wholesale.

It begins:

नमस्कृत्य गणाधीशं स्वाधारस्थितमीश्वर ।

वक्ष्ये सारतरं शास्त्राद् यतिसिद्धांतनिर्णयं ॥ १ ॥

सच्चिदानंदयतिना क्रियते वेदमानतः ।

यतेः परमहंसस्य धर्माणामेव संग्रहः ॥ २ ॥

तत्रादौ सत्यासाधर्मकालनिर्णयः ॥ ब्रह्मचर्यं समाप्य गृही भवेद्गृहाद्वनी भूत्वा प्रव्रजेदिति जाबालश्रुतिविहितः ॥ अथवस्थितधिकृत्यो ऽपि गृहाद्वा वनाद्वेति ॥ आरुख्युपनिषदि च ॥ गृहस्थो ब्रह्मचारी वानप्रस्थो वा लौकिकाग्नीनुदराधीयाग्नौ (१.० उदराग्नी) समारोपयेदिति ०

इति ० संन्यासग्रहणादिसर्वेषां कुटीचकादीनां संमिश्रितसकलधर्मसंग्रहः प्रथमोद्देशः fol. 29b; इति ० नित्याचारो द्वितीयः । 63a; इति ० निबंधक्रमरचनाप्रकारः समाप्तः ॥ यतिधर्मं संपूर्णं ॥ 80a; इति ० संन्यासग्रहणविधिः 84b; इति ० कुटीचकादित्रयाणां शौचादिविधिः 89a; इति ० परमहंसविधिः 91a.

It ends: इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमत्सच्चिदानंदसरस्वतिना संगृहीते यतिसिद्धांतनिर्णये यतेः प्रेतसंस्कारः क्रमः समाप्तः ॥ अन्यत्सर्वं पूर्ववत् ॥ इति श्रीसिद्धांतसारसप्तसूत्र संपूर्णं ॥ ० ॥ संवत् सके पंड्यारावरपे (!) नलनामसंवत्सरे । पूस वदी वारतीय रवीवार शुक्लमी (!) संपूर्णं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1646.

1062. Foll. 34; size 6½ in. by 3 in.; clear Devanāgarī handwriting of the latter part of the last century; seven lines in a page.

Samnyāsi-paddhati, a manual for religious mendicants of the *Vaiṣṇava* sect.

It begins: अथ संन्यासग्राह्यपद्धतिः ॥ प्रथमे गृहमाता-पिताभ्राताभगिनीपुत्रं प्रार्थयति । हो सर्वपरिवाराः अहं संन्यासं करोमि । तदनंतरमात्मगृहग्रामादि प्रदक्षिणा कृत्वा तत्र ग्रामांतरं गत्वा क्रोशप्रमाणं । तत्र स्नानं कुर्यात् । देवाचैनादिकं कृत्वा । देवपित्रादिस्मरणं कृत्वा । पुनर्गुरुदर्शनं कुर्यात् ०

इति संन्यासप्रार्थनविधिपद्धतिः fol. 3a; इति दशनामसंन्यासः 4a; इति तर्पणप्रयोगः 5b; इत्यष्टाद्विविधिः 7b; इति यज्ञोपवीतिमंत्रः 12a; शिखाहोममंत्रः 12b; दीक्षामंत्रः 13b; परिह्यामंत्रः 15a; -- इति चत्वार संध्याया विधिः 22a; -- इति श्रीदत्तात्रेयविरचिते महाज्ञानयोगपटं संपूर्णं । अथाश्रमविवेकं लिख्यते 31b; इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितं सप्तसूत्रदीक्षासारविवेकः । अथ संकल्पमाह । 33a.

It ends: वेदच्छुषिपितृतर्पणादि शुभकर्म श्राद्धाष्टकं कृत्वा वीर्यहोमपूर्वकं संन्यासग्रहणमहं करिष्येति (!) संकल्पः ॥ इति सप्तसूत्रमहावाक्यार्थविधिपूर्वकं पंचीकरणं समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1647.

619a. Foll. 16; size 9½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing; 12 or 13 lines in a page.

Yatisamśkāravidhivinirṇaya, an exposition of the purificatory ceremonies prescribed for ascetics.

There are some lacunæ, especially after fol. 7a (when a fresh paging begins), on fol. 8b, and 12a.

The MS. begins: यतिसंस्कारविधिः ।

सिद्धानंतरं पुत्रादिः शिष्यो वा ज्ञात्वा अधिकारसिद्धयर्थं वपनसूत्रावरणं कृत्वा देशकालौ संकीर्त्य ब्रह्मीभूतं नारायण-रूपिणं भिक्षुं शौनकोक्तविधिना संस्करिष्य इति संकल्प्याव्रणं नवं कलशमानीय त्रयोर्पदेकेनापूर्य तदुदकं ॥

गंगे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति ।

नर्मदे सिंधु कावेरि जले ऽस्मिन् सन्निधिं कुरु ॥

यच्च किंचिज्जगत्सर्वं दृश्यते श्रूयते ऽपि वा ।

छंतवैहिश्च तत्सर्वं व्याप्य नारायणः स्थितः ॥

नारायणः परं ब्रह्म तत्त्वं नारायणः परः । ०

इति यत्यौर्ध्वदेहिकविधिः । fol. 2b; ० बौधायनशौ-नक्यमस्मृत्यनुसायीचाराणुगृहीतो नारायणबलिप्रयोगः । 6a;

० नागरखंडानुसारीचरानुगृहीत आराधनप्रयोगः । 7b; याग-
कालः । 10a.

It ends: एवं कुर्वतः अश्वमेधादिफलं । इति यतिसंस्कार-
विधिनिर्णयः समाप्तः । सं ११२५ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1648.

554. Foll. 103; size 13 in. by 4½ in.;
fairly, written in the Bengali character, in Śaka
1710 (A.D. 1788); nine lines in a page.

Ācārācandrikā, a compendium of the duties
of Śūdras, by Śrīnātha Ācāryacūḍāmaṇi, son of
Śrīkarācārya. The *pūrvakhaṇḍa*.

It begins:

विचार्य मन्वादिमुनीन्द्रसंहिता
हिताय यत्कर्मनिविष्टचेतसां ।
आचार्यचूडामणिना वितन्यते
तुरीयवर्णाखिलकर्मपद्धतिः ॥

आचारचन्द्रिका चित्तकुमुदामोददायिनी ।
भूयात् परगुणानन्दश्रीजुषां विदुषामियं ॥

अत्र यद्यपि विप्रसेवैव शूद्रस्य विशिष्टं कर्म कीर्त्यते । यदतो
ऽन्यद्विकुरुते तद्व्यत्यस्य निष्फलमिति मनुवचनाद्विप्रसेवाव्यति-
रिक्ते कर्मणि शूद्रस्य फलाभावादप्रवृत्तिरेवावगम्यते । तत्तत्संहि-
तापुराणादिषु शूद्राणामपि कर्मविशेषेषु शौचाचमनयस्त्रयश्रादि-
ध्वधिकारश्रुतेरन्यत्रापि प्रवृत्तिरनुमीयते । मनुवचनस्य तु विशिष्टं
प्रकृष्टं निष्फलमस्यफलं फलशून्यमेवेति व्याख्यानमिति पारिजात-
कारादयः । ०

अथ शूद्राणां संक्षेपतो विहितनिषिद्धकर्मणि fol. 2a;
अथाचमनविधिः 9a; अथ दंतधावनं 16a;—अथ भोजन-
प्रयोगः 45b; अथ स्त्रीसंयोगः 55a; इति आह्निकविधिः
समाप्तः । इदानीमन्तेष्वादिसकलीर्ष्यदेहिकविधिनिर्णयमार-
भ्यते । 57b; अथ वृषोत्सर्गः 91a.

It ends: इति महामहोपाध्यायश्रीमच्छ्रीकराचार्यात्मज-
श्रीमच्छ्रीनाथाचार्यचूडामणिकृतायामाचारचन्द्रिकायां पूर्वखंडः
समाप्तः ॥

शाके विन्दिन्दुसिन्धुद्वीमाने श्रीशिवशर्मणा ।

अलेखि काशिवासिमीनसाचारचन्द्रिका ॥

For the author's *Śrāddhacandrikā*, see no.
1734, his commentary on *Jimūtavahana's Dṛya-
bhāga*, no. 1513.

[H. T. COLEBROOKE.]

1649.

2515. Foll. 147; size 11 in. by 4 in.; ex-
cellent Devanāgarī writing of about 1550 A.D.;
7 or 8 lines in a page.

Smṛitikamudī, an exposition of the religious
duties of Śūdras, composed (by Viśveśvara)
under the patronage of *Madanapāla*.

It consists of four books (*kalollūsa*) of 2, 4,
5, 5 chapters (*khraṇa*) resp.

For the introduction नमः सकलकल्याणकारणाय ०
see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 653.

It ends:

जयत्यखिल[—७—]भुवनगीतकीर्तिः सुत[ः]

महाराण(?) महारण or सधारणमहीपतेर्नन्दनपाल-
[पृष्ठीपतिः ।

अनेन कृतिना कृता स्मृतिपदांकिता कीमुदी

महाशैवसहोदरी मदनपारिजातानुजा ॥

इति श्रीकृतिमनोहरायां कीमुद्यां श्रीमदनपालराजेंदोः
आज्ञायकलोहामे पंचमः किरणः समाप्तोयं ॥

For other MSS. of this work, see Burnell,
Tanjore MSS., p. 133b; Rāj. Mitra, Bikānōr
Cat., p. 466.

[H. T. COLEBROOKE.]

1650.

2514. Foll. 179; size 10½ in. by 5 in.;
clearly written in Devanāgarī, about the middle
of last century; nine lines in a page.

Śūdradharmatattva (or *Śūdrakumalākara*), a
compendium of the religious duties of the
fourth caste, by *Kamalākara Bhaṭṭa*, son of
Rāmakrishṇa Bhaṭṭa. It begins:

प्रणम्य रामं पितरौ कमलाकरशर्मणा ।

रामकृष्णतनूजेन शूद्रधर्मो निरूप्यते ॥

तत्र शूद्रत्वमृदुसवर्णाजत्वं विप्रत्वादित्यत् । यद्यपि सगीह-
कालीने विश्वामित्रादौ च नैतत्तथापि तत्रादृष्टविशेषापरम्यशरी-
रत्वमेव ब्राह्मणत्वमन्यत्र तु पूर्वोक्तमेवं शूद्रे ऽपीति दिक् । ०

For an analysis of the work, see Aufrecht,
Cat. Bodl., no. 654.

According to Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner MSS., p. 499, this treatise forms part of *Ka-malākara Bhaṭṭa's* General Digest of Law, entitled *Dharmatattva-Kamalākara*, consisting of the following ten sections:—1. *Vratakamalākara*; 2. *Dānak.*; 3. *Karmapāka*; 4. *Śāntikam.* (or *Śāntirāma*, see no. 1741); 5. *Pūrtak.*; 6. *Ācārak.*; 7. *Vyavahārak.*; 8. *Prāyaścittak.*; 9. *Śūdradharmatattva*; 10. *Tīrthavidhi.*—See also the author's *Samśkārakamalākara* above, no. 1630.

The author wrote his *Nirṇayasindhu* in 1611–12 A.D. [GAIKAWAR.]

1651.

1444. Foll. 89; size 12 in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī, in 1801 A.D.; ten lines in a page.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

1652.

2800. Foll. 173, the first of which is missing; size 9 in. by 4 in.; indifferent Devanāgarī handwriting; eight lines in a page.

Śūdra(dharma)-uddiyota, another treatise on the duties of *Śūdras*, by *Viśveśvara Gāgābhaṭṭa*, son of *Dinakara Bhaṭṭa*, and nephew of *Ka-malākara Bhaṭṭa*.

The treatise is intended as a supplement to *Dinakara's Dinakaroddyota* (see no. 1606).

The second leaf begins: ति चतुष्कान्तमत्वं जा-
तिचतुष्पयापकजायंतरं वा ०

इति प्रतिलोमपट्टे fol. 3b; इति श्रीमन्नारायणभट्टसूरि-
सूनु रामकृष्णभट्टात्मजदिनकरभट्टसूनुगागाभट्टापरनामकविश्वेश्वर-
भट्टकृते शूद्रधर्मे जातिविवेकनिरूपणं 22a; इति ० शूद्रधर्मे-
निरूपणे सामान्यधर्मेनिरूपणम् ॥ विश्वेश्वरेण विदुषा नत्वा श्री-
राममादरात् । निरूप्यते य शूद्रस्य संस्कारा गुरुमार्गतः ॥ 35a;
इति ० शूद्रसंस्कारनिरूपणं 38a; इति ० शूद्रधर्मे पुण्याहवाचन-
नांदीश्राद्धादिविधिः 43a; इति ० शूद्रनांदीश्राद्धप्रयोगः 50a;

इति गागाभट्टकृतशूद्रकृत्ये सर्वहोमसाधारणविधिनिरूपणं 51a;
इति गभीधानं 51b; इति पुंसवनं 52a; इति जातकर्म 53a;
इति नामकर्म 56b; इति ० शूद्रविवाहप्रयोगः । अथ संस्कार-
त्वाच्छूद्रांतेष्टिप्रयोगः 78b;—इति तर्पणविधिः । अथ शूद्रस्य
देवापूजाविधिः 126a; इति ० शूद्रधर्मेनिरूपणे सकलाहिको-
पयोगिविचारः । अथ शूद्राहिकप्रयोगः 134b; इति ० प्रातः-
कृत्यं 137a; इति ० शूद्रोद्योते देशाचारानुरोधेन शूद्रस्य
नित्यतर्पणप्रयोगः 144b; इति ० विश्वेश्वरपूरितदिनकरोद्योते
शूद्राहिकनिरूपणं । ० अथ शूद्रश्राद्धमिहोच्यते 161a.

It ends: इति श्रीगागाभट्टपूरितशूद्रोद्योते श्राद्धोपयोगि-
निरूपणः शूद्राशौचे अन्ये विशेषाश्चास्माभिर्दिनकरोद्योताशौच-
कांडे (Rāj. Mitra, Notices, II., p. 114) कृत्स्नप्रवृत्तिता
इत्यलमतिविस्तरेण [ii] इति श्रीमद्विद्वन्मुकुटारलसन्माणिक्य-
मरीचिमंजरीपुंजधंजरितपदद्वंद्वारविंदश्रीमद्रामेश्वरभट्टसूरिसूनु-
श्रीमन्नारायणात्मजश्रीमद्रामकृष्णभट्टतनयजगद्गुरुधीरेयमीमांसा-
वर्तसंदिनकरतनूजगागाभट्टापरनामकविश्वेश्वरभट्टपूरितदिनकरो-
द्योते शूद्रधर्मेनिरूपणः समाप्तः ० मार्गसुदि १४ रवौ संवत् १८५९ ०
[?]

1653.

3009m. Foll. 31; size 13 in. by 8 in.; good Devanāgarī writing of A.D. 1830; Euro-
pean paper; fifteen lines in a page.

Kāyasthadharmadīpa, a manual of rules of conduct for men of the *Kāyastha* caste, by *Viśveśvara Gāgābhaṭṭa*.

From the political allusions, in the intro-
duction, to the emperor *Aurangzeb* (*Avraṅjēr*)
and to *Śivaji* of *Rājagiri* (? *Rājagriha*), the
founder of the Maratha power, the work would
seem to have been composed about 1660 A.D.

It begins:

सिंदूरं नयनं तृतीयकमतिशयामं गलं कज्जलं
खड्गांगं मुकुटं निशाकरकलामभुग्नमुक्तामणं ।

गंगावूनि निबद्धपिंगलजटापेटोत्थिता मालतीर्

विधाणो गिरिजामिवार्चितुमर्हौ देवः शिवायानु वः

या वीतिहोत्रजनोच[र]वेष्टिता पि-

[ii] १ ॥

प्यस्या सरोजसुहृदात्मभुवा सहैव ।

संसेवते मलयचंदनगंधवाहं

तस्यां हरिरसह राजगिरिश्रकास्ति ॥ २ ॥

तत्रास्ति राजनगरी शिवराजधानी
 यत्सौधशेखरगताश्चटकाः प्रभाते ।
 पारावता अपि च तांडवयति तुंडं
 तारासु तंडुलधियाप्य(?) ल. च) निवर्तयति ॥ ३ ॥
 तत्राभवच्छाहनराधिराजः स क्षत्रधर्मस्य नवावतारः ।
 सुरद्रुपुम्पोच्चयकामिनीभिः संगीयते यस्य यशःप्रशस्तिः
 कादंबिनीव जनजीवनदानहेतुः [॥ ४ ॥
 सौदामिनीव सकलारिविनाशनाय ।
 आलंबिनी भवति राजगिरेरिदानीं
 जीजाभिधा जयति शाहकुटुंबिनी सा ॥ ५ ॥
 तत्पुण्यराशिरभवच्छिवराजनामा
 यस्य प्रतापसविता क्रमते दिगंतं ।
 अस्तोदयाचलपराधैर्भुवि स्थितानाम्
 उद्योतपारणमिवाकलच्छिलानां ॥ ६ ॥
 प्रतापतपनो महत्प्रकुरुताद्दिनं ब्रह्मणः
 पराभवितुमीहतामपरकीर्तुं हूनि क्षणात् ।
 इदं तु महदद्भुतं दहति सातपत्नानयं
 न तापयति यैः स्वकं कृतमनातपत्रं शिरः ॥ ७ ॥
 दृष्टोद्दीप्यद्यवनदितिजो क्रांतिदानाय लोक-
 चाणायोग्रो बहुलकरुणासिंधुराशिर्वैभूव ।
 मन्ये यस्माद्ब्रह्मलदितिजाधीश्वरश्चो विदाम्ये
 स्थाने स्त्रीये निखिलविबुधान्स्थापयामास भूयः ॥ ८ ॥
 द्यावापृथिव्योर्हि समिद्धवत्योर्
 धाम्येव मध्ये किल यस्य कीर्तिः ।
 दिङ्मिश्रक्रोधधनंजयस्य
 प्रकाशयामासु समिधं या ॥ ९ ॥
 यस्तोत्पत्तिस्त्रिदशभवेने दुंदुभिध्वानकल्या
 को[६]पि स्पष्टो यवनभवेनेद्रादिनीपात रयः ।
 नास्त्रैवं सकृदपि जपो [६] व्रगजेवस्य कपोत्-
 कर्षं नित्यं जनयति चिरं जीवताच्छाहसूनुः ॥ १० ॥
 स्येनालंबीभवति भगवाभानुमानः(?) ल. ना) कविद्यद्
 गेहारंभीभवति गहने दावैश्चानरो ऽपि ।
 किं चाप्यश्रावदनजनितः सागरे मज्जते यत्
 सो ऽयं सर्वो जयति महिमा यत्प्रतापानलस्य ॥ ११ ॥
 यत्र क्षात्रमियाय भागैवभयवत् परं विश्वमं
 वंशो [६] 'गमहीपतेरपि महान्यस्मिन्पतंगायितः ।
 यत्नाम त्रिदशास्यहंतिपटुतायासीभवद्यावना-
 वंशीयोपमितोष्णभूतद्वयो वर्वर्ति' दिङ्मिश्रः ॥ १२ ॥

मयातवगिरेर्भृगु(?) भजति गोलकुंडाधिपः
 स दक्षिणदिगोश्चरं श्रयति दक्षिणाशाधिपः ।
 महापद्मपासितुं हिमगिरिं च दिङ्मिश्रः
 शिवो [६] यमवमन्यतां जयति राजराजश्रिया ॥ १३ ॥
 स्वपुत्र्यपशंकया सुमेरु
 वपुरर्ध्वयशंकितैरमेयः ।
 मुदशान्वयधाय भूभृद्वीन
 मृजतः स्वानि शिवाय दीपयंतौ ॥ १४ ॥
 त्वयि दित्सति याचकान्धनेशान्
 ददति त्वय्यथ वीक्ष्य ब्रान्धनेशान् ।
 शिवराजनिजाभिभूतिभीत्या
 स्वयमाशांचरतामगान्धेशः ॥ १५ ॥
 पीताः शास्त्रमहाणैवा भसिततां प्राप्ताः समुल्लासिता
 विश्वं भानुमतेव दीर्घितमिदं कात्स्न्येन लब्धा श्रुतिः ।
 नव्या सृष्टिरकारि सृष्टिविरहे ज्ञाता द्विजौधाः क्षमा
 वासिष्ठो त्वयि जामदग्न्यसदृश त्वय्येव संभाव्यते ॥ १६ ॥
 समस्तसामंतकिरीटरत्नानुबिंबिता यच्चरणोर्धरेखा ।
 सीमंतिनीनां समुवाच तेषां सीमंतसिंदूरशिरस्थिरत्वं ॥ १७ ॥
 दानोद्यते यत्करपद्मगर्भे रत्नप्रभासं वुलितान्बुद्धेर्भे ।
 कल्पद्रुदेशः सुरसुंदरीणां संप्राप संकेतनिकेतनत्वं ॥ १८ ॥
 पुरा निविडगर्जनेर्भृशमपाकृतं यैर्धनैर्
 जितं सखि मया स तान् प्रियतमो गृहीत्वा गतः ।
 विलोक्य गजसंवृतं पतिमुपेक्षारादिदं
 वदति सकुतूहलं पुनरहो यदधिप्रियाः ॥ १९ ॥
 अकञ्चरकुलोद्भवादुदिततापमंतापिता
 दिवाकरकरा दिवप्रथितकीर्तुपद्मादपि ।
 यदंबुवहगर्जितश्रवणनिश्रयाज्ञे ऽधुना
 तपक्षयविनिश्रयात्परमनिर्वृतिं भेजिरे ॥ २० ॥
 पिधाने दीनानां श्रयमिह ददाने धनकृतां
 लसद्गर्भे यस्य स्फुरति करगर्भे मृतमति(?) ।
 हरेरेपा योपा सपदि कमला हंत कमलाद्
 उपेत्येतद्विद्यावधिवसति लक्षाधिकधने ॥ २१ ॥
 अवरंगजेवयवनाधिपभीतविप्र-
 चाणाय यः परिगृहीतनवावतारः ।
 अन्यो ऽस्ति वा मलयभूवलयात्समुद्रा[त्]]
 सुत्रामभीतगिरिखण्डीतककः(?) गिरिरीखण्डीनककः)
 शिखुगवंशोद्भवयोरसंधे [॥ २२ ॥
 यः द्युज्जातिं प्रकटीचकार ।
 विजित्य सर्वान्धरणीपतंश्च
 यो ऽधारयच्छत्रमपावदात् ॥ २३ ॥

अज्ञानसिंधौ पतितान्मृतींश्च
समुद्धारार्जुनया स्वकृत्या ।
वेदान्तिमग्नानुदधी युगादौ
यथैव विष्णुः कमठः स्वरूपः ॥ २४ ॥

कायस्थप्रभुवंशजः समभवत्तस्य प्रधानो धिया
बालाजीति समस्तकार्यकरणोदारो महोत्साहकृत् ।
यस्याज्ञामुपयाति राज्यमखिलं सामाद्युपायैः स्फुटैर्
नीत्याद्यैश्च सुगोपितैरपि रिपून्सबाधते ऽहर्निशं ॥ २५ ॥

आवृजि(?)प्रभुतो मनीषया
यो मनीषिगणनाम्पज्ञानियात् ।
किं च धैर्यशिशोःपिधिकृतिं (!)
नीतिमार्गगधिया खयाकरोत् ॥ २६ ॥

तेन श्रीशिववर्मेणा नृपतिना स्वाध्यक्षतां प्रापितो
बालाजी समकारयच्छुभमतिः कायस्थधर्मोदयं ।
मीमांसार्थवसारगामिव च सा विश्वेश्वरेणादरात्
गागाभट्टपराभिधेन सुकृतानुष्ठानसंसिद्धये ॥ २७ ॥

ततो निबंधानवलोक्य भूयो भूयश्च हेमाद्रिमतं विचिंत्य ।
कायस्थधर्माचरणप्रदीपं गागाभिधेन प्रकटीचकार ॥ २८ ॥
ब्रह्मांडाखंडदंडाच (I. च) श्रीबल्लालशुभेच्छया ।
कायस्थधर्मदीपो ऽयं गागाभट्टेन निर्मितः ॥ २९ ॥

नत्वाभीरकशोरं चोरं विद्युद्धतो ऽप्यभिख्यायाः ।
कायस्थधर्मदीपं गागाभट्टस्तनोति लीलातः ॥ १ ॥

गागाभट्टपराख्यस्य विश्वेश्वरमनीषिणः ।
सुमनोमानसे शर्म मम निर्मातु निर्मितः ॥ २ ॥

तदुपोद्घातत्वेन आदौ जातिनिरूपणं क्रियते ॥ तत्र चातुर्वैख्य-
प्रयोजकमाह याज्ञवल्क्यः ॥ ०

इति कायस्थाचारदीपिकायां जातिविवेकनिरूपणं ॥
गागाभट्टेन विदुषा नत्वा श्रीराममादरात् ।
जातिं विविच्य संस्कारः कायस्थानां निरूप्यते ॥

कायस्थभेदकथनं तद्धर्मनिरूपणं ॥ निरूपणं च पञ्चपुराणे
रेणुकामाहास्ये ॥ ० fol. 10a; इति गागाभट्टकृते कायस्थ-
धर्मदीपे सामान्यधर्मनिरूपणं ॥ fol. 12b; इति ० संस्कारनि-
रूपणं ॥ fol. 15b; इति ० स्वस्तिवाचनविधिः fol. 16b;
इति ० पुण्याहवाचनादिप्रयोगः fol. 21b; इति ० सर्वहोमसा-
धारणप्रयोगः fol. 22b; इति ० नवग्रहमखप्रयोगः fol. 26a;
इति गर्भाधानं । ० पुंसवनं । ० अनावलोभनं । ० सीमंतः ।
fol. 27b; ० जातकर्म । ० षष्ठीपूजा । fol. 28a; इति
दत्तकपुत्रविधिः fol. 28b; इति नामकर्म । ० दोलारोहः । ०

कर्णवेधः । fol. 29a; ० उपवेशनं fol. 29b; ० अन्नप्राशनं
fol. 30a.

It ends: इत्यष्टपूर्तिप्रयोगः ॥ [?]

1654.

411. Foll. 393 (fol. 162 of which is mis-
sing); size 12 $\frac{3}{4}$ in. by 5 $\frac{3}{4}$ in.; clear, modern
Bengali handwriting; eight lines in a page.

Varshakaumudi, a calendar of religious ob-
servances enjoined for the different days of
the lunar year, by *Govindānanda Īcārya*, son
of *Bhaṭṭa Gaṇapati*. The treatise forms a
section of the author's *Kṛitīyakaumudi*.

It begins :

चिन्ताशमीयति धातरि व्रजवधूचिन्नेषु पाशीयति
स्वाराजि स्तुवति प्रसादविहितश्यामाद्युजन्मोयति ।
यन्नेत्राञ्जनचानुरी जलधिजावल्गाद्युजे ऽलीयति
क्षोणीभारहराय यादवकुलोत्तसाय तस्मै नमः ॥ १ ॥

धुनोतु ध्यानात्मसाकमन्त्राश्चिन्ताभिसंभृतं ।
गोविन्दवदनोदक्षताञ्जनयज्यजध्वनिः ॥ २ ॥

येन ज्योतिषपङ्कजेषु नितरां मार्तण्डविघ्नायितं
श्रीगोविन्दपदारविन्दयुगले लीलामरालायितं ।
वेदान्तस्मृतिसंततित्रिपथगोन्मेवे हि मात्रीयितं
केषां नोपरिशीलितो गणपतिर्भट्टः स तादृग्विधः ॥ ३ ॥

तत्तनुजन्मा विदुषामनुरागमभूलिकाभिरासिक्तः ।
मधुरिपुमदारविन्दश्चामृतमाधुरीरसाभिन्नः ॥ ४ ॥

आलोच्याखिलसंग्रहानविकलं दृष्ट्वा पुराणान्यपि
प्रोक्ताः सम्यगथो विविच्य मुनिभिर्मन्वादिभिः संहिताः ।
श्रीमन्नातपदारविन्दविलसद्गुलीभवोद्देशतः [५] ॥
श्रीगोविन्दकविः करोति ललितां वर्षाक्रियाकौमुदीं

अथ संवत्सरकृत्ये निरूपणीये प्रायशः कर्माधिकरण्यात्ता
विहितायां तिथीनां प्राधान्यात् प्रथमं तावन्तिथिस्वरूपनिरूप-
णपूर्वकं कर्मापयुक्तभागा निरूप्यन्ते । ०

It ends :

गोविन्दानन्दकृतिना कृतये वर्षाकौमुदी ।

इमां - - - भजन्तु कृतकृत्यां ॥

सर्वान्तर्यामिने तस्मै गोविन्दाय नमो नमः ।

यात्कृपा विदुषामस्यामनुरागप्रवर्तिनी ॥

इति श्रीगोविन्दानन्दाचार्यकृता वर्षाकौमुदी समाप्ता ॥

Then follow five leaves containing a table of contents in parallel columns.

For the author's *Sūdhikāumudī*, see no. 1744; his *Arthakāumudī*, (MS. 493), further on (Astronomy). [H. T. COLEBROOKE.]

1655.

2705. Foll. 131 (the first of which is missing), pagod (1)-262; size 8½ in. by 7½ in.; 4to.; modern Telugu handwriting; 13-18 lines in a page.

Kāṇḍarśa, a treatise on the times and seasons suitable for the performance of religious rites, by *Āditya Bhaṭṭa* (also called *Kavivalubha*, disciple of *Viśveśvarācārya*).

A MS. described by Rāj. Mitra, Notices, VII., p. 243, begins:

ब्रह्मादयो यद्वशा युगादिकालप्रभेदाश्च यदीयभेदाः ।
कालात्मकं सान्नकर्मतेये इहं नित्याय तस्मै नियतं नतो
[इति ॥ १ ॥ ०
विश्वेश्वराचार्यपदारविन्दप्रणामविस्तारितवाग्विलासः ।
आदित्यसूरिः स्मृतितत्त्वदर्शी कालं विनिर्येयति मन्दबुद्धौ
[॥ ३ ॥

The present MS. begins: ० स वृद्धिविधितूपेत्या-
न्दिवादिविषयस्तदुत्तरं विविच्यते । षट्त्रिंशन्मते ऽप्युक्तं ।

त्रिमुहूर्तापि कर्तव्या या तिथिवृद्धिगामिनी ।
यमुहूर्तेन कर्तव्या या तिथिः क्षयगामिनी ॥

On the fly-leaf, and outside, the work is wrongly marked as *Kālamādhavīya*.

इति कालादर्शे एकादशीप्रकरणं समाप्तं ॥ अथ पूर्वनिर्णयः ।
fol. 53a; इति ० महालयनिर्णयः fol. 66a; इति ० अष्ट-
कानिर्णयः fol. 67a; इति ० अलभ्ययोगप्रकरणं fol. 113a.

P. 146a:

दृष्ट्वा पुरातनपुराणवर्चांस्यशेष-
मन्वादिकस्मृतिवर्चांसि विविच्य तत्त्वं ।
सावत्तरागमवर्चांसि च कालतत्त्वं
निर्णीयते स्म कृतिना कविवल्लभेन ॥

इति श्रुतिस्मृतिहासपुराणमीमांसादिविचारमात्रचितय -
विकारनिर्णयेत्यर्थः ॥ इति कालादर्शे यज्ञकालनिर्णयप्रकरणं
समाप्तं ॥

कौविदाकृतदितयः (?1. कौविद्यकृत्तवितथाः) कवि-
विज्ञापनं शृणुत लोकचितप्रणामाः । [वल्लभस्य

कालस्य निर्णयकरं कृतिमस्मीयाम्
एतां निरस्तमदमत्सरमाद्रियञ्च ॥

विज्ञानयोगिनो विश्वरूपाचार्यस्य निश्चयः ।
गृहेस्य धर्मयोर्भाष्यं (!) तथा स्मृतिमहाख्ये ॥

विश्वादर्शं नित्यादर्शं मदनं स्मृतिचंद्रिकां ।
अपराकीं कल्पतरुं शिवस्वामिमतं तथा ॥

वालरूपं स्मृतिरत्नं मंजूपां मानवं मतं ।
स्मृतिसंग्रहणं धर्मप्रदीपं कारणागमं ॥

ज्योतिषाणां च तंत्राणि वास्तुतंत्रं समीक्ष्य च ।
न्यायैः सम्यग्विचार्यं कालादर्शं मया कृतः ॥

अतंत्रवचनानां ये मूलं पृच्छन्ति पंडिताः ।
तेषां प्रेक्षा इमे ग्रंथा इति दत्तं मयोत्तरं ॥

इत्यादित्यभट्टोपाध्यायस्य मूलः (!. मूलेः) कविवल्लभापरनाम्नो
गर्गकुलतिलकस्य कृतिः कालादर्शो नाम कालनिर्णयः समाप्तः ॥

This might seem to be the end of the work, as is the case in the Calc. MS., referred to (which, however, omits the six *ślokas*). The present MS., however, after two blank pages (148-9), proceeds:

प्रबुद्धे (!) च शुक्लपक्षे हरेर्दिनं इति ।
तत्कुचं श्रवणोपेते पावने परिकीर्तिते ॥ ०

इति ० अपाक्रमेनिर्णयप्रकरणं । अत्र चंद्रदर्शनवर्जमाह
पराशरः । fol. 156a; इति ० पूर्वद्वयनिर्णयः fol. 251a;
इति ० अमावास्यानिर्णयः ॥ अथ मन्यन्तरादीनां युगादीनां
निर्णयः । ० fol. 261a.

In this second portion several lacunæ occur, esp. at foll. 229-30, 237-38, which are left blank.

It ends rather abruptly: आवृत्ता प्रकारेण । तमाह
बृहन्मनुः ॥ --

For another (incomplete) MS., see Bikāner Cat., p. 399.

The work must have been composed prior to the middle of the 14th century, as it is quoted in the *Kālamādhava* (ed., p. 83).

[MACK. COLL.]

1656.

2490. Foll. 203; size 11 in. by 4½ in.; excellent Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Mādhavīya-Kālanirṇaya, also called *Kālamādhava* or *Kālamādhavīya*, another work, in five chapters (*prakaraṇa*), on the same subject, by *Mādhavācārya* (? *Sīyaṇa*).

The work was written (probably about 1360 A.D.) after the completion of the author's commentary on the *Parāśarasamṛiti* (and his *Vyavahāramūdhava*), to which it forms a kind of supplement. It has been edited, in the Bibliotheca Indica, by Paṇḍit Candrakānta Tarkā-lankāra (1885-88). See also Weber, Cat. Berl., no. 1166-67; Aufrecht, Cat. Bodl., no. 642.

The MS. is dated; संवत् १६७९ वर्षे आषाढवदि ११ बुधवासरे लिखितम् ।

[GAIKAWAR.]

1657.

2056. Foll. 186; size 11½ in. by 5 in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; 9 or 10 lines in a page.

The same work.

[GAIKAWAR.]

1658.

1097. Foll. 113; size 12½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing, of 1790 A.D.; 10 lines in a page.

Mādhavīya-Kālanirṇaya.

[H. T. COLEBROOKE.]

1659.

116b. Foll. 32; size 10 in. by 3¼ in.; legibly written, in Devanāgarī, about A.D. 1750 (foll. 1-6 by a different hand from the rest); 7-11 lines in a page.

Kālanirṇayadīpikā, a summary, in 300 couplets, of the subjects treated in the preceding work, by *Rāmacandrācārya* (son of *Kṛishṇācārya*, and grandson of *Anantācārya*), pupil of *Gopāla*.

According to Prof. Bhandarkar, Report for 1883-84, pp. 58-60, *Rāmacandra*, who was also the author of the *Prakriyākaumudī* (see nos. 613 seq.), lived in the 15th century (c. 1450).

It begins:

कालचक्रप्रयोक्तारं नन्वा श्रीविद्वत् गुरुम् ।

धर्मज्ञानार्थमात्मनः कालनिर्णयदीपिकां ॥ १ ॥

यद्यप्यर्थवशात्प्राप्तं स्पष्टतायै क्वचित् क्वचित् ।

प्रपंच्यते स्वशब्देन मूलग्रंथानुसारतः ॥ २ ॥

मासाः सावनसौरचान्द्रभुवोर्द्वा विंशता संक्रमाद्

आसंक्रान्तिसितादिपञ्चयुगतः सर्वस्वगुह्या क्रमात् ।

नाडीषष्टिमिताकैराश्विनगतत्रिंशंशभाक्त्रिष्व-

क्षिप्तो भावधरेवमेव दिवसः प्रोक्तश्चतुर्धा बुधैः ॥ ३ ॥

It ends:

दुर्बोधग्रंथसिद्धांत[र्थांत]संघातभञ्जिका ।

सुखदृष्ट्या ऽकारि रामार्थैः कालनिर्णयदीपिका ॥

इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीगोपालगुरुपूज्यपादशि-
ष्यश्रीरामचन्द्राचार्यकृता कालनिर्णयदीपिका समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1660.

2513. Foll. 157; size 10½ in. by 4½ in.; well written, in the Devanāgarī character; mostly ten lines in a page.

Kālanirṇayadīpikā, with a commentary (*vīra-
raṇa*), by *Rāmacandra's* son *Nṛsiṃha* (A).

The commentary begins:

श्रीविद्वत् श्रुतिशिरःप्रथितप्रभावं

भावाद्भैरवानसरोवरराजहंस ।

श्रीरामचन्द्रगुरुनेकमनेकशास्त्र-

पारीणकोविदधुरीणमहं नमानि ॥ १ ॥

येन व्याकरणार्णवैकतरणिः सा प्रक्रियाकौमुदी

वेदान्तानुमता च वैष्णवमहासिद्धान्तसङ्कीर्णिका ।

कालज्ञानविधौ व्यथाय विबुधानन्दप्रवन्धचयं

कृष्णाचार्यसुतः स नः सुखयतु श्रीरामचन्द्रो गुरुः ॥ २ ॥

श्रीरामचन्द्रकृतिना निधिना कलानां
आनीतमेतमधुना वसुधासुतायाः (? ० सुधायाः) ।

श्रीकालनिर्णयकृदुक्तिसुधाभिसारम्
आपीय कर्णपुटकैः कलयन्तु कालं ॥ ३ ॥

तत्सूनुना समयनिर्णयदोषिकायां ।
गाम्भीर्यगर्भपदपद्यगुणान्वितायां ।
निर्णयिते विवरणं कथशः प्रवीणैर्
आचूलमूलमवलोक्य विवेचनीयं ॥ ४ ॥

It ends :

इति विवरणमेतद्वीपिकाया मया यत्
कृतमनुसृतवाक्यं न्यायविन्यासगर्भं ।
स्मृतिसदृशतत्त्वदर्शितानेकभावं
सुजनजनमनस्तद्वीक्ष्य वैलक्ष्यमेतु ॥ १ ॥
श्रीरामस्वामिनामा रघुपति(*)रकरोन्मत्तशास्त्रे अभिषेकं
यस्याचार्योभिधां च स्वयमदित ततो ज्ञातसर्वांगमार्थः ।
यश्चक्रे पञ्चरात्रागमद्वयमयं वल्लभानां त्रयं सो
ऽन्ताचार्यः कुलेशः शमयतु दुरितं मे विमुक्तार्थमनुः ॥ २ ॥
तत्सूनुः श्रीशमेवाचरणविबुधगणानन्दि यो न्याययुक्तं
भाष्यं सारं श्रुतीनामकृतं नृपसभे वादिवृन्दं विजित्य ।
गोपालाचार्यमुख्यान् सुतरतिरभवच्छस्य सो ऽस्मान्नृसिंहा-
चार्यो ऽव्यात् कल्यवर्जितं प्रभवति सततं यस्य गोत्रं
[पवित्रं ॥ ३ ॥

तत्पुत्रः पात्रभूतो निगमनयसुखादृशानां गिरां यो
व्याकृत्यां सूत्रवृत्तिं सदसि नरपतेः संदधौ रामनाम्नः ।
यस्याभूतां सुतौ द्वौ द्विजकुलतिलकौ श्रीनृसिंहाचार्याना-
चार्याभ्यां सो ऽवताप्नो निजजनसुखकृत् कृष्ण आ-
[चार्यवर्यः ॥ ४ ॥

तत्पुण्यानां फलं यः सुतमयमभवद् भ्रातृभक्तिप्रसक्तो
गोपालाचार्यदीक्षाक्षपितकलिमलोऽनेकविद्याविदग्धः ।
प्रख्याताः सर्वविद्वत्सर्दसि बहुविधा यस्य ते ते प्रवच्याः
सो ऽन्तर्वाणिप्रणम्यो मम मनसि सदा वर्ततां राम-
[चन्द्रः ॥ ५ ॥

तज्ज्येष्ठभ्रातृपुत्रः परिकलितकलः श्रीगुरो रामचन्द्रात्
काव्यानां येन टीका व्यरचि स कर्णाम्भोनिधिर्ज्ञा-
[नसिन्धुः ।

श्रीकृष्णाचार्यसंज्ञो गुरुस्यमवतान्नां कृपां प्राप्य यस्य
श्रीरामाचार्यसूनुर्विवरणमकरोद्वीपिकाया नृसिंहः ॥ ६ ॥

* नरपति ० D.

† कल्यवर्जितं A.

इति श्रीमत्सर्वशास्त्रज्ञसकलसदागमाचार्यपरमहंसपरिव्राजक-
श्रीगोपालगुरुपूज्यपादशिष्यश्रीरामचंद्राचार्यसुतश्रीनृसिंहाचार्य-
विरचितं कालनिर्णयदोषिकाविवरणं समाप्तं ॥

[GAIKAWAR.]

1661.

1323. Foll. 82; size 12 $\frac{3}{4}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.;
legibly written, in Devanāgarī, by two hands,
in 1805 A.D.; eleven lines in a page.

Nṛsiṃha's Kālamirṇayadīpikā-vivaraṇa (B).

[H. T. COLBROOKE.]

1662.

2644. Foll. 145; size 10 in. by 4 $\frac{1}{4}$ in.;
fairly written, in Devanāgarī, ten lines in a
page.

The same work (C).

Dated : संवत् १६०४ वर्षे माघवदि ११ रवौ लिखितं ॥

[GAIKAWAR.]

1663.

181a. Foll. 134; size 10 $\frac{1}{2}$ in. by 4 in.;
legibly written, in Devanāgarī, A.D. 1678; foll.
105-131 by a different hand from the rest;
ten lines in a page.

Kālamirṇayadīpikā, with *Nṛsiṃha's* commen-
tary (D).

For other MSS. of these works see Rāj.
Mitra, Notices, I., p. 75; VII., 53 (without
the final verses 2-6).

[H. T. COLBROOKE.]

1664-1666.

885, 886, 887. Foll. 1-179, 180-380, 381
-558, the first 36 of which were apparently
lost, and replaced by 35 leaves in a more
modern handwriting, as was also the last leaf
(including the date); size 10 $\frac{1}{2}$ in. by 4 in.; on

the whole fairly written, in Devanāgarī, by different hands, about the middle of the last century; 7-10 lines in a page.

Rāmaprakāśa, a commentary on *Rāmānandā's Kālanirṇayadīpikā*, composed by (order of) *Kṛipārāma(nṛipati)*.

The real author probably was *Rāghavendra*, son of *Kāśinātha*; see his digest of matters relating to *ācāra* (nos. 1600-1602), bearing the same title as the present commentary.

It begins: श्रीसांख्यवल्ले ॥

यतः सर्वं विश्वं भजति जनिसत्तालयं निदं
य आत्मा सर्वेषां स्थिरचरजडानामपि विभुः ।
तमेतं भास्वतं विधिहरिमहेशानवपुषं
नमस्यामः कामं परमकमनीयं सुकृतिनां ॥ १ ॥
अज्ञानध्वातहतोरं कर्तारं सर्वसंपदां ।
आनंदामृतदातारं सवितारं भजामहे ॥ २ ॥
लोकाभिरामं श्रीरामं भक्तानां कामदं परं ।
नीलोत्पलदलश्यामं सरामं तं भजामहे ॥ ३ ॥

धर्मज्ञानार्थमित्यनेन धर्मज्ञानासुराधिकारीति निर्धारितं
कालनिर्णयविधानेनैव कालनिर्णयार्थस्याऽस्याश्च प्रकाश्य
प्रकाशभावलक्षणः संबन्धो ऽवोधि । दीपिकेत्यनेन स्पष्टार्थता
सूचितेति भाव इति ०

इति गौरक्षत्रकुलोद्भव(L.गौड०)० नृपतिश्रीकृपारामविरचिते
विधेयाविधेयविचारमहातरंगितकालतत्त्वाख्यवसंचारोपायसेतुतर-
णिभूते रामप्रकाशनामग्रंथे संवत्सरांतकालस्वरूपनिर्णयः fol.
90b; इति ० घटिकामुहूर्तादिविभागादिकसामान्यतिथ्यंतनिर्णय-
प्रकरणं fol. 133b; इति ० व्रतादिविषये तिथ्यादिकालनिर्णयः
fol. 511b.

It ends: अत्र वर्ज्यान्वाह परिशिष्टे ।

शाकमांसं मसूरं च चणकान्कोरदूषकान् ।
मांसं मधु परान्नं च वर्जयेदौषधस्तके इति ॥

इति गौडक्षत्रकुलोद्भवमाणिक्यचंद्रान्वयमहामतिकपरमज्ञान-
विराजमानमानोज्ञतर्कप्रतापोज्जितनृपतिश्रीकृपारामविरचिते
इष्टिकालनिर्णयसेतुभूते रामप्रकाशनामग्रंथे समाप्तिमफाणीत् ॥
संवत् १६६२ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1667, 1668.

2104, 2105. Fol. 493; size 9½ in. by

4½ in.; written, in Devanāgarī, by different hands, in the earlier part of the last century; 8-17 lines in a page.

Kālatattvavivecana, another treatise on the times and seasons suitable for the performance of religious and civil obligations, compiled by *Bhaṭṭa Raghunātha (samvāt-sthāpati)*, son of *Bhaṭṭa Mādhaba*, grandson of *Bhaṭṭa Rāmeśvara* and nephew of *Bhaṭṭa Nārāyaṇa* (and *Śrīdhara*), in the year Samvat 1677 (A.D. 1620).

It begins:

पितरं माधवमंवां ललितं नारायणं पितृव्यं च ।
सहजमथ विश्वनाथं गणपतिमीशां च शारदां नत्वा ॥ १ ॥
रामं च सीतयोपेतं रघुनाथेन रच्यते ।
सप्तादस्यपतिना सम्यक् कालतत्त्वविवेचनं ॥ २ ॥
तत्रादौ बहुवाच्यत्वात्तिथितत्त्वं विविच्यते ।
पञ्चाङ्मासाधिमासादि यथामति विवेक्ष्यते ॥ ३ ॥

तत्र तिथिर्नामासांशकसर्वानुस्यूतनित्यकलाप्यतिरिक्तानां
प्रतिपद् ०

It ends:

अज्ञस्य शोकमग्नस्य कृपे ऽस्मिन्नतिदुःशके ।
यत्पारगमनं तत्र हेतुगौरुकृपैव मे ॥ १ ॥

सप्त[सप्त suppl. B.]रसभूमिति ऽन्दे
कार्तिकसितमुनी रविवारे ।

ग्रंथपूर्तिमुकृतिं रघुनाथो
राघवस्य परमपतिस्तत् ॥ २ ॥

चतुःसमुद्रीपरिखा धरित्री
शिष्यप्रशिक्ष्यैर्गृहिभिस्तुवयैः ।
यस्याचिता ब्रह्महरीशक्त्यैः
स्वसूनुभिर्यश्च तुरीयरूपः ॥ ३ ॥

नारायणश्रीधरमाधवाख्यै
रामेश्वरः सो ऽर्जुन गाधिर्वंशे ।

तस्यांतसूनो रघुमाधवस्य
यददर्शनीसागरपारगस्य ॥ ४ ॥

वर्णाश्रमाचारसमूलसंवित्
तत्पूर्वकानुष्ठितिर्विश्रुतस्य ।
मध्यः सुतो ऽजायत विश्वनाथ-
प्रभाकराभ्यां जनुमा गुणैश्च ॥ ५ ॥

ससादस्यपतिर्वशीयो रघुनाथ इति श्रुतः ।
तेनेदं निर्मितं सम्यक् कालतत्त्वविवेचनं ॥ ६ ॥

तत्संतो द्रष्टुमर्हति सदसद्भाक्लिहेतवः ।

मीमांसाधर्मशास्त्रेण सम्यक्कृतपरिग्रहाः ॥ ७ ॥ ० ११ ॥

इति श्रीमत्पद्माक्षप्रमाणाभिज्ञश्रीभट्टमाधवविद्वद्वर्यात्मजस-
सादस्यपतिभट्टरघुनाथकृतं कालतत्त्वविवेचनं संपूर्णं ॥

[GAIKAWAR.]

1669.

1840. Foll. 392; size 13½ in. by 6 in.;
fair, modern Devanāgarī writing; twelve lines
in a page.

Kālatattvavivecana.

[DR. JOHN TAYLOR.]

1670.

1468. Foll. 174 (and 2 *buddhipatras* be-
tween foll. 9 and 10); size 9 in. by 3½ in.;
indifferent Devanāgarī writing; eleven lines
in a page.

Kālanirṇayaprakāśa, another treatise on the
same subject, by Rāmacandra (son of Viṭṭhala
Bhaṭṭa, and grandson of Bālakṛishṇa Bhaṭṭa,
with the family name of *Tatsat*).

It begins :

श्रीनृसिंहपदद्वंद्वं नत्वा गणपतिं गुरुं ।

रामचंद्रो गतिसंक्षिप्तं कुरुते कालनिर्णयं ॥

तत्र कालो द्विविधः । नित्यः खंडश्च । नित्यस्वीश्वररूप
एव । अनादिरेष भगवान् कालो ज्ञातो जज्ञरो ज्ञमर इति
वचनान् । खंडः क्षणादिपराधीनः । तत्र नित्यस्य न निर्णयो
अनुपभोगात् । खंडस्य संवत्सरायनचतुर्मासादिरूपेणानेकविधिः ।
तत्रादौ संवत्सरो निर्णयते । स च द्वादशमासात्मकः काल-
विशेषः । द्वादश मासाः संवत्सर इति श्रुतेः । ०

The arrangement is similar to that adopted
by *Mādhava*, who is frequently quoted by the
author.

Date of MS.: शंभत् १८५६ वैशाखकृष्णपक्षे पारिया १
शंख १२०६ । ०

For other MSS., see Rāj. Mitra, Notices,
IV., p. 284; Bikāner Cat., p. 401.

According to Prof. Bhandarkar, Report for
1883-84, p. 50, the mother of this *Rāmacandra*
was the daughter of *Raghuṇātha Bhaṭṭa*, the
son of *Mādhava Bhaṭṭa*, and grandson of *Rā-
meśvara Bhaṭṭa*. If so, the author's date
would be approximately determined (latter part
of 17th century) by that of his grandfather,
who wrote his *Kālatattvavivecana* (nos. 1667-68)
in 1620 A.D. [H. T. COLEBROOKE.]

1671.

2044. Foll. 124; size 11 in. by 5 in.;
well written, in Devanāgarī; 7-13 lines in a
page.

Kālanirṇayasiddhānta, a summary of the
rules laid down by some of the preceding
writers, in 114 ślokas, with a commentary,
composed in 1653 A.D. (by *Mahādevavid*, son
of *Śrīkālagit*; from materials compiled) by
Raghuṇātha, son of *Jayarāma*, and grandson
of *Vaikuṇṭha* of Velāvatapura near Sihor in
Kathiawar (A).

It begins :

शिवं कालतनुं नत्वा विपश्चिज्जनतुष्टये ।

कालनिर्णयसिद्धान्तं वक्ष्ये ग्रंथानुसारतः ॥

The commentary begins with three ślokas,
the first of which is :

ग्रन्थ्येकरदं देवं शारदां गुरुमेव च ।

कालनिर्णयसिद्धान्तं व्याकुर्वे विशदोक्तिः ॥ ०

अथ ग्रन्थकर्ता स्वामीष्टं प्रतिजानीते । ० । ग्रन्थानुसारत
इति । ग्रन्था माधवाचार्यरामचन्द्राचार्यरघुनाथवाजपेयिप्रभृतिर-
चिता निबन्धाः ०

At the end the following account is given
of the author :

श्रीमत्सिंहपुराणिके द्विनिगमो वेलायटाख्ये पुरे

श्रीतस्मार्तविधानसारश्चतुरो वैकुण्ठनामाभवत् ।

तत्सूनुर्जैयराम आद्य उदितः श्रीरामनामापरम्

तत्पुत्रे हरिराम इत्यभिधया ब्रह्मेशविष्णूपमाः ॥ ११५ ॥

तत्र श्रीजयरामजेन रघुरामेणात्र बुद्धा स्वया
 ज्ञानानेकनिबंधकान् विलिखितं निश्चित्य यद्व्यतः ।
 तद् दृष्ट्वा गिरिनाराजमहितः श्रीकालजित् तत्सुतो
 वृत्तैस्तर्कहरोन्मितैर्वृत्तैश्च यद्व्यतः महादेववित् ॥ ११६ ॥
 स्वस्त (!) श्रीमन्मृपविक्रमान्नववियत्सन्नेदुसंख्ये ऽब्दे
 मार्गे मासि सिते दले स्मरतिथौ वारे भृगोर्वैभे ।
 साध्ये युज्यथ तैतलाख्यकरणे श्रीमद्भुजाख्ये परे
 दृष्ट्वाथ रघुरामकृष्णमकरोद्गं महादेववित् ॥ ११७ ॥
 शाके विक्रमभूपतेर्गंगनभूषणन्दुसंख्ये ऽयने
 सौम्ये माधवमासि उज्जलदलभानोस्तिथौ पुष्यभे ।
 जीवारे युजि गंजनासि करणे घटे भुजे पत्रने
 व्या ऽर्थे जयरामजेन रघुणा ग्रंथस्य बुद्धा कृता ॥ ११८ ॥

Commentary thereon: अथ ग्रंथकर्ता स्वात्मानमुप-
 दिशति । श्रीमत्सिंहपुरस्य लोकप्रसिद्धशीहोरपुरस्यांतिके समीपे
 वेलावटाख्ये पुरे लोकप्रसिद्धवेलावटपुरे* द्विनिगमी द्विवेदी
 वैकुण्ठनामा द्विजो ऽभवत् ॥ ११५ ॥

० अनेकनिबंधकान् माधवकालतत्त्वविवेकादिनिबंधान् ज्ञा-
 त्वा ० ॥ तत्सर्वं दृष्ट्वा विलोक्य श्रीगिरिनारो रैवताचलः तस्य
 राजा तेन महितः पूजितः श्रीकालजिद् वाडवः तस्य सुतो
 महादेववित् तर्कहरोन्मितैर्वृत्तैः षोडशोत्तरशतैरिमं (!) ग्रंथं व्यर-
 चयदिति ॥ ११६ ॥

० ११७० संख्ये ऽब्दे ० स्मरतिथौ त्रयोदश्यां भृगोर्वैभे
 कृत्तिकानक्षत्रे साध्ये युजि साध्ययोगे तैतलाख्यकरणे एवं पंचांगे
 श्रीमद्भुजाभिधे पुरे रघुरामेण कृष्णं रचितमर्थं विलोक्य महादे-
 ववित् ग्रंथमकरोदलिखत् ॥ ११७ ॥

अथ टीकालिखनसमयं (!) व्याख्याता रघुमुपवदति ॥ ११९० ॥
 एतादृशे समये भुजे नगरे द्विवेदिजयरामजेन रघुरामेण ग्रंथस्येयं
 व्याख्या बुद्धा मनीषया कृतेति ॥ ११८ ॥

इति श्रीद्विवेदिगिरिनारोत्रिजयरामसुतरघुरामविरचितो निर्यय-
 सिद्धान्तः सटीकः समाप्तिं समगमत् ।

[GAIKAWAR.]

1672.

2045. Foll. 124; the same size and hand-
 writing.

The same work (B).

[GAIKAWAR.]

* Thus A; ० उपदिशति । श्रीमत्सिंहपुरे लोकप्रसिद्धे
 वेलावटपुरे ॥ B.

1673.

2521b. Foll. 23; size 10½ in. by 4½ in.;
 fairly good Devanāgarī writing of 1705 A.D.;
 13 or 14 lines in a page.

[Hemādri-] *Kālanirṇaya-saṁkṣhepa* (or *saṁ-
 graha*), by Bhaṭṭoji Dīkṣita, son of Lakṣmi-
 dhara Sūri; on the divisions of time with
 reference to the observance of expiatory, ob-
 sequial and domestic rites, in accordance with
Hemādri's digest.

It begins: मासश्चतुर्थी । त्रिंशता दिनैः सावनः । सूर्यस्य
 संक्रमादा संक्रांतिः सौरः । पक्षद्वयेन चान्द्रः । अश्विन्यादिरेव-
 र्यंतनक्षत्रपरिवर्तनेन नाक्षत्रः । दिवसो ऽपि चतुर्थी । अहोरात्रः
 सावनः । सौरमासत्रिंशंशः सौरः । तिथ्यवच्छिन्नश्चांद्रः । चंद्र-
 संवदनक्षत्रावच्छिन्नो नाक्षत्रः । अर्द्धस्तिथा । उक्तं हि ब्रह्म-
 सिद्धांति । ०

It ends:

मुख्यकालमुपाश्रित्य [गौण]मप्यस्तु सायनम् ।

न मुख्यद्रव्यलाभेन गौणकालप्रतीक्षणम् ॥

विस्तारो हेमाद्रौ बोध्यः ॥

भट्टोजिद्विरचितः कालनिर्ययसंग्रहः ।

गुणगुणैर्बुधैः सो ऽयमादरेण विभाव्यताम् ॥

इति श्रीपदवाक्यप्रमाणज्ञश्रीलक्ष्मीधरसूरेः सूनुना भट्टोजि-
 हीक्षितेन हेमाद्रिकालनिर्ययसंग्रहेः समाप्तः ॥ संवत् १७६२ वर्षे
 कार्तिकमासे लिखितं देवभक्षिणा ज्येष्ठेन तृतीया भीमे स्तंभ-
 तीर्थवासिना राजनगरस्थेन ॥ अथ दानविधिः । तुलाग्रकोटी-
 रयचक्रमध्ये ० a few more lines.

For another MS. of this treatise (there
 ascribed to Hemādri), see Rāj. Mitra, Notices,
 VIII., p. 28; for the author's *Tithinirṇaya-
 pradīpa* (or *saṁkṣhepa*), see no. 1677.

[GAIKAWAR.]

1674.

1597a. Foll. 14; size 9½ in. by 4½ in.;
 fairly written, in Devanāgarī; twelve lines in
 a page.

Parvanirṇaya, a disquisition on the proper
 time for the Full and New Moon and cor-

responding obsequial offerings, composed, in 1685 A.D., by *Gaṇapati Rāvala*, son of *Śrī Rāvala Hari*, and grandson of *Rāmadāsa*.

It begins :

श्रीशिवं सद्गुरुं नत्वा कर्कगर्गादियात्रिकान् ।
दर्शं च पौर्णमासे च यागकालो निरूप्यते ॥ १ ॥
च्युक्तश्रुतिसूत्रभाष्यनिचयं श्रीकर्मदेवोदितान्
श्रीनंताभिधरामयात्रिकमतास्तान् पर्वण्यो निर्णयान् ।
श्रीगंगाधरनिर्मितं हरिहरं रेणुं तथा मंडनं
श्रीकात्यायनयज्ञपार्श्वसहितं कर्मप्रदीपं तथा ॥ २ ॥
हेमाद्रिं प्रथितं च माधवमतं स्मृत्यर्थसारामृतं
[सारं] श्रीमदनस्य निर्णयमहासिंधुं तथा भास्करं ।
तत्त्वं कालविवेचनं स्मृतिगणान् श्रीकौस्तुभं ज्योतिषं
सिद्धांतस्मृतिचंद्रिकादिनिखिलग्रंथान् विचार्यादरात् ॥
श्रुतिसूत्रस्मृतिभाष्यप्राचीननिबंधसागरानेतान् । [३ ॥
गणपतिरावलविदुषा निर्मयैषां विधीयते सारः ॥ ४ ॥
श्रीदीचद्विजगुर्जरेषु महितः श्रीरामदासो भवद्
गौडाधीशमनोहराचितपदो यो यात्रिकः कीर्तिमान् ।
तद्युक्तो हरिशंकरो ध्वरकृत् श्रीरावलख्यातिभूत्
तत्सूनुयैजुषां स्थितिगणपतिज्ञेयं नयं पर्वणः ॥ ५ ॥
पर्वण्यर्षडे स कथं विधेयः
खंडे ऽथवा पिंडयज्ञिः कदा स्यात् ।
राकानुमत्योः सकलं तदेतद्
विचार्य वक्ष्ये सुगमैर्वचोभिः ॥ ६ ॥
धीरान्कुशाग्रधिपणान् धिषणप्रगल्भान्
संप्राप्ये मुहुरहं प्रहितप्रणामः ।
यत्पार्वकालिकविनिर्णयसारमेतं
सानुग्रहाः सुमनसः प्रविचारयितुं ॥ ७ ॥

दर्शपौर्णमासयागं प्रकृत्य श्रूयते । स यो हैवं विद्वान्पौर्ण-
मासेनैव पौर्णमासीं यजत आमावास्यामावास्यां क्षिप्र एव
पाम्पानमपहत इति ॥ कात्यायनसूत्रे च । ०

Iti paurṇamāsīvirṇayah, fol. 5a; *anvāllhūma-
piṇḍapitriyagajñābalanirṇayah*, fol. 8b.

It ends :

सत्पर्वनिर्णयः पंथाः पुमर्थोऽपि धर्मभूः ।
शिवसंप्रापको ऽकारि यज्ञेशः प्रीयतां ततः ॥ १ ॥
पर्वद्वयसमुज्जासी भाति सत्पन्नन्दनः ।
माधवाभ्युद्भूतश्चित्रः पर्वनिर्णयचंद्रमाः ॥ २ ॥

शतपथविकटेषु श्रीतमार्गेष्वटंतो

विविधविधिर्विकल्पध्वांतगूढेषु खिन्नाः ।

पथि गणपतिर्दिष्टे पर्वण्यो निर्णयेदात्

अमृतकिरणदीपे यात्रिकाः संचरंतु ॥ ३ ॥

नेत्रांभोभिधराधरक्षितिमिते श्रीविक्रमाके शके १७४२

मासीपे विजयातिथौ रविदिने मात्स्येऽहर्गुचले ।

यागे पर्वविनिर्णयं गणपतिः श्रीरावलाख्यो मुदा

नानाग्रंथवलोकनान्निमलधीरेन समापूरयत् ॥ ४ ॥

इति श्रीमदग्निहोत्राचार्यमौल्यादियजनसमासादितपुरुषार्थ-
सार्थश्रीरावलहरिसूनुगणपतिरावलकृतो ऽयं पर्वनिर्णयः संपूर्णः ॥
संवत् १८०७ विक्रमसंवत्सरे माघमासे कृष्णपक्षे ५ पंचमी स्थिर-
वासरे समाप्तः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1675.

1139b. Foll. 38 (the last but one of which is missing); size 8½ in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī; six lines in a page.

Another MS. of the same work, apparently copied from the preceding MS.

Dated: संवत् १८४२ मीती जेष्ठशुद्धि ६ वारसोमारके ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1676.

1843. Foll. 11; size 12 in. by 4 in.; fair, modern Devanāgarī writing; eight lines in a page.

Tithisārasaṃgraha or *Tithinirṇaya*, an abstract of the rules regarding the lunar days appropriate for religious performances.

It begins : अथ तित्थिनिर्णयः ।

स्मृत्यर्थमारं हेमाद्रिमाधवनिर्णयामृतं ।

वीर्य निर्णयसिंधुं च स्मृतिदर्पणमादरात् ॥

निर्णयोदन्तः मारुत्कोट्टारं करोम्यहं ।

[राघवो विदुषां प्रीत्यै संक्षेपातिथिनिर्णयं ॥ Bomb.

तत्र तित्थिर्द्धेधा । ०

[ed., 1864.]

It ends : फाल्गुनकृष्णप्रतिपदि अथचं स्पृष्ट्वा आयादिति
निर्णयसिंधुः । ततो होळाकामंभेन (!) संक्षेपेत् । तद्दिने चूत-
कुसुमप्राशनं च कुर्यात् । इति फाल्गुनः ॥ इति संक्षेपेण तित्थि-
सारसंग्रहः समाप्तः ॥ [DR. JOHN TAYLOR.]

1677.

1140. Foll. 42; size $7\frac{3}{4}$ in. by $3\frac{3}{4}$ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Tithinirṇaya-pradīpa (or *saṅkṣhepa*), a similar work, by *Bhaṭṭojidīkṣita*, son of *Lukshmīdhara Sūri*.

It begins: चैत्रशुक्लप्रतिपदि वत्सरारंभः। तत्र औदयिकी तिथिर्ग्राह्या ।

चैत्रमासि जयद् (? 1. जगद्) ब्रह्मा समर्जं प्रथमे ऽहनि ।

शुक्लपक्षे समग्रं तु तथा (1. तदा) सूर्योदये सति ॥

इति हेमाद्रौ ब्रह्मोक्तेः ॥

दिनद्वये ऽपि तद्वाग्नौ अग्न्याग्नौ वा पूर्वैव [वा] ।

वत्सरादौ वसंतादौ बलिराज्ये तथैव च ।

पूर्वैविधैव कर्तव्या प्रतिपत्सर्वदा जुधैः ॥

इति गोविंदाख्ये वृद्धवसिष्ठोक्तेः । ०

It ends: इति होलिकानिर्णयः ॥ इति ० तिथिनिर्णय-प्रदीपः समाप्तिमगमत् ॥

See Weber, Cat. Berl., no. 1176. To the authorities there mentioned may be added: *Anantabhaṭṭa*, *Kālāṇḍya*, *Tristhalisctu*, *Dhanvanturiniḡhaṇṭu*, *Rāmārcanacandrikā*, *Smṛticandrikā*.

See also Notices, IV., p. 264.

[H. T. COLEBROOKE.]

1678.

1052b. Foll. 14; size $16\frac{1}{2}$ in. by $3\frac{3}{4}$ in. (folded to half the length); modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

Tithisvarūpa, or *Sarvatithisvarūpa*, a manual of feasts and fasts to be observed on the several days of the fortnight; by *Sureśvara*.

It begins:

नत्वा गुरुणां चरणं निधाय हृदीश्वरं सर्वभुम्भैकहेतुं ।

बुधप्रमोदाय सुरेश्वरेण वितन्त्ये सर्वतिथिस्वरूपं ॥

अथ तिथिव्यवस्था । तत्र सर्वकर्मणि मुहूर्तान्यूनकालव्यापिनी तिथिर्योग्या कृष्णजन्माष्टम्यादौ तु मुहूर्तान्यूनकालो ऽग्राह्यः । तादृशकालबोधकवचनात् । एवं पष्टिदशान्तिकायां । परनिष्क्रान्ता च योग्या । ०

Fol. 2a: अथ प्रतिपत् ० ॥ अथ द्वितीया । सा च शुक्ला परयुता कृष्णा प्रतिपद्युता ग्राह्या । आषाढशुक्लद्वितीयायां रथ-यात्रा पुष्याभावे ऽपि कार्या । तद्योगे फलातिशयः । तेन पुष्यादरेण न पूर्वैद्युः ०

It ends: चातुर्मास्यव्रतस्योदीच्यङ्गपूजादक्षिणादिकं हरे-रुत्थानात्परं द्वादश्यमेव दिवा कार्यं द्वादश्योत्तरोत्थाने तु बोधोत्तरं दिवा कार्त्तिकमेव तुलासंक्रान्त्यामारम्भपक्षे वृश्चिकसंक्रमणात्परं दिवा करणीयं शयने सत्युत्थानोत्तरपूर्ववद् द्वादश्यां कार्त्तिक्यां वेति ॥ इति तिथिस्वरूपं समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1679.

84d. Foll. 24; size $10\frac{3}{4}$ in. by $4\frac{3}{4}$ in.; indifferent Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Sārasaṅgraha, an anonymous treatise on auspicious and unauspicious days for the performance of religious rites.

It begins:

मूर्तिर्त्वे परिकल्पितः शशभृतो वर्त्मा पुनर्जन्मानम्

आत्मैवात्मविदां क्रतुश्च यजतां भतीमरज्योतिषां ।

लोकानां प्रलयो भवस्थितिर्विबुद्धानेकधा यः श्रुती

वाचनः (वाचं वः) स ददात्वनेककिरणस्त्रैलोक्यदीपो

काष्ठानिमेषैर्नैवभिद्विकल्पैस् [रविः ॥ १ ॥

त्रिंशत्फलास्ता दशपंचयुक्ताः ।

कलात्रयीशास्त्रिमितो मुहूर्तस्

त्रिंशन्मुहूर्तं द्युनिशं वदति ॥ ०

The treatise consists of 881 verses, ending thus: ० [६]७६ ॥ इति शिवरात्रिचतुर्दशीनिर्णयः । ०

पृथिव्यां यानि पापानि ब्रह्महत्यादिकानि च ।

अन्नमाश्रित्य तिष्ठन्ति तस्मादन्नं त्यजेन्नरः ॥ [६]८० ॥

अनुराधा यतिपूज्या विष्णुः पूज्यो गृही सदा ।

रेवती वानप्रस्थेन पूज्या च हरिवासरे ॥ [६]८१ ॥

इति सारसंग्रहः ॥ संवत् १७७४ चैत्रवदि ११ सोमे पंचमा-
शिकेश्वरलिखितं ० ॥

For a MS. copied from the present one, see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 668.

[H. T. COLEBROOKE.]

1680.

799. Foll. 142; size 10½ in. by 4 in.; good Devanāgarī writing of A.D. 1604; nine lines in a page.

Samayāloka, a manual of rules regarding the times and seasons for religious observances, compiled—under the patronage of *Durgāvatī*, queen of King *Dalapati*, and mother of *Vīra Sūhi*—by *Padmanābha Mīśra Bhaṭṭācārya*, son of *Balabhadra Mīśra* and *Vijaya Śrī*.

The work apparently forms the first of seven sections of a general digest of Law, entitled (*Durgāvatī*-) *Prakāśa*.

It begins:

वामांशीभूय रागातिशयवशातया निर्भरं संगतायाः
प्रारंभे तांडवस्य त्रिपुरविजयिनः प्राप्नोत्योद्यमायाः ।
सद्यःस्विद्यत्कपोलं चलदलकलसद्मालाममुक्तकेश-
प्रोद्रेक्षन्मल्लिमालं क्षपयतु दुरितासंगमं भवान्याः ॥ १ ॥
यस्याः पुरः स्फुरति नर्म नृणां दिशंती
सा नर्मदेति तटिनी जगति प्रसिद्धा ।
या दृष्टितो ऽपि जनतामवधूय पापं
भूयः पदे नयति तन्नुहिनांशुमौलेः ॥ १७ ॥ ० १८ ॥
तस्यामविष्णुपृथिवीपतिवाधशास्त्र-
प्रामाण्यतः सकलदेवगणानुमया ।
संग्रामसाहिमिषतो द्विपतो निहन्ता
भागो हरेर्धरणिनाथतयाविरास ॥ १९ ॥ ० २५ ॥
तस्माद्भव निखिलक्षितिचक्रशक्रो
ऽलंकारिको वृषदिवाकरतिग्मतेजाः ।
राजा भुजार्जितजयो ऽर्जितराज्यलक्ष्मीर्
मानोन्नतो दलपतिर्दलितारिवर्गैः ॥ २६ ॥ ० ३१ ॥
तस्यात्मजो विजयते ऽयमसीमभूमी-
नाथः पृथातनयसारथ्यशःकृतार्थैः ।
अजानुवाहुरजनीकरकांतवक्रः
श्रीवीरसाहिनृपतिर्दिननाथतेजाः ॥ ३२ ॥ ० ३७ ॥
असौ श्रीवीरसाहेर्दलपतिनृपतिप्रेयसी कल्पवक्षिः
खोखामन्या वदान्यावधिरमलगुणा भाति दुर्गावतीह ।
या कन्या शालिवाहक्षितिरेवमणयोर्षी च मुख्या सुपासु
श्रीमत्संग्रामसाहेरपि च कविजनानन्दभूः पार्वतीव ॥
[३८ ॥ ० ४५ ॥

संग्रामविजयं वीक्ष्य यस्या दलपतिस्त्रियाः ।

मन्यते मनुजास्तथ्यं दुर्गायाः समरे जयं ॥ ४६ ॥

तस्या निदेशेन विशेषभाजा श्रीपद्मनाभो चलभद्रसूनुः ।

निबद्धनिःपूर्वविवेचितेषु करोति धर्मेषु विवेचनानि ॥

दुर्गावत्या निदेशेन विजयश्रीतनूद्भवः । [४७ ॥

लिखितानि निबद्धाणि विचारयति सादरः ॥ ४८ ॥

दुर्गावत्याः प्रकाशेन दूरीकृततमस्ततौ ।

विचरंतु जना धर्ममार्गे विगतमत्सराः ॥ ४९ ॥ ० ५२ ॥

आदिमः समयस्यायं व्रतस्योक्तस्ततः परः ।

आचारस्य ततः पश्चात् व्यवहारस्य तत्परः ॥ ५३ ॥

दानस्य पंचमः प्रोक्तः शुद्धेः पष्ठः प्रकीर्तितः ।

आराधनाय जगतामधीशस्य तदुत्तरः ॥ ५४ ॥

इयं श्रीपद्मनाभेन भट्टाचार्येण निर्मिते ।

दुर्गावत्याः प्रकाशे ऽस्मिन् समालोकाः प्रकीर्तिताः ॥ ५५ ॥

धर्मो विवेचितो ऽस्माभिर्विचार्याचार्यनिर्मितोः ।

दुर्गावत्या लसत्कीर्त्याः कल्याणानि प्रयच्छतु ॥ ५६ ॥

तत्र धर्मे विधिः साक्षात्मान स च विधिः क्वचिदपूर्वः यथा ०

तत्रादौ समयो निरूप्यते fol. 10a; अथ मलमासनिर्णयः

14a; अथ संक्रांतिनिर्णयः 24a; अथ ग्रहनिर्णयः 29b;

अथ युगादिनिर्णयः 34b; अथ तिथयो निर्णयन्ते 36a;

अथ नक्षत्रनिर्णयः 50a; अथायाचितनिर्णयः 52a; अथ

दानहोमादिदेवकालनिर्णयः 53a; अथ प्रतिपन्ननिर्णयः 54b;

अथ द्वितीयानिर्णयः 63b, etc.; इति चतुर्दशीनिर्णयः ॥

अथ पौर्णमासीनिर्णयः 130a; अथोत्तराश्विनिर्णयः 137a;

इति होलिकानिर्णयः 138b; इति पौर्णमासीनिर्णयः ॥ अथा-

मावास्यनिर्णयः 139b; अथ नक्षत्रनिर्णयः 140b.

Colophon: इति श्रीमन्निरवद्यगद्यद्वय ० महाराजाधिरा-

जदलपतिप्रेयस्याः श्रीदुर्गावत्याः प्रकाशत्रिदशसिंधुबंधुरवाग्लि-

सोदयदूरीकृतनिःशेषदेशप्रभवविद्यार्थिस्तोमाज्ञानपंकपरमप्रति -

ष्ठितसन्मिश्रश्रीचलभट्टात्मजविजयश्रीगर्भसंभवसकलशास्त्रारवि -

दप्रद्योतनभट्टाचार्यनिश्चयश्रीपद्मनाभकृते समयलोके प्रथमः

प्रचारः पूर्णः ॥ संवत् १६६१ वर्षे फाल्गुनसुदि ७ गुरुवासरे

पातिसाहकैश्चरभुंजमाने तस्मिन्काले वर्तमाने पोथी लिपाइ

श्रीपोजापरमानंदमुपुत्रश्रीपोजामनोहरदास ॥ लिपापितं ठा

श्रीपाडेनरायणदास । तत्पुत्र ठा श्रीपाडे राधीदास ॥ कायस्य

श्रीगौरकरलग्नमकीशालालिखी ॥

Whilst the colophon seems to indicate that this is only the first portion of the *Samayāloka*,

the colophon of a MS., in Rāj. Mitra's Bikaner Cat., p. 450, containing the same matter, represents it as the complete work.

Besides *Smṛitis* and *Purāṇas*, the following authorities have been met with: *Anantabhaṭṭāḥ*, foll. 55a, 120b, etc.; *Nirṇayāmr̥ta*, 55a, 69b, etc.; *Brahmasiddhānta*, 29b; *Madanapārījāta*, 136b; *Madanaratna*, 17b, 39b, etc.; *Mādhavācāryāḥ*, 42a, 46b, 49a, etc.; *Ratnamālā*, 23a; *Ingḥusaṃhitā*, 61b; *Viśvarūpanibandha*, 61b; *Śivarahasya*, 33b; *Suddhamiśrabheda*, 79b; *Suddhārikā*(?), 83b; *Smṛitisamgraha*, 20b.

The author wrote his *Vīracampū* in 1578 A.D.; see Peterson, Report, I., p. 101.

[H. T. COLEBROOKE.]

1681.

416b. Foll. 21; 4to.; size 11½ in. by 9 in.; large, thick, modern Devanāgarī handwriting; sixteen lines in a page.

Samayanirṇayodyota, a calendar of religious feasts and fasts, being the first of seven sections (*uḍḍiyota*) which make up the *Madanaratnapradīpa*, a general digest of civil and sacred law, by *Madana Siṃha Deva*, son of *Sakṣi Siṃha*. Incomplete. It begins:

आदायेंदुकलां शंभोर्मुखे विसधिया क्षिपन् ।
द्वितीयरदनीकुर्वन् पातु बालो गजाननः ॥ १ ॥
उत्तिष्ठन्मुनानि कुंजभवने सोऽङ्गासमभ्युज्जतः
शृङ्गारं परिभावयन्सखितयानीतश्च कुण्डस्थलीं ।
इत्येवं भगवानिव प्रियधुराधारीकृतो राधया
गोविंदस्य जगद्धिमोहनरसो वंशीरवः पातु वः ॥ २ ॥
जामातुर्न पिता पितामहकथां कन्यापि न स्वीकरो-
त्येतस्मिन्गहने कथं नु भविता कन्याप्रदानं विधिः ।
इत्थं जस्यति नारदे सकुतुकं वन्तुस्थितेर्नोनिनोर्
गीरीशंकरयोस्तयोरवतु वो व्रीडाविनम्रं शिरः ॥ ३ ॥
तरुणतिमिरहन्ता पद्मिनीप्रेमरत्ना
गगनवनविहारी भक्तसासाज्यकारी ।
सुरधिरचित्तमेवः स्वर्भुजमेकदेवः
स जयति दिननाथः सिद्धसङ्गीतगायः ॥ ४ ॥

इष्टारंभविभावनीयचरणश्रिताम्बिसत्तारणम्
त्रैलोक्याभयदानचित्तविभवस्तुष्टा(?) द्वयस्त्वभवः ।
उद्यद्विमतमोविधाततरणिभेक्षु चिन्तामणिः
पायाद्वः सुकृतैककर्मठमतिर्देवो गणानां पतिः ॥ ५ ॥
आस्ते देशः प्रशस्तद्विजवरललिताचारचिन्तानिता-
राध्योऽवाध्यो विपक्षक्षितिर्पातनिकरैर्निर्भरैः सङ्गरेऽपि ।
दिल्लीनामा निकामाहवनवमहिमोद्दण्डहोर्दण्डदीप्यत-
प्रारंभध्वस्तदंभप्रतिवलयरिपट्वीरनीराजितश्रीः ॥ ६ ॥
चत्वारो यत्र वर्णाः श्रुतिनियतविधेः स्वस्ववृत्तिर्भजन्ति
यत्राचारो विशालो यदवधिविरता वीरवार्त्ता भवन्ति ।
दानं यत्राभिमानं हरति मुरतरो द्यविद्यायां वराणां
सोऽयं रम्यप्रदेशो जगति विजयते कोऽपि दिल्लीति
[देशः] ॥ ७ ॥

तत्र Here the MS. breaks off, leaving a blank of more than two pages, and resuming at śloka 22.

यो वेदाखिलवेदवोधितविधानाचारपारङ्गमो
येनाद्यापि च संस्कृतेरवधिना संघ्या न वंघ्या कृता ।
यो देवद्विजजातकर्मचित्तसद्भर्तृक्रियातत्परः
सोऽयं श्रीमदनो नृपो विजयते विद्यावासिष्ठद्युतिः ॥ २२ ॥
तेनाहूय मनीषिर्मंडनमणिं सन्मिश्ररत्नाकरं
गोपीनाथमनुत्तमं च सुधियं श्रीविश्वनाथं तथा ।
मुग्धं पंडितमुन्नतद्युतिमतिं भट्टं च गंगाधरं
राज्ञा शक्तनसूनुना सुकृतिना ग्रंथोऽयमारभ्यते ॥ २३ ॥
अमुष्य परिनिर्मितात्मदनरत्नटीपादुधा(?) पा
विधाय मतिमंदातिमिरजातघातक्रियां ।
श्रुतिस्मृतिविवोधिते विहितनिर्दिष्टे कर्मणो
निरिच्छ्य नृपतेः कृतः कलयतेह पुण्याशिपः ॥ २४ ॥
उर्वी यावदहीन्द्रदंडशिखरासीनातपत्रा(?) ते
यावत्कृतकोच्चकुंभशुप्रापुष्टाति(?) ष्याति हेमाचलः ।
यावद्बालमृगां कर्मजुलकलामौलौ मृडानीपतेर्
उद्योतैर्मदनप्रदीपमहिमा तावत्समुज्ज्वलताम् ॥ २५ ॥
उद्योताः समयाचारव्यवहारविवेचकाः ।
प्रायश्चित्तस्य दानस्य शुद्धिशास्त्रोश्च सममे ॥ २६ ॥
तत्रादौ राजसिंहेन सर्वधर्मोऽयं योगतः ।
तन्यते मदनेद्रेण समयस्य विनिर्णयः ॥ २७ ॥
सुखावगमसिद्धार्थमस्मिन्समयनिर्णये ।
उद्योते विहिता येऽर्थः क्रमस्तेषां निरूप्यते ॥ २८ ॥

तत्रादी समये मानं तत्स्वरूपमथोदितं ।
 कर्मगतमथास्योक्तं ततो वत्सरनिर्णयः ॥
 अयनस्य त्रयोविंश मासस्याथ विनिर्णयः ।
 निर्णयो मलमासस्य तत्र वर्ज्यादिनिर्णयः ॥
 सामान्यतः सर्वेतिथिनिर्णयश्च ततः कृतः ।
 एकभक्तस्य भक्तस्य तथैवापाचितस्य च ॥
 तथैव दानहोमादेः कालस्य च विनिर्णयः ।
 तत्तन्निष्पन्नवासस्य तत्तन्निषिद्धिनिर्णये ॥

etc., 77 more *ślokas*; the two last of which are (fol. 7b):

ततः कालविशेषेषु यद्वर्ज्यं तत्प्रपञ्चितं ।
 निरूपितं ततः सम्यग्वर्जनीयं कलौ युगे ॥
 एतावन्तः क्रमेणार्था यथाशास्त्रं प्रपञ्चिताः ।
 अस्मिन्प्रथम उद्घोते समयस्य विनिर्णये ॥

इति श्रीकोट्ट (श्रीकोट्ट in some colophons) पर-
 शुरामेतादिविविधविरुदावलीविराजमानमानोन्नतमहाराजाधि-
 राजश्रीशक्तिसिंहात्मजमहाराजाधिराजश्रीमदनसिंहदेवविरचिते
 मदनरत्नप्रदीपे समयनिर्णयोद्घोते ऽनुक्रमणिका ॥

अथ निर्णयसमयसद्भावे किं प्रमाणं किं च तस्य स्वरूपं ।
 उच्यते । श्रुतिस्मृतिपुराणानि तत्र प्रमाणानि । तत्रापि । ०

The MS. ends with the disquisition on the intercalary month (*malamāsa*), and thus contains only a small portion of the treatise.

The complete digest thus consists of the following sections (*udāyots*): 1. *Samayanirṇaya*; 2. *Ācāra*; 3. *Vyavahāra*; 4. *Prāyaścitta*; 5. *Dāna*; 6. *Śuddhi*; 7. *Śānti-udāyots*.

The *Madanaratna (pradīpa)* was largely used by *Nilakaṇṭha* for his *Bhagavantabhāskara*; see West and Bühler, Digest, 3rd ed., I., p. 20.

[H. T. COLEBROOKE.]

1682.

416a. Foll. 20; 4to.; size 11½ in. by 9 in.; European paper; fairly written, in Devanāgarī; fifteen lines in a page.

Samayaprakāśa, being the section on the times and seasons suitable for religious ceremonies, of a general Digest of Sacred and

Civil Law, called *Kīrtiprakāśa*, by *Vishṇuśarmān* (*svatī samrat agnicit*), minister of worship to King *Kīrtisimha*, son of *Kanakasimha*, and descendant of *Jaitrasimha*, of the *Gaura-vamśa*. The MS. contains only a small portion of this section. There are many lacunae.

The MS. begins: अथ सर्वांगकर्मणां मुख्यंगरूपः कालो निर्णयिते ॥ तत्र केचित्प्रत्यवतिष्ठन्ते नित्यत्वव्यापकत्वाभ्यां प्राप्तत्वादेव कालस्य निर्णयो न संभवति । निर्णयो नाम नाना-विरुद्धविधायकवाक्यानां व्यवस्थापनेन सिद्धो ऽर्थ उच्यते । ०

इति कालस्य निर्णयत्वविचारः fol. 7b; इत्यहोरात्रभेदाः 9b; इति मासस्वरूपं 10b; इति मासविनियोगाः 12a; इत्यृतवः 14a; इत्ययननिर्णयः 15a.

इति श्रीमहोदयशावर्तमहारायश्रीनैत्रसिंहकुलतिलकमहा-
 रायश्रीकनकसिंहात्मजकोट्टपरशुराममानोन्नतमहारायश्रीकी-
 र्त्तिसिंहप्रयुक्तस्वराट्मंभाउपचिन्तित्यपतिमहायाज्ञिकश्रीविष्णुशर्मे-
 विरचिते कीर्त्तिप्रकाशे निबन्धराजे समयप्रकाशे क[ाल]स्य
 निर्णयत्वमहोरात्रमासव्ययनसंयत्सरनिर्णयः ॥ १ ॥

अथ मासशुद्धनुरोधेन प्रसंगात्मलमासो निर्णयिते fol. 16b.

The MS. breaks off abruptly in the middle of this chapter.

Among the authorities quoted in this fragment may be mentioned: *Maṇḍanamīśra*, fol. 7a; *Trikāṇḍamaṇḍana*, fol. 12a; *Jyotiḥ-Gārgya*, fol. 11a; *Uttara-Saura*, fol. 16a.

[H. T. COLEBROOKE.]

1683.

18a. Foll. 68; size 9½ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī; ten lines in a page.

Samayaprādīpa, a treatise on the proper time for the performance of *vratas*, or voluntary acts of ceremonial observance, in three chapters, by *Śrīdatta*.

It begins :

श्रेयः समादिशतु सालसप्तर्षपाते

निद्रानिते अपि दृशी भृशमुन्नमय ।

संवाचमानशरणां पुनजातहर्षां

लक्ष्मीमुखेक्षणपरः परमेश्वरो यः ॥ १ ॥

निबंधेषु निबद्धानि पञ्चदशानि विचिन्विता ।

श्रीदत्तेन व्रतादीनां सारमाकृष्य लिख्यते ॥ २ ॥

तत्र पूर्वदिने स्नानादिना शरीरशुद्धिं कृत्वा निरामिषमेकवारं भुक्त्वा दंतान् संशोध्य व्रतदिने प्रातः स्नात्वा सूर्योदये व्रतं गृह्णीयात् ॥ तत्र प्रयोगः । अद्य सूर्यवारेत्यादिना प्रकारेण व्रतोपयुक्तं कालविशेषं निर्दिश्य भगवन्सूर्य भगवत्यो देवताः उपवासं नक्तमपाचितं वाहं करिष्ये इत्यभिधाय संकल्पं कुर्यात् । अनेकाहमाध्ये व्रते अद्यस्थाने अद्यादिति प्रयोगः ॥ तत्र देवलः ।

अभुक्त्वा प्रातराहारं स्नात्वाचम्य समाहितः ।

सूर्योददेवताभ्यश्च निवेद्य व्रतमाचरेत् ॥

प्रातर्ग्रतमाचरेदिति संबंधः । प्रधानपदार्थान्वयस्याभिहितत्वात् ॥ अभुक्त्वाहारनित्यर्थोत्पूर्वदिने एकवचनानुरोधान्न एकभक्रमायाति । ०

Ch. I., *Samayapariccheda* ends fol. 37b; II., *Saṃvatsarakṛitīyap.*, fol. 63a; III., *Prakīrṇaka-pariccheda*, ends :

गतिमिष्टां यथाकामं प्रददाति त्रिविक्रमः ।

विप्रो न जायते तस्य यजेद्यस्तु विनायकं ॥

अपहंतु तमः सकलं सम्यक्कर्मप्रचारमपनयतु । [नूनं ॥

समयप्रदीप एव मेतितित्थिमेतु (l. स्थितिमेतु) सतां गण्ये

इति श्रीमहामहोपाध्यायश्रीश्रीदत्तकृते समयप्रदीपे प्रकीर्णकपरिच्छेदस्तृतीयः समाप्तः ॥ संवत् १७७९ ० ॥

Besides *Purāṇas* and *Smṛitis*—incl. *Gauḍa-smṛiti*, viz.:

उपवासं तथा श्राद्धं न खादे (? r. कुर्याद्) दंतधावनं ।

दंतानां काष्ठसंयोगो दहत्या सप्तमं कुलं ॥ fol. 7b;

सूर्यग्रहणतुल्या हि शुक्ला माघस्य सप्तमी ।

तस्यां स्नानं च दानं च महापातकनाशनं ॥ fol. 59a.

the author quotes *Hari*, fol. 64b [अत्र हरिर्मेधादि-
च्छन्नस्यानिमित्तत्वमाह । यासावच्छिन्नकालस्य गणितप्रमितत्वात् ।
दर्शनपदस्य तदुपलक्ष्यत्वात् । न च दर्शनविषयत्वमेव प्रयोजकं
कर्मकाले तदभावात् । ०]; *Harihara*, fol. 67a [हरिहरस्तु
पौर्णमास्यमावास्ययौगैगादित्वे विचिन्त्यमुक्तवान् । केचिन्नु राजा-
द्यवाक्यवलात् ।]

For other MSS. of the work, see Rāj. Mitra, Notices, V., p. 259; Bikāner Cat., p. 452; for a different work of the same title, by *Harihara Bhaṭṭācārya* (the father of *Raghuṇandana*), Notices, III., p. 55. [H. T. COLEBROOKE.]

1684.

1889. Foll. 312; size 11½ in. by 5 in.; on the whole fairly written, in Devanāgarī, about the middle of last century; eleven lines in a page.

Vratārka, a favourite Digest of matters connected with vows or voluntary rites of penance, compiled by *Bhaṭṭa Śaṅkara*, son of *Bhaṭṭa Nīlakaṇṭha*, and grandson of *Bhaṭṭa Śaṅkara*.

It begins :

दिवाकरपदद्वंद्वं फलद्वंद्वप्रदायकं ।

त्रैलोक्यतमसो नाशकर्तृ तत्प्रणमाम्यहं ॥ १ ॥

यो जाग्रन्नज्जकरमंदराद्रिमथैर

निर्मथ्य प्रथिततरांधकारसिंधुं ।

लोकेभ्यो वितरति सद्यकाशरत्नं

तं वंदे वनजवनीविनोदबंधुं ॥ २ ॥

नामं नामं प्रणामोद्गुरभरतचललोचनालिंगनेन

भ्राम्यद्गुणाजभूरिभ्रमजननपरौ जानकीवल्लभांघ्रौ ।

तातश्रीनीलकंठमलपदकृपया लब्धशस्त्रार्थतत्त्वः

कुर्वे श्रीशंकरो ऽहं सद्दयप्रतीये सद्भुताकं ॥ ३ ॥

तत्र व्रतारंभकालः ॥ हेमाद्रौ गाम्भैः । ०

अथ व्रतधर्मः fol. 4a; इति ० परिभाषा 19b.

अथादौ प्रतिपद्भुतानि ib.; इति संवत्सरारंभविधिः 22a;
० आरोग्यप्रतिपद्भुतं 22b; ० तिलकव्रतं 24a; ० श्रीशिव-
पुराणे विश्वरोहणे विश्वरोटकव्रतं 26a.

अथ [द्वितीयाव्रतानि । अथ] कार्तिकशुक्लद्वितीयाया यम-
द्वितीया । ib.; इति हेमाद्रौ भविष्ये यमद्वितीयाविधिः 26b.

अथ तृतीयाव्रतानि 27a; इति मात्से सौभाग्यशयनव्रतं
28b; ० हेमाद्रौ स्कान्दे अरुंधतीव्रतं 31b; ० भविष्योत्तरे
अश्वयुज्याव्रतं 32b; ० खण्डोग्योर्वीव्रतं 35b; ० हरिता-
लिकाव्रतं 40a; ० वृहद्गीताव्रतं 42a; ० सौभाग्यसुंदरी-
व्रतं 46a.

अथ चतुर्थीव्रतानि ib.; इति स्कान्दे संकष्टचतुर्थीव्रतं 40a;
० दूर्वागणपतिव्रतं 50a; ० सिद्धिविनायकव्रतं 54a; ० गौ-
रीचतुर्थीव्रतं 55b.

अथ पंचमीव्रतानि 65b; ऋषिपंचमीव्रतं 67b; ० ना-
गदूषपंचमीव्रतं 72b; उषांललिताव्रतं । इति ० पंचमीव्र-
तानि 79a.

अथ षष्ठीव्रतानि ib.; इति हेमाद्री स्कान्दे कपिलाषष्ठीव्रतं 82b; ° स्कन्दषष्ठीव्रतं ॥ इति ° षष्ठीव्रतानि 83b.

अथ सप्तमीव्रतानि ib.; इति हेमाद्री भविष्योत्तरे अमुक्ताभरणसप्तमीव्रतं 88b; ° रथसप्तमीव्रतं 90b; ° अचलासप्तमीव्रतं 92a; ° पुत्रसप्तमीव्रतं ॥ 92b.

अथाष्टमीव्रतानि ib.; इति भविष्योत्तरपुराणे कृष्णयुधिष्ठिरसंवादे बुधाष्टमीव्रतं 97a; ° दशाफलव्रतं 99b; जन्माष्टमीव्रतपद्धतिः 103a; ° जन्माष्टमीव्रतं 111a; भविष्योत्तरे ज्येष्ठाव्रतं 113b; महालक्ष्मीव्रतं 119b; अशोकाष्टमीव्रतं 124b.

अथ नवमीव्रतानि ib.; इति स्कन्दपुराणे ° रामनवमीव्रतं 132a; दुर्गाभक्तितरंगिण्यां महाष्टमीमहानवम्योः पूजा 139b.

अथ दशमीव्रतानि ib.; इति भविष्योत्तर आशादशव्रतं 140b; ° दशावतारव्रतं 141b; इति मदनरत्ने गौपयब्राह्मणे विजयादशमीविधिः 143a.

अथैकादशीव्रतानि ib.; इति ° निर्जलैकादशीव्रतं 154a; ° शयन्यैकादशीव्रतं 155a; ° गोपसव्रतं 158a; ° उत्थापनमहोत्सवविधिः 159b; ° हेमाद्री भीमपंचकं 161b; ° चैतरणीव्रतं 162b; कृष्णैकादशीव्रतं 164a; ° उभयैकादशीव्रतं 166b.

अथ द्वादशीव्रतानि ib.; इति ° हे ° भ ° श्रवणद्वादशीव्रतं 172a; ° भ ° वाननजयतीव्रतं 174b; ° मुरुपद्वादशीव्रतं 177a.

अथ त्रयोदशीव्रतानि ib.; इति भ ° गोत्रिरात्रव्रतं 185a; ° भ ° अशोक्रिरात्रव्रतं 187b; ° शनिप्रदोषव्रतं 191b; भ ° अनंगचयोदशीव्रतं 194a.

अथ चतुर्दशीव्रतानि ib.; इति हेमाद्री नृसिंहपुराणे नृसिंहचतुर्दशीव्रतं 197a; ° अनंतव्रतं 207b; इति भ ° कदलीव्रतं 210b; वैकुण्ठचतुर्दशी 211a; इति श्रीलिंगपुराणे उमामहेश्वरसंवादे शिवरात्रिव्रतं 222b; ° स्कान्दे शिवरात्र्युद्घापनं 224a.

° स्कान्दे (ज्येष्ठपूर्णिमायां) सोद्यापनं सावित्रीव्रतं 233a; ° नारदीये गोपसव्रतं 235a; ° वाराहे कोकिलाव्रतं 241b; ° नारदीये कोकिलाव्रतोद्घापनं 242b; ° रक्षाबंधनविधिः 243b; ° शिवरहस्ये उमामहेश्वरव्रतं 249b; ° कोजागरव्रतं 253a; ° स्कान्दोक्तमर्षोदयव्रतं 255a; इति भविष्ये सोद्यापनं सोमवत्समावास्याव्रतं ॥ इति ° अमावास्याव्रतानि ॥ 260a.

अथ चातुर्मास्यादिव्रतानि 260a; इति श्रीभविष्योत्तरपुराणे चरलक्ष्मीव्रतं 265a; ° स्कान्दे दानाफलव्रतं 267a;

° भविष्योत्तरे धारणपारणव्रतं 268b; ° विष्णुरहस्योक्तं मासोपवासव्रतं 274a; ° देवीपुराणे मलमासव्रतं 278b; इति मासव्रतानि 279a.

अथ वारव्रतानि 279a; इति सौरधर्मोक्तं सूर्यव्रतं 281a; ° स्कान्दे आदित्यव्रतं 282b; ° स्कान्दे सोमवारव्रतं 285a; ° हेमाद्री पाप्मे भीमवारव्रतं 288b; ° पद्मपुराणोक्तं मंगलव्रतं ॥ इति ° वासरव्रतानि ॥ 289b.

अथ संक्रांतिव्रतानि हेमाद्री स्कान्दे । ib.; इति धान्यसंक्रांतिव्रतं 290b; लवणसंक्रांतिव्रतं ib.; रूपसं °, तेजसं ° 291a; सौभाग्यसं °, तांबूलसं °, ° मनोरथसं ° 291b; आयुःसं ° 292b; ° संक्रांतुद्घापनं 293a; इति धृतकंवलयविधा 293a;

अथ व्यतिपातव्रतं वाराहे । ib.; इति व्यतीपातव्रतं 297b; इति लक्ष्मपूजाविधिः 299b; ° भविष्योत्तरे ° लक्ष्मनमस्कारविधा 301a; ° वायुपुराणे लक्ष्मवर्तिकथा 304b; ° अगस्त्यार्चविधिः 306b; ° सोद्यापनं अश्वयुज्यव्रतं 308a; ° पार्थिवलिंगोद्घापनं 309b; इति व्रताकै तुलसीविवाहः ॥ इति श्रीमीमांसापारावारपारीयभट्टशंकरसूरिसूनुभट्टनीलकंठात्मजभट्टशंकरकृतौ व्रताकै समाप्तिमगमत् ॥ 310a.

Then follows an *anukramanikā* in śloka, beginning :

व्रताकै विततग्रंथे सुग्रहार्थविपश्चितं ।

बह्वर्चयितानर्थान्दर्शयामि यथाक्रमं ॥ °

It ends :

सनिर्णयानि यानीह कथितानि व्रतानि तु ।

तेषां दृष्टान्तये भट्टशंकरो ऽनुक्रमं व्यधात् ॥

इति व्रताकैस्यानुक्रमणीका नाम समाप्तव्रताकैः ॥

The author wrote his *Kuṇḍaloddyotadarsana* (or *Kuṇḍalbhāskara*) in 1671 A.D. For the family tree see V. N. Mandlik, *Vyasaṅgāra Maṅgalkha*, p. lxxvi. [Dr. JOHN TAYLOR.]

1685, 1686.

1630, 1631. Foll. 1-215, 216-426; size 9½ in. by 4 in.; good Devanāgarī writing of 1796 A.D.; nine lines in a page.

Vratārka.

Colophon: इति श्रीमीमांसकभट्टश्रीमन्नीलकंठात्मजभट्टश्रीमच्छंकरकृतौ व्रताकै अनुक्रमणीका समाप्तमगमत् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1687, 1688.

2360, 2361. Foll. 1-224, 225-452; size 10 $\frac{3}{4}$ in. by 5 in.; good Devanāgarī writing of the latter part of the last century; nine lines in a page.

The same work.

[GAIKAWAR.]

1689, 1690.

2784, 2785. Foll. 1-177, 178-343; in different Devanāgarī writing of the latter part of last century; ten lines in a page.

The same work.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

1691.

2485. Foll. 397 (253-263 of which are missing); size 11 in. by 4 $\frac{3}{4}$ in.; Devanāgarī character, legibly written in 1705 A.D.; ten lines in a page.

Another copy of *Bhaṭṭa Śaṅkara's Vratārka*.

For other MSS. see Weber, Cat. Berl. nos. 1178-80; Rāj. Mitra, Notices, IX., p. 303; Bikāner Cat., p. 499; Burnell, Tanjore MSS., p. 138b. [?]

1692, 1693.

2196, 2197. Foll. 1-344, 345-667; size 11 in. by 5 in.; well written, in Devanāgarī, towards the end of the last century; ten lines in a page.

Vratarāja, another digest of matters relating to voluntary fasts and observances, highly esteemed in Western India, and compiled at Benares, in 1736, by *Viśvanātha (Daivajñāśarman)*, son of *Gopāla*.

For an analysis of part of the work, see Aufrecht, Cat. Bodl., nos. 663, 664.

Vol. II. begins in the *ekādaśivrata*.

[GAIKAWAR.]

1694, 1695.

2199, 2200. Foll. 1-342, 343-674; size 11 in. by 5 $\frac{1}{4}$ in.; fairly written, in Devanāgarī, about the end of last century; ten lines in a page.

The same work.

[GAIKAWAR.]

1696, 1697.

2061, 2062. Foll. 1-344, 345-383; size 10 $\frac{3}{4}$ in. by 5 in.; legibly written, in Devanāgarī, about the end of last century; ten lines in a page.

The same work.

[GAIKAWAR.]

1698.

773. Foll. 122; size 10 in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.; legibly written, in Devanāgarī, towards the end of last century.

Another MS. of the *Vratarāja*, differing considerably in its introductory verses, and omitting the one containing the date of its composition:

भवानीतनयाद्याद्यतनयानंददायक ।

ततः सर्वे जनाद्यौघौ हारीन् (? यतः सर्वे जनाद्यौघो
[हारीन्] दुंदे नमो ऽस्तु ते ॥ १ ॥

जयति जयति काशी काशितज्ञानराशिः

शिवहरिहरधातृश्रीगणेशाधिकानां ।

निवसतिरियमाद्या तां भजध्वं भजध्वं

स्मरत नमत शुद्धां शुद्धये कीर्तयध्वं ॥ २ ॥

विलोक्य विविधान् ग्रंथाँल्लिख्यते सुजनाय वै ।

तन्निमित्तो मयारंभः किमज्ञातं मनीषिणः ॥ ३ ॥

चित्ता(r.चित्त)पावनजातीयशांडिल्यकुलमंडनः ।

गोपालात्मजदैवज्ञः संगमेश्वरसंस्थितः ॥ ४ ॥

नत्वा श्रीविष्णुराजं च गुरुन् पितृपितामहान् ।

कुर्वे वै विष्णुनाथो ऽहं व्रतराजं सुविस्तरं ॥ ५ ॥

अथ व्रतराजप्रारंभः । ०

The MS. is incomplete, ending with the *śukla-ekādaśi-udyūpana*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1699, 1700.

2178, 2179. Foll. 1-320, 321-675; size 11 in. by 5 in.; clear Devanāgarī writing of the latter part of last century; eleven lines in a page.

The same work. [GAIKAWAR.]

1701.

1818. Foll. 489, two of which (221 and 222) are missing; size 12 in. by 5 in.; well written, in Devanāgarī; 11 or 12 lines in a page.

Another MS. of the *Vratarāja*, beginning in the same way as the *Vratārka*.

Dated: शके १६९५ वर्षे वर्तमानविजयनामसंवत्सरे आश्विनशुद्धपंचम्यां इंदुवासरे व्रतराज समाप्तमगम् ॥

There are, besides, three leaves containing two separate tables of contents.

[DR. JOHN TAYLOR.]

1702.

1647. Foll. 164; size 9 in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, at the end of the last century; nine lines in a page.

Vratodyāpanakāumudī, a manual for the performance of *vratas* (especially the concluding rites) by Śaṅkara, son of Vallālu Sūri.

It begins:

नत्वा गणेशं संतुष्ट्यै शंकरेण वितन्यते ।

मुदा पुराणविख्यातव्रतोद्यापनकौमुदी ॥

तत्र तावत्सर्वव्रतोपयोगित्वात् किञ्चिन्निर्ययादिकं लिख्यते ।
तत्र व्रतलक्षणं । अभियुक्तव्रतप्रसिद्धिविषयः संकल्पविशेष एव
व्रतं । तत्र व्रतकालमाह हेमाद्रौ गार्ग्यः । ०

It ends: इति श्रीस्कंदपुराणे ईश्वरपावैतीसंवादे कर्कट-
व्रतोद्यापनं संपूर्णं ॥ इति श्रीमच्चित्पावनकुलाग्रिसंभवद्या(?)या-
रोपनामकवज्रालसूरिसूनुशंकरविरचितायां व्रतोद्यापनकौमुदी
समाप्ता ॥

For another MS. of this treatise, see Rāj. Mitra, Notices, V., p. 132. For the same author's *Tīrthakāumudī*, ib., VII., p. 257.

[H. T. COLEBROOKE.]

1703.

838. Foll. 70; size 12 $\frac{3}{4}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.; fair, modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

Samkalpakaumudī, a treatise on the mental resolve (*samkalpa*) to undertake some religious observance, by Rāmakrishṇa. It begins:

प्रणम्य कमलकान्तं देवचन्द्रपदासुजं ।

तन्यते रामकृष्णेन रम्या संकल्पकौमुदी ॥

यद्यपि संकल्पपदं नानार्थं तथापि संकल्पः कर्म मानसं इत्य-
मरकोपे मानसं कर्म मनःसंकल्पितत्वमाहाय्योरोपविषयत्वं । यथा
रुद्रयामले । न्यायेनोपाजितं विहं मनसोपाजितं तु वा ।

निवेद्येदिति भक्तिश्रद्धासमन्वितः ॥

निवेद्येदिति लाभार्थकं विदधातोस्तेन लाभयेदित्यर्थः । ०

It ends: इति लाजपाठाया गुरुकल्पितं गृहं मठो न तु
लाजपाठां स्वत्वं आदिग्रासमतिथ्यादि भीमासकैर्विग्रहस्वीकारे
ऽपि तस्या देवतात्वं गम्यते ॥ इति सङ्कल्पकौमुदी समाप्ता ॥

For an analysis of the treatise, see Rāj. Mitra, Notices, IV., p. 222.

[H. T. COLEBROOKE.]

1704, 1705.

719, 720. Foll. 1-154, 155-709; size 15 $\frac{1}{2}$ in. by 5 in.; excellent, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Dānasāgara, a digest of matters relating to gifts, their special virtues and modes of consecration, compiled (with the assistance of *Aniruddha*), in Śaka 1091 (A.D. 1169), by Rājā Vallālu Sena Dera of Bengal, son of Vijaya Sena, and grandson of Hemanta Sena.

It begins (with the numbers supplied):

ये साक्षादयनीतलामृतभुजो यर्णाश्रमज्यायसो

येषां पाणिषु निक्षिपन्ति कृतिनः पाथेयमामुष्मिकं ।

यद्वक्तोपगताः पुनन्ति जगतीं पुण्यास्त्रिवेदीगिरम्

तेभ्यो निर्भरभक्तिभ्रमनमर्त्तोलिङ्गिजेभ्यो नमः ॥ १ ॥

इन्द्रो यिष्येकचन्द्रः श्रुतिनियमगुरुः सदाचारत्रयार्थ-

मयीदागोवर्जितः कलिचकितसदाचारसंसारसीमा ।

सदृशस्वच्छवर्णो जलपुरुषगुणाच्छिखस्तानधारा-

बन्धैर्मुक्तामरश्रीनिर्गमदहनभूषणं सेनवर्जः ॥ २ ॥

तत्रालंकृतसम्पद्यः स्थिरघनच्छायाभिरानः सतां
 स्वच्छन्दप्रणयोपभोगमुलभः कल्पद्रुमो जङ्गमः ।
 हेमजः परिपन्थिपङ्कजसरः सङ्घस्य नैसर्गिकैर्
 उन्नीतः स्वगुणैरुदात्तमहिमा हेमन्तसेनो ऽजनि ॥ ३ ॥
 तदनु विजयसेनः प्रादुरामीन्नेन्दो
 दिशि विदिशि भजन्ते यस्य वीरध्वजत्वं ।
 शिखरविनिहताज्ञा वैजयन्तीं वहन्तः
 प्रणतिपरिगृहीताः प्रांशवो राजवंशाः ॥ ४ ॥
 सर्वाशाः परिपूरयन्नुपचितश्रीदानवारां घनैर्
 आसारैरभिपिक्तनिर्मलयशःसानेयभूमखलः ।
 दैन्योत्थापभूतानुकालजलदः सर्वोत्तरः स्नाभूतां
 श्रीवत्सालनृपस्ततो ऽजनि गुणाविभैवगर्भेश्वरः ॥ ५ ॥
 वेदार्थस्मृतिसंकथादिपुरुषस्नाभ्यो वरेन्द्रीतले
 निस्तब्धोऽञ्जलवोचिलासनयनः सारस्वतं ब्रह्मणि ।
 षट्कर्माभवदाढ्यशीलनिलयः प्रख्यातसत्यव्रतो
 वृचारेणिव गीष्पतिर्नैरपतेर्यस्यानिरुद्धो गुरुः ॥ ६ ॥
 अधिगतसकलपुराणस्मृतिसारः श्रद्धया गुरोरस्मात् ।
 कलिकल्पपावसादं दाननिबन्धं विधत्ते कामो ऽपि* ॥ ७ ॥
 दुरधिगमधर्मेनिर्णयविषयार्थव्यवसायं संशयस्तिमितः ।
 नरपतिरयमारोहे ब्राह्मणचरणारविन्दपरिचर्यी ॥ ८ ॥
 शुश्रूषापरितोषितैरविरतं संभूय भूदैवतैर्
 दत्तामोघवरप्रसादविषदस्नानस्त्रलंसंशयः (?) ।
 श्रीवत्सालनरेश्वरो विरचयत्येतं गुरोः शिक्षया
 स्वप्रज्ञावधिदानसागरमयं श्रद्धावतीं श्रेयसे ॥ ९ ॥
 भूयो भूयः प्रणम्य क्षितिवल्लयमिलन्मौलिवन्द्या द्विजेन्द्राः
 श्रीमद्वत्सालसेनः स्वविर(वि)नयनिबद्धाञ्जलियौचते वः ।
 काले काले भवद्भिः स्मृतमुकूतलवैः पालनीयो ममायं
 सामान्यः पुण्यभाजां भवजलधिमहासेतुबन्धो निबन्धः
 ब्राह्मं वाराहमार्गवेयं भविष्यं मात्स्यमेव च । ॥ १० ॥
 वामनं वायवीयं च मार्कण्डेयं च वैष्णवं ॥ ११ ॥
 शैवं स्कान्दं च पाशं च पुराणं कौर्ममेव च ।
 पुराणानि तथा कूर्मपुराणादिपुराणयोः ॥ १२ ॥
 उक्तान्युपपुराणानि व्यक्तदानविधीनि च ।
 आद्यं पुराणं शास्त्रं च कालिकाह्वयमेव च ॥ १३ ॥
 नन्दिमादित्यसंज्ञं च नारसिंहं तथैव च ।
 मार्कण्डेयकृतं तद्वद् विष्णुधर्मोत्तराह्वयं ॥ १४ ॥

शास्त्रं च विष्णुधर्मोत्तरं गोपपञ्चाङ्गश्रुतिं ।
 श्रीरामायणमाख्यान् महाभारतसंहितां ॥ १५ ॥
 मनुं वशिष्ठं संवर्षं याज्ञवल्क्यं च गौतमं ।
 कात्यायनं च जाबालं व्यासं दानं बृहस्पतिं ॥ १६ ॥
 वृद्धं वशिष्ठं हारीतं पुलस्त्यं विष्णुमेव च ।
 शातातपं यमं योगियाज्ञवल्क्यं च देवलं ॥ १७ ॥
 वीधायनं चाङ्गिरसं दानव्यासं बृहस्पतिं ।
 द्वौ शङ्खलिखितावापस्तम्बं शाङ्खायनं तथा ॥ १८ ॥
 महाव्यासं लघुव्यासं लघुहारीतमेव च ।
 छन्दोगपरिशिष्टं च कात्यायनसंश्लेषतः ॥ १९ ॥
 इत्यालोच्य पुराणोपपुराणश्रुतिसंहिताः ।
 समाहृतानि दानानि निबन्धस्यास्य सिद्धये ॥ २० ॥
 महादानानि कीर्त्यन्ते तत्रादौ षोडश क्रमात् ।
 पञ्चतानां च दानानि दशैव तदनन्तरं ॥ २१ ॥
 ततो गुडादिधेनूनां चत्वारिंशदनुक्रमात् ।
 एकन्यूनानि दानानि बध्यन्ते ऽत्र यथाविधि ॥ २२ ॥
 अलंकृतानां पञ्चाशच्चत्वारिंशद्वानमथ ।
 दानान्यलंकृतगवरीसमूहस्य ततस्त्रिधा ॥ २३ ॥
 ततो ऽनलंकृतगवरीदानानि दश पञ्च च ।
 तथानलंकृतगवरीसमूहस्य च सप्तधा ॥ २४ ॥
 अलंकृतानां दानानि वृषाणामष्टधा तथा ।
 ततो ऽनलंकृतानां तु दश दानानि पञ्च च ॥ २५ ॥
 गवाह्निकप्रदानानि दशधा तदनन्तरं ।
 भूमेदानानि कीर्त्यन्ते पञ्च पञ्चाशदेव तु ॥ २६ ॥
 आसनस्य प्रदानानि षडेतत्तदनन्तरं ।
 ततो वारिप्रदानानि षट्तिंशदिह संख्यया ॥ २७ ॥
 तैजसानां च पात्राणां दश दानान्यनन्तरं ।
 दानानि जलपात्राणां ततश्च नव संख्यया ॥ २८ ॥
 ततो ऽन्यस्य प्रदानानि त्रिचत्वारिंशदेव तु ।
 ततस्त्रीत्येव भक्ष्यस्य पञ्चधा लवणस्य च ॥ २९ ॥
 ततो घृतस्य सप्तैव त्रीणि दध्नस्त्वनन्तरं ।
 क्षीरस्य च ततस्त्रीणि पञ्च चैक्षववस्तुनः ॥ ३० ॥
 पानकस्याथ चत्वारि फलानां नवधा ततः ।
 ततश्चत्वारि मधुनो ऽभ्यङ्गस्य षडनन्तरं ॥ ३१ ॥
 त्रयोदशाय गन्धस्य ततो धूपस्य पञ्चधा ।
 अनुलेपनदानानि चत्वारि तदनन्तरं ॥ ३२ ॥

* ? l. विधत्ते ऽपि, or निबन्धुकामो ऽपि. The MS. reads विधत्ते (marg. विनुत्ते) कामोमो ऽपि ॥

अष्टौ (नव corr.) पुष्पस्य वस्त्राणां पञ्चविंशतिस्ततः ।
 त्रीणि यज्ञोपवीतस्य दानानि तदनन्तरं ॥ ३३ ॥
 सुवर्णस्याथ दानानि सप्तत्रिंशदनुक्रमात् ।
 रजतस्य च दानानि चत्वारि तदनन्तरं ॥ ३४ ॥
 सामान्यदेवताभ्यस्तु चतुर्विंशं यथाक्रमात् ।
 अलंकारस्य चत्वारि वर्यस्य नवधा ततः ॥ ३५ ॥
 गृहाणां चैव दानानि ततः सप्तदशैव तु ।
 नव प्रतिश्रयस्याथ शय्यायास्तु ततो नव ॥ ३६ ॥
 इन्धनस्याथ चत्वारि दीपस्यैकोनविंशतिः ।
 दानानि च पुराणानामेकोनविंशतिस्ततः ॥ ३७ ॥
 नानाविधानां विद्यानां चतुर्विंशतिरेव च ।
 त्रिंशद्दानानि कन्यानां प्रेम्णाणां तु ततो दश ॥ ३८ ॥
 शस्यानामथ दानानि पञ्चविंशतिरेव च ।
 तिलस्य दश दानानि तथारामस्य पञ्चधा ॥ ३९ ॥
 कीर्त्यने षोडशैवात्र वृक्षस्य तदनन्तरं ।
 संभारस्याथ चत्वारि पशूनामष्टधा ततः ॥ ४० ॥
 कृष्णाजिनस्य सप्ताथ च्छत्रस्य दश पञ्च च ।
 कीर्त्यने पञ्चदशधा ततो दानान्युपानहः ॥ ४१ ॥
 तथा द्वादश यानानां चत्वारि करिणामथ ।
 द्वादशाश्वस्य दानानि चत्वारि महिषस्य च ॥ ४२ ॥
 अष्ट चारोग्यदानानि कीर्त्यने तदनन्तरं ।
 अभयस्य च दानानि त्रयस्त्रिंशत्ततः क्रमात् ॥ ४३ ॥
 सूर्यादिवाररहितान्येकादशमतः परं ।
 मासोपलक्षितेष्वत्र दिनेषु नियतेष्वथ ॥ ४४ ॥
 सप्ततिः परिकीर्त्यने दानानि तदनन्तरं ।
 मासेष्वनियतेष्वत्र नियतासु तिथिष्वथ ॥ ४५ ॥
 क्रमाद्दानानि कीर्त्यने नानारूपाणि विंशतिः ।
 मासतिथ्योर्नियतयोस्त्रिपञ्चाशदनन्तरं ॥ ४६ ॥
 चतुर्दश च नक्षत्रनियतासु तिथिष्वथ ।
 ततो नक्षत्रविहितान्यष्टौ पञ्चाशदेव तु ॥ ४७ ॥
 मासव्यापीनि दानानि षडेव तदनन्तरं ।
 रविसंक्रमणेष्वेवमेकोनविंशदेव तु ॥ ४८ ॥
 धातूपदिष्टानि ततो दानानि दश पञ्च च ।
 वत्सरादिप्रदानानि सप्तैव तदनन्तरं ॥ ४९ ॥
 विप्रकीर्णानि दानानि त्रिपञ्चाशदनन्तरं ।
 सामान्यदेवताभ्यस्तु चतुर्विंशतिधा ततः ॥ ५० ॥

एको (१. एक) न्यूनाणि सूर्याय चत्वारिंशदनन्तरं ।
 महेश्वराय दानानि ततः सप्तदशैव तु ॥ ५१ ॥
 विष्णवे चैव दानानि चतुर्विंशतं ततः ।
 विच्छिद्य पञ्चसप्तत्या वर्तिरेका पृथक्कृतैः ॥ ५२ ॥
 नानामुनिप्रवचनामृतनिर्यासराशिभिः ।
 पञ्चसप्ततिसंयुक्तचयोदशतं मितैः ।
 दानैर्निरूप्य यत्नेन नानागमसमाकृतः ॥ ५३ ॥
 विद्वत्सभाक्रमलिनीराजहंसेन भृशुजा ।
 श्रीमद्ब्रह्मालसेनेन कृतो ऽयं दानसागरः ॥ ५४ ॥
 जलाशयानां दानानि तथा च मुरवेश्मनां ।
 नौक्तानि सम्यगुक्तानि प्रतिष्ठासागरे यतः ॥ ५५ ॥
 श्रुतान्यादिपुराणे तु दानान्यव्यविभागतः ।
 आचारसागरोक्तवान् कीर्त्यने ऽत्र कृत्स्नशः ॥ ५६ ॥
 भागवतं च पुराणं ब्रह्माण्डं चैव नारदीयं च ।
 दानविधिश्चान्यमेतत्त्रयमिह न निबन्धमवधार्य ॥ ५७ ॥
 बृहदपि लिङ्गपुराणं मत्स्यपुराणोदितैर्महादानैः ।
 अवधार्य लब्धसारं (?) दाननिबन्धेतरनिबन्धं ॥ ५८ ॥
 सप्तम्यवधिपुराणं भविष्यमपि संगृहीतमति यत्नात् ।
 त्यक्त्वाष्टमीनयन्योः कल्पौ पापशिद्धिभिर्हस्तौ ॥ ५९ ॥
 लोके प्रसिद्धमेतद्विष्णुरहस्यं च शिवरहस्यं च ।
 द्वयमिह न परिगृहीतं संग्रहरूपत्वमवधार्य ॥ ६० ॥
 भविष्योक्तमाचारप्रसिद्धमपिरोधि च ।
 ग्रामार्थं ज्ञापकादृष्टैर्न्यादस्मात्पृथक्कृतं ॥ ६१ ॥
 प्रचरदृष्टतः स्कन्दपुराणैर्कांशतो ऽधिकं ।
 यत्स्वरुचिर्नयं षोडशैवावन्ति कथाश्रयं ॥ ६२ ॥
 तार्क्ष्यं पुराणमपरं ब्राह्ममाण्येयमेव च ।*
 त्रयोविंशतिसाहस्रं पुराणमपि वेष्टावं ॥ ६३ ॥
 षट्साहस्रमितं लिङ्गं पुराणमपरं तथा ।
 दीक्षाप्रतिष्ठापापशङ्कमुक्तिरत्नपरीक्षणीः ॥ ६४ ॥
 मृषा वंशानुचरितैः कोपव्याकरणादिभिः ।
 असंगतकथाबन्धपरस्परविरोधतः ॥ ६५ ॥
 तन्मीनकेतनादीनां भगवत्पापशङ्कलिङ्गिनां ।
 लोकवच्चनमालोक्य सर्वमेवावधीरितं ॥ ६६ ॥
 तत्तत्पुराणोपपुराणसंख्याविहितकृतं कल्पमकर्मयोगात् ।
 पापशङ्कास्त्वानुमतं निरूप्य देवीपुराणं न निबद्धमत्र ॥ ६७ ॥

* Colebrooke notes in the margin : 'Interpolation.
 See quotation in *Vardhamāna's Tattvāmṛita*.'

ये दानधर्मविधिस्तुतये पुराणपुराणा-
गमस्मृतिगिरां बहवो विवर्त्ताः ।
ते ग्रन्थविस्तरभयादविचिन्त्य केचि-
दस्माभिरत्र कथित[ः] कलयन्तु सन्तः ॥ ६६ ॥

एवं निरूप्य यत्नेन प्रारब्धे दानसागरे ।
आदौ ब्राह्मणमाहात्म्यं ततो दानगुणस्तुतिः ॥ ६७ ॥
पात्रप्रशंसा पात्राणामपवादस्ततः परं ।
दानस्वरूपं कर्ता च श्रद्धादानविधिं प्रति ॥ ७० ॥
दानस्य कालदेशाश्च देयस्य च निरूपणं ।
अपवादश्च दानानामसंपाननिरूपणं ॥ ७१ ॥
ततो दानस्य च विधिः प्रतिग्रहविधिस्ततः ।
सर्वतः परिभाषा चेत्यर्थाः पञ्चदश क्रमात् ।
निरूप्य मुखवन्द्यार्थं वक्ष्यन्ते ऽत्र महोद्दिता ॥ ७२ ॥

अथ ब्राह्मणप्रशंसा । ०

The *purāṇādīna* is dealt with at fol. 191b ff., where the eighteen Purāṇas are enumerated, their extent stated and the merits attaching to gifts of copies of them set forth, in accordance with a passage from the *Matsyapurāṇa*.

The colophon runs thus: इति महाराजाधिराजनिः-
शङ्कसङ्करश्रीमद्वज्रालसेनविरचिते श्रीदानसागरे वसुदेवसंप्रदा-
नकदानावर्त्तः ॥

धर्मस्याभ्युदयाय नास्ति कपदोच्छेदाय जातः कलौ
श्रीकान्तो ऽपि सरस्वतीपरिवृद्धः प्रत्यक्षनारायणः ।
पादाम्भोजनिपणविश्ववसुधासासाज्यलक्ष्मीयुतः
श्रीवज्रालसेनश्चरो विजयते सङ्कृत्तचिन्तामणिः ॥

ब्रह्मपुराण वराहपुराण अग्निपुराण भविष्यपुराण मत्स्यपुराण
वामनपुराण वायुपुराण मार्कण्डेयपुराण विष्णुपुराण शिवपुराण
स्कन्दपुराण पद्मपुराण कूर्मपुराण शास्त्रपुराण कालीपुराण
देवीपुराण नन्दिपुराण आदित्यपुराण नरसिंहपुराण लिङ्गपुराण
महाभारत श्रीभागवत श्रीरामायण विष्णुधर्मोत्तर छन्दोगपरिशिष्ट
लघुहारीत चौधायन शाठ्यायन मनु याज्ञवल्क्य देवल पैठीनसि
कात्यायन शातातप दानव्यास दक्ष देवल वशिष्ठ वृहस्पति यम
हारीत पुलस्त्य जाबाल अङ्गिरस आपस्तम्ब महाव्यास लघु-
व्यासाः ॥ एतेषां ग्रन्थानां मतमालोच्य श्रीवज्रालसेनदेवेन
दानसागरः कृतः ॥ इति दानसागरः समाप्तः ॥

Then follow five leaves containing a table of contents up to fol. 292b.

On the second page of the fifth leaf the authorities are repeated with numbers after them, the *Devīpurāṇa* and *Śrī-Bhāgavata* being omitted. Then follows:

अथ वज्रदेशीयराज्ञामनुक्रमेण नामानि । तत्र प्रथमं हेम-
न्तसेनः १ ततः विजयसेनः ततो वज्रालसेनः तेन दानसागरः
कृत इति ॥ अस्य गुरुः अनिरुद्धः ॥ अत्र सम्बत्तरादिसमयवि-
शेषपरिचयाय दानसागरनिर्माणवर्षस्यैव सम्बत्तरत्नप्रतिपादनाय
लिख्यते । निखिलभूपचक्रतिलकश्रीमद्वज्रालसेनदेवेन पूर्वं
शशिनवदशमित १०९१ शकवर्षे दानसागरो रचितः ॥

For another MS. of this work, see Rāi.
Mittra, Notices, I., p. 151 (where the date is
made to be Śaka 1019); for a different work
of the same title (by *Mahārāja Kāmadeva*),
ib., VI., p. 239. [H. T. COLEBROOKE.]

1706, 1707.

260, 261. Foll. 253 and 289 (the latter
numbered 254-498, 490-532); size 9½ in. by 5½
in.; written, in Devanāgarī, by several hands,
in the last century; 12-18 lines in a page.

Dānaratnākara, a comprehensive treatise on
gifts, compiled, under directions of King *Anūpa*
Siṃha, of Jodhāpur in Marvār, by *Bhaṭṭa Rūma*
(with the family name of *Hosiṅga*), son of
Bhaṭṭa Viśvamātha, and grandson of *Bhaṭṭa*
Mudgala. It begins:

शर्वाणीतनयं देवं सर्वोभीष्टप्रदायकं ।
वन्दे मन्दैतरेप्रज्ञाकारणं वारणाननं ॥ १ ॥

कापि कल्पलतिकेव कवीनां
या मतिं वितरतीह नवीनां ।

राजहंसविहितासनां सतीं
तां भजामि वरदां सरस्वतीं ॥ २ ॥

मोचनं सर्वपापानां शशिसूर्यबिलोचनं ।

करुणावरुणावासं लक्ष्मीनारायणं नमः ॥ ३ ॥

विस्फूर्जच्चन्द्रहासप्रतिहतरिपुणा प्राज्यसासाज्यभाजा

ख्यातं जोधापुरं तद्गुरुमहोदयं येन धात्रेव सृष्टं ।

वीराणामग्रगण्यः प्रबलभुजबलाक्रांतभूमंडलः स

श्रीमान्मूर्धन्ये ऽभूत्पुष्पकुटमयी रावयोधभिधानः ॥ ४ ॥

तत्तनुः प्रथितो भवत्पृथुसमो वीकाख्यया विक्रमनी
राजानानुभुजो जखिलक्षितिभुजां माय्यो वदान्योत्तमः ।
पिप्र्यं मानभरादुपेक्ष्य नगरं यः स्वीयनाम्नाकरोद्
वीकानेरमिति प्रतीतमपरं व[1]स्तुं महाजांगले ॥ ५ ॥

तस्माच्छ्रीलोनकर्णः समजनि धिजयी शस्त्रशास्त्रप्रवीणो
ज्ञाता दाता दपालुर्दिशि दिशि कविभिर्गीयमानोरु-
[कीर्तिः ।

छत्राधीशैरसह्यान्द्हत इव तनुं मंत्रवन्तामवर्णान्
आकर्ण्योक्त्यै कर्णो प्रतिभटभुजगैः स्तंभ एवावृतो भूत्
[॥ ६ ॥

जयसिंहस्तस्मादभवदवनीपालतिलको
न को ऽपि स्यातुं यत्पुरत इह शक्तः किल रण्ये ।
यदीये तेजोग्नौ ज्वलति परितो वैरिसुदृशां
व्यवर्धताश्चर्यं नयनकमलेभ्यो जलसराः ॥ ७ ॥

रणोद्भटद्वेपिनिखातशल्यः
कल्याणमन्त्रः क्षितिपस्ततो भूत् ।
कल्याणवाय्वेन समस्तधन्वा
यो जागरूको निशमात्तधन्वा ॥ ८ ॥

ततो रायसिंहो भवद्भूमिपालः
प्रतिस्पर्धिकालः प्रतापी करालः ।
मतौ यो विशालः किलातुच्चभालः
सदंतमैरालः स्फुरत्कीर्तिजालः ॥ ९ ॥

आसीत्तस्माद्विलासी प्रतिबलदलनः साहसी मूरसिंहः
शूरः क्रूरस्वभावः किल सकलकलाकौशलं संदधानः ।
पुण्यागव्यप्रभावा मुरसरिदिव यत्कीर्तिरञ्जस्वरूपा-
कूपारं संप्रयाता ह्यपरिमितमुखैर्व्याभुवाना धरित्रीं ॥ १० ॥

सौंदर्योदतिदानतो ऽप्यनुगतामाख्यां समाख्यापयन्
विख्यातो नृपतिस्ततः समभवत्कर्णो गुणाणोनिधिः ।
श्रीनारायणपादपंकजयुगाभ्यर्चाप्रभावस्फुरत्-
साक्षाज्यप्रतिर्नदितार्थिनिवहः स्वातंत्र्यमुच्चैर्भजन् ॥ ११ ॥

वादैः पंडितमंडलीविरचितैः काव्यैः कदाचित्कवि-
प्रारब्धैः सरसैस्तथा नटगणैः संगीतसंगीतकैः ।
आलपैर्भिषजां परस्परमथ ज्योतिर्विदां चर्चया
प्रीतिं नीतिपरो वहन्महामहीराज्यं स चक्रे महीं ॥ १२ ॥

तत एष महाननूपसिंहो
मरुदेशाधिपतिः स्फुरत्प्रतापः ।
अभवन्मतिमान् प्रभुर्मेनखी
यशसा व्यामजगन्त्ये जतिशूरः ॥ १३ ॥

आक्रान्ते यवनैरिहावनितले दांतात्मनां द्वेषिभिर्
ध्वस्ते वेदपथे ऽप्युपेयुषि तथा धर्मे कथाशेषतां ।
धीरो धर्मधुरंधरः क्षितिभुजां दुष्टात्मनां शासिता
वीरः श्रीमदनूपसिंहनृपतिर्धीरा धरित्र्यां कृतः ॥ १४ ॥

पात्रेभ्यो यः समस्तान्यपि कनकतुलादीनि दानानि नित्यं
प्रादाद्यो गतिप्रतापी जगदिदममुचक्लिंच दारिद्र्यदावात् ।
तेन श्योणीशूचूडामणिश्चित्तपदानूपसिंहेन राज्ञा
ग्रन्थो ऽयं दानरत्नाकर इति सुधिया तन्मते प्राज्ञहेतोः
[॥ १५ ॥

मीमांसाद्वयपारगः श्रुतिपु यः सांगामु च ज्ञानवान्
न्यायोद्भावनतीक्ष्णधीः किल वरेण्यो धर्मशास्त्रबुद्धौ ।
होसिगान्वयभूषणं द्विजवरं तं रामभट्टाभिधं
सत्कृत्य प्रणयाम्युक्तमुधियं ग्रंथे ऽत्र सो ऽयं नृपः ॥ १६ ॥

तदाज्ञयासीं बुधरामभट्टो विचार्य तत्त्वेन महानिवंधान ।
नवीनयुक्तिग्रथनप्रकारैरेनं प्रबंधं पिशदीकरोति ॥ १७ ॥
मया पूर्वं कृताः पंच ग्रंथा राजनियोगतः ।
चमत्कारकरास्ते च यथाबुद्धतिसोऽञ्जलाः ॥ १८ ॥

आद्यो ऽनूपविचेकाख्यः शालग्रामपरीक्षणे ।
ततो ग्रंथो ऽनन्यः पूर्वः सहस्रद्वयसंमितः ॥ १९ ॥

संतानविषये सम्यक् नवसाहस्रिको ऽपरः ।
संतानकल्पलतिका तस्याख्यैर शुभप्रदा ॥ २० ॥

तत्संख्यया कौतुके च ह्यनूपकुतुकाणीवः ।
कृतो ग्रंथस्तृतीयो ऽयं साधकानां हिताय च ॥ २१ ॥

विषयधाधानिवृत्त्यर्थमुपायानां प्रदर्शकः ।
सार्धैर्त्रिभिः सहस्रेष्व संमितो ऽयं चतुर्थकः ।
शिष्टानां संमतो नूनमस्याख्या स्मृतमंजरी ॥ २२ ॥

चतुःसहस्रसंख्यातः कृतो ग्रंथस्तु पंचमः ।
चिकित्साभालतीमाला तस्याख्यान्वर्थिकी शुभा ॥ २३ ॥

एवं पंच कृता ग्रंथा नानाशास्त्रगताश्च ते ।
इदानीं क्रियते सम्यग् दानरत्नाकराभिधः ॥ २४ ॥

दानरत्नाकरे ह्यस्मिन्ग्रंथे ऽग्राधे जतिदुस्तरे ।
दानरत्नान्येकानि महान्यपि लघूनि च ॥ २५ ॥

दानांगानि तदंगानि सप्रयोगाणि यानि च ।
निमग्नानीति नो भ्राति क्रमशस्तान्ययत्नतः ॥ २६ ॥

प्राप्त्यर्थं तन्यते तावन्मयानुक्रमणी शुभा ।
वंशानुक्रमणं पूर्वं कृतं मंगलपूर्वकं ॥ २७ ॥

राजानृपक्षितीशस्य निबंधे यः प्रयोजकः ।
 होमिंगाख्याभिधो रामः कर्ता ग्रंथस्य दर्शितः ॥ २६ ॥
 दुर्लक्षणनिरामेन कृतं दानस्य लक्षणं ।
 स्वत्वस्य लक्षणं प्रोक्तं स्वत्वोत्पत्तेश्च कारणं ॥ २७ ॥
 दत्तद्रव्यापहरणे दोषसंकीर्तनं कृतं ।
 चतुर्विधविधानां च साकन्त्येन निरूपणं ॥ ३० ॥
 अधिकारप्रसंगेन विचारो बहुशः कृतः ।
 नित्यनेनित्तिज्ञादीनां कृतं सम्यक्निरूपणं ॥ ३१ ॥ ०

The *anukramapika* occupies about 200 *śloka*s;
 after which :

अथ दानस्यात्र प्रतिपाद्यत्वात्तस्य स्वरूपलक्षणमंतराप्रतिपादनं
 न संभवतीति दानलक्षणं तावदुच्यते ॥ ०

इति ० प्रज्ञासा fol. 20a ; ० सर्वविधदानस्वरूपनिरूपण-
 प्रकरणं fol. 23a ; ० दानांगप्रकरणं fol. 48a ; ० परिभा-
 साप्रकरणं fol. 118a ; ० उपाद्वातः fol. 130a ; अथ
 दानानि प्रतिपाद्यते fol. 131a. It ends :

मीमांसारत्नमाला विलमति हृदये यस्य बुद्धिः प्रबुद्धा
 श्रद्धालुर्धर्ममिथी यितरणचतुरस्तारको यः परेषां ।
 मात्सर्यं यस्य चित्ते न भवति सहसा ब्राह्मणायो ज्ञे वेदः
 सो ज्ञानग्रन्थे नवीने क्षितिपविरचिते दृष्टचित्रः
 [प्रभूयात् ॥

स्वस्ति श्रीमत्सकलभूमंडलदिङ्मंडलमंडगानिचभुजाजितप्रता-
 पासादितसकलसाध्याज्यभाजनस्पदच्युतसंस्थापितानेकमंडलाधी-
 श्वरसकलसामंतचक्रचूडामणिकिरणरजितचरणारविंदमहाराजा-
 धिराजमहाराजानृपमहिषाज्ञया होमिंगोपनामकभट्टमुल्लांगज-
 भट्टविश्वनाथात्मजभट्टरामविरचिते दानरत्नाकरे कर्मविपाकोक्त-
 दानानि समाप्तश्चायं निबंधः ॥

For another MS. of this work (where, by
 mistake, the patron is called *Bhūpa Sīṃha*),
 see Bikāner Cat., p. 374. For another work
 of the same title (by *Caṇḍeśvara*), see above,
 no. 1388.

An *Anūpa Sīṃha* figures as the patron of
 several other works, e.g. the *Anūpavilāsa*, by
Maṇirāma (Bikāner Cat., p. 360), the *Ayuta-*
lakṣa-Homaprayoga, by *Bhaṭṭarāma* (ib., p.
 365); the *Śrīvalldhaprayogacintāmaṇi* (ib., p. 471);
 the *Anūpa-Saṃgītavilāsa*, by *Bhāva Bhaṭṭa* (ib.,
 p. 510).

[H. T. COLLEBROOKE.]

1708.

50. Foll. 332; size 9 in. by 3½ in.; fairly
 written, in Devanāgarī, by two or three diffe-
 rent, modern hands; ten lines in a page.

Dīnahīrāvalīprakāśa, a compendium of mat-
 ters relating to gifts, compiled by *Divākara*,
 son of (*Bhāradvāja*) *Mahādeva*; and supplied
 with a versified summary of its contents, by
 the author's younger son, *Vaidyanātha*.

The author wrote his *Ācārārka* in 1686 A.D.
 (see nos. 1616-18).

It begins:

यस्मिन्नीगणविकाशकारणं पाकशासनदिशो विभूमणं ।
 यज्ञकर्मचयहेतुमन्त्रं भावये द्युमणिदेवमन्त्रं ॥ १ ॥
 रामधामकमनीयमपूर्वं ज्ञानदानजपसंमुखपूर्वं ।
 सेवितं पितृमुखैर्मम पूर्वं तन्ममास्तु हृदये मतिपूर्वं ॥ २ ॥
 भवभीतिहरं सुरेश्वरं जगतां कारुण्यकारणं परं ।
 अविमुक्तपुराधिवासिनं शिवमीडे प्रणताङ्गिभजनं ॥ ३ ॥
 श्रीरामेश्वरसूरिसूनुभक्तारायणाख्यो महान्
 येनाकार्यविमुक्तके सुविधिना विश्वेश्वरस्थापना ।
 तत्पुत्रो विबुधाधिपः क्षितिगतले श्रीशंकरस्तत्पुत्रो
 जीवेद्गौरिपुरोहितामलमतिः श्रीनीलकण्ठाभिधः ॥ ४ ॥
 तत्पुत्रीतनयो दिवाकरकृतो शास्त्रेष्वधीतो पितुर्
 मीमांसानयकोविदः पुरभिदः क्षेत्राधिवासी सुधीः ।
 सद्बिद्याविनयादिसद्गुणगयाभाभिरामानुहन्
 देवं चोष्णकरं प्रणम्य तनुते श्रीदानहीरावल्लभः ॥ ५ ॥

ननु हेमाद्रादिषु सत्सु नायमुद्यमस्तव सफल इति चेद्वि-
 द्बदविद्वत्साधारणसंक्षेपप्रदर्शनार्थमित्यवधारणपात्रे स्वसन्ताप्ता-
 गपूर्वकः ०

इति श्रीमुक्तावलीप्रकाशकारभारद्वाजमहादेवसूरिसूनुसक-
 लविद्यानिधानश्रीदिवाकरविरचिते धर्मशास्त्रसुधानिधौ दान-
 हीरावल्लभप्रकाशे (!) दानोपयोगी (r. m.) निरूप्यः fol. 11b.

इति श्रीदिवाकरविरचिते धर्मशास्त्रसुधानिधौ दानहीरा-
 वलीप्रकाश आशीर्चनरूपः fol. 88.

The work ends fol. 325b: इति श्रीमद्भारद्वाजम-
 हादेवभट्टात्मजसकलविद्यानिधानश्री-

दिवाकरविरचिते धर्मशास्त्रसुधानिधौ ।

दानहीरावल्लभे अनुक्रमं व्यादधात्स्वयं ॥ [१] ॥

मंगलाचरणं पूर्वं मातृवंश्यनुवर्णनं (? मातृवंशानु ०) ।

दानलक्षणमन्त्रोक्तं विधिकारिण एव च ॥ २ ॥ ०

इयं दिवाकरसुतेन कनीयसा श्री-

रामानुजेन गुरुभक्तिपरायणेन ।

श्रीतातपादरचिते मुजनप्रिये ऽस्मिन्

ग्रंथे क्रमो विलिखितः सवितुः प्रसादात् ॥ ११३ ॥

इति श्रीमद्भारद्वाजदिवाकरसूरिसुतवैजनाथशर्मविरचिता
दानहोरावलीप्रकाशानुक्रमशिका समाप्ता ॥ श्रीरविः ॥ श्री-
तिथ्यार्काचाराकौ आद्विप्रायश्चित्ते प्रतिष्ठा च संस्काराशौचयुक्तौ
दानग्रंथो दिवाकराज्जातः ॥ १ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1709.

1756. Foll. 82; size 8½ in. by 3½ in.;
legibly written, in Devanāgarī; 12-14 lines
in a page.

Dānacandrikā, a manual of rules regarding
pious donations, by *Bhaṭṭa Divākara*, surnamed
Kāla, of Benares, son of *Bhaṭṭa Mahādeva*
(son of *Bālakrishṇa*?) and *Gaṅgā* (daughter of
Bhaṭṭa Nilakaṇṭha, author of the *Maṇūkya*).

It begins:

प्रणम्य मातरं गङ्गां भैरवं वनशङ्करं ।

महादेवाख्यपितरं श्रीतस्मार्तेविशारदं ॥ १ ॥

दिवाकरेण संधिया सारमुद्धृत्य शास्त्रतः ।

शिष्टानां तन्यते तुल्यै दानसंक्षेपचंद्रिका ॥ २ ॥

तत्र परस्मैतो[न्य]त्वंतो द्रव्यत्यागो दानं । देवलः । ०

इति प्रतिग्रहस्थानानि । अथादौ तुलापुरुषदानं fol. 5a;

इति ० तुलाकल्पलक्षणं 7a; ० घृतादितुलादानफलं 9a;

० नानारोगनिरासाथै द्रव्यविशेषतुलाः 9b; इति श्रीदानो-

द्भ्योतदानरत्नदानमयूखाद्यनुसारेण च कालोपनामकभट्टदिवा-

करकृतदानसंक्षेपचंद्रिकायां तासघृतादितुलापुरुषदानप्रयोगः

13b; ० गोसहस्रदानप्रयोगः 14b; गोशतदानं ० 15b;

गोदशदान 16a; इति दश महादानानि 32a; इति (दश)

गोदानानि 45a; इति भूमिदानं, तिलदानं, हिरण्यदानं 45a;

इति मंदाग्निवह्नरं मेघदानं 48a; इति दशाचलदानानि 55b;

० नानाशिखरदानानि 56b; त्रिशूलदानं 57a; दारिद्र्यहरं

धनदमूर्तिदानं 57b; लक्ष्मीनारायणमूर्तिदानं, हरिहरं, सूर्यं,

गणपतिं, गणेशं, सरस्वतीमूर्तिदानं 58a, etc.; इति

घंटादानं, शंखदानं 59a; कालचक्रदानं, कालपुरुषदानं 59b;

कृष्णाजिनदानं 61b; शय्यादानं, शयनदानं 62a; वस्त्रदा-

नानि 63b; ० पात्रदानानि 64b; पुस्तकदानं 65b; रत्नदा-

नानि 66a; ० हेमंते अग्निदानं, दीपदानं, पांथपरिचर्यौ 67a;

गोपरिचर्यौ, धनघटदानं 67b; कलशदानं, यज्ञोपवीतदानं

68a; अथ मासदानानि 68a; ० संक्रांतिदानानि 69b; अथ

नानाधान्यदानमंत्राः । तत्रादौ तंडुलदानमंत्रः 70a; अथ

वासरदोषापनोददानानि, सहस्रब्राह्मणभोजनविधिः 75a; अथ

प्रतिग्रहशुद्धिः 77a; अथ राजप्रतिग्रहप्रायश्चित्तं 80a; अथ

प्रतिपदोक्तानि प्रायश्चित्तानि 81b.

It ends: इति दानचंद्रिकायां प्रायश्चित्तानि ॥ समाप्तं
दानचंद्रिका ॥ स्वस्ति श्रीमद्विक्रमाकराज्यातीताब्दसंमितिः ।

भूवाष्टद्विद्विमंख्याकाः १८२२ शुचिकृष्णचतुर्थिका ॥

The work has been published at Benares
(1861, 1863). [H. T. COLEBROOKE.]

1710.

618. Foll. 95; size 9½ in. by 5 in.; clear,
modern Devanāgarī writing; 11-13 lines in
a page.

The same work.

Colophon: इति श्रीमत्कालोपनामकभट्टरामेश्वरात्मजभट्ट-
महादेवद्विजवर्ममनुभट्टदिवाकरविरचिता दानचंद्रिका समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1711.

1467. Foll. 133; size 9 in. by 4 in.; good
Devanāgarī writing of 1798 A.D.; eight lines
in a page.

Another MS. of the *Dānacandrikā*.

For another MS. of this work, see Rāj.
Mitra, Notices, I., p. 4; for a different work
of the same title, ib., VI., p. 162.

[H. T. COLEBROOKE.]

1712.

248. Foll. 88; size 12½ in. by 4½ in.;
careless, modern Bengali handwriting; seven
lines in a page.

Dānakriyāṅganandī, another treatise on religious gifts, by *Horinda Kari*.

It begins :

श्रीगोविन्दपदद्वन्द्वनखन्दुरुचिमलतिः ।

अगतिश्चिन्ताभिरुद्धानां चित्तध्वान्तं धुनोतु नः ॥

आलोच्यागिलसंग्रहानपिकलं दृष्ट्वा पुराणान्यपि

प्रोक्ताः सम्यगथो विविच्य मुनिभिर्मन्वादिभिः संहिताः ।

श्रीमन्नातपदारविन्दविगलदुलीभरोद्देशतः

श्रीगोविन्दकविः करोति महतां दानक्रियाकौमुदीं ॥

अथ दानविधिः ॥ तत्र संवर्तः । दानं वै विधिवद्देयमशुभानां च नाशनं । °

अथ भूमिदानं fol. 22a; अथान्नदानं 24a; अथ गन्धदानं 26b; अथ पुष्पदानं ° फलदानं 27a; अथ चक्रदानं 29a; अथ द्रव्यदानं 31b; अथ गुडधेन्यादिदानं 32b; अथ तिलदानं 33b; अथ ग्रामशिलादानं 36a; अथ कृष्णाजिनदानं 41b; अतः प्रसङ्गसंगत्या वृषोत्सर्गो विविच्यते 49b.

It ends :

कनकालंकृतां कृत्वा जले गामवतारयेत् ।

सामवेदी तु पिशेपं दात्रा कर्म कारयेत् (!) ॥

इति श्रीगोविन्दकविकृतदानक्रियाकौमुदी समाप्ता ॥ °
लिखितं श्रीकृष्णमोहनदेवशर्मणा ॥

[H. T. COLBROOKE.]

1713.

2585. Foll. 276 (foll. 49-64 of which are wanting); size 12 in. by 4½ in.; fairly written in Devanāgarī, by several hands; 8-13 lines in a page.

Nityānāṇḍīpaddhati, a compilation (from *Purāṇas* and other works) on various kinds of legal gifts and their consecration, as well as various other religious observances, by (*Tri-pāṭhīn*) *Śāmajit* (? *Śyāmajit*).

It begins :

नित्यदानादिपद्धतिर्लिख्यते ॥ तत्रादी प्रातःस्नानादि देवपूजनान्तं विधाय दानादिकं कुर्यात् ॥ तत्रादी स्नायदानं । तत्प्रतिग्राहकब्राह्मणपूजां विधाय प्रयोगं कुर्यात् ॥ प्रयोगश्च । अत्राद्येवादिदेशकालाद्युच्चार्य सम शरीर उत्पन्नदिव्यान्तरिक्षभौमात्मकत्रिविधतापपापपरिहारार्थं शयनसमयोन्यन्दुःखप्राद्वन-

कदोपनिवृत्त्यर्थमिदं तासपत्रं धृतपूर्णे हिरण्यपात्रप्रत्याम्नायद्रव्यसहितं ब्राह्मणायार्हं संप्रददे ॥ °

इति दानखंडे बहुचपरिशिष्टोक्तं स्वस्तिवाचनं समाप्तं fol. 8b; इति नवरात्रव्रतविधिः fol. 20a; इति दीपावलि कृतं (or दीपदानकर्म) fol. 26b; इति सक्तुदानसंकल्पः fol. 35a; then follow various kinds of worship; (*Śiva*, foll. 42-46b); इति मत्स्यपुराणोक्तग्रहणशान्तिविधिः fol. 48a; at the end of fol. 48: अथ ग्रहणदानानि; fol. 65 begins: अथ पंचशत स्नामव्रानि the intermediate leaves being missing); इति व्रतदानादिफलं fol. 67b; ° प्रतिमादिलक्षणं fol. 68a; various kinds of स्नान (जल ° दधि ° गोमय ° तुलसी etc.); अथ अर्घ्योदयसमयपद्धतिर्लिख्यते fol. 87a; ° दशावतारदानप्रयोगः fol. 90b, etc.; इति श्रीमत्त्रिपाठिशान्तिद्विरचिता सर्वोत्पातशान्तिः । अथ नवग्रहजपस्य मृत्युंजयजपस्य च दशांशहोमपूर्णोद्दिष्टप्रकारे लिख्यते fol. 112a; अथ महर्षीवोक्तसर्वचरहरकुंभदानविधिर्लिख्यते । fol. 157b, here follow various *vratodyūpanāni*; foll. 201-7, various kinds of *dāna* (*bhūyusi*-, *gomithuna*-, *vaitaraṇi*-, *aṣṭa malā*-, *hiraṇya*-, etc.); various kinds of *aśauca* (*garbhasrāva*-, ° *pūta*-, etc.); कुंडमंडपपद्धतिः from fol. 223b (begins: तत्रकुंडाधारत्वात्प्रथमं मंडपो विचार्येत !); [अथ मंडपारोपस्थानानि fol. 248b; इति श्रीविश्वकर्माकृताजयप्रस्थाधिकारे लक्ष्मीप्रियमंडपः fol. 251b; इति ° प्राग्ग्रीवादिपंचाशन्मंडपनिर्णयः fol. 255b, etc.]; वापीकूपताडागानां विधिः from fol. 259b (begins: सूत उवाच । कथमाराध्यते विष्णुर्जलशायी सदा विभुः । °)

The compilation ends: इति श्रीभविष्यपुराणोक्तविधिना चवाडीश्रीशामजीकृता श्रीकृष्णजन्माष्टमीव्रतोद्घातप-नपद्धतिः ॥

[MACK. COLL.]

1714.

2715. Foll. 42; size 8½ in. by 3½ in.; fair Devanāgarī writing of about 1700 A.D.; 10-12 lines in a page.

Shoḍaśa-Mahādānapaddhati, or *Dānapaddhati*, a handbook of matters relating to 'great' gifts, written by *Rāmadatta*, minister to King

Nṛisimha of Mithilā, with the assistance of *Bhavaśarma*, his domestic priest.

It begins :

आनवक्षितपालमौलिवलभीप्रसुभरत्नाङ्कुर-
ज्योतिःखालितपादपद्मयुगलः श्रीमान्नृसिंहो नृपः ।
सौवैश्रीनिकपः प्रशास्ति मिथिलाभूमंडले रंजयन्
काशीदानवभूषणः कृतधियां निर्याजकल्पद्रुमः ॥ १ ॥

मंत्री तस्य मरुत्वतो गुरुरिव श्रीरामदत्तः सताम्
आधारः सुकृती समस्तभुवनप्रख्यातदानोत्सवः ।
सौजन्यांबुनिधिः क्षमाकुलगृहं पाद्भुष्यपारंगमो
दाक्षिण्यैकनिकेतनं विजयते प्रज्ञाप्रकर्षाश्रयः ॥ २ ॥

किं ब्रूमो धर्मकृत्यं सकलनयनिधेरस्य यन्नाकनाथः
श्रुत्वा वैराग्यमग्नौ भवति निजपदप्रच्यवं शंकमानः ।
किं त्वस्मै देवमन्त्री कथयति भगवन्नायमन्यायकारी
वीरः किंचिद्विधत्ते भवति पुनरसौ तेन वाक्येन
[स्वस्थः ॥ ३ ॥

मीमांसाखैवकरीधारकुलकी सन्नर्कचिंतामणिः
सत्याचारविचारचारुचरितः खौपालवंशोद्भवः ।
तं तेन द्विजराजमौलिमणिना वेदांतविद्याविदं
श्रीमन्नं भवशर्मसंज्ञकमनुं सगिर्नं नियुज्यादरात् ॥ ४ ॥

मंत्री (? मंत्रिणोः) पुत्रपौत्रेण मंत्रिरत्नेन धीमता ।

श्रीमता रामदत्तेन क्रियते दानपद्धतिः ॥ ५ ॥

अथ तुलापुरुषदानविधिः ॥ तत्र दानपूर्वदिने प्रातः स्नातः
कृतनियक्रियो यजमानः प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा शुचिराचांतः
कुशत्रयतिलजलान्यादाय ० ओं प्रतिलोकाधिपस्थानाधिकरण-
कप्रतिमन्त्रं स्वासोत्तरार्कवर्षीकिंकणीजालमालिचिमानकरणक-
बल्लभरः पूज्यमानात्मविष्णुपुरगमनकल्पकोटिशतावर्च्छतत्त्वोक्त-
महितद्वैतज्ञौकिकभूपालमौलिमणिरंजितपादपीठात्मकर्तृकभूत-
लाधिकरणकराजराजत्वभवनश्रद्धाचितदीप्तगतापजितसर्वमहो -
पलोकाल्मकर्तृकयज्ञसहस्रयाज्ययनुभवमकामः (!) अस्तुलापुरुष-
महादानमहं संप्रतिपादयिष्ये । इति प्रधानसंकल्पं कुर्यात् ॥
ततो मातृपूजनमाभ्युदयिकं च विधाय कुशतिलजलान्यादाय ।
ओं अथ अःकर्तव्यतुलापुरुषमहादानप्रतिबंधकविघ्ननिवृत्तिकामो
भगवंतं गोविंदमुमापतिं विनायकं च पूजयिष्ये । इति संकल्प्य ।
ओं भगवन् गोविंद इहागच्छ इह तिष्ठेत्यावाहनस्थापने विधाय
एतानि पाद्याधीचमनीयस्नानीयपुनराचमनीयानि ओं गोविंदाय
नमः । इदमनुलेपनं ओं गोविंदाय नमः । एतानि पुष्पाणि
ओं गोविंदाय नमः । एष धूपः ओं गोविंदाय नमः । ०

The 16 *mahādāna* dealt with are the fol-
lowing :—*tulāpuruṣa* ends fol. 11b ; *hiranya-*

garbha, 14a ; *brahmāṇḍa*, 16a ; *kalpapaḍāpa*,
18b ; *gosahasra*, 20b ; (*hiranya-*) *kāmadhenu*,
22a ; *hiranyāśva*, 23b ; *hiranyāśvaratha*, 24b ;
hemahastiratha, 26a ; *pañcalāṅgala*, 27b ; *prithvī*,
30a ; *viśvacakra*, 35a ; *kalpalatā*, 37a ; *sapta-*
sāgara, 38a ; *ratnadhenu*, 40a ; *mahābhūta-*
ghaṭa, 41a.

It ends : अथ वातान् ग्रामरत्नेः संपूज्य तदनुज्ञयान्येभ्यो
ऽपि ब्राह्मणेभ्यो दद्यात् । भागद्वयं गुरवे भागाष्टकमृत्विग्भ्यः
प्रतिपादयेदिति भूपालः । परिशिष्टमन्यत्रुलापुरुषवत् ॥

महादत्तमहासामन्ताधिपतिमहाराजाधिराजराजदत्तविर -
चिता पोडशमहादानपद्धतिरियमावसथिकाग्निहोत्रिमहामहो -
पाध्यायभवशर्मणः कृतिः समाप्ता ॥ ० श्लोकसं ० ११०० आचरणे
मासि दक्षिणायाणे चतुर्थे तिथौ भीमे ॥

On the fly-leaf at the end, the work is also
called *Hemādrishodāśādāna* both in Nāgarī and
Telugu characters. The leaves are marked
महा ० पो ० [MACK. COLL.]

1715.

676. Fol. 125 ; size 10½ in. by 4½ in. ;
indifferent Devanāgarī writing of A.D. 1530
(illegible through wear in places) ; 14-16 lines
in a page.

[*Rūpanārāyaṇīya*] *Mahādāna - paddhati*, a
digest of rules regarding gifts and other
religious rites, by *Rūpa Nārāyaṇa*.

It commences with 17 couplets, the first,
and part of the second of which are illegible :

त[द्]वंशमौक्ति[क]मणिभूवि मुग्धमर्हिहो (l. ० सिंहो)
राजा अभूय भुजनिर्जितमोगिराजः (? l. भोगिराजः) ।
तस्याभयम्नदनसौह (l. सिंह) इति क्षितिद्रु (l. क्षितिद्रुः)
मनुः सपत्नदशनो मदनश्च कांया ॥ ३ ॥

The following genealogical line is enume-
rated in the succeeding *ślokas* : *Kṛishṇasimha*,
Devasimha, *Lakṣmaṇasimha*, *Kaivartasimha*,
Diksimha (?), *Anurāsimha*, *Anchasimha* (?), *Vi-*
kramasimha, *Tejāsīmha*, *Saṅkhyāyāsīmha* (?),
Śaktisimha, *Udayasimha* (? *Duyāsīmha*).

स्मृत्यागमपुराणानि निर्वधानाधिक्यं च ।

कुरुते ऽसी महादानपद्धतिं सिद्धतेच्छया ॥ १६ ॥

निखिलानां निर्वधानां मतमचमयेत्य यत् ।

तेन ग्रंथांतरात्कौतुकं याज्यतां युथाः ॥ १७ ॥

तत्र मत्स्यपुराणे । ०

तुल्यपुरुषदानं fol. 7a; इत्याभ्युदयिकश्चाद्विविधः ॥ अथ संक्षिप्तश्चादं 12b; इति० मधुपर्कविधिः 16b; अथ ग्रहादि-देवताहोमः 21a; अथ याजुर्वेदिकहोमविधिः 39a; अथ ग्रहादिदेवताहोममंत्राः 39b; अथ सामगानां कुशकंडिकेति-कर्तव्यताप्रकारः 51a; अथाथर्वणवेदस्य कुशकंडिका 57b; - इति तुल्यपुरुषप्रयोगः । अथ हिरण्यगर्भदानं 75a; इति सामगानां गर्भाधानादिसंस्कारमंत्राः 82b; इत्यथर्ववेदस्य गर्भा-धानादिसंस्कारमंत्राः 85a; इति हिरण्यगर्भमहादानप्रयोगप-द्धतिः 85b; ० ब्रह्मांडमहादानप्रयोगपद्धतिः 89b; कल्पपाद-पनहादानं 92b; गोमहस्रमहादानं 94a; हिरण्यकामधेनुं 99a; हिरण्यश्वदानं 100b; हेमाश्वरथदानं 103a; हेमह-स्तिरथं 105b; पंचलांगलमहादानं 109a; पृथ्वीमहादानं 112a; विश्वचक्रमहादानं 116a; कल्पलतामहादानं 118a; सप्तसागरमहादानं 120b; रत्नधेनुदानं 123a; महाभूतघटदानं ०

It ends: इति श्रीरूपनारायणीये महादानप्रयोगपद्धतौ महाभूतघटदानप्रयोगपद्धतिः समाप्ता ॥ शाके १४५२ विकृतसंवत्सरे भाद्रपदपक्षे ५ रवौ पुस्तकं रामोपाध्यायेन लिखितं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1716.

52. Foll. 207, the first two of which are wanting; size 9½ in. by 3½ in.; legibly written, in Devanāgarī, in A.D. 1581; 10-13 lines in a page.

Samgrāmasāhīya-Vinśakūṭīpikā, another treatise on gifts, compiled by *Dāmodara* (under the auspices of *Samgrāma Śāha*).

इति श्रीसंग्रामसाहीये विवेकदीपके श्रीदामोदरविरचिते सामान्येति कर्तव्यतानिर्णयः ॥ अथ प्रत्येकं दानानां प्रमाणनिर्णये प्रयोगपद्धतिः ० fol. 8b.

इति नानातुलादानप्रकारः ॥ इति० तुल्यपुरुषनिर्णयः ॥ अथ तुल्यपुरुषमहादानप्रयोगः ॥ fol. 48b.

इति माध्यंदिनीयमधुपर्कविधिः 60b; ० सामगानां कौयु-मशखीयानां मधुपर्कविधिः ॥ अथाथर्वणिकमधुपर्कविधिः 62a;

अथ यजुर्वेदाग्निस्थापनं 66b; अथ दशलोकपालहोमः 76a; --- इति सामवेदीयशान्तिकाध्यायः (propitiatory verses), 112a; अथ वैवेदीयशौनकाशखीयशान्तिकाध्यायः 127a; then follow some chapters on *pūrṇāhuti*; after which the sixteen *mahādāna*, in the same order as above, p. 550a, b.

Colophon: इति श्रीसंग्रामसाहीये विवेकदीपके श्री-दामोदरविरचिते महाभूतघटमहादानपद्धतिः ॥ ० संवत् १६३६ समये कार्तिकवदि ९ शनौ लिखितं केशवभट्टेन ग्रंथसंख्या ७५०० ॥

For another MS. incomplete at the beginning, see Rāj. Mitra, Notices, X., p. 6; for a *Divyanārṇaya*, likewise compiled by *Dāmodara Thakkuru*, under the auspices of *Samgrāma Śāha*, ib., VI., p. 40. [H. T. COLEBROOKE.]

1717.

1469. Foll. 109 (foll. 43 and 44 of which are missing); size 9 in. by 4 in.; indifferent Devanāgarī writing of about the middle of last century; nine lines in a page.

Jalāsāyārāmotsargavidhī, a treatise on the dedication of tanks, wells, groves etc., by *Bhaṭṭa Nārāyaṇa*, son of *Bhaṭṭa Rāmeśvara*. Rather incorrect.

The MS. begins:

तत्रादौ तद्विध्युत्पादिकाशुश्रुतविधौ (?r. यिकोत्सर्गविधौ) तत्कार्यप्रवृत्त्युत्तमिका (?r. ० प्रवृत्तिस्तुत्यात्मिका) ज[लाश]यप्रशं-सा ॥ यमः । कूपारामप्रदाकारी तथा वृक्षं च रोपकः । कन्याप्रदं सेतुकारी स्वर्गं प्राप्नोत्यसंशयं ॥ तडागे यस्य पानीयं सततं खलु तिष्ठति । स्वर्गलोके गतिस्तस्य नात्र कार्या विचारणा ॥ ०

इति नारायणभट्टकृते जलाशयाद्युत्सर्गविधौ जलाशयप्रशंसा ॥ अथ जलाशयदेशः । fol. 4a; इति० जलाशयदेशतत्परिमा-णारंभोत्सर्गकालनिरूपणं 7b; इति० त[डागा]द्युपचा[न]शुद्धिः 18b, etc.

Fol. 50a: इति० मंडपकुंडवारुणमंडलनिर्माणादिप्रकारः ॥

अथ जलाशयोत्सर्गप्रयोगः । उन्नरायणे माघादिमासघट्टान्यतमे मासि कार्तिके च मकरकरके कुंभमीनवृषमिथुनकन्यातुलावृश्च-कान्यतमराशिस्थिते वा सूर्ये मेघधनुःस्थेऽप्येति रूपनारायणः । ० इति० तडागोत्सर्गविधिपद्धतिः 98a.

Fol. 99b : इति वापीकूपोत्सर्गविशेषविधिः ॥

उक्ता जलाशयोत्सर्ग भट्टरामेश्वरात्मजः ।

भट्टनारायणो ब्रूत आरामोत्सर्गपद्धतिं ॥

तत्र वृक्षारोपणे फलमुक्तं भविष्ये । °

It ends :

भट्टरामेश्वरसुतो भट्टनारायणः सुधीः ।

व्यधत्त रुचिरां काश्यामारामोत्सर्गपद्धतिं ॥ इति °

[H. T. COLEBROOKE.]

1718.

785a. Foll. 36; size 11½ in. by 4¼ in.; indifferent Devanāgarī writing of about the middle of last century; 10 or 11 lines in a page.

The second (or practical) portion of *Bhaṭṭa Nārāyaṇa's* treatise; corresponding to foll. 50-109 of the preceding MS.

[H. T. COLEBROOKE.]

1719.

515. Foll. 73; size 10 in. by 3¾ in.; fair Devanāgarī writing of c. 1780 A.D.; 10 or 11 lines in a page.

Tristhalīsetu (or *Tīrthatrāyīsetu*), a comprehensive treatise on pilgrimage, by *Nārāyaṇa Bhaṭṭa*, son of *Bhaṭṭa Rāmeśvara Sūri*, and grandson of *Govinda Bhaṭṭa*.

Part I., or *Sāmānyapraghaṭṭaka*, treating of the ceremonies to be performed at sacred bathing-places generally. It begins :

सरस्वतीं नमस्यामः प्रसूहव्यूहानये ।

यदेकतानचिन्तानां चित्ते संविर्तिरुत्तमा ॥ १ ॥

विज्ञाधिप नमस्तुभ्यं विघ्नसंघं विघातय ।

प्रपञ्चं रचयामुच्चं बुद्धिशुद्धिं विवेहि च ॥ २ ॥ ° ३ ॥

विश्रामित्रकुलोद्भवौ विधुरिवाखंडः कलानां निधिर्

वाग्मुक्ते निखिले ऽपि यस्य च सुधा शिष्यप्रशिक्षयिष्ठा ।

विद्यापद्मविकाशनैकतरणिः श्रीभट्टगोविंदजः

संख्यावद्गणनाग्रणीर्विजयते श्रीभट्टरामेश्वरः ॥ ४ ॥

श्रिता चाराणसी तेन नगरी न गरीयसी ।

यतो ऽथा नगरी हेमनगरीतिमुपेयसी ॥ ५ ॥

शास्त्रेष्वधीती धिगुरेव यः श्रुतीः

स्मृतीः समालोच्य च देशरीतीः ।

नारायणस्तत्तनयो ऽविमुक्ते

तीर्थत्रयीसेतुनसी विधत्ते ॥ ७ ॥ ° ८ ॥

साधारणस्तीर्थविधिः प्रथमं सम्यगुच्यते ।

प्रयागादित्रयविधिः पश्चादित्यत्र संग्रहः ॥ १० ॥

इह खलु संस्कारचक्रे परिवर्तिमानानां चत्वारः गुरुपार्था धर्मार्थकाममोक्षाख्याः सकलस्मृतीतिहासपुराणादिषु श्रूयन्ते सेव्यत्वेन । °

See Rāj. Mitra, Notices, II., p. 202, where an analysis of this section is given; Bikāner Cat., p. 484.

Colophon : इति श्रीविद्वन्मुकुटमाणिक्यश्रीमद्भट्टरामेश्वरसूरिसूनुनारायणभट्टविरचिते त्रिस्थलीसेतौ सामान्यप्रघट्टके प्रकीर्णकतीर्थधर्मप्रकरणं समाप्तं ॥ समाप्तश्च प्रघट्टकः ॥ [अतः परं प्रयागप्रकरणं भविष्यति obliterated] ॥

As the author's grandson *Kamalākara* wrote his *Nirṇayasindhu* in 1611-12 A.D., the present work was probably composed somewhere about 1550 A.D. Cp. the author's *Prayogaratna*, above, no. 471.

For another *Tristhalīsetu* (or *Tīrthayātrā-rīdhī*), by *Bhaṭṭoji Dīkshita*, see Weber, Cat. Berl., no. 1234; Rāj. Mitra, Bikāner Cat. p. 485.

[H. T. COLEBROOKE.]

1720.

683b. Foll. 84; size 9½ in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī, by different hands; foll. 45-76 about 1650 A.D.; the remainder towards the end of last century; 9-12 lines in a page.

The same section of the *Tristhalīsetu*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1721.

264c. Foll. 34; size 12½ in. by 4½ in.; rather careless Devanāgarī writing of the latter part of last century; eleven lines in a page.

Tristhalisetu. Part II., *Prayāgādītraya-prakarana*; chapter I., *Prayāga-kṛtīya* (or *prakarana*).

It begins:

मरुमुनिदितिर्जैष्ठेः मेयते यो [s]स्ततरे
गुरुतरदरितानां का कथा सानवानां ।
स्वभुवि मुकृतकृत्योर्पित्तावासिहेतुर्
जयति विजितयागस्तीर्थराजः प्रयागः ॥ १ ॥
वाणी पर्णयते यस्या पर्णनायामणीयसी ।
तीर्थश्रेणिमशिषेणी स्निग्धेभिः प्रवर्ष्यते ॥ २ ॥

अथ प्रथमप्रकरणं । ०

In the introduction the author discusses the question as to whether, in a pilgrimage to these three sacred *sthalas* *kat'ēḥoxp*, precedence is to be given to one of them, and declares that there is no binding rule on that point; but that the *dakṣiṇātyas*, *pāścātyas* and *prācyas* should begin each with the *tīrtha* nearest to them, and then visit the others in their turn. The principal topics are as follows:

इति प्रयागमहिमा ॥ अथ प्रयागस्मरणमहिमा fol. 7a;
अथ प्रयागगमनं 9a; अथ प्रयागादिपरिमार्शं 9a; इति
प्रयागवासफलं ॥ अथ यवनविचारः 9b; अथ प्रयागमुंने
नानाकाम्यकर्माणि 14a; अथैकाहस्नानयचनानि 18a; अथात्र
स्नाने दिनविशेषे फलविशेषः 19a; अथ माघमासां विशेषः
19b; अथ प्रसंगात्माघस्नानविधिः 20a; अथ माघस्नानविधिः
20b; अथ माघस्नाने नियमाः 22a; अथ प्रयागमरणविधयः
23b; अथ प्रयागीयनानातीर्थानि 27b; अथ विकिरं (one
of those *tīrthas*), 28b; अथावठमहिमा (*Avata*,
another *tīrtha*), 29b; इति गंगामहिमा ॥ अथ प्रसंगाद्
यमुनामहिमा 33a.

Colophon: इति भट्टारामेश्वरसूनुभट्टनारायणविरचिते
त्रिस्थलीसेती प्रयागप्रकरणं समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1722.

1708A. Foll. 61; size 9½ in. by 4 in.; indifferent Devanāgarī writing, of about the middle of the last century; 13-15 lines in a page.

Two chapters of the *Prayāga*- (or *Prayāgādītraya*)-*prakaraṇa* of *Bhaṭṭa Nārāyaṇa's Tristhalisetu*.

a) Foll. 1-32, *Prayāgākṛtīyam*.

b) Foll. 33-61, *Gayākṛtīyam*.

This section begins:

वादीभयुक्तिर्कुम्भस्थलदलनाकुंडमाननखगभीर्न ।
विकिरन् प्रमेयमुक्ताविद्यावनकेसरी गुरुर्जयति ॥ १ ॥
नत्वाखिलोद्धारधुरंधरं परं
गदाधरं बुद्धिविशुद्धिसाधकं ।
संदेहमुत्सार्य विचार्य सादरं
मया गयाकार्यमुदीर्यते ऽधुना ॥ २ ॥
सुतादिकर्तृकं यस्यां श्राद्धं श्राद्धसमेधितं ।
पित्राद्युद्देश्यफलदं सा गया यागतोयिका ॥ ३ ॥

Colophon: इति श्रीभट्टारामेश्वरसूनुभट्टनारायणभट्टविर-
चिते त्रिस्थलीसेती प्रयागप्रकरणे गयाकर्तृकं ॥

For a portion of this section, see Weber, Cat. Berl., no. 1233.

For the third chapter (*Kāśī-kṛtīya* or *prakarana*) of Part II. (*Prayāgatrāyaprakarana*), see Rāj. Mitra, Notices, VII., p. 34.

[H. T. COLEBROOKE.]

1723.

1109. Foll. 211; size 12 in. by 5½ in.; good Devanāgarī writing of 1788 A.D.; ten lines in a page.

Prāyaścittaviveka, a manual of rules regarding expiatory rites, forming part of a general digest of law, entitled *Smṛitiviveka*, by *Śūla-pāṇi*.

It begins: निमग्नसुदितस्वधर्मे ० see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 660 (where the work is analyzed); Rāj. Mitra, Notices, I., p. 236.

It ends: इति धेनुसंकलनं समाप्तं ॥

प्रायश्चित्तविवेको ज्यै रचितः शूलपाणिना ।

यथा सतामुरःस्थाने विराजतो सुभाषितं ॥

इति हुड्डिसाया(?! साहुडिया)महामहोपाध्यायश्रीशूलपाणि-
विरचितः प्रायश्चित्तविवेकः समाप्तः ॥

शाके गते दशसमुद्दिहिनांशुसंख्ये
मासे त्विषे शिवमुदे शिवशर्मेणा यः ।
विवेक एषो[३]पि च पापकर्म्मिणाम्
अलेखि काशीश्वरसद्ववासिना ॥

Six leaves, appended at the end, contain a table of contents.

For the author's commentary on *Yājñavalkya's* Institutes, see above, no. 1287.

[H. T. COLEBROOKE.]

1724.

819. Foll. 104; size 15½ in. by 5½ in.; fairly written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; 9, sometimes 8, lines in a page.

Tattvārthakaumudī, a commentary on the *Prāyaścittavivēka*, by Govindānanda, son of Gaṇapati Bhaṭṭa.

It begins: श्रीगोविन्दपदद्वन्द्वमिन्दिरानन्दमन्दिरं ° see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 661.

It ends:

गणपतिभट्टतनूजो गोविन्दानन्दपण्डितः श्रीमान् ।
अतिनिर्वन्धाद्भिदुषां समकृत तत्त्वार्थकौमुदीं रम्यां ॥

इति श्रीगोविन्दानन्दकविकङ्कणाचार्यकृता प्रायश्चित्तविवेकटीका तत्त्वार्थकौमुदी समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1725.

561. Foll. 118; size 12½ in. by 4½ in.; good, large, modern Devanāgarī writing; seven lines in a page.

Prāyaścitta-nirūpaṇa (or *prakaraṇa*), by Bhaṭṭa Bhavadēva, surnamed *Bāvalabhi-bhūjaṅga*.

It begins:

अनादिभवसंभूतं पापप्रशमकारणं ।
स्मरणं वासुदेवस्य यस्य तस्मै नमो नमः ॥ १ ॥
मन्वादिसृतिमालोक्य सुविविच्य यथाक्रमं ।
क्रियते भवदेवेन प्रायश्चित्तनिरूपणं ॥ २ ॥

प्रायश्चित्ते निरूपणीये गुरुत्वात्प्रथमं महापातकप्रायश्चित्त-
निरूपणे परस्परमेवेतरप्रायश्चित्तनिरूपणे कर्तव्ये मन्वादिवचन-
क्रमानुरोधेन प्रथमं ब्रह्मवधप्रायश्चित्तमेव निरूप्यते ॥ °

इति ब्राह्मणस्य ब्रह्मवधप्रायश्चित्तनिरूपणं fol. 15a; इति
अत्रियादिकृतब्रह्मवधप्रायश्चित्तं 19a; इति अत्रियादिवधप्राय-
श्चित्तं 21b; इति स्त्रीवधप्रायश्चित्तं 26b; ° गोवध° 31b; इति
वासकाभीभुजंगापरनाम्नो(!) भट्टश्रीभवदेवस्य कृतौ प्रायश्चि-
त्तस्य प्रकरणे वधपरिच्छेदः 35b; इति वालवलभीभुजंगापर-
नाम्नो° प्रायश्चित्तप्रकरणे ऽभक्ष्यभक्षणपरिच्छेदः 59b; इति
वालवलभीभुजंगापरनाम्नो° प्रायश्चित्तपरिच्छेदे स्तेयप्रकरणं
69a; इति° प्रकरणे ऽगम्यागमनपरिच्छेदः (illicit sensual
intercourse), 90a; इति° वालवलभीभुजंगापरनामक-
भट्टश्रीभवदेवकृतौ° संसर्गप्रायश्चित्तपरिच्छेदः (improper in-
tercourse and taking of gifts).

It ends: इति कच्छपरिच्छेदः समाप्तः ॥ इति वालवल-
भीभुजंगापरनामकभट्टश्रीभवदेवकृतौ प्रायश्चित्तप्रकरणं समाप्तं ॥

कृतं श्रीभवदेवेन प्रायश्चित्तविनिरूपणं ।

लिलेख काशीवासी श्रीशिवनारायणः कविः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1726.

636b. Foll. 62; size 17 in. by 5½ in.; well written, in the Bengali character, on European paper; eight lines in a page.

Prāyaścittasamgraha, a manual of rules re-
garding expiation, by Nārāyaṇa Bhaṭṭa.

It begins: अथ प्रायश्चित्तं ॥ तत्र प्रायश्चित्तलक्षणं ॥
पापक्षयमात्रकामनाजन्यकृतिविषयः पापक्षयसाधनं कर्म प्राय-
श्चित्तं । °

(अथ) अतिपातकानि fol. 2b; अथ बाल्यादिना प्राय-
श्चित्तभेदः 10a; धेनुमूल्यादिव्यवस्था 11a; प्रायश्चित्तपूर्वाह-
कृतं 11b; प्रायश्चित्तानन्तरं कार्यं 13a; वधस्य ज्ञानकृतादि-
निरूपणं 14a; शूद्रस्वामिकचतुर्हीयणादिगवस्य ज्ञानकृतादि-
प्रकर्तृकसाक्षाद्वधप्रायश्चित्तं 17b; अज्ञानकृतगर्भित्यादिवधे 21b;
अयन्नाक्रिष्टादीनां वधे 25a; इति बहुकर्तृकैकगववधप्रायश्चित्तं ।
अथैकहायनादिगववध° 28a; अथ रोधादिनिमित्तकगोवध°
30a; अपालनकृते गोवध° 33a; अस्थिभङ्गादि° 38b;
गोरखदोषकरण° 39a; हलशकटादिना वृषादिवाहने° 39b;
गोवधापवादेः 40b; पञ्चविधयधित्वव्यवस्था 43b; व्रतानुक-

त्यवस्था 11.; इति गोपनप्रायश्चित्तं अथातिपातकप्रायश्चित्तं 50b; अथ महापातक 52a; गर्भवध 53b; द्राव्यवधे शूद्रप्रायश्चित्तं 54a; सुरापान 55b; गुर्वङ्गनागमन 56a; अनुपातक 56b; शूद्रवध 57a; स्त्रीवध 57b; स्वभार्यायां मातृभगिन्यादिवचन 58a; उपवीतच्छेदने 58b; जातिभंशकर 59a; अपाचीकरण 59a; मलावह 60; अग्रकीर्णक 60; पर्वसु स्त्रीगमन 60; आह्वयने मेषुन 59b; तैलाभ्यक्तादिमूत्रोच्चारसमुच्चारसमुत्सर्ग 60, स्त्रीयोच्छिष्टभक्षणदि 60a; अर्शाचान्नभक्षण 61b; अथ देवागारकृतेष्टकाकाष्ठशिलादिनाग्रहकरणप्रायश्चित्तं 62a.

Of comparatively modern authorities, quotations have been met with from *Bhavadēva-bhaṭṭa*, foll. 17a, 31b; *Mitāksharā*; *Śūlapāṇi*, 31b; *Smṛtubhaṭṭāchārya* [or simply *Smṛta*; i.e. *Raghuṇandan*; e.g. *Prāyaścittatattve Smṛtibh*, 48a] and *Smṛtisūgarasāra*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1727.

165. Foll. 55; size 12½ in. by 4½ in.; fairly well written, in Devanāgarī, in A.D. 1805; ten lines in a page.

Prāyaścittendubhaskhara-sūrasaṃgraha, an abstract of a treatise on penance, by *Nāgojībhaṭṭa*, son of *Śirabhaṭṭa* and *Satī*.

It begins: यत् यथाविध्यनुष्ठानादुपचित्तमनुभवाशकमेव तत्प्रायश्चित्तम् ॥ तुल्यपुरुषादायतिथ्याभिचारणायैवेति । न तु फलान्तरजनकमित्यर्थः । ०

अथ सर्वप्रायश्चित्तविधिः fol. 10b; इति प्रकीर्णकप्रायश्चित्तानि 22a; - - इति द्राव्यं 26a; इति स्तेयं 47a; इति शृणुपानपाकरणं 27b; इत्यपत्यविक्रयः 28a, etc.; अयोच्छिष्टभक्षणभक्षणे 40b; आप्तुचिद्रव्यमृष्टे 41b; - - अथ आह्वयने 44a; - - अथ स्त्रीस्तेये 50b; अथ गुरुतले 51b, etc.

It ends: अकृतप्रायश्चित्तानां कुष्टादीनां दाहकस्य पति-चांद्रायणम् ॥ गंगास्नानविष्णुस्मरणधर्मात्मजपादिसर्वपापप्रायश्चित्तमिति सर्वेष्टसिद्धिः ॥ इति शिवभट्टसुतसतीगर्भजनगोजी-भट्टकृतप्रायश्चित्तेंदुशेखरसारसंग्रहः ॥ धिक्क्रमसंवत् १८६२ ॥

For a MS. of *Nāgojībhaṭṭa's Prāyaścittendubhaskhara*, see *Rāj. Mitra, Notices*, V., p. 23.

[H. T. COLEBROOKE.]

1728.

352b. Foll. 27; size 10½ in. by 4 in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Prāyaścittādhyāya, being the third chapter of the *Nibandhasarvasva*, by *Mahādeva*, son of *Mahājasahasramalla Śrīpati*.

It begins:

छविन्नूढं प्रकाशं च छविहूरिरसाकुलं ।

जगद्युनातु गम्भीरस्रोतसामिव संततं ॥

बालस्य मृतस्य नामकरणापूर्वं घृताभ्यक्तस्य वहिर्ग्रामाद्भूमौ निखननमेव कार्यं ०

इति आशीचक्रकरणं fol. 4a; आपद्धर्म 4b; कर्म-विपाक 5b; ब्रह्महत्याप्रायश्चित्त 7b; सुरापानप्रायश्चित्त 8a; सुवर्णस्तेप 8b, etc.

It ends: इति प्रत्याज्ञायविधिः । यदा चंद्रलोकादिप्राप्यर्थं कृच्छ्रादिकं करोति तदा न प्रत्याज्ञायाः । न वपनं च । शूद्रस्य मंत्रादावनधिकारः ॥

इति श्रीमहाजसहस्रमल्लश्रीपतिर्नन्दनश्रीमहादेवविरचिते निबन्धसर्वस्वे प्रायश्चित्तप्रायश्चित्तसूत्रोक्तः ॥ ० ॥ विष्णेश्वरभट्टपुस्तकं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1729.

1516a. Foll. 14; size 10 in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing, of c. 1750 A.D.; ten lines in a page.

Ālmikaprāyaścitta, a fragment of a digest of rules of expiation.

It begins: आह्निकक्रमेणाशीचादीनां प्रायश्चित्तमुच्यते । विष्णुपुराणे । नित्यानां कर्मणां विप्र यस्य हानिरहर्निशं । ०

Fol. 13a: कमल[कर?]भट्टकृताह्निकप्रायश्चित्तानि ॥ (cf. *Kamalākara Bhaṭṭa's Ālmikālopaṇaprāyaścitta*, *Bikāner Cat.*, p. 355).

It ends as follows:

सगैश्च प्रतिमगैश्च वंशो मन्वंतराणि च ।

वंशानुचरितं चैव पुराणं पंचलक्षणं ॥

खिलानि श्रीसूत्रादीनि इतिहासाः सप्तव्याधाख्यानानि(?) सप्तव्याख्यानानि महाभारतादि to which another hand has added समाप्तं ॥

The passages from *Smṛitis* and *Purāṇas* are generally quoted at second hand from *Sūlapāṇi*, *Madanaratna* and *Madanapārīṣāṭa*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1730.

1202. Foll. 39; size 12½ in. by 4½ in.; Devanāgarī character; foll. 1-25 in a clear, uniform, modern hand; ten lines in a page; foll. 26-39, not numbered, carelessly written by different hands; twelve lines in a page.

Śrāddhakalpa (also called *Pitrībhaktitarāṅginī*), a treatise on obsequies, compiled, by *Vācaspati Miśra*, under direction of King *Rāmabhadra Deva*, of Mithilā, son(?) of *Rūpa-nārāyaṇa*, son of *Harinārāyaṇa*.

It begins :

प्रणम्य वासुदेवाय तस्यै स्वर्गैरंगिणी ।
श्रीवाचस्पतिधीरेण पितृभक्तिरंगिणी ॥

वाराहपुराणे । °

There is a break after leaf 25, where the new handwriting begins.

The MS. ends :

श्रुतीः स्मृतीरर्थगताश्च तासां
गुरुपदेशादवधार्य सम्यक् ।
श्रीआड्वकल्याण्यमिनि निबंधं
वाचस्पतिर्विश्वजनीनमूचे ॥

समस्तेत्यादिमहाराजाधिराजश्रीहरिनारायणात्मजसमस्तेत्यादिम[ह]ाराजाधिराजश्रीरूपनारायणपदवीसमलंकृत(?) 1. त) - मिथिलामंडलाखंडलश्रीरामभद्रदेवचरणादिष्टेन तत्परिषदा श्रीवाचस्पतिशर्मणा* विरचितोऽयं आड्वकल्यः परिपूर्णी इति ॥

पदवाक्यमाननिपुणाः करतलकुवलायमानविश्वदृशः ।
अवलोकयत कृतिमिमां करुणावरुणालयेन हृदयेन ॥

* In a MS. of the same work described in Rāj. M.'s Notices, V., p. 90, this colophon runs as follows :

इति श्रीमहाराजाधिराजश्रीहरिनारायणात्मजश्रीरूपनारायणपदवीमलंकृतमिथिलामंडलाखंडलश्रीरामभद्रचरणादिष्टेन परिषदा श्रीवाचस्पतिशर्मणा °

शास्त्रे दशस्मृतौ त्रिंशद्विंधा येन यौवने ।

निर्मितास्तेन चरमे वयस्येष विनिर्मेमे ॥

कृष्णपञ्चदश्यां - ग्रालग्रामे श्रीनन्दनेन लिखितमिदं पुस्तकमिति ॥

For the same author's(?) *Śrāddhacintāmaṇi*, see above, nos. 1401, 1402.

[H. T. COLEBROOKE.]

1731.

87. Foll. 159 (foll. 81-83 of which are wanting); size 10¾ in. by 4½ in.; clear, uniform Devanāgarī writing, of the latter part of last century; nine lines in a page.

Śrāddhakalpalatā, a digest of rules and directions regarding obsequies, compiled by *Vināyaka Paṇḍita*, usually called *Nanda Paṇḍita*, son of *Rāma Paṇḍita*; under orders of a prince *Paramānanda*, of the family of the *Sahajilas*. It begins :

समालंघे लंबोदरचरणपंकजहृदयं

यदालंघ्य स्वैरं विजहति च विघ्नाथतमसं ।

स्मरंतः संतोषं निरुपधिपरानंदलहरी

समाक्रांतस्वांता हरिहरचिरिचिप्रभृतयः ॥ १ ॥ °

अस्ति प्रशस्तैर्विभवैः समस्तैः

समस्तभूमंडलमंडनं यत् ।

साधारणं नाम पुरं पुरारेवैवदे

मुरारेरपि यद्विद्योऽपि ॥ ४ ॥

समजनि जनतायाः प्राणसाधारणेऽस्मिन्

सहगिल इति नाम्ना कोऽपि धंशः प्रसिद्धः ।

यमाधिजनिमिवैकां देवदेवोऽपि विष्णुर्

विबुधकुलसमेतोऽस्यैवापि वांछयवाहुं ॥ ५ ॥

अखंडभूमंडलमंडनेऽस्मिन्

प्रतापसंततापितसमसन्निः ।

दयामयांतःकरणो बभूव

स सिंहमन्त्रः प्रथितः पृथिव्यां ॥ ६ ॥

प्रतापपरितापितप्रबलभूमिपालावली-

शिरोमण्यमरीचिभिः प्रधिलसत्यदीभोरुहः ।

समस्तसुरसुंदरी सततगीतकीर्तिस्ततो

यसावनमहीपतिः समजनि क्षमामंडले ॥ ७ ॥

यत्नेनः पञ्चतमा दिनकररुचयः शेरते शर्वरीषु प्रायः
पाषाणमिध्मे रजनिकरकलालांछनं विभ्रतीमाः ।
कीर्त्या यस्याभिभूतास्त्रिजगति गतया भूतलं भासयत्यो
भूतस्मादस्तशत्रुः सहगिलतिलको रूपचंद्रः क्षितीशः
निजकुलजनताचकोरचंद्रो [॥ ६ ॥

बुधजनकेरवद्वत्प्रयोधचंद्रः ।
कथिकुलकवितामुधाभिचंद्रो
जगति बभूव नृपस्तु भूपचंद्रः ॥ ७ ॥
जातः क्षत्रियवंशकेरवसमुद्बोधे मुधांशुस्ततो
दाने देवतरोरपि प्रतिदिनं संपादितामूनता ।
शीर्ये पांडवकर्णमुख्यमहसामासादिताहीनता
येनासाविह वैर्यधाम परमानंदो महेन्द्रो क्षिती ॥ १० ॥
लक्ष्मीयेत्कस्याकटाक्षनिवहे पाष्णीं मुपर्वदुनो
वक्त्रे शीतकरः स्मिते नवमुधा क्रोधे च हालाहलं ।
दृष्टांतः प्रथमश्च विक्रमनिधिगीभीर्यमर्पादयोस्
तद्विभ्रः करुणामयेन विहितः पूर्णो हि रत्नाकरः ॥ ११ ॥

श्रीरामपंडितमुतः पंडितश्रीविनायकः ।
आदिष्टेन तनुते आद्वकल्पलतामिनां ॥ १२ ॥
गोविदपंडितकृतानमयलं व्यातियत्नतः ।
आद्वकल्पलतामेतां कुर्वे तां आद्वदीपिकां ॥ १३ ॥
आद्वकल्पलता सेयं परमानंदकारिता ।
विदुषामर्थसंदेहे विदधातु च मत्क्रियां ॥ १४ ॥
नो मूलस्मृतयो न वान्यकृतयः संतन्यमाने मया
ग्रंथे स्मितवधपीरिताः किमपि वा वाक्यं च पीराणिकं ।
तस्मादत्र बुधा मुधांशुधुषले नापाततो दूषणं
देयं युद्धिषलाद्विचार्य सकलं तत्वं ततस्तुष्यतां ॥ १५ ॥

इह खलु धर्मार्थकाममोक्षाणामुपायांतरसाध्यत्वे ऽप्यलसप्राय-
कलिकलुषकलंकपंकमग्नदेहेः पुरुषैरनायासेन तेषां साधयितु-
मशक्यत्वादवश्यकर्तव्यश्चाद्वमात्रस्यैव तत्साधनत्वेन तद्विणीयिते ॥
तत्रादौ आद्वलक्षणं ॥ ०

इति ० आद्वकल्पलतायां आद्वस्वरूपकर्तृकालनिरूपणस्तवकः
प्रथमः fol. 23a; ० देशद्विजकर्तृनिरूपणस्तवको द्वितीयः
fol. 34a; ० आद्वीपपदार्थैतिकर्तव्यतानिरूपणस्तवकस्तृतीयः (!)
fol. 57a; [० विकृतिआद्वनिरूपणस्तवकश्चतुर्थः foll. 81-3
wanting; fol. 53b in B.] It ends :

अस्ति क्षत्रियवंशभूषणमणिभूमीशचूडामणिः
शचूड्यां शुमणिः प्रतापनविधौ धर्मोरणिः कर्त्तुमु ।
कीर्त्तनां सरणिर्बुधास्तारणिः प्रत्यर्थिपृथ्वीभृतां
संसाराण्यवतारण्यौककरणिः संकल्पचिंतामणिः ॥ १ ॥

स जयति परमानंदः कीर्त्या यस्यामृतेन पूर्णाशाः ।
त्रिदशाः सुरारिवैरं सुधाकृतेनैव तन्वते खैरं ॥ २ ॥
धर्मोधिकारिकुलकैरवचंद्रकांत-
श्रीरामपंडितमुतेन विनायकेन ।
आदेशतो ऽस्य विहिता सुमनोऽभिरामा
श्रीआद्वकल्पलतिका नितरां प्ररुहात् ॥ ३ ॥
चंकुरिता मुनिवाक्यैर्यास्यातृणां द्विषत्रिता सूक्तेः ।
पल्लविता कृतिनेयं कल्पलता वाञ्छितं दिशातु ॥ ४ ॥
यत्किंचिद्दूषणं स्यादिह तदपि बुधैर्भूषणं संविधेयं
दोषोद्धाराय तेषामधिजगति पुनर्जन्म धात्रा कृतं यत् ।
किं वा निंद्यं न शंभूर्गिरलमहिगणाद् भस्म शूलं कपालं
धत्ते भूषार्थमन्यैस्तदपि किमु गिरा पूज्यते न श्रुतिना ॥ ५ ॥
संतो ऽपि संतोषमपास्य दूरं
कृतिं मदीयां यदि दूषयेयुः ।
हानिस्तदा स्यात्क्रियतो ममात्र
सत्वं पुरस्तात्परिहास्यते तैः ॥ ६ ॥
परमानंददानांबुनिषकैरनुवासरं ।
आद्वकल्पलता रुढा देवादर्थिकुलेस्मितं ॥ ७ ॥

इति श्रीमहाराजाधिराजसहगिलान्वयैकभूषणपरमानंदादिष्ट-
धर्मोधिकारिरामपंडितात्मजविनायकपंडितकृतायां आद्वकल्पल-
तायां नवश्रद्धानिरूपणस्तवकः पंचमः समाप्तः ॥

Besides *Smṛitikāras* and *Purāṇas*, the follow-
ing works and writers have been found quoted:

Kālavidhāna, e.g. fol. 63b; *Kāḷādarśa*, 58b;
Candraprakāśa, 16b; *Dharmapradīpa*, 22b, 72a;
Nirṇayapradīpikā, 56b, 66b; *Purāṇasamuccaya*,
17b, 62a; *Śakāṭyāna* [शाकटायननोक्तं ॥

जलान्निभ्यां विपन्नानां संन्यासे वा गृहे पथि ।

आद्वं कुर्वीत तेषां वै वर्जयित्वा चतुर्दशीमिति ॥] 67a
(apparently from *Hemādri*, *Parīśeshakh.*, I. 215);
Śrāddhakamala, 22b; *Śrāddhakalpa*, 24a; *Śrāddh-
dhakāśikā*, 53a; *Śrāddhacintāmaṇi*, 48a, 111a;
Śrāddhanirṇaya, 11a; *Śrāddhapradīpa*, 11a;
Śaṭtriṇṣanmata, 9b; *Smṛiticandrikā*, 18b (*Can-
drikā*, 3a); *Smṛitidarpaṇa*, 62b; *Smṛitiratnāvali*,
58a; *Smṛitisamgraha*, 6a, 59b (*Samgraha*, 8b;
Samgrahakāra, 14b, 15b); *Smṛitisāra*, 93b;
Smṛityarthasāra, 65a, 69a; *Hemādri*, 9b, 13a.

For further particulars regarding the author,
see no. 1342. [H. T. COLEBROOKE.]

1732.

95. Foll. 87; size 10 in. by 3½ in.; legibly written, in Devanāgarī, towards the end of last century; 9-13 lines in a page.

The same work.

Between foll. 21 and 22 there is a large gap, comprising nearly the whole of the third and part of the fourth chapters.

[H. T. COLEBROOKE.]

1733.

1966. Foll. 18; size 7 in. by 4 in.; modern Devanāgarī writing; 9-11 lines in a page; the leaves much injured at both ends.

Śrāddhakalpānā, a manual of (partly accented) texts and formulas used at the performance of obsequies.

It begins: आचम्य पवित्रधारणं । पवित्रवतः परिवाचमासते पितृषां ° (*Rks.* IX., 73, 3 accented) रभं ॥

अर्ध्वकेशी विरूपाक्षी मांसशोणितभोजने ।

तिष्ठा देवी शिखाबंधे चामुडे ह्यपराजिते ॥

अपक्रामन्तु भूतानि पिशाचाः सर्वतोदिशं ।

सर्वेषामविरोधेन श्राद्धकर्म समारभे ॥

प्राणायामं कृत्वा । पितृदेवताभ्यो नमः । फलप्राप्त्यर्थं पुरुषाद्वैवर्षिकानां विश्वेषां देवानां विश्वेषां देवानां प्राचीनावीतिपितृपितामहप्रपितामहानां अमुकशर्मणां अमुकगोत्राणां वसुरुद्रादित्यस्वरूपाणां एतेषां श्रेयोऽर्थं मोक्षार्थं तृप्त्यर्थं प्रतिसांवत्सरिकं श्राद्धं सदैवं संपिंडं साग्नौकरणं देशकालाद्यनुसारतः पार्वत्येन विधिना अत्रेन हविषा सद्यः करिष्ये ॥ इमं मे गंगेयमुने ° (*X.*, 75, 5) ॥

गंधद्वारां दुराधर्षां नित्यपुष्टां करीषिणीं ।

ईश्वरीं सर्वभूतानां तामिहोपहृये श्रियं ॥ (*Khila* after

श्रासः ° (*Rks.* I., 191, 3) ॥ [*Rks.* V., 87.)

It ends: अनेन अग्नौकरणब्राह्मणभोजनपिंडदानकर्मचयात्मकेन पितृपितामहप्रपितामहस्वरूपी जनार्दनवासुदेवः प्रीयतां ॥ --- वै देवतास्ताः सर्वा वदुर्विदि ब्राह्मणे वसन्ति तस्माद्ब्राह्मण --- दिवो देवे नमस्कुर्वीतामृष्टं कीर्तयेद्देता एव देवताः प्री---

Then, on fol. 18a, by a different hand, three more *ślokas*: [स्वा]गते स्वस्तिवचने गोत्राशिषः प्रदक्षिणे । °

[DR. JOHN TAYLOR.]

1734.

1611. Foll. 54; size 19½ in. by 3½ in.; folded to half the length; small, neat, modern Bengali handwriting (from fol. 38 by a different, less regular, hand); 6 or 7 lines in a page.

Śrāddhacandrikā, a manual of rules for the performance of obsequies, by (*Śrīnātha*) *Ācār-yacūḍāmaṇi* (son of *Śrīkarācārya*).

It begins:

सच्चिदानन्दवपुषमवाङ्मनसगोचरं ।

मुग्धापरम्य(।. राड्)योद्गौरं बन्दे तं देवकीसुतं ॥ १ ॥

संहिताः संग्रहान्सर्वान् विलोक्य श्राद्धपद्धतिः ।

आचार्यचूडामणिना सोपपत्तिर्निबध्यते ॥ २ ॥

अथ श्राद्धपूर्वदिनकृत्यं । तत्र तद्दिने वस्त्रगृहशरीरशुद्धिः कार्या । °

अथ श्राद्धभोजनक्रमः fol. 23b; इति श्राद्धचन्द्रिकायां पार्वणप्रयोगनिर्णयः 32a; अथैकोहिष्टनिर्णयः 33a; अथ सपिण्डीकरणप्रयोगः 40b; अथ वृद्धिश्राद्धं 46a.

It ends: इति वृद्धिश्राद्धं ॥ ° ॥

आचार्यद्वैधसंज्ञातसंदेहतिनिरापहा ।

विविधानन्दजननी कृतेयं श्राद्धचन्द्रिका ॥

पूर्वोपरकृतत्वादि सर्वमेवाप्रयोजकं ।

सप्रमाणमुपादेयं न यासं तद्विनाकृतं ॥

इति श्राद्धचन्द्रिका समाप्ता ॥

For the author's *Ācārācandrikā*, see no. 1648; for another *Śrāddhacandrikā*, see *Rāj. M.*, Notices, VIII., p. 270. [H. T. COLEBROOKE.]

1735.

780. Foll. 95; size 9½ in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, about 1750 A.D. (the last leaf by a different hand); ten lines in a page.

Śrāddhacintāmaṇi-Prayogapaddhati, or *Subodhinī*, a manual for the performance of obse-

quial rites, by Śīvarāma (Sarveśvara), son of Viśnūma; apparently intended as a summary of the *śrāddha* section of a general digest of religious duties, entitled *Kṛtyacintāmaṇi*, by the same author.

It begins :

प्रथम्य तातं विश्रामं विष्णुं सर्वेश्वरं तथा ।

आद्वाचिंतामणी स्त्रीये निर्णीतानां तु कर्मणः (1. गी) ॥ १ ॥

देशाचारानुसारेण सामगानां हिताय वै ।

प्रयोगपद्धतिं सम्यक्कुर्वे नामा सुबोधिनीं ॥ २ ॥

अथ प्रयोगः ॥ तत्रादावासन्नमरणेन देहशुद्धये प्रायश्चित्तं शक्त्यनुसारेण पठन्त्येव सार्धान्दमेकादं वा कर्तव्यं । तत्र मिताक्षरामहाशयनारायणभट्टादिसंमतः प्रायश्चित्तप्रयोगः । ०

इति विष्णुपूजा fol. 4b; ० वेष्णवं आढं 5b; इति प्रायश्चित्तप्रयोगः । ० अथोक्तातिथेनुदानविधिः 8a, etc.; अथ अनाशनग्रहणविधिः 12a; अथ श्रीताग्निदाहविधिः 15b; अथ दाहोत्तरं प्रथमदिनकृत्यं 21a, etc.; अथ षोडश आद्धानि 40b.

इति शुक्रश्रीविश्रामात्मजशिवरामविरचिते आद्वाचिंतामणी मरणावस्थामारभ्य सपिंडीकरणांतकृत्यप्रयोगप्रकाशः समाप्तः ॥ अथ विधानानि ॥ fol. 55a; इति आद्वाचिंतामणी जीवच्छादप्रयोगः । 68a; इति शुक्र ० आद्वाचिंतामणी द्वितीयप्रकाश-प्रयोगः ॥ अथ आचारप्राप्ते दूर्वापूजाप्रयोगः 80b.

It ends: ततो ब्राह्मणान् समृष्टेनाग्नेन यथाविभवं [सं]भोज्य स्वयमिष्टैः सह भुञ्जीत तद्दिने ब्रह्मचर्यादिनियमवान्भवेत् । एवं कृते सर्वज्ञरादिरोगशान्तिर्भवति ॥

इति श्रीमद्विद्वद्भगवत्सर्वेश्वरविरचितं कृत्यचिंतामणिनामकोऽर्थः पन्नास ॥

On fol. 1a the title कृत्यचिंतामणि is given side by side with आद्वाचिंतामणि, by different hands.

[H. T. COLEBROOKE.]

1736.

291. Fol. 41; size 10 in. by 5 in.; large, stiff Devanāgarī handwriting; 11-13 lines in a page.

Śrāddhapaulihati, another manual of obsequial rites, by Kshemurāma, son of Kulamāṇi, grandson of Lokamāṇi, and great-grandson

of Bābū Lakshmīkānta; of Kanauj. Very incorrect.

The MS. begins :

देतधावनतां वूलं स्निग्धस्नानप्रयोजनं ।

चतुर्कालाभिगामोऽथ ब्रह्मयान्यहीयते (!) ॥ ०

इति ० पार्वण[आढं] fol. 8b; इति आद्वापद्धत्यामन्वष्टका-आढं ॥ अथ शस्त्रहतस्य चतुर्दस्यां काम्यविकृतपार्वण[आढं] । 16a; इति ० विविधविकृतपार्वणानि ॥ अथ मातुरेकोद्दिष्ट-आढं 20a; इति ० काम्यविकृतपार्वण[आढं] ॥ अथ नित्यवि-कृतपार्वणानि 20b; इति ० मातुरेकोद्दिष्ट[आढं] । अथ पितुरे-कोद्दिष्ट[आढं] 23a; अथ सहगामिन्याः क्षयाहिक[आढं] 26b; अथ द्विसप्ततिव्यवस्था । 30a; अथ दीप[आढं] 31a; अथ दीपोत्सवः 32a; इति आद्वाषोडशी ॥ अथ सपिंडीकरणं 33a; अथ वृद्धि[आढं] 36a.

It ends :

माता श्रीपत्निनी (!) यस्य पिता श्रीमवर्षडनः ।

तेन श्रीक्षेमरामेण कृतं आद्वापद्धतिः ॥

इति श्रीकन्यकुञ्जदेशीयकव्यशोद्धवद्विपंचाशद्द्विषोमयाजिदी-क्षितवापूलक्षीकांतस्तदामज्यस्त्रांदोगमुखतिलकश्रीलोकमणिस्त-दात्मजः श्रीकुलमणिस्तपुत्रसोमयाजिक्षेमरामकृता आद्वापद्धतिः समाप्ता ॥ संवत् १८०५ वर्षे आपादे मासि शुक्ले पक्षे पंचम्यां तिथौ हरिवसनगरे श्रीदीक्षितचिंजीवलिलिखितमिदं पुस्तकं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1737.

617a. Fol. 71 (numbered 72, no. 35 having been omitted); size 9½ in. by 4 in.; careless Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Śrāddhendri, a treatise on obsequies, by an unknown author.

The MS. is rather incorrect, and of little use without other copies.

It begins :

अथ आढं निरूप्यते । अद्वाया ब्राह्मणेभ्यो यत्पितृनुद्दिश्य दीयते चतुष्यः आद्वामित्याहुः । शुद्धिसत्यादिसंयुतमि[ति] गृह्यविदः संकेतविशेषसंबंधेन आद्वापद्धले तत्त्वं तत्त्वं तत्र येषां कल्पसूचं यावदितिकर्तव्यताकर्मोक्तं तेषां तावदेव । प्रधानस्य स्वसूत्रो-क्तांगकलापेनैवाकांक्षां शान्तिरितरस्मृताद्युक्ताक्षभावात् येषां तु प्रधानमात्रं सूत्रे उक्तं ०

Fol. 7b: विष्णुं स्मृत्वा कर्मेश्वरायै कुर्यादिति संक्षेपः ।
इति आर्द्धेदुः समाप्तः । इति दर्शनाद्विप्रयोगः ॥ विप्रव[म]ने
निर्णयः । अर्कते पिंडदानेषु(!) तु पिता यदि वमेत दापनपात्रं
प्रकुर्वीत आर्द्धं कुर्याद्व्याविधि । तथा अर्कते पिंडदाने तु भुञ्जानो
ब्राह्मणो वमेत । ०

It ends: पूर्वपाकादज्ञमानिय यथाविधि पिंडदानादि ॥
संवत् १८५९ मिति शुक्लचैषष्ठे(!) १४ वासुकरवारः ॥ On
fol. 1a the treatise is called *Śrāddhendusekhara*.

For the same treatise, see Rāj. Mitra,
Notices, V., p. 96. [H. T. COLEBROOKE.]

1738.

1708B. Foll. 50; size 9½ in. by 4 in.;
legibly written, in Devanāgarī, in 1751 A.D.;
twelve lines in a page.

Śrāddhasaṃgraha, or *Śrāddhaganapati*, a di-
gest of matters relating to obsequial rites,
compiled (? in 1751 A.D.) by *Rāmakṛishṇa*, son
of *Koṇḍabhaṭṭa*, and grandson of *Prayāgabhaṭṭa*.

The work is primarily based on *Kātyāyana's*
Śrāddhakalpasaṁgraha (Weber, Cat. Berl., nos. 252,
257-58; ? Rāj. Mitra, Bikāner Cat., no. 1014),
which, again, has much in common with *Go-
bhila's Śrāddhakalpa*, and on which it forms a
kind of running commentary; the commen-
tatorial matter being, however, completely
swamped by a flood of quotations. In this
respect the work, indeed, greatly resembles
the author's* *Saṃskāraganapati*, or commentary
on the *Kātyāyana-Gṛīhyasūtra* (see nos. 358-60).

It begins :

गणायिषं नमस्कृत्य सर्वसिद्धिप्रदं प्रभुं ।

रामकृष्णो वितनुते आर्द्धसंग्रहमुत्तमं ॥ १ ॥

* Of the identity of the two authors there can in-
deed be no doubt. In the description of nos. 358-59
instead of 'son of *Konera*, and grandson of *Jayasimha*,'
read, 'son of *Konera* (son of *Prayāgabhaṭṭa*, grandson
of *Anantaśarma*) and *paṇḍit* to *Vijayasimha*;'—the ex-
pression *संप्राप्तजीविकस्तस्मात्* in the 6th śloka having
been wrongly interpreted.

स्वाभिप्रायेण हि मया न किञ्चिदिह लिख्यते ।

किंतु वाचनिकं सर्वमतो ग्राह्यं च सज्जनैः ॥ २ ॥

आलोक्य धर्मशास्त्राणि मन्वादिभिः कृतानि च ।

कात्यायनकृतं सूत्रं भाष्यं चैव हलायुधं ॥ ३ ॥

कर्काचार्यकृतं भाष्यं गदाधरकृतं तथा ।

काशिकां दीपिकां चैव अन्यानि च बहूनि च ॥ ४ ॥

सारमेव समुद्धृत्य स्मृतीनां वचनं यथा ।

सिद्धांतानि समूलानि विचार्य लिख्यते मया ॥ ५ ॥

तत्रादौ आर्द्धमहिमा ॥

आकाशे तारकासंख्या तृणसंख्या महीतले ।

आर्द्धकाले तु दानस्य पुण्यं वक्तुं न शक्यते ॥ ६ ॥

अकरणे दोषमाह ॥

अज्ञानाद्वा प्रमादाद्वा यो मृताहमतिक्रमेत् ।

आनयोनिशतं गत्वा चांडालः स्यात्पुनः पुनः ॥ ७ ॥

अपरपक्षे आर्द्धं कुर्वीतेति सूत्रं ॥ अपरपक्षः कृष्णपक्षः ।

चांद्रमासे पूर्वं शुक्लपक्षः । अपरः कृष्णपक्षः ।

मनुः । आपादीमर्वायं कृत्वा ० अन्नमप्यन्वहं जलं ॥ १ ॥

हेमाद्रौ नागरखंडे । आपाद्याः पंचमे पक्षे ० अपि

[वासरे ॥ २ ॥

तस्य संवत्सरं यावत्संतृप्ताः पितरो भुवमिति तत्रैव ०

Fol. 2b: नन्वेवं पीरिणीमास्यां मृतस्य कुत्र तिथाविति ।

तत्रामावास्यायामित्येके तत्र । तिथ्याश्रयाभावात् । दर्शे मृतस्यैव

तत्रौचितत्वाच्च । अतो भाद्रपद्यामेव युक्तं । तथा च वृद्ध्या-

ज्ञवत्स्यः† ।

पृथिमायाममायां वा सदा कन्यागते रवी ।

एकोदिष्टे तु मातुः स्यात्पितुः पार्वणमुच्यते ।

नान्यकाले प्रशंसति क्षये ऽहनि तु पार्वणं ॥ ०

† Here are a few more quotations from *Vṛiddha-
Yājñavalkya* (cf. Jolly, Tagore L. I., p. 67):

दक्षिणे कटिदेशे तु तिलैः सह कुशचयं ।

तर्जयतीह देवानां यथा नृणां यमस्तथा ॥ fol. 9b. .

मापान् सर्वत्र नेवेष्टे पिंडे ऽग्नीं च विवर्जयेत् ।

यथा मद्यं तथा मापा निपिद्धाश्चाग्निपिंडयोः ॥ 20b.

पितृरूपास्तु अम्भराः पैशाचा राक्षसाश्च ये ।

येषां वै रक्षणाधीयं क्षिपेदग्निं तु नैर्हते ॥ 21b.

ततश्च तिलकं कुर्यात्संवेष्टानेन यत्नतः । 24a.

पूर्वं पितृभ्यो दद्यात्तु देवेभ्यस्तदनंतरं ।

असुराः पितृरूपेण दत्ते हिंसति दानवाः ॥ 25a.

Fol. 3a : आहुं कुर्वीत इति ॥ देवलो ऽपि* ।

वनानि गिरयो नद्यस्तीर्थान्यायतनानि च ।

देवखातांश्च गतींश्च स्वामिस्तेषु(?)स्तेषु पुनर्विद्यते ॥

३ ॥ सूत्रं ॥ आहुमिति कर्मणो नामधेयं । तत्र कर्ममते
पिंडदानस्यैव नामधेयं । तथा च श्रीधरः । ०

The succeeding *sūtras* are apparently : ऊर्ध्वं
वा चतुर्थ्याः । यदहः संपद्येत तदहर्ब्राह्मणानामव्य पूर्वेष्वुर्वो
(cf. *Gobhila Śrāddhak.*, 1. 4. 5) । स्नातकान् (7) ।
एके यतीन् (8) । गृहस्थान् निमंत्रयेत् (9) । etc.

The matter is divided into nine *kaṇḍikās*
(whence *Kātyāyana's Śrāddhakalpā*, or 6th
Parīśiṣṭa is also called *Navakaṇḍikāśrāddha-*
sūtra) :

II. beg. fol. 9a : इदानीं प्रयोगमुपक्रममाणः परिभाषते ।

तत्रादौ पूर्वदिनकर्तव्यतामाह धर्मप्रवृत्ती । पूर्वेष्वरेव कर्तव्यं ०
the first *sūtra* being apparently पिंडपितृयज्ञव-
हुपचारः पितृभ्यः (cf. *Gobh. Śrāddhak.*, 1, 23. 24) ।

III., fol. 15a : उद्धृत्य घृताक्तमन्नं पृच्छत्यग्नीं करिष्य इति
(*l.*, 2, 19) ।

IV., fol. 27a : अथ प्रकृतिश्राद्धमुक्ता विकृतिश्राद्धमाह ।
अथैकोहिष्टे । सूत्रं (*l.*, 3, 1) ।

V., fol. 28a : अथ भाद्रपदापरपक्षे या भरणी सा महा-
भरणीत्युच्यते । तदुक्तं मात्स्ये । भरणी ०

VI., fol. 46a : अथाभ्युदयिकश्राद्धकर्तव्यतामाह कात्या-
यनः । स्नपितृभ्यः पिता दद्यात् ० (*l.*, 4, 1.)

VII., fol. 48a : अथ तृप्तिरुच्यते । अथ तृप्तिर्गाम्या-
भिर्योषधीभिर्नाम तृप्तिस्तद्भाव आरण्याभिर्मूलफलैरोपधी-
भिर्वी ० (cf. *l.*, 6, 1).

VIII., fol. 48b : अथाक्षय्यतृप्तिमाह । अथाक्षय्यतृप्तिं
खन्नमांसं कालशाकं लोहलागमांसं मधु महाशल्क इति सूत्रं ।
(*l.*, 7, 1).

IX., fol. 49a : अथ काम्यानि श्राद्धानुच्यते । अथ का-
म्यानि भवन्ति । ० (*l.*, 8, 1).

It ends : अथ श्राद्धभोजने प्रायश्चित्तमाह ।

नग्नश्राद्धे नवश्राद्धे ० ॥ १ ॥ ऋग्विधाने ।

दुरो अश्वस्य मंत्रं (*Rgv. I.*, 53, 2) च दशमांसं च मास-
महालयं यदा न्यूनं तदा संपूर्णमेति तत् ॥ १४ ॥ [योः ।

द्विमासयोः कन्यातुल्योः ॥

यजुःप्रथमशाखीयो भरद्वाजमुनेः कुले ।

जातः प्रयागमहाख्यः श्रौतस्मार्तक्रियापरः ॥ १५ ॥

तदंगजः कौंडभट्टो देव्याराधनतत्परः ।

तदंगजो रामकृष्णश्चक्रे श्राद्धस्य संग्रहं ॥ १६ ॥

शके त्रिनगभूपाख्ये १६७३ वैशाखे श्राद्धसंग्रहः ।

काश्यां स[म]पितः पूज्ये हेरं वपदपंकजे ॥ १७ ॥

इति [प्रथमशाखीय- elsewhere] रामकृष्णविरचितः श्रा-
द्धांगणपतिः समाप्तः ॥

The *Dharmaprabhāṭī*, *Kāśikā* (digest) and
Dīpikā (*Śrāddhadīpikā*, fol. 28b), are constantly
referred to, even *Smṛiti* and *Purāṇa* passages
being quoted from them at second hand. Of
other authorities may be mentioned: *Aparārka*,
fol. 30b; *Rigvidhāna*, 50a; *Kalpalatā*, 22a;
Kālanirṇayakāra, 29b, 30a, b; *Kāladarśa*, 28b,
31b, 33b, 44b; *Gadādhurabhāṣya*, 27b (bis);
Grihyapariśiṣṭa, 36b; *Āturvīṃśatimata*, 12b,
26b; *Chandogapariśiṣṭa* (*Karmaprad.*, 1, 13),
47a; *Dharmapradīpa*, 7b, 11a, 17a, 19a, etc.;
Nirṇayadīpa, 2a; *Paribhāṣāsūtra*, 21b, 23a;
Piṇḍabrūhmaṇabhāṣya [अथ नीवीमुद्धृत्य नमस्करोतीति
कण्डिकाव्याख्याने *Śatap. Br.*, II., 4, 2, 24], 10a;
Prithvīcandrodaya, 2b; *Purāṇasamuccaya* (two
*sloka*s), 8a; *Prayogapārijāta*, 28a, 47b; *Reṇu-*
kārikā, 41a; *Viṭṭhalīya*, 7b, 10b, 20b; *Vidhāna-*
pārijāta, 3a; -*pārijātaka*, 25b, 43b; *Vishṇura-*
hasya, 50a; *Śakātyāyana*, 29b; *Śrāddhakamala*,
29a; *Śrāddhapradīpa*, 25a, 26b; *Śrāddha-Śūla-*
pāṇi, 3b; *Śrīdhara*, 3a; *Shattriṃśānmata*, 37b;
Samygraha(kāra), 20a, 23b, 25b, 26a, 34a;
Smṛitisamygraha, 28b, 40b; *Smṛiticandrikā*, 30b;
Smṛitidarpaṇa, 32b; *Smṛitiratnāvalī*, 28b, 31a,
34a; *Smṛitisāra*, 45b; *Smṛityarthasāra*, 30b,
37a, 43a; *Halāyudhabhāṣya*, 27b, 35a.

[H. T. COLEBROOKE.]

1739.

1266. Foll. 48 (foll. 27-29 of which are
wanting); size 7½ in. by 3 in.; legibly written,
4 D

* This quotation regarding the localities where the
śrāddha may be performed is evidently out of place
here; we have probably to read आहुं कुर्वीत ॥ ३ ॥ सूत्रं ॥

in Devanāgarī, about 1780 A.D., by one *Mārkaṇḍeya Bhaṭṭa*; six lines in a page.

Śrāddhasaṃgraha, a practical manual of obsequies, compiled (?in 1769 A.D.) by *Rāma-kṛishṇa*, son of *Koṇḍabhaṭṭa*, grandson of *Prayāgabhaṭṭa*, and great-grandson of *Ananta-sarman*.

It begins (cf. preceding MS.):

गजाननं नमस्कृत्य नमस्कृत्य गुरुं तथा ।
पितरौ च ततो नत्वा कुर्वे ऽहं श्राद्धसंग्रहं ॥ १ ॥
आलोक्य धर्मशास्त्राणि मन्वादिभिः कृतानि च ।
कात्यायनकृतं सूत्रं भाष्यं चैव हलायुधं ॥ २ ॥
कर्काचार्यकृतं भाष्यं गदाधरकृतं तथा ।
काशिकां दीपिकां चैव अन्यानि च बहूनि च ॥ ३ ॥
सारमेव समुद्धृत्य स्मृतीनां वचनं यथा ।
सिद्धांतानि समूलानि विचार्य लिख्यते मया ॥ ४ ॥
तीर्थं प्राप्य गयात्रिपुष्करसरित्क्षेत्रादिपुण्यं महद्
दानं भूमिगयाश्च हेमंतुल्या पात्रं चतुर्वेदेवित् ।
राहुग्रस्तदिवाकरात्मधिकं पिष्यदिनं शास्त्रतः
मातुः श्राद्धदिने फले तु कथितं ब्रह्मादयो ऽप्यक्षमाः ॥ ५ ॥
आकाशे तारकासंख्या पाताले च महीतले ।
श्राद्धकाले तु दानस्य पुण्यं वक्तुं न शक्यते ॥ ६ ॥

अथ श्राद्धदेशाः ॥

शुचिदेशं विविक्तं तु गोमयेनोपलेपयेत् ।
दक्षिणाप्रवर्णं चैव प्रयत्नेनोपपादयेत् ॥ ७ ॥
पृथ्वीचंद्रोदये विष्णुधर्मे । दक्षिणाप्रवर्णे देशे ०

It ends :

दर्शश्राद्धं गयाश्राद्धं श्राद्धं चापरपश्चिमं ।
प्रथमे ऽव्ये तु कुर्वीत सर्पिंडीकरणे कृते ॥ २१ ॥
वशिष्टायास्तटे शुद्धे चिंचमंडलपत्तने ।
शुभकर्मा ऽनंतशर्मा भारद्वाजकुले ऽजनि ॥ २२ ॥
तदंगतो (1. ० जः) प्रयागाख्यो कौंडिभट्टस्तदंगजः ।
तदंगतो रामकृष्णश्च श्राद्धस्य संग्रहं ॥ २३ ॥

श्रीशालिवाहनशाके गगनांगांगभूमिने १६७२ (sic) संवत्
१८२६ आश्विनशुक्लपंचम्यां गुरुवासरे समाप्तः श्राद्धसंग्रहः ॥

इति श्रीयजुर्वेदांतर्गतकाशशाखाध्यायी कौंडिभट्टात्मज-
कृष्णविरचितः श्राद्धसंग्रहः समाप्तः ॥ ०

Foll. 7-26, though apparently written by

the same hand, evidently contain a portion of some other work on *ācāra*, of a *Vaiṣṇava* tendency; *Lakṣmī-Nārāyaṇa* being the deities most frequently dwelt upon in the formulas. The leaves of this portion are marked अ० उ० and no marks of punctuation are used, while in the other parts of the volume (the leaves of which are marked आ० सं०) red strokes are used for stops. *Rūpanārāyaṇa* (रूपनारायणमते । ईशानपूर्वयोर्मध्ये ब्रह्मपूजनं । fol. 18b) and *Hemādri* (fol. 20b) are the only authorities quoted in the inserted portion; and the *ācāryāḥ*, *kuṇḍācāryāḥ*, *mukhyācāryāḥ* are repeatedly mentioned. नवग्रहहोमं करिष्ये fol. 20a; अग्निप्रतिष्ठां करिष्ये । अग्निं प्रतिष्ठाप्य संमुखीकृत्य अग्नेर्गर्भाधानादिसंस्कारान् कुर्यात् । ते च हेमाद्री । गर्भाधानं पुंसवनं ० fol. 20b; अन्वाधानं कुर्यात् fol. 23b; अथ मुख्यकुंडे होममंत्राः । वनस्पते शतवल्वा इति लक्ष्मीनारायणं । परो माचयेति प्रत्यूचं चरुः । पुरुषसूक्तेन प्रत्यूचमान्यं । लक्ष्मीनारायणेति त्यागः । अभि त्वा देव सवितरितीशानस्य सवितोभद्रदेवता मंत्राश्च ब्रह्म जज्ञानमित्यादिमंत्राः ॥ अथ पूर्वकुंडे होममंत्राः ० fol. 25a.

In the *Śrāddhasaṃgraha*, the *Dharmapra-*
eritti is the work most frequently referred to. Of other authorities may be mentioned: *Kīlā-*
darsa, fol. 46a; *Gadādharaśāstra*, 38b; *Dhar-*
mapradīpa, 37b; *Pārijāta*, 5a; *Prayogapārijāta*, 32b; *Smṛtyarthasūtra*, 43b; *Halāyudhabhā-*
shya, 5a.

A much older *Śrāddhasaṃgraha* is quoted in *Devanāgarī Bhaṭṭa's Smṛticandrikā* (e.g. Burn. MS. 325, fol. 111b). [IL. T. COLEBROOKE.]

1740.

1696b. Foll. 35; size 9½ in. by 3½ in.; fair Devanāgarī handwriting, of the earlier part of the last century; seven lines in a page; the ink has given way in places.

[*Śrāddhasaṃgraha*], a similar manual by an unknown author.

It begins : अथ मृतस्याग्निप्रक्रिया । अथ गतप्राणस्य मुखानिःक्षिप्तकांश्यमग्निप्रवालहिरण्यशकलस्य नासिकापुटद्वयलिप्तहिरण्यमात्रशकलस्य घृततेलसमायुक्तस्य देहशोधनं विधाय स्नापितपर्हिस्त्वां भूमौ दक्षिणशिरस्यापितघृततेलाभ्युक्षितस्य चंदनोक्षितसर्वांगस्य सुमनोभिर्विभूषितस्य शुद्धवस्त्रोपवीतितो गुरुननुज्ञाप्यानहंकृतपुत्रादिना पूर्वेण पुरद्वारेण आमादभिमुखं चतुर्विधं वाद्यं कोलाहलेन नदीतीरश्मशाननयनं । ततः स्नातः पुत्रादिना दक्षिणशिरसः कृत्वा ओं

गङ्गादीनि च तीर्थानि ये च पुण्याः शिलोच्चयाः ।

कुरुक्षेत्रं च गङ्गां च यमुनां च सरिदरां ॥

कौशिकीं चन्द्रभागां च सर्वपापप्रणाशिनीं ।

भद्रावकाशां शरजूं गंडकीं तमसां तथा ॥

वेनयं च वराहं च तीर्थं पिंडारकं तथा ।

पृथिव्यां यानि तीर्थानि चतुरः सागरांस्तथा ॥

एतानि मनसा ध्यायन् जलेन सर्वतीर्थान्यावाप्त्य तेन संस्नाप्य शुचिदेशे ०

अथेकादशाहप्रयोगः । शय्यादानं पुण्याक्षतैः ओं सोपकर-
शय्यायै नमः ० fol. 11b; nearly the whole of fol. 16
is left blank. अथ सपिंडीकरणश्राद्धप्रयोगः । आसन-
समीपे तिलतेलेन दीपं दद्यात् ० fol. 26b.

It ends: इदं हिरण्यमग्निदेवतं यथानामगोत्राय ब्राह्मणाय
दक्षिणामहं ददे ॥ इति सपिंडीकरणश्राद्धं समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1741.

683a. Foll. 102; size 9½ in. by 4 in.;
fair Devanāgarī writing, of 1793 A.D.; ten lines
in a page.

Śrāddhāviveka, a treatise on obsequies, in
four chapters, by *Rudradhara* (see next MS.).

It begins: अथ श्राद्धविवेकं लिख्यते ॥

प्रसीदतु स नो हरिस्त्रिदशवैरिसीमंतिनी-

नवीनविधवाजनव्रतविधानदीक्षागुरुः ।

यदीयपदपंकजस्मरणवीतसर्वैनसः ।

पुनर्भयगतागतं जहति वीतमोहा बुधाः ॥ १ ॥

चिरंतनानेकनिबंधसिद्धः सुसंप्रदायानुगतः स्फुटार्थः ।

नत्वा हरिं रुद्रधरेण सम्यग्वितन्यते श्राद्धविवेक एव ॥ २ ॥

श्राद्धं नाम वेदबोधितपात्रालभनपूर्वकप्रसीतदेवतोद्देशेन
द्रव्यत्यागविशेषः । तच्छ्राद्धमिह स्वरूपभेदेति कतिचित्पात्राकथनमंत्र-

निर्यायविहितनिषिद्धदेशकालद्रव्यब्राह्मणादिकथनेन विविच्यते ।
तत्रादौ संक्षेपतः स्वरूपभेदः कथ्यते । तत्र बृहस्पतिः । ०

The work has been printed at Benares
(1855, 1864).

There is some confusion in the pagination,
owing to foll. 67-78 having been bound in
inverse order, and with the paper reversed,
and two leaves being numbered 82 (and in-
serted between foll. 66 and 78).

It ends: स्मरणादेव तद्विष्णोः संपूर्णं स्यादिति श्रुति-
रिति पठित्वा विष्णुं स्मरेत् । नित्यश्राद्धीयमन्नं ब्राह्मणाय प्रति-
पादयेत् । जले वा क्षिपेत् ॥ इति श्रीश्राद्धविवेक उत्तरक्रिया-
परिच्छेदश्चतुर्थः ॥ इति श्रीमहोपाध्यायश्रीरुद्रधरकृतश्राद्धविवेकः
समाप्तः ० संवत् १८५० आश्विनकृष्ण ७ तिथितं शिवलालकायच ॥

Another *Śrāddhāviveka* was composed by
Śūlapāṇi, cf. Rāj. Mitra, Notices, III., p. 37;
VI., p. 143; IX., p. 251.

[H. T. COLEBROOKE.]

1742.

1009. Foll. 61; size 12 in. by 4 in.;
modern Devanāgarī writing; eight lines in
a page.

Suddhiviveka, a treatise on purificatory rites,
by *Rudradhara* (son of *Lakshmīdhara*, and
youngest brother of *Haladhara*).

It begins:

हरतु दुरितजातं केशवस्यैकबाहुर्

विपुलगलघिलांतः केशिनः संप्रविष्टः ।

असुपवनमिवास्य प्राशितुं संप्रवृत्तः

कुवलयदलनीलः पंचशीर्षो भुजंगः ॥ १ ॥

चिरंतनानेकनिबंधसिद्धः ० शुद्धिविवेक एव ॥ २ ॥

संत्येव रत्नाकरपारिजातमिताक्षराहारलतादयो ऽन्ये ।

तथापि तत्रालसमानसानां भवेत्प्रमोदाय मम प्रयासः ॥ ३ ॥

शुद्धिस्तावदखिलविहितकर्माधिकारापादको धर्मविशेषः ।
अशुद्धिस्तु तद्विरोधी धर्मविशेष एव । स च सपिंडजन्मादि-
निमित्तकः । तदत्राशुद्धिविगमसमयकथनेन शुद्धिर्विविच्यते ।
तत्र सपिंडजन्मादिश्च ज्ञातो ऽशुद्धिहेतुः । तेन यदि सपिंडादेर्जन्य
मरणं वा वृत्तमस्ति ०

Printed at Benares in 1866. For other MSS. see Rāj. Mitra, Notices, V., pp. 25, 258; Bikāner Cat., p. 473; for a *Śuddhiviveka*, by *Śrinātha*, Notices, VIII., p. 273.

[H. T. COLEBROOKE.]

1743.

1548a. Foll. 7; size 11 in. by 5½ in.; good, modern Bengali handwriting; nine lines in a page.

Śuddhiviveka. The section, called *adlakāri-nirupana*, treating of the degree of relationship necessary to entitle persons to perform the *śrāddha*, in default of direct descendants.

It begins: तत्र नारदः ।

सौरसः क्षेत्रज्ञश्चैव पुत्रिकापुत्र एव च ।

कानीनश्च सहोदश्च गूढोत्पन्नस्तथैव च ॥

In the preceding MS. this chapter extends from fol. 34a to 38b.

The MS. was transcribed by one *Candra Nārāyaṇa Śarman*, for his own use.

[H. T. COLEBROOKE.]

1744.

379b. Foll. 49; size 16 in. by 5 in.; modern Bengali handwriting; nine lines in a page.

Śuddhikāumudī, a treatise on purificatory rites, by *Govindānanda* (son of *Gaṇapati*). Apparently incomplete at the end.

It begins :

भानन्दं प्रणयन्महेन्द्रमुकुटं श्रोवेन्दुनीलप्रभं
श्रेणीश्रीकृतचञ्चरीकनिवहव्यासङ्गमं भावनं ।

सप्रोद्भूतभवोत्तमाङ्गतटनीसंभूतशङ्कावहं
श्रीगोविन्दपदासुजं वितनुतामृद्धिं परामन्तरं ॥

अलोच्यखिलसंग्रहानविकलं दृष्ट्वा पुराणान्यपि

प्रोक्ताः सम्यगथो विविच्य मुनिभिर्मन्त्रादिभिः संहिताः ।

श्रीमन्नातपदारविन्दविलसद्गुलीभवोद्देशतः

श्रीगोविन्दकविः करोति गहनां शुद्धेरिमां कौमुदीं ॥

अथ शुद्धिसंख्यं निरुच्यते । तत्र वेदबोधितकर्माहता शुद्धिः । ०

There is a lacuna of a page and a half on fol. 5.

Among the authorities referred to may be mentioned: *Rājāmārtanḍa*, fol. 46b; *Śuddhī-dīpikā*, ib., 47a, etc.; *Ratnamālā*, 47a; *Svarodaya*, 48a; *Horāsāra*, 48b.

It ends: तथा च देवज्ञवत्तभायां । व्यतिपातविष्टिवैधृति-
पापयोग इत्यर्थः । इति दिक् ।

For the author's *Varshakāumudī* see above, no. 1654; his *Arthakāumudī* (comm. on *Śrī-nivāsa's Śuddhīdīpikā*) under Astronomy.

For a different *Śuddhikāumudī*, by *Maheśvara*, see Rāj. Mitra, Notices, VIII., p. 210.

[H. T. COLEBROOKE.]

1745.

958b. Foll. 24; size 10 in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

Śuddhīprākāśa, a manual of purificatory rites, especially those connected with funeral ceremonies, compiled from the *Smṛitis*, by (*Hari*) *Bhāskara* of Kāśī, son of *Āyājibhaṭṭa*, grandson of *Haribhaṭṭa*, and great-grandson of *Parushottamabhaṭṭa*, in A.D. 1695.

It begins :

नत्वा महः परमहं वचसामगम्यं

कृत्वा चिरंतननिर्बंधमतावगाहं ।

श्रीभास्करो मुनिवर्चांसि विश्वार्थे चिन्ते

शुद्धिप्रकाशमिह संग्रति संतनोति ॥ १ ॥

तत्र तावत्तर्भसावाशीचमाह मरोचिः । साय मातुस्त्रिरात्रं
स्यात्सपिंडाशीचवर्जनमिति ॥ अत्राद्यमासत्रयपर्यंतं साय इत्युच्यते
सपिंडानां तु न त्रिरात्रं किंतु ज्ञानमात्राच्छुद्धिः सद्यःशीचं
सपिंडानां गर्भस्य पतने सतीति स्मरणात् । ०

It ends (as collated with B and C): अशीच-
कालोत्पन्नपापनाशायशीचांते किञ्चिद्ध्ययमिति तु भट्टाः । अत्र
बहु वक्तव्यमपि विस्तरभोतेर्नोक्तं यथांतरतो अनुसंधेयं ॥

अथकेश्वरपुरीकृतवासादग्निहोत्रिकुलनीरधिषद्वात् ।

पुण्यपूर्वपुरुषोत्तमभट्टादुद्भूतं सुकृती हरिभट्टः ॥ १ ॥

वेदात्मनिचयावचयेन प्रक्षितो विधिरिवेह बुधीधैः ।
लोकगीतविमलायतकीर्तिः सोपि सज्जनमणिर्जयति स्म
तस्मादुद्धृतकीर्तिः कृतमुकृतभरान्वितं तत्र ॥ २ ॥
साधूनामग्रगण्यो गददलनविधी मानवानां शरण्यः ।
काशीशेवाधिवासी हतकठिनतरारातिपदुर्गदभः
श्रीमानायानिभट्टः सुरयजनरतः शुद्धधीराविरासीत् ॥
तत्सूनुभान्करेणेत्यं पुरे पौरहरे कृतः । [३ ॥
प्रकाशो ज्ञाच्युद्धोनां द्वीपुसमेदुवत्सरे ॥ ४ ॥
पार्थिवे कार्तिके मामि शुक्लपक्षेतिमे तिथौ ।
वासरभास्करस्यास्मान्नुप्यताद्वास्करः प्रभुः ॥ ५ ॥

इति श्रीमत्काश्यपाज्यसंभवार्निहोत्रिकुलतिलकायमानश्री-
मदायानिभट्टसूनुभास्करोच्चीतः शुद्धिप्रकाशः समाप्तः ॥ संवत्
१८४४ । शाके ११०९ पौषमासे शुक्लतृतीयायां ॥

For the author's commentary on *Vṛittaratnā-*
kara, see no. 1091.

[H. T. COLEBROOKE.]

1746.

177a. Foll. 28; size 12 in. by 4½ in.;
fair Devanāgarī writing; nine lines in a page.
The same work [B].

Dated: संवत् १८६२ मीति जेष्ठपदी १२ वार भौम
लिखितं ॥ शिवबालकचतुर्थेदि ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1747.

1139a. Foll. 57; size 8½ in. by 3½ in.;
rather careless, modern Devanāgarī writing;
seven lines in a page.

Śuddhiprakāśa.

[H. T. COLEBROOKE.]

1748.

741. Foll. 89; size 12½ in. by 4½ in.;
fair, modern Bengali handwriting (the first
and last leaves by a different hand from the
rest); seven lines in a page.

Śuddhi-ratnāṅkura, by *Mathurānātha Cakra-*
vartin. It begins:

प्रणम्य सत्यगज्ञानतमःस्त्रोमापहं महः ।
कुरुते मधुरानाथः शुद्धिरत्नाङ्कुरं कृती ॥ १ ॥

पूर्वाचार्यकृतं ज्योतिर्ग्रन्थसंदर्भसंपुटः ।

कृत्यसंदर्भदीपो ज्यं दृश्यतामस्य कौतुकं ॥ २ ॥ ० ३ ॥

वृहत्संहितायां ॥ ०

इति ० कालभेदेनिर्ययः fol. 4a; ० कालाशुद्धिनिर्ययः
fol. 6a; ० वारनिर्ययः fol. 9a; ० तिथिप्रकरणं fol. 10a;
० करणनिर्ययः fol. 11a, etc.; ० यात्राप्रकरणं ॥ अथा-
द्यानां फलं ० fol. 81a.

It ends: इत्यब्दफलं ॥ इति शुद्धिरत्नाङ्कुरः श्रीमधुरा-
नाथचक्रवर्तिविरचितः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1749.

2116a. Foll. 13; size 9½ in. by 4 in.;
good, old Devanāgarī writing; eleven lines in
a page.

Āsancadaśaka, a decade of stanzas presenting
a summary of the laws of impurity, with a
commentary (based chiefly on the *Mitāksharā*),
by *Harihara*. It begins:

विज्ञानेश्वरविरचितमुनिजनवाक्यैर्मिताक्षरामध्यात् ।

आशीचदशकवृत्तिं वदति हरिहरो हरिं नत्वा ॥ १ ॥

मातुर्गर्भविषयत्वं विदित्वं मासत्रये स्तो यथा

मासाहं त्रिषु सूतकविधिरतः ज्ञानं प्रितुः सर्वदा ।

ज्ञातीनां पतनादिज्ञातमरणे पित्रोर्देशाहं सदा

नामः प्राक् तदपेति सूतकवशाद्भातुर्देशाहं परं ॥ १ ॥

मासत्रये मासत्रयमध्ये दृक्द्विविमासोऽवधिमध्ये यदि गर्भेष्टावो
व्यक्तलक्षणो भवति । ०

It ends:

शूद्रो धन्यः कलिधन्य इति व्यासवाक्यात् शूद्रधर्मः संकरा-
णामादृतः । धन्यशब्दो मंगलवाच इति ॥ इति श्रीआशीचदश-
कभाष्यं हरिहरकृतं समाप्तं ॥ खस्ति संवत् १५८९ वर्षे प्रथमभा-
द्रपदवदि ४ सोमे ॥ अद्योह शेषयास्वस्थानियरतजडोवास्तव्यमोह-
ज्ञातीयत्रिवाडीमुकंदमुनेन (sic) अनंतनाम्नाभिधः स्वपठनाहं
परोपकाराय च । इदं भाष्यमलिषत् ॥ after which, by a
later hand आशीचनिर्ययः ॥ [GAIKAWAR.]

1750.

2468b. Foll. 28; size 9½ in. by 5½ in.;
good Devanāgarī writing, of about 1600 A.D.;
11-13 lines in a page.

Āśaucasamgraha-triṃśacchloki, another summary of the same subject, in 30 memorial verses, with a commentary.

It begins: **ओं नमः सच्चिदानंदाद्वयपरमात्मशिवगुरवे॥**

नन्वा गणेश्वरं देवं शारदां गुरुमात्मनः ।

अशौचसंग्रहत्रिंशच्छ्लोका व्याख्यं (ख्यां) करोम्यहं ॥ १ ॥

तत्र स्मार्तिकमनुसंध्य लोकप्रसिद्धक्रममनुसरन् गर्भविपत्तिनि-
मित्ताशौचक्रमेणाशौचं प्रतिपादयति ॥

परमासाभ्यंतरेषु स्वरूपनिहिते गर्भमात्रे विनष्टे

माता तन्माससंख्यासमदिनमशुचिः स्नानशुद्धाः सर्पिडाः ।

अंत्ये मासद्वये तु त्रिदिनमशुचयो ज्ञः परं सूतिवत्स्यात्

चातुर्वर्त्यस्य तुल्यं भवति वयसि यत्रोच्यते शौचमात्रं

[॥ १ ॥

परमासाभ्यंतरेषु परमासानां आभ्यंतरेण मध्यानि तेषु स्वरु-
पनिहिते भर्तृनिहिते गर्भमात्रे पूर्णावयवे गर्भे विनष्टे च्युते
माता जननी तन्माससंख्यासमदिनं तेषां मासानां गर्भधारणा-
दारभ्य प्रत्येकं यथा संख्या तया समानानि दिनानि यत्र यद्यथा
भवति तथा अशुचिरशुद्धा स्यात् । °

It ends: **सर्वे गृहे प्रविशेयुरिति संबंधः ॥ ३ ॥** without
colophon. [GAIKAWAR.]

1751.

2407. Foll. 40; size 8 in. by 4½ in.;
fairly good Devanāgarī writing, of 1814 A.D.;
ten lines in a page.

Āśaucasamgraha-triṃśacchloki, with commen-
tary.

This MS. begins:

नन्वा गणेशं शंभुं च शारदां गुरुमात्मनः ।

आशौचसंग्रहत्रिंशच्छ्लोका व्याख्यां करोम्यहं ॥

Colophon: **इति सूतकनिर्णयत्रिंशत्तमूलसटीकग्रंथः संपूर्णः॥**

For the same treatise see Weber, Cat. Berl.,
nos. 1093-97. [GAIKAWAR.]

1752.

1699A. Foll. 136; size 9½ in. by 4½ in.;
indifferent, modern Devanāgarī writing; nine
lines in a page.

Āśaucasmṛiticandrikā, a compendium of rules
for removing impurity resulting from birth,
death and other causes; compiled, for prince

Jayasimha (of Jayanagara), by *Sudāsiva* (with
the family name *Daśaputra*), son of *Gadādharma*,
and grandson of *Vishṇu*. Rather incorrect.

It begins (somewhat corrected):

श्रीशं गिरीशं महसामधीशं

विघ्नेशमवां जनकं गुरुं च ।

प्रणम्य सम्यग् जयमिहभूपतेस्

तोषाय किंचित् कुतुकं तनोनि ॥ १ ॥

वंशे अस्मिन्शुशुभ्रनामानि महान् विष्णुद्विजो ग्यस्त्वभूत्

सूनुस्तस्य सुधीर्गदाधर इति ख्यातो जगत्पाख्यया ।

तत्पुत्रेण सदाशिवेन विदुषा दृष्ट्वा निबंधान्पुरा

आशौचस्मृतिचंद्रि[का] विरचिता विद्वच्चकोरेष्टदा॥३॥

आशौचस्य विनिर्णयो गति बहुषु ग्रंथेषु विद्वज्जनैर्

उक्तो यद्यपि विस्तरेण तदपि ग्रंथं ममेनं बुधाः ।

प्राक् पश्यंतु समस्तगृह्यविहितं ह्येकत्र लभ्यं त्विति

दृष्टव्यं किमिति प्रयासबहुषु प्राचां निबंधेषु च ॥ ३ ॥

आशौचं नाम पुरुषनिष्ठः कालस्नानाद्यपनोद्यः पिंडोदकदा-
नादिविधेर्हेतुभूत °

इति गर्भसावाद्याशौचनिर्णयः fol. 4b; इति ब्राह्मणादि-
वर्णानां सामान्याशौचनिर्णयः ॥ अथ विशेषणजनाशौचं 6a; --

इति सूतकसंकरनिर्णयः 15b; इति ° सवर्णजननाशौच ° 17a;

° असवर्णजननाशौच ° 19b; -- इति ° जननाशौचनिर्णयः ॥

अथ मरणाशौचनिर्णयः 39b; -- इति ° अनुपनीतसर्पिडाशौच

48a; इति सगोत्रसर्पिडाशौच ° 48b; ° असगोत्र ° 51b;

इति ° निर्हरणाशौच ° 54b; इति ° अनुगमनाशौच ° 56b;

° रोदनाशौच ° 57b; there is a lacuna on foll. 59-

60; इति दाहनिमित्ताशौच ° 60a; -- इति ब्रह्मचारिमर-

णविधिः 84b; इति ° कुष्ठमरणविधिः ib.; इति रजस्व-

लामरण ° 85b; इति ° सूतिकाकरण ° 86a; -- अथ सह्य-

मनविधिः 91b; -- इति ° सर्वशास्त्रासाधारणनारायणवल्लिप्रयोगः

99b; -- इति प्रथमदिनकृत्यं 101b; -- इति ° सप्रयोग पड-

व्यादिप्रायश्चित्तं 114b; इति श्रीपौंडरीकपात्रीरवाकरदीक्षित-

कृतायामाशौचचंद्रिकायां (1) दश दानानि 116b; इति °

उत्क्रांतिधेनुदानं 117b, etc.

It ends: **आहिताग्नेवैतानाग्निः । पांथयतितादीनां**
लौकिकाग्नी अविधिना दहनं कुर्यात् ॥ इति श्रीदशपुत्रोप-
नामकसदाशिवकृतायामाशौचस्मृतिचंद्रिकानामको ग्रंथसमाप्ति ॥

For the author's *Āśaucasamgraha-triṃśacchloki*, see Rāj.
Mitra, Not., V., p. 267.

[II. T. COLLEBROOKE.]

1753.

244. Foll. 91; size 12 $\frac{3}{4}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.; modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

Hāralatā-ṭikā, or *Sandarbhāsūtikā*, a commentary, by *Acyuta Cakravartin*, son of *Haridāsa Paṅkajārya*, on *Aniruddha Bhaṭṭa's Hāralatā*, a treatise on impurity.

It begins :

यामुपास्ते प्रसादाय नरीनुत्ता महेश्वरः ।
भवभूतिकरौ देवीमन्त्रपूर्णौ नमामि तां ॥
शिष्याणामनुबोधेन श्रीमदच्युतशर्मणा ।
अनिरुद्धकृताशीचनिबन्धो विशदीकृतः ॥

तत्र तावत्पुरतः शिष्यविनीतिप्रवृत्तिभ्यामनुष्ठितेष्टदेवतानति-
मङ्गलचिकीर्षितग्रन्थाभिधेयप्रयोजने पद्याभ्यां निबध्नाति । प्रण-
म्येति ० ।

For a MS. of the *Hāralatā* beginning,

प्रणम्य पुण्डरीकाक्षं पूर्वाचार्यप्रवर्तिता ।

व्याख्या मन्वादिशास्त्राणां समालोच्य विविच्यते ॥

see Rāj. Mitra, Notices, II., p. 372; cf. also the author's *Suddhiviveka*, ib., p. 338.

अथ विदेशस्थाशीचं fol. 30b; अथ स्थाशीचं 42a;
अथ वर्णसन्निपाताशीचं 46a; अथाशीचसंकरः 46b; अथ
गर्भवावाशीचं 52a; सपिण्डाद्यशीचं 59b; अथोदकादिदानं
73a; अथ शोकापनोदनं 74b; अथ पिण्डोदकादिदानं 75a;
अथास्थिसंचयनं 86b; अथाशीचान्तकृतं ib.

It ends: इति हरिदासतर्काचार्यात्मजश्रीमदच्युतचक्रवर्तिना
रचितं टीका हारलतायाः सन्दर्भसूतिका समाप्ता ॥

For a *Smṛtisamgraha*, or *Smṛtipaddhati*, by *Aniruddha (Cāmpāhātīyamahāmāhopādhyāya)*, see no. 1553.

[H. T. COLEBROOKE.]

1754.

2333. Foll. 259; size 11 in. by 5 in.; good, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Sāntisūtra, a compendium of rules for the propitiation of planetary agencies, and for

averting evil influences, by *Dinakara Bhaṭṭa*, (eldest son of *Rāmakṛishṇa Bhaṭṭa*, and grand-son of *Nārāyaṇa Bhaṭṭa* [A].

It begins :

श्रीरामकृष्णपितरं नन्वोमांवां सदाशिवं रामं ।

दिनकरशर्मा तनुते शान्तिकसारं सुखाय विबुधानां ॥ १ ॥

ग्रंथे अस्मिन् शान्तिसाराख्ये ये मया यौ निरूपिताः ।

तेषामादौ सुबोधाय क्रियते अनुक्रमः स्पष्टः ॥ २ ॥

कथितो ऽयुतहोमो ऽथ लक्षहोमस्ततः परं ।

कोटिहोमस्तस्य चोक्ता भेदाः शतमुखादयः ॥ ३ ॥

आदित्यादिग्रहाणां च प्रत्येकं शान्तयस्ततः ।

शनिस्तुतिर्ग्रहस्नानं ग्रहयोगे च शान्तिकं ॥ ४ ॥

विवाहादौ गुरोः शान्तिः प्रतिभुक्तादिशान्तयः ।

विरुद्धग्रहयोः शान्तिः शान्तिर्वैनायकी ततः ॥ ५ ॥

महारुद्रादिविधयस्तथा रुद्राभिषेचनं ।

लिंगस्य पार्थिवस्याथ पूजाचंडीविधिस्ततः ॥ ६ ॥

दुर्गाकल्पो ऽथ सर्पस्य संस्कारो वास्तुशान्तिकं ।

रजोदर्शनशान्तिश्च शान्तिर्वैधव्ययोगके ॥ ७ ॥

उक्तश्चाकैविवाहो ऽथ गोमुखप्रसवस्तथा ।

तथा कृष्णचतुर्दश्याः सिनीवास्याश्च शान्तिकं ॥ ८ ॥

शान्तिः कुह्याश्च दर्शस्य मूलाश्चेषाविधिस्ततः ।

ज्येष्ठाशान्तिस्ततः प्रोक्ता नक्षत्रैक्ये च शान्तिकं ॥ ९ ॥

व्यतीपाते च वैधृत्यां संक्रमे चैव शान्तिकं ।

नक्षत्राणां तिथीनां च गंडांते शान्तिकं ततः ॥ १० ॥

उत्तरादौ दिनस्यापि द्वये विषधटीषु च ।

शान्तिग्रहणजे ऽप्युक्ता यमलोत्पत्तिशान्तिकं ॥ ११ ॥

शान्तिः सप्ततजनने चिक्रशान्तिस्ततः परं ।

सिंहादौ च प्रसूतस्य गवादेः शान्तिकं ततः ॥ १२ ॥

दिनमासाब्दभेदेन बालशान्तिस्ततः परं ।

रोगक्षीतिथिवारादिशान्तयो ज्वरशान्तयः ॥ १३ ॥

पंचके च मृते शान्तिस्त्रिपुष्करमृते ततः ।

त्रिपादक्षेमृते शान्तिर्गजशान्तिस्ततः परं ॥ १४ ॥

अश्वगोपीडने शान्तिः काकनैथुनदर्शने ।

वायसांतःप्रवेशे च पत्नीसरदशान्तिकं ॥ १५ ॥

कपोतस्य ततः शान्तिः कृत्याशान्तिस्ततः परं ।

विद्युद्धते तथा शान्तिरुत्पातानां च लक्षणं ॥ १६ ॥

उत्पातपाककालश्च शान्तिः साधारणी ततः ।

देवताग्न्योर्वैष्णवपूजोर्जलानां च विकारके ॥ १७ ॥

उपस्करविकारे च मृगपक्षिविकारे ।
 अतिमित्रे गृहादेशे पाते शान्तिस्ततः परं ॥ १६ ॥
 नानोत्पातेषु शान्तिश्च मृतजीवनशान्तिकं ।
 उक्ता शान्तिरकाले च हस्तिनो मद आगते ॥ १७ ॥
 हस्तिन्याश्च तथा धेनोर्मदे शान्तिस्ततः परं ।
 शान्तिर्भगे च दंष्ट्राणां भगे लिंगादिकस्य च ॥ २० ॥
 दुःस्वप्नदर्शने शान्तिः पर्जन्याभावशान्तिकं ।
 आद्यो राजाभिषेकश्च प्रतिवर्षाभिषेचनं ।
 सिंहासनच्छत्रविधिर्दुर्गस्य विधिरोरितः ॥ २१ ॥ ०

It ends :

श्रीरामेश्वरसूरिसूनुर्दुर्भूयो भट्टनारायणः
 क्षोणीपंडितमानखंडनजयी श्रीरामकृष्णस्ततः ।
 मीनांसानयतस्त्वविद् दिनकरस्तस्मादभूत्कृतिः
 सेयं शान्तिकतस्त्वसारविषया रामाय दद्याम्बुर्द ॥

इति श्रीमद्रामेश्वरसूनुनारायणमुतरामकृष्णात्मजदिनकरकृतः
 शान्तिसारः समाप्तः ॥

See Rāj. Mitra, Bikāner Cat., p. 456 ; Bur-
 nell, Tanjore MSS., p. 138b.

[GAIKAWAR.]

1755.

2194. Foll. 212; size 11 in. by 5 in.; in-
 different Devanāgarī writing of about 1750 A.D.;
 ten lines in a page.

Śāntisāra [B].

[GAIKAWAR.]

1756.

522a. Foll. 20; size 10 in. by 4 in.;
 fairly good, modern Devanāgarī writing; eight
 lines in a page.

The same work [C].

Incomplete. The MS. breaks off before the
 conclusion of the first section (*lakṣaḥomādi-
 paddhati*, which in MS. A. ends on fol. 39b).

[H. T. COLEBROOKE.]

1757.

1741. Foll. 108; size 9½ in. by 4½ in.;

indifferent Devanāgarī writing of the latter
 part of last century; nine (foll. 78-89 ten)
 lines in a page.

a) Foll. 1-77 and 90-103 (paged 93-106),
 contain portions of *Dinakara's Śāntisāra*.

The MS. begins :

ओं स्वस्ति श्रीमहागणपतये नमः ॥ ओं स्वस्ति नौमि
 मीतानश्विनां भग स्वस्ति देव्यदिति नर्वणः । स्वस्ति पूमा
 असुरो दाधातु नः ॥ १ ॥ स्वस्ति द्यावापृथिवी ०

अथ गणेशपूजा fol. 2a; इति गणेशपूजा । अथ मातृणां
 पूजनं 5a; — इति दिनकरभट्ट ० शान्तिसारे ऽर्कविवाह-
 प्रयोगः 26a; — इति भविष्योत्तरपद्यीपूजाविधिः समाप्तः
 35b; — इति समायजनपद्धतिः ॥ 77a.

Fol. 90 begins : मुद्रोदेष्टताहोमे विनियोगः । ओं
 च्युतापाङ्क ०; इति जयाहोमः 91b; इति विवाहपद्धतिः
 100b; ० चतुर्थीकर्म 102b; ० गोमुखप्रसवविधिः 104a.
 This portion (a), marked द ० in the margin,
 and दशकर्मधर्म [पद्धति supp.] शास्त्र on the fly-leaf,
 ends इ. शां. एकनक्षत्राशान्तिप्रयोगः ॥

b) Foll. 78-89 (not paged in the ordinary
 way, but marked 1-12 at the top) contain
 a fragment of the *Prayogaratna*.

It begins : अथ क्रमप्रामो विवाहः ॥ तत्र तावदुप-
 योगितया किञ्चित्संक्षेपेणोच्यते ॥ ०

इति ० मंडपदेवकादिप्रतिष्ठा fol. 83b; ० देवकोत्थाप-
 नादि 84b; ० नववधूगृहगमनविधिः 85a, etc.

This portion ends : इति प्रयोगरत्ने अर्कविवाहः ॥
 see above, no. 471 (MS. 2794, fol. 118).

[H. T. COLEBROOKE.]

1758.

178. Foll. 199; size 12½ in. by 4 in.;
 fair Devanāgarī writing, of 1806 A.D.; ten lines
 in a page.

Śāntiratna, or *Śāntikamalākara*, another treatise
 on lustrations, and the means of averting
 evil omens, by *Kamalākara Bhaṭṭa*, (second)
 son of *Rāmakrishṇa Bhaṭṭa*.

It begins :

नारायणात्मजश्रीमद्रामकृष्णस्य मनुना ।

कमलाकरसंज्ञेन प्रोच्यन्ते शांतयः क्रमात् ॥

तत्र । एवं विनायकं पूज्य ग्रहांश्चैव विधानतः ।

कर्मणां फलमाप्नोति श्रियं चाप्नोत्यनुत्तमान् ॥

इति याज्ञवल्क्येन सर्वकर्मगोक्तेर्विनायकशांतिरुच्यते । °

इति ° विनायकशांतिः fol. 7a; इति ° सर्वकर्मस्वर्गिन-
निर्ययः । अथ सर्वशांतिकप्रकृतितादृहयज्ञः 10b; इति °
शतमुख्यादिकोटिहोमः 29b; इति ° नवग्रहयज्ञः । अथ प्रसव-
शांतयः 35b; इति गंडांतशांतिः 39a; इति ° कृष्णचतुर्दशी-
शांतिः 41b; इति सिनीवालीकुहूशांतिः 43b; इति °
दर्शशांतिः ॥ इति तिथिशांतयः ॥ अथ नक्षत्रशांतयः । 45a;
इति ° ज्येष्ठाशांतिः 47a; इति ° मूलशांतिप्रयोगः 58a;
इति ° आश्विशांतिः 64a; इति ° प्रसवशांतिः 64b; इति °
एकनक्षत्रजननशांतिः 64b; इति ° व्यतीपातादिशांतिः । अथ
ग्रहणशांतिः 96a;—इति ° ज्वरोत्पत्तिनक्षत्रशांतयः ॥ अथ
रविशांतिः 120a; इत्यंगारकशांतिः 120b; इति बुधशांतिः
121a, etc.; इति ° अङ्गुतसामान्यशांतिः । अथ नानोत्पात-
शांतयः । 133a;—इति ° रुद्रविधानं समाप्तं । अथ वेदपा-
रायणं 155a; इति वास्तुशांतिः । अथास्मत्पितृकृतो वास्तु-
शांतिप्रयोगः 166a; इति श्रीमद्विद्वद्भट्टद्वंद्वपादपद्मश्रीभट्टना-
रायणसूरिसूनुभट्टरामकृष्णविरचितः पौराणवास्तुप्रयोगः 171b;
इति ° अर्कविवाहः 178b; इति ° रामकृष्णभट्टकृतो रुद्रसाम-
नविधिः 183b.

It ends :

श्रीमन्नारायणाख्यात्मजनि विबुधो रामकृष्णाभिधानस्य
तत्सूनुः सर्वविद्याबुधनिजचुलकीकारतः कुंभजन्मा ।

दृष्ट्वा नानानिबंधान् व्यरचयदतुलं ग्रंथमञ्जाकराख्यः

पित्रोः पादाब्जभंगो रघुपतिपदयोः स्वश्रमं प्राथेयच्च ॥

[(r. संश्रयं प्राप्य यत्नात्)]

इति शतचंडीसहस्रचंडीप्रयोगः ॥ (Rāj. Mitra, Notices,
V., p. 270).

यो भाट्टतंत्रगहनार्थवर्णधारः

शास्त्रांतरेषु निखिलेष्वपि ममैभेदा ।

यो ऽत्र श्रमो ऽस्ति विहितः कमलाकरेण

प्रीतो ऽमुनासु स कृती बुधरामकृष्णः ॥

इति श्रीमत्पद्मवाक्प्रमाणपारीणरामेश्वरभट्टसूरिसूनुनारायण-
भट्टसुतमीमांसकरामकृष्णभट्टात्मजकमलाकरभट्टकृतं शांतिरत्नं
समाप्तं ॥

Foll. 68-95, written by a different hand, have been inserted there, but apparently belong to some other part of the work.

For another MS. of the work, see Bikāner Cat., p. 455; for a *Śāntiratnākara*, by the same author (probably the same work), see Burnell, Tanjore MSS., p. 138b.

The author wrote his *Nirṇayasindhu* in 1611-12 A.D. [H. T. COLEBROOKE.]

1759.

160b. Foll. 206; size 12 in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, in 1801 A.D.; ten lines in a page.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

1760.

917. Foll. 80; size 12½ in. by 4 in.; very fair, modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

Śāntikatattvāmṛta, a manual of directions for averting evil omens and propitiating astral influences, by *Nārāyaṇa Śarman*.

It begins :

मत्वा गोपीकान्तं मत्वा च विविध[वि]बुधवाक्यानि ।

श्रीनारायणशर्मा शान्तिकतत्त्वामृतं तनुते ॥

अङ्गुतसिन्धुप्रमुखे तत्तन्मूले पुराणादौ ।

नानास्थाने ये ऽर्थोक्ते ऽस्मिन् ग्रन्थे समासेन ॥

तत्र शान्तिलक्षणमाह स्मृतिः । °

It ends : थेनुं सुवर्णं च दक्षिणं दद्यादित्यर्थः ॥ इति गण्डशान्तिपरिच्छेदः ॥ and by a different hand: इति श्रीनारायणशर्मेकृतं शान्तिकतत्त्वामृतं समाप्तं ॥

See Rāj. Mitra, Notices, II., p. 9; VII., p. 233. [H. T. COLEBROOKE.]

1761.

665a. Foll. 1-18; 4to.; size 11½ in. by 9 in.; European paper; fairly written, in Devanāgarī; fifteen lines in a page.

तस्यात्मजो ऽभूत्तुलप्रतापः साधारणो भूमिपतिर्वैदायः ।^०

पंधच्छिदां विरुद्धकीर्तिः ० ॥ १० ॥ [॥ ९ ॥

अस्यात्मजः श्रीमदनेन नाम्ना ० ॥ ११ ॥

यः कूपानारामान् ० ॥ १२ ॥ Anfr., Cat. Bodl.,

परिशीलयता कलाकलाय [no. 651, v. 17.

विदधानेन च भूरिशः प्रबंधान् ।

मदनेन महीभृताय येन

प्रथिता नूतनभोजराजकीर्तिः ॥ १३ ॥

पुत्रेषु सत्सपि कलत्रयुगे ऽथ तस्य

पुत्री जगत्तयविसृज्यकीर्तिपूरी ।

जातो प्रियावतितरां प्रथमप्रसूतो

नीतो महोन्नतिमनस्परिणीतो ॥ १४ ॥

उदारशीलो सुमनोबलास-

मनोजवदावनकेलिलोली ।

यशोदयावर्धितमंगलांगौ

यो रामकृष्णाविव संप्रतीतो ॥ १५ ॥

यच्छैशवानुकरणं न युवा न वृद्धः

शक्नोति कर्तुमपरः श्रुतसद्गुणो ऽपि ।

दानं निदानमखिलाधिजनार्थसिद्धेः

कीर्तिर्दिगंतवितता च यतस्तदीया ॥ १६ ॥

अप्रतिमलः पृथिव्यां पृथूमलस्तयोरभुज्येष्टः ।

अपरो मांघातृगुणैर्मांघाता गीयते जगति ॥ १७ ॥

सो ऽयं सुकृतविधाता रिपुकुलजेता तनोति मांघाता ।

विद्वन्मुखेन मतिमान् सत्कृतिरत्नं महार्णवं नाम ॥ १८ ॥

श्रुतिस्मृतिपुराणानि समालोक्य यथामति । [१९ ॥

निबध्यते (विरच्यते C) समासेन निबंधो ऽयं महार्णवः ॥

[Here the present MS. (A) inserts the following five verses (some of which occur again at the end of some chapters), and a short prose section :

पेद्भिभट्टात्मजः (!) श्रीमान् भट्टविश्वेश्वरः सुधीः ।

महार्णवाभिधं स्मार्तं निबंधं कुरुते कृती ॥ २० ॥

मत्तियेषां शास्त्रे प्रकृतिरमणीया व्यवहृतिः

परा* शीलं स्नायं जगति च्छुजवस्ते कतिपये ।

चिरं चिन्ते तेषां मुकुरतलभूते स्थितिमियाद्

इयं व्यासारख्यप्रवरमुनिशिष्यस्य भणितिः ॥ २१ ॥

माता पुण्यचरित्रकीर्तिविभवा यस्यांविका नामतः

शाकल्यापरमूर्तिरार्यचरितः श्रीपेद्भिभट्टः (!) पिता ।

सो ऽयं कौशिकवंशभूषणमणिः श्रीभट्टविश्वेश्वरो

वेदे स्मार्तमते नये च सपदे वाक्ये कृती वर्धते ॥ २२ ॥

दुष्कर्मपाकजनितामयकथिताना

सत्कर्मशर्मकरमित्युदितं मुनीन्द्रैः ।

तत्सांगजातमितरोक्तिविधानपङ्क्तं

वक्ष्यामि रोगनिखिलाङ्घ्रिनिवर्हणाय ॥ २३ ॥

एनोविपाकः परतः कीर्तते कालनिर्णयः ।

कृत्यं च हायनस्येति निबंधे ऽस्त्वित्नुक्रमात् ॥ २४ ॥

then follows a short passage: ननु कथं कर्मविपा-
ककालनिर्णयवार्धिककृत्यानां पौर्वोपर्यं ।^० ending

इति पेद्भिभट्टात्मजभट्टविश्वेश्वरविरचिते महार्णवाख्ये कर्मवि-
पाके संगतिः समाप्ता ॥ अथ वक्ष्यमाणसकल ०]

तत्र तावद्वक्ष्यमाणसकलकर्मोपयोगित्वेन कर्मविपाकरूपरो-
गादिनिवृत्त्यर्थं प्रायश्चित्तादेरवश्यकर्तव्यता प्रतिपाद्यते । तद्यथा ०

The work consists of forty chapters, or waves (*tarāṅga*), the first seven of which (ending fol. 235b) treat of *prāyaścitta*, as a religious observance for the improvement of a man's future prospects; while the remaining chapters deal with *karmavipāka* more especially, and aim at "taking away the gripe of a particular malady." While the former section draws its prayers and invocations largely from the *Veda*, particularly the *Yajurveda*; *Purāṇas* and *Tantras* have supplied most of the materials for the second section. The authority most frequently laid under contribution is the *Śānta-tapīya Karmanipāka*. The following may serve as a specimen of the endings of chapters, and the subjects treated :

महार्णवाख्ये महर्त प्रबंधे

मांघातृनाम्नो मदनात्मजस्य ।

सत्कर्मरत्नीयनिदानमाद्यम्

तुंगस्तरंगो ऽयमगादगाधः ॥ fol. 6a ;

इति शातातपीयकर्मविपाकोक्तपरिभाषा 9a ; इति जमद-
गिनप्रोक्तः कूपमांडहोमविधिः 11a ; इति वीधायनोक्तः कूपमा-
डहोमविधिः 12a ; आन्यहोमविनियोगः 19a ; इति कूपमा-

* Thus also A, B, C at the end; see *Madanapāri-jāta*, ed., Bibl. Ind., p. 128.

इहोमानुष्ठानक्रमः ॥ ० द्वितीयस्तरंगः ॥ 27b; इत्यापस्तंबीयो
गणहोमविधिः 29a; चरुहोमविनियोगः 37a; इति० तृतीय-
स्तरंगः 42a; इत्याश्वलायनघोषशान्तिः 52b; इति तैत्तिरीय-
घोषशान्तिः 75a, etc. Up to fol. 50, and on foll. 73
-75, the *mantras* are accented.

The chapter on *vināyakaśānti*, referred to
in the author's *Smpitikanmudī* (Aufrecht, Cat.,
p. 277a), is found on foll. 155a-160b of the
present MS.

The last few leaves of the MS. have been
partly restored by a more modern hand.

It ends: इति मेघप्रहहरणं ॥

मतिर्येषां शास्त्रे ० see above ॥ १ ॥

कविराधुनिकश्चिरान्नो वा

न विशेषः छिचिदस्ति सज्जनानां ।

इयतैव जितं मया यदेवाम्

अतिलोकेषु गुणेषु पश्यपातः ॥ २ ॥

इति श्रीपंडितपारिजातकभट्टारमहोदयादिविरुद्राजीविरा-
जमानश्रीमदनपालपुत्रस्य मांथानुनिबंधे महाशैवाभिधाने कर्म-
विपाके ग्रहप्रकरणं समाप्तं ॥ समाप्तश्च महाशैवनामनिबंधः ॥

[H. T. COLEBROOK.]

1764.

2152. Foll. 404; size 11 in. by 5 in.;
good, large Devanāgarī writing, of about 1750
A.D.; ten lines in a page.

The same work [B].

This copy ends, foll. 395b-396a: इति मेघप्रहहरं ॥

मतिर्येषां ० ॥ १ ॥

महाशैवाख्ये महिते प्रबंधे

मांथानुनाम्नो मदनान्नस्य ।

सत्कर्मरत्नावलिभृष्ट (!) चत्वा-

रिंस्तरंगो ज्यमगादगाथः ॥ २ ॥

समाप्तो ज्य महाशैवनामा निबंधः ॥

Then follow eight leaves, containing a list
of contents, written in triple columns.

[GAIKAWAR.]

1765.

3251. Foll. 410; size 7½ in. by 6½ in.;
written, in the Śārada character, on birch bark,
by two different hands; 15-17 lines in a page.

The same work [C].

The first leaf is missing, the second leaf
beginning with the last *pāda* of verse 4 (प्रकृष्ट-
चल ०) of the introduction, viz. महः किमपि मोहनं
कपटशैशवं-- this leaf, as well as the next, is
however sadly injured through the bark having
peeled off.

A facsimile of one of the pages of this MS.
has been published in the Palaeographical
Society's Oriental Series, part IV., with a
descriptive account by Dr. Haas. The writing
material used being of a very delicate nature,
the MS. has to be handled with extreme care.
It is wrapped in a plain case of limp leather,
stamped with an ornamental edging.

The MS. ends on fol. 401a with the same
two *ślokas* as MS. A, but the second is slightly
defective; whilst of the colophon the copyist
only wrote इति श्रीपंडितः; which is followed by
an *anukramanikā* to the work.

Several lacunae occur in the body of the
work, esp. one extending from fol. 149b to 160a.

[G. BÜLLER.]

1766.

201. Foll. 99; size 10½ in. by 4½ in.;
fairly good Devanāgarī writing, of 1639 A.D.;
ten lines in a page.

Karmavipākāśāra, a digest of directions for
the expiation and removal of the evils resulting
from sins in a former existence, especially
maladies of all kinds, by *Dināakara*, son of
Rāmakrishṇa and *Unā*, and grandson of *Nārā-*
yaṇa Bhaṭṭa. It begins:

प्राप्तोमा प्रसूयै तनयमिह पिता रामकृष्णश्च सो ज्यं

प्रायश्चित्तेषु सारं दिनकरविबुधः शान्तिकानां च सारं ।

कृत्वायो कर्मपाकेष्वखिलबुधमुदे सारमेतं तनोमि
 श्रीरामाग्निप्रभायादयमपि भजतां ख्यातिमुच्चैरार्या ॥ १ ॥
 ग्रंथे कर्मविपाकीये ये मयार्थं निरूपिताः ।
 तेपामादौ सुबोधाय क्रियते ऽनुक्रमः स्फुटः ॥ २ ॥
 प्रारब्धनाशो दानादेः प्रायश्चित्तैः समुच्चयः ।
 रोगाणां तारतम्येन द्वादशाब्दतर्द्धकं ॥ ०

This *anukramanīkā* consists of 50 *ślokas*, ending thus:

दारिद्र्यहारि धनदं मूर्तिदानं ततः परं ।
 श्रीसूक्तस्य विधित्तद्वद् रत्नदानं समृद्धिदं ॥

नन्वनिष्ठहरत्वाविशेषाच्छांतिककर्मविपाकयोः को भेदः ।
 उच्यते । भाष्यनिवारकर्म विपाकत्वं । कर्मविपाकशब्दश्च कर्मणां
 विशेषेण पचनमिति व्युत्पत्त्या व्याध्यादिषु मुख्यः । तद्विपाका
 जात्यायुर्भोगा इति पातंजलसूत्रात् । तत्रिवर्तककर्मसु लाक्षणिकः ।

It ends: इति श्रीसूक्तं हेमाद्रौ संवर्तः ॥

समुद्रजानि रत्नानि नरो विगतकल्मसः ।
 दत्त्वा विप्राय महते प्राप्नोति महतीं श्रियं ॥

श्रीरामेश्वरमूरिसूनुदुर्बुधो भट्टनारायणः
 क्षोणीपंडितमानखंडनजयी श्रीरामकृष्णस्ततः ।
 श्रीमांसानयतस्त्वविद् दिनकरस्तस्माद्भूतकृतिः
 सेयं कर्मविपाकसारविषया रामाय दद्यान्मुदं ॥

इति श्रीमद्रामेश्वरसूरिसूनुश्रीमन्नारायणसुतश्रीमद्रामकृष्णसु-
 तदिनकरकृतः कर्मविपाकसारः समाप्तः ॥ संवत् १६९६ समये
 वैशाखवदी त्रैदशीवरशुभदी लिखितं क्षत्रपतीब्राह्मण कासिके
 वाशी (!) ॥

See Rāj. Mitra, Notices, VII., p. 303. A different work of the same title, Bikāner Cat., p. 405. [H. T. COLEBROOKE.]

1767.

2652. Foll. 250 (wanting foll. 1, 8, 31, 41, 43, 161, 163, 191, 218, 227-34; double nos. 90, 118, 144); size 10 in. by 6 in.; careless Devanāgarī writing, of 1533 A.D.; nine lines in a page.

Sūragrāha-Karmavipāka, a similar digest, by one who calls himself the eldest son of *Kāhmaḍa*, or *Kāhmaḍa* (i.e. *Kṛishṇa*), and grandson of *Padmanābha*.

The work seems to have been compiled, in 1384 A.D., under the patronage of *Karṇasimha*, minister to King *Durgasimha* of *Śrī-Nandapadra* (?), son of *Maṅgala Bhūpāla*.

The present MS. commences in the fourth verse of the introduction; but the beginning, as well as some of the defective verses further on, are here supplied [in brackets] from a collation of four Bombay MSS. kindly sent by Professor R. G. Bhandarkar:

[यो देवः किल पूर्वसर्गसमये संस्मर्यते ब्रह्मणा
 यश्चादौ सुरसिद्धदैत्यमनुजैरभ्यर्च्यते कर्मणा ।
 विम्रतातविधातजातकठिनं कुंठं कुठारं करे
 विभ्राणं तमुपास्महे गजमुखं सिद्धेः परं कारणं ॥ १ ॥
 वंदे विश्वनुतां पितामहसुतां वाग्देवतामेव तां
 यस्याः पुण्यपदप्रसाददलितशोषोज्ज्वालो जनः ।
 उद्यत्पार्ष्णचंद्रसांद्रितमुधापायोधिबीचिच्छटा-
 निखिलाननवर्णैवाक्यनिकरैर्विद्वत्सु संदीप्यति ॥ २ ॥
 तमादिदेवं जगतामधीशं
 चतुर्मुखं ध्यानजुषं प्रपद्ये ।
 चराचरं यत्स्मरणाद्भव
 विद्यास्तथाष्टादश यन्मुखेभ्यः ॥ ३ ॥
 विश्वत्रातारमीशं दलितदनुसुतं मुक्तिदं भक्तिभाजां
 विष्वयूपं विष्णुं विबुधजनधनप्रीतिदं योगिगम्यं ।
 विष्णुं कालग्रसिष्णुं करकहितगं दाशंखक्राञ्चकामं
 पापं विद्राचयंतं भवजभयहरं ब्रह्ममूर्तं प्रपद्ये ॥ ४ ॥
 देवं सुधाकरकलाकलितोत्तमांगं
 व्यक्षं त्रिशूलधरमद्रिसुतावृतांगं ।
 कोपप्रसादमतिवर्जितमुग्रवीर्यं
 वंदे सुरपिंगणं सिद्धतनुं वृषाकं ॥ ५ ॥

अथ ॥ दृष्टं यदत्र तत्तस्मान्नोत्ता सारं हि शास्त्रतः ।

ग्रंथकर्तुरयो व्यक्तिः प्रोच्यते परमार्थतः ॥ ६ ॥

[राजा] यत्र सुरे(ल.पुरे) सुरेश्वरसमः श्रीदुर्गसिंहो महान्

अद्वा यस्य तनोः पदे च महिषी धन्याचिका राजते* ।

[यत्साचिव्य]धुरी परां कलयति श्रीकर्णकंठोरवः

कस्तद्वर्णयितुं क्षमः क्षितितले श्रीनंदपुत्रो(पट्टं Bo.)

[तस्मिन् ॥

[बुधः ॥ ७ ॥

* रापते MS. In the only Bomb. MS. which has this *śloka*, this *pāda* reads thus: अक्षौगे ननु यस्य पट्ट-महिषी-याचिका राजते ।

येनादौ] जगदीश्वरेण हिमना(जनता Bo.) मर्यादया
[स्थापिता

ये दायेन समुद्धतावनिभृता धर्मदूहो नाशिताः ।
सोहं(1.5य) संप्रति दुर्गसिंहनृपते(तिBo.)गोत्रावतीर्थो-
[शतस्(उतस् MS.)

तत्तत्सर्वमिदं करोति यदहो नान्येन निष्पद्यते ॥ ८ ॥

तस्मिन् राज्ये

वेदव्यास इव प्रपञ्चचतुरस्तच्छिष्यतां नाटयन्

आसीद्विश्वपुराणपाठनिरतः स्वाचारवान् शुद्धधीः ।

विख्यातो भुवि चित्रकूट इति वै यो नागरज्ञातिषु

प्रज्ञागर्वितवाचकेषु धिपणः श्रीपद्मनाभाभिधः ॥ ९ ॥

तस्यात्मजः काण्डदेवनाम्ना(1. नामा)

व्यासः प्रयासैकमतिः सुमुखैः[or ख्ये] ।

गयाप्रयागादि विगाह्य तीर्थी-

न्यनेकशोकैः(1. गं) विमलीचकार ॥ १० ॥

[य]स्त्वगण्यकृतपुण्यसंचयै[रु]द्धधार निजपूर्वपूरुषान् ।

उद्यमे[क]निधिरुत्तमात्मधीर्ज्ञातिमंडनमिहावभासते॥११॥

तस्य वश्यमनसः सुतो ज्यजः

शास्त्रसारकृतसंग्रहव्रजः ।

लोकशोककरकर्मकृतनः(नं v.1.)

शास्त्रशस्त्रमिदमावबंध सः ॥ १२ ॥

शास्त्रेभ्यः सारमादाय केवलं ग्रंथधारणं ।

तस्मादस्मासु नुध्यायैतु(1. तुयंतु) मूरयः शास्त्रपारगाः॥१३॥

तद्यथा तथ्यमेव सिद्धं(इ v.1.)नृपतिभर्तृहरिवाक्यं ।

नमस्यानो देवान्ननु हतविद्येस्ते ऽपि वशगा विधि ०

तस्माद्वंशकश्च । [(Bh., Nit.: 92 or 94) ॥ १४ ॥

यदैहिकामुष्मिकभावासिद्धं

बुद्ध्या विमुक्तमुत बुद्धिवृद्धं ।

यत्कर्म दैवाख्यमिह प्रसिद्धं

शुभाशुभं नौमि तदीशनद्धं ॥ १५ ॥

तत्र मादं(तत्राप्यरं Bo.) दुःखकरं नराणां

शुभेतरत्नैर्निरीक्ष्य पाके ।

यदृचुराद्या मुनयो विचार्यै

निजार्थेषुद्धा विविधप्रकारं ॥ १६ ॥

गर्भो मनुगौतमयाज्ञवल्क्यौ

बोधायनः सुश्रुतशालिहोत्रौ ।

शातातपः प्राणिगणानुक्रंषी

पुराणकर्ता यदुवाच वेधाः ॥ १७ ॥

नानाभेदेषु वेदेषु यद्यदुक्तं मनीषिभिः ।

धर्मशास्त्रपुराणेषु कर्म किं पाकलक्षणं ॥ १८ ॥

किंचिद्वैतगौतमाचार्य किंचित्

किंचिन्नित्वा सुश्रुताच्छालिहोत्रात् ।

मन्वादिभ्यः सत्यवत्याः सुताञ्च

पौराण्यैः सा मादाय किंचित् ॥ १९ ॥

विद्वज्जनविनोदाय हिताय भुविनां(1. भ ०) भुवि ।

सारग्राहमिदं नाम्ना साम्नाय शास्त्रमुद्धरे ॥ २० ॥ ०

Fol. 5b : इति सारसंग्रहे(!) कर्मविपाके दैवकल्पना-
प्रकरणं ॥ अथ प्रकरणाधिकारसंख्या ॥ तत्र

मौलुगिनृपतिविरचितं कर्मविपाकं यतः पुरस्कृत्य ।

रचितो ग्रंथस्तस्मात्प्रक्षिप्तं नाम तस्यापि ॥ १ ॥

ग्रंथे प्रकरणान्यत्र पञ्चपञ्चाशदेव हि ।

अधिकाराः पञ्च युक्ताश्चत्वारिंशत्समन्विताः ॥ २ ॥

शतत्रयं परिख्याता दानानां(!) शांतिकारणं ।

पञ्चाशद्विरुपेतानि अष्टौ चैव शतानि तु ॥ ३ ॥

चत्वार्येव सहस्राणि ग्रंथवृत्त्योक्तानि संख्या प्रकीर्तिताः(!) ।
एवं ५२०० श्लोकसंख्या प्रकीर्तिता ॥

एवं मयाधिकारानां संख्या ग्रंथस्य च स्मृता ।

न संशयो ऽत्र कर्तव्यो न न्यूनमधिकं भवेत् । अथ सारग्रहणं ।

पट्सप्ततिसमायुक्तं विज्ञानेशाच्छतद्वयं ।

पञ्च बोधायनीयानि गृहीतानि शतानि च ॥ ०

Thus the author states that his compilation is principally based on *Maulaji Nripati's Karmanvīpāka*, 1000 ślokas (in round numbers) having been taken therefrom, interlaced with quotations from other sources (*Vijñāneśa*, *Baudhāyana*, *Śāntitapa*, *Dānakhaṇḍa*, *Ācārādīpa*, *Jñānamāṇḍala*, *Āyurveda*, *Bālacikitsā*, *Purāṇas* (of which he knows eighteen), and other works, the whole amounting to 5200 ślokas. After this statement he proceeds: अथ मौलुगिः ।

नत्वा श्रीशुभमेशदेतिवदनी शक्तिं ग्रहान् बाडवान्

पुण्यानां तु निजापराध[ज]नितं दंडं विधायाधुना ।

श्रीमान्मौलुगिभूषातिः स्वविहितं धर्मं प्रजापालनं

सम्यक्कृतुमपुण्यरोगशमनं ब्रूते विधिं शास्त्रतः ॥

शास्त्रत इति तदाह ।

पुराणन्यायमीमांसाधर्मशास्त्रांगमिश्रिताः ।

वेदा स्थानानि विद्यानां धर्मस्य च चतुर्दश ॥ ०

अयोद्देशेन व्याधयः fol. 15a; अथ स्त्रीणामाचारवा-
स्यानि 16b; इति ज्ञानमंडलोकर्मविपाकः 20a; इति
ज्ञानमंडले पुरुषकर्मविपाकोद्देशः 21a; अथ प्रायश्चित्तलक्षणं
22a; इति श्रीमद्विरचिते सारग्राहे कर्मविपाके प्रायश्चित्ताधि-
कारः 54a; इति सारग्राहे कर्मविपाके^० चांद्रायणविधि-
निर्णयः 58a; इति श्रीमद्विरचिते कर्मविपाके ऐहिककर्म-
प्रायश्चित्तानि 63b; इति सर्वशास्त्रसारग्राहे(!) कर्मविपाके
सद्विरचिते प्रायश्चित्तग्रहणे प्रायश्चित्ताधिकारः ॥ अथ दान-
प्रशंसा । 75a; इति दानसंकल्पप्रयोगविधिः 93b; इति
श्रीमद्विरचिते कर्मविपाके सारग्राहे प्रतिकरणव्यवस्थाकरणं
102a, etc. It ends:

वदनं प्रसाद[सद]नं सदयं हृदयं सुधामुचो वाचः ।

करणं परोपकरणं येषां केषां न ते वंद्याः ॥

इति सारग्राहो नाम वृद्धकर्मविपाकः समाप्तः ॥ समाप्तं चेदं
कर्मविपाकनाम धर्मशास्त्रं ॥ संवत् १५ आपाढादि २० वर्षे
अश्विनशुदि १ दिने श्लेषि ॥

One of the Bombay MSS., which will be
described in Prof. Bhandarkar's next Report,
here adds the following verses kindly placed
by him at my disposal: अथ समयः ॥

आदौ बभूव भुवि विक्रमभानुनामा

भूवल्लभान्यनृपसिद्धिशिरोलोलाम् ।

तत्प्राज्यराज्यसमयातिगतांतरिख-

वेदान्वितामिबिभुसंख्यशरच्छतेषु (Samv. 1440) ॥

शाके रसोत्तरशतेषु गतेषु राम-

क्षोणीमितेषु (Saka 1306) दयितेषु सहायिनेषु ।

मास्यकैतापविषमे किल शुक्लनासि

रक्षेशरश्मिरमणीयवलक्षपक्षे ॥

तिथौ स्कंदाखिसंख्ये च भ्राजद्राजात्मजाहनि ।

शुभ चक्षु विशाखाख्ये योगे सति शिवाह्वये ॥

सुरपतिपुरधृतमुद्रे समुद्रे सकलकलाचंद्रे ।

श्रीनंदपद्मनगरे(!) पुष्पचयैरुत्तमसद्गते ॥

श्रीमन्मंगलभूमिपालतनये श्रीदुर्गासिंहे नृपे

राज्यं शासति शाश्वतं विजयिनि क्षोणींद्रतां तन्वति ।

तत्साचिव्यधुरंधरे सुचतुरे मन्त्रीश्वरे दातारि

व्यापारान्यरिशीलययनुदिनं श्रीकर्णसिंहे सति ॥

मन्यैव(1. मयैव) सौम्यसमये विपाकः पूर्वकर्मणा ।

सारग्राहविभयः श्रेष्ठस्तेनैवायं समुद्धृतः ॥

यादृग्यंयेषु मे दृष्टं तत्तथैवोद्धृतं मया ।

सुसंबद्धमसंबद्धं प्रसीदत्वन्न सूरयः ॥

Cp. Bhandarkar, Report, 1882-3, p. 63, and
Cat. of Deccan Coll., p. 251 (where the work is
called *Sārasaṅgraha*, as at fol. 5b of the present
MSS.); Cat., p. 139 (*Sārasaṅgrāhaka*).

[GAIKAWAR.]

1768.

84a. Foll. 109; size 10 $\frac{3}{4}$ in. by 4 $\frac{1}{4}$ in.;
legibly written, in Devanāgarī, in 1770 A.D.;
fourteen lines in a page.

Kurmanvīpāka, another work on expiatory
rites to be performed with the view of averting
evil influences, by Bhaṭṭa Śaṅkara, son of
Bhaṭṭa Nīlakaṇṭha.

It begins:

दिवाकरपदद्वंद्वं फलद्वंद्वप्रदायकं ।

चैलोक्यतमसो नाशकर्तृ तत्प्रणमाम्यहं ॥ १ ॥

See Aufrecht, Cat. Bodl., no. 659 (tran-
scribed from the present MS.), where a list of
authorities is given.

It ends: शीतञ्चरनाशे गुडूचीसमिधः । कन्यार्थं मध्वक्ता
लाजाः ॥ इति त्वरितरुद्रप्रयोगः ॥

इति श्रीमोमांसकभट्टनीलकंठात्मजभट्टशंकरकृती कर्मवि-
पाकः समाप्तः ॥

Regarding the author, see above, no. 1464.

[H. T. COLEBROOKE.]

1769.

2700. Foll. 417, two of which (375 and
376) are wanting; size 9 $\frac{1}{2}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.; legibly
written, in Devanāgarī; seven lines in a page.

Vidhānamālā, a treatise on ceremonies to be
performed with a view to averting evil in-
fluences, by Nṛsiṃha Bhaṭṭa.

It begins:

प्रणम्य लंबोदरमुत्तमानां संतोषदं सर्वपुण्यादृष्टं ।

धर्मार्थकामव्यवहारसिद्धौ करोमि शुद्धार्थविधानमालां ॥ १ ॥

तत्रादौ पुष्पवतीविधानं निरूप्यते । प्रथमतो दूश्यमानं रजः
साध्वसाध्विति विविच्य साधुनः[?] प्रतीकारः कथ्यते । ०

इति ० प्रथमतो रज्जोवहरविधानं fol. 4b; ० विकृति-
प्रसवजनितविघ्ननाशनविधानं 6b; ० यामलोत्पत्तिविधानं 8a,
etc.; ० नवग्रहपीडाशमनविधानं 20b; ० वायसग्रहविधानं
21a; ० हस्तिपादग्रहपीडाशान्तिविधानं 22b; ० कर्णग्रहपी-
डाशमनविधानं 23a, etc.; -- ० विवाहव्रतबंधेषु मातृरज्जोदोष-
जनितविघ्नहरविधानं । अथ पुण्याहवाचनं 411a.

It ends: इति स्वस्तिवाचनं ॥ इति श्रीविधानमालायां
श्रीमनृसिंहभट्टविरचितायां सर्वकामसिद्धिदं स्वस्तिवाचनाख्यं
नाम विधानं २३९ ॥

प्रकरणानि द्विशतत्वारिंशत्फलश्रुतिसहितं ॥
समाहृतमिदं शास्त्रं सर्वशास्त्रार्थसंग्रहात् ।
विधानमालिकाख्यं हि प्राणिनामुपकारकं ॥ १ ॥
धर्मार्थकामशास्त्रेभ्यः संगृह्यालंकृतं मया ।
उद्धृतं सर्वपुण्येभ्यो यज्ञस्यात्मधुनिकं ॥ २ ॥
ग्रंथस्यास्यानुरागेण मयानुग्रहेण वा ।
संतोषयंतु विद्वांसः सचेतांसि (l. स्व ०) समंजसा ॥ ३ ॥
बैराटे विषये ऽस्ति चंदनगिरेर्गच्छतिमात्रे पुरं
देव्याः प्राक् सुमनोहरं वसुमतीतीरे ऽग्रहारो महान् ।
तत्रतो ऽत्रिकुलोद्भवो गुणनिधिः श्रीमानृसिंहो द्विजश्च
चक्रे शास्त्रमिदं नृणामुपकृतिं संधाय चित्ते निजे ॥ ४ ॥
विधानमालां ग्रथितां मयात्र
गुणानुसंधानविराजमानं ।
प्रमेयसारैः सुभगां पवित्रां
कुर्वतु कंठेषु निजेषु धीराः ॥ ५ ॥

इति श्रीनृसिंहभट्टविरचिता विधानमाला समाप्ता ॥ संवत्
१९३२ समयनामकार्तिकसुदि ९ शनैश्चर समाप्त ॥

[MACK. COLL.]

1770.

921. Foll. 192; size 10½ in. by 4½ in.;
legibly written, in Devanāgarī, about the
middle of last century; ten lines in a page.

A commentary on the preceding work (?) by
Viśvanātha, son of Hari. It begins:

यो धान्वतरशास्त्रमर्थचतुरः कारुण्यरत्नाकर-
सौजन्यामृतपूर्णमानसलसच्छ्रीशुभचिन्तः सदा ।
भूपालालिकलालनीयचरणद्वंद्वस्य सूनुरेरे
भूविस्तारिपशः सदा जयति स श्रीविश्वनाथः सुधीः ॥ १ ॥
प्रणम्य लंबोदरम् ० २ ॥

विधानमालेति ग्रंथं नामधेयं तच्चान्वर्थं विधानानां मालेव
मालापरंपरेत्यर्थः । विधानं विधिः । ०

The commentary is not quite complete.

It ends: इति श्रीविधानमालायां पितामहस्मृत्युक्तं सर्व-
दिव्येषु धर्मावाहनधर्मचारिकाविधानं संपूर्णं । this section
(236) ends at fol. 402b of the preceding MS.

[H. T. COLEBROOKE.]

1771.

1745a. Foll. 40; size 8½ in. by 3½ in.;
good, old Devanāgarī handwriting; eleven
lines in a page.

Lakshahoma-paddhati, a manual for the
performance of the *Lakshahoma*, for the pro-
pitiatio of the various planetary agencies,
by Kāśī Dikshita, son of Sadāśiva Dikshita.

It begins: अथ लक्षहोमपद्धतिः ॥ तत्र तावत् नानादे-
वतोद्देशेन वाक्यमाणनानामंत्रैः सर्वपापहायार्थं परमसुखप्राप्त्यर्थं
क्रियमाणस्त्वेकः [.] उक्तं च बृहत्पाराशरेण ॥

अथातः संप्रयक्ष्यामि द्विजेंद्राः श्रूयतामिदं ।

लक्षहोमविधिं मुख्यं कोटिहोमविधिं तथा ॥ ० 22 ślokas

इति बृहत्पाराशरे शांतध्याये लक्षहोमविधिः ॥ प्रायश्चित्तस्यैव
गायत्र्या लक्षहोमः कार्यः । गायत्र्या तिलहोमसहस्रे चैकः प्रा-
जापत्य इति । ०

अथ पुण्याहवाचनं ० मातृकापूजा fol. 6a; इति नांदी-
श्राद्धं । अथ वरणं 9a; इति च्युतिव्रणं । ततो वास्तुपूजनं
10a; अथ अग्निध्यानं 22b, etc.

It ends: सर्वान्कामानवाप्नोति सग्रे लोके महीयत
इत्यादि प्रागेव लिखितं ॥ इति लक्षहोमपद्धतिः समाप्ता ॥ इति
श्रीयाज्ञिकसदाशिवदीक्षीतमुत्तकाशीर्दीक्षतकृता लक्षहोमप-
द्धतिः समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1772.

2016. Foll. 6; size 9 in. by 3½ in.; fairly
written, in Devanāgarī; nine lines in a page;
worm-eaten and injured by wear.

[Yati-] *Ārādhanaprayoga*, a manual of rules
and formulas for the propitiatio of ascetics.

It begins : अथ यतीनां समाराधनप्रयोगः ॥ स च पार्वणश्राद्धानंतरं श्रुः स --- स चैवं ॥ कृतनित्यक्रियः मध्याह्ने षोडशाष्टी चतुरो वा ब्राह्मणानाहूय कर्ता --- राचम्य पवित्रपाणिः प्राणानायम्य देशकालौ संकीर्त्य श्रीनारायणप्रीत्यर्थं ब्रह्मीभूत --- रोः आराधनं करिष्ये ॥ तदंगेक्षणं पाद्यं च करिष्ये ॥
The mantras are accented.

Fol. 5b : अनेन ब्रह्मीभूतस्य गुरोः आराधनाख्येन कर्मणा तेन श्रीनारायणः प्रीयतां न मम ॥ ततः सुहृद्युक्तो भुञ्जीतेति ॥ यतीनां पुण्यतिथिसमाराधनप्रयोगः ॥ ततः प्राप्तदशमीमहालय-तीर्थप्रयुक्तादिश्राद्धानि कुर्यात् ॥ ० ४ lines ॥ वसिष्ठः ॥

चतुर्विधानां भिक्षूणां जातिबंधुमुतादिभिः ।

एकादशे हि(?)हि) कर्तव्यं श्राद्धं तेषां तु पार्वणं ॥

इति आराधनप्रयोगः समाप्तः ॥ शके १११९ विंगलनामसं-वत्सरे कान्तिकशुद्धपौर्णमा मंदवासरे इदं पुस्तकं नेनोपनामेन गणेशात्मकप्रभाकरेण लिखितं ॥

On the front and back pages the treatise is called "*Yatīnām puṇyatithisamārādhana-pra-yoga.*" [DR. JOHN TAYLOR.]

1773.

1217b. Foll. 6; size 11½ in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1700 A.D.; fourteen lines in a page.

Dānaphalavratā, a description of a ceremony to be performed, it seems, by unhappy wives who have become estranged from their husbands—like *Kuntī* (also called *Kusumāvati* or *Pushpāvati*) and *Damayantī*—or are in fear of losing their sons, like *Sumitrā*.

The names of these personages occur in a tale given (on the last three pages) in illustration of the preceding description, and ascribed to the *Padmapurāṇa*.

It begins : अथ दानाफलव्रतं (! thus always) ॥

संलिप्य गोमये भूमिं चतुरस्र[क]मंडलं(० लां) ।

तन्मध्ये षडदलं पद्मं शोभितं कर्षिकान्वितं ॥ १ ॥

प्राणायामत्रयं कृत्वा संकल्प्य तु ततः परं ।

कलशं शंखपूजां च ततः पूजां समारभेत् ॥ २ ॥

तदक्षिणभागे त्रिकोणमंडलं कुर्यात् । तन्मध्ये गणपतिं पूजयेत् । ततो द्वारपूजा । पूर्वद्वारे वक्रतुंडाय नमः । एकदंष्ट्राय ० दक्षिणे महोदराय नमः । गजाय पश्चिमे लंबोदराय । विकटाय उत्तरे । विघ्नराजाय धूम्रवर्णाय अग्रे वास्तुपुरुषाय । ऊर्ध्वभागे भारत्यै । अधोभागे रत्यै । मध्ये गणपतये ।

अत्रागच्छ गणाधीश इह स्थाने च याम्यहं ।

यावतां पूजयिष्यामि तावतां [सु]स्थिरो भव ॥ १ ॥

चतुर्भुजं महाकायं गजवक्त्रं सुदंतकं ।

भूषकं चित्रनयनं ध्यायेत्सर्वार्थसिद्धये ॥ २ ॥

ध्यानं गणपतये ० आवाहनं । एकदंताय आसनं । गजव-क्त्राय पाद्यं । ० -- ॥ अघारुणपूजा । ० --

अथ महालक्ष्मीपूजा fol. 1b; अथ तुलसीपूजा 2a; अथ सूर्यपूजा 2b; अथांगपूजा 3a; अथ पुष्पपूजा 3b; अथ अष्टोत्तरपूजा 4a; इति पूजाविधिः 115a.

Fol. 5b : अथ कथा ॥ ऋषय ऊचुः ॥

पितुर्गृहे वर्तमानं कुंती व्यासं ददर्श ह ।

नमः कृत्वा तु सन्नतया पादार्धाचमनादिकं ॥ १ ॥

दत्त्वा संप्रार्थितं व्यासं कुंती मुकुलितोजलिः ।

पतिपुत्राद्व(?)त्म)मोक्षार्थं व्रतं ब्रूहि महामुने ॥ २ ॥

व्यास उवाच ॥

शृणु दानाफलं नाम व्रतं(?)व्रतं) सर्वव्रतोत्तमं ।

कैलासशिखरे रम्ये पार्वतीपरमेश्वरौ ॥ ३ ॥

व्रतानां सर्वदानानामुत्तमं ब्रूहि तद्व्रतं(! some

श्रीशंकर उवाच ॥ [omission] ॥

साधु देवि त्वया पृष्टमुत्तमं सर्वतः शृणु ।

भूमौ तु भारते वर्षे पुण्ये च यमुनातटे ॥ ४ ॥ ० १२ ॥

स्त्रिय ऊचुः ॥

पुण्यव्रतमिदं देवि सौरं पापप्रणाशनं ।

सर्वसंपत्करं नृणां पतिपुत्राद्व(?)त्म)मोक्षदं ॥ १३ ॥ ०

It ends:

तदा व्रतं कृतं सर्वं भूमौ दानाफलं(!) महत् ।

सुपुत्रालभते कुंती त्वं कुरु व्रतमुत्तमं ॥

ये पठन्तीदमाख्यानं शृण्वन्ति [प्र]श्रयान्विताः ।

सर्वपापविनिर्मुक्ताः यास्यन्ति परमां गतिं ॥ ५७ ॥

इति श्रीपद्मपुराणे उग्रामहेश्वरसंवादे दानाफलव्रतं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1774.

2129. Foll. 2; size 9½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about the middle of the last century; thirteen lines in a page.

Sahagamanavidhi, or *Satīvidhāna*, a short treatise (in 66 ślokas) on the rite of *Satī*, by *Govindarāja*(?). Rather incorrect.

It begins: श्रीकृष्ण उवाच ॥

अथान्यात् (? अधुना) संप्रवक्ष्यामि नारीणां परमो विधिः
[(1. ० मं विधि) ।

भर्ता वैव (? सहैव) मरणं स्त्रीणां चैव प्रशस्यते ॥ १ ॥

गच्छते सत्यलोके तु संयुक्ता पतिना (!) सती ।

सर्वदेवमयो यस्मात् सर्वतीर्थमयः पतिः ॥ २ ॥

नदीनां च यथा गंगा सुराणां च यथा हरिः ।

मुनीनां च परं ब्रह्म स्त्रीणां चैव तथा पतिः ॥ ३ ॥

It ends:

उत्तमा मध्यमा लोका ये वान्ये तत्र संस्थिताः ।

ते सर्वे हरिमुच्ये करतालं प्रदापयेत् (!) ॥ ६६ ॥

इति श्रीगोविंदपरज (!) विरचितसहगमनविधिः ॥ After which is added, by a different hand, सतीविधानं । Outside it is called संगमनविधि.

Perhaps it is an extract from a *Purāṇa* or some other work. [GAIKAWAR.]

1775.

1705b. Foll. 13; size 8 in. by 4 in.; clearly written, in Devanāgarī; ten lines in a page.

Nīlodvāhapaddhati, a manual for performing the ceremony of letting loose a bull, in connection with funeral rites.

It begins: अथ नीलोत्सर्गकाला उच्यंते ॥

ग्रहणादित्ये पुंये (r. पुंये) तीर्थे चैवायनद्वये ।

विमुवद्वित्ये श्राद्धे मृताहोष्वष्टकासु च ॥ १ ॥

इति सूत्रकाराणां वाक्यं । यथा । कर्त्तव्यां फाल्गुन्यां वैशाख्यां माघ्यां आश्वयुजि अष्टकासु चंद्रसूर्यग्रहणयोर्विधुवति उदगयने दक्षिणायने प्रेतस्यैकादशाहे इति कालाः ॥ तथा मत्स्यपुराणात् । आश्वयुज्यामाघाद्यां चैव वैशाखयोरपि । ०

It ends: अथ शान्तिकोपहाराः ॥ इति श्रीनीलोद्वाह-
पद्धतिः समाप्ता ॥ संवत् १६४८ वर्षे माघवदि ७ भागे लिखितं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1776.

2938. Fol. 1; size 10½ in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī; 20 lines in all.

Hitasūtra, a string of 65 rules of conduct and moral maxims, prepared, for Ballantyne, by *Veṅkaṭ-rām*, on 10th July, 1860.

It begins: अथ धर्मोपादानं संतोषः श्रेष्ठः १ ॥ अशील-
स्याचारो न भ्राजते २ ॥ स्नेहवतो नात्ये दोषे नाशो ऽस्ति ३ ॥
शान्तेत्यापं शीलं यो ऽधिगच्छेत् ४ ॥ वामाचारः पितुरप्यनिष्टः ५ ॥
आचार्यस्याज्ञां कुर्वीत ६ ॥ मानित्वं मूर्खाणां मिथ्याचारः ७ ॥ ०

The sentences are divided into seven adhyāyas; viz. five of 10 each, and the last two of 9 and 6 resp. [J. R. BALLANTYNE.]

1777.

2316A. Foll. 65; size 13½ in. by 4½ in.; good Devanāgarī writing, of 1809 A.D.; nine lines in a page.

Gotrapravaramaṇjari, an exposition of the genealogies of the several *gotras*, and of the rules by which intermarriage is forbidden on account of community of ancestors invoked in the *pravara*, or invocation to *Agni*; by *Puru-shottama Paṇḍita*. It begins:

यज्जं यत्स्यं यदीयं जगदिदमखिलं यज्ञयं यत्प्रधानं

यत्प्रेर्यं यन्निवासं स्थिरचरद्वयं यत्पुरा संप्रभूतं ।

यत्क्रीडावस्तुभूतं यदनुभवमुखं यत्स्वरूपानभिज्ञं

यत्स्वापं यत्प्रबोधं यदतिहिततमं ब्रह्म तस्मै नमोऽस्तु ॥ १ ॥

आचार्योन्वेदकस्यान्यपरिहितनिरतान् कल्पसूत्रप्रणेतृन्

सर्वान्बोधायनादीन् प्रणिपतितजनत्राणशीलान् प्रण-

तत्सूत्रोपास्यगोत्रप्रवरमुमनसां मंजरीं तां करिष्ये [म्य ।

यज्ज्ञानात्कर्मकांडं फलति निजफलं ज्ञानकांडं च सर्वं ॥ २ ॥

मत्स्यं कूर्मवराहखंजनुहरीन् रामांश्च रामानुजान्

नत्वा द्वादश कल्किविष्णुसहितान् ब्रह्मावतारानिमान्

तत्तत्पात्रं (1. प्रोक्तं) पुराणभारतगताः स्मृत्यंतरोक्ताश्च ये

तैगोत्रैः प्रवरैश्च पूर्वगदिता ब्रह्माम्यहं मंजरीं ॥ ३ ॥

Under each of the eight *gotras*, the corresponding passages are generally quoted from *Bṛuhāyana*, *Āpastamba* and *Satyāśhādlin*, *Kātyañyana* and *Laugākṣhi*, *Īśvalāyana* and the *Matsyapurāṇa*. This chapter ends fol. 52a, after which follow some chapters treating of intermarriage, and expiations of irregularities committed in this respect.

इति क्षत्रियवैश्यप्रवरकाण्डद्वयं fol. 53b; ० असंप्रज्ञातबंधूनां गोत्रप्रवरकांडं fol. 54a; ० गोत्रप्रवरतत्त्वज्ञानमाहात्म्यप्रतिपादनपरं सूत्रकांडं fol. 55a; ० मातृगोत्रविवाहप्रतिषेधयुक्तिकांडं fol. 57a; ० सार्ववर्षिकप्रवरकांडं fol. 58b; finally महाप्रवराध्यायपरिसमाप्तिगोत्रप्रवरकांडं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1778.

1708. Foll. 60; size 9 in. by 4 in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; 9-11 lines in a page.

Gotrapravaramaṇjarī.

[H. T. COLEBROOKE.]

1779.

2719. Foll. 30; size 8 in. by 4 in.; good, rather old, Devanāgarī writing; 11-14 lines in a page.

Pravaradīpikā, a similar treatise, by *Kṛishṇa* (*Śaiva*). It begins:

देवस्येशानसूनोः सुरगणमुकुटज्योतिरुद्योतितांग्रेः

शृङ्गादंडः करोतु क्रकचविकसयन् श्यामलो मंगलं वः ।

दंतो यस्यैकदेशे विकसितविपुलस्फाटिकस्तंभकान्तिः

ग्रामब्रह्मांडकोटी हरिचरण इव व्योमगंगाप्रवाहः ॥ १ ॥

स शिवः पानु वो नित्यं यत्प्रपंचमहोदधी ।

उत्पद्यते विलीयते ब्रह्माद्या बुद्ध्या इव ॥ २ ॥

महालक्ष्मीं महामायां स्वकुलस्यैव देवता (० ती) ।

यस्याः स्मरणमात्रेण वाग्विलासो भवेज्जुर्व ॥ ३ ॥

परंपरात्मकं वंदे श्रीरामचरणानुजं ।

यं नत्वा विवृणोक्तृणाः (० व्य०) प्रवरान्मुनिभाषितान् ॥ ३ ॥

मुनीनां नाम गोत्राणि वंशावतरणं तथा ।

प्रवराणां तथा साम्यमसाम्यं विस्तपादहं ॥ ५ ॥

The *gotra*-lists end fol. 13b: इति प्रवरदीपिकायां कृष्णशैवविवृतौ अगस्त्याष्टगणानां सप्तमुनीनां प्रवरविवरणं समाप्तं ॥

Then follow rules concerning intermarriage, compiled from various authorities, among which may be mentioned: *Kārikā*, fol. 23b; *Caturvīṃśatimata*, 15a, 20a; *Pravaradīpa*, 26a; *Pravarapradīpa*, 17b; *Pravaravivarāṇa*, 23a; *Mañjarīkāra*, 17b, 28a; *Maṇḍana*, 22b; *Śrāddhakaḥ*, 21b; *Śrībhṭapādāh*, 28a; *Shattriṃśanmata*, 20a; *Smṛiticandrikā*, 15a; *Smṛitimañjarī*, 14b; *Smṛityarthasāra*, 14a.

For another MS. of this work (anonymous), see Rāj. Mitra, *Bikāner Cat.*, p. 434.

[MACK. COLL.]

1780.

2316B. Foll. 23; size 13 in. by 4½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Gotrapravara-darpaṇa (or *-nirṇaya*), another treatise on the same subject, by *Kamalākara Bhaṭṭa*, son of *Rāmakṛishṇa*, and grandson of *Nārāyaṇa*.

In the arrangement of the matter the author follows the *Pravaramaṇjarī*, which is much quoted by him.

The treatise begins:

नारायणात्मजश्रीमद्रामकृष्णस्य सूनुना ।

कमलाकरसंज्ञेन गोत्रप्रवरनिर्णयः ॥

क्रियते विदुषां प्रीत्यै ग्रन्थानालोच्य सर्वज्ञः ।

तत्र सगोत्राय दुहितरं न प्रयच्छेत् । असमानप्रवरैर्विवाह इत्यापस्तम्बगौतमाचार्यैः सगोत्रा समवरा च निषिद्धा । तत्र सगोत्रस्वरूपमाह प्रवरमञ्जर्यौ बौधायनः । ०

The author wrote his *Nirṇayasindhu* in 1611-12 A.D. [H. T. COLEBROOKE.]

1781.

1572d. Foll. 24; size 10½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing, of 1687 A.D.; eleven lines in a page.

Gotrapravarānirṇaya, another treatise on the same subject, by *Bhaṭṭa Raghunātha* (c. 1620 A.D.), son of *Bhaṭṭa Mādhava*, and grandson of *Bhaṭṭa Rāmeśa*.

It begins :

नत्वा गणेशं श्रीरामं सीतां लक्ष्मीं गुरुर्नमः ।

विश्वेश्वरं भैरवं च रघुनाथेन धीमता ॥

गोत्रप्रवरनिर्णयः समासेन वितन्यते ।

तद्भावे सति गोत्रादिपरिणीतिप्रसङ्गतः ॥

It ends :

भट्टरामेशविद्वन्म्य[elsewhere ° रामेशसूर्यग्य-]सुत-
[माधवसूनुना ।

भूतो ज्यं रघुनाथेन गोत्रप्रवरनिर्णयः ॥

इति श्रीमत्पद्माक्षप्रमाणनिपुणतमभट्टमाधवात्मजभट्टरघुनाथ-
कृतो गोत्रप्रवरनिर्णयः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1782.

3200. Foll. 17; size 8 in. by 6½ in.; excellent Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Pravarānirṇaya, by *Viśvanātha Deva*, son of *Śaṃbhu Deva*, and younger brother of *Rāma Deva*.

It begins: ओं नमः श्रीजानकीजानये । नमो ब्रह्मणे ।
नमो महेशाय । नमो गणपतये । नमः स्थापस्तवाश्वलायनबौ-
धायनकात्यायनेभ्यः ॥ अथातो यज्ञश्राद्धमहादानपरिणयनाद्युपयुक्तं
गोत्रप्रवरनिर्णयं व्याख्यास्यामः । तदेतद्वाङ्मयं भवत्यार्षेयं प्रवृणीते
ऽच्युपिभ्यश्चैवैनमेतद्देवेभ्यश्च निवेदयत्ययं महावीर्यो यो यज्ञं प्राप-
दिति तस्मादार्षेयं प्रवृणीते ऽइति बंधोरेव नैत्यथो संतत्या इति
चैकं वृणीते द्वौ वृणीते त्रीणि (१. त्रीन्) वृणीते न चतुरो वृणीते
पंच वृणीते °

Iti *Bṛiguvaṃśaprarānirṇayaḥ*, fol. 4b;
Āngirovaṃśa, 9b; *Atrivaṃśa*, 11a; *Viśvāmītra-*

vaṃśa, 12b; *Kaśyapaṃśa*, 14b; *Vasishṭha-*
vaṃśa, 16a; *Āyastivaṃśa*, 17a; then follow
the *Kshatriya-* and *Vaiśya-pravarāḥ*.

It ends: ब्रामुष्पायणानां प्रथममुत्पादकप्रवरोच्चारणमनंतरं
परिगृहीतप्रवर[े]च्चारणमिति कात्यायनाश्वला[यना]दयः ॥
इति श्रीमच्छंभुदेवतनयरामदेवानुजश्रीविश्वनाथदेवविरचिते वर्ण-
चयाणां प्रवरनिर्णयः समाप्तः ॥

The fly-leaf contains the following note :

Copied for me from a manuscript belonging to *Nara-*
simhābhāṣā Grāmopādhyāya of Belgaum. The manu-
script is not dated. It consists of 27 leaves about
9 in. long by 4½ in. broad. The characters are Nāgarī.
Presented to the India Office Library. 23rd August,
1878. [J. F. FLEET, Bo. C. S.]

E. TREATISES ON WORSHIP (DEVAPŪJĀ).

1783.

1269. Foll. 68; size 7 in. by 3½ in.; fairly
written, in Devanāgarī, in A.D. 1665; ten lines
in a page.

Rudrapaddhati, a manual of directions and
formulas for the performance of ceremonies to
Rudra, in connection with the *Śrauta* ritual
of the *Taittirīyas*, by *Nārāyaṇa Bhaṭṭa*, son of
Rāmeśvara Bhaṭṭa.

It begins :

भट्टरामेश्वरसुतो भट्टनारायणः कृती ।

प्रणम्य रामं तनुते रुद्रानुष्ठानपद्धतिं ॥

तत्र तावद् यद्यप्यनेकासु यजुःशास्त्रासु रुद्रः पठ्यते तथापि
तैत्तिरीयशास्त्रानुसारेण रुद्रप्रयोग उच्यते ॥ स्मार्तरुद्रप्रयोगस्य
बौधायनसूत्रमूलकत्वेन बह्वृचादीनां च तत्र बौधायनं ग्राह्यं ।
बह्वृचादिभिर्देशवाक्यानुसारेण बौधायनीयानुरोधित्वादिति । इह
च रुद्रानुष्ठाने त्रैविणिकानामेवाधिकारो न स्त्रीशूद्रानुपनी-
तानां ॥ तेषां वैदिकमंत्रयुक्तकर्मण्यध्ययनाद्यभावेन साक्षाद्वचना-
भावेनाधिकारादिति ॥ अतएव चैतद्विस्तरेण निर्णीतं ॥ तत्र
रुद्रः पंचधा । रूपं । रुद्री । लघुरुद्रो महारुद्रो जतिरुद्रश्चेति ।
एकादश गुणवृद्धा । सर्वश्च त्रैधा । जपरुद्रो होमरुद्रो ऽभिषे-
करुद्रश्चेति । जपरुद्रो ऽपि द्वेधा । केवलजपात्मको होमात्मक-
श्चेति । होमाभिषेकयोस्तु केवलतदात्मकमेव । तत्र तावदक्षयकामः

श्रीरुद्रप्रीतिकामो वा उत्तरायणादौ० प्राङ्मुख उपविश्याचम्य
प्राणानायम्य देशकालौ संकीर्त्य ममकार्यकादिसर्वपापक्षयार्थं
श्रीरुद्रप्रीत्यर्थं वामुकरुद्रमहं करिष्ये इति संकल्पयेत् । पुत्र-
कामस्तु दीर्घायुःसुपुत्रसिद्धयर्थं महारुद्रमहं करिष्ये इति । ०

ततो वास्तुपूजनं fol. 14b;—इति (रुद्र)होमप्रकारसंक्षेपः
53a; ततो वसोधरा fol. 58a; this is followed by
the accented text of *Taitt. Samh.* V. 4, 8,
followed by a figured *stotra*, इह स्ववैश्वानराय प्रदिशो
ज्योतिर्वृहत् preceded and followed by a number
of *stobhas*. Then follow the 'śreyahsampādana'
on the part of the priests to the sacrificer, and
the bestowing of 'dakṣiṇās' by the latter.

It ends: दीना[न]नायाश्चात्मादिना संतोष्य स्वयं मुहूर्ति-
त्रादियुतः सोत्साहः संतुष्टो हविष्यं भुञ्जीतेति ॥ इति श्रीरामे-
श्वरभट्टात्मजनारायणभट्टसूरिणा काश्यां कर्मसंज्ञानुष्ठेयै रुद्रानु-
ष्ठानपद्धती रचिता समाप्तिमगमत् ॥ ० ॥ अथ रामेश्वरभट्टसूत-
नारायणभट्टोक्ता होमसंख्या ॥ तद्यथा । लघुरुद्रे अष्टाचत्वारिं-
शत्यक्षे दशांशेन ०

Then follow computations of the number of
homas to the several *Rudras* to be performed
in a year, and the measures of the respective
kuṇḍa to be used.

The opinion of *Rūpanūṛāyaṇa* is several
times referred to by the author.

Colophon: इति० रुद्रपद्धतिः समाप्ता ॥ संवत् १५६७
विश्वामुनामसंवत्सरे कार्तिकवदि ५ तद्दिने जनार्दनपुरग्रामे
कोनेरभट्टात्मजनुसिंहेन लिखितं ॥

For another copy of this work, see Rāj.
Mitra, Notices of S. MSS., I., p. 100.

[H. T. COLEBROOKE.]

1784.

1986. Foll. 17; size 8½ in. by 4 in.; fairly
written, in Devanāgarī; eight lines in a page.

Rudra-Laghunyāsa, a manual of formulas,
intended for certain ceremonies in honour of
Rudra, or for *Rudra*-worship generally.

It begins: ओम् ॥ इडा देवहूर्मनुयज्ञनीवृहस्पतिरुक्था-
मदार्तिं शशपिङ्गश्चे देवाः सूक्तवाचः पृथिवि मातर्मा मा

हि० सीर्मधु मनिष्ये मधु जनिष्ये मधु वक्ष्यामि मधु वदिष्यां
मधुमतीं देवेभ्यो वाचमुद्यास० शुश्रूषेया मनुष्येभ्यस्तं मा देव
अवन्तु शोभायै पितरो ऽनुमदन्तु ॥ ओं शान्तिः शान्तिः शान्तिः
ओम् ॥ नमस्ते रुद्र मन्यव उतो त इषवे नमः । नमस्ते अस्-
धन्वने बाहुभ्यामुत ते नमः ॥ etc., the whole *Śataru-
driya* (*Taitt. S.* IV., 5, 1-11); followed (on
foll. 9b-14a) by *Taitt. S.* IV., 7, 1-11 (cp.
no. 152, p. 21 of this catalogue). Down to
the end of this section, marked रुद्र in the
margin, the *mantras* are accented throughout.

Then follows a second section the leaves of
which are marked ल० न्या० (the *Laghunyāsa*
proper?), beginning (without accents):

ओम् । प्रजनने ब्रह्मा तिष्ठतु ॥ पादयोर्विष्णुस्तिष्ठतु ॥ हस्त-
योर्हस्तिष्ठतु ॥ बाह्योर्बिद्रस्तिष्ठतु ॥ जठरे अग्निस्तिष्ठतु ॥ हृदये
शिवस्तिष्ठतु ॥ कंठे वसवस्तिष्ठतु ॥ वक्त्रे सरस्वती तिष्ठतु ॥ ना-
भिकयोर्वीर्यस्तिष्ठतु ॥ नयनयोः सूर्याचंद्रमसौ तिष्ठेतां ॥ कर्णयोर-
श्विनौ देवौ तिष्ठेतां ॥ ललाटे रुद्रास्तिष्ठतु ॥ मूर्ध्यादित्यास्तिष्ठतु ॥
शिरसि महादेवस्तिष्ठतु ॥ शिखायां चानुंडा तिष्ठतु ॥ पृष्ठे पिनाकी
तिष्ठतु ॥ पुरतः शूली तिष्ठतु ॥ पार्श्वयोः शिवाशंकरौ तिष्ठेतां ॥
सर्वतो वायुस्तिष्ठतु ॥ ततो बहिः सर्वतो ऽग्निश्चौलामालापरिवृ-
तस्तिष्ठतु ॥ सर्वैर्ध्वगेषु सर्वौ देवता यथास्थानं तिष्ठतु ॥ मा०
रर्धंतु ॥ then accented: अग्निर्मे वाचि अतिः ॥ वा०
हृदये ॥ हृदयं मयि ॥ अहमनृते ॥ अमृतं ब्रह्मणि ॥ वायुर्मे प्राणे
अतिः ॥ प्राणो हृदये ॥ हृदयं मयि ॥ अहं ० ॥ अमृ० ॥ सूर्यो मे
चक्षुषि अतिः ॥ — ॥ चंद्रमा मे मनसि अतिः ॥ ० ॥ दिशो
मे श्रोत्रे अतिः ॥ ० ॥ आपो मे रेतसि अतिः ॥ ० ॥ पृथिवी
मे शरीरे अतिः ॥ ० ॥ ओषधिवनस्पतयो मे लोमानि अतिः ॥ ० ॥
इंद्रो मे बले अतिः ॥ ० ॥ पर्जन्यो मे मूर्ध्नि अतिः ॥ ० ॥ ईशानो
मे मन्यौ अतिः ॥ ० ॥ आत्मा म आत्मनि अतिः ॥ ० ॥ पुनर्मे
आत्मा पुनरायुरागात् ॥ पुनः प्राणः पुनराकूतमागात् ॥ वैश्वानरो
रश्मिभिर्वीर्यवानः ॥ अंतस्तिष्ठत्वमृतस्य गोपाः ॥ then with-
out accents:

अन्यैर्न सर्वेशरीरं स्पृशेत् ॥ आत्मानं श्रीरुद्ररूपं ध्यायेत् ॥

शुद्धस्फटिकसंकाशं त्रिनेत्रं पंचवक्त्रकं ।

गंगाधरं दशभुजं सर्वाभरणभूषितं ॥

नीलग्रीवं शशांकां नागयज्ञोपवीतितं ।

व्याघ्रचर्मोत्तरीयं च वरेण्यमभयप्रदं ॥ ५ more ślokas.

आ त्वा वहंतु हरयः सचेतसः श्वेतैरश्वैः सह केतुमद्भिर्वीता
जरेवैलवद्भिर्मनोजवैरायाहि शीघ्रं मम हव्याय शर्वो २ ॥

स्वामिन्सर्वजगन्नाथ यावत्पूजावसानकं । [भव ॥
तावत्त्वं प्रीतिभावेन लिङ्गे(देवे marg.) स्मिन्सन्निधौ
निराकारो ऽपि पूर्णो ऽपि निर्गुणो ऽपि निरामया ।
मदनुग्रहमासाद्य भव त्वं भव मूर्तिमान् ॥

शांतो भव ॥ इति लघुन्यासः समाप्तः ॥ ध्यानं ॥

ध्यायेन्नित्यं महेशं रजतगिरिनिभं चारुचंद्रावतंसं
रत्नाकल्पोज्ज्वलांगं परशुमृगवराभीतिहस्तं प्रसन्नं ॥

पद्मासनं समंतात् स्तुतममराण्यैर्वाग्भक्तैः वसानं
विश्वाद्यं विश्ववद्यं निखिलभयहरं पंचवक्त्रं त्रिनेत्रं ॥

शके १७१६ ॥ आनंदनामसंवत्सरे भाद्रपदशुक्लत्रयोदशि ईदु-
वारश्रवणनक्षत्रघातःकाळतद्दिने इदं पुस्तकं रामचंद्रज्योतिषीन
लिखितं ॥ विश्वेश्वरमुप्रसन्नं ॥ पावसग्रामे न वास्तव्यं (!) ॥ विश्वे-
श्वरसंनिधे ॥ [DR. JOHN TAYLOR.]

1785.

2232. Foll. 22; size 9½ in. by 4½ in.;
fair, modern Devanāgarī writing; 13 or 14
lines in a page.

Rudrabhāṣya, a commentary, in 478 cou-
plets, on the *Rudrādhyāya* (or *Śatarudriya*), by
Alubala (son of *Nṛsiṃha*), of the *Bhāṣkara*
family (cf. no. 152).

It begins:

विश्वेश्वरं नतसुरासुरमौलिरत्नं
मंदारकुंदकुसुमावृतपादपीठं ।
भस्मावगुण्डमहिर्कण्ठमुपोषकं
सोत्कण्ठमाश्रय मनः पटु नीलकण्ठं ॥ १ ॥
चेतोभृंग महेशपादयुगलं यद्विष्णुनेत्राचिंतं
तत्त्वं मौनि मनोमधुव्रततरव्राताश्रयं संश्रय ।
तत्पादाब्जमण्यपुण्यविभवप्रार्थं ततो दुस्त्यजं
मा मा संत्यज मामको यदि तदा तत्रैव नित्यं वस ॥ २ ॥

संसारसागरसमुत्तरणप्रवीणः

श्रीमानहोबलमहाकविराजराजः ।

श्रीरुद्रभाष्यतरिमुञ्जलपद्यरूपा

चक्रे सदाशिवकृपासमुपात्तविद्यः ॥ ३ ॥

अहोबलः पूजितकालकालः

श्रीकालकालाचिंतनीतकालः ।

श्रीरुद्रभाष्ये जलचिन्मूलो

जयत्ययं शंकरदत्तशैलः ॥ ४ ॥

अहोबलो भास्करवृंशभानुः

श्रीरुद्रमंत्रार्थविचारदक्षः ।

श्रीरुद्रभाष्यं तनुते नितान्तं

प्रकाशयद्गुद्रमगाथभावं ॥ ५ ॥ ० ६ ॥

ब्रह्मचारिण इत्यादि महोपनिषदि स्फुटः ।

श्रीरुद्राध्यायमहिमा पुराणेषु स्मृतिष्वपि ॥ ९ ॥

श्रीरुद्राध्यायमध्यस्थमकैकमपि नाम यत् ।

तदनंतमहापापमहावनहुताशनः ॥ १० ॥

न जाने गिरिजाजाने रुद्राध्यायजपात्परं ।

यज्जपादज्जादीनां पदं पादतलीकृतं ॥ ११ ॥ ० १२ ॥

सृष्टिपालनसंहाराभ्यो भवत्याद्युपाधिमान् ।

करोति स महारुद्रः श्रीरुद्राध्यायदेवता ॥ १३ ॥

तस्य देवादिदेवस्य श्रुतिप्रोक्तं तनुद्वयं ।

तस्यैतेत्यादिवेदेन बोधितं खलु तद्द्वयं ॥ १४ ॥

तथा चोक्तं ।

तस्यैते तनवो(१.तनुवौ) घोराभ्यां शिवान्येति शिवरहस्यो

तस्यैते तनवो(१.तनुवौ) देवा घोराभ्यां घोररूपिणी ।

शिवान्या सा यतः(१.न्यायतः) साक्षाच्छिवदा शिवरूपिणी

नम इति ।

[॥ १५ ॥ ० १६ ॥

वागादिभिः समाराध्याधीनत्वात्सप्रसादनं ।

प्रहृत्वापरपरीयं नमः[ः]शब्दार्थमीमहे ॥ २० ॥

ते रुद्र मन्यवे ।

ते सर्वैवदेवदत्तप्रतिपाद्यस्य वस्तुनः ।

अमेयानंतकल्याणगुणभेदसुरूपिणः ॥ २१ ॥

शक्तिक्रोधात्मिका शंभोः शांतिरूपा भवन्वियं ।

मा बाधिष्ट महेशस्य भक्तानिष्टमयीशतां ॥ २२ ॥

हे रुद्र ते तवायं यो मन्युः प्रज्जलनात्मकः ।

क्रोधोऽनर्थादिमूलो ऽस्ति तादृशाय नमो ऽस्तु नः॥२३॥

रोदयत्यात्मविमुखानिति रुद्रः प्रकीर्तितः ।

रुत्संसारभिर्द(१.धं) दुःखं तद्विद्रावयतीति वा॥२४॥०२५॥

अग्रे ऽप्यस्तु नयत्येवमनुपंगो यथोचितं ।

उतो त इषव इति ।

उतो इत्यपि चेत्यर्थे ते तवेपुः शरः स्मृतः ॥ ३० ॥

नमस्ते अस्तु धन्वने बाहुभ्यामुत ते नमः ।

सुवर्णचलरूपाय धन्वने धनुषे नमः ॥ ३१ ॥

बाहुभ्यामुत बाहुभ्यामपि ते तव नो नमः ।

अनंतबाहुविश्वेपो वेदानामप्यगोचरः ॥ ३२ ॥ ० १२५ ॥

शशिपंजराय । शशिपर्वीलतृणं तद्वज्ररः पिंजर इत्ययं ।

शशिपंजरो हरस्तस्मै नमः शशिपंजराय ते ॥ १२६ ॥ ०

It ends :

एकादशो ऽपि पापघ्नो ऽनुवाको विवृतो ऽखिलः ।
अहोवलेन सुधिया शिवसंतुष्टिहेतुना ॥ [४]७२ ॥ ०
व्याख्या श्रीमदहोवलेन रचिता श्रीभास्करायेण या
श्रीरुद्रस्य मनोहरातिसुगमा संवीक्ष्य भाष्याणि सा ।
श्रीविश्वेशपदारविन्दनिरतस्तीतातिसंतोषदा
व्याख्याकल्पलता मनोऽक्षलदा संशीलता (r. ० लिता)
[सादरं ॥ [४]७४ ॥ ०

महेश त्वद्धारि (r. चि) स्मरतु रुचिरा वागतितरां
ममेषा निर्दोषा जय जय महेशेति सततं ।
शिवा सैषा वाणी भवतु शिवदा महामनिशं
महेशानाथं मां शरणं सनाथं कुरु विभो ॥ [४]७६ ॥
इति अहोवलेन विरचितं श्रीरुद्रभाष्यं समाप्तम् ॥

Besides the *Śivarahasya*, which is repeatedly referred to, no other authority is met with.

For the author's commentary on the *Ma-himnah Stava* in which the present work is mentioned, see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 237.

[R. JOHNSON.]

1786.

353. Foll. 92; size 10 in. by 3½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; seven lines in a page.

Rudra-paddhati, a description of mystic rites connected with the worship of *Śiva*, in the form of *Mahārudra*, composed, in Samvat 1515 (A.D. 1459), by *Parasurāma*, son of *Kaṇva*.

In its close imitation of the Vedic ceremonial it keeps clear of the indelicacies usually met with in Tantric writings; only passing allusions being made to the existence of a female deity, under the name of *Umā*.

The treatise begins :

श्रीगणेशं गुरुं नत्वा शारदां वरदप्रदां ।
विप्रः परशुरामाख्यः कुरुते रुद्रपद्धतिं ॥ १ ॥
मुक्तिभुक्तिप्रदातारं सोमं सोमार्धधारिणं ।
सदानन्दमयं ज्ञानं शिवं वन्दे शिवप्रदं ॥ २ ॥
पूर्वाचार्यकृतीदृष्टा स्मृतीश्रागमसंमतीः ।
द्वयैः पद्यैर्गुनीन्द्रोक्तैः क्रियते रुद्रपद्धतिः ॥ ३ ॥

पञ्चाङ्ग[ान्] पितुं रुद्रां (r. रुद्रान्) याजुर्वेद्यान्विजन्मना ।
मद्विधानां च मुग्धानां प्रबोधाय प्रबोधिनी ॥ ४ ॥ ०

(some 65 *ślokas*); इति जपप्रशंसा fol. 7a;

अथ मण्डपकुण्डादिसाधनं यज्ञसिद्धये ।

साधयेत्प्रथमं प्राचीं शकुना वोढुनाथवा ॥ १ ॥

130 *ślokas*; इति ० मंडपकुण्डलक्षणं fol. 19a;

अथ रुद्रस्य वक्ष्ये ऽहमितिकर्तव्यतां च तां । ०

177 *ślokas*; इति ० कर्तव्यता fol. 34b; इति ० देह-
शुद्धिः fol. 37b (33 *ślokas*); इति ० पीठपूजा fol. 48a
(124 *ślokas*); अथ न्यासविधिरुच्यते ॥

अथाभिधास्ये रुद्राणां ज्ञानये गृहमेधिनां ।

पञ्चाङ्गानां विधानं तद् यत्कृतं हन्ति पातकं ॥

इति ० न्यासविधिः ॥ fol. 62b (178 *ślokas*).

नमस्ते षोडशर्चनं देवतावाहनं स्मृतं । ० (94 *ślokas*).

इति ० आहुतिपात्रलक्षणं । fol. 70b; अथ होमविधिः ॥

कृतरुद्रजपस्याने होमं कुर्याद् दृशांशतः । ० 220 *śl*.

It ends :

आदौ जपप्रशंसोक्ता ततो मण्डपकुण्डकं ।

इतिकर्तव्यता पश्चाद् देहशुद्धिस्ततः परं ॥

पीठाचीं न्यास आहुत्याः प्रमाणं हवनं ततः ।

एतान्यनुक्रमेणाष्टौ प्रोक्तानि रुद्रपद्धतौ ॥

संवाङ्मित्रमभूपस्य पञ्चदशशते गते ।

पञ्चदशोत्तरे वर्षे जन्माष्टम्यां प्रकाशिता ॥

उदीच्यजातिविप्रेण कर्णपुत्रेण धीमता ।

कृता परशुरामेण महारुद्रस्य पद्धतिः ॥ २० ॥

इति यदिदमसूक्तं सूक्तमार्होस्वदुक्तं

तदपि मनसि धार्यं द्वेषतो न प्रहार्यं ।

तदपि (r. दधति) मुदमशोका बालकोक्तौ हि लोका

मदुपरि रमणीया मित्रता धारणीया ॥

इति होमविधिः समाप्तः ॥ इति श्रीपरशुरामविरचिता रुद्र-
पद्धतिः समाप्ता ॥ ० संवत् १६७५ वर्षे मासपौषशुद्धद्वादशीवारशुक्ल
लिखितं प्रागौडज्ञातीयदवे श्रीपरमानन्दनमहाकालेश्वरपुरे शुभे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1787.

1635a. Foll. 29; size 9½ in. by 4 in.; well written, in Devanāgarī, about the latter part of the 16th century; ten lines in a page.

Rudra-paddhati, a shorter treatise on the same subject as the preceding one, and perhaps inspired by it, as the partial identity of the introduction might seem to indicate.

It begins :

श्रीगणेशं गुरुं नत्वा शारदां च वरप्रदां ।
सर्वेषामुपकारार्थं लिख्यते रुद्रपद्धतिः ॥ १ ॥
भुक्तिमुक्तिप्रदातारं सोमं सोमाधिधारिणं ।
सदानन्दमयं शान्तं शिवं वन्दे शिवप्रदं ॥ २ ॥

आदौ समासतो विनियोगः । तत्र जाबालश्रुतिः । किं जघ्नेनामृतत्वं गच्छति शतरुद्रियेणेति ॥ तथा रुद्राध्यायी मुच्यते सर्वपापैरिति श्रुतिः ॥ स्मृतिवाक्यैरपि जपहोमादौ शतरुद्रियस्य विनियोगः ॥ तत्र रुद्ररुद्रमहारुद्रातिरुद्राणां लक्षणाव्याह शतातपः । ०

Fol. 4a: युगानां त्रिमे(?)त्रित्वे) जाते अष्टाविंशतितमे कल्पियुगे प्रथमचरणे ॥ श्रीमन्नृपतिविक्रमाकैसंवत्सराणां बाह्यम्य-
त्यानुमानेन यथासंख्याधिकपोडशशतमे वर्षे । श्रीमत्शालिवाह-
नशाकात् संख्याकादधिकपंचदशशतमे वर्षे । अमुकनाम्नि संवत्सरे
उत्तराशावलंबितश्रीमन्मातृदंडले । अमुकचतुर्थी अमुकमासे ।
पक्षे । तिथौ । वारे । नक्षत्रे । योगे । करणे । अमुकस्ये चंद्रे ।
सवितरि । देवगुरौ । शेषेषु ग्रहेषु यथास्थाने स्थितेषु सत्सु ।
एवं गुणविशिष्टे पुण्ये देशे काले च । मम सभार्यस्य सपुत्रस्य
क्षेमयुरारोग्यपरमैश्वर्यसुखप्राप्त्यर्थं ० अस्मिन्महारुद्राख्ये कर्मणि
आचार्योदित्विजां वरणमधुपकैस्त्विवाचनान्यहं करिष्ये ।
इति संकल्पं कुर्यात् ॥ ०

Fol. 17a: इति महारुद्रपद्धतिः ॥ रुद्रविधानं ॥ अथ
स्नात्वा सर्वोपद्रवनाशनं । छंदःपुरुषाय नमः । शरीरे न्यसेत् ।
गौतमभरद्वाजाभ्यां नमो नेत्रयोः । विश्वामित्रजमदग्निभ्यां नमः
श्रोत्रयोः । वसिष्ठभरद्वाजाभ्यां नमो नासिकयोः । अत्रये नमो
वाचि । गायत्र्यै छंदसे ऽग्नये नमः शिरसि । ०

It ends: विरूप १ विश्वरूप २ पशुपति ३ ऊर्ध्वलिंग ४ ॥
शेष १ तक्षक २ अनंत ३ वामुकी ४ शंखपाल ५ महापद्म ६
कंबल ७ कर्कोटक ८ ॥ इति रुद्रपीठदेवताक्रमः ॥

Acc. to the passage on fol. 4a (Samvat 16., Śāka 15..) the treatise seems to have been composed between A.D. 1578 and 1613; the writing of the MS. pointing to somewhere about the former date.

For the same treatise see Weber, Cat. Berl., no. 1283.

[H. T. COLLEBROOKE.]

1788.

91A. Foll. 52; size 10 in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, in the latter part of last century; eleven lines in a page; the last six leaves supplied by a different hand.

Rudrapaddhati, another manual of Śiva worship, by *Dikshatāmanta*, son of *Viśvanātha*.

It begins :

नमामि पार्वतीसूनुं भक्तानां सिद्धिदायकं ।
रुद्रकर्मविधातृणां चतुर्वर्गफलप्रदं ॥ १ ॥
दीक्षितानंतविज्ञेन विश्वनाथस्य मूनुना ।
रच्यते सुखबोधाय रुद्रपद्धतिरादरात् ॥ २ ॥

श्रीकुलदेव्यै नमः ॥

सुमुखश्चैकदंतश्च पि[ङ्ग]लो गजकर्णकः ।
लंबोदरश्च विकटो विघ्ननाशो गणाधिपः ॥ १ ॥
धूमकेतुर्गणाध्यक्षो भावचंद्रो गजाननः ।
द्वादशैतानि नामानि यः पठेच्छृणुयादपि ॥ २ ॥
विद्यारंभे विवाहे च प्रवेशे निर्गमे तथा ।
संग्रामे संकटे चैव विघ्नस्तस्य न ज्ञायते ॥ ३ ॥ ०

It ends: ब्रह्मणे भोजनमपुतहोमात्सहस्रगुणा अन्यत्सर्वं
लघ्यहोमवत् ॥

इति श्रीमद्यज्ञोपवीताभिधानश्रीविश्वनाथमूनुना दी[क्षि]-
तानंतेन विर-----पका-----संग्रहरुद्रानुष्ठानविधि-
ग्रहमखपद्धतिः ॥

[H. T. COLLEBROOKE.]

1789.

1345A. Foll. 27; size 12 in. by 4½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Śiva-Liṅgapratishṭhā, or *Liṅgaśṭhāpanavidhi*, a manual of rites to be performed at the setting up and inauguration of the *Liṅga*, by *Ananta*.

It begins :

अथ लिङ्गप्रतिष्ठा तत्र मूलवाक्यानि मान्सीये ।
चैत्रे वा फाल्गुने वापि ज्येष्ठे वा माघे तथा ।
माघे वा सर्वदेवानां प्रतिष्ठा शुभदा भवेत् ॥ १ ॥ ०

[39 ślokas; after which :

इति शिवप्रतिष्ठाकालादिनिर्णयः ।

लक्ष्मीलालितपादाय लावण्यापूर्णासंधवे ।

नतभक्ताभीष्टदात्रे नमस्ते शेषशायिने ॥ १ ॥

प्रतिष्ठाग्रंथनिचयान् विलोक्यादरमादितः ।

शिवलिंगप्रतिष्ठा श्रीमदन्ततेन तन्यते ॥ २ ॥

तत्र तावदुत्तरायणे माघादिपंचमासेषु शुक्लपक्षे चतुर्थीपष्ठपक्ष-
मीचतुर्दशीव्यतिरिक्तितथौ कृष्णपक्षे ऽपि दशम्याः पूर्वमनिषि-
द्धितथौ बुधगुरुकाव्यमंदानामन्यतमस्मिन्वारि ऽश्विनीरोहिणीमृ-
गपुनर्वसुपुष्योत्तराहस्तस्वात्यनुराधाज्येष्ठाश्रवणमूलधनिष्ठा रेवती-
नामन्यतमस्मिन्नक्षत्रे ऽनुषदिष्टे ऽपि स्वदेवत्ये व्यतीपातादिवर्जिते
भद्रादिवर्जिते ज्योतिर्विदुःकृग्रहबलवति मुलग्ने शिवादिप्रतिष्ठा
कार्या । ०

It ends : अग्ने नयेति प्रदक्षिणा त्रिचतुर्वसिहा (? त्रिष्य-
तुर्वो सिक्ता) ऽग्निम् । विश्वभुजे नमः । सर्वभुजे नमः । आत्मने
नमः । परमात्मने नमः । इति नमस्कृत्य लिंगप्रतिष्ठसिद्धार्थं
द्वादश ब्राह्मणान् भोजयिष्ये देवं प्रणिपत्य प्रार्थयेत् ।

यावच्चंद्रावनीमूर्यास्तिष्ठत्यप्रतिघातिताः ।

तावत्स्वात्र देवेश स्येयं भक्तानुकंपया ॥

ततो नमस्कारनामकरणं तन्नाम्ना देवस्योत्तरपूजां कृत्वा आ-
चायीय गां दत्त्वा ब्रह्मणे वृषभं सदस्यायाश्वं क्षुत्विग्भ्यो दक्षिणां
दत्त्वा पूर्वार्तां वाचयेत्ततो मंपदेताग्निं (? मंत्रेणाग्निं) विसृजेत् ॥
इति बीधायनसूत्रोक्तलिंगस्थापनविधिः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1790.

1988a. Foll. 4; size 7½ in. by 4 in.; clear,
modern Devanāgarī writing; eight lines in
a page.

Rudrapūjā, or *Mahādevapāricaryāvidhi*, a
manual for the daily worship of *Rudra-Mahā-
deva*, by means of offerings of flowers and the
recitation of Vedic *mantras*.

It begins: अथातो महादेवस्याहरहःपरिचर्याविधिं व्या-
ख्यास्यामः ॥ ज्ञातः शुचिः शुची समे देशे गोमयेनोपलिप्य
प्रतिकृतिं कृत्वाक्षतपुष्पैर्वैष्णवाभमर्चयित्वा सह पुष्पोदकेन
महादेवमावाहयेदो भूः पुरुषमावाहयाम्यो भुवः पुरुषमावाह-
याम्यो भुवः पुरुषमावाहयाम्यो भूर्भुवःसुवः पुरुषमावाहया-
म्यायातु भगवान्महादेव इत्यथ स्वागतेनाभिर्नंदति स्वागतमनु-
स्वागतं भगवते महादेवायैतत्स्वासनं कृष्णमास्तां भगवान्महादेव

इत्यत्र कूर्चं ददाति भगवते ऽयं कूर्चो दर्भमयस्त्रिवृद्धरितसुवर्णैस्त
नुपस्त्रेयत्र स्थानानि कल्पयत्यग्रतो ब्रह्मणे दक्षिणतः स्कंदाय
विनायकाय पश्चिमतः स्थूलाद्योत्तरत उमायै नंदिकेश्वराय स्थानं
कल्पयामीति सर्वैवानुपजात्येवं कल्पयित्वा यो रुद्रो अगनाविति
यजुषा पात्रमभिमंत्र्य ०

It ends: भूर्भुवःसुवः पुरुषमुद्गासयामि प्रयातु भगवान्म-
हादेव इति विसर्जयति लिंगस्थानेष्वावाहनोद्गासनवर्जनहरहः
स्वस्त्ययनमित्याचक्षत इत्याह भगवान् बीधायनः । पंचदशः ।

प्रयातु भगवानीशः सर्वलोकनमस्कृतः ।

अनया पूजया तुष्टः पुनरागमनाय च ॥

The leaves are marked रु० पू०; and on the
outer pages the tract is called बीधायनसूत्रोक्तलिंगपू-
जाविधिः ॥ [DR. JOHN TAYLOR.]

1791.

1988d. Foll. 8; size 7½ in. by 4 in.; fair,
modern Devanāgarī writing; seven lines in
a page.

Pārthiva(linga)pūjā, a manual for making
lingas of earth, founded on the directions
given in the *Baudhāyanasūtra*, the *Brīhad-
Vāśiṣṭha* and *Laiṅga(purāṇa)*.

It begins: अथ पार्थिवलिंगपूजाप्रकारविधिः ॥ अर-
य्यतडागनदीतीरादिशुद्धस्थानं अभिलक्ष्योक्तं ।

गत्वा स्थानं नमस्कुर्यान्मंत्रमेतं समुच्चेत् ।

सर्वाधार धरादेव त्वद्रूपं मृत्तिकाभिनां ।

लिंगार्थं तु प्रगृह्णामि प्रसन्नो भव मे प्रभो ॥

इति मंत्रेण मृत्तिका ग्राह्या । मृत्तिकाप्रमाणं ।

यावत्स्थादात्मनः शक्तिर्मृदं तावत्समुद्भवेत् ।

तदर्थं वाय तस्यार्थं तदर्थं वा तदर्थकं ।

एवं पलद्वयाभ्युनं न तु कुर्यात्कदाचनेति ॥

शक्त्यनुसारेण मृदमानाय तदुपरि आर्द्रतार्थं जलं दत्त्वा ।
अं सद्योजातं प्रपद्यामीति (!) मंत्रेण मृदं हस्तेन गृहीत्वा ०

It ends: यथाशक्ति मूलमंत्रजपं कृत्वा प्रदक्षिणान्नमस्का-
रान्कृत्वा अं महादेवाय नम इति विसर्जयेत् । स्त्रीभिः शूद्रैश्च
प्रणवरहितः शिवाय नम इत्येव सर्वत्र मंत्रः पठितव्यः ।

नमोज्जनेन शिवेनैव स्त्रीणां पूजा विधीयते ।

विरक्तानां तु शूद्राणामेवं पूजा विधीयते ॥

इति सूतसंहितावचनात् ॥ इति पार्थिवपूजा समाप्ता ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

1792.

1258c. Foll. 82; size 9 in. by 3½ in.; Devanāgarī character; 7 or 8 lines in a page.

Śivapūjāsangraha, a manual for worshippers of Śiva, by Vallabhendra Sarasvatī.

Very incorrect.

The MS. begins: ओं भृङुः (भृङुः) कालाग्निरुद्रं भस्मस्नानविधिं ब्रूहीति होवाच । अथ प्रणवेन विमृश्य तद्वत्प्रणवमंत्रितेन तु तेनैव दिग्बंधं कारयेद्युनरपि तेनास्त्रमंत्रेणागानि मूर्धादीनि उद्धृत्यन् मलस्नानमिदं । अथ विधिस्नानमासाद्य पंचभिर्मन्त्रैस्तुक्रमादुद्धृत्य ईशानेन शिरोदेशं मुखं तपुरुषेण तु उरोदेशमधोरेण गुह्यं वामदेवेन ०

इति श्रीवल्लभेन्द्रकृतभस्ममहात्म्यसंग्रहो नाम प्रथमोऽध्यायः fol. 20b; इति ० भस्ममहात्म्यसंग्रहे द्वितीयोऽध्यायः fol. 41b; इति वल्लभेन्द्रकृतशिवप्रसादमाहात्म्यसंग्रहे चतुर्थोऽध्यायः fol. 67a.

It ends :

यस्तु शंकरनिर्मोक्षं पादेनाक्रमते नरः ।

षष्टिवर्षसहस्राणि तिर्यग्योनिषु जायते ॥

इति वल्लभेन्द्रस[र]स्वतीकृत[त]शिवपूजसंग्रहे पंचमोऽध्यायः ॥ संवत् १७२४ नलनामसंवत्सरे दक्षिणायने कार्तिककृष्णत्रयोदश्यां शनी श्रीमन्नुलसीविश्वनाभदत्तनृजेन वि०लेन लिखितो ऽयं ग्रंथः काश्मी ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1793.

1965. Foll. 16; size 6½ in. by 4 in.; well written, in Devanāgarī, at the beginning of the present century; European paper; nine lines in a page.

Śivapūjāpaddhati, a manual of Śiva-worship, by Rāghavānandanātha.

It begins :

श्रीमच्छिवषडैशस्य नित्यानुष्ठानपद्धतिः ।

संक्षेपादुच्यते नत्वा मौलौ श्रीनाथपादुकां ॥

तत्र यथाविधि गुरोर्मंत्रदीक्षां लब्ध्वा श्रीशिवमुपासीत । ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय स्वशिरसि श्रीगुरुं ध्यात्वा । ओं ऐं अमुकानंदनाथामुकी देव्यंवा गुरुश्रीपादुकां पूजयामि नम इति ०

इति ० संध्याविधिः fol. 3a; इति भूतशुद्धिः fol. 5a; इति मातृकान्यासः । अथ मूलचृष्ट्यादिन्यासः fol. 6b; इति करान्यासः fol. 7b; इति गोलकन्यासः fol. 8a; इत्यंतयोगः । अथ ब्राह्मपूजा fol. 9a; इति प्रथमावरणं fol. 12b, etc.; षष्ठावरणं fol. 13b.

It ends: अस्य षट्त्रिंशत्तद्वर्णनं पुरश्चरणं पायसाज्यसमिधैः षट्त्रिंशत्सहस्रहोमः । शेषं गुरुतः शास्त्रतश्चावगंतव्यं ॥

राघवानंदनाथेन रुक्मिणीकांतसेविना ।

निर्मितापचितिः शैवी शैवानां मुखसिद्धये ॥

इति राघवरचित्ता श्रीशिवपदधारस्य संक्षिप्तपूजापद्धतिः समाप्ता ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

1794.

1967B. Foll. 20; size 6½ in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī, at the beginning of the present century; nine or ten lines in a page.

Śivapūjāprabhāra, another treatise on the same subject.

It begins: ब्राह्मणे मुहूर्ते चोत्थाय स्वष्टदेवतावंदनं कृत्वा वह्निर्गत्वा ऽवश्यकादिकं विचर्य स्नानं कुर्यात् । तच्चोक्तं शिवरहस्ये । ०

इत्यंतःस्नानविधिः । अथ भस्मस्नानं fol. 2a; इति भस्मधारणं fol. 3a; then follow prayers.

It ends :

शिवो दाता शिवो भोक्ता शिवः सर्वमिदं जगत् ।

शिवो जयति सर्वत्र यः शिवः सो ऽहमेव हि ॥

एवं तन्मयो भूत्वा यथासुखं विहरेदिति ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

1795.

792. Foll. 28; size 10½ in. by 4 in.; Devanāgarī writing, somewhat difficult to read; 12-14 lines in a page.

Gopālapaddhati, a manual for the worship of Kṛishṇa, (? by Dīnakura, son of Nṛisimha).

It begins :

श्रुतिमस्तकरलीघभाराजितपदांजुजे ।
 ब्रजवासिजनानंदे मुकुंदे रमतां मनः ॥ १ ॥
 उत्तिष्ठन् शयनाद्वाङ्मये मुहूर्ते मंचिसत्तमः ।
 इंदुनीलमणिश्यामं गोपहृत्पं हरिं स्मरेत् ॥ २ ॥
 प्रातः स्मरामि मुखबोधतनुं तुरीयं
 चय्या निरुक्तमपदं पदमिंदिरायाः ।
 आमुक्तमुग्धमुनिमाविनि(?r.मानस)तोषवीजं
 नंदात्मजं जनिमजस्य जगत्तयादेः ॥ ३ ॥
 प्रातर्नमामि नमनीयतरं परं यद्
 वागीशशंकरशचीपतिभृंगुष्टं ।
 गोगोपगोपललनामुलभं मुरारेः
 पादांजुजं निजभयोद्भवनाशगीध ॥ ४ ॥

प्रातर्नमामि नवनीरजचारुनेत्रं
 बिंबाधरोन्नसमुधाकरविषवक्त्रं ।
 विद्युन्निपीतवसनावृतमेषगात्रं
 गोपालमादिपुरुषं वसुदेवपुत्रं ॥ ५ ॥

प्रातर्बैलानुजमजं शयनोपविष्टं
 निद्रांतरच्छनयनोत्स्मितगोपिजुष्टं
 गोगोपहृत्कृतिसुगीतिरवाभितुष्टं
 सानैकघुष्टमनुचिंतय चित्रपुष्टं ॥ ६ ॥

प्रातः श्रये यदुचरं वरदं वरेण्यं
 वृंदारकैर्नैतमनंतसखं सखायं ।
 दुःखापहं द्रुपदजायसज्जनानाम्
 आनंदसिंधुमवधोरितधर्मैवाथ ॥ ७ ॥

यः श्लोकपंचकमिदं मनुजो मुरारेः
 पादारविंदमकरंदविनिष्ट(r. निविष्ट)चेताः ।
 संकीर्तयेद्य शृणोति हरेः प्रगे ऽसौ
 भूयात्परावरतनो(?r.धनो) भवतः कृपातः ॥ ८ ॥

इति पठवुत्थितो यथावच्छीचाचमनदंतधावनानर्हदिन(?हर्दिवं)-
 द्वादशगंडूर्पजिह्वोह्लेखनरात्रिबस्तपस्विचरैर्नद्विराचमनानि विधाय
 श्रुचिदेशे कंबलाद्यासनं विस्तार्य गायत्र्यभिर्मंत्रिततोयेन प्रोक्ष्य
 ओं नमः पद्मासनायेति धेनुमुद्रां प्रदृश्यसने उपविश्य ।
 पृथु त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता ।
 त्वं च धारय मां देवि यवित्रं कुरु चासनम् ॥

इति तर्ज्या भुवं स्पृष्ट्वा ।

अपसर्पंतु ये भूता ये भूता भुवि संस्थिताः ।
 ये भूता विम्रकतारस्ते नश्यंतु शिवाशयेति ॥ ९ ॥

It ends: पंचभावाननुसारेण देवं खट्वदये उवाच पंचा-
 गानि न्यसेदिति सर्वपूजामु समानं ॥

अनावृतनिजानंदगोविंदाश्रमदेशिकैः ।
 दर्शितेन यथा किंचित्सूचितं नातिविस्तरं ॥ १ ॥
 दिनकृता दशार्णस्य भुक्तिमुक्तिफलावधेः ।
 प्रीयतां तेन विश्वात्मा गोपगोपीजनेश्वरः ॥ २ ॥

इत्यौ तत्सङ्गोपालार्पणमस्तु ॥

गोपालस्य दशार्णस्य पद्धतिर्येन निर्मिता ।

तं कृपालुमहं वंदे नृसिंहं गुरुमीश्वरं ॥ १ ॥

संवत् १६६४ वर्षे पौषमासे लिखितं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1796.

945b. Foll. 64; size 12 in. by 5 in.; good Devanāgarī writing, of about 1730 A.D.; ten lines in a page.

Bhagavadbhaktivilāsa, a comprehensive work on the religious ceremonies of the *Vaiṣṇavas*, by *Gopāla Bhaṭṭa*.

This MS. contains only two chapters (*vilāsa*), viz. the 18th (*mūrtiprādurbhāva*) and 19th (प्रातिष्ठिक), but in the colophons these numbers have been altered to 1st and 2nd *vilāsas*.

The work has been published, with a commentary, Calcutta 1845.

[H. T. COLEBROOKE.]

1797.

945a. Foll. 43; size 12 in. by 5 in.; legibly written, in Devanāgarī, about 1770 A.D.; 9 or 10 lines in a page.

Kṛishṇabhaktikalpavallī (also called *Bhakti-mañjarī*, or *Haribhaktimañjarī*, at the end of chapters 1 and 2), a work on *Kṛishṇa* worship, in four chapters (*mañjarī*).

It begins: ग्रंथारंभे निर्विघ्नपरिसमाप्तिकामो ग्रंथकारः
 स्वेष्टदेवतां श्रीकृष्णचंद्रं प्रणमति । ब्रह्मसंहितायां श्रीब्रह्माणं
 प्रति श्रीशेषदेवप्रणीतेन(!) वचनं जानीते ।

चिंतामणिप्रकरसमसु कल्पवृक्षं
 लक्ष्मावृतेषु मुरभिप्रतिपालयंत ।
 लक्ष्मीसहस्रशतसंभ्रमसेव्यमानं
 गोविंदमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥
 वेणुस्त्रणंतमरदिंददलायताक्षं
 वहीवतंसमसितांबुजमुंदरांगं ।
 कंदर्पकोटिकमनीयविशेषशोभं
 गोविंदमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ २ ॥
 आलोलचंद्रकलसद्वनमात्यवशं
 रत्नांगदं प्रणयकेलिकलाविलासं ।
 श्यामं त्रिभंगललितं नियतप्रकाशं
 गोविंदमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ ३ ॥ ०

12 verses, after which : तदेवमिष्टदेवताप्रणाममुखेन
 निसं श्रीवैकुण्ठावस्थितश्रीकृष्णः श्रीमूर्तिरेव परमं तत्त्वं । ०

Besides various *Purāṇas*, quotations are
 found from *Uktirahasya* [तत् उक्तिरहस्ये यथा ।

ब्राह्मणमुहूर्त उत्थाय मन्त्री सुस्थिरमानसः ।
 सेवेत मानमा(? मनसा) कृष्णं दिनं तद्वच्च यामिनीं ॥
 भक्तिप्रदो मुक्तिदायी तथा काम्यफलप्रदः ।
 चिन्तानंदकरस्तत्र प्रकारः कथ्यते ऽधुना ॥
 चिंतयेद्यामिनीं शेषचामीकरगृहोत्तमे ।

पर्यंके श्यामं निद्रावशं परमपूरुषं ॥ ०] fol. 33b ;

Gautamīyatantra, 27b; *Prabodhacandrodaya* [सं-
 मोहयति मदयति विडम्बयति निर्भर्त्सयति रमयति विपादयति । ०
Pr. I. 27], 7b; *Brahmasaṃhitā*, 1b; *Haribhakti-*
kalpalatā, 9a, 10a, etc.; *Haribhaktisudhodaya*,
 3a, 5b, 6b, 20a.

Ch. I. treats of the nature and various
 grades of *Bhakti*; II. (beg. fol. 14b), of the
 efficacy of prayers addressed to *Kṛishṇa*, under
 his many different names; III., fol. 20a, gives
 a description of the *Vaiṣṇava* paradise, *Vai-*
kunṭha, and its delights; IV., fol. 33a, sets
 forth the means by which access is obtained
 to it, esp. certain symbolical practices.

It ends :

निशुद्धकाष्ठपाषाणतुल्यायामुक्तिवन्ध्या (विशुद्धकप०) ।
 आनलरूपतास्याश्चेत्यरसोरसभागभवेदिति (1) ॥
 इति श्रीकृष्णभक्तिकल्पवृक्ष्यां चतुर्थी मंजरी ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1798.

1174b. Foll. 40; size 13 in. by 5½ in.;
 fairly written, in Devanāgarī; 6-11 lines in
 a page.

Mantrabhāgavataryākhyā, or *Mantrarahasya-*
prakāśikā, a treatise in four chapters, by *Ni-*
lakaṇṭha, son of *Govindasūri*, endeavouring, by
 interpretation of certain Vedic verses, to prove
 the Veda to relate to *Kṛishṇa*.

It begins :

सत्यं ज्ञानमनंतं यत्तद्विष्णोः परमं पदं ।
 प्राप्तुं मंत्रेषु गोपालविष्णोः कर्मणि पश्यति ॥

See Aufrecht, Cat. Bodl., no. 734.

It ends :

वाक्यार्थे व्यासवान्मीकी पदार्थे यास्कपाणिनी ।
 रामकृष्णकथां मंत्रगीयतो मम नायकी ॥ १ ॥
 एतच्छतद्वयमृचां रामकृष्णकथानुगं ।
 व्याख्यातं भगवांस्तेन तुष्यतात्सात्वतां पतिः ॥ २ ॥

इति श्रीमत्पद्माक्षप्रमाणमर्यादाधुरंधरचतुर्धरवंशावतंसगो-
 विंदमूरिमनोनीलकंठस्य कृती खोदितमंत्रभागवतव्याख्यायां मंत्र-
 रहस्यप्रकाशिकायां मथुराकांडश्रुतार्थः ॥ मंत्र १८६२ मितिज्येष्ठ-
 शुक्लपूर्णिमायां भीमवासरे निदं पुस्तकं समाप्तं ॥ लिखितं शिव-
 बालकचतुर्वेदीनिदं पुस्तकं ॥

मंत्रभागवतव्याख्याभिधं पुस्तकरत्नकं ।

भास्कराख्यस्य सुधियस्तेन तुष्यतुमापतिः ॥

On the outer page of the MS., and on the
 margin of the leaves, the treatise is called
Mantrabhāgavata.

[H. T. COLEBROOKE.]

1799.

172. Foll. 335; size 12½ in. by 5½ in.;
 fairly written, in Devanāgarī, in the latter
 part of last century (the last leaf by a more
 recent hand); twelve lines in a page.

Nityācāraprakāśa, a compendium of *Vaiṣ-*
ṇava religious duties, by *Narasimha* (*Nṛsiṃha*),
 son of *Murāri*, grandson of *Dharmādhara Jai-*
mini(?), and disciple of (? his uncle) *Vighneśvara*.

It begins :

शाखाभिः सकलाभिरुक्तमहिमा नीलाद्रिमूलस्थितिः
पीनस्कंधधृतप्रमूनविभवः खानंदकंदोदयः ।
यः शोणाधरपल्लवां ऽयं विबुधैः सेव्यः श्रिया शोभितो
भक्तेभ्यो वितरन् फलं विजयते कोऽप्येव कल्पद्रुमः ॥ १ ॥

एकचतुर्विपिनस्य नायकं दर्शयन् क्षपितपुष्पसायकं ।
पुत्रभावगतसिद्धिनायकं संश्रये अभिमतसिद्धिदायकं ॥ २ ॥

रूपं दधत्यतिमनोहरनारसिंहं
दैतेयदारणपरं पुरुषे पुराणे ।

श्रेयः समादिशतु सागरसंभवायाः

सानंदविस्मितससंभ्रमदृङ्गिपातः ॥ ३ ॥

कालिंदीपुलिने कर्दममुतरोर्मूले मनोज्ञाशुचा(१. ज्ञेशुचौ)

ज्वालाभिः कवलीकृतो ऽपि कथमप्याधाय धीरं मनः ।

स्वीरं वेणुमुदीरयन्नथ दृशा साकूतमालोकयन्
गोपस्त्रीपरिवेष्टितो दिशतु नः श्रेयः श्रियो नायकः ॥ ४ ॥

अमत्सरः सत्समयप्रणेता कौत्सस्य वंशो वसुधावर्तसः ।
प्रासादमीमांसकयज्ञयूपैर्येनोत्कलो भूषित एव देशः ॥ ५ ॥

प्रासादे स्तूयते हरिं परि[च]रत्नासीदमुष्मिन् कुले
मीमांसायैवकर्णधारतरुणो मृत्युंजयः पंडितः ।

विद्याभिः सकलाभिरुज्ज्वलमतिर्यैः शुद्धमुक्तावलि-
ग्रंथेनाखिलमेव पूतमकरोत्स्वीयं कुलं चैज्यया ॥ ६ ॥

अमुष्य पुत्रः किल गोपिनाथमिश्रो गुणैर्यस्य वशे वसंतौ ।
जलेशनारायणनामयोगात्पुत्रौ तु मित्रावरुणावुपेतौ ॥ ७ ॥

अष्टाब्दे सुकविर्गते च नवमो(१. मे) तर्काभिपारंगमो
मीमांसाद्वयसत्प्रपंचरचनासंपूर्तिकृद् द्वादशे ।
जलैरल्पदिनैर्विजित्य विदुषो यः षोडशे वत्सरे
योगाभ्यासरतः पुराणपुरुषं नारायणः प्राविशत् ॥ ८ ॥

सिद्धेश्वरी दत्तवरा स्वतंत्रा
षड्गुनी(१) यस्य कुले [९] चलासीत् ।

कापीवने ऽहीनमखाग्निचेता
जलेश्वरः कृष्णपरायणो ऽभूत् ॥ ९ ॥

नरसिंहधनंजयाभिधावथ गंगाधरतोम्यखंडलः(१) ।
तनयाः किल वाजपेयिनो ऽस्य च मृत्युंजयपंचमाश्वमे

अद्वैतागममुक्ते स्वतरयन् संक्षेपशारीरके [१०] ॥ १० ॥
कृत्वा वाञ्छिकमध्वरेषु निरतः पश्मासदीक्षाव्रती ।

मीमांसा यत एषु वृद्धिमगत् काश्यां नृसिंहः सुर-
श्रोतस्त्रिमुदकैकजीवनविधियोगेन सिद्धिं गतः ॥ ११ ॥

देवानंदः सुतो ऽस्याजनि कृतचयनो यज्ञविद्याधुरीणो
वेदाभ्यासप्रयासात्परिपदिविजये यः कृतः पंडितेशः ।
नानादेशादुपेताः सुनिपुणमतयः संघशो यस्य शिष्या
मीमांसातर्कविद्याश्रुतिशिखरमतप्रौढिमध्यापर्यति ॥ १२ ॥

अनुजो ऽस्य च पुंडरीकयाजी
बलभद्रो विदितः श्रुतो न येन ।
सदृशः श्रुतिमौलिभट्टतंत्रे
किमु संवत्सरदीक्षया क्रतौ ॥ १३ ॥

अपरे [च] नृसिंहमूनव इह चत्वार उदारचेतसः ।
स्वकुलोचितविद्ययोजिताः सततं कृष्णकथापरायणाः ॥ १४ ॥

आनंदपुत्रा वसुतेजसो ऽष्टौ वसून्वमाः किं वसुधामुपेताः ।
यदीयशिष्या अनवामविद्या ये के ऽपि तत्तत्क्षणमांजतैव
सर्वे च पुत्रा विगतारिमित्रास् [॥ १५ ॥

ते वाजपेयादिमखैः पवित्राः ।
काले यथावर्द्धिताग्निहोत्रा
महद्भिराशासितसच्चरित्राः ॥ १६ ॥

ते वामदेवाभिधवर्धमानौ
समाधवौ तौ भुवनेश्वरी ।
धराधरस्यानु गदाधरज्ञो
रविश्च तेषामिह चाष्टमो ऽभूत् ॥ १७ ॥

धराधर[१] ख्याप्रपितस्य जैमिनेर्
जगन्निवासैकजुपो दशात्मजः(१. जाः) ।
गरिष्ठविघ्नेश्वरनामसंवृतो
वशिष्ठ एव व्यजनिष्ठ पूर्वजः ॥ १८ ॥

मुरारिपीतांबरवासुदेव-
नारायणश्रीपतिकेशवाख्याः ।
वक्रेश्वरश्रीजयदेवकृष्णाः
स्वाचारविद्यास्तनया नवान्ये ॥ १९ ॥

मुरारिपूजार्जितविद्ययोजितो
मुरारिरासीत्स्मृतिमौलिपारगः ।
निरंतरं श्रीनरसिंहसेवया
नृसिंहनामाजनि तस्य चात्मजः ॥ २० ॥

श्रीमद्विघ्नेश्वरगुरोः प्राप्तविद्येन तेन च ।
नित्याचारप्रदीपो ऽयं नृसिंहेन प्रणीयते ॥ २१ ॥

तत्र निमित्तोद्देशेन विहितं कर्म नैमित्तिकं । तन्मध्ये नियत-
नैमित्तिकं यत्तन्नित्यमुच्यते । तत्र यावज्जीवमग्निहोत्रं जुहुयात् ।
अहरहः संध्यामुपासीत । अहरहर्जुहुयादा काष्ठात् । अहरह-
भूतेभ्यो बलिं च हरेत् । इत्यादि नित्यं । ०

The work, which shows some Tantric tendencies, is divided into two parts, the first of which, consisting of one chapter, *Ācārakalpa*, ends fol. 87b. The second part, consisting of three chapters (*bhāgavakṛityam*) has a separate paging (foll. 248).

This portion begins : -

गोवर्धनोद्धरणकर्मणि संप्रवृत्ते

गोपेषु विस्मितसंभ्रमसत्वरपु ।

ब्रह्मांडधारणनिर्यचितरोमकूपः

कृष्णो ऽपि सस्मितमुखो भवतः पुनातु ॥

अथ द्वितीयभागकृत्यं ॥ दशः ।

द्वितीये च तथा भागे वेदाभ्यासो विधीयते ।

वेदस्वीकरणं पूर्वं विचारो ऽभ्यसनं जपः ॥ १ ॥ ०

Ch. II. ends fol. 80a (of orig. pag.); III., fol. 195a.

It ends : पठ्यं जपत्वा ऊर्ध्वमन्यज्जपेदिति स्तोत्रानंतरं सहस्रनामादि जपेदित्यर्थः ॥

मध्याह्ने गोपालपूजायां ध्याने विशेषः ।

वंशं देवैर्मुकुंदं विकसितरविमिंदीवराशं

गोगोपीवृंदवीतं जितरिपुनिवहं कुंदमंदारभासं ।

नीलश्रीवाग्रपिच्छाकलतप्त(?)विलसत्कुंतलं भानुमंतं

देवं पीतांबरं तं यजतु च दिनमध्ये ऽहो रमायै ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायग्निचिद्वाजपेयिनरसिंहविरचिते नित्याचारप्रदीपे चतुर्थभागकृत्यं समाप्तं ॥

The leaves are marked सिं० प्र० (i.e. सिंहवाजपेयीकृतप्रदीप acc. to the title given on the front and back pages).

Whatever the age of the work may be, it must be later than the middle of the 14th century, as the *Mādhaviya* is quoted at fol. 29b.

[H. T. COLEBROOKE.]

1800.

800a. Foll. 181; size 10½ in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing, of the former half of the last century; eight lines in a page.

Sadācārasamgraha, a metrical treatise on the religious duties of a pious *Vaiṣṇava*, in

nine chapters (*prakaraṇa*), largely compiled from *Purāṇas*, and here ascribed to *Bhaṭṭa Śaṅkara*, son of *Bhaṭṭa Nīlakaṇṭha*.

It begins :

श्रीमत्सकळपवराहनृसिंहकुन्त-

रामाभिरामहलधृगुधकल्किरूपान् ।

एको हिताय जगतः स्थितिभंगसर्गान्

धत्ते स मामवतु वाचमलंकरोतु ॥ १ ॥

भूभाटक्षपणार्थाय वैभवानां हिताय च ।

भक्तसंरक्षणायाय यो ऽवतीर्णो यदोः कुले ॥ २ ॥

तं नमामि परात्मानं जगन्मोहनविग्रहं ।

यस्य प्रसादलेशेन कीर्तिते सारसंग्रहः ॥ ३ ॥

दुर्ज्ञेयत्वादन्तत्वात् दुष्प्राप्यत्वाद्विचक्षणः ।

सर्वतः सारमादद्यात्पुण्येभ्य इव पदपदः ॥ ४ ॥

तत्र प्रथमस्कंधे शौनिकवाक्यं ।

मंदस्य मंदप्रज्ञस्य वयो मंदायुषस्य च ।

निद्रया ह्रियते नक्तं दिवा च व्यर्थकर्मभिः ॥ ५ ॥

अतः सप्तमस्कंधे प्रह्लादः । ०

I. *Dīkṣhānīdhānaprakaraṇa* ends fol. 11a; II. *snānādīkṛiyāprakaraṇa*, fol. 43b; III. *pratināśāgrāmalaśhaṇaparakaraṇa*, fol. 58b; IV. *pūjāvidhāna*, fol. 95a; V. *śrībhāgavatamahimābhāgavaddharmalakṣhaṇapūjānyasamsrīticarṇana* fol. 113a; VI. *bhaktivibhāgandāmanamahimākīrtanavarṇana*, fol. 136a; VII. [*ekādaśī-*] *dvādaśī-vratanirṇaya*, fol. 159a; VIII. *vārshikamahotsavaaparvayā divyāvīrbhāvavratavarṇana*, 170a. Chapter IX. (*nishṇubhaktivishayavarṇane vārshikaparvasu kṛiyāvidhānavarṇana*, acc. to Rāj. Mitra, Notices, I., p. 103) wants the end; a different hand having supplied (on a page pasted over the last one of the original MS.) a few lines with the (perhaps spurious) colophon: इति श्रीमीमांसकभट्टनीलकण्ठात्मजभट्टशंकरकृते सदाचारसंग्रहनामको ग्रंथः समाप्तः ॥

In the MS. described by Dr. Rāj. Mitra, the author's name is not given.

[H. T. COLEBROOKE.]

1801.

1746b. Foll. 39; size 8½ in. by 4 in.; indifferent Devanāgarī writing, of about the middle of the last century; eleven lines in a page.

Pañcasamskāradīpikā, a manual of *Vaiṣṇava* rites of consecration (in accordance with the tenets of *Madhvācārya*), by *Vijayindra Bhikṣu*, pupil of *Surendra*.

It begins:

कल्याणगणपूर्णीय वल्लभाय श्रियः सदा ।
 श्रीमध्यदेशिकेष्टाय श्रीनृसिंहाय ते नमः ॥ १ ॥
 उर्व्यां सकरीतां याति यद्गुणाकर्णेन रतः (र. रतिः) ।
 अर्णवगुणरत्नानां पूर्णबोधं तमाश्रये ॥ २ ॥
 यस्य वाक्कामधेनुर्नैः कामितार्थान् प्रयच्छति ।
 सेवेत जययोगीन्द्रं कामवाणच्छिदं सदा ॥ ३ ॥
 यो व्यासमुनिदावाग्निः सञ्जास्त्रमहता सह ।
 ददाह कुमतारण्यं प्रकाशये (। शाय) तमाश्रये ॥ ४ ॥
 श्रीसुरेन्द्रगुरोः पादपद्मे रागस्य पीडनात् ।
 रक्ते नखदलोपेते सेवे शिष्यालिशोभिते ॥ ५ ॥

मध्वसिद्धांतशुद्धांतमंडलीभवदाकृतिः ।
 क्रियते विजयींद्रेण पंचसंस्कारदीपिका ॥ ६ ॥

ननु तापादयः संस्कारा [ना]नुष्ठेयाः तत्कर्तव्यतायां प्रमाणा-
 भावात् । न तावच्छ्रुतिस्तत्र ०

The five consecratory rites are names'-giving, the burning in (? of *Vishṇu's* attributes), the application of the sectarian marks (*pañḍra*), the initiation into the mantra, and offering.

The handwriting is not very clear, and no ends of chapters are marked.

Fol. 2b: रामानुजीदैरानंदतीर्थैर्विष्णुस्वामिसंप्रदायि-
 भिरन्यैश्च बहुभिस्तदनुष्ठानात् । ०

It ends:

तापः पुंङ् तथा नाम मंत्रो यागश्च पंचमः ।
 अमी हि पंच संस्काराः परमैकांतहेतवः ॥

इत्यादि पंचरात्रोक्तं तेषां भगवन्नक्तिहेतुत्वमप्युपपन्नमिति न
 कश्चित्शुद्रोपद्रवः ॥

मध्वसिद्धांतशुद्धांतमंडलीभवदाकृतिः ।

कृतेयं विजयींद्रेण पंचसंस्कारदीपिका ॥

इति श्रीविजयींद्रेण विष्णुविरचिता पंचसंस्कारदीपिका समाप्ता ॥

On the outer page of the last leaf the title is given: पंचसंस्कारदीपिका विजयिंद्रेतीर्थरामचंद्रस्य ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1802.

2403b. Foll. 12; size 7½ in. by 5 in.; Bengali handwriting, of the latter part of last century; twelve lines in a page.

Vṛndāvanapaddhati, a brief manual of daily observances for the use of Brāhmanical students of the *Vaiṣṇava* sect, in accordance with the tenets of the followers of *Vallabhācārya*.

It begins:

सनातनसमो यस्य ज्ञायान् श्रीमान् सनातनः ।

श्रीवल्लभानुजः सो ऽसौ श्रीरूपो जीवसंततिः ॥

अथ श्रीवृन्दावनपद्धतिः समासव्यासयोगतः । साधको ब्राह्मे
 मुहूर्ते चोत्थाय रात्रिवासस्यक्ताचम्य गुरुकुलं च तत्वा श्रीरा-
 धकृष्णयोर्नीमोच्चारणपूर्वकं शौचं गत्वा शौचं विधाय जल-
 मृत्तिकया । ०

Fol. 11a: श्रीश्रीमन्नोस्वामिपादानां ॥ अथ क्रमदीपिकायां । ०

Apparently incomplete. [R. JOHNSON.]

1803.

785b. Foll. 15; size 9½ in. by 4 in.; plain Devanāgarī writing; 9 or 10 lines in a page.

[*Vishṇumūrti*-] *Pratishṭhāvidhi*, a manual for the inauguration of images of *Vishṇu* and other deities; apparently part of a larger work, called *Vaiṣṇavadharmānushāhanapaddhati* (or *Nṛsiṃhaparicaryā* ?), by *Kṛṣṇadeva*, son of *Rāmācārya*.

It begins: सुवर्णादिप्रतिमासु तु प्रतिष्ठैव भगवदावि-
 र्भावाद्धितः प्रतिष्ठा कर्तव्या ।

वैधायनादिसम्भूतास्त्रैविक्रम्यादिपद्धतीः ।

वीक्ष्य वक्ष्यामि विष्ण्वादिचलार्चास्थापनाविधिं ॥

तत्र प्रतिष्ठाकाल उच्यते । उदगयनं माघादिवचसु मासेषु
शुक्लपक्षे चतुर्थीषष्ठ्यष्टमीचतुर्दशीव्यतिरिक्तायां तिथौ ०

इति प्राणप्रतिष्ठा fol. 7a; इति चलाचौप्रतिष्ठा fol. 9a.

Fol. 11a: इति संक्षिप्तचलाचौप्रतिष्ठाविधिः ॥ इति
वैष्णवधर्मप्रतिष्ठाचार्यश्रीरामाचार्यवर्यसुतकृष्णदेववि[र]चितायां
वैष्णवधर्मोनुष्ठानपद्धतौ नृसिंहपरिचर्यायां नवमः पटलः ॥ प्रति-
ष्ठामंत्रस्य ब्रह्मविष्णुमहेश्वरा कृपयः कृप्यजुःसामानि छंदांसि
क्रियामयवपुःप्राणस्थ्यदेवता । प्राणप्रतिष्ठायां विनियोगः ०

Fol. 12b: इति प्राणप्रतिष्ठाविधिः समाप्तः । अथास्यानु-
क्रमणिका । ० seven *ślokas*, enumerating the six-
teen purificatory actions (*samskārāḥ*) required
on these occasions, ending:

नवमूर्त्तिप्रतिष्ठायां संस्काराः षोडशोदिताः ।

अनेन विधिना कुर्वन्मते भक्तिमुत्तमाम् ॥

श्रीविष्णुभट्टात्मजरुद्रेण लिखितं ॥

The last four leaves, which are paged sepa-
rately, are headed (though in a different hand)
Vishnumūrtibhāṣasampratiśṭhādharmā, beginning:
अथ षोडश न्यासान्कुर्यात् ॥ ओं ब्रह्मरूपमकारं पादयोर्न्यसेत् ।
ओं विष्णुरूपमकारं हृदये । ओं रुद्ररूपं मकारं ललाटे ।
ओं भूः पादयोः । ओं भुवो हृदये । ओं स्वः ललाटे । ओं
अ तालुके । ओं आ मुखे । ओं इ ई नेत्रयोः । ओं उ ऊ
कर्णयोः । etc., a great variety of symbols (such
as planets, months, yugas, castes, rivers,
clouds, etc.) brought in connection with par-
ticular limbs; प्राणप्रतिष्ठापूर्वकर्मगन्यास्यः । ततो जीव-
न्यासः ० fol. 3b.

Fol. 4b: इति विष्णुमूर्त्तिप्रतिष्ठाविधिः समाप्तः ॥

एवं न्यासक्रमो यस्तु न जानाति नराधमः ।

आचार्यो न स मंतव्यो निग्राह्यस्तस्करो यथा ॥

रात्रौ भूतबलिं दद्यात् । ० चतुर्भिः कलशैर्देवं शतवारम-
भिषिच्य भुवा द्यौरिति मंत्रेण तस्यां प्रतिमायां ॥ इति न्यास-
विधिः ॥ इति श्रीविष्णुभट्टात्मजरुद्रभट्टेन श्रीविष्णुमूर्त्तिप्रतिष्ठा
परोपकारार्थं लिखिता ॥ संवत् १६७५ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1804.

1747. Foll. 56; size 8½ in. by 3½ in.;
fairly good, modern Devanāgarī writing; seven
lines in a page.

Śālagrāmāparīkṣhā, a treatise on *Śālagrāma*
stones, describing their colour, shape and pro-
perties, and the places where they are found;
by *Śaṅkara Dairāja*.

It begins:

नमस्कृत्य हरिं वंदे विश्वव्यापिनमीश्वरं ।

शालग्रामपरीक्षेयं प्रचक्षते समासतः ॥ १ ॥

धर्मसंहितायां ।

हिरण्यगर्भो भगवानाद्यो नारायणः स्वयं ।

वज्रकीटप्रभुत्वात्स चचार वसुधातले ॥ २ ॥

The sacred stones are classified, according
to the number of *cakras* they present, from
one to twelve, then those which have more
(*bahurakramūrti*), and finally those which have
none at all (*acakraṁūrti*). The name is usually
misspelt *सालिग्राम*.

Fol. 50b: इति एकचक्रमूर्त्तिवर्गः ।

एवं निरूपिते वर्गे लक्षणं हि यथा तथा ।

विचार्य यद्बुधेः सम्यक् क्षम्यतां मम साहसं ॥

इति शंकरदेवज्ञविरचिता शालग्राममूर्त्तिलक्षणपद्धतिः समाप्ता ॥

Then follows another chapter, containing a
sort of recapitulation of the first, beginning:

श्रीकृष्णगोपिकानाथं प्रणम्य जगतां प्रभु ।

यंयान्वहन्समालोच्य गृह्णते ज्व कश्चित् कश्चित् ॥

विष्णुना गृह्णायोक्तं ।

शालग्रामशिलाभेदं ग्राह्याग्राह्याफलं तथा ।

द्वारमानं तस्या(?) तथा) क्षेत्रं मूर्त्तीनां लक्षणं ततः ॥

It ends:

श्रीवत्सलान्नोपेतो मालया परिवेष्टितः ।

चंकुशब्धजसंयुक्तो लक्ष्मीनारायणो हरिः ॥

इति सालिग्रामपरीक्षा समाप्ता ॥

कामासक्तो ऽथवाक्रुद्धः सालिग्रामशिलार्चनात् ।

भक्त्या वा यदि वाभक्त्या कलौ मुक्तिमवाप्नुयात् ॥

शिलाप्यामलकीतुल्या पूज्या सूक्ष्मेव या भवेत् ।

यथा यथा शिला सूक्ष्मा तथा स्याच्च महत्फलं ।

तस्मान्मां पूजयेन्नित्यं धर्मकामार्थसिद्धये ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1805.

947b. Foll. 6; size 11½ in. by 4½ in.; clear Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Śālagrāmāsīlīdūnapaddhati, a short treatise, by *Bābū Deva*(?), on the different kinds of *Śālagrām* stones, and the ceremonies connected with their presentation to worshippers of *Vishnu*.

It begins: श्रीरामो जयति जगत्त्रयैकहेतुः ॥ अथ शालग्रामलक्षणं ॥

द्वारमेकं चतुश्चक्रं वनमालाविभूषितं ।
सुवर्णतालुं कृष्णान् लक्ष्मीनारायणं विदुः ॥ १ ॥
नानावर्णमनंतं च नागभोगेन चिह्नितं ।
अनेकमूर्तिसंकीर्णं सर्वकामफलप्रदं ॥ २ ॥
वर्तुलं च लयाकारं स्वर्णचिंदुविभूषितं ।
तूणगांडीवमाश्रित्य श्रीरामसंज्ञकः(?) कं परं ॥ ३ ॥
चक्रं च दृश्यते यत्र बाणतूणधनुर्धरः ।
कौशल्यानंदनो रामस्तृतीयः परिकीर्तितः ॥ ४ ॥
वैकुण्ठं स्वर्णपूर्णं चक्रमेकं तर्थावुजं ।
द्वारोपरि तथा रेखा गुंजाकारा सुशोभना ॥ ५ ॥
श्रीधरं च तथा देवं वेष्टितं वनमालया ।
कंदवकुसुमाकारं रेखापंचसमन्वितं ॥ ६ ॥

० ३३ ॥ इति शालग्रामचक्रलक्षणं । fol. 3a; इति श्रीभविष्योत्तरपुराणे गंडकीशिलामाहात्म्ये श्रीकृष्णयुधिष्ठिरसंवादे शालग्रामस्तोत्रं संपूर्णं fol. 4b.

Fol. 5a: अथ शालग्रामदानं मदनरत्ने हरिर्वशे ॥

चतुःसागरपर्वतां सशैलवनकाननां ।
दत्त्वा यत्फलमाप्नोति शालग्रामात्तदश्रुते ॥
शालग्रामशिलादानमतिदानं प्रकीर्तितं ।
शालग्रामं तथा लिंगं यो ददाति कुड्मह ।
मम लोकमवाप्नोति शिवदानप्रदानतः ॥

पात्रे । शालग्रामशिलाचक्रं यो दद्याद्दानमुत्तमं । ०

इति शालग्रामदानविधिः ॥ अथ प्रयोगः । fol. 5b.

Colophon: इति बाबादेवीया शालग्रामशिलादानपद्धतिः समाप्ता ॥ संवत् १८५८ समयनाममागैश्वरीवैकृष्ण अष्टम्यां ८ सनि-वासरे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1806.

1997. Foll. 65 + 9; size 8½ in. by 4 fair Devanāgarī writing (Europ. paper marked 'Giormagnani'); nine lines in a page.

Mānasapūjā (or *Gaṇeśapūjā*), consisting directions for private devotional practice esp. relating to the worship of *Gaṇeśa*, with extracts from various *Purāṇas* bearing thereon.

It begins: श्रीमन्महागणपतये हरिहरात्मकाय सिं बुद्धिसहिताय गुरुभ्यो नमः ॥

सुमुखश्चैकदंतश्च कपिलो गजकर्णकः ।
लंबोदरश्च विकटो विघ्ननाशो गणाधिपः ॥
धूस्रकेतुर्गणायक्षो भालचन्द्रो गजाननः ।
द्वादशैतानि नामानि यः पठेच्छृणुयादपि ॥
विद्यारंभे विवाहे च प्रवेशे निर्गमे तथा ।
संग्रामे संकटे चैव विघ्नस्तस्य न जायते ॥

श्रीकृष्ण उवाच ॥

एवं जीवं समुत्पन्नं ध्यायेत् पुरुषोत्तमं ।
अनंतादित्यसंकाशं वासुदेवं चतुर्भुजं ॥ १ ॥ ० ११ ॥

इति श्रीवामनपुराणे कृष्णयुधिष्ठिरसंवादे मानसज्ञानस्तोत्रं संपूर्णं fol. 2b; इति श्रीगणेशपुराणे श्रीकृष्णनारदसंवादे गणेशकवचं समाप्तं fol. 5b.

From fol. 7b directions for daily devotional practices: प्रातरुत्थाय त्वदमितोदारनामस्मृत्यनंतरं । नानास्वरूपधरं त्वामेव नमामि ।

सर्वाज्ञानतमोभेदभानवे चित्स्वरूपिणे ।

प्रातर्नैमस्ते भगवन् विष्णुद्वयस्वरूपिणे ॥ ० 27 slokas.

इति प्रातःस्मरणं विधाय सूर्योदयात्प्राक् षट्कालावकाशमवलोक्य गंगातीरमागत्यैकांतस्थानगमनोत्तरं मुखप्रक्षालनं विधाय स्वस्थमानसो भूत्वा यथाविधि ।

ईशानेत्यादिमंत्रेण भस्मस्नानोत्तरं तथा ।

गोमयस्नानमित्युक्तं गंधद्वारमनेन तु ॥ ०

इत्याचमनं 11b; इति पयःस्नानं । ० दधिस्रानं । ० घृतस्नानं 12a; इति मधुपर्कं 13a, etc.

इति श्रीभागवते दशमस्कंधे देवस्तुतिर्नाम सप्ततितमोऽध्यायः 39a; इति श्रीपद्मपुराणे गणपतिसहस्रनामस्तोत्रं 54b; इति गणेशस्तोत्रं 58b; इति गणेशार्चवर्षावर्षस्तोत्रं 60b; this portion ends with another extract from some unspecified work.

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

Page 14a, ll. 6, 13, read, *Abhinava-Nārāyaṇendra* (अभिनव ०).

... 42a, l. 10. The *Āśvalāyana(grihya)kūrīkās* are ascribed to *Kumārila-bhaṭṭa*; cf. Burnell, Tanjore MSS., p. 14a.

... 67a, ll. 1, 2, read, *Rāmakṛishṇa* of Kāśī, son of *Konera* (son of *Prayāga-bhaṭṭa*, grandson of *Anantaśarma*), and paṇḍit to *Vijayasīmha*. See p. 560a, note.

... 68a, l. 27, for अङ्गे read अन्ते.

... 71a, l. 6, after 'cf.' insert, no. 293, above.

... 84b, l. 10 after, *Rāmacandra*, add, son of *Sūryadāsa*, and grandson of *Śaivadāsa*.

... 85a, l. 5 seq. This seems to be the continuation of no. 412.

... 87a, l. 20, for वतसे read वसंते.

... 92b. The *Chandogapariśiṣṭa* is here erroneously ascribed to *Keśava Mīśra*, on the strength of Colebrooke's statement, in the preface to his Digest (Misc. Ess., 2nd ed., I, p. 471, 'The *Chandogapariśiṣṭa* by *Keśava-mīśra*, a celebrated philosopher, and its commentary named *Pariśiṣṭa-prakāśa*, are works of great authority.'). The work is, in fact, identical with the *Karmapradīpa*, ascribed to *Kātyāyana* (*Dharmaśāstrasamgraha* I, pp. 603-644); and nos. 450 and 451 should accordingly have been given after nos. 460-463. See quotations at p. 521a of this Catalogue. Moreover, the *śloka* गोशालायां ० in the explanation of which the MS. is stated to terminate, would rather seem to belong to the *Vaśiṣṭha Chandogya-grihyapariśiṣṭa*, from which another quotation is given shortly before, fol. 130b तथा च वशिष्ठोक्तं ह्यन्दीम्यगृह्यपरिशिष्टं । अथ वृषोत्सर्गैर्विधिष्व्याख्यास्यामः । कान्तिं क्वां पौर्णमास्यां ० (see *Raghunandana's* Institutes, I, p. 299; गोशालायां ० ib., p. 301, where the work is called *Chandogapariśiṣṭa*). The last *śloka* of *Kātyāyana's* work occurring in the MS. (fol. 129b) is पर्वभिश्चैव गानेषु ० (*Dharmaś.*, last *śloka* of *khaṇḍa* 27, p. 641). But, unless *Nārāyaṇa's Prakāśa*, in the latter part of the work, confines itself to isolated glosses, there must here be considerable omissions, as the next preceding *śloka* (fol. 128b) is सकृदप्यष्टकादीनि ० (*Dharmaś.* 26, 15).

... 103a, l. 26, read, *Viśvanātha*.

... 137b, l. 6 (if indistinct), read, *Bāla*.

... 189b, l. 3, read, आसीत्कूर्मगिरौ.

... 226a, ll. 4, 16, 22; b, ll. 2, 6, 11, 21: for आन्ति ० we have probably to read आन्ते ०; also b, l. 4, कौमुदे: श्रीहरेर्वीचस्पतेस्तस्य कुलोद्भवः ।

... 249b, l. 27, read, युद्धवीरो.

... 262a, l. 15, read, *Rāmānanda*; ib. 34, to *Bhaṭṭikāvya* add, *Sargas* 1-6.

... 271b, last line, add, Bhandarkar, Rep. 1883-84, p. 61, seq.

... 287b, l. 7, connect फण्योत्तिरतिनीनिकटे.

... 304a, l. 21, for A.D. 1740, read, A.D. 1684 (*Samvat* 1741).

Page 310a, l. 4 from bottom, read, *Harihara*.

... 318b, l. 2 from bottom, after *Śubhaṃkara*, add, son of *Śrīdhara*.

... 319a, l. 11, read, सङ्गीतकल्पवृक्षे.

... 324b, l. 22, add, Pischel, Gött. Gel. Anz., 1885, p. 766 seq.

... 330a, l. 11, for—son of *Nemikumāra* and *Mahādevī* or *Vasundharā*—read, [son of *Soma*]. The work has been edited, together with *Vāmana's Kāvyaḷaṃkāra-Sūtravṛitti*, and the *Sarasvatī-kaṇṭhābharana*, by *Anundoram Borooah* (1883); but neither this edition, nor Prof. *Zachariae's* review of it in the *Göttinger Gel. Anz.* (1884, p. 300 seq.)—where this *Vāgbhaṭa* is shown to be a different writer from the author of the *Alaṃkāratilaka* (no. 1157)—was accessible to the Editor at the time when those sheets passed through the press. The descriptions of nos. 1153-58, 1183-87, and 1231-32, recognizable by fuller details regarding the contents of the works, were drawn up by Dr. Haas; some of the initial and final verses having been added in the final redaction.

... 331b, l. 8, omit, 'author's.'

... 332b, l. 27, read, राहडस्य.

... 391b, l. 23. This recension of the *Likhita-smṛiti* is actually called *Dālbhyasmṛiti*, in a MS. described in *Rāj. Mitra's Bikāncr Cat.*, p. 372.

... 417a, last three lines, the *Hṛdayanārāyaṇa* of *Rajk. Sarvadhikari's* enumeration seems purely imaginary and should be struck out; the line (acc. to *Cat. no. 1500*; *Aufrecht*, no. 718; *Rāj. Mitra*, V., p. 202) being:

Harasimhadeva

Darpanārāyaṇa (wife *Hīrā*)

Harinārāyaṇa Candrasimha (wife *Lakṣmī Devī*)

|
? *Rūpanārāyaṇa* } cf. *Cat. no. 1730*.
|
(*Rāmabhadra*)

... 417b, note. The *Vācaspati*, who was the son of *Keśava*, and father of *Lakṣmīdāsa*, acc. to Prof. *Aufrecht*, was an astronomer of that name. Prof. *Aufrecht* is also of opinion that there were at least two Jurists of the name of *Vācaspati*.

... 489b, l. 17, to, *Anahillapāṭaka* add—i.e. *Aṇhīlvāḍ Pāṭan*, the *Patan* (on the *Sarasvatī*, in *Baroda*) of our maps.

... 527b, l. 23, separate नोपरि शीलितो.

